

APPENDIX SECUNDA

AD PRIMAM PARTEM

OPERUM MARI MERCATORIS,

Complectens

DISSERTATIONES SEPTEM

Quibus integra continetur historia Pelagiana, multæque populares opiniones refelluntur.

PRÆFATIO.

Fuit aliquando animus pro appendice primæ partis Operum Mercatoris historiam hæresis Pelagianæ conscribere, qua complecterer omnia, sive quæ nunc primum ex auctore meo didicissem, sive quæ ex scriptoribus aliis quinti sæculi studiose conquisita præ manibus haberem: reitruit me tamen non historiæ tantum conditio, quæ dicendi facultatem mea majorem otiumque a scholis vacuum exigit, sed ipsa quoque rerum tractandarum ratio, quæ propter multiplicatam postulat liberius scribendi genus. Neque enim historiæ leges patiuntur tā *xp̄t̄icæ* narrationibus misceri, quod tamen opus esset; neque *xp̄t̄icæ* prætermitti potuerunt, sine reliquo dispendio suscepti in accurandis Marii Mercatoris Operibus laboris.

Placuit igitur dissertationibus potius quam historia comprehendere quæcumque haberem dicere de rebus ad causam Pelagianam spectantibus. Placuit, inquam, non ea solum de causa quam attuli, sed idcirco vel maxime, quod totum hoc dissertandi genus, et majorem habeat cognationem cum scholasticis disputationibus, in quibus incanui, et alia nolit elegantia sermonis ornari quam qua suam quisque sententiam simpliciter solet et aperte explicare.

Cum autem propter exponenda Mercatoris dicta totum id operæ quod navamus susceptum sit, cumque Mercator rerum Pelagianarum nihil tradiderit quod obitum sancti Augustini, aut saltem concilium Ephesium exceperit, visæ sunt eodem annorum curriculo definiendæ dissertationes, nec aliud quidquam attingendum, nisi quod ab exortu hæresis, cui factum a Pelagio nomen est, ad ejusdem condemnationem a Patribus Ephesinis gestum est. Vi-um quoque ad quamlibet dissertationem proponendum quæ verba Mercatoris occasionem singulis dederint.

Quoniam vero ad id quod agimus magni refert intelligere quæ fuerit hæresis qua de potissimum quæstio est, quibus aut orta parentibus, aut patronis defensa, quibus synodis ab Ecclesia, quibus statutis ab imperatoribus, quò modo ab orbe toto damnata sit, quibus denique vel professionibus ab hæreticis asserta, vel libris a defensoribus fidei catholice convicta, septem omnino dissertationibus opus fuit. Sed ea qua inquiritur quem ortum habuerit, quæque incrementa hæresis, qua parte maxime dicta est Cœlestiana, et a Mercatore impugnatur, differenda fuit in postremum locum, ut esset aliarum quasi complementum et fructus. Prima igitur ostendet quos nacta sit parentes hæresis, quosque præcipuos defensores; secunda, quibus a synodis judicata sit; tertia, quibus imperatorum sanctionibus proscripta; quarta, quomodo, ut loquitur Prosper (*Carm. de Inkrat.*), mundi manu damnata sit; quinta, quibus libellis fidem suam hæretici non tam exponere quam dissimulare tentaverint; sexta, quibus libris a catholicis Patribus fides catholica defensa sit; postrema, quam prodigiosum in modum ex tenui radice excreverit hæresis, cujus historia prioribus dissertationibus narratur.

Septem enim, quas dixi, dissertationibus videor mihi complecti posse totam Pelagianam causam, prout istis temporibus acta est, camque ita manifestis instrumentis confirmare, ut licet populares opinionēs convellendæ sint non paucæ circa personas (de dogmatibus tractare non est in animo), lector tamen non sine magna sui animi voluptate depositurus sit anticipata præjudicia, ubi viderit veritatem e suis tenebris nunc primum, producente auctore gravissimo, sese exerere.

Nulla autem futura est dissertatio quæ non contineat nova plurima, et in hunc usque diem ignota; atque ut e multis prælibem aliquid quod gustum faciat, postrema totius hæresis Pelagianæ ortum, et in prodigiosam partium multitudinem ex una quæstiuncula quasi silvescentiam ostendet. Convincet aperte prima popularem errorem de Rufino Aquileiensi Cœlestii magistro. Secunda exhibebit concilia plura viginti quatuor in causa Pelagiana, vivente Augustino, coacta. Tertia patefaciet qua industria Augustinus per amicos et imperatores impulerit, et aulam commoverit in defensionem fidei catholice. Quarta complectetur historiam totam subscriptionis hæc in causa imperatæ. Quinta nunc primum publicabit libellum Fidei a Juliano missum Zosimo summo pontifici. Sexta auctores librorum Hypognosticon, Quæstionum novi et veteris Testamenti, Commentariorum in Epistolas Pauli, etc., proferet indubitatis suis notis insignis.

DISSERTATIO PRIMA

DE PRIMIS AUCTORIBUS ET PRÆCIPUIS DEFENSORIBUS HÆRESIS PELAGIANÆ

Ad hæc verba Mercatoris : *Quæstio contra catholicam fidem apud nonnullos Syrorum, et præcipue in Cilicia, a Theodoro quondam episcopo oppidi Mopsuesteni jamdudum mota, etc (Præfat. lib. Subnot.)*

CAPUT PRIMUM.

Ratio susceptæ dissertationis, et obiter de Paulo Samosateno, qui videtur posse culpiam primus auctor hæresis Pelagianæ.

Id contingit hæresibus quod fluviiis: Inde vulgo videntur nasci unde habent nomen, cum sæpe altius ducant originem, profluantque ex fontibus remotis, quorum naturam retinent. Illud in sectis longe plurimis non obscure, in ea quo a Pelagio Cœlestioque nomen accepit, clare cernitur. Ex iis natam vulgus putat a quibus nomen accepit; vulgo eruditi vel aperte dissentiant, vel dubitanter consentiunt. Certe Augustinus, quod aliquando vehementer mirabar, cum nomine Patrum Milevianorum scriberet de Pelagio Cœlestioque ad S. Innocentium, eos non simpliciter dixit *hæresis nefariæ auctores*, sed adjunxit, *ut perhibent*: quasi nollet præstare multitudinis opinionem, nec putaret affirmandum quod levibus argumentis nixum intelligeret.

Admirationem auxit meam, quod in litteris ad Optatum eisdem ipse Augustinus homines scripserit, *hæresis novæ vel auctores, vel certe acerrimos notissimosque suasores*: inclinans nimirum eo ut ipsis solum tribueret acceptæ ab aliis auctoribus hæresis defensionem, parentes non faceret, ne vulgi opinionem non gravissimam sequeretur.

Eadem habet in libro de Peccato originali, ut constans videatur ipsius fluctuatio. *Hujus*, inquit (Cap. 22), *perversitatis auctores vel perhibentur, vel etiam probantur (Pelagius et Cœlestius), vel certe si auctores non sunt, sed hoc ab aliis didicerunt: assertores tamen atque doctores, per quos id latius reptaret et cresceret, et verbis, et litteris suis, et competentibus indicis, et fama ex his omnibus surgente et crebrescente jactantur.*

Hæc me causa impulit ut laboriosius tentarem si qua possem ratione deprehendere unde hæc in Augustini mentem dubitatio incideret: neque enim faciebat mihi satis quod apud Hieronymum legeram (In epist. ad Ctesiphontem) de Origene, Rufino Aquileiensi, Evagrio Hyperbortia, Joviniano, Palladio, Priscilliano, Manichæis et Euchitis, aliisque *ἀναμαρτυρίας* præconibus, quos hæc in parte prodromos Pelagii non immerito quispiam nominet. Nam in iis Augustini locis, unde admiratio mihi suborta est, de duobus aliis Pelagianorum quæstionibus, iisque longe diversis præcipuisque agitur, nimirum de gratia Dei, an detur ex meritis: et de peccato Adæ, an solum ipsum læserit: quare quærendum putavi præterea a quibus ambas sui super hæc utraque controversia erroris partes Pelagius Cœlestiusque didicerint, siquidem nec auctores exstiterint, nec illus velati parentes.

Dumque ardentius inquiri unde posset in re tam obscura suboriri lux, scrutanti veterum monumenta occurrit, apud Joannem Maxentium, Theodorus Mopsuestenus; apud Sirmondum in collectaneis, Rufinus Palestinæ provinciæ presbyter: uterque apud Marium Mercatorem, quo scriptore nemo curiosus res Pelagianorum indagavit, nemo brevius distinctiusque tradidit.

De duobus istis Pelagianorum parentibus disserendum primo, tum de acerrimis dogmatum defensoribus quatuor, Pelagio, Cœlestio, Juliano atque Aniano: quamquam Aniani ignobilior memoria est vulgo, præterea quod pauca suo nomine, licet forte plura alicui, conscripsit.

A Origo, fateor, impietatis Pelagianæ visa est olim mihi altius repetenda, a Paulo scilicet, qui aliquando veteribus dictus est Samosatenus a patria, aliquando Antiochenus a sede nobilis civitatis quam ex infirma sorte occupavit. Ea enim ille de Christo impie sensit, propter quæ ab episcopis in prima synodo Antiochena correctus, deinde in secunda depositus est: Christum nempe non esse verum Deum, sed purum hominem, in quem tamen Verbum Dei efflax (prolatium quiddam nostroque simile et *ἐκφύρατον* delirabat) perinde ac in alios prophetas descendisset, licet majori copia et præstantiore operatione; hominem vero illum dicebat euis operibus tantam gratiam promeruisse, non tamen ita quin alius quisque hominum possit idem præstare, si modo niti velit.

Partes duæ prioris erroris, quod Christus sit purus homo et quod in eum descenderit Verbum Dei, notæ sunt cunctis theologis. De postrema paulo ignotiore, quod hanc gratiam operibus promeruerit, sunt hæc veterum testimonia. Dionysius Alexandrinus Paulo scribens: *Audi*, inquit (Ep. ad Paul. Samosatena.), *et intellige, contra ea quæ a te dicta sunt, et adverte quæ a te dicuntur: homo majoribus a Deo gratiis ejus beneplacito honoratus, præsertim cum magis Deo probaretur, vitam duendo studiosam, etc.*

Synodus Arianorum habita Antiochiæ anu. 544: *Quia unum solum Deum esse Patrem Domini nostri Jesu Christi, unumque unigenitum profitemur, non ideo Christum Deum ante sæcula esse abnegamus, quædam faciunt Pauli Samosatensis discipuli, qui eum præst. Incarnationem suam ex prospectu virtutis Deum factum e se asseverant, eo quod merus homo esset (Apud Athan. de Synod.).*

Athanasius: *Estne ille homo Christus, ut alii homines? an Deus carne indutus? Si vulgaris homo, et quales alii homines, esto, ut homo proficiat. Hæc autem est Samosateni sententia, quam vos toto animo et ope fovetis, nomine propter homines repudiato (Orat. 4 in Arianos).*

C Verum, cum hujuscemodi testimonia, nec valde aperta sint, nec Paulum ita respiciant quin ad discipulos detorqueri possint, iis non admodum credendum puto, præsertim cum epitaphium hæresis Pelagianæ, propter quod interpretandum inclinabam in opinionem quam dixi, alia ratione interpretari liceat, ut in secunda parte Operum Mercatoris ostendimus.

CAPUT II.

De Theodoro Mopsuestie episcopo, primo hæresis Cœlestianæ auctore.

A temporibus Pauli Samosateni fere semper Antiochenam Ecclesiam infecit virus illud quod inspiraverat impurus Christi inimicus; neque enim hæresis exciso capite simul extincta est, sed pulso magistro, manserunt discipuli tanto perniciosiores, quanto fallendi doctiores, et viciniore in speciem catholicæ fidei. Illos non admodum latuisse credibile est, cum, teste Athanasio (Orat. 4 adversus Arianos) aliisque scriptoribus, vulgo agnoscerentur, discipulique Pauli dicerentur, et ex iis quidam per intervalla Ecclesiæ negotium crearent.

Reliquis impietate præstitit Theodorus, quem Antiochenum a patria Photius, Mopsuestenum alii a civitate cujus Ecclesiam rexit totos triginta sex annos, vocarunt. Hic acceptum a Paulo venenum ita in Nestorium Pelagianosque transtulit, ut et Nestorius

a Theodoro Raithveni Theodori filius, Pauli nepos appellatus sit (*Tom. II Magnæ Bibliothecæ*); et Theodorum Mopsuestenum Joannes Maxentius Pelagii Cælestini ac Juliani magistrum fuisse scripserit (*In Professione fidei tom. IV Biblioth. ejusdem*).

Cum de hoc homine disputare nos oporteat ad posteriorem partem Operum Mercatoris, ubi fragmenta librorum ab ipso conscriptorum exhibenda sunt, nunc breviter ad rem quam agimus, inquirenda sunt tria: 1° propter quos errores dici merito potuerit hæresis Pelagianæ parens; 2° a quibus errores istos acceperit; 3° quibus deinceps tradiderit.

Dicitur habuisse tres errores præcipuos, ex quibus alii, vel omni, vel majori ex parte pendebant: docebat siquidem Christum fuisse purum simplicemque hominem, nec a reliquis diversum, nisi quod in eo Deus Verbum operaretur efficacius quam in cæteris. Aiebat deinde, ut fertur (quod tamen postea vocandum erit ad examen), hominem illum meritis operum suorum, liberique arbitrii viribus, ad hanc tantam gratiam pervenisse, ut Filius Dei unicus diceretur (*In quinta synod. coll. 4*). Denique negabat Filium Dei venisse ad peccatum originis tollendum, siquidem nullum agnosceret; sed ut omnibus exemplo et magisterio prodesset (*Apud Mercat. in excerpt.*).

Pugnavit Facundus Herimianensis adversus quintam synodum generalem, totis fere duodecim libris, ut a Theodoro primi erroris crimen amoliretur; sed vicit synodus, victrixque suum de Theodoro Theodorique defensoribus duobus, Iba et Theodoreis, iudicium toti Ecclesiæ probavit.

Secundum testis videri potest Mercator, cum a Theodoro dictum refert: *Non invidio Christo quod factus est Deus; quod enim ipse factus est, ipse factus sum, quia meæ naturæ* (*In collectaneis ex libris Theodori*). Corrigitur enim est locus, ex actione decima concilii Chalcedonensis, ubi mentio fit objectæ Ibae Edesseno sententiæ, quam vulgo jactabat magister ipsius Theodorus: *Non invidio Christo facto Deo, quoniam et ego, si volo, possum fieri, secundum illon* (*Concil. Chalced. act. 10*). Hæc enim loquendi formula, *ego, si volo, possum*, his temporibus nihil aliud significabat quam id, quo de agebatur, fieri posse viribus liberi arbitrii. Unde Hieronymus objectæ Pelagii (*Dialogo primo adversus Pelagianos*), ut et Orosius in Apologia, Palæstinique Patres, quod negasset divini adjutorii necessitatem ad impudica præcepta, propterea quod scripserat in libro Eulogiarum posse hominem mandata Dei servare, si velit. *Id vero*, inquit Augustinus, *non approbatum est, quomodo ab illo in libro suo potuit videri, tamquam hoc in sola potestate esset hominis per liberum arbitrium: hoc quippe arguebatur sensisse dicendo, si velit* (*Lib. de Gest. Palæst. cap. 39*).

Tertium manifeste proliit Theodorus ipse totis quinque libris adversus S. Augustinum conscriptis, quorum excerpta a Mario Mercatore accepimus cum hoc titulo: *Theodori Mopsuesteni de secundo codice, libro quarto, folio decimo, contra S. Augustinum defendentem originale peccatum, et Adam per transgressionem mortalem factum catholicæ dissidentem*. Plura diximus in hanc rem in notis ad ejusmodi excerpta, in quibus ostendimus factam fuisse a Photio librorum istorum mentionem. Nonnullum erit operæ pretium Photii locum consulere, atque ipsas etiam notas.

Primum a Paulo Samosateno accepit, quod omnes fatentur, per Diodorum tamen, quem Tarsi docentem audivit, et a quo potuit alios pariter duos accipere; secundus enim manifeste reperitur in fragmentis quæ supersunt e libris Diodori; tertii semina videntur in Opere adversus Mathematicos apud Photium. Verum satius est utriusque posterioris dogmatis auctorem facere ipsum per se Theodorum, eoque trahere quod ait Photius (*Cod. 54*), hæresim Cælestianam viguisse in Oriente, et inde in Occidentem serpsisse: *Καλεστανὴ αἵρεσις; ἤρξατο ἐν τῇ Ἀνατολῇ; διεσέθη δὲ καὶ ἐν τῇ Δύσει*.

Jam vero primum tradidit Nestorio, ut scribit Cyrillus in epistola ad Successum; secundum forte Leporio monacho, ut colligitur partim ex Prospero, partim ex Cassiano; tertium Rufino Syro, et per eum Pelagio atque Cælestio, teste Mercatore; tradidit, inquam, primum, sermone simul et scriptis; secundum, scrip. is tantum; tertium, solo sermone. Nestorius enim Theodorum digentem audivit, et ex ejus libris venenum hausit. Leporius, ut erat in Gallis natus, ita Orientales errores scriptis solus edotus est. Denique cum Theodorus de peccato originali non scripserit ante senectutem, aut saltem ante notas palam super ea re questiones, Rufinum non potuit, nisi verbo, erudire.

Totam porro historiam originis, patriæ, parentum, propagationis, et defensorum hæresis Cælestianæ, contextens breviter Marins Mercator: *Questio, inquit* (*In præfat. Subnot.*), *contra catholicam fidem apud nonnullos Syrorum, et præcipue in Cilicia, a Theodoro quondam episcopo oppidi Mopsuesteni jam dudum nota, nunc usque penes paucos eorum admodum occulte rodiunt, nec ea palam profertur, sed ab ipsis qui de ea cornicantur, velut catholicis, intra Ecclesiæ interim retinetur: « Progenitores videlicet humani generis, Adam et Eram, mortales a Deo creatos; nec quemquam posteriorum sui prævaricatione transgressi læsisse, sed sibi tantum nocuisse; se mandati reos apud Deum fecisse, alterum penitus nullum. »*

Hanc ineptam et non minus inimicam rectæ fidei questionem, sub sanctæ recordationis Anastasio Romanæ Ecclesiæ summo pontifice, Rufinus quidam natione Syrus, Romam prius nuntiavit; et ut erat argutus, se quidem ab ejus invidia munitum, per se proferre non ausus, Pelagium gente Britannum monachum tunc decepit, eumque ad prædicam apprime imbuat atque instituit impiam vanitatem.

Quique mox ausus in apostolum Paulum commentarios condere, cum ad illum locum ad Romanos notissimum venisset Epistolæ, ubi ita continetur: *Propterea sicut per unum hominem peccatum intravit in hunc mundum, et per peccatum mors, et ita in omnes homines pertransiit, etc.* (*Rom. v. 12*), ibidem eos tantum reos dixit, atque obnoxios illa prævaricatione teneri, qui hunc in prævaricationis Dei mandatis voluerunt imitari, non omnes qui ex ejus sunt per successionem beriem semine generati. Atque hinc latius de sequenti locis Epistolæ hujus disputat, et pronuntiat, nullum hominum prorsus per generationem læsum fuisse, nec lædi Adæ peccati transgressionem, sed imitationem, inquit, quia prior ille in genere humano peccavit; et illum reum et obnoxium fieri, qui hunc propria voluntate, non nascendo, sed peccando, fuerit imitatus.

Huic Pelagio adhesit Cælestius nobilitati natus quidem, et illius temporis auditorialis scholasticus, sed naturæ vitio eunuchus matris utero editus. Hic a Pelagio prædicto instructus, sensum istum impiissimum meretricius imbibit, ac multos incredibilis loquacitate amicitie hujus suæ participes et complices fecit; ausuque palam publiceque his verborum sententiis eundem sensum passim disseminare per populos, id est, « Adam mortalem factum, qui sive peccaret, sive non peccaret, fuisset moriturus; quoniam peccatum Adæ ipsum solum læsit, et non genus humanum; quoniam infantes, qui nascuntur, in eo statu sunt in quo Adam fuit ante prævaricationem; quoniam neque per mortem Adæ omne genus hominum moritur, quia neque per resurrectionem Christi omne genus humanum resurgit; quoniam infantes, etiamsi non baptizentur, habent vitam æternam. » Quæ quinque capitula unam impiissimam et nefandam sententiam generant.

Adjecit præterea, et posse esse hominem sine peccato, et facile Dei mandata servare, quia et ante Christi adventum fuerunt homines sine peccato, et quoniam lex nisi nuntiata regnum cælorum, sicut Evangelium.

Hæc atque alia hujusmodi ipsi etiam Juliano et cæteris ejus commanipularibus placuere, quæ cum cogita utique detecta, ecclesiastica fuissent cum præfatis præ-

sonis auctoritate damnata, librorum quoque numerositate ab eodem Juliano defensa sunt.

Antequam finis dicendi de Theodoro fiat, delineanda est ipsius quædam species: donec imago tota suis coloribus pingatur. Lineamenta præbent quintæ synodi generalis acta.

Habuit a natura ingenium, doctrinæ quidem capax, sed fraudulentum, commutabile in quamlibet formam, virtutis avidum, et gloriæ impatienter appetens. Facundis, quam nativam rhetorum artibus excoluit, eo ut que valuisse fertur, ut non plebi tantum, sed aliis etiam nihil non posset persuadere.

Alia vero dicebat palam in concionibus, totis ad placendum factis, alia clam, sive in cubiculis, sive in libris, quos non omnibus sine discrimine credebat, sed iis solis quos nonnumquam sacramento adigebat arcani fore celantissimos. Interim si quid inter dicendum aut excidisset, aut de industria prolatum esset, quod non perinde acciperetur ab audientibus atque Theodorus vellet, sed vel invidiam apud eruditos faceret, vel fidelium querelam, dictum continuo retractabat verbis flexilioribus, promptis nimirum fingendi quilibet, audaxque mentiri, ut opinionem catholici tractatoris retineret, nec amitteret spargendi in Ecclesia veneni opportunitatem.

Atque hinc quamdiu vixit, famæ fuit illustris, saltem non malæ, etiam apud laudatos et sanctos viros: sed post mortem, dubitari primo cœptum est; deinde præfatis pestilentium librorum impietatibus, quinta synodus generalis hominis memoriam proscriptis, tempore, ut est veritatis parens, retegente mendacium quod ars sectatorum, fautorum potentia, et merus a potestatibus, tenebris quibusdam quasi religiosis et sacris involverat.

CAPUT III.

De Rufino quem Cœlestius pro magistro agnovit.

Non possumus non recensere inter parentes heresis Pelagianæ Rufinum aliquem presbyterum: cum eiusmodi hominem pro magistro agnovit Cœlestius in concilio Carthaginiensi, et Pelagium Mercator a simili quodam scripsit institutum. Sed inquirendum diligentius quis ille tandem Rufinus presbyter.

Cœlestius ipse a Paulino Diacono accusatus coram Aurelio congregatisque Carthagine episcopis, cum nonnulla verba prius prolata explanaret: *Dixi, inquit, de traduce peccati me dubium esse, ita tamen, ut cui Deus dedit gratiam peritiam consentiam, quia di versa ab eis audivi qui utique in Ecclesia catholica constituti sunt presbyteri.* Ab interpellante Paulino interrogatus presbyterorum nomina, respondit: *Sanctus presbyter Rufinus Romæ, qui mansit cum sancto Pammachio, ego audivi illum dicere quia tradux peccati non erat.* Hinc orta quæstio in quam inquiremus, quis ille Rufinus a Cœlestio appellatus.

Insedit animis multorum opinio, invaluente, partim tempore, partim auctoritate, sive opinantium, qui magui viri, sive Patrum, quorum testimonia proferuntur in speciem manifestâ, Rufinum quem Cœlestius dixit se audivisse, eundem esse cum Aquileiensi presbytero, qui toti Ecclesiæ notissimus existit, non propter Melaniæ peregrinantis comitatum, et libros editos, tum ob sequam cum sancto Hieronymo inimicitias, obstinatamque Origenis defensionem.

Hanc opinionem neque forte facile possim ex eruditorum mentibus evellere, propter altas quas jecit radices; neque si possim, ausim tamen, nisi admodum timide, propter reverentiam qua, ut par est, auctores auctoritumque sequaces prosequor. Dicam nihilominus sincere quod sentio, et dictionibus dijudicanda proponam argumenta novem, quæ sin minus contrarium opinioni vulgari aperte demonstrant, mihi certe difficultatem non levem faciunt, facientque porro omnibus corde volentibus rem agere.

Marius Mercator (*In præfat. Subnot.*) Rufinum illum cujus mentio facta est in iudicio ecclesiastico

Aurelii, quique Cœlestium docuit negare traducem peccati, Syrum dixit. Rufinus Hieronymi æmulus, si credimus Palladio (*In Lousiacis*). Italus fuit; si Hieronymo, oriundus ex Aquileiensi agri oppido: utriusque vero necesse est credere, cum ambobus oportuerit hominem esse notissimum: Palladio quidem, propter societatem errorum; Hieronymo, propter contentiones, et pene mutuas inimicitias.

De Rufino Cœlestii magistro loquitur Mercator quasi de homine non notissimo: *Rufinus quidam, inquit, natione Syrus, etc. Aquileiensem totus orlus noverat, ob eruditionis famam, opinionem sanctitatis et Melaniæ consortium.*

Aquileiensis ann. 15 *Siricii inivit in urbem nave plenam suarum blasphemiarum, ut scribit Hieronymus (Lib. II advers. Iul.). Syrus sub Anastasio primus Romam inivit inimicam rectæ fidei questionem de peccato originali, ut testatur Mercator (Loco mox citat.).*

Rufinus, quem laudat Cœlestius, Romæ mansit apud sanctum Pammachium. At Pammachius, cum addictissimus foret Hieronymo, tantum abest ut apud se Rufinum Aquileiensem esse permiserit, eoque familiariter usus sit, ut Hieronymum accenderit in ipsius accusationem, et Anastasium impulerit ad condemnationem.

Rufinus Cœlestii magister Romæ fuit cum doceret quia tradux peccati non erat (*Aug. lib. de Pecc. Orig. cap. 4*). Aquileiensis, ubi primum Roma digressus est, eo non rediit, nequidem ad iudicium, quantumcumque vocaretur ab Anastasio, sed Aquileiam secessit, unde priusquam barbari patriam vastarent, non recessit.

Rufinus Aquileiensis accusatur quidem ab Hieronymo tamquam præcursor et magister Pelagii, sed perinde ac Jovinianus, Evagrius Ponticus, cæteri que omnes, quorum meminit in epistola ad Ctesiphontem; sed in ea tantum parte quæ spectat *ἀπαθεῖα* et *ἀνακαταστάσις*, de alia quæ pertinet ad traducem peccati, ne vocatus quidem est in suspicionem. At Cœlestii magister, traducem peccati non esse discipulos dorebat. Et vero cum Aquileiensis pro Origene sentiret, nihil admodum causæ fuit cur negati peccati originalis reus perageretur, quandoquidem Origenistæ hac in parte, quasi per excessum, peccabant: rati scilicet animos in corpora, velut in ergastula, detrudi, ubi antea vitæ peccata debitis suppliciis luerent.

Nihil Paulinus excepit adversus Rufinum a Cœlestio appellatum. Poterat sane pimima adversus Aquileiensem, vel hoc unum præsertim, quod propter hæreses a sede apostolica damnatus fuisset, et in damnatione exsistens. Neque vero Paulinus damnationis sententiam ignorare potuit, cum Venerius Mediolani eodem tempore quo Anastasio Romæ, Origenistas perculerat anathemate, et nondum Paulinus Mediolano tunc Carthaginem missus esset.

Cœlestius invidere satis aperte videtur Rufinum illum quem laudat, tempore iudicii adhuc fuisse superstitem, alioqui ut sanctum, ita beatæ recordationis dixisset. At in Sicilia diem suum obierat Aquileiensis, jam inde ab uno anno aut etiam altero, ut demonstrare licet, partim ex hbris Hieronymi, partim pluribus aliis argumentis.

Denique Rufinus qui Cœlestium docuit, presbyter erat in Ecclesia catholica constitutus, tunc cum doceret, id est, communione cum sede apostolica conjungebatur. Aquileiensis ab Anastasio communione privatus fuerat ante ann. 402, quo putat Baronius ab Anastasio ad Joannem Hierosolymitanum scriptam fuisse de Rufino epistolam.

Quis ergo Rufinus ille Syrus, qui Romæ existens Cœlestium docuit Pelagiumque contra catholici fidei de peccato originali sentire? Fatebor ubens me nihil habere quod vehementer affirmare velim, præter inveteratum de Aquileiensi præiudicium. Suspicio tamen (erit forte qui suspicionem audactus

insententiam, eaque certam, convertat) hunc ipsum esse quem Hieronymus (*Epist. 81, ad Ruf.*) ann. 399 Mediolanum misit ad Venerium, jussitque Roma transire, ut amicos saluaret, quorum præcipuus fuit Pammachius. Quidni enim et ille, Mediolano reversus Romam, commemoratus sit apud sanctum Pammachium, qui postquam perfectiorum vitam, auctore Hieronymo, professus est, monachus excipere hospitio gaudebit, et eos maxime quos sciret Hieronymo amico acceptos? Quidni, inquam, Romæ commemoratus sit, interim dum iudicium de Origenistis et Rufino præcipue apparabatur, ut Pammachium erudiret simul et urgeret? Nam vehemens incidere potest suspicio missum ea de causa Mediolanum, ut Venerium impelleret ad condemnandos Origenistas, quemadmodum coniecere licet missum Paulinianum Aquileiam, qui Chromacium in idem consilium vocaret. Certe concordem sententiam ab Anastasio, Venerio et Chromacio in Origenistas istam scribit Hieronymus (*Lib. II Apolog. advers. Ruf.*); neque vero temere quispiam iudicaverit episcopos illos tres ab Hieronymo perfidos homines sollicitatos contra totam Origenistarum infensam sibi factionem. Eo certe pertinere videntur querentis Rufini verba (*In Apol. ad Anast.*): *Istud est capit, quod isti qui ut insidiandum mihi ex Oriente transmissi sunt, non solum perversa intelligentia, verum etiam adulterio verborum conati sunt infamare.*

Quos vero transmissos queritur, procul dubio sunt Vincentius, Paulinianus, Eusebius et Rufinus, de quibus ita Hieronymus (*Apolog. 2 in Ruf.*): *Volo tamen scire quæ sunt ista jacula venenata quæ post terqum vestrum nos jecisse conquereris. Vincentius, Paulinianus, Eusebius, Rufinus presbyteri; quorum Vincentius multo tempore ante vos Romam venit, Paulinianus et Eusebius post annum vestre navigationis profecti sunt, Rufinus in causa Claudii post biennium missus, omnes vel pro re familiari, vel pro periculo capitis ultimi, etc.* Verum paulo post non distitit hos homines adversus Rufinum Aquileiensem strenue rem gessisse. Sic enim ait: *Non fuit, non fuit, inquam, nostri consilii, sed Dei providentiæ, ut missi ad aliud contra nascentem hæresim dimicarent, et in morem Josephi (Gen. xli) famem futuram fidei ardore sublevarent.*

Addam amplius, quandoquidem semel facta est non suspicandi modo, sed co-jiciendi quoque, et vix non divinandæ licentiæ, hunc ipsum Rufinum auctorem esse libelli Fidei, quem ex Corbeiensibus codicibus P. Sirmondus edidit; conveniunt enim nomen, patria, dignitas, doctrina, ætas. Uterque Rufinus, uterque Syrus seu Palæstinus, uterque presbyter, uterque oppugnator peccati originalis, uterque vixit ante Pelagianam hæresim, uterque Romam: ubi Anastasio advenit, uterque intensus Origeni, uterque de animorum in corporibus creatione affirmate pronuntiavit, cum dubitarent ea de re adhuc viri doctissimi, aut saltem timidius sentirent.

Quin et suspicor, ne quid affirmantius dicam, anathematis duodecim, quos primum edidimus in lucem, ab eodem Rufino Hieronymi sive familiari, sive discipulo, conscriptos fuisse, ut ostendimus in notis ad ejusmodi anathematis.

Cujus ingenii fuerit, quisquis ille tandem est Rufinus Cælestii magister, patefacit manifeste Mercator (*In præf. Subnot.*), cum ait: *Hunc ineptam, et non minus inimicam rectæ fidei questionem, sub sanctæ recordationis Anastasio Romanæ Ecclesiæ summo pontifice, Rufinus quidam natione Syrus, Romam primus invenit, et ut erat argutus, se quidem ab ejus invidia munitens, per se proferre non ausus, Pelagium gente Britannum monachum tunc decepit, eumque ad prædictam aprinne imbutit atque instituit impiam vanitatem.*

Quibus ex verbis constat vixisse Rufinum, aut docuisse potius, temporibus Anastasii summi pontificis: quando vero scripserit expositionem fidei, an

A priusquam doceret Pelagium Cælestiumque, an postea, ut discipulos confirmaret, dubitabile cuiquam forte est. Dubitabile quoque an ipsemet Græce primum. Latine postea expositionem ejusmodi ediderit: quamquam mihi vix non certum est scriptum a Rufino Fidei libellum antequam veniret Romam, certum vero penitus hunc a Juliano non tantum visum, sed magna ex parte in suos libros traductum. Unde vix non opiner Græci operis interpretem Latinum esse Julianum.

Porro autem, quæ tria dixi me suspicari, erit forte qui pro certis confidentius affirmet: et primum quidem, quod Rufinus Cælestii magister ab Hieronymi discipulo separari non debeat, conficiet rationibus in hanc rem allatis, quæ profecto nec facile solvuntur, nec contrariis argumentis infirmantur. Cum enim Hieronymus fateatur mi-sum a se Rufinum quemdam presbyterum e Syria seu Palæstina in Italiam ad Venerium, temporibus Anastasii, jussimque per viam amicos Romæ salutare, quos inter eninebat Pammachius, eundem strenue rem gessisse adversus Origenistas, et Aquileiensem ipsum Rufinum, etc.; eumque nomen, conditio, patria, tempus, locus, hospitium Pammachii, aliæque conveniant; accedat quoque testimonium, non modo Mercatoris Rufinum asserentis e Syria temporibus Anastasii Cælestianam hæresim advexisse, Pelagique et Cælestio tradidisse, sed etiam Cælestii contentis se a Rufino presbytero Romæ apud sanctum Pammachium existente suum hausisse errorem; non nisi temere Rufini duo, quorum alter ab Hieronymo missus sit, alter Cælestium docuerit, excogitari possunt.

At qui fieri potuit, dicit aliquis, ut sanctissimo acerrimoque fidei catholice defensori Hieronymo adhaerit hæreticus? Fieri potuisse id vel maxime ostendit, quod, sicut Augustinus, ita Hieronymus aliquando conquestus sit latui se inter suos sub ovina pelle homines non puos erroris. Deinde cum apud Hieronymum Hieronymique discipulos constans esset opinio traducem animorum non esse, facile potuit discipulorum aliquis, nec intelligentissimus, nec satis catholicus, ex eo concludere non esse pariter traducem peccati; si quidem Augustinus ipse, ut intelligentia fideique præstaret, tantam passus sit, quantam ubique passim testatur, difficultatem in assequenda traductione peccati, si modo animi non perinde ac corpora propagentur. Et vero Pelagiani omnes alteram traducem cum altera connexam defendebant; nec erat tunc temporis facile ambas dividere, cum peccati originalis fides necdum, saltem in Oriente, sepi exsoluta foret tenebris, et nondum Ecclesia contrarium dogma pro-crisisset.

Secundum vero, quod auctor libelli Fidei, nuper typis excusi opera P. Sirmondi, non sit alius a magistro Cælestii, perinde conficietur ac primum. Ad utrumque enim ostendendum valet argumentum a nomine, patria, conditione, etc., petitum, et eo quidem validius, quod auctor libelli omnibus Pelagianismii, seu potius Cælestianismii, sordibus inquinatus sit, omnibusque artibus instructus, quibus alii postea defensores usi sunt, ut aperte videatur magister discipulis prævisse.

Docebant scilicet Cælestiani, peccatum originale credi non posse, nisi Deo iniquitas tribueretur; quippe cum impiis peccata propria condonet, innocentibus tamen aliena imputaret. Docebant quemque sibi peccare, neminem alteri; unumquemque ex suis operibus iudicandum, nullum ex alienis; infantes, in quibus nihil est præter opus Creatoris, damnari non posse a justo Deo, etsi moriantur sine baptismo; eosdem, cum baptizantur, a peccato quod nullum haberent non mundari, sed ex bonis meliores, Christianique coheredes fieri; traducem animorum non esse, ne simul sit et peccatorum; hominem, et olim, cum primus crearetur, et quo idie, cum singuli procreantur in utero matris. Deo fieri ad imaginem sui,

ut peccati macula non sit naturalis; Christum venisse tantum ut præret exemplo et magisterio. Mortem hominum, non a peccato exortam, sed a conditione nature.

Hæc et alia ejuſmodi Rufinus Palæſtinus tradit: *Insaniunt*, inquit (Cap. 59), *qui per unum hominem Adam omnem orbem terrarum iniquitatis flagitiorumque condemnant. Nam qui hæc dicunt, aut injustum Deum pronuntiant, aut certe Deo diabolum æstimant fortioſiorem, eo quod naturam, quam Deus creavit bonam, cum diabolus, per prævaricationem Adam et Evæ, nullam potuerit efflicere, siquidem prævaricatione primi hominis Adam et uxoris ejus Evæ omnes homines peccato obnoxii sint, etc.*

Unusquisque hominum, cum sit liberi arbitrii, ex suorum qualitate gestorum aut laudandus nimis, aut riuſperandus habetur. Simili modo etiam in die iudicii aut justificandus erit, aut supplicio subjugandus, sicut et beatus Paulus docet ita dicens (Cap. 37): *Omnes enim nos manifestari oportet ante tribunal Christi, ut referat unusquisque propria corporis prout gessit, sive bonum, sive malum (II Cor. v. 10). Quod autem liberi non pro parentibus puniantur, neque parentes pro liberis, aperte rursus edocuit Deus cum ad Moysen prophetam diceret: Non morientur patres pro filiis, neque filii pro parentibus; unusquisque in suo peccato morietur (Deut. xxiv. 16).*

Quidam Scripturarum inscientia divinarum (Cap. 41) in nefariam et injustam de Christo vocem audent erumpere, asserentes eum pueros minime baptizatos æterni ignis pœnæ deputare, quæ solet in Scripturis gehenna nominari. Discant ex divinis Scripturis quod ignis æterni pœna innocentibus, ac penitus peccatum ignorantibus, præparata non sit, sed eis qui legem Dei prævaricati noscuntur. Et paulo post: *Pneri, sicut ipsa divina Scriptura perdocuit, quasi penitus innocui, neque nullitiam prorsus experti, boni etiam vel mali discretionem ignorantes, ignis æterni pœnæ minime mancipantur; quippe cum ignis æternum supplicium impiis et peccatoribus præparatum sit; sed et isti quidem cum sua imperitiâ dimittantur.*

Baptisma infantes (Cap. 40) non propter peccata percipiunt, sed ut, spiritaliter procreationem habentes, quasi per baptismum in Christo creentur, et ipsius regni cœlestis participes fiant, sicut beatus Apostolus docet hoc modo: *Si qua in Christo nova creatura (II Cor. v. 17). Et iterum: Sin autem filii et hæredes, hæredes quidem Dei, cohæredes autem Christi (Rom. viii. 17). Et postea (Cap. 48): Infantes qui in pecculis non sunt, merentur etiam baptismatis gratiam, ut in Christo nova generatione creati, etiam regni ejus cohæredes efficiantur secundum beatum Paulum: Si qua in Christo nova creatura (II Cor. v. 17).*

Nonnulli sunt (Cap. 28) qui dementia capti dicunt quod ex una anima primi hominis Adam, anima Evæ mulieris assumpta sit. Nonnulli etiam, quod ex solo Adam, cum seminis jactu, in omnes qui ex eo nati fuerunt animæ transmissæ sint; et alii, quod ex Eva solu, etc.

Dominus solum hominem secundum imaginem suam et similitudinem fecit (Cap. 25), sicut Moyses docet ita dicens: *Et dixit Deus: Faciamus hominem secundum imaginem et similitudinem nostram (Genes. i. 26), etc.* Et paulo post (Cap. 28): *Quod autem Deus est qui format ea quæ in utero semina jaciuntur, sicut etiam diversa vivificat quæ ab agricolis seruntur in terram, testis est beatus Job cum ait ad Deum: Manus tuæ fecerunt me, et plasmaverunt me (Job. x. 8).*

Propterea Christus factus est homo (Cap. 27), ut, damnatus in carne peccato, relinqueret nobis exemplum quemadmodum quisque debeat carnalibus superatis vitii non ultra diaboli fallacii decipi.

Quod autem mortales secundum corpus creati sunt Adam et Eva (Cap. 28), ut dixi, testis est Moyses, cum dicit (Genes. ii. 8): *Et plantavit Deus paradisum in Edem ad Orientem, et posuit ibi hominem, quem plasmavit, et produxit eaduc de terra omne lignum pul-*

chrum ad visum, et bonum ad edendum, et lignum vitæ in medio paradisi, et lignum ad cognoscendum bonum et malum. Numquam vero Deus lignum vitæ in paradiso plantasset, siquidem Adam immortalis secundum carnem creatus fuisset, etc.

Multis igitur testibus edocti (Cap. 34) quod mors ista communis mala non sit, jam longe valere dicimus qui mortem malam appellant. Dicimus autem quod in bonum Deus præstitit primo homini Adam sudores pariter ac labores, quos de terra pateretur.

Quid plura? nulla via est Pelagianis postmodum trita, nullus adhibitus modus præveniendi erroris, nulla ratio faciendæ catholicis peccati originalis defensoribus calumniæ, quam non præformaverit Rufinus, ut in eum mentis oculos Augustinus intendisſo videri possit, cum recenset quibus artibus Pelagianii solerent iudere simpliciorum mentes (Lib. iv ad Bonif. cap. 2; et lib. it advers. Jul. cap. 1, et alibi passim).

Quin et illud ausim addere, quod mea quidem sententia rem conficit, libellum Juliani, sin minus omni ex parte, saltem ea qua peccatum originale spectat, ex Rufiniano pene ad verbum fuisse exscriptum. Eadem certe afferuntur Scripturæ testimonia; eadem argumenta eodem modo tractantur, ut Rufini liber hæresis Cœlestianæ fons quidam, et Juliani velut armamentarium dici queat.

Adjuugo, singulari quiddam a nonnullis Pelagianis dicebat Augustinus asseri (Serm. 7 de Verbis Apost. cap. 6), omnes homines a Deo perinde nunc immortales condi, ac olim Adamum: *Quia pro meritis suis omnes moriuntur, nec esset mors, nisi veniens de peccato. Illud, vel affine quidpiam, Marius Mercator refert scriptum a Juliano in epistola ad summum pontificem, cum vellet fucatis interpretationibus suum de Adam mortalitate errorem dissimulare. Rufinus idipsum, et quod Augustinus retulit, et quod Julianus scripsit, longe ante notas in Occidente istiusmodi quæstiones docuit.*

His rationibus forte movebitur aliquis in contrarium, dubitabitque an Rufini liber eo tempore sit conscriptus quo diximus, id est, ante ventilatam in Occidente Pelagii hæresim; an postea, cum animis jam longa disputatione eruditus, potuerit scriptor aliquis omnes unius partis veritates complecti sermone. Verum indubitata libri ætatem ostendero hinc licet, quod scriptus sit non tantum ante Nestorii et Eutychetis tempora, alioquin inter enumeranda de Incarnatione Verbi prava dogmata prætermisſum non fuisset utriusque hæretici nomen, quemadmodum nec Photini errores, nec Apollinarii, nec Ariænorum omiſsi sunt; sed etiam ante ortas contentiones de gratia Christi: siquidem tantum argumentum intactum non abiisset.

Pertinet igitur ad tempus illud quo Arianorum atque Origenis quæstiones agitabantur in Oriente, totus enim in iis versatur. Fervebant illæ vero maxime temporibus Siricii, ut facile intelligitur ex scriptis Patrum tunc editis, quibus aliud fere nihilum argumentum tractatur. Quid quod Mercator tradit, tunc temporis natas fuisset controversias de mortalitate Adæ, baptismo parvulorum, peccato originali, aliisque dogmatibus a Rufino tam curiose pertractatis.

Jam vero, quod tertium coniecebamus, ab eodem auctore conscriptos etiam duodecim anathematismos, quos ex codice Mercatoris edidimus, vix ille forte dubitaverit, qui paulo attentius consideraverit, compositos fuisse, et ab homine Cœlestiano, et de iisdem quæstionibus, et eadem tempestate, et a quodam Rufino, eoque apud Hieronymum ac Bethleemum versato, et eadem cum Hieronymo sive sapiente de origine animarum, etc., sive etiam peccante, de peccatoribus fidelibus per ignem salvandis, etc.; ut ex iis constat quæ annotavimus ad anathematismos.

CAPUT IV.

De Pelagio, a quo hæresis Pelagiana dicta est. Pelagios, qui dogma nominis sui contra gratiam

Christi (*Prosp. in Chron.*), Cælestio et Juliano adjutoribus exseruit, a nonnullis rerum Anglicarum scriptoribus (*Apud Usserium de Eccl. Britan. primordiis c. 8*) dicitur patria lingua Morgan appellatus, quasi maris homo; sed barbariem nominis, ne læderet Romanas aures, sustulisse, commutata gentili voce in Græcam ejusdem significationis, et jamdudum a Latinis receptam.

Scribit Augustinus (*Epist. 186*) eum, ut ab alio distingueretur qui Pelagius Tarenti dicebatur, Britonem fuisse cognominatum, quo nomine etiam vocatur a Prospero Chronographo (*In Chron.*). Verum quia Britonis, Britannique, et Britannici nomen, quo utitur Orosius (*In Apolog.*), commune fuit pluribus provinciis, factum est ut alii ex minore Britannia, quæ Aremorica est, habetque indigenas Britones; alii ex Anglia, quam olim veteres et Albionem et Britanniam dixerunt; alii ex Scotia vel Hibernia, quæ nomine Britanniarum censebantur, originem duxisse tradiderint. Sed cum tunc temporis Aremorica nesciam Britannicæ nomen consecuta esset, et tres alias provincias Romani vulgo non admodum inter se discernere, id unum certo constat, ex transmarinis Britannis Albinum hunc canem, ut loquitur Hieronymus (*Præf. in III. b. comment. in Jeremiam*), Scotorum pulibus prægravatum advectum fuisse.

Afferunt præterea quædam Polydorus, Balæus, Dempsterus, Cantelupus, Caiusque et Ranulphus Cæstreus cum scriptore vitæ S. Albani, de Cambria patria, de eodem cum Augustino die natali, de Cantabrigiensi doctoratu, de Bangorensi præfectura, et plus duorum millium monachorum regimine (*Angl. Hist. lib. III, cent. 1; Script. Brit. cap. 38; Hist. Scot. lib. xv; Cantabrig. Hist.; Hist. Cantabrig. lib. v; Polychr. lib. IV, cap. 33*). Sed hæc nemo creditus non facile condonabit fabularum amatoribus, simulque rejicienda sentiet ad Merliani commenta.

Hominem depingit grandiori corpore Hieronymus. Ait enim, cum de Rufino Aquilensi loqueretur (*In præf. lib. III in Jerem.*): *Ipse mutus latrat per Albinum canem, grandem et corpulentum, qui calcibus magis possit scivire quam dentibus. Habet enim progeniem Scoticæ gentis de Britannorum vicinia. Unde in primo dialogo hunc in modum Pelagium compellat: Tu ipse qui Catoniana nobis inflaris superbia, et Miltonis humeris intumescis, etc.* At alio in loco non grandis tantum, sed etiam adiposi corporis facit. *Nuper indoctus calumniator erupit, qui commentarios meos in Epistolam Pauli ad Ephesios reprehendendos putavit; nec intelligit nimia stertens recordia leges commentariorum, etc., nec recordatur stolidissimus et Scotorum pulibus prægravatus, etc.*

Hieronymo consentit Orosius (*Apolog. cap. 27*), cum Pelagium his verbis alloquitur: *Sed tibi specialis inde portanda oneris fortasse fiducia est, quod balnei epuliscæ nutritus, lotos humeros gestas, robustamque cervicem, præferens etiam in fronte pinguedinem, sicut scriptum est: Tendit enim adversus Deum manum suam, et contra Omnipotentem roboratus est. Cucurrit adversus eum erecto collo, et pingui cervice armatus est. Operuit faciem ejus crassitudo, et de lateribus ejus arvina dependet (*Job. xv, 25*).*

Monasticam vitam professus vulgo creditur; ad altiore vero gradum non ascendisse certis veterum testimoniis conficitur: iis quippe temporibus, si quis ex monacho in clericum adoptatus fuisset, exinde jam non monachi, sed sui gradus nomine appellabatur. Quare quisquis vel monachi, vel laici perpetuo retinuit appellationem, eo arguitur remansisse in laicorum ordine. Cum ergo Pelagius dictus sit laicus, tum ab Orosio (*Apolog. cap. 3*), paulo ante concilium Diosopolitanum, tum a Zosimo ann. 417, dictus quoque monachus sive a Patribus Diosopolitanis (*In epist. 2 ad Africanos*) ann. 415, sive ab Augustino ann. 417, in libro de Gestis Palæst. (*Cap. 19 et 20*), et hæresi 88, ann. 426, etc., sive a Mercatore ann. 432 (*Præfat. Subnot.*), cumque a multis veterum vel epi-

scopus vel presbyter appellatus sit, credendus est profecto inter laicos subsistisse. Quare non immerito contemnitur ab eruditis, quod asserunt Balæus (*Cent. 1, cap. 38*) et Prætorius (*Elench. hæres. lib. XIV, cap. 14*) de Pelagii episcopatu, idque vel eo maxime quod hæresim jam senex prodiderit: non quod accommode. a us fidem opinantibus nonnullis, Pelagium ab Ildoro Pelusio notatum (*Epist. 314*), id enim rationi temporum nitrum quantum pugnat; sed quia ante vastationem Urbis ann. 408, aut etiam ante ann. 404 commentarios in Paulinas epistolas conscripsit, *senescentis corpore et viribus lassascentibus*, ut ipsemet loquitur in præfatione.

Quamquam non abs re futurum puto aperire candide quam mihi dubitationem de Pelagii monachatu aliquando injecerint hæc Augustini verba (*Lib. de Gest. Palæst. cap. 35*): *Post veteres hæreses multas, exorta est modo nova, non ab episcopis, seu presbyteris, vel quibuscumque clericis; sed a quibusdam veluti monachis, quæ contra Dei gratiam, etc.* Cur enim dixit, *a quibusdam veluti monachis*, et non simpliciter, *a quibusdam monachis*? An abundat vox ista, *veluti*, delendaque ut emendetur lectio? At emendationi obstant manuscripti codices melioris notæ. An Pelagius Cælestiusque licet habitu corporis religionem vitæ præferrent, non erant tamen moribus vestri admodum consoni? At Augustinus ipse tales fuisse negat (*Epist. 140*): *Qui facile contemnerentur, sed continenter viverent, atque in bonis operibus laudabiliter versantes.* An quod cœnobiticam vitam professi, versarentur tamen extra monasterium? At neque tunc temporis omnes qui monachi dicebantur in cœnobis manebant; neque, si vitiose vagati essent, ab omnibus bonis, Augustino, Paulino, Juliano, Demetriadis matre, aliisque, tanto in pretio habiti fuissent.

Restat igitur opinari Pelagium vero monachum existisse, non ea tamen notione qua solet usurpari monachi nomen ad cœnobitam vel etiam eremi ceterem significandam; sed qua monachi dicebantur olim, qui postquam aliquamdiu in secessu procul ab hominum turba animam poenitentiae, pietatisque operibus, et rerum divinarum meditatione excessivè, prodirent vestitu ad pietatem composito, mundique contemptum præferente, ut alios arctiore morum quam ipsi imberbant disciplina informarent.

Et vero his temporibus trium generum homines monachorum nomine censebantur, siquidem alii in monasterio, qui cœnobite; alii in desertis locis, qui eremitæ, sive singulares; alii suis in ædibus vivebant, qui apud Græcos aliquando philosophi, apud Latinos vulgo monachi vocabantur. Sic Pammachius, sic Paulinus, sic alii longe plurimi in propriis ædibus monasticam vitam, ex præscripto evangelicæ perfectionis, agebant: sic utraque Melania et Demetrias, sic Teresia Paulini uxor, sic aliae multæ Romanæ femine, extra eremum et cœnobium, vitam religiosam professæ sunt. Videtur ergo Pelagius fuisse quidem monachus, non tamen prinii aut secundi generis, sed tertii tantum; cujusmodi solebant, vel palliati incedere, vel surva veste, aut modestiore alio corporis habitu qui virtutis interioris sæculique contempti speciem daret.

Ingenium accepit a natura fortissimum, celerrimum et acutissimum, ut loquitur Augustinus (*Lib. de Nat. et Grat. c. 6 et 38*), fervidum simul et vehemens, ac litigiosum, quodque patriam qualitatem, ne Romanis quidem artibus, honestorumque hominum et nobilium feminarum consuetudine dedoceri potuerit. Hinc exhortationes ad vitam bonam vehementes et quodammodo ardentibus habuit, sed in quibus docendi rationem impotentem modi, et dictatorie superbiam more gentis teneret. Hinc evangelica consilia ausus est ita interpretari, ut non suaderet, quemadmodum par erat, sed in præcepta perverteret. Hinc Christiana perfectio duræ legum necessitati subjecta. Hinc abhorrentæ a communi sensu, insolentesque illæ sententiæ (*Ex Hieron. in Dial. et Aug. passim*):

Non debere omnino jurari. Gloriam vestium et orna-
mentorum esse Deo contrariam. Christianum debere
esse illius patientiæ, ut si quis sua auferre voluerit,
gratanter amittat. Divitem viventem in divitiis suis
regnum Dei non posse ingredi, nisi omnia sua vendide-
rit; nec produsse eidem, si forte ex ipsis divitiis man-
data fecerit.

Hæ Pelagio erant artes hæresim disseminanti (Ep.
ad Ctesiph. et Dialog.). Nihil de suis mysteriis aperte
vulgo credere, sed fidei tantum auribus; si quid
dogmatum emanasset in publicum, negare palam,
quod in cubiculis doceret; si aperte proponendus
error, alienam inducere personam; si suo nomine
loqui cogeretur, dubitantis more, timideque asserre,
de quo simularet se velle doceri; si ex libris argue-
retur cujusdam assertionis, libros causari, vel non
esse suos, vel prius subreptos quam emendarentur;
si ex confessis urgeri contingeret, sententias inter-
pretari verbis perplexis et in speciem catholicis; si
necessitas foret, Ecclesiæ nonnulla dampnanti con-
sentire, damnare libenter omnia, sed, ut aiebat,
Ecclesiæ sensu, id est, eo quem postea fingeret ad
arbitrium; si aliquando fidem exponere deberet,
copiose prosequi plurima de quibus non interroga-
retur, de re vel nihil vel ambiguum quiddam eloqui;
imitari serpentes, qui, ut ait Orosius (Apolog. cap.
1): *Cum tuendi solius capitis causa reliquum concio-
nis atque injuriæ corpus opponunt, nihil damni ar-
bitrantur, ea tantum sui parte a periculo libera, quæ
multimodis venenatasque in se obtinet linguas, etiam si
membris omnibus amputentur.*

Cur autem publice non doceret, sed in cubiculis
tantum et apud amicos, præter causas omnibus ferè
hæresibus communes, accessit ista singularis, quod
infantia sermonis laboraret. Quamvis enim, si cre-
deremus libris qui nomen ejus ferunt, sed præsertim
epistolæ ad Demetriadem, videri posset non imme-
rito disertus, immo et eloquens, pene ad invidiam
hominum ejusdem ætatis in meliore solo prognato-
rum: probabilis tamen est, si non certa opinio, har-
bariem peregrinæ hominis, alioquin ingeniosi et ra-
tionum feracis, adjutam fuisse politionum hominum
Latinitate, ut Pelagium Hieronymus miserum voca-
verit, qui ne suis quidem verbis calumniari posset
(Præf. in lib. IV Comment. in Jeremiam).

Fuerunt vero politiones illi potissimum tres (Epist.
201 apud August.): Coelestius, qui ex discipulo versus
est in magistrum; Annianus, qui copiosissime pasce-
batur ut alienæ blasphemie verba tinnula atque emen-
dicata ministraret; et Julianus, cui Beda idcirco
(Præf. in Cantic. cap. 5) tribuit epistolam ad Deme-
triadem.

In Annianum intendebat Orosius cum diceret
(Apol. cap. 2): *Stat etiam immanissimus superbia
Goliath, carnali potentia tumidus, omnia se per se
posse confidens: caput, memus, totum insuper corpus
plurimo apparatu vestitus, habens post se armigerum
suum, qui et ipse non dimicat, cuncta tamen vis et
ferri suffragia ministrat.*

Intendebat quoque in Julianum, nisi potius in An-
nianum iterum, cum nonnullas ex epistola ad De-
metriadem voces reprehendendas puerat: *In tua,*
*inquit (Ibid. cap. 26), epistola illa lucubratis-
sima, hæc ipse intelligere vix possumus; ista, ista, inquam,
ad Demetriadem puellam, ut audio, sacram et sanc-
tam, homo verecundissimus scribere non erubuit, do-
cens, ut credo, reverentiam castitatis sub strophâ Je-
soph luxuriantis dominæ suæ, etc., inopportuna
historiam obscenissimam sermone cautescens. Quamquam
hoc, quod neque apte neque decore dicitur, tibi impu-
tare non debemus; cui neque natales dederunt ut
honestioribus studiis erudireris, neque naturaliter pro-
cedit ut disceret; sed illius dictatoribus tuis, qui mis-
erunt tunc in præteritis sermonibus conscribunt, et te le-
gendum cunctis quædam titulum confusionis expo-*

tim, cum Pelagio diceret (Dialog. 3 advers. Pelag.):
*Hæc duo capitula, orationis et laudis, soles cum tuis
jurare discipulis non esse tua, cum perspicue in eis
stylis tui splendor eluceat, et tanta sit venustas eloqui
tui, ut testitudine incedens gradu, quæ secreto doces,
multisque venalia, publice non audeas profiteri. O te
felicem, cujus præter discipulos nemo conscribit libros,
ut quidquid videris displicere, non tuum, sed alienum
esse contendas! Et quis ille tanti erit ingenii, ut lepo-
rem tui sermonis possit imitari?*

Quos habuerit magistros, non una est omnium sen-
tentia. Nos quidem duos numeravimus, Theodorum
Mopsuestonum, et Rufinum Syrum; alii tamen ex
Hieronymo (Epist. ad Ctesiph.) solent recenseri: Ru-
finus Aquileiensis, Evagrius, Ponticus, Sextus philo-
sophus, Jovinianus, Priscillianus, Manicheus,
Palladius Galata, Gnostici et Euchitæ, atque Orige-
nes, quem Pelagii ἀρχαῖος et amasium Hieronymus
vocat (Dialog. 3 advers. Pelag.). Illi tamen non tam
doctores quam præcursores dici debent, si eundem
Hieronymum audimus; immo præverant ea sola
parte qua impeccantiam vel ἀπάθειαν defenderunt, ut
argumenta in eos directa merito potuerint in Pela-
giana ἀναπαρτία retorqueri.

Non admodum profecti Jansenius Yprensis (Lib.
VI de Hæres. Pelag. cap. 17), cum vellet ostendere,
non solam de impassibilitate doctrinam ramusculem
esse Origenis, sed partes etiam præcipuas Pelagia-
nismi, id est, capita quinque, ad quæ promittit se
omnia illius hæresis revocaturam, liberum scilicet
arbitrium, naturalem ejus possibilitatem, legem na-
turæ ac Moysis, gratiam et meritum, atque præde-
stinatorem, in quibus veluti cardinibus hæresis Pe-
lagiana tota, ut ait, vertitur. Nam quemadmodum
præjudicata potius opinione quam iudicio ferabatur
in hac tota re, ita non vidit se in Origene ea redar-
guere quæ apud ipsum Hieronymum obvia sunt, ea-
que diuina quæ intacta prætermisit oculatissimus
pariter atque acerrimus Origenis accusator. Negli-
genda igitur puto quæ protulit, ut quæ in alienos
sensus detorqueantur; nec tamen idcirco Origenis
partes tuendas, hominis nempe dubiæ fidei dum vi-
veret, nec melioris sanæ, post mortem.

Pelagius acceptam a neriis magistris doctrinam
tradidit pejoribus discipulis, quos inter præsertim
duo propter improbitatem, Coelestius et Julianus;
ille rebus versute gerendis aptior, ut erat de foro;
iste quæstionibus tractandis melior, quippe dialecti-
cis inbutus: uterque dicendi facultate prædictus;
interque timido magistro audentior, et ea de causa
Ecclesiæ perniciosior.

Julianum dixi Pelagii discipulum, nec tamen as-
sentior Bedæ scribentis Julianum etiam puerulum a
Pelagio institutum (Præf. in Cantic.). Qui enim po-
tuit, cum primis suæ vitæ temporibus cum patre
sancto Memorio Capuæ vixerit? Non dissetor doceri
potuisse cum jam presbyter foret aut diaconus, do-
ctus illis vel tribus annis quibus Pelagius in Sicilia
substutit, priusquam Syracusis in Africam, et Hip-
pone in Palestinam solveret: nec enim incredibile
est tunc temporis Julianum in Sicilia, tanquam in
tuto a Visigothis, et grato ab amicis solo, versatum
fuisse.

Non satis convenit inter scriptores qua primum
tempestate nata sit hæresis Pelagio cognominis. Sin-
gularum opiniones recenset Usserius (Lib. de Britan.
Ecel. prim. cap. 8): sed sicut levibus argumentis
aut etiam nullis nituntur, ita facile despicii possunt,
præ quod docet Marius Mercator (Præf. lib. Subn.),
natam scilicet fuisse in Syria, et præsertim in Cilicis
secunda, parente Theodoro Mopsuesteno, inclinante
quarto sæculo; advectam vero in Occidentem a Ru-
huo Syro, Romæque sub Anastasio traditam Pelagio,
ut quam tardissime ann. 400 aut sequente: tum a
Pelagio ad Coelestium traductam; eodem sermè tem-
pore scriptis consignatam a Coelestio primum in li-
bris qui interierunt, deinde a Pelagio in commenta-

Intendebat Hieronymus in aliquos indiscrimina-

riis ad Epistolas Pauli ante vastationem Urbis; inimo et privatis sermonibus sparsam, toto illo diuturno tempore quo Pelagius et Cœlestius morati sunt Romæ, creditique multis, vel ipsi summo pontifici, sua persuasisse; postea disseminatam in Sicilia ann. 409 et 410, indeque deportatam in Africam, ubi primum damnata est Carthagine, in concilio episcoporum, sub Aurelio ann. 412, ante quadragesimam Paschæ.

Sed jam ordine temporum singula Pelagii digesta breviter enarranda sunt. Venit igitur Romam, ut credibile est; non ex Orientalibus partibus, quod a nonnullis asseritur sine idonea ratione, sed ex patria, cum teneret sedem apostolicam Damasus, id est, ante ann. 384, quo vita Damasus excessit. Id, quia parado.um videri potest, gravibus argumentis conficiendum est. Recessit certe ab urbe Roma ann. 408 aut 409, ut confectum est in notis ad Commemoratorium Mercatoris: ibi fuerat, non tantum ann. 405, cum scriberet ad sanctum Paulinum (*Lib. de Grat. Christi cap. 35*), sed etiam sub Anastasio, teste Mercatore (*In Pref. Subn.*), cum duceretur a Rufino Syro: immo diutissime vixit, ut loquitur Augustinus (*Lib. de Pecc. Orig. cap. 21*), quæ vox plus aliquid decennio significat. Versabatur igitur Pelagius Romæ temporibus Siricii, cum Anastasius non plus fere quatuor annis pontificatum tenuerit, obieritque ann. 402.

Verum eo venisse priusquam ipse quoque Siricius sederet, ex eo conficitur quod in Urbe usns sit familiariter Hieronymo, qui inde tamen in Orientem recessit ann. 385, statim Damaso vita functo, ut cleri Romani invidiam in se concitatam vitaret. Hanc autem cum Hieronymo Pelagii familiaritatem existisse testatur Hieronymus ipse (*Pref. in iv lib. Comment. in Jeremiam*), cum de Pelagio scriberet, tacito nomine, in hæc verba: *Hæresis reviviscere cepit, et non solum in Occidente, sed in Orientis partibus sibilare, et maculare plerosque, et crescere per dies singulos, dum secreto docent, et publice negant; cui respondere diu tacens et dolorem silentio devorans, crebra fratrum expostulatione compulsus sum. Et postea: Isti publicum fugiunt, et susurrant in angulis perditorum, dolentque quasi pro suis, quæ sua metuunt confiteri; cumque generaliter adversum vitia quæ, et hæreticos dixerimus, se peti queruntur, malumque conscientie dissimulata diu indignatione pronuntiant. Quod si cavendum nobis est, ne veterem ledere vid. amur NECESSITUDINEM, si superstitiam hæresim spiritali mucrone truncemus: ergo sustinendæ erunt nobis cruce proditæ fidei, etc.*

Ubi enim conjuncta est Pelagium inter ac Hieronymum vetus necessitudo, nisi quo in loco potuit esse familiaritas? aut quo alio in loco potuit esse familiaritas inter præsentem, quam in urbe? cum Pelagius numquam in Oriente versatus sit ante ann. 412, nec Hieronymus in Occidente post ann. 394, et ambo in Urbe commorari potuerint, multoque aspectu frui, eo quo diximus tempore, siquidem Romæ Pelagius diutissime vixerit (*August. lib. de Pecc. Orig. c. 21*).

Sunt sane qui jactent Pelagium in Oriente mansisse quo tempore Chrysostomus exsulabat Arabissi; et in Ægypti desertis invisisse monachos, priusquam laboretur in hæresim (*Jansen. lib. 1 de Hæ. Pelag. et alii*). Sed in hanc opinionem venerunt decepti literis, sive Chrysostomi ad Olympiadem de Pelagii monachi lapsu, sive Isidori Pelusiote, Pelagio cuidam monacho exprobrantis vagandi libidinem et epularum ambitum; decepti sunt, inquam, præ incogitantia, nam quo tempore exsulabat Chrysostomus, eodem Romæ Pelagius integer famæ et purus suspicionis vitam degebat, immo sanctus audiebatur, et non parvo profectu christianus (*Aug. lib. iii de peccat. Merit. cap. 1 et 2*). Alacrius ergo monachi eodem manine casum oportet defletum a Chrysostomo, alterum quoque cognominem reprehensum ab Isidoro,

A cum ante proditam hæresim Pelagius, propter pietatis speciem, diligeretur a viris sanctissimis, Hieronymo, Augustino, Paulino, etc.

Tunc cum adhuc esset integræ, aut fidei, si tamen aliquando fuit, aut famæ saltem, quam aucupabatur, videtur scripsisse tres, quos Gennadius (*Lib. de Script. Eccl. cap. 42*) commemorat, de Trinitate libros, ad ostendendam, credo, fidem suam, quantumque abhorreret ab Arianis. Quæ fuit illius temporis præcipua nota τῆς ὀρθοδοξίας.

Sub Anastasio Rufinum Syrum audivit Romæ, ut tradit Mercator, scripsitque, ut est verisimile, ad asceticam industriam et sanctitatem morum probandam, librum Eulogiarum, seu de Conversatione actuali; in quo tamen semina futuræ impietatis Hieronymus (*Dialog. 1 advers. Pelag.*), cum accusatoribus duobus episcopis Erote et Lazaro, deprehendit.

Eodem tempore vehementibus suis atque ardentibus exhortationibus, ut ait Augustinus (*Lib. de Gest. Palæst. cap. 25*), multos quidem, sed Cœlestium in primis auditorialem scholasticum e foro ad arctiorem vitam traxit, sed simul infecit errore quem a Rufino Syro acceperat.

Ann. 405, misit epistolam ad sanctum Paulinum (*Merc. præfat. Subnot.*), apud quem magna doctrinæ et pietatis laude pollebat. Ea, ut jactavit postea scribens ad S. Innocentium, trecentis, quibus continebatur, versibus, nihil aliud quam Dei gratiam et auxilium confitebatur, nosque nihil omnino boni facere posse sine Deo. Sed ipsam non caruisse veneno Augustini ostendit (*Lib. de Gratia Christi cap. 35*).

Eodem tempore, nisi forte superiori, commentarios in Epistolas Pauli composuit, in quibus sub aliena persona peccatum originale oppugnabat (*Merc. præfat. Subnot. et in Commonit.*).

Circa hæc etiam tempora scripsit ad Constantinum episcopum epistolam, quam oportuit doctrinæ plenissimam atque elucubratisimam fuisse, siquidem hanc, scribens ad summum pontificem, laudat, veluti fidei suæ testem (*August. lib. de Gratia Christi cap. 36*).

Videtur etiam scripsisse ad Viduam, ut opinor, Juliani matrem, et sancti Memorii conjugem, duos libros sive consolatorios, sive exhortatorios (*Merc. in Commonit.*). Hos aliquando mentitus est non esse suos, cum tamen redargui facile posset hominum fide dignorum testimonio (*Aug. de Gest. Palæst. cap. 6*).

Ad eadem aut vicina tempora pertinet quod narrat Augustinus contigisse Romæ, episcopum inter et Pelagium occasione verborum quæ ipse suis in confessionibus posterat Deum orans: *Du quod jubes, et jube quod vis. Hæc enim cum episcopus commemorasset, Pelagius ferre non potuit, sed contradicens aliquanto commotus, pene cum eo qui illa commemorabas litigavit* (*Lib. de Bono pers. cap. 20*).

Pertinet quoque id quod habet Augustinus de sermonibus contentionibusque a Pelagio Roma habitis (*Lib. de Pecc. cap. 21*), ex quibus intelligi possent quæ dissimulabat in libris, quæque literis suis, quas conscripsit per orbem catholicum perferendas, papa Zosimus legenda atexit.

Ann. 408 aut 409 Roma cum Cœlestio in Siciliam se recepit, tamquam in locum tutiorem a barbaris Italiani depopulantibus: scribit enim Mercator viginti annos plus minus effluxisse, cum Commemoratorium offerret ann. 429, ex quo Cœlestius Roma egressus fuerat. Cum ergo egressus sit Cœlestius una cum magistro, neque egredi potuerit, Gothis Urbem sive prima sive secunda obsidione cingentibus, immo nec intermedio temporis spatio, cum ab iisdem omnia ferro ignique vastarentur quæ præsertim parte Italia vergit ad Siciliam; tunc certe Pelagius præfatis dicendus est, cum facta impenti tropidatione plurimam Romæ excesserit ann. 408.

Biennium Syracusis in Sicilia, aut etiam tricenarium

ferme posuit cum discipulo, sparsitque erroris semina, quæ postmodum adoleverunt infelici proventus, ut Hilarius monachus opus habuerit consulere Augustinum (*Epist. 156 et 157, et lib. de Perf. justitiæ*), quæ ratione posset extirpari malum tam pertinaciter lateque invalescens.

Crediderim eo loci scriptum fuisse librum de *Natura*, ubi Pelagius hœresim naturam contra Dei gratiam, quæ justificat impium, et qua Christiani sumus, quanta potuit argumentatione defendit (*Aug. lib. II Retract. cap. 22*). Hunc Augustinus (*Lib. de Gest. Palæst. cap. 23*), et *epist. 181*) ad se missum a Timasio et Jacobo, religiosis et honestis adolescentibus, Pelagique olim discipulis, sed ad rectam fidem conversis, rellit libro quem inscripsit de *Natura et Gratia*.

Ann. 411, veris initio ad portum Hipponensem ap- puit cum Cœlestio (*Lib. de Gest. Palæst. cap. 22*); credo eundem, ut si qua posset ratione, conciliaret sibi Augustinum Hipponis Regii episcopum, ejusque amicitia postmodum aboleretur, ad errorem tutius spargendum; sed tunc forte aberat Augustinus, unde Pelagius scribendi occasionem sumpsit, ut quem ver- bis non potuerat præsentem, litteris absentem salu- taret. Respondit Augustinus (*Lib. de Gest. Palæst. cap. 28*), sed epistolam coactus est interpretari pos- tea, ut doceret quam inique prolata fuisset a Pela- gio, coram iudicibus Diospolitans, tamquam sui commendatitia.

Hipponæ Carthagine uterque profectus est, cœ- pitque hœresim jam prius a præmissis e Sicilia con- spirantibus hominibus disseminatam augere consue- tus artibus, quibus nimirum solebat nihil admodum verbis asserere, insitam animis antiquam fidem aperte non oppugnare, sed fallacibus et captiosis in- terrogationibus, vel circumscribere simpliciores, vel callidiores e mentito discendi studio fallere.

Post brevem moram, Carthagine solvit in Palæ- stinam, relicto in Africa discipulo. Unde Augustinus (*Lib. de Gest. Palæst. cap. 22*): *Ut de me ipso potis- simum dicam, prius absentis et Romæ constituti Pela- gii nomen cum magna ejus laude cognovi. Postea cœpit ad nos fama perferre quod adversus Dei gratiam dis- putaret: quod licet dolerem, et ab eis mihi diceretur quibus crederem, ab ipso tamen tale aliquid, vel in ejus aliquo libro, nosse cupiebam, ut si inciperem redar- guere, negare non posset. Postea vero quam in Africam venit, me absente, nostro, id est, Hipponensi, littere exceptus est; ubi omnino, sicut nostis, nihil ab illo hujusmodi auditum est, quia et citius quam putabatur inde profectus est. Postmodum ejus faciem Carthagine, quantum recolo, semel vel iterum vidi, quando curæ collationis quam cum hæreticis Donatistis habituri eramus occupatissimus fui; ille vero etiam ad transma- rina properavit; interea per ora eorum qui ejus disci- puli ferebantur dogmata ista ferebant.*

Ann. 412, suos sibi facere discipulos Hierosoly- mis, perinde ac aliis in locis, incepit, immo et Joannis episcopi gratiam aucupari (*Epist. 177 et 179*), non aliis adhibitis artibus quam quibus Romæ ipsum fere creditus est decerpisse sanctum Innocentium, nimirum mentita specie pietatis, vitæ arctioris profes- sione, ardentibus ad perfectionem exhortationibus, occulta mysteriorum traditione, dissimulatione perpetua, etc. (*Hieron. in epist. ad Ctesiph.*).

Ann. 415, scripsit epistolam ad Demetriadem vir- ginem Deo sacram. Hanc etsi velut apertum suæ sinceræ fidei testimonium protulerit in liiveris ad sanctum Innocentium, Augustinus tamen docuit errore plenam (*Lib. de Grat. Christi cap. 37*); mirum vero quod ipsa non pervenerit in Africam, aut certe in manus Augustini, ante ann. 417, quo tempore nimirum Augustinus, acceptis Pelagii ad sanctum Innocentium litteris, scripsit Julianæ De- metriadis matri de cavendo veneno ingeniosæ in epistola abscondito.

Eodem anno Ctesiphon, vir illustris et, quantum

A colligere licet ex epistola Hieronymi (*Epist. ad Ctesiphontem præfixa dialogis tribus*), vix non deceptus a Pelagio, quem opibus juvabat, Hieronymum consu- luit de questione *τῆς ἀνεπαρκείας*, quæ Ecclesiam Hierosolymitanam scindebat in partes. Rescripsit sanctissimus fidei defensor, prolixè quidem pro epistolæ modo, sed breviter pro argumenti qualitate, ut abundantiore tractationem promittere coactus sit, quod et postea præstitit tribus Dialogorum libris.

In ea vero ad Ctesiphontem epistola, etsi non ob- scuris iudiciis Hieronymus Pelagium indigitaverit, a nomine tamen abstinendum putavit, ut ne personam potius hominis querentis sibi invideri quam hœresim ipsam arguere videretur. Notanda vero, propter sententiam omnibus sæculis utilem, postrema hæc verba: *Illudque per te sanctæ et illustris domus conciliabulum precor atque commoneo, ne per unum, aut, ut multum, tres homunculos suscipiat tantarum sæces hæreseon, aut, ut parum dicam, infamiam: ut ubi pri- mum virtus et sanctitas laudabatur, ibi præsumptionis diabolicæ, et sordidissimæ societatis turpitude verter- tur, scientique qui hujuscemodi hominibus opes sugge- runt, hæreticorum multitudinem congregare, et Christi hostes facere, et emittire adversarios ejus, frustra que aliud lingua prætere, cum manu sentire aliud com- pendentur.*

Ann. 415, verna tempestate in Palæstinam venit Orosius, quem Augustinus (*Epist. 166*) ad Hierony- mum, ut de origine asinorum interrogaret, ex Africa miserat. Reperit ille Ecclesiam Hierosolymitanam factionibus divisam, itaque ferventem jurgis, ut alii nomine Pelagii, alii nomine Christi appellentur, ut scribit Hieronymus (*Ep. ad Ctesiph.*) Posteaquam vero aliquamdiu Bethleemi apud sanctum senem divertit, vocatus est Jerosolyman ad conventum quem, contracto presbyterio, Joannes episcopus in causa Pelagii die 30 Julii coegit. Quid in eo gestum sit prolixè narrat Orocius in Apologia (*Cap. 5 et seqq.*), queriturque cum alia multa contra morem gesta, tum laicum Pelagium inter presbyteros con- sedisse, jubente episcopo.

Eodem anno mense Decembri habita est Diospoli in urbe Palæstinæ Cæsariensis, Eulogio præside, synodus 14 episcoporum, in qua Joannis Hierosoly- mitani artibus Pelagio studentis, ipsiusque Pelagii mendacis illius Patres, hœresim quidem damnarunt, sed hæreticum absolverunt (*Aug. lib. de Gest. Palæst., ubique passim*). Absolvendi causa fuit, tum mala fides interpretis, tum Pelagii quilibet damnantis dis-inulatio, tum plurimæ episcoporum litteræ, quas suis laudibus refertas fraudulentus hæreticus protulit.

Ann. 416, Orosius in Occidentem reversus litem ab Erote et Lazaro episcopis Pelagii accusatori- bus ad Africanos detulit, quibus ad fidem in Oriente præter hæreticorum-dolos periclitantem defendendam accenderetur. Sparsa quoque in vulgus Pelagianorum artibus epistola, quæ Pelagii diceretur scribentis ad amicum suum presbyterum, in qua per summam impudentiam inserta sunt hæc verba: *Quatuordecim episcoporum sententia definitio nostra comprobata est, qua diximus posse hominem sine peccato esse, et mandata Dei facile custodire, si velit. Que sententia contradictionis os confusione perdidit, et omnia in malum conspirantem societatem ab invicem separavit* (*Synodica PP. Carthag. et Milev. ad S. Innoc. lib. de Gest. Palæst. cap. 30*).

Missa pariter ad Augustinum a Pelagio, per civem quendam Hipponensem Orientalem diaconum, clar- tula defensionis suæ (*Ibidem, cap. 32*); quæ omnia fuere in causa cur Carthagine Aurelius 68 episco- porum, Milevi Sylvanus 40, concilium habuerit, ex quibus per Julium episcopum ad sedem apostolicam relatum est synodici litteris, quibus suas quinque episcopi, Aurelius, Alipius, Augustinus, Possidius et Evodius pleniore addiderunt (*Apud. Aug. epist. 253, 92 et 95*).

Eodem anno Pelagius edidit quatuor libros de Libero Arbitrio, compulsus id facere ut negatæ Dei gratiæ invidiam declinaret, et verbis in speciem catholicis sensum hæreticum dissimularet. Edidit vero post concilium Diospolitatum habitum ipso sine anni 415, et antequam litteras ad sanctum Innocentium daret ann. 417 (*Aug. lib. de Grat. Christi cap. 41*).

Sub idem tempus, scripsit Augustinus de Pelagio ad Joannem Hierosolymorum episcopum (*Epist. 257*), petiitque, pro multorum episcoporum voto, mitti in Occidentem quæ gesta fuissent Diospoli. In hac epistola mentio fit duorum adolescentum a Pelagio seductorum, et libri de Natura ab eodem Pelagio conscripti, factæque ab Augustino responsionis, ac illius a Pelagio Joannis.

Anno 417, congregata est Romæ mense Januario synodus a sancto Innocentio, in qua lectæ sunt Africanorum relationes, et vicissim data: a) Africanis litteræ decretalæ, quibus condemnatio Pelagii Cœlestique contineretur.

Eodem anno Pelagius suspicatus, quod res erat, parari contra se Antiochenam synodum, qua Diospolitana recognoscereur, libellum suæ fidei, litterasque misit ad sanctum Innocentium, quem nondum vita functum audierat: misit et epistolam Praylii, qui Joanni successerat in sedem Hierosolymitanam, totam in sui commendationem (*Aug. l. de Grat. Christi cap. 41*). Hæc cum accepisset Zosimus post obitum Innocentii, humani quiddam passus videri potest, cum in gratiam Pelagii subiracundius Afris rescripsit (*Zos. epist. 2, ad Afric.*).

Coacta est re ipsa in Oriente a Theodoto Antiocheno synodus, cujus meminit Mercator in hæc verba (*In Commonit. cap. 5*): Hierosolymis constitutus Pelagius accusatus fuit apud synodum, et primo quidem tergiversando ambignis quibusdam se professionibus tegens, et prosequens dubi, vel respondens, illum tunc videtur episcoporum audientiam delusisse. Sed postmodum evidenter deprehensus, insistentibus accusatoribus, a posteriore synodo, cui sanctæ memoriæ Theodotus Antiochiæ præsedit episcopus, atque detectus, a sanctis quoque et venerabilibus Hierosolymorum locis est deturbatus, etc.

Anno 418, circiter medium Aprilem, concilium Romæ coegit Zosimus, ex quo, post acceptas ab Africanis litteras, artesque hæreticorum patefactas, ad universos orbis episcopos epistolam misit, qua ubique recepta, mundique manu subscripta, ut loquitur Prosper, Pelagianus error proscriptus est.

Eodem anno pridie kal. Maias imperator Honorius Ravennæ sanctionem edidit Palladio P. P. de Pelagio Cœlestique, et aliis ejusdem erroris participibus Roma pellendis, et toto imperio interdicens.

Dum hæc in Occidente gererentur, ex Oriente Albina, Pinianus et Melania Augustino scriptis significarunt se cum Pelagio egisse, ut quæcunque adversus eum dicerentur, scripto damnaret, eumque dixisse, ipsis audientibus: *Anathema qui vel sentit, vel dicit, gratiam Dei, qua Christus venit in hunc mundum peccatores salvos facere, non solum per singulas horas aut per singula momenta, sed etiam per singulos actus nostros, non esse necessariam; et qui hanc conantur auferre, penas sortiantur æternas* (*Lib. de Gratia Christi cap. 2 et seqq.*)

Verum hanc professionem non tantum esse suspectam, sed etiam perfidiosam ostendit Augustinus (*Lib. de Grat. Chr. cap. 2 et seqq.*).

Anno 419, Augustinus adversus Pelagium duos libros edidit, alterum de Gratia Christi, alterum de Peccato Originali: utrumque autem Carthagine misit ad Albina, Pinianum et Melaniam, cum necdum in Egyptum; Hierosolymis relicta, Albina, Pinianus et Melania profecti essent, et jam tamen in Africam pervenisset tractoria Zosimi. Profecti sunt illi vero ann. 420, et Zosimi tractoria pervenit in Africam circiter mensem Julium ann. 418.

A Post hæc tempora altam de Pelagio silentium, idcirco opinor, quia post sententiam Theodoti, deturbatus e sacris locis secessit in remotiore aliquam Palestinæ locum, ibique obscurus vixit, et sancto confectus interiit. Oportet enim ipsum tunc temporis septuagenario majorem fuisse, siquidem scripsit Commentarios in Paulum circiter ann. 404, cum jam fatisceret corpore (*In præfat. ad Heliodorum*), atque adeo sexagenarius ad minimum foret. Deinde vixit Romæ familiariter cum Hieronymo, utique cum æquali, aut non admodum inaquali: recessit vero Urbe Hieronymus ann. 385, et vix non attigerat annam ætatis suæ nonagesimum, quo tempore Theodotus Pelagium damnavit. Adde quod senes obesi corporis, et ærina graves, cujusmodi fuit Pelagius, vix undecimum vitæ septenarium absolvunt, si medicis credimus, præsertim cum rebus adversis tanguntur graviter, ut solent homines superbioris animi, cujusmodi fuit Pelagius.

B Neque enim audiendos puto qui affirmant ipsum in patriam revertisse (*Jans. Yprensis lib. 1 de Hæres. Pelag.*), eaque trahunt, quod Constantius presbyter scriptum reliquit (*In Vita S. Germani Allisiodorensis*), in concilio Verulamii, hinc Pelagium stetisse, inde Christum; siquidem neque ullum adhibuit pro se veterum testimonium, neque respondere valuit Prospero Chronologo testanti (*Ad ann. Christi 429*) disseminatam fuisse in Britannia Pelagianam hæresim ab Agricola Severiani Pelagiani filio; non tacituro utique, si ab ipsomet Pelagio sparsa esset: neque tandem vident verba Constantii non aliter de Pelagio ac de Christo intelligi debere, figurate scilicet posito pro partibus eorum nomine, vade partes appellationem sumpsissent.

C Quæ fuerit hæresis Pelagii propria, nemo melius Augustino intellexit, propter continuam fidei defensionem; nemo planius breviusque explicuit, propter intelligentiæ vim: huic enim tribuendos puto, quod nullus inter doctos nunc distinetur, octo canones vulgo dictos Milevitanos; quippe cum editi sint in Africano universali concilio.

Cui mens Aurelius ingenulumque Augustinus erat. (*Prosop. Carm. de Ingrat. c. 2.*)

Ex illis vero pertinent duo priores ad peccatum Adæ, et baptismum parvulorum; alii tres ad gratiam Dei per Christum; ad impeccantiam reliqui; omnes ad absolutam fidei catholicæ regulam, ut dolendum sit doctores catholicos hæc regula rei etia, sibi invicem aliquando, ubi incalescunt animi, vel partium studio, vel disputandi æstu, Pelagianismi crimen objicere, et in eo sepe in quo ambæ partes tradiam ab Augustino, et ab Ecclesia receptam orthodoxæ regulam sequuntur.

Scripti sunt a Pelagio libri plures, pluresque ad diversos epistolæ, quorum indiculus non aliunde melius quam ex Hieronymo, Augustino, Orosio, Mercator et Genadio confici potest. Scripti sunt igitur:

D *De Trinitate libri tres.* Genadius, lib. de Scriptor. Eccl. cap. 42.

Testimoniorum seu Eulogiarum liber unus. Hieronymus, dialog. 3 cont. Pelag.; Augustinus, lib. de Gest. Palest. cap. 1 et seqq., et lib. iv ad Bonifacium c. 8 et 10; Orosius, in Apologia; Genadius, loco citato.

Expositionum in omnes Epistolas Pauli libri tredecim. Augustinus, lib. iii de pecc. Merit. cap. 1 et 42, lib. de Gest. cap. 16; Mercator, in Commonit. cap. 2, et in præf. Subnot.; Auctor Prædestinati, hæc. 88; Cassiodorus, Div. Lect. cap. 8.

Epistola ad Paulinum. Augustinus, lib. de Gratia Christi cap. 85.

Epistola ad Constantium episcopum. Augustinus, ibid. cap. 34 et 36.

De Natura liber unus. Augustinus, lib. de Nat. et Grat. cap. 1, et lib. ii Retract. cap. 4, lib. de Gest. Palest. cap. 35, et alibi passim.

Ad Viduam libri duo, unus consolatorius, alter exhortatorius. Synodus Diospolitana, lib. de Gest. Palæst. cap. 6; Hieronymus, dialog. 5; Mercator, in Common. cap. 4.

Epistola ad Augustinum. Augustinus, lib. de Gest. Palæst. cap. 26.

Ad Demetriadem de virginis Institutione liber unus. Augustinus, lib. de Grat. Christi cap. 22 et seqq., et epist. 264; Orosius in Apologia, etc.

De Libero Arbitrio libri quatuor. Augustinus, lib. de Gratia Christi cap. 5, 4, 5, 13, 29.

Defensio fidei suæ ad Augustinum. Augustinus, lib. de Gest. Palæst. cap. 32.

Epistola ad presbyterum quemdam amicum, de Rebus Diosopolitanis. Augustinus, lib. de Gest. Palæst. cap. 30.

Libellus fidei ad Innocentium cum litteris. Augustinus, lib. de Grat. Christi cap. 30, et alibi passim.

Notandum vero ex his omnibus, sive libris, sive epistolis, integrum nihil haberi, præter libellum Fidei, librum de Institutione virginis, seu epistolam ad Demetriadem, et Expositiones in Epistolas Apostoli, quas tamen nonnullis in locis Cassiodorus pio curatu interpolavit.

Reliquorum fragmenta non incariose collecta, sub finem rejici debere visa sunt, partim ne dissertatio supra modum cresceret, partim quo facilius perspicitur mens hominis, cujus verba et per se aliquando ambigua sunt, et tunc maxime difficultis intelliguntur; cum alia ab aliis divulgata, Augustinianisque permixta leguntur, non sine aliquo labore, et præjudicio mentis in Augustinum inclinantis.

CAPUT V.

De Cœlestio Pelagii discipulo.

Cœlestius, qui librorum vitio Cœlestinus apud Gennadium dicitur (*Lib. de Script. Eccl. cap. 44*), Pelagii quidem discipulus fuit; sed eum, a quo acciperet hæresis venenum, audacia ita superavit, ut longe latius pestem immiserit; immo magistri nomen in Oriente pene obscuraverit, suumque Cœlestianis hæreticis dederit.

Qua ex patria duxerit originem, facilius est per vulgatam opinionem convellere, quam verum aliquod certo definire. Primus, quod sciam, Baronius (*Ad ann. Chr. 410, num. 61*), nonnullo Hieronymi testimonio inductus, Scotum fecit, Pelagiique gentilem; Baronio reliqui re indiscussa crediderunt, etiam historia Pelagianæ scriptores, Usserius (*De Brit. Eccl. prim. cap. 8*), Jansenius (*Lib. de Hæres. Pelag., initia*), et alii, quos tamen oportuerat diligentius in hoc argumentum versari.

Hieronymi testimonium sic se habet (*Prief. lib. in Jerem.*): *Mutus latrat per Albinum canem, grandem et corpulentum, et qui calcibus magis possit scærire quam dentibus; habet enim progeniem Scotiae gentis de Britannorum vicinia, qui juxta subulas poetarum instar Cerberi spiritali percutiendus est clava, ut æterno, cum suo magistro Plutone, silentio conticescat.* Contendit Usserius in eo fieri sermone de tribus hominibus: primo, qui mutus per Albinum canem latret; secundo, qui Albinus ipse canis; tertio, qui Pluto nominetur, ut qui ea conditione excesserit o vivis, ut apud inferos merito credatur existere. Mutum igitur, qui alieno ore oblatret, vult esse Pelagium inter Britannos natum; Albinum canem, Cœlestium, qui sit de vicinia Britannorum, id est, gentis Scotiae; Plutonium, Rufinum, qui damnatus a summo pontifice jam pridem obierit.

Conjecturam augeat objectio Pelagio sæpe facta ab Hieronymo, quod alieno ore loqueretur, quod epistolas biblicas adversus ipsum mitteret, quod errorem didicisset a Rufino magistro, quod ex inferis consuepultam hæresin revocasset, etc.

Verum eo loci sermo est de Rufino Aquileiensi, qui, cum tribus fere annis antequam hæc scriberet Hieronymus, in Sicilia obiisset, in Pelagio tamen

ἀπαθείας et ἀναμαρτυρίας defensore vivere videbatur, suisque adhuc calumniis in Hieronymum debacchari. Mutus ergo mortuusque Rufinus latrat: per Albinum canem, Britannum Pelagium: grandem et corpulentum, quippe Scotorum pulibus prægravatum: qui instar Cerberi spiritali clava mactandus sit, ut cum suo magistro sileat, id est, cum præcursore Rufino, cui Plutoni nomen factum est, ut partim ad Cerberi dominum, partim ad infelicem, ut ipse quidem Hieronymus interpretatur, Rufini in anathemate extincti mortem alluderetur.

Quod vero additur ad conjecturam juvandam, infirmum profecto est: nam primum, etsi alieno stylo abusus sit Pelagius ad scribendum, suo tamen ore docuit hæresim; deinde nec Pelagius solus misit epistolas biblicas ad seducendos in provinciis animos, nec absurde per ipsum Rufinum misisse dicitur; denique Plutonis nomine, quod Rufino affinxit Hieronymus, tantum abest, ut conjectura firmetur, ut labefcat magis, quemadmodum ex præcedentibus constat.

Suspicio igitur Cœlestium, aut Romanum fuisse, aut saltem Campanum, certe oriundum ex provincia Latini nominis. Nam et auditorialis scholasticus, et apud Romanos nobilis, et egregie disertus fuit, et ad parentes scriptis asceticis libellos, qui vulgo legentur a Latinis. Quæ quatuor vix cadunt in hominem apud barbaros natum.

Eo pertinere mihi videntur versus Prosperi, ut perhibent, in obtrectatore Augustini:

Aut hunc fruge sua æquore pavere Britanni,
Aut huic Campano gramine corda tument.

Neque enim assentiri possum iis, quamquam multi sunt, qui secundum verbum de Juliano intelligunt, quippe qui nec Campanus fuerit, sed Appulus, teste Augustino (*Lib. vi Operis Imperf. cap. 18*); nec annumerari Pelagio solet, ut revera so et Cœlestius.

Natu fuisse nobilem, et inter scholasticos auditoriales meruisse, quamvis ex solo Mercatore discimus (*In præfat. lib. Subnot. num. 4*), jure tamen revocari non potest in dubium, propter docentis auctoritatem. Unde non temere quisquam de eo dubitaverit, quod scripsit Gennadius (*Cap. 44*), Cœlestium adolescentem de MONASTERO epistolas in modum libellorum tres, omni Daum desideranti necessarias, parentibus dedisse, nisi forte voces istæ, de monasterio, non locum unde epistolæ scriptæ sint, sed argumentum significent. Nam fidem omnem superat, auditorialem scholasticum, vel ex monacho factum fuisse, vel ante vigesimum septimum annum, qua ætate quisque desinit dici adolescens.

Vitio naturæ eunuchum matris utero editum solus pariter tradidit Mercator (*In Comm. et præf. Subnot.*). Quamquam super ea re non nihil notatu dignum ex Orosio attulimus. Quem enim Orosius (*In notis ad Commonit. et ad præf. Subnot.*) mutilum vocat et levem in fronte, non alium fuisse quam Cœlestium, consuecimus argumentis satis probabilibus: quo etiam referri potest, quod Vincentius Lirinensis (*Commonit. cap. 34*) Cœlestium prodigiosum vocat. Monstrum enim est eunuchus; nam qua alia de causa sic appellasset?

Non minus invaluit popularis opinio, auctore Baronio (*Ad ann. Christi 405*), quod vitam monasticam professus sit, quam quod ex Scotia oriundus. Quid autem impulerit Baronium ita sentire, nec ipse aperit, nec etiam alii qui clausis oculis ipsius vestigia præserunt. Cogitanti occurrere possunt tria. Nam et Augustinus (*Lib. de Gest. Palæst. cap. 35*) ait, non ab episcopis seu presbyteris, vel quibuscumque clericis, sed a quibusdam monachis ortam hanc hæresim; orta vero est a Pelagio et Cœlestio. Deinde tradit Gennadius (*Lib. de Script. Eccl. cap. 44*) a Cœlestio etiamnum adolescente, tres de monasterio epistolas scriptas fuisse. Denique socius fuit Pelagii

monachi: frequens apud Pammachium, cuius domus hospitium monachorum dicebatur, prædicavit divitum non posse nisi per divitiarum facturam salvari; quæ hominis monachatum professi, sin minus certum indicium, certe non improbabilem suspicionem faciunt.

Verum Augustinus ipse aliquando Pelagium dixit monachum, nunquam Cœlestium: immo nec ipsi veteres ulli eo nomine affecerunt, non Orosius, non Mercator, non conciliorum Patres, non summi pontifices, qui profecto affecissent, perinde ac Pelagium, si modo res ita se habuisset.

Deinde, qui potuit Cœlestus, aut ex adolescente monacho fieri auditorialis scholasticus, aut e foro in monasterium transire, et id scilicet, aut etiam ignorari a Mercatore, tam curioso minutissimarum quarumcumque rerum scrutatore?

Denique, quod scripsisse dicitur Augustinus, ortam hanc hæresim a quibusdam monachis, non urget admodum, cum meliores et fere omnes codices habeant, a quibusdam veluti monachis, quod interpretati sumus in elogio Pelagii. Non urget quoque Gemadii sententia, de qua dictum hactenus satis. De familiaritate vero Cœlestii cum Pammachio, apud quem frequentes erant professi quique sanctiorem vitam, quid attinet dicere, cum a converso ad meliora causarum patrono, conversamitidem senatorem invisi frequentius nihil mirum sit?

Præquam se traderet in nefandam Pelagii disciplinam, causas egit in foro, ut erat auditorialis scholasticus (*Merc. loco mox citato*): quare factus ex caudico hæresis patronus, il exemplo comprobavit quod suo quondam Tertullianus alique, ex advocatorum gente, ad res fidei tractandas aggressi, ex ejuscemodi hominibus paucos Ecclesie profuisse, obmisit plures; et eo quidem perniciosius, quod ad iumenta fori, eloquentiam dico, sagacitatem et diligentiam in instrumenta fallendi afiniaque vitia pervertissent.

Fuit homini a natura acre ingenium, audax animus, indeles versipellis et factiosa, quibus cum accessisset experientia fori calliditatis parens, et institutio magistri fraudum doctissimi, paria quædam his instrumentis ausus est, et pene perfecit.

Nam primum ex Pelagii tirone totius agminis ducatum mox arripuit. Dogmata deinde, quæ barbaro sermone fideique tantum hominibus, quasi mysteria, metuens damnationis magister credebatur, palam ipse disertisque, qua libris, qua epistolis in provincias missis, per homines ad impietatem edoctos, non publicavit tantum apud vulgus, sed etiam in iudiciis episcopalibus, et apud ipsam quoque sedem apostolicam defendit. Denique per se ipse, et Africanam, et Constantinopolitanam, et Romanam Ecclesiam tentavit, si quo modo posset, quod tantum non perfecit, primas illas sedes in erroris partes adducere.

Socius est dicendi genus præsum, argutum, breve, totum de dialectica, quo crebris minutisque interrogatiunculis adversarios urgere solitus erat, simplicioresque syllogismorum laqueis irreptos in admirationem acuminis sui suspendere. Huius characteris aliunde percepti iudicio sibi visus est Augustinus deprehendisse auctorem definitionum, quibus in libro de Perfect. Just. respondit; eas enim propterea Cœlestio tribuit, nec increduliter, cum Cœlestius obscurius quidem in fragmentis libelli Fidei, clarissime vero in epistola ad clericos Romanos, eadem scribendi forma usus sit. Placuit tamen Hieronymo dicere (*Epist. ad Ctesiphont.*), Cœlestium non per syllogismorum, ut sui jactabant, sed per solæismorum spineta decurrere. Verum exemplis, quod tamen oportuerat, opinione non probavit.

Nunc juvat Cœlestii gesta digerere, velut per annales, ab eo tempore quo adhæsit Pelagio, ad illud quo videtur silentio insepultus. Opinor enim ignotum quo Christi anno fecerit, sive inuium, sive ænem vivendi: neque vero expresso sit ipsius men-

to, vel antequam adhæsit Pelagio, et adversus traducem peccati scripsit, vel postquam ab Ephesino concilio damnatus est.

Credibiliter tamen non nemo, hanc ipsam ob causam, conicit natam circiter ann. 370. Nam cum inter auditoriales scholasticos mereret quo tempore adhæsit Pelagio, adhæserit vero cum Pelagius a Rufino hæresim accepit, et Rufinus Romam venerit ante ann. 400; cumque vix aliquis ante trigesimum annum probabiliter dici possit fecisse sibi nomen inter caudicos in eum certo quem dixi annum, aut etiam in priores, referri potest Cœlestii ortus.

Anno circiter 400, stetit Pelagio, tuncque videri potuit, induto pallio, monasticam vitam profiteri; id enim non erat insolens illis temporibus, cum alii, etiam nobilissimi, ut Pammachius, Paulinus, etc., domi sua monachatum profiterentur; neque etiam nostro sæculo desit exemplum hominum, etiam de foro, qui monachorum vitam egerint, etsi monachi reipsa non forent.

Tunc temporis opinor scriptas a Cœlestio ad parentes litteras de monasterio, id est, de vitæ severioris disciplina, quibus causas redderet sui consilii, imitatus scilicet Tertullianum (*Lib. de Pallio*), et ipsum de foro hominem, qui cum pallium induisset, rationem voluit dicte scriptoque reddere.

Anno circiter 402, adversus traducem peccati scripsit librum, cujus, ut opinor, Vincentius Lirinensis meminuit in hæc verba (*In Communit. cap. 34*): *Quis ante prodigiosum discipulum Pelagii Cœlestium, reatu prævaticationis Adæ omne genus humanum negavit astricium?* Meminit aperte magis auctor Prædestinati (*Lib. 1. hæc. 88*): *Ipse autem Pelagius ita in Commentario suo ad Romanos scribit, dum agit illum locum, quo ait Apostolus: Quoniam per unum hominem in hunc mundum peccatum intravit, et per peccatum mors (Rom. v. 12); tangens Cœlestium, qui contra traducem peccati primus scripsit; his verbis ait: Illi qui contra traducem veniunt, etc.* Cum enim Pelagius exponeret Pauli Epistolam longe antequam meta imminentis Alarici iugeret et Urbe, iugorique ante primam obsidionem, quæ contigit ann. 409, fatendum est scripsisse Cœlestium circiter tempus quod diximus: siquidem librum adversus traducem peccati ante expositiones Pelagii composuerit.

Ann. 408, aut 409, comitatus est Pelagium se, meta Visigothorum Urbi minantium, recipientem in interiora Siciliae loca; in eaque insula Syracusis biennium, aut aliquod amplius posuit, et multis etiam episcopis suam hæresim afflavit. Verum quoniam hæc temporis nota magni momenti est ad historiam Pelagianam, nec tamen hactenus satis accepit luminis, stabilienda est certis argumentis, ut postmodum supponi possit absque errandi periculo.

Multos in Sicilia hæresis Pelagianæ adhæsisse constans est, atque extra dubium sententia: id enim testantur Hieronymus (*Præf. lib. iv in Jerem.*): *Hæresis impossibilitatis et impeccantiæ cepit reviviscere, et non solum in Occidentis, sed et in Orientis partibus sibilare, et in quibusdam insulis, præcipue Siciliae et Rhodi mæntare plerosque, et crescere per dies singulos, dum secreto docent et publice negant.* Hic prius monachus Syracusis ad Augustinum scribens (*Ad August. epist. 156*): *Roga ut digneris imperitiam meam informare de eo quod quidam Christiani apud Syracusos exponunt, posse esse hominem sine peccato, et mandata Dei facile implere, si velit; infantem non baptismum morte præventum non posse perire merito, quoniam sine peccato nascitur.* Prosper (*Carm. de Ingrat. cap. 2*):

Quaque fide tellus etiam Trinacris fervens,
Agmen vipereum propriis exegerit oris.

Julianus (*In libello Fidei ad Zosim.*) ipse, cum nomine Siculorum episcoporum damnationem Pelagii Cœlestique subscribere detrectantem, libellum Fidei mitteret ad Zosimum summum pontificem. Libellus

enim hæc clausula est: *Explicit libellus Fidei S. I. C.*

Deinde Cœlestium ipsum per se in Sicilia hæresim docuisse, manifeste satis loquuntur verba Augustini (In *præfat. lib. de Perf. Just.*), quibus ad Eutropium et Paulum scribit se allatis e Sicilia definitionibus, qua dicerentur Cœlestii, respondere; ipsamque Cœlestium, etsi tunc ibi perhiberet non esse, suos tamen in Sicilia habere sectatores, quos per se edocuisset, et a quibus definitionum allatores nomen auctoris didicissent. Accedat quod tanta Siculorum episcoporum, tanque pertinax erga Cœlestium Pelagiumque voluntas, quanta libello Juliani se prodit, vix aliunde potuit quam ex consuetudine et familiaritate eriri.

Nemo vero qui Mercator crederetur assentitur Jansenio Yprensi volenti Cœlestium, postquam anathemate percussus esset ab Aurelio, fugisse in Siciliam; immo ne dubitaverit quidem quin prius in Siciliam venerit quam damnaretur, nec eo unquam ex illo tempore redierit. Sic enim Mercator accurate describit hominis inquieti circuitus (Commonit. c. 2): Cœlestius nullo modo acquiescens, quin immo resistens actis iisdem, quibus frequenter auditus est, ecclesiastica commone non privatus est; a qua sententia ad Romani episcopi examina crediti appellandum; qua mox idem ipse appellacione neglecta, Ephesam Asiæ urbem contendit, ibique ausus est per obreptionem locum presbyterii petere. Inde post aliquantos annos sub sanctæ memoris Atticæ episcopo urbem Constantinopolitanam petiit, ubi in similibus detectus, magno studio sancti illius viri, ex prædicta alma urbe detrusus est, litteris super ejus nomine in Asiam et Thessalonicam et Carthagem ad episcopos missis, quarum exemplaria habentes proferre sumus parati. Prædictus tamen Cœlestius etiam hinc ejectus, ad urbem Romanam sub sanctæ memorie Zosimo episcopo, tota festinatione perrexit.

Ex quibus tria colliguntur notatione dignissima. Unum, quod nunc potissimum intendimus, Cœlestium post Carthaginense iudicium in Sicilia non fuisse, atque ita vulgarem super ea re opinionem falsam esse; alterum, quod ad hæc apologiæ Orosii afferendam valet, eundem Cœlestium non fuisse Hierosolymis, sive cum Pelagius occidit doceret hæresim, sive cum synodus Diospoli haberetur; postremum quo redarguuntur nuperi historici Pelagianæ scriptores, eam quem armigerum Pelagii appellat Orosius, differre quidem a Cœlestio, non tamen ab Anniano Cæledensi diacono quem scribit Hieronymus alienæ blasphemæ verba subministrasse (Epist. 201, inter August.).

Quo denique suadent Cœlestium Syracusis in Sicilia triennium circiter posuisse. Nam plurimos in hac insula, etiam episcopos, ita sibi suisque partibus addixit, ut pertingit postea in eis perstare maluerit quam suas sedes communionemque Ecclesiæ retinere. Id vero peragi potuisse brevi tempore quis credit, præsertim ab homine peregrino, sua statim non credente quibuslibet auribus, sed iis solis quorum eadem experientia comprobasset? Deinde non prius in Africam cum magistro pervenit, quam expressè et celeberrime illa catholicorum cum Donatistis collata. Cum igitur non alio tempore Pelagius quam quo dicitur, transmarinam per fugam petierit, ambo oportet tunc intervallo, quod duorum et amplius superiorum fuit, in via scitaluisse: ubi vero gentium, et quibus in locis manifesta sui vestigia reliquerunt?

Anno 411, qui verna tempestate, ut probabile est, Carthaginem pertransiit cum Pelagio, unaque Carthaginem profecti, in ea coeperunt hæresim, jam prius a præmissis e Sicilia conspirantibus hominibus discriminatam, concuets artibus augere. Verum Pelagius mox in Palestinam discedente, Cœlestius remansit, irrepitque in amicitiam clericorum, et sui doctrinis reperit jam imbutos a præmissis, vel incredibili locacilitate sua amicitia pariter, sicut se complures, totocumque scilicet pariter, quædam fecundia, partim audientiam curiositate,

partem novitate questionum, immo et Manichæorum odio, quibus affines esse catholicos peccati originalis defensores, vix non persuadere minus intelligentibus (Merc. in Comm. cap. 1).

Hæc clericorum gratia, pietatisque specie, et fama doctrinæ atque eloquentiæ fretus, ausus est presbyterium in Ecclesia totius Africæ princeps sperare, immo et ambire, sed frustra (Aug. lib. de Gest. Merc. in Comm.). Nam conanti obstiterunt qui de clero Ailei ætulum majorem habent, impulsu, credo, ab Augustino (Lib. II Retract. cap. 33), qua colloca-tionibus privatis, qua sermonibus ad populum rem jam tum strenue adversus novellum errorem agente.

Nec obstiterunt tantum indignis hæc conatibus Adeles clerici, sed unus, omnium honorum nomine, Paulinus Ecclesiæ Mediolanensis olim diaconus, libellum obtulit Aurelio, quo Cœlestium accusaret quinque præsertim dogmatum, de quibus prolixius in dissertatione de Synodi. Judicium Aurelius non prius habuit quam post collationem vi id. Junias peractam Augustinus Carthagine recessisset; neque enim interfuit iudicio episcopali, sed cum postea revertisset, quæ acta fuerant se absente recognovit, ut ipse testatur (Lib. de Gest. Palest. cap. 11).

Anno igitur 412, cum de more ante Quadragesimam Paschæ concilium provinciæ proconsularis Aureliæ contraixisset, Cœlestius a Paulino coram episcopis accusatus est, damnatusque, et communiõne tandiu privatus, donec objecta dilueret. Ratio temporis constat ex dissert. de Synodi: quare deceptum esse oportuit Jansenium Yprensem, qui ex episcopis ad collationem congregatis constituisse hoc iudicium scribit.

Per id tempus Cœlestius non acquiescens iudicium sententiæ, sed appellata, declinandæ causæ, sede apostolica, fugit ex Africa in Asiam, Ephesumque concessit, ubi consuets artibus ad presbyterium obrepit, ordinate, ut verisimile est, Heraclide Momonis præcessore (Merc. in Commonit. cap. 1).

Multos in hac urbe ducit hæresim, quorum ope infecit vicinas insulas, sed Rhodum maxime, quod testatur Hieronymus (Præf. lib. IV in Jeremiam). Sed cum Ephesi non se continerent Cœlestianarum partium homines, catholici merito commoti sunt, et per tumultum eiecerunt, ut ait Prosper (Carm. de Ingrat. cap. 2):

Vasa iræ, et morbi status, et semina mortis:

quibus nominibus significatos reor, et eos qui errorem imberant, et eos qui veluti contagione infliciebant alios, et ipsum maxime Cœlestium, primum mali pestiferi auctorem. Hæc contigerunt quatuor illis annis qui ab ann. 412 ad 416 effluerunt.

Utrum aliquando Hierosolymis sit cum Pelagio, dubitaverit aliquis propter hæc Orosii verba (Apolog. cap. 2): Stat etiam immanissimus superbia Golinth, carnali potentia tumidus, omnia per se posse confidens, caput, manus, totum insuper corpus plurimo apparatu vestitus, habens post se armigerum suum, qui etsi ipse non dimicat, cuncta tamen æris et ferri suffragia subministrat. Multi enim armigeri nomine Cœlestium intelligunt.

Verum Mercatoris auctoritas in contrarium facit, qui cum Cœlestii fugam ex Africa peregrinationemque consecutam describeret, non meminit Hierosolymorum, cum tamen maxime alioquin debuisset, sive propter societatem Pelagii, sive ob res gestas in concilio Diospolitano. Et vero Hieronymus nunquam fecit mentionem Cœlestii velut hominis a se visi; neque ullus sive in conventu Hierosolymitano, sive in synodo Diospolitana sermo habitus est de Cœlestio, tamquam de præsentem, aut etiam de eo qui, cum in provincia consisteret, facile posset evocari. Atque hinc egregie refellitur causa dubitandi maxè allata; loquitur enim Orosius de armigero Pelagii qui præsens foret; aberat vero Cœlestius.

Anno 416 exeunte, aut potius incunte 417, sub

sanctæ memoriæ Antioæ urbem Constantinopolitanam petiit, ubi in similibus detectus studio sancti illius viri ex prædicta alia urbe detrusus est. Hæc Mercator (Commonit. cap. 1): ex quibus conclusimus tunc tempore habitam fuisse synodum Constantinopoli. *Chr. autem Cœlestius tunc fugeret, duas causas existisse reor: alteram, quod pulsus Ephesô, apud majorem sedem queri videretur factam sibi injuriam (erat tunc Ephesus in diocesi Constantinopolitana); alteram, quia cum intelligeret Romæ non probari acta Diospolitana, et sedem apostolicam acriter ab Africanis sollicitari ad ferendam condemnationis sententiam contra se et suum magistrum, tentare voluit si qua posset ratione novæ Romæ patrocinium adversus veteris potentiam obtinere, et Orientis favore Occidentis iram aliquatenus declinare.*

Anno 417, circiter mediam ætatem, pulsus Constantinopoli ad urbem Romanam celeriter confugit, stultum atque scilicet recevit et visis excessisse Innocentium, eique Zosimum successisse, quem et amicum forte senserat cum Romæ ageret, et suis erroribus ex Oriente haustus faventiorum sperabat, quippe Græcum (*Merc. Commonit. cap. 1*).

Quid hoc anno gesserit cum novo pontifice, tradunt Mercator, Augustinus, Facundus Herminianensis, et ipse Zosimus epistola tertia, quæ prima est ad Africanos in causa Cœlestii, oblato nimirum libello quo promitteret se in omnibus pariturum sententiis sedis apostolicæ, suffuratus est quiddam simile fiduciae absolutæ, atque ita illudit Zosimo, ut in ipsius gratiam pontifex acerbiores litteras Africanis daret, juberetque Romam ad secundum mensem venire, qui palam accusaret, etc. Vide quæ dicta sunt in disser. de Synodis, et in notis ad Commonitorium Mercatoris.

Anno 418, quatuor contigere magni ad Pelagianam historiam momenti: 1º post multa hinc et inde scripta, et ab Africanis detectas fraudes Cœlestii, lata est tandem a summo pontifice veritatem edocto decretoria sententia, missaque in universum orbem epistola, quæ ab omnibus episcopis subscripta, hæresim cum suis defensoribus funditus profligavit. Synodum ex qua missum est pontificis decretum, retulimus in dissert. de Synodis ad mensem Maium. 2º Honorius imperator pridie kal. Maias Ravennæ scripsit Palladio PP. de pellendis Urbe totoque imperio Pelagio et Cœlestio cum suis fautoribus. 3º In Africano posteriore concilio plenario mense Junio sancti sunt octo canones, quos vulgus Milevitanos vocat. 4º Post sententiam sedis apostolicæ, dictumque a Romanis clericis, præunte Sixto presbytero, Pelagianis anathema, scripsit Cœlestius suis Romæ existentibus epistolam, qua reliquos clericos prævaricationis accusaret, quod terrore jussionis imperialis ab ea sententia recessissent, quam prioribus gestis veluti catholicam secuti fuissent, totique simul orbi exemplum fecissent subscribendi damnationi, non Pelagianorum tantum dogmatum, quæ prius probassent, sed auctorum præsertim, quos ante coluissent.

Anno 419, acceptis Augustinus per Alipium a Bonifacio duabus Pelagianorum epistolis, respondit quatuor libris ad eundem Bonifacium directis, quorum primo refellit epistolam ad clericos Romanos, quam opinabatur Juliano conscriptam: sed Julianus postea suam negavit, nec Augustinus neganti admodum repugnavit. Hanc in notis ad libellum Juliani suo auctori Cœlestio restituumus.

Anno 420, Honorius imperator iterum v id. Jun. Ravennæ scripsit ad Aurelium Carthaginensem episcopum de Pelagio quidem et Cœlestio, sed præsertim de cogendis ad subscribendum eorumdem damnationi episcopis quibusdam pertinacibus, qui prava hæreticorum disputationes, vel tacito consensu astruerent, vel publica oppugnatione non destruerent; eos vero jussit, et episcopatus amissione mulctari, et interdicta in perpetuum expulsos civitatibus communione privari.

Scriptum Imperatoris Aurelius accepit, tunc cum Carthagine haberet illud universale concilium, in quo recogniti sunt octo dogmatici canones, et unde scripsit kal. Aug. episcopis provinciæ Byzacænæ et Arzulitanæ, missisque constitutionis imperatoris exemplaribus, significavit a quibus et qua de causa subscriptio exigere: ab omnibus scilicet, sive quorum synodalis generis subscriptio jam teneretur, sive qui non potuissent eidem plenario totius Africæ interesse concilio. Quo, cum in supradictorum hæreticorum damnatione, omnium fuerit integra subscriptio, nihil omnino sit unde ullius dissimulationis, vel negligentis, vel occultæ forsitan pravitalis, aliqua videretur merito remansisse suspitio.

Anno 421, Constantius imperator Volusiano P. U. decretum misit de pellendis Urbe iis qui *Pei invident pietati, ita ut ne intra centesimum quidem lapidem habent licentiam consistendi; deinde Cœlestium quoque magis ac magis ex Urbe pelli mandamus. Constant enim, iisdem e medio sublatis, gratiam et concordiam tenere veterem similitatem. Sane deinceps si tale quidpiam fuerit nuntiatum, officium præstantiæ tuæ capitali sententiæ subdendum esse cognosce. Non enim patitur impunitum esse præcepta nostra executionis negligentia protelari. Quibus ex verbis concludere est, pristinum Honorii sanctionem, negligentia præfecti Urbis, non fuisse executioni mandatam; Cœlestium vero, vel re ipsa non profugisse Urbe, cum se judicio Zosimi subducit, sed apud potentes, præsertim feminas, latuisse; vel in Urbem, postquam detonnit tempestas, securum rediisse, connivente P. U., quippe profanis sacris addicto. Id etiam concludere licet ex Volusiani edicto: *Hactenus Cœlestium divinæ fidei et quietis publicæ turbatorem judicis amica rei secreta subduxerunt. Jam leges et jam edicta persequantur absentem, cui, quod primum est, reternæ Urbis negatur habitatio, ut, si vel in proximis fuerit diversatus, debitum non evadat exitium, etc.**

De hoc Constantii decreto intelligendum est Prosper (*Lib. contra Collat. cap. 41*), cum scribit Bonifacium piissimorum imperatorum catholica devotione gaudentem, contra inimicos gratiæ, non solum apostolicis, sed etiam regis usum fuisse edictis.

Anno 422, et sequentibus duobus, credibile est Cœlestium comitem fuisse Juliani in Ciliciam proficiscentis ad Theodorum Mopsuestenum; nam apud hunc episcopum de rebus suarum partium tractaturos sectarios convenisse, communicatisque consiliis, immo et communi labore conscriptis octo libris, quos Julianus et Cilicia retulit, et adversus secundum Augustini de Nupt. et Concup. edidit, in catholicam Ecclesiam conjurasse, vix non certum est.

Anno 423, Valentinianus Cæsar Aquileiæ vix id. Jul. constitutionem dedit Amacio P. P. Gall. adversus diversos episcopos nefarium Pelagiani et Cœlestiani dogmatis errorem sequentes, quos per Patroclum Arelatensem episcopum præcipit conveniri, et nisi intra vigesimum a conventionem diem errata correxerint, expelli Gallicanis regionibus, subrogato fideliori sacerdotio.

Anno 426, aut forte præcedente, contigit, quod scribit Prosper in hæc verba (*Loco mox citato*): *Venerabilis memoriæ pontifex Cœlestinus, cui ad catholice Ecclesiæ præsidium multa Dominus gratiæ suæ dona largitus est, sciens damnatis non examen judicii, sed solum pœnitentiæ remedium esse præstandum, Cœlestium quasi non discusso negotio audientiam postulanti, totius Italiæ finibus jussit extrudi: adeo et præcessorum suorum statuta, et decreta synodalia inviolabiliter servanda censebat, ut quod semel mœnerat abscondi, nequaquam admittet retractari.*

Accidit illud etiam eodem anno 426, quod Cœlestius ipse pontifex videtur indicare in epistola ad Nestorium, tentatum scilicet a Pelagianis episcopis, quorum agmen ducebat Cœlestius presbyter, Sisinnium Attici superiore anno vita sui successorem, sed irritò conatu, cum Sisinnius decessoris acta re-

rigiose servanda censuerit.

Anno 428, Nestorio in locum Sisianii substituto, Cœlestii spem concepti restituendi rem suam in integrum, fretus opo episcopi gratia potentis apud imperatorem, sibi que multis nominibus devincti. Cœpi igitur cum exsulantibus secum episcopis, et Juliano præcipue aliorum antesignano, artibus suis in aula efflirere (*Nest. ep. 1 ad S. Cœlestium*) ut quidem importuna commiseratione turbarentur, et canonice indignationem sedis apostolicæ, quæ contra eos processit religionis probata esset, aliud quiddam cœmiserent.

Fœdem anno, nisi forte consequente, Nestorius in Ecclesia Constantinopolitana, contra Cœlestii errorem de peccato originali, et de totius naturæ debito per Adam contracto, et per Christum exsulato, illos habuit sermones, quos a Mercatore in Latinum conversos notis suo loco illustravimus.

Anno 429, scripsit Nestorius pro Pelagianis episcopis, et proinde pro Cœlestio, ad Cœlestinum summum pontificem.

Marius Mercator Græco sermone Commonitorium super nomine Cœlestii, non solum Ecclesiæ Constantinopolitanae obtulit, sed etiam plurimis religiosissimis viris, et quos de causa hominum impudenter mentientium, et se pro fide catholica persecutionem pati, temporibus orthodoxia, et pro fide orthodoxa, ex subreptione, ac per calumniam periculum suscinere, edoceret. Obtulit quoque Theodosio imperatori, quo ipsius animum artibus Nestorii in partes Pelagianorum inclinantem, patefacta veritate retineret, immo in contrarium impelleret, quod et reipsa perfectit: squidem, cognito funestissimo errore, imperiali præcepto, tam Julianus defensor et sequax ejus, cum cæteris sociis et partiticipibus suis, quam postea idem Cœlestius, de Constantinopolitana urbe de rusi sunt.

Anno 430, Cœlestius cum aliis pertinacibus Romæ damnatus est in concilio, in quo Cœlestinus totum negotium Nestorii peregit.

Idem Cœlestius apud Nestorium conquestus, ut videtur, quod non satis ipsius patrocinio defensus esset adversus imperiale præceptum, quo exulare jussus est, recepit a Nestorio consolatorias literas, quas a Mercatore acceptas notis illustravimus, ubi certis argumentis ratio temporis subducta est.

Anno 431, oblatto Patribus apud Ephesum congregatis per Mercatorem Commonitorio, perlectisque Roma missis a Cœlestino contra Pelagianos actis, ducentorum septuaginta quinque episcoporum sententia, Cœlestius cum Juliano, cæterisque complicibus episcopis damnatus est, cum videri potuisset absolutus in conciliabulo schismaticorum.

Post tempora concilii Ephesini, nulla sit ab antiquis scriptoribus mentio Cœlestii, sive innox interierit confectus ægritudine animi, sua consilia dissipata impatienter ferentis; sive in locum secretum, magistri exemplo, abdidit sese, ignotusque vixerit, et forte poenitentiam egerit; sive denique Nestorium secutus ad monasterium S. Euprepii prope Antiochiam, eandem cum ipso postea fortunam, pace redita Ecclesiæ, expertus sit.

Fallitur mirum in modum Jansenius Iprensis, sive quis alius ab ipso appellatus, qui vel incertum putat, ubi Cœlestius post Cœlestini sententiam et Valentiniani edictum extiterit, aut eum existimat reversisse in Britannias cum Pelagio, et interfuisse synodo Verolamii habitæ, in ea que cum S. Germano disputasse: nam in Oriente versatum certo scimus anno 429, quo contigit synodum Verolamii in Anglia celebrari, et anno consequente, immo et altero postea, ibidem adhuc existisse.

Que tempore vitam finierit, quove modo, a nullis, quod sciam, veteribus traditum est; immo nec ulla suppeditat argumenta quibus vel divinare liceat, vel suspicari non temere, ut magistro et discipulo, superbia in Deum hominibus, conveniat dictum *Ubi Moyses de impiis sacrorum violatoribus: Descen-*

A. dantur vivi in infernum operis humo, et perierunt de medio multitudinis (Num. xvi, 33).

Librorum a Cœlestio editorum duo tantum inveneri habentur, liber Ratiocinationum, et una fidel confessio: aliorum sola fere memoria superest apud veteres auctores, solaque fragmenta alia aliis in operibus Augustini sparata.

Si credimus Gennadio (*Lib. de Script. Eccl. c. 44*), antequam Pelagianum dogma incurreret, immo adhuc adolescens scripsit ad parentes suos de monasterio epistolam in modum libellorum tres, omnibus Deum desiderantibus necessaria. Moralis siquidem in eis dicitio sui nihil vitii postmodum proditi, sed totum virtutis incitamentum tenuit.

Scripsit et contra traducem peccati librum, antequam Pelagius ipse Commentarius in Epistolam Pauli conficeret, ut tradit auctor Prædestinati (*Lib. 1 Hæres. 88*).

Librum item, cujus capitula 1, 3, 5, 6, 7, 10, 12 et 13 memorantur in libro de Gestis Palæstinae cap. 13, 14 et 18. Videtur ille a priore diversus; quæcumque enim ex eo referuntur, pertinent ad *ædificat* et *avapæpnciav*, cum alter fuerit adversus peccatum originale, et admodum credibile sit ex eodem libro deprecanda fuisse quæ objecta sunt circa peccatum Adæ, si modo divisus in partes liber diversum genus argumenti comprehendisset.

Eidem tribuit, licet dubitanter, Augustinus definitiones sive ratiocinationes, quibus e Sicilia sibi missis respondet in libro de Perfect. Justitiæ, ad Paulum et Europium. Favere putant nonnulli Hieronymum, cum ait (*In epist. ad Ctesiph.*): *Unus discipulorum ejus innox jam magister, et totius ductor exercitus, per solæcismorum, et non, ut sui jactitant, per syllogismorum spinela discurrens, sic philosophatur, etc.*; quamquam ea quæ mox afferit, procul dubio pertinent ad librum de quo sermo fit in Gestis: totus porro Ratiocinationum liber in responsione Augustini continetur.

Duos Fidei sum libello obtulit; alterum, Carthagine, cum accusaretur a Paulino; alterum, Romæ, cum decipere tentavit sedem apostolicam: utriusque nihil remansisse præter fragmenta duo alterius apud Augustinum, hactenus creditum est; sed dissertatione quinta unus exhibebitur integer, prout a Zosimo atque Augustino.

Scripsit denique epistolam ad suos Romæ existentes, qua et clericos Ecclesiæ Romanæ prævaricationis reos facit, et audientiam postulat, ut habetur in more, utique synodi plenariæ. Sic enim ait (*Apud Aug. lib. 1 ad Bonifac.*): *Aut audientia detur, aut isti ipsi episcopi, qui nunc dissident, damnent, etc.* Quos porro episcopos nominat, illi profecto fuerunt qui, Zosimo præside, in synodo Romana sententiam damnationis, ann. 418, diserunt.

Sunt qui ipsi quoque tribuant duas epistolam: alteram de filio frugi et luxurioso, cujus initium est, *Omnium quidem de Scripturis questionum, etc.*; alteram de scientia divinæ legis, quæ cum priore inter Opera Hieronymi habetur (*Vossius lib. 1 Hæres. Pelag.*). Utramque ab homine Pelagiano scriptam fateri cogunt dogmata, sed stylus et orationis modus vetant quominus Cœlestii esse dicatur.

CAPUT VI.

De Juliano Eclanensi episcopo.

Jactantissimus ille Pelagianæ aut potius Cœlestianæ hæresis defensor Julianus natus est in Apulia. Hac de causa insolentem, et Augustino quod ex Africa ortus foret exprobrantem castigat sanctus doctor his verbis (*Lib. vi Oper. Imperfect. c. 18*): *Noli istum Pænum monentem vel admonentem terrena inflatus propagine spernere; non enim quia te Apulia genuit, ideo Pænos vincendos putas gente, quos non potes mente.*

Originem ducebat ex illustri familia; sed splendorem generis obscurasse visus est vitæ ratione.

Unde Fulgentius apud Vigerium (*Suppl. II part. A in pref.*): *Nec illi suffiebat (Juliano) terrena propagine inflato) paternæ nobilitati Æmiliorum fasces admovisse, quos hæresi degenerare turpiter maculavit.*

Patrem habuit Memorem seu Memorium, qui creditur fuisse postea Capuanus episcopus. Testis est Augustinus ubique passim: testis etiam Paulinus, in epithalamio Juliani et Jæ (*Poemat. 14*), ubi sic canit:

Duc, Memor alme, tuos Domino ante altaria natos,
Commendaque precans sanctificante manu.

Testis denique Mercator, qui primus nomen matris docuit (*Lib. Subn. c. 4*): *Tunc sanctæ ac beatissimæ recordationis Memoris episcopi filius? Tu Julianæ primariæ femine, et qua nihil honestius inter reverentissimas matronas invenias, utero editus? Absit, absit, ut tibi istud credere ausim.*

Rumore sparsum fuisse in vulgus, pro legitima prole nobilium conjugum, suppositum improbe ab aliquo fuisse filium vernularum, tradit Mercator his verbis (*Ibid.*): *Tunc Julianæ primariæ femine, etc., utero editus? Absit, absit, ut tibi istud credere ausim; vernularum eorum potius te crediderim filium, suppositumque illis, ut sæpe dictum, factum.*

Duas sorores habuit, quas suis disciplinis, utique non optimis, post obitum sanctissimorum parentum erudit; testis ibidem Mercator: *Quorum sane post obitum sanctorum hominum tu merito duas sorores tuas talibus disciplinis tui oris erudisti: novimus, novimus, quid tibi una earum, cum tu nimis severus in ejus rituum pudoris insurgeres, objecerit, vel exprobraverit; atque tu mutus illico non ausus ulterius censuræ tuæ ultas dolori ejus inferre molestias.*

Lectoris officio in Ecclesia paterna fungebatur, cum matrimonio contraxit. Unde Paulinus (*Epithal. Jul.*).

Clericus uxorem Christo comente decoram
Diligat, et pulchram lumine cordis amet,
Auxilioque viri divino munere factam
Lector celesti discat ab historia.

Duxit uxorem virginem consularem Jam Æmiliæ viri illustris, postea episcopi Beneventani, filiam.

De uxore Augustinus (*Lib. III Oper. Imp. cap. 79, et lib. III adv. Jul. cap. 14*): *Tu enim qua impudentia pudendam negas (conspicientiam) contra quam nunc, quandoquidem illam libenter laudas, miror si fideliter dimicas? Quando autem miscebaris uxori, quamvis nihil timendo usui concessæ voluptatis inhiabas, secretum tamen erubescendo quærebas.*

De Jæ Paulinus, qui poemati 14 fecit hunc titulum: *Epithalamium in Julianum episcopi Memoris filium, et Jam clarissimam uxorem ejus.*

De Æmilio ejusque dignitate consulari intelligenda sunt verba Fulgentii prius adducta: *Paternæ nobilitati Æmiliorum fasces admovisse, etc.*

Matrimonium inivit viventibus adhuc parentibus, Memorio et Juliana, sed, ut opinor, post Æmiliæ obitum; nam Memorius benedictionem nuptialem impertiit, ut ex Paulino relatum est. Augustinus Memorio scribens, postquam diaconus factus esset Julianus, toti familiæ simulque matri bene precatur hunc in modum: *Habitatis omnes in æternum in adjutorio Altissimi, qui habitatis unanimes in domo, pater materque, fratres filiorum, et cuncti unius patris filii memores nostri.*

Quoad Æmiliæ obitum, dissentio equidem ab eruditissimo Vigerio superstitem opinante: quos enim Paulini versus assert ad probandum benedictionem nuptialem ab Æmilio præsentem impertitam conjugibus, illi videntur nihil contrarium effloere, cum intelligi non possint de præsentia corporis, sed opis dumtaxat et numinis. Sic enim se habent (*Epithal. Jul.*)

Ipse pater vobis benedicat episcopus, ipse
Precipiat hymenæonis caustica sancta choris.

Duc, Memor alme, tuos Domino ante altaria natos,
Commendaque precans sanctificante manu.

Sed quis odor nares allabitur æthere manans?

Unde meos strinxit lux inopina oculos?

Quis procul ille hominum placidis se passibus affert

Plurima quem Christî gratia prosequitur?

Quem benedicta cohors superis circumdat alumnis,

Angelicæ referens agminis effluviis?

Nosco virum, quem divini comitantur odores,

Et cui siderum splendet in ore decus.

Hic vir hic est Domini, numero munere Christi

Dives, vir superi luminis Æmillas.

Surge, Memor, venerare patrem, complectere fratrem,

Uno utrumque tibi nomen in Æmilio est.

Junior et senior Memor est, mirabile magni

Munus opusque Dei, qui minor, hic pater est.

Quæ causa solverit hoc matrimonium, an commune conjugum votum, an mors Jæ, incertum mihi est; certum tamen solutum ante parentum Juliani mortem. Scripsit enim ad Memorium Augustinus, cum jam diaconus foret Julianus, in hæc verba (*Epist. 131 ad Memorium*): *Superiores quinque libri viz filio nostro et condiacono Juliano, quoniam et ipse jam nobiscum committat, cognitione digni videbuntur, etc.* At tunc temporis diaconus non licebat, aut esse in conjugio; aut certe conjugio uti, ut constat ex Siricio epist. 1 cap. 7, et Innocentio primo epist. 8 cap. 9, et epist. 3 cap. 1, etc.

Fuit Augustinus charissimus, saltem eo tempore quo vir sanctus ad Memorium scribebat (*Epist. 131*). Scribentis enim sunt hæc verba plena terræm affectus: *Quem quidem (Julianum) non audeo dicere, plus amo quam te, quia nec veraciter dico: sed tamen audeo dicere, plus desidero quam te; mirum videri potest, quemadmodum quem pariter amo, amplius desiderem. Sed hoc mihi facit spes amplior videndi cum: puto enim quod si ad nos, te jubente vel militente, venerit, et hoc faciat, quod adolescentem decet, maxime, quia nondum curis majoribus distinctetur, et te ipsum mihi expeditus apportabit.*

Verum quomodo adolescentem Augustinus vocat, quem diaconum fatetur, cum his temporibus vigeret lex ecclesiastica, de non ordinandis diaconis ante vigesimum quintum annum expletum (*Conc. III Carthag. can. 16*)? Sed forte cum senex Augustinus seni Memorio scriberet, potuit Julianus, qui paulo major esset viginti quinque annis, adolescens præ utroque dici, eodem jure, quod postea jam factus episcopus, immo prægressus trigessimum quintum annum, appellatus est a sanctissimo viro (*Lib. II advers. Jul. cap. 8*), *confidentissimus juvenis*. Eundem compellat quoque in hæc verba (*Lib. III cap. 27*): *Libris tuis, juvenis Juliane, apparet te contra libros meos non innire quid dicas, et quærerere calumnias, quas nobis loquaciter et inaniter ingeras.* Sic Patres concilii Reienis Armentarium ordinatum episcopum; juvenem vocant.

Quamquam si veterum more æstimetur ætas, facilius occurrit modus quæstionis solvendæ. Nam unusquisque dicebatur olim puer usque ad vigesimum primum annum; adolescens, ad vigesimum octavum; juvenis, ad quadragessimum annum; vir, ad sexagesimum tertium, deinde senex (*Censorin. lib. de Die nat. cap. 14*). Hac autem ratione poterat merito adolescens vocari, etiam qui diaconi munere fungebatur.

Atque hinc obiter patet sensus canonis concilii Carthaginensis, quo jubetur lector, ubi ad annos pubertatis pervenerit, aut uxorem ducere, aut continentiam vivere: *Item placuit, ut lectores, cum ad annos pubertatis pervenerint, cogantur, aut uxores ducere, aut continentiam vivere.* Nec enim intellexerunt Patres annum inchoatæ pubertatis, qui decimus quartus vitæ, sed perfectæ, qui vigesimus primus: nam præterquam quod absurdum videtur coactum fuisse aliquid ecclesiastica lege, vel ad contrahendum matrimonium, vel ad castitatem vivendam, ubi primum attingisset annum decimum quartum ætatis;

certe lector temporibus illis non ordinabatur ante decimum octavum annum, quæ media pubertas est, atque ita lex posita lectoribus conveniebat eis tantum qui pubertatem mediam prætergressi essent, et perfecti adepti.

Creatus fuit diaconus ante obitum parentum: nam Augustinus scribens ad Memorium (*Epist.* 101), Julianum appellat condiaconum, simulque facit mentionem matris etiamnum viventis.

Frustra vero est eruditus Viguierius, qui opinatur corruptam Augustini epistolam, et pro condiacono legendum commisionem quasi vero scripserit Augustinus (*In præf. ad op. quod vocat Perfectum*) ante solum matrimonium, et non eo potius tempore quo Julianus, jam liber a conjugio, operam studiis navabat, sed secularibus magis quam sacris, contra officium hominis ecclesiasticis officiis mancipati.

Ab Innocentio ordinatum docet Mercator (*Commo-rit. super nom. Cælestii cap. 3*), sed neque tempus ordinationis indicat, neque gradum. Ordinationem contingisse puto ann. 416 aut etiam superiore; obiit enim Innocentius ann. 417, die 12 Martii: ergo, cum ab ordinatione Julianus ad obitum Innocentii, perseveraverit (verba sunt Mercatoris) in sincera sententia, et communicans damnator Pelagii, atque Cælestii, ipse quoque sine dubio prædictos damnaverit, necesse est tempus aliquod inter ordinationem Juliani et obitum Innocentii fluxisse. Quis enim perseverare dicatur in eo, in quo *ἀπόστολος* tempus non posuerit?

Opinor item hanc ordinationem intelligendam more veterum de episcopatu. Nam temporibus Zosimi, qui Innocentio successit, et vix sexdecim mensibus Ecclesiæ præfuit, Julianum inter episcopos existisse constat, tum ex Augustino, tum ex Mercatore, tum ex epistolis duabus, quas ad Zosimum Julianus ipse dedit.

Cujus urbis episcopatum tenuerit, dissentire videntur auctores. Gennadius Capuanum affirmat, lib. de Scripturis Eccles. cap. 45; Celanensem Gelasius, in Decret. Sanctæ Rom. Eccl., et Beda, præf. in Cantic.; Eclanensem Petrus Diaconus, libro de Gratia; Heraclensem vel Atellensem Vossius, lib. de Hæres. Pelag.; Celanensem Viguierius, loco sæpius citato.

Mercator, qui nec ignorare potuit episcopatus locum, nec minorem quam quilibet alius, meretur fidem, quippe æqualis Juliani et provincialis, et quo nihil curiosius, adversarius, Eclanensem episcopum pronuntiat; simulque liam dirimit, et partim quidem altercantium consensu (*Præf. ad Symb. Theod.*). Habet enim consentientem reipsa Prosperum, cujus in melioribus manuscriptis legitur Eclanensis, ut notatur Pontacus et Scaliger (*Not. ad Chron. Prosp.*). Habet consentientem quoque Gelasium cum Beda: nam apud utrumque notariorum vitio transposita una litterula ex Eclanensi fecit Celanensem. Habet denique consentientem Paulum Diaconum eadem de causa, coalitis scilicet *cl* in *d*.

Neque vero dissentit Gennadius, quandoquidem in codicibus melioris notæ nulla sit mentio loci, nec legitur ista vox, *Capuanus*, sed in aliis, *Julianus, vir acer ingenio*, etc.; in aliis, *Julianus episcopus, vir acer ingenio*, etc.

Porro hanc opinionem demonstrant Mercatoris Julianum alloquentis hæc verba (*Lib. Subn. c. 4*): *Te verissime Ampsanctum scaturiginis congregationalis tæ terribimus fetor inflavit*. Nam prope Ampsanctum Eclanum positum est, quod in Itinerario Antonini Eclanum dicitur: unde Eclanensis ager in libro de Limitibus, et Eclanensium republica in inscriptione 446 apud Grutherum.

Fuit vero Eclanum urbs olim episcopalis, apud Hieronymum; inter Campaniam et Apuliam, Benevento urbi metropoli distans viginti miliaribus. Frigentum nunc vocatur; uniturque Abellanensi episcopatu.

Et hic constat Julianum natum esse ante annum 386. Natus vero poterat tunc temporis, neque

episcopus, immo neque presbyter fieri legitime ante trigesimum annum: si ergo Julianus, cum ordinaretur ab Innocentio, utique canonum retinentissimo, trigesimum annum attingerat, natum oportet ante annum 386.

De tempore quo adhæsit Pelagio vel Cælestio divinare vix aliud licet, quam quod diximus in elogio Pelagii. Ab eo jam inde a prima pueritia institutum, significare videntur hæc Bedæ verba (*Lib. 1 in Cant. cap. 5*): *Quin potius ipse (Hieronymus) fidem ejus, (Pelagii) vel raris perfidiam, in dialogo Attici et Critobuli, quem vivente Pelagio edidit, cum adhuc Julianus ab eo puerulus, quasi in caverna colubri nutriebatur regulus, divinis expugnaverit ac protriverit eloquiis*.

Verum nisi sententia Bedæ accommodate ad sensum Isaïæ prophætæ (*Cap. xi, 8*) intelligatur, continueatque mysticum quiddam, mirum quantum rationi temporum pugnat, quandoquidem, scribente dialogos Hieronymo, Pelagius in Palæstina, Julianus Romæ vix non episcopus versabatur. Beda igitur non incommode locutus dici potest de Juliano, tamquam de tyrone erroris, qui cum a Pelagio per discipulos eruditus fuisset, clam velut in caverna colubri latere amantis, creverit postmodum in magistrum impietatis tanto nocentiorum, quanto regulus colubro pejus venenum spargit.

Fuit acer ingenio, ut tradit Gennadius (*Lib. de Script. Eccl. c. 45*), operamque diligentem dedit tum sæcularibus, tum sacris literis, sed sæcularibus magis, immo eo usque, ut nimius foret in terendis poetis lascivioribus.

De studio litterarum etiam sacrarum, testis Gennadius (*Ibid.*); de nimio amore sæcularium testis quoque Augustinus (*Epist. 101*); de lectione impiorum poetarum hæc habet Mercator (*Lib. Subn. cap. 4 et 5*): *Eleganter scurra loqueris more tuo, et more quo theatrum Arbitri Valeriana detrahit, etc.*

Nactus erat a natura magnam eloquentiæ indolem, quemadmodum scripta ipsius ostendunt: ideoque poterat non immerito videri eloquio clarus, ut a Gennadio dicitur (*Ibidem*): immo Romanus quidam Demosthenes, ut suis placebat, nisi tanta eloquentiæ vis, jactantiæ ac maledicentiæ vitio, degenerasset in loquacitatem, cujus ubique passim, non a Mercatore tantum, sed etiam ab Augustino accusatur.

Priusquam impietatem Pelagii in se aperiret, clarus in doctoribus Ecclesiæ fuit, verba sunt Gennadii (*Ibidem*), ex quibus conjicere est longe plura scripsisse Julianum quam quæ errorem continerent. sed eorum ne memoriam quidem superesse, nisi forte, vel commentarii in Cantica, cujus præfatio fuit libellus de Amore; vel libri de Constantia, cujus, ut præcedentis, meminit Beda (*Lib. 1 in Cantic.*). Quamquam utrumque opus spiritu Pelagiano, non scriptum tantum, sed etiam plenum est, primumque a Beda Pelagiani erroris accusatur, secundum nemo qui legit, absolvat.

Duas scripsit ad Zosimum epistolas, ut ipsemel fateatur, sed suam negat quæ ad clericos Romanæ Ecclesiæ missa fuerat, quainque Augustinus lib. 1 ad Bonif. refellit. Ejus verba sunt (*Lib. 1 Op. Imp. cap. 1*): *Fecit quoque (Augustinus) mentionem epistolæ quam a me ut Roman fuisse directam; sed verba quæ posuit nequivimus quo de scripto loqueretur agnoscere; nam ad Zosimum quondam illius civitatis episcopum, super his questionibus, duas epistolas destinavi, verum eo tempore quo adhuc libros exorsus non eram*.

Ad hæc animadvertente duo: alterum quod super questionibus Pelagiano bis Julianus ad Zosimum scripserit; alterum quod eo tempore scripserit quo adhuc libros exorsus non fuerat, eos nempe quatuor, quorum mentio fiebat in epistola ipsi tributa, quibusque adversus primum Augustini librum de Nupt. et Concup. pugnabat.

Scripsit quoque epistolam ad Rufum Thessalonicensem, non suo tantum, sed octodecim Pelagiano-

rum episcoporum nomine. Id ipse testatur, cum impurus homo sanctum Augustinum his verbis compellat (*Lib. II Op. Imp. cap. 178*): Tali argumento præter impietatem tuam nihil aliud indicatur impietatem, inquam, qua credis, ita esse arimarum traducem, in Tertulliani olii et Manichæi profanitate damnatam, sicut etiam corporum; quod tam nefarium est ut cum a nobis in epistola quam ad Orientem misimus fuisset objectum, his libris quos nuper ad Bonifacium misisti, negando a te propulsare coneris.

Scriptis etiam adversus duos Augustini libros de Nupt. et Concup. duodecim libros pro sua hæresi; quatuor nimirum contra primum Augustini, octo contra secundum; nam cum Augustinus Valerio comiti, apud quem catholicis Pelagiani calumniabantur, quasi nuptias damnarent, librum misisset, quo calumniam propulsaret, hæc libro quatuor Julianus pro responsione reposuit (*Lib. II Retract. cap. 53*); ex quibus cum excerpta quedam, quæ Valerius comes per Alipium in Africam transmiserat, confutasset Augustinus lib. II de Nupt. et Concup. adversus hanc ipsum mira loquacitate octo illos effudit, quibus respondet Augustinus opere postremo, quod Possidius imperfectum, in Indiculo, alterationem Gennadius, loco sapius citato, perfectum appellavit Vignorius, in præfatione ejusdem operis.

Unde redarguas non tantum Gennadium Honoriumque Augustodunensem, qui opus illud ab altercatione videntur distinguere; sed etiam vel maxime recentiores nonnullos, qui opinantur sex libris Augustini Julianum octo suos respondisse, iisque octo Augustinum opere postremo respondisse. Nec enim Julianus videtur umquam legisse, ut refert Mercator (*In præf. lib. Subnot.*), sex libros ab Augustino adversus suos quatuor conscriptos.

Inclinavit magis in partes Cælestii quam Pelagii; id est, minus de gratia Dei quam de peccato originali adversus fidem catholicam disputavit. Id enim non obscure constat ex libris quatuor recensitis, tum ex opere postremo manifeste patet, in quo per se tantum hæc quæstiones movet: An peccatum Adæ ita nocuerit suis omnibus posteris, ut rei peccati nascantur? Quomodo peccatum istud propagetur? Utrum parvuli etiam fideliter in æternum pereant, si non baptizentur? An morbi cæteraque id genus mala, morsque ipsa ex Adami peccato originem duxerit? Unde malum, et ea ratione importatum in opus Dei? Qui dissentiant super ea re, et super origine peccati catholici a Manichæis? Quid concupiscentia, unde orta, quas habeat vires, an per se mala? etc. De gratia Christi vix ac ne vix quidem, etiam trahente per vim Augustino, loquitur.

Nunc opportunum videtur omnia quæ præmisimus ordine temporum disponere, ut cætera quæ sequuntur eadem ratione tractentur.

Natus est ergo Julianus, ut tardissima ann. 386, lector factus ann. 404, matrimonio junctus ann. 407, adeptus diaconatum ann. 411, ad sacerdotium erectus ann. 416, in professione fidei catholice constans, saltem specie tenus, usque ad ann. 417, quo contigit defungi fato Innocentium prid. id. Martias, cujus reverentia retinebatur in officio, ut docet Mercator (*In Commonit. cap. 3*). Augustinus tamen scribit monitum ab Innocentio Julianum, ita ut si momentem non sprevisset, utique in hæresim non invidisset.

Ad ann. 417 videtur pertinere quæ Mercator refert de Juliana Romæ disputante, his verbis (*Lib. Subn. cap. 8, part. II*): Meminimus enim tempore quo præsens in urbe Roma cum participibus hujus amentissimi erroris tui, in nonnullis simplicioribus Ecclesiam ventitabas, qualiter interrogabas, quid est peccatum, inquiring, malumne aliquid, an bonum? malum utique respondebatur tibi. Ad hæc addebas: Deusne hujus mali auctor et opifex? Absit, abijt, exclamabatur, etc.

Portinent etiam præced. dubio quæ Julianus ipse de causa suscepti patrocini hæresis Pelagianæ adliete

A gloriatur his verbis (*Lib. II Op. Imp. cap. 10*): Nunc postquam pro medicamine Manicheorum scoria dogmatum impurissimorum capiti offerri, et delectationi accessit auctoritas, ut concessu pene mundi membripolens regina mentium, expugnatrix honestatis, et invicta animum omnium captivatrix turpitudine baccharetur: nobis tanto honestior, quanto durior tuendæ veritatis causa facta est, quia contra præcipientes populos, et suis remediis insensos, non multum valet veritas, oratioque medicantium. Quid igitur? horumne intuitu receptui cancre debebimus, et contumelias nostras ulcisci silentio, ac de conscientie portu aliorum ridere naufragia? Verum contradiciti huic odio, primo benignitas quam generi debemus humano; deinde spes et fides quam habemus in Deum, qui extra id quod fræquenter desperatas temporum levavit ruinas, constantiam tamen, quam usque ad mortis horam exercere voluit, etsi nulum impræsentiarum consequeretur effectum, æterna remuneratione donavit.

Anno 418 tres scripsit epistolas: unam ad Zosimum, cujus fragmenta refert Mercator, lib. Subn. cap. 7, num. 9; alteram ad eundem qui libellus Fidei, quem primi edimus in lucem dissertatione 5; tertiam ad Rufum Thessalonicensem, quam tribus posterioribus libris (II, III et IV) ad Bonifacium Augustinus refellit. Posteriores verò duas, non suo solum nomine, sed octodecim episcoporum Siculorum dedit.

Nihil vero obstat quominus episcopi isti, etsi ex Italia ejecti in concilio Ephesino dicantur (*Vide Symond. in Advent. cap. 5*), Siculi reipsa fuerint, cum Sicilia Italiæ nomine tunc temporis comprehenderetur.

Hæc occasione obiter corrigendus locus ille synodice relationis Patrum Ephesinorum ad sanctum Cælestinum (*Part II conc. Eph. act. 5*), ubi sermo fit de episcopis qui se ad partes Joannis Antiocheni adjunxerant per Nestorio, et adversus Cyrillum et Memnonem depositionis sententiam: dixerant: Cum ipsis etiam erant Pelagiani et Cælestiani, ac nonnulli de iis qui ex Thessalia ejecti fuerant: καὶ τῶν ἐκ Θεσσαλίας ἐκδιελημένων τῶν. Legendum enim, καὶ τῶν ἀπὸ τῆς Ἰταλίας, etc.

Anno 419 ineunte, aut sub præcedentis exitum, elaboravit quatuor libros adversus primum Augustini de Nupt. et Concup. Neque enim, ut ipse testatur (*Lib. I Op. Imperf. cap. 16*), libros hosce exorsus fuerat eo tempore quo duas epistolas destinavit Zosimo. Destinavit vero, ut docet Mercator (*Lib. Subn. cap. 7, part. IX*), quando conventus detrectavit cum universa Ecclesia per totum orbem Pelagium Cælestiumque damnare. At non prius conventus est quam missa fuerit ad omnes orbis episcopos tractoria Zosimi, quæ cum missa sit circa finem Maii ann. 418, cumque Zosinus die 26 Decembris ejusdem anni obierit, oportet Julianum Zosimo rescripsisse ann. 418 jam affecto, atque ita non alio quam quo dictum est tempore libros quatuor adversus Augustinum elaborasse.

Adde quod eos, licet forte prius elucubratos, non videatur edidisse nisi sub medium anni 419, nec tamen adhuc palam, sed Pelagianorum more clanculum, et apud fidos tantum; unde accidit ut opus integrum haberi non potuerit incontinenti, sed excerpta dumtaxat, eaque non admodum fidelia, quæ a Valerio comite accepta, Alipio Augustino detailit. Libri vero ipsi nonnisi post annum, et post curiosam inquisitionem, in manus Claudii episcopi venerunt (*Ep. ad Claud. quæ præfigitur lib. I cont. Julian. et alibi passim*).

Verum longe validius argumentum suppeditant hæc Augustini verba Julianum alloquentis: Memento sane quemadmodum de constituendo episcopo dissensionem populi Romani insinlabundus objecit, et eam vocas ultionem Dei (*Lib. VI advers. Jul. cap. 4*). Ex iis enim intelligimus scripsisse Julianum durante dissensione qua, post Zosimi mortem, alii Bonifacium, alii Eulalium habere pontificem contendebant (*Baron. ad. ann. 419*). Ergo, cum dissensio a die 27

Decembris ann. 418 usque ad 8 Aprilis anni sequentis duraverit, necesse est fateri libros de quibus agitur eo tempore quo dictum est conscriptos.

Anno 421, pulsus ex Italia, vel in Siciliam fugit, vel potius in Orientem. Ad expulsionem pertinent hæc verba Prosperi (*Lib. cont. Coll. cap. 41*): *Quando sanctæ memoriæ papa Bonifacius piissimorum imperatorum catholica devotione gaudebat, et contra inimicos gratiæ Dei non solum apostolicis, sed etiam regiis utebatur edictis. Quid enim est edictis uti, præterquam ea executioni mandare? Aut quæ edicta intelligi possunt, præter illa tria quorum unum prid. kal. Maias, Honorio XII et Theodosio VIII AA. CC., alterum 5 id. Julias, Monaxio et Plinta cons. Ravennæ; tertium a Constantio, Eustachio et Agricola cons. datum est? Aut quid edictis illis, præter expulsionem Pelagii et Cœlestii, episcoporumque subscribere damnationi recusantium depositionem iubebat?*

Pertinent forte ad locum fugæ versus ejusdem Prosperi (*Carm. de Ing. cap. 2*):

Prætereo, quanto fuerit bene mota tumultu
Clara Ephesos, non passa suis consistere tectis
Vasa iræ, et morbi flatus, et semina mortis:
Quaque fide tellus etiam Triparia fervens
Agmen vipereum proptis exegerit oris.

quæquam ex Italia pulsos, immo ex Occidente toto, credibilis est in Orientem successisse, ut postea dicetur.

Denique de fugæ tempore certam faciunt fidem, tum verba Prosperi de Bonifacio quæ retulimus, tum quæ postea consequuntur.

Anno 422, pulsus ex Occidente, in Ciliciam profectus est ad Theodorum Mopsuestenum, qui primus Cœlestianæ hæresis auctor et parens, ut post mutuum de suis rebus collationem, factamque conjurationem, conjunctis viribus adversus Augustinum pugnant.

Audiendum super ea re Mercatoris testimonium, qui solus historiam nos docuit (*In præf. ad refut. symb. a Theodoro conscripti*): *Simul, inquit, admonere totius Julianum, ex episcopo oppidi Eclanensis hæreticum Pelagianum seu Cœlestianum, hunc secutum esse Theodorum, ad quem peragratis terris, et exarato mari, atque Oriente lustrato, cum sociis et participibus suis magno nisu, tanquam ad Christianorum dogmatum prædicationem magistrum, icendit, ut de hæresi Pelagiana seu Cœlestiana, quam defendendam et sequendam suscepit, ab ipso confirmaretur. Atque inde velut insurrectio octo contra fidem catholicam potius quam contra sanctæ memoriæ Augustinum, volumina illa, ut putat, prudentissima conderet.*

Et in capite ultimo Subnotationum, Julianum alloquens: *Aliud in pectore clausum, aliud promptum in lingua habens, novus atque egregius disputator, id nunc in isto opere tuo, post tam longum tempus elaborato in Cilicia ingeris: necessaria igitur capituli repetitione, quid mari exarato, et Oriente lustrato novum inauditumque inde attuleris, denuo perscrutemur.*

Ex his vero concludo aliquid Julianum substituisse in Cilicia apud Theodorum, ibique postremum tantum opus octo libris comprehensum elaborasse, collectumque inde in Occidentem retulisse.

Porro conscriptis quoque Theodorum adversus Augustinum demonstrant quæ sunt apud Mercatorem et quinque libris ab eodem Theodoro conscriptis adversus Augustinum fragmenta non minima, quibus præfixus hic titulus: *Cujus perfidiæ sit præfatus Theodorus, ex scriptis ejus quæ de Græcis translatus, appretius.* Et paulo post: *Theodori Mopsuesteni de secundo codice libro quarto folio decimo contra sanctum Augustinum defendentem originale peccatum, et Adam per transgressionem mortalem factum, catholice doctrinam, etc.*

Anno 423 habita est in Cilicia synodus in qua Julianus, cum hæresi damnatus est, ipso quoque Theodoro Mopsuesteno in damnationem; saltem ver-

ba ho tenus consentiente. Ita Mercator (*In præf. ad refut. symb. Theod.*): *Agnoscat supradictus Julianus ex hac translatione, si legere non fastidierit, manente apud memoratum Theodorum illa qua cum diximus multo fide secum Nestorium decepsit, etiam sibi magis suæque dogmati, de quo male turgidus et malesanus libros confecit, esse contrarium; seque etiam, post de Cilicia abcessum, ab eo in episcoporum provincie suæ conventu anathemate esse damnatum, etc.*

Anno 424 rediit, ut opinor, Julianus ex Oriente in Italiam; nec alia redeundi causa fuit quam quod hominem hinc quidem vehementer amissis episcopos desiderium teneret, inde vero vana spes retractandæ totius causæ mulceret. Nam postquam rescivit obitissæ Bonifacium pontificem, a quo depositus fuerat, et Honorium atque Constantium imperatores, quorum edictis exulare coactis fuerat; rescivit item Bonifacium successisse Cœlestinum, virum longe Sixto compositiore mitiorem; ausus est sperare nonnullam commutationem rerum. Verum spes audentem lusit; nam, ut ait Prosper (*Lib. cont. Coll. cap. 31*): *Venerabilis memoriæ pontifex Cœlestinus, cui ad catholicæ Ecclesiæ præsidium multa Dominus gratiæ suæ dona largitus est, sciens damnatis, non examen judicii, sed solum penitentiae remedium esse præstandum, Cœlestium, quasi non discusso negotio audientiam postulante, totius Italiae finibus jussit extrudi: adeo et prædecessorum suorum statuta et decreta synodalia inviolabiliter servanda censebat, ut quod semel meruerat abscindi, nequaquam admitteret retractari.*

Tunc temporis porro non solum Cœlestium, sed Julianum quoque ex Italia rursus ejectionem a Cœlestino, faceret ipsemet Julianus in epistola Nestorio ad Cœlestium, quæ ejectionum querelas continet in hæc verba (1 part. conc. Ephes. c. 16): *Julianus quidem, et Florus, et Orontius, et Fabius, dicentes se Occidentium partium episcopos, sæpe et piissimum et prædicatissimum imperatorem adierunt ac suas causas deserverunt, tanquam orthodoxos et hodois persecutionem passi. Et paulo post: Ne canonicam indignationem beatitudinis tuæ, quæ contra eos pro seculis religionis sorte probata est, aliud quiddam quam hoc æstiment (Ibid. cap. 17), etc. Et epistola 2: Sæpe scripsi beatitudini tuæ propter Julianum, Orontium et cæteros, qui sibi usurpant episcopalem dignitatem, et creberrimam additionem apud piissimum et prædicatissimum imperatorem faciunt, nosque concidunt frequentibus lamentationibus, tanquam temporibus orthodoxis de Occidente proeici.*

Anno 425, ipsa quoque Constantinopoli, ut opinor, ab Attico pulsus est cum Cœlestio aliisque episcopis, Orontio, Floro, Persidio, Marcellino, Fabio, etc.; nam de Attico canit Prosper (*Carm. de Ing. cap. 2*):

Quid loquar et curam magna quam gessit in urbe
Constantinopoli docto bonus ore sacerdos
Atticus, antiqua legatos hæreticorum
Consultando fide: de qua tunc impia corda,
Quamvis se obductæ legèrent velamine formæ
Judicii, tactis tulerunt tormenta repulsæ?

In eundem sensum accipi debent quæ scribit Cœlestinus ad Nestorium (1 part. conc. Ephes. cap. 18): *Illos quoque hæreticos, inquit, de quibus nos, vel eorum quæ gesta sunt nescius, consulere voluisti, sedibus suis injusta dicentes expulisti jura damnatio, quos illic indenariæ requiem non putamus esse mirandum, etc. Cur tamen ea quæ in hoc tunc sunt acta queruntur, cum certum sit illinc ad nos a catholico tunc antistite Attico gesta directa?*

Ex his enim constat (*Ibid. cap. 16 et 17*) ab Attico fuisse pulsos urbe regia episcopos illos, quorum nomina suis in litteris Nestorius posuerat. Perseverat vero Juliani, Flori, Orontii, Fabii, etc.

Anno 426, ex Italia rursus Constantinopolim fugiens Julianus, publicavit, ut conjicio, libros octo, quæ ex Cilicia deportatos cum fide tantum lustravit.

bos hactenus communicaverat. Dno conjecturam adjuvant.

Primum, quod, Attico vi idus Octobris anni precedentis defuncto, Sisinnius prid. kal. Martii hujus anni successerat in Constantinopolitanam sedem, vir, ut loquitur Marcellinus, sancte simplicitatis, et simplicis sanctitatis (*In Chron. ind. 9, Theodos. xii, et Valentin. ii c. 8.*); ideoque visus Juliano opportunus qui hæreticorum artibus, hypocrisis et mendacio, deciperetur, deceptusque imperatoris animum erga homines qui se orthodoxos dicebant et orthodoxis temporibus persecutionem ex subreptione pro fide catholica passos (*Ep. 2 Nestor. ad S. Cælestinum*), placeret; quamquam sua spes rursus hominem fessellit, Sisinnio constanter Attici vestigiis insistente, ut docet Cælestinus (1 part. conc. Ephes. cap. 17).

Alterum, quod Augustinus, cum ex libris octo Juliani quinque priores accepisset ab Alipio, responderi quarto jam coeperat, quo tempore scripsit ad Quodvultleum (*In epistola quæ præfigitur lib. de Hæres.*), efflagitantem ut de hæresibus commentarium elaboraret, simulque partitis temporibus, et responsioni quam Alipius urgeret, et retractationi librorum quam ipse ardentè absolutam cuperet, instabat. At scripsit ad Quodvultleum ann. 427.

Anno 428, cum Nestorius Theodori discipulus Ecclesie Constantinopolitane regimen accepisset, Julianus cum sociis multa spe plenus, venit in urbem regiam ut novi episcopi opo imperatoris animum suis querelis inflecteret.

De adventu et querelis testimonium fert ipse Nestorius in utraque ad Cælestinum pro Pelagianis epistola, quarum verba relata sunt ad ann. 426 (1 part. conc. Ephes. c. 15 et 16).

Pro tempore faciunt, tum prædictæ epistolæ, quarum priorem hoc anno scriptam demonstramus in notis ad Mercatorem; tum ædictum Theodosii datam iii kal. Julii Constantinopoli, Felice et Tauro coss., adversus hæreticos (*Leg. 15 de Hæc. Cod. Theod.*), quorum omnium nomina præterquam Pelagianorum diligenter recensentur.

Fuit autem Nestorius imperatori auctor edicti ferendi, quippe qui, ut ait Vincentius Lirinensis (*In Commun. cap. 16*), ut uni hæresi sue aditum patefaceret, cunctiarum hæresion blasphemias insectabatur; et, ut scribit Cassianus (*Lib. 1 de Incarnat. cap. 5*), consanguineæ sibi improbitati improbo suffragabatur affectu, eiciens ejusdem se esse sensus, ejusdem spiritus, et ideo dolens cognatam sibi hæresim ab Ecclesia esse disjunctam. Immo jam tum cogitabat de suis partibus Pelagianorum multitudine augendis, quod et reipsa præstitit in concilio Ephesino; ideoque ipsos, ut ait Mercator (*In præfat. ad tract. Nestor. adversus Pelag.*), interim in amicitiam censuit suscipiendos, spem absolutiois promittens, etc.

Anno 429, obtulit Mercator imperatori Theodosio Commonitorium adversus errorem Cælestii et Juliani, aliorumque episcoporum sequacium: quo accipio, imperator Julianum Cælestinumque, et reliquos, Constantinopoli eiecit (1 part. Oper. Mercatoris). Id demonstrat Commonitorium titulus: *Exemplum Commonitorii, quod super nomine Cælestii Græco sermone a Mercatore datum est, non solum Ecclesie Constantinopolitane, sed etiam plurimis religiosissimis viris, oblatum quoque piissimo principi Theodosio semper augusto. Id ipsum ex Græco in Latinum translatum per eundem Marium Mercatorem Christi servum, in consulatione Florentii et Dionysii vr. c.* Per quod Commonitorium cognitio funestissimo errore, imperiali præcepto tam Julianus defensor et sequax ejus, cum cæteris sociis et participibus suis, quam postea idem Cælestius de Constantinopolitana urbe detrusi, in synodo quoque Ephesensi ducentorum septuaginta quinque episcoporum sententia postmodum in præseni damnati sunt.

Anno 430, Cælestinus de Juliano aliisque episcopis Cælestii fautoribus synodum habuit Romæ, ex qua Nestorio respondit datis iii id. Augusti litteris,

A quas Nestorius die dominica vii id. Decembris per manus quatuor episcoporum, Theopempti, Danielis, Potamonis et Macarii, in Ecclesia accepit (1 part. conc. Ephes. cap. 17, 11 part. act. 2). Hæc manifeste probantur, partim ex dissertatione nostra de Synodis, partim ex litteris Cælestini, partim ex relatione episcoporum in concilio Ephesino act. 1, partim ex titulo sermonis sexta die, post acceptas litteras, in Ecclesia habiti, qui apud Mercatorem ita legitur (*Part. 11 Oper. Mercat.*): *Nestorii sermo in ecclesia habitus, in qua litteras Cælestini Romani episcopi et Cyrilli Alexandrini denuntiationis accepit vii idus Decemb. consulatus Theodosii xiii et Valentiniani iii Augustorum, post sextum diem quam litteras sumpsit.*

Anno 431, Julianus cum suis damnatus est in concilio Ephesino œcumenico, cum prius in conciliabulo schismaticorum n visus fuisset absolutus.

Abolutiois illius meminit Gregorius Magnus (*Libro v Regesti epist. 14, et lib. vi epist. 61*), ubi scribit a schismaticis delinitam de Adæ anima, quia in peccato mortua non fuerit, eo quod diabolus in cor hominis non ingreditur; et si quis hoc dixisset, anathema esset. At alio in loco (*Lib. vi epist. 48*) historiam illius proluxius narrat, docetque in multis codicibus permixta fuisse acta catholice synodi cum gestis schismaticorum. Verum in ejusmodi gestis, qualia nunc habentur, nihil tale continetur.

Condemnationis mentionem faciunt, præter Mercatorem in titulo Commonitorii, ipsi patres Ephesini, tum in canonibus, tum in relatione ad sanctum Cælestinum his verbis (*Part. 11 conc. Ephes., act. 5 et 7*): *Perlectis in sancta synodo Commentariis actorum in depositione impiorum Pelagianorum et Cælestianorum, et quæ a pietate tua de ipsis decreta et constituta sunt, judicavimus et nos ea solida firmæque permanere debere, et idem omnes tecum statuimus, eos pro depositis habentes.*

Anno 432, de damnatis Cælestianis rescripsit Cælestinus tribus epistolis post synodum datis, una scilicet ad Patres synodi, altera ad Maximianum Constantinopolitanum episcopum, tertia ad ejusdem urbis clerum (11 part. conc. Ephes. cap. 20, 22 et 23). Data vero notantur idib. Martii, Flavio, Aetio et Valerio coss., formamque continent recipiendorum hæreticorum qui ab hac hæresi ad Ecclesiam redirent.

Anno 439, contigero quæ narrat Prosper chronographus in hunc modum (*In chron. Theod. xvii et Festo coss.*): *Hac tempestate Julianus Eciænensis iactantissimus Pelagiani erroris assertor, quem dudum amissa episcopatus intemperans cupiditate exagitabat, multimoda arte fallendi correctionis speciem præferens, molitus est in communionem Ecclesie irrepere; sed his insidiis Sixtus papa, diaconi Leonis hortatu, vigilanter occurrens, nullum aditum pestiferis conatibus patere permisit, et ita omnes catholicos de detectione fallacis bestie gaudere fecit, quasi tunc primum superbissimam hæresim apostolicus gladius detruncasset.*

Anno 440, scribit Vignierus (*In præfat. ad Opus postremum*) Julianum ad insulam Lirinensem appulisse, ibique Faustum abbatem, a quo cum exceptus humaniter et per aliquot menses solus fuisset, in partes sui erroris traxisse. Sed cogitando assequi nondum potui cujus testimonio id scribat. An sui illius mystici codicis, qui penitus latet? An aliorum auctorum qui possint consuli? Cujuscumque tamen testimonium illud fuerit, non facile obtinebit a me fidem.

Si enim Lerinum venit Julianus, certe post secundam ex Italia a Sixto pontifice ejectionem, quo tempore omnibus Ecclesie salubribus percussus, omnibusque principum interdictis expulsus, vagabatur tanquam ater Cain. At tunc temporis Faustus propter sanctitatem morum a Maximo viro sanctissimo in suum abbatis locum successus fuerat. Quomodo igitur per aliquos menses infamem hominem vir famæ integer fovisset? Quomodo sanctus abbas familiariter, ut erat opus ad incundam erroris societatem,

uoss suis: et hære. ico? Quomodo id accidere potuisset A siue tot sanctorum monachorum Vincentique, Julianum aliquin exsecrantis, querela?

Deinde si qua Pelagii erroris furtiva Lincensibus adhæsit, ut adhæsit sane, ea certe non ex Juliano, sed ex Cassiani societate, et multis quidem ante annis, ut ex Commonitorio Vincentii colligitur, afflata est.

Denique Faustus, cum libros de Gratia et Libero Arbitrio, longe post hæc tempora, factus episcopus, scripserit, et societatem erroris cum Juliano fecisset, quomodo peccati originalis oppugnatores, quorum ducem tunc temporis Julianum sciebat, insectatus fuisset tam vehementi oratione quam ista est (*Lib. de Grat. et Lib. Arb. c. 2*)? Sed forsitan dicas, Cum hæc disserta, nuptias damnare deprehenderis? Non ita est, ordinatio nuptialis ex benedictione capiti, generatio corruptionis ex transgressione capiti, immaculatos thoras caro maledictioni addictæ macularit, et superbie spiritus simplicem corrupit affectum, et sicut in mortalitatis privilegium, ita donum perdidit puritatis; non in querelam vocatur nuptialis gratia, sed obscenæ passionis injuria; non aurum in culpam venit, sed quidquid auro obriso adulterinum fraus iniquitatis admiscuit, sicut Pelagii spiritum, ad meliora studia a Deo conditum, corruptione pestifera nequitia auctor infecit, etc.

Potest forte Vignerius, ut erat in paucis eruditus, has rationes non tantum solvere vi ingenii, sed etiam arguere testimonio sui illius codicis qui jure desideratur.

Ad annum 444 referre solent historici id quod habet auctor libri de Promiseionibus et Predictionibus Dei (*Part. II. cap. 6*). Prospero tribuit: *In Italia quoque nobis apud Campaniam constitutis, dum venerabili et apostolico honore nominandus papa Leo Manichæos subverteret, et contereret Pelagianos et maxime Julianum, etc.*

Anno 447, sanctus Leo modum præscripsit quo recipiendi forent qui a Pelagiana seu Coelestiana hæresi ad fidem catholicam redirent; sic enim scribit ad Nicetam Aquileiensem (*Epist. 86*): *Damnant apertis professionibus suis superbi erroris auctores, et quidquid in doctrina eorum universalis Ecclesia exhorruit, detestantur; omniaque decreta synodalia, quæ ad excisionem hujus hæreseos apostolica sedis auctoritas confirmavit, amplecti se, et in omnibus approbare, plenè et apertè ac propria manu subscriptis protestationibus eloquantur. Nihil in verbis eorum obscurum, nihil inveniantur ambiguum; quoniam novimus hæc istorum esse versutiam, ut in quacunque particula dogmatis exsecrandi, quæ se a damnatorum societate disceverint, nihil sibi sensuum suorum existiment esse non saluum; cumque omnes definitiones suas ad subrependi facilitatem improbare se simulent, atque deponere, hoc tibi tota arte fallendi, nisi intelligantur, excipiant, etc.*

Anno 454, aut præcedente, mortuus est Julianus, in ignobili oppido Siciliæ, cum in eo post peragratum orbem, instar fugitivi Caii, consedisset, et ex episcopo Iudimagister pueros aliquandiu docuisset. De loco alium non habeo testem quam Vignerium ita scribentem (*In præf. sæpius cit.*): *Vixit sane ad beati Fulgentii tempora, qui eum alterum Cain, hoc est, profægam, et omni loco exterrimè appellat. Denique obit in ignobili Siciliæ vico apud Pelagianos ex episcopo Iudimagister. Mortuo tumulum posuerunt cum hac inscriptione, quæ nono sæculo adhuc legebatur: Hic in pace quiescit JULIANUS EPISCOPUS CATHOLICUS.*

De tempore, hæc habet Gennadius (*Lib. de Script. Eccl. cap. 45*): *Hic Julianus eleemosynis, tempore sanis et angustiis, indigentibus omnibus suis prorogatis, multos miserationis specie, nobilium præcipua religionum, illi-cina hæresi se sociavit. Moritur Valentiniano Constantii filio imperatore.*

Et hoc testimonio concludere licet obisse Julianum, et tantum ante ann. 455, quo Valentinianus occisus est, sed circa 453. Sic enim interpretanda puto Gennadii verba, quasi scripsisset, imperante

A adhuc Valentiniano, id est, paucis ante annis quam imperare desineret.

Gennadium accusat Vignerius inhumanis erroris, siquidem Julianus ad tempora sancti Fulgentii pervenerit: quod confectum sè spondet certis probationibus, tam ex Fulgentio quam ex aliis scriptoribus, simulque plura id generis, quæ multos latent, asseriturum.

Intelligit autem vir eruditus nomine Fulgentii libros quos sanctus Me episcopus adversus Faustum scripsit, quosque apud se habuit in manuscripto codice cum viveret. Sed oportuit codicem esse mendosum; nam Fulgentius natus est ann. 464 (*Vita S. Fulg. cap. 1*), Ruspensem Ecclesiam regendam suscepit ann. 504 (*Cap. 17*), libros adversus Faustum absolvit paulo ante mortem Trasamundi, eumque ab eo illo in Africam reditum, qui contigit ann. 522 (*Cap. 28*); fato functus est ann. 529 (*Cap. 30*); et proinde si rursus dici debet medio inter nativitatem et obitum tempore, id est, circa annum 480.

B Hæc cum certo constent, quæro ad quæ tempora Fulgentii pervenisse dicatur Julianus. An ad tempora morientis, aut etiam scribentis contra Faustum? An ad florentis, aut nascentis? Si ad tempora morientis; ergo Julianus protraxisset vitam ad 443 annum; tot enim anni intercedunt inter ortum Juliano et obitum Fulgentii, cum ille natus sit ann. 380, aut etiam prius, iste obierit ann. 529.

Si ad tempora scribentis; ergo Julianus vixisset ad annum 450. Si ad tempora florentis; ergo Julianus centenariæ major obierit, ut rationibus annorum constat. Si ad tempora nascentis; ergo non humaniter erravit Gennadius, sed ad summum novem annis. Potest enim Julianus dici uno ante Valentinianum anno mortuus, id est, ann. 455, cum natus sit Fulgentius ann. 464. Verum in hac parte major Gennadio, quam Fulgentio, aut alteri aqualis ætatis scriptori, fides adhibenda est, quippe viciniore et ea scribenti quæ se habet ante oculos.

C Videtur ergo visisse Julianus saltem 68 annos, 38 Ecclesiam turbavisse, et tandem misero periisse, homo inquietus ac superbus, indignus sæcæ, inquit Lirinensis (*In Commonit. cap. 40*), qui inter unitos fide, et exæquatos humilitate, divinitus respiceretur, dum viveret, quo malo nullum acerbius cogitari potest. Unde post expositam Apostoli sententiam: *Si quis ignorat, ignorabitur* (I Cor. XIV, 38), de reum spiritualium magistro qui suas opiniones cæteris præferat, et ab universorum sensibus recedat, id ait: *Juxta apostolicam condemnationem Pelagianus Juliano illi provenisse cernimus Juliano, qui se collegitrum sensui aut incorporate neglexit, aut excorpore præsumpsit.*

De scriptis a Juliano dictum est antea.

CAPUT VII

De Anniano diacono Celedens.

Hæcenus inter defensores hæresis Pelagianæ recensimus Annianum quemdam, ejusque tum in præfatione meminimus, tum in elogio Pelagii. Prælii nobis Hieronymus (*Epist. 20, inter Augustin.*), dum rescriberet Alipio et Augustino. Alebit enim: *Queritis utrum rescriperim contra libros Anniani pseudo-diaconi Celedensis, qui copiosissime pascutur, ut alienæ blasphemias verba frivola subministret: sciatis me ipsos libros in schedulis missos a sancto fratre Eusebio presbytero suscepisse, non ante mortuum temporis, et exinde, vel ingruentibus morbis, vel dormitione sanctæ et venerabilis filiaræ Eustochiæ, ita doluisse, ut propemodum contemnendos putarem. In eodem enim luto hæsit, et excerptis verbis tinnitis atque emendicatis, nihil aliud loquitur. Tamen multum egimus ut, dum eris otia meæ respondere conatur, apertius se proderet, et Uasphemias suas omnibus potest faceret. Quidquid enim in illa miserabili synodo Diospolitana dixisse se denegat, in hoc Opere profetetur, nec grande est impississimis natis respondere. Si autem Dominus vitæ tribuerit, et notatiorum habuerimus copiam, pauci*

lucubratiunculis respondebimus, non ut convincamus hæresim emortuam, sed ut imperitiam atque blasphemiam ejus nostris sermonibus confutemus. Meliusque hoc sciret ignitias vestra, ne compellamur contra hæreticum nostra laudare.

Hærocyri verba retulimus, prout legi solent in vulgatis editionibus, etsi emendari debent, quod postea videbitur. Ea vero quæstionem fecerunt, in qua eruditii diligentius forte quam felicitus versati sunt: Quis, nempe, homo ille, de quo sermo sit? An interpres homiliarum quindecim Chrysostomi, quem cum Anniano viro illustri confudit Sigebertus (*De Script. cap. 70*)? An ipsemet Pelagius nomen ementitis, quod visum Jansenio impressi? An Valerianus quidam Cyrillum conatus in partes Pelagianas adducere, quod putat Baronius? An Julianus ipse, quod non nemini venit in mentem?

Priusquam hæc quæstiones, aliæque affines solvantur, accipiendi sunt characteres quibus Hieronymus designat hominem de quo scribit. Appellat eum Annianum, dicitque diaconum Celodensem: dicit etiam copiosissime pasci ut alienæ blasphemie verba frivola subiginistret, scribere verbis tinnulis et emendicatis pro Pelagianis partibus, post emortuam et suffocata hæresim, tunc temporis cum Hieronymus ipse Augustinusque viverent. Videndum cui tandem note illæ septem conveniant.

§ I. De interprete homiliarum quindecim Chrysostomi, qualis fuerit, etc.

Plures habentur homiliæ Chrysostomi Latinitate olim donatæ, ex iis quindecim nunc spectantur, octo scilicet priores in Mathæum, quibus præfigitur epistola Anniani ad Orontium episcopum, testantis se has ipsas homilias in Latinum sermone vertisse; et septem de laudibus Pauli, quibus pariter præponitur epistola Anniani ad Evangelium presbyterum, cui militi Opus a se translatum.

Unum esse, et illarum octo, et istarum septem homiliarum interpretem, præterquam quod eruditii constantur, dilucide ostendit idem nomen utriusque Operi præpositum, idem utrobique stylus, eundem sententiæ, idem studium erga Pelagianos, idem odium adversus Augustinum, quem Traduciani et Manichæi nomine apud Pelagianos vulgato appellat.

De nomine Anniani, renuntiant oculi, de stylo judicat quisquis gustum habet, conformitatem sententiarum vel hoc unum satis exemplum ostendit. Qui enim scribit ad Orontium, eum de Chrysostomo loquitur: Ita, inquit, nostrum concinit per universa sententiis, ut eos pene quos nunquam vidit, omnino ad omnem Scripturarum intelligentiam informasse credatur. Qui autem ad Evangelium: Ut videatur, ait, non tam præsentibus informasse discipulos quam nobis contra veræ fidei oppugnationem auxilia præparass. Quantus enim ille adversus necessitatem! Quantus pro libero surgit arbitrio: Quam nostrorum libris ubique concinens!

Utriusque modi homiliarum interpretem studii erga Pelagianos, et illius quidem propensissimi, utraque epistola accusat: prior enim est ad Orontium, nunc de episcopo ob hæresim Pelagianam ex Italia ejectis; posterior ad Evangelium, ejusdem factionis presbyterum. Prioris scriptor se testatur eum episcopo pro fide perpeti tentationem; posterioris auctor se eum presbytero consolationem ex eo percipere, quod ab erudito et illustri Orientis magistro videret eam quam Traducianus in ipsis oppugnat astrui veritatem.

Quid quod utraque epistola non tantum conviciis in catholicis, et præsertim in Augustino, sed etiam sententiis antibusque Pelagianorum referta est, scilicet laudibus nature humane; liberique arbitrii, ac possibilitatis mandatorum Dei exaggeratione, etc.

Adde quod in epistola ad Evangelium, post expostitum argumentum singularium Chrysostomi homiliarum de laudibus Pauli, hæc habentur: In quibus

A sanctum illum doctorem, Vas electionis, pro cunctarum speculo virtutum, variis modis proposuit, solvendo omnes illas quæstiones, quibus Traducianus obtinens beatum Paulum vitiorum ofuscatione commaculat, ut scilicet fidelibus suis apostolice exemplo peccata conciliet. Alludit scilicet ad id quod calumniose Pelagiani objicere solebant catholicis, et Augustino maxime: quasi dicerent, Apostolum Paulum, vel omnes apostolos semper immoderata libidine fuisse pollutos (*Lib. I ad Bonif. cap. 8*).

Porro autem interpres ille neque episcopus fuit, neque presbyter. Nam Orontium vocat patrem, et Evangelium sanctum presbyterum: vocaturus utique, illum quidem coepiscopum, si fuisset ipse episcopus; istum vero compresbyterum, si presbyter; utrumque fratrem, si in eodem gradu constitisset, ut ferebat mos illorum temporum.

B Scripsit temporibus Augustini, quibus nempe et Orontius vixit, et hæresis Pelagiana, strenue renurgente Augustino cum suis, acris premebatur, immo jugulabatur, atque etiam emoriebatur. Sic enim alloquitur Orontium (*In præf. ad homil. Chrysost. in Math.*): Me inter eas, quas pro fidei vobiscum amore perpetuam, tentantium procellas, et a morte simul et a torpore subducia, animusque anxietate marcentem ad studium litterarum remisit. Et paulo post: Hoc maxime tempore, quo per occasionem quarundam nimis difficultium quæstionum edificationi morum atque ecclesiasticæ disciplinæ satis insolenter obstrepitur, pro qua certe beatus Joannes, cum in aliis Operibus, tum in hoc quoque, tantus fere ubique tanque alacer insurgit, ut evangelistæ dicta interpretando, pro evangelicæ perfectione nobiscum videatur pugnare. Quid enim ille magis hominibus inculcat, quam naturæ suæ nobilitatem, quæ adversus Manichæi rabicum omnium rectæ sapientium consensu conventuque laudatur? Laudatur autem vel in admirabilis gloriam conditoris, vel ob concilandum studium virtutis, vel ad castiganda vitia voluptatis, etc.

C A que inde refellitur manifeste Sigebertus, qui virum illustrem, a quo vel brevialis est Codex Theodosianus, vel recognita jussu Alarici atque approbata brevialis ab alio facta, cum interprete homiliarum in Mathæum confudit. Annianus, inquit, vir spectabilis; jubente Athalarico rege (Alaricus debuit dicere) voluminem unum de legibus Theodosii imperatoris edidit, et vivente Orontio episcopo librum Joannis Chrysostomi in Mathæum de Græco in Latinum translatus. Aberrat enim uno Ere toto sæculo: nam interpres homiliarum scripsit vivente Augustino, id est, ante annum 430, in quem incidit Augustini obitus. Vir illustris, quod navavit operæ in Codice Theodosiano, id præstitit ann. 23 Alarici, qui fuit Christi 506.

§ II. De interprete homiliæ Chrysostomi ad neophytos.

D Præter homilias istas quindecim, de quibus dixi, est alia ad neophytos, de qua Julianus cum Augustino altercatus est (*Lib. I adversus Augustinum*): inde idem adhibens testimonium quo, cum scriberet ad Zosimum Papam nomine octodecim episcoporum, visus fuerat peccatum originis tollere. Græcus textus nunc non exstat, fuit olim visus Augustino, qui fragmenta duo refert. Et hoc præsertim (*Lib. I adversus Jul. cap. 6*): δὴ τούτο καὶ τὰ κατὰ τὴν ἁγίαν καὶ τὴν ἀπαρτήματα πρὸς ἕχοντα, quibus ex verbis Augustinus fraudis arguit Julianum, vel potius interpretem, qui vertisset: *Har de causa etiam baptizamus infantes, cum non sint conquinati peccato; quasi veluisset significare, a Chrysostomo negatum, contra fidem Ecclesiæ, peccatum originale.*

Sed audiendus Augustinus (*Ibidem*): Comparans ergo eos (infantes) Joanne majoribus, quorum propria peccata dimittuntur in baptismo, dixit illos non habere peccata, non sicut verba ejus ipse posuisti, non esse conquinatos peccato, dum vis nūque intelligi, non eo peccato primi hominis inquinatos.

Verum hoc non tibi tribuerim, sed interpreti; quamquam in aliis codicibus eandem interpretationem habentibus, non peccato, sed peccatis legatur. Unde miror, si non aliquis ex numero vestro singularem maluit numerum scribere, ut illud acciperetur unum, unde dicit Apostolus: Nam iudicium quidem ex uno in condemnationem; gratia autem ex multis delictis in justificationem (Rom. v. 16). Ipsi quippe unum, non nisi unum delictum vult intelligi, quo nolentes credi parvos inquinatos, non eos peccata non habere. Quod ait Joannes, ne intelligerentur propria: vel peccatis, sicut habet in aliis codicibus eadem interpretatio, sed peccato non inquinatos dicere maluit, ut unum primum hominis peccatum veniret in mentem. Sed susceptionibus non agamus, et hic vel scriptoris error, vel varietas putetur interpretis, ego ipsa verba Græca quæ a Joanne dicta sunt, ponam, dicit tæto, etc.

Ex Augustini verbum concludo, primum jam inde a temporibus quibus scribebat Augustinus scribebat vero ann. 421) varias fuisse in variis codicibus hujusce interpretationis lectiones: quamquam in libello Fidei, quem Julianus edidit, perinde legitur atque objectum est Augustino; alterum, hunc interpretem fuisse de numero Pelagianorum; tertium, hunc ipsam scripsisse ante natus Augustinum inter et Julianum concertationes; nata sunt vero ann. 418, quo primum Julianus adversus priorem Augustini librum de Nupt. et Concup. quatuor libros elaboravit; postremum, hujusce hominæ interpretationem non differre ab Anniano, qui alias verit: nam et idem stylus est, eademque latinitas, et uterque labor hominis Pelagiani, et ætas eadem, et alia fere omnia adjuncta.

Inde concludo, et, mea quidem sententia, nec temere nec obscure, interpretem hominæ qua de agimus non alium esse quam Annianum illum cuius duæ sunt epistolæ: altera ad Oroniam episcopum, præfixa, ut dictum est, hominæ octo prioribus Chrysostomi in Matthæum; altera ad Evangelium presbyterum, quæ locum tenet præfationis in septem ejusdem Chrysostomi hominæ de Laudibus Pauli Apostoli.

III. Quod Annianus diaconus non sit diversus ab interprete hominæ.

Jam vero id ostendendum est, propter quod maxime instituta est quæstio, Annianum scilicet, cuius Hieronymus meminit, non alium esse ab interprete hominæ, sed unum plane ac eundem. Id autem facile conficitur: nam idem est nomen, Annianus; idem in Ecclesia gradus, minor presbytero; idem animi studium, præsum in Pelagianos, a versus a fidei defensoribus; eadem ætas, vivo Augustino; eadem scribendi causa, parere Pelagius; idem scribendi tempus, post jugulatum emortuamque hæresim, cum hæretici pessime odissent, per quos putarent se libertatem docendi erroris perdidisse, et quos gladio non poterant, voto interficerent, quemadmodum loquitur Hieronymus (Epist. 20, inter Augustinæ).

Atque hinc diluitur conjectura Jansenii Iprensis (Lib. 1 de Her. Pelag.), quam aliis quibusdam placuisse novi, Annianum, cuius meminerunt Hieronymus et Augustinus, non alium esse quam Pelagium, qui nomen ementitus sit. Nam, ut alia nunc taceam, Pelagius, si credimus Augustino libro de Gestis Palestine, et Orosio in Apologia, Græce adeo nihil sciebat, ut per interpretem Græcis hominibus responderet Diospoli coactus sit; sciebat autem plurimum Annianus, ut ex versionibus constat.

Objici potest in contrarium dictum illud Hieronymi, quo adductus est Iprensis in suam conjecturam: Egimus, inquit loco mox citato, ut dum epistola meæ respondere conatur, apertius se pruderet, et blasphemias suas omnibus patefaceret: quidquid enim in illa miserabili synodo Diospolitana se dixisse denegat, in hac opere profitetur. Hinc enim consequens

videtur ut Cædemonius pseudodiceonius idem ipse sit qui Diospoli denegavit, quod in opere adversus Hieronymum factum, id est, ut quidem conjici Iprensis, in libris quatuor de Libero Arbitrio, postmodum professus est.

Verum stiam habet objectio a præcedentibus verbis solutionem: nam primum pseudodiceonius dicitur ab Hieronymo episcopissimo pasci, ut elicum blasphemias verba subministraret: cuius autem fuit aliena illa blasphemias, nisi Pelagii? Deinde libri quos Annianus composuit adversus epistolam Hieronymi ad Ctesiphontem, ab Eusebio presbytero missi sunt in Orientem ad Hieronymum ann. 419, quo feliciter ad Deum transiit gaude virgo Eustochium: atqui tunc temporis Eusebius in Occidente versabatur, in Oriente Pelagius: quemodo igitur qui Orientis positus erat Hieronymus, ubi publicati fuerant a Pelagio libri de Libero Arbitrio, indignit eos ab Occidente accipere? Deinde libri quatuor de Libero Arbitrio non modicum opus erant: oportet vero non fuisse grandes, quos in sedibus Hieronymus accepit. Deinde libris quatuor de Libero Arbitrio respondit Augustinus ann. 418, sub finem: et ann. 419 eandem libris Annianus respondens erat, querebantque Alipius et Augustinus an porro responderent esset. Deinde non poterat libris Anniani responderi, quin Hieronymus suis laudibus cumularetur: de Hieronymo sicut Augustinus in libro de Gratia Christi, non taciturnus utique, si qua se dedisset occasio ut in libro de Natura et Gratia, cum Hieronymi causa per se amici, tum propter Albinam, Pinianum et Melaniam, ad quos scribebat, quique necessitudinis communis vinculo utrumque fidei defensores complectebantur. Denique Anniani libri prius innotuerunt Alipio et Augustino in Africa quam Hieronymo in Oriente; hos enim non accepit nisi paulo ante dormitionem Eustochii, quæ incidit in diem 28 Septembris ann. 419. At Alipius Augustinusque jam dudum de ipsis ad Hieronymum scripserant, per Innocentium presbyterum, qui dicitur a synodo Africana ad Cyrillum missus, ad conquirendos canones Nicænos, qui quaproinde solverat ex Africa sub finem mensis Maii ann. 419 (August. lib. de Gratia Christi). Non ergo libri illi scripti sunt a Pelagio, quippe qui ann. 418 in Oriente versatus sit, et antea quoque Libros de Libero Arbitrio ediderit.

Qua ratione igitur solvendus ille nodus quem Hieronymus dicto suo implicat? Suspicio in vulgaribus editionibus epistolæ de qua agitur deesse vocem unam, totumque locum ita emendandum: In eodem luto hæsit, et exceptis veris timulis atque emendatis, nihil aliud loquitur. Tamen multum egimus, ut dum epistola meæ respondere conatur, apertius se pruderet, et blasphemias suas omnibus patefaceret: quidquid enim in illa miserabili synodo Diospolitana dixisse se (Pelagius) denegat, isto in hoc opere profitetur. Sic enim omnia facile consistunt, alioquin corrupta, et plane veris pugnantia, nec aliunde deest ratio emendationis: nam Hieronymus Annianum cum Pelagio conferre videtur, Annianumque accusare quod in eodem ac Pelagius luto hæsit, quodque nihil aliud loquatur, sed tantum quod disertius atque curiosius.

Hinc refellitur quoque opinio quorundam quibus venit in mentem Annianum de quo agimus non esse diversum a Valeriano qui ex Italia Alexandriam trajecit, ut Pelagianam hæresim, si qua passet, in nobilissimam Ecclesiam inveheret, atque in Cyrilli amicitiam subreperet, id tentaret in Ægypto, quod Celestius in Africa et Sicilia, quod Pelagius Romæ et Hierosolymis, quodque Julianus Constantinopoli et Thessalonica molitus esset: Pelagianus siquidem nullam majorem sedem non conari sunt per fraudem in suas partes vel inclinare vel trahere.

Verum, etsi hæc conjecturam non mediocriter adjuvet epistola qua Eusebius, Cremonensis, ut videtur, episcopus, Cyrillum monet de cavendo Valo-

viano : quæa modum prius, ut sibi quidem perna dei Baronius (*In Annal. ad ann. 417, num. 15*), significarat Hieronymo, scriptam ab Anniano diacono suæ ad Ctesiphontem litteræ responsionem; vix tamen adduci possum ut credam, serrum Valerii comitis, quem Eusebius depingit, *ventri loquum et ventri deditum*, cæterisque vitis infamem, a veteribus receptum in numero ecclesiasticorum scriptorum.

Quamquam non aberraturus sit forte procius a vero qui Valerianum ejus meminit Eusebius episcopus senserit Valeria comiti insinuasse calumnias Pelagianorum in defensores peccati originalis, et excerpta de quatuor Juliani libris contra Augustinum non admodum fidelia confecisse.

Valerianum dico, cujus meminit Eusebius episcopus : nam Eusebius alter, a quo Hieronymus Anniani diaconi libros accepit, episcopus certe non fuit, sed tantum presbyter, si quem scribit Hieronymus et ipse solum presbyter, eos se libros a sancto fratre Eusebio presbytero missos suscepisse (*Epist. 201 inter Augusti.*)

Refellitur pariter suspicio, non levis, quæ incidere posset non neminis animo, Annianum diaconum Cæledensem non esse diversum a Juliano, qui suam ipso familiaritatem commodavit Pelagio; et si credimus Mercatori, a Pelagianis conductus est ad suas partes defendendas. Quidam enim nomen fuerit eminentius, et in Occidentem scripsit, quod Eusebius in Orientem mitteret, quodque prius in Africam ad Augustinum perveniret ex vicina Sicilia, quam ad Hieronymum Bethleemi positum? Julianus certe non medocriter Græcæ lingue peritus fuit, si quidem dicitur a Gennadio, *Græca et Latina lingua scholasticus (Lib. de Script. Eccles. cap. 45)*.

Verum credibile non est Julianum, aut Pelagianis se locasse, cum per se dives esset, aut hominam ad neophytos interpretatum fuisse, cum jam ante motas contentiones suam haberet interpretatio illa auctoritatem; aut alios libros scripsisse pro sua hæresi quam quos vel ipse, vel Mercator, vel Gennadius memoraverit; aut in Sicilia elidisse quidquam quod Augustinus propter viciniam non probe sciret; aut d. ulique diaconi Cæledensis nomen eminenti voluisse pugnatum adversus Hieronymum, qui glorie duceret præstantissimos quosque Ecclesiæ catholicæ doctores aperto Marte aggredi et superbe despiciere.

§ IV. Reliqua pertinentia ad Annianum diaconum Cæledensem.

His ita constitutis de persona Anniani, inquirendum demum de Cæledensi, vel patria, unde originem duxit, vel Ecclesiæ, cui ministravit. Annianus certe Latine gentis fuit, quod ipse testatur in epistola ad Evangelium : *Jussisti, inquit, ut ex beati viri Joannis operibus in nostrum linguam aliqua transferrem, etc.*

Cum ergo Latinus fuerit, Julianique Apuli, Cælestii Campani, aliorumque Pelagianorum ejusdem regionis aut finitum amicus, Campanum et ipsum fuisse, ex oppido Celenna seu Celena, opinari quid veiat? Ut error irrepserit in Hieronymum, nec ille difficilis, quippe in voce non celeberrima. Certe qui Cæledensis nomen usurpaverit, præter Hieronymum, ignorare se fatetur Ortelius; et nos vidimus non semel in mss. (*In Thesaur. geograph.*) codicibus litteram N sic efformari, ut pronum fuerit mutari in D, a lectore non curiosissimo. Verum, cum Celena nullam scribatur habuisse Ecclesiæ, Annianum oportet Cæledensem appellatum a loco, non in quo ministraverit, sed ubi natus s. t.

Quamquam, ut huic conjecturæ, etsi non minimam similitudinem veri præferat, non ita libenter assentiar, retinet me epistola Hieronymi scribentis ad Marcum presbyterum Cæledensem : vix enim credidero, et in istum quoque locum venidum irrepisse. Sin minus a te irrepserit, fateri oportet aliquam

A fuisse Ecclesiæ Cæledensem : si quidem vix ubi apud veteres, ut opinor, reperire est exemplum vel episcopi, vel presbyteri, vel diaconi aliunde quam ab Ecclesiâ, cui addictus sit, appellationem sortit.

Incertum est an Orontii episcopi diaconus fuerit, et ejusdem cum Evangelo presbytero Ecclesiæ minister. Neque enim id demonstrari potest ullo alterius epistolæ testimonio : immo in partem negantem nonnulli præjudicii forsitan inde extiterit, quod si in Ecclesiâ Orontii, vel in eadem cum Evangelo militasset, inter afferendas præcendi causas jussit Orontii Evangelico, hæc utique non omniisset, quæ unicuique obvia est : fas nimirum esse, diaconum et episcopo suo, et presbytero parere.

Nullus fere dubito, quin is ipse sit, quem Paulus Orosius armigerum Pelagii nominat (*Apolog. cap. 3*): *Stat etiam, inquit, immanissimus superbia Goliath, carnali potentia tumidus, omnia se per se posse confidens, caput, manus, totum insuper corpus plurimo apparatu vestitus, habens post se armigerum suum, qui, et si ipse non dimicat, cuncta tamen æ. is et ferri suffragia subministrat.*

Neque etiam mihi dubium est, quin sit unus ex illis dicatoribus, de quibus loquitur Orosius, cum, post exprobratum Pelago impudentiam sententiæ in epistola ad Demetriadem continet, pergit in hæc verba (*Ibid., cap. 2*): *Quamquam hoc quod neque a pe, neque decore dicitur, tibi impunitum non debeamus, cui neque natale dederunt in honestioribus studiis erudieris, neque naturaliter provenit ut sapiens; sed illi dicatoribus suis, qui miserum sensum miserissimo sermone conscribunt, et te legendum cackianis, quasi utulum confusionis, exponunt. Quare disertam illam epistolam, sensu quidem Pelagii, sed Anniani verbis, scriptam fuisse, non temere quisquam conjecerit.*

Immo nec ambigo quominus sit interpret ille malignus, qui, et in conventu presbyterorum, Joanni; et Diospoli, P. ribus responsa Pelagii Latine loquentis Græcæ exponeret, nec tamen satis fideliter. Quod de conventu Orosius, de concilio Diospolitano Augustinus querit. Quamquam Orosius d. f. ultimum creat, cum interpretem accusat imperitiæ alterius lingue, cujus nemo Annianum rem jure fecerat. Sic enim ait (*Ibid., cap. 3*): *Propter imperitiæ ignoti nobis in interpretis, quem septissime viri primarii et religiosi, Possertius et Avitas presbyteri, et Domninus educe, vel prave interpretantem, vel plurima supprimentem, vel alia ex aliis suggerentem, confutarunt. Verum, quæ interpreti obijciuntur, minus imperitiæ sunt, quam improbitatis : quare imperitiæ ab Orosio obijctam interpretor ego improbam hominis fallere volentis calliditatem, qui quæ pervertere tentabat, non satis intellexisse se fingeret, affectata, et modo argueretur, excusationis occasione.*

Quæ scripserit, sive suo Marte, sive aliena interpretans, ex d. clis fere constat; operæ tamen pretium est singula per synopsis exhibere, quorum quæ persunt, sub linem, cum Pelagianis aliis colliguntur.

D *Homilia ad neophytos. Tom. V. O. erum Chrysostomi editionis Latine, et tom. II editionis Græco-Latine.*

Epistola seu liber ad Demetriadem virginem. Reperitur ubique passim, erat olim epistola 162, inter Augustinianas : sed nulla ætas pauli doctior non animadvertit hanc neque esse Augustini, neque Hieronymi, cujus in appendice tom. II invenitur.

Libri adversus epistolam Hieronymi ad Ctesiphontem. Nihil eorum superest, præter memoriam apud Hieronymum, epistola 24 inter Augustinianas, et 98 inter Hieronymianas. Perit etiam epistola Alipi et Augustini ad Hieronymum, in qua fiebat de ipsa mentio.

Epistola ad Evangelum presbyterum, pro fixa Homilii septem Chrysostomi de laudibus Pauli. Tom. V. editionis Græco-Latine, et tom. III Latine, et apud Bedam tom. VI.

Epistola ad Orontium Episcopum, præposita homi-

his octo prioribus in *Matthæum*. Tom. I editionis A Commelinianæ, et tom. II editionis Latinæ.

Obervandum inter homilias Chrysostomi, quarum antiquus interpres dicitur ignotus, plures esse, si non fore omnes, quæ sine temeritatis vitio possint tribui Amiano, duabus præsertim de causis; altera, quod simili Latuitate cum iis quæ indubitatum habent interpretem Aonianum videantur donatæ; altera, quod ejus pene sint argumenti, quod licet in bonum sensum a catholicis tractaretur, a Pelagianis tamen deturperi solebat in suæ hæresis patrocinium.

CAPUT VIII.

De auctore libri *Questionum novi ac veteris Testamenti*.

Tom. quarto Operum Augustini reperitur liber de *Questionibus veteris et novi Testamenti*, qui vulgo creditur, dicitur certe a Jansenio Iprensi (*Lib. de Hæres. Pelag. ubique passim*), plenus erroribus Pelagianis: quare maximi est momenti ad rem quam agimus, immo necessarium, explorare diligenter auctoris ita se habeat. Si enim popularis illa credulitas probabilitate non caret, dici debet hæresis quæ postmodum a Pelagio nomen accepit, jam inde ab anno circiter 373 Romæ viguisse, aliumque parentem habuisse quam Theodorum Mopsuestenum; atque ita falso scripserit Mercator (*Pref. in lib. Subnot.*), hanc inimicam rectæ fidei *questionem*, a Rufino quodam Syro, Romæ temporibus Anastasii primum inveciam. Siquidem scribit auctor *Questionum*, ea se in urbe, longe ante hæc tempora, Opus edidisse.

Sunt qui tribuant id totum Operis Hilario diacono, cujus etiam feruntur esse *Commentarii* in *Epistolas Pauli Ambrosii* suppositi: videtur enim utrumque Opus eodem tempore scriptum, eodem stylo similique doctrina; immo, si qua fides danda esset Lovaniensibus, Bellarmino, et Iprensi Jansenio, idem Pelagianos errores in utroque scaterent.

Ego quidem non inficior quin *Questiones* ipsique *Commentarii* nonnullis erroribus fœderentur, Pelagianis iuncti vix assentiar. Nam quæ ad id probandum afferri solent, ea, vel alieno sensu accipiuntur, vel per se sunt ambigua, vel saltem non præcise recedunt a sententia Patrum, etiam illorum quos Augustinus laudat, velut fidei catholicæ magistros. Quæ vero faciunt ad refellendam hanc errorum objectionem, adeo aperta sunt, adeoque clara, ut sufficiat penes oculos oculorum sensus ad utriusque operis auctorem absolvendum. Est igitur operæ pretium, et hunc librum *Questionum*, et præfatos *Commentarios*, diligentiori cura ad examen vocare, sed *Questiones* primum, deinde *Commentarios*.

Habet autem *Questionum* volumen, prout editum est a Lovaniensibus in appendice tom. quarti Operum Augustini, partes omnino quatuor, quarum prima complectitur quadraginta septem *questiones* ex veteri Testamento. Secunda, quinquaginta ex novo. Tertia triginta ex utroque mixtâ. Quarta ex utroque pariter sexaginta quinque.

Tres priores partes videri possunt esse instar integri cujusdam Operis. In quarta nihil aliud continetur quam primæ et secundæ interpolata repetitio. Neque vero fuit posita in editione Operum sancti Augustini, quam Basileæ accuravit Erasmus; sed addita est multis post annis a Jacobo Hæmorreo, ex vetustissimo, ut ait, codice bibliothecæ Victorinæ Parisiensis: immo scripta videtur ab homine, qui cum plus otii haberet, quam vel eruditionis vel iudicii, post lectum aliud Opus, voluerit forte experiri quid ipse posset addere: et addidit sane plurima, sed neque bona, neque bono sermone. Quare tota hæc pars præstermittenda merito est, tanquam res vel nullius, vel parvi pretii; quod miror a Lovaniensibus non subesse animadversum.

De priore igitur Opere veniunt ad examen potissimum tria: primum, an id totum, cujuscumque tandem sit, ita scateat erroribus Pelagii, ut propterea

debuerit auctor dici *perfectus Pelagianus*, et fidelissimus Pelagianorum interpres: adeo: ut in tradenda Pelagianismi sinceritate ipsum si peraverit Pelagium, omniumque accuratissime mysteria Pelagiana explicaverit. Alterum, an unum sit Opus, quod uno nomine *Questionum* appellatur. Postremum, a quo sit auctor, quo tempore, et ubi scriptum.

§ I. An volumen *Questionum veteris et novi Testamenti* iniquetur erroribus Pelagianorum.

Sunt qui affirmant, iique nec pauci, nec ignoti, Lovanienses, Bellarminus, Jansenius Iprensis, et alii librorum censors. Erasmus tamen in censura, cum plurima objiceret auctori hujusce Operis, quibus ei detraheret, si quid hæcenus obtinisset fidei, de Pelagianismo nihil omnino dixit, dicitur utique, si quid ejusmodi videre sibi visus fuisset. Nam quo validiore argumento efficeret id quod maxime contendeat, librum *Questionum* non esse elaboratum a Pelagii hæresisque Pelagianæ domitore Augustino?

Erasmus assentire hæc in parte, tum quia *Questionum* auctor aperte convellit omnia hæresis Pelagianæ fundamenta; tum quod objecta in contrarium, partim ambigua sint, partim supposita, partim non factis aut fideliter allata, aut erudite intellecta, omnia certe tunc temporis a Patribus communiter dici solita.

Et vero hæc res Pelagiana, prout a veteribus exposita est, et a Zosimo pontifice damnata, quinque dogmatibus continebatur: *Quod Adamus sive non peccaret, moriturus esset; quod peccato suo soli sibi nocerit, et non posteris; quod possit homo per liberum arbitrium, tanquam per se sibi sufficeret, implere quod velit; vel etiam quod meritis operum a Deo gratia vitæ cuique detur; quod libido sit naturale bonum; et quod parvuli non trahant originale peccatum*. At contra hæc quinque ita sentit *Questionum* auctor, ut integerimus quisque catholicus, saltem suæ aut vicinæ ætatis, puta Chrysostomus, Hieronymus, et alii.

Et contra primum quidem, de mortalitate Adam. **QUESTIONE VI.** *Dicitur Adam et Evæ: Est: Qua die manducaveritis, morte moriemini; et utique non statim mortui sunt, sed post longum temporis intervalum; sed quia jam spem immortalitatis amiserant, futura mors præsens dicta est, quia hæc cepit in spe haberi.*

QUESTIONE XIX. *Deus hominem fecit, qui quamdiu non peccaret, immortalitate rigeret, ut ipse sibi auctor esset ad vitam, aut ad mortem; ut custodiens se a peccato, labore suo gauderet esse se immortalem; negligens vero factus, ipse sibi impuleret quia ceperat esse mortalis.*

QUESTIONE XXXIV. *Vita et mors sic a Deo est, quia legem d. dit. quæ servantibus se vitam promittit, contempторibus vero mortem, sed illam quæ secunda dicitur. Dum enim unumquemque adjudicat quid mereatur, ab ipso est, sive absolutio ad vitam, sive reatus ad mortem. Non ergo inventor mortis est, sed iudex, quia mortis auctor peccatum est. Quomodo ergo Deus poterat facere mortem, qui nescit peccare? Sed cum peccatis retribuit, ab ipso dicta est esse mors cum non ex ipso sit, sed ex hoc qui peccavit.*

QUESTIONE CXVI. *Mortis auctor qui est diabolus, quoniam peccasse in morte Salvatoris inventus est, sanguinem ejus cum omnium nostrum amisit: quia sicut per unum Adam peccantem omnes in morte tenebat, ita per unum non peccantem omnes amisit.*

Contra secundum vero, quod peccato suo Adamus posteris non nocerit. **QUESTIONE XLVII.** *Promiscue propheta locutus est, ut dono Dei indignere significaret; ut sive peccatores, sive justi, Dei misericordiam expectasse nocerentur: peccatores propter delicta propria, ut de sancibus mortis eriperentur; justi vero pœnero absoluto peccato, delicta sententia data in Adam, per quam cuncti tenentur.*

QUESTIONE XXXIII. *Diabolus superato homine triumphavit, hic victus genus suum subiecit peccato.*

QUESTIONE CXII. *Et sequitur: Ecce enim in iniqui-*

teque conceptus sum. Nunc hoc adjecto quoniam infirmitatis humani generis memorat, quia facile est homini peccare, ut ex parte circa se iudicis mitiget. Primæ enim culpæ facit mentionem, ex qua prævaricando Adam genus humanum obnoxium fecit peccato. Suasus enim et fallacia inivisi iniquitatem concipiendo, omne semen suum iniquitati subiecit, ut ex eo omnes per traditorem genti, peccato essent obnoxii. Propriæ adiecit: Et in deliciis concepti me mater mea; ut ab Adam derivatio facta peccati, conceptis et natis impedimento esset ad bonam vitam agendam.

Contra tertium, quod simplex non erat, sed saltem duplex, de impeccantia et gratiæ adiutorio, ita sensit, ut primam partem Pelagianæ erroris aperte oppugnaret, de altera exquisitè, et peno curiose, sententiam diceret cum Patribus ejusdem ævi. De impeccantia igitur. **QUESTIONE CIX.** Humana natura, quia perfectionem divinitatis non habet, per exercitium et collectationem proficit, ut melior fiat, cum plus vincit quam vincitur. Si enim sic ageret, quod impossibile est, ut nunquam peccaret, melior Deo fieret. Quod abest, quia natura quæ potest peccare, sicut et non peccare, si semper vinceret, illi nature præponenda erat, quæ ideo non peccat, quia impassibilia est.

QUESTIONE CXII. Cor autem mundum sic potest habere, si neque intus, neque foris delinquit: hoc est, neque in opere, neque in cogitatione. At quia prope impossibile est ut in omnibus servetur, vel in Dei causa servandum est, quæ principalis est. Etiam mundum cor in sacramento Dei et Christi custodiatur, dum fides inviolata servatur: quia et in alio loco dicitur: Quis gloriabitur mundum se habere cor, aut immunem esse a peccatis?

QUESTIONE CXV. Nemo inveniri potest, qui bene faciat semper, etc.

De gratiæ divini dux sunt questiones: una de habituall, ut aiunt, quæ iustitia inherens et pignus adoptionis; altera actualis, quæ præstamus opera pietatis. De prioro, quid dici potuit exactius, etiam ad scholæ sensum, si voces excipias?

QUESTIONE CXXV. Hoc est signum credentium quod sint Filii Dei, ut cum hunc (Spiritum sanctum) accipiunt, Dei se filios audeant appellare: nisi enim signum divinitatis habuerint, Dei Filii dici non poterunt. Quamquam aliquis versus Dei Filius non est, ut si totus de toto, sicut et Christus; per adoptionem autem sunt Filii Dei, ut accipientes spiritum Christi, per ipsam Filii Dei dicantur, per id quod de Deo est, quem in se habent spiritum; in filiis enim quamvis adoptivi sint, patris tamen ex aliqua parte debet videri substantia. In mundo enim, quia res imperfectæ sunt, adoptati ab hominibus illi, nullam pignus, sed solum nomen accipiunt: Deus autem, quia perfectus est, plus facit, ut adoptatis spiritum suum det, per quem aliquam veritatem adoptati ab eo videantur habere, quia vocabula sine rebus inania sunt.

De gratiæ actu docet Augustinus, eam dari a Spiritu sancto humilibus et de se non præsumptibus, merito fidei; quæ et ipsa sit donum Dei, ad actus omnes pietatis præstandos, vincendasque tentationes; quæ det ipsum quodque posse agere divina, sitque celeste quoddam lumen, et spiritus iustitiæ. Hæc autem omnia quam manifeste docet **QUESTIONUM** **AUCTOR.**

QUESTIONE CXXIII. Si perfectus factus esset, ut nullus egeret, non fuerat homo, sed Deus, neque circumventus prævaricasset: Spiritum autem sanctum habere, ultra naturam et perfectionem hominis est, ut possit quæ Dei sunt. Ecce non obscure expositam gratiæ divini, et causam, Spiritum sanctum habere; et necessitatem, ut nullus egeret; et supernaturalitatem atque gratuitatem, ultra naturam et perfectionem hominis; et viam qua dat posse agere divina, ut possit quæ Dei sunt. Postea, de eadem Spiritus sancti donatione. Hoc donum etiam per prophetam promissum est, ut tunc dicitur, quando mysterium Dei declarari debet in triumpho, devicta morte, ut sciret creatura

A Patrem et Filium et Spiritum sanctum unum esse Deum. Unde Evangelista: Spiritus, inquit, nondum erat datus, quia Jesus non erat clarificatus (Joan. vii. 39). Clarificatio enim hæc est, cum per virtutem suam cognoscitur esse, quod testificatus est de se; quia clarificatio hoc donum dedit, quod per Joëlem prophetam fuerat promissum. Ait enim Deus: In novissimis diebus effundam de spiritu meo super omnem carnem, etc. (Joel. ii, 28). Et Apostolus inter alia: Cum autem apparuit, inquit, dignitas et humanitas Salvatoris Dei nostri, non ex operibus iustitiæ, quæ sectamus nos, sed secundum suam misericordiam salvos nos fecit per lavacrum regenerationis et remotionis per Spiritum sanctum, quem effudit in nos abunde per Jesum Christum Salvatorem nostrum, ut iustificati gratia ipsius, hæretes efficeremur secundum spem vite æternæ. (Tit. iii, 4). Confirmavit Apostolus, quod per Joëlem prophetam fuerat promissum, quia hoc, postquam clarificatus est Jesus, implevit Deus, ut Spiritum sanctum effunderet in illos qui credunt in Christum.

B **QUESTIONE CXI.** Qui fidem habet in Deum, semper ejus querit auxilium.

QUESTIONE CXII. Semper enim Dominus ad auxilium suum vult confugere servos suos. Et postea: Corda illorum illuminata sunt cæli corusco, ut viderent Dei providentiam in Christo. Et postea: Cor mundum creavit in me, Deus, et spiritum justum innovavit in visceribus meis: hoc est bona mente misericordiam deprecari. Non solum autem de præteritis rogat, sed etiam de futuris sollicitus est, ut peccator intendens odisse peccare, ne peccet, adjuvetur a Deo per spiritum iustitiæ, quem orat dedicari in visceribus suis; id est, ut novus ad hoc ponatur in eo ut custodiat eum a peccatis, ne cogatur facere quod scilicet nolle: cor autem mundum sibi potest habere, si neque intus neque foris delinquat, hoc est, neque in opere neque in cogitatione.

QUESTIONE CXV. Nam si timor Dei in animo sit, nec caro, nec sanguis, nec principes, nec potestates prævalerent, quia Dei adminiculis sic eos persequuntur, ut tamen non, cum laborant, vincantur; si autem potestates nostræ non essemus, quomodo diceret Dominus: Petite, et dabitur vobis? Omnis enim qui petit accipiet (Matth. vii, 7). Si ergo qui culti petere, accipiet, jam non est illud quod solet dici: Non quæ volumus, sed quæ data sunt habebimus. Quia VOLUNTAS A SALVATORE INCITATUS, UT PETAT, ET ACCIPIAT QUOD PETIERIT. Fæsi autem hæc esse dicunt, ut sive petat, sive non petat, suto tamen, quod aut malum aut bonum est, consequatur. Dominus autem hoc excludens ait: Filia, fides tua salvam te fecit (Matth. ix, 22). Non jam facta sit, quando fides percipit beneficium. Et iterum: Si credis, ait, omnia possibilia sunt credenti (Marc. ix, 23). In voluntate utique posuit meritum, quia fidei bonum est, non naturæ. Fides autem res accedens est, quæ excitat ad exercitium voluntatem: ut quia in natura non est, voluntas quæ in natura est, SUSCEPTA FIDEI meritum ei collocet apud Deum.

QUESTIONE CXXI. Apostolo, ut tentatione ab eo cessarent, deprecanti Dominus ait (II Cor. xii, 9): Sufficit tibi gratia mea, nam virtus in infirmitate perficitur. Hinc subsequens ait: Cum infirmus, tunc fortior sum, et gaudeo, inquit, in tribulationibus meis, ut inhabilet in me virtus Christi. Si necessitas ad Dei auxilium nos impellit, quanto magis securitas?

D Quid cætera persequar? His certe temporibus de gratia tam aperte sensit, neque indocti fuit, neque Pelagianismum patiens hominis. Jam vero contra quartum Pelagianorum dogma, quod LIBDO SIT NATURALE BONUM, quis Patrum Augustino majorum aperius sensit?

QUESTIONE CXXII. Propterea adiecit (Psal. l, 7): Et in deliciis concepti me mater mea; ut ab Adam derivatio facta peccati conceptis et natis impedimento esset ad bonam vitam agendam, ac per hoc supplicii non negandam misericordiam, quia infirmum habet hostem, qui ei suadet ut peccet. Per peccatum enim diabolo, subjecto sibi primo homine, potestatem acce-

pi carni ejus se immiscere, et delictorum quadam sublimitate oblectamenta suggerere, per quod captum hominem spoliata videri. Quam rem magister gentium memorans: *Vides autem, inquis, aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meæ.*

Postremo adversus quintum, quod est de originali peccato, præter ea quæ allata sunt adversus secundum dogma.

QUESTIONE CII. *Ut ab omni peccato liberentur sperantes in salute promissa, quis non solum a propriis, sed etiam ab Adæ peccato, quod per traducem in omnes peruenit, liberabuntur per Christum.*

QUESTIONE C XVII. *Non accusat renascibilitatem naturam, sed reformatam: et quod reformatum, bene ab inditio institutum probatur. Igitur quod renascimur, consilio mutatur, corporis exaltatione suscepta, ut reddatur ad pristinum statum Adæ. Anima autem peccato mansuetum est corpus, quo reparato et meliorato per fidem consilio abluimur: ut sicut per contempntiam Dei fuerat pollutam, ita per obedientiam abluatur, ut effugiat sententiam datum Adæ, et possit resurgere. Itaque si ab anima capit peccatum, cur non a corpore accusatur, cum in causa peccati Adæ non fuerit desiderium corporale, sed spe deitatis illecta anima transgressa sit Dei præceptum, ut corpus suum subjugaret peccato, et nascerentur homines sub peccato.*

Sane hæc hominis, qui in tradenda Pelagianismi sinceritate etiam Pelagium plerumque superet? Cujus opus Pelagianis dogmatibus a capite ad calcem scateat? Quo nemo accuratius Pelagianæ mysteria explicauerit? Cujus sententia de peccato originali purius puriusque sit Pelagianismus, umnisque illius hæresis basis ac fundamentum?

Videndum deinceps quæ auctori Questionum ab accusatoribus obijciantur, si tamen prius observetur auctorem hunc impugnare toto sensu, sicuti se dat occasio, homines trium generum: Manichæos, dehærentes naturam ipsam hominis esse malam; Mathematicos, fatali necessitati voluntates hominum subijciantes; et eos qui legem aquarent Evangelio, præterque assererent utriusque dignitatem, quod Pelagiani postea assuerunt. Tria hæc si paulo attentius considerasset reprehensores, quibus cum agimus, abstinent se profecto criminatione hominis, quem inter fidei catholicæ defensores, in eo ipso censendum putassent, in quo accusant.

§ II. *Objecta Lovaniensium, Bellarmini et Jansenii, adversus auctorem Questionum, circa peccatum originale.*

Auctori Questionum ab illis quos dixi, obijciuntur duo circa peccatum originale: alterum ex questione 13, alterum ex questione 80, quo utroque sit negati peccati originalis reus. Primum Bellarminus solus accusat: *Ut nimis impium facinus Sodomitarum possit adverti, peccatum eorum peruenit usque ad necem filiorum ipsorum, ne de origine illorum signum aliquid remaneret. Nonne provium est illis, ne diu viventes exempla sequerentur patrum? A gehenna enim liberi sunt, in aliena causa occisi. Secundum tres simul: *Neque Filii Dei sunt, qui nascuntur, neque filii diaboli. Ex his vero testimoniis argumentum accuandi sumunt, aiunt enim a nemine catholico dici, parvulos, qui ante adeptum rationis usum, sine ullo fidei sacramento pereunt, a gehenna liberos esse; a nemine pariter negari, nos nasci filios iræ, atque adeo, ut ipsis quidem videtur, filios diaboli.**

Sed nullus plane video, qui possit inde auctor vacari in crimine negati peccati originalis: nam quoad primum, loquitur generatim de parvulis, quosquod nondum adepti erant rationis usum, tunc cum absumpti sunt communi cum patribus incendio; horum vero multi, si non omnes, aut fere omnes, sacramento antiquissimæ legis purgati erant a peccato originali: quandoquidem Pentapoleos indigenæ, quosquavis infandis moribus viverent, colebant tantum verum Deum. Deinde, etsi loquatur de parvulis

A adhuc obligatis ejusmodi peccato, certe non quamlibet gehennam, id est, pœnam memorat, sed eam tantum quæ abominandis parentum scelerebus debatur; ipsam vero infantem procul dubio non patitur, sed mitissimam aliam, quæ quamvis æterna sit, non ea tamen est quæ propter parentum peccata infligatur, sed ob culpam primi hominis, quam auctor manifeste docet in posteris transisse. Quid enim aliud significant hæc verba: *Prima culpa mentionem facit ex qua prævaricando Adam genus humanum obnoxium fedit peccato? Et ista: *Justi paterno absoluti peccato, deleta sententia data in Adam, per quam cuncti tenebantur, etc.?**

Quoad secundam, vix opiner accusatores attentius perlegisse locum ex quo testimonium sumpserunt: totus enim est adversus Manichæos, qui cum naturam hominum malam putarent, ideoque a malo principio exortati, dicebant deinceps nasci nos filios diaboli. Auctor igitur cum idipsum neget, quod Manichæi affirmabant, homines nempe nasci filios diaboli, a fide catholica non aberrat: exponit enim (Quæst. 13) quem vocat filium diaboli: *Qui natus, nullis moribus imbutus, ut his studeat, quæ inimica sunt Creatori, multos asserens deos, et his immolandum, quasi mundi rectoribus. Quare non impugnat catholicum dogma, quod simul natura filii iræ (Ephes. ii, 3); sed Manichæum solum, quod hominis natura eo usque mala sit, ut neque virtutem capere possit.*

Et vero, nemo Patrum, quod meminerim, dixit, posteros Adæ, per peccatum originale, fieri filios diaboli, sed captivos tantum, servos, obnoxios, in potestate positos, et si quæ sunt alia ejusmodi, necessitatem magis quam voluntatem significantis. Quam sententiam secutus auctor Questionum, subtrahit tamen aliis in eo fuit, quod, distinctis rationibus filii et servi, posteros Adami negaverit nasci filios diaboli, servos nasci aperte confessus sit: cavet enim hoc pacto, ne alteram impietatem incurreret, Manichæi dico, malam esse naturam dicentis; et Pelagii negantis, nullam esse originis peccatum; sed mediam viam ingressus, catholica fidei inclinet. Subtilioris porro distinctionis rationem miror a Bellarmino non cogitatum: nam filius nemo ejusquam dicitur, nisi illius vel a quo procreatus sit, vel a quo sponte ascitus: siquidem omnis filietas vel naturalis est, quæ necessitate sit, vel adoptiva, quæ voluntate. Homines a diabolo procreari, Manichæa blasphemia est; ab eodem adoptari, aperta insania. Dicitur quidem diabolus impiorum pater, sed ea notione qua Abraham *fideliem*, voluntaria imitatione. Sic enim Augustinus (Epist. 89): *Dicitur pater impiorum, sicut noster dicitur pater Abraham, propter imitationem fidei, non propter originem carnis. Nam ideo de ipso diabolo dictum est: *Imitantur autem illum qui sunt ex parte ipsius (Sap. ii, 25).**

§ III. *Objecta Lovaniensium et Jansenii hæreticis circa gratiæ divinæ abijtione.*

Nulla criminationis capita complexi sunt Lovanienses uno fere verbo: aiunt enim auctorem, sub finem questionis 113, Pelagianisare more Juliani, ut videre est apud Bedam cap. 6 in Cantica (eo loci Beda, ratus epistolam de institutione virginis ad Demetriadem esse Juliani, ex ea desumptis duodecim capitula, quæ Juliano obijceret). Verum, mea quidem sententia, quanto brevior est ac generalior accusatio, tanto minus æqua existit magisque suspecta: nam auctor Questionum fatetur quidem, liberum esse humanæ voluntatis arbitrium; sed, præterquam quod id omnes fateri debent, adversus mathematicorum fatum, quod ea questione impugnat, voluntatem aut Dei adminiculo vincere ipsas etiam aeris potestates. Fatetur pariter nos nostræ esse potestatis, et quæ volumus habere; sed simul docet voluntatem hanc a Salvatore incitari ut petat, et accipiat quod petierit. Fatetur quoque merito fidei nos fieri salvos, fidemque beneficium quod petierit accipere. Sed fidem illam

mone: suscipi, utique tamquam donum altius colatum, id est, descendens a Patre luminum. Fatetur denique hominem habere in natura sua semen fidei, sed quod nihil aliud esse asserat quam quod creatura creatorem ex his quae facta sunt intelligat et peno conspiciat.

Sed quoniam incidit sermo de semine fidei, respondendum est pro auctore Quaestionum Jansenio Iprensi, de seminibus virtutum legisque naturaliter inditis, licet moventi. Nam quid faciet Basilio docente (in regulis, etc.): omnium mandatorum quas a Deo accipimus virtutes in nobis insitas nos gerere? Quid Chrysostomo in haec verba scribente (In cap. II Ep. ad Ephes.): Fides quod ad virtutem semina habeamus a natura; et nusquam nostrum in natura sua habeat insitam scientiam virtutis? Quid Hieronymo asserente (In cap. II ad Galat.), neminem nos habere semina in se sapientiae et justitiae, reliquarumque virtutum. Quid Augustino sancte apud Deum constituto (Lib. II Conf. c. 4), legem Dei esse scriptam in cordibus hominum, quam ne ipsa quidem deleat iniquitas? Quid eodem negante (Lib. de Spir. et Lit.), usque adeo in anima humana imaginem Dei, terrenorum affectuum labe detritam esse, ut nulla in ea velut lineamenta extrema remanserint? At ista, dixerit aliquis, cum scribatur a sanctis Patribus, probabilem ingerunt sententiam benignis lectoribus, propter praedictam auctoritatem. Sit ita sane. Verum cur praedicta est haec in parte Patrum auctoritas? Quia suam, opinor, de gratia divina sententiam apertis alias catholicisque verbis dixerunt. At suam auctoritatem de gratia divina sententiam, perinde ac Patres, verbis apertis catholicisque dixit, ut ostensum est: cur ergo praedicta est illorum auctoritas, istius non est? Cur par utrinque non est pondus ac momentum? maxime cum Quaestionum auctor quatuor memoratos Patres retate vincat, et ille ipse sit quem Augustinus sanctum appellat, vocatque in testem fidei catholicae adversus Pelagianos (Lib. IV ad Bonif. cap. 4).

Quid quod ille suam de seminibus virtutum fideique sententiam non aliter exposuit quam Augustinus? id enim collatis utriusque locis nemo non facile intelliget. Nam quod ait Augustinus, posse habere fidem esse naturae hominum, dixit auctor, fidem esse tantum potentiam in hominum natura. Denique, quantumvis Pelagiani senserint esse in hominum natura fidei justitiaeque semen, non continuo Pelagianus audire debet, qui cum Patribus eadem verba protulerit: quandoquidem verbis subesse potest sensus non reprobatus ab Ecclesia, et accipi non debent in sequentem sensum verba dubia, quoties ab auctore, ceteroquin catholico, qualis demonstratus est scriptor Quaestionum, proferuntur. Quis Pelagianum dicat, qui animas negaverit esse ex traduce, laudaverit sanctos veteris Testamenti, nuptias defenderit, improbaverit Mathematicorum fatum, Manichaeos insectatus sit, etc., propterea quod Pelagiani id fecerunt in suae heresis patrocinium? Quis damnet Patres, quos Augustinus excensat, liberius olim ita locutos, ante natas haereses, ut ipsorum verbis postmodum abusi sint in alienum sensum haeretici? abusi sunt certe Pelagiani, ut aliorum, sic istius quoque scriptoris verbis. Atque haec causa fuit popularis opinionis, quasi Pelagiane senserit, cujus verbis Pelagiani locuti sunt.

§ IV. Objecta quatuor de statu primorum parentum.

De statu primorum parentum ante lapsum, quator in crimine Iprensis vocat (Lib. II de Haer. Pelag. cap. 7): primum, quod quaestione 23 Adamus dicatur conditus terrenus, sine Spiritu sancto, sine adoptione in Filium Dei, sine justitia, atque adeo, ut ipsa quidem Jansenius interpretatur (Cap. 8), sine gratia habituali; secundum, quod eadem quaestione Adamus pariter dicatur expertus fuisse et intellectus et omnis scientiae, cum crearetur (Cap. 14); tertium,

A quod mulierem auctor Quaestionum voluerit modicum doloris in partu fuisse habituram, si non peccasset, amplificatum vero id fuisse peccato; Adamum pariter, postquam peccavit, non damnatum simpliciter ad laborem, sed ad id revocatum ad quod fuerat factus, et ad institutum pristinum, cum laboris dispendio, ut terra ei secundum laborem minime responderet. Quartum, quod naturalem justitiam agnovit, poenitentiamque delinverit esse regressum ad hanc ipsam justitiam (Lib. IV de Haer. Pelag. cap. 12).

Vorum, ut a primo incipiatur, posset statim aliquis, et merito quidem, conquiri, auctorem Quaestionum in eo invidiam Pelagianam sustinere, in quo nascituram heresim praefocavit: nam eo loci, unde obiectio sumitur, gratiam adoptionis propriam novi Testamenti defendit acriter adversus eos qui vetus Testamentum novo coaequabant; et gratiae quae operantur quae Dei sunt, naturam, proprietates, causasque adversus liberi arbitrii superbos laudatores subtiliter exponit: utrumque vero istud flagitium cum Pelagianorum fuerit, mirum est profecto potuisse a cordato viro auctorem de quo nunc sermo est accusari societatis cum hostibus in eo in quo eos vehementius oppugnat et vincit.

Ille igitur contra eos qui non plus doni concessum hominibus fuisse dicebant adventu Christi, quam quod majoribus olim, et ipsi praeceteris Adamo, ita disputat, ut hac in parte eandem faciat causam Adami, quae reliquorum majorum; utrosque vero a fidelibus discernat, quorum vult esse longo disparem rationem. Unde, cum quaestionem proposuisset his verbis: *Utrum Adamus factus sanctum accepit Spiritum sicut nunc datur fidelibus*, concludit illis verbis: *Ac per hoc in veteribus sanctis non ita fuit Spiritus sanctus sicut nunc est in fidelibus*. Et postea: *Si ergo qui putant Adam vel ceteros habuisse Spiritum sanctum, nesciunt quale donum habeant Dei*, etc.

Quare fatetur Spiritum sanctum olim fuisse cum hominibus; ait enim: *Cum prophetis ergo et iustis viris sanctum fuisse Spiritum, non est ambiguum; cum propheta, propter dispensationem; cum iustis vero, causa sanctitatis; sed negat tantum in ipsis fuisse sicut in fidelibus, post Christum glorificatum*. Quaestionem ergo movet de modo praesentiae quo diverso diversis temporibus Spiritus sanctus adfuit: non movet de ipsa praesentia, quam omnibus temporibus fuisse velut indubitatum supponit. Unde quaestioni respondet, subtili quadam adhibita distinctione, sanctum scilicet Spiritum fuisse olim cum iustis, nunc esse in iustis, qua loquendi forma aliud nihil significat quam quod Augustinus ait (Serm. 185 de Tempore), *Spiritum sanctum fidelibus suis, non jam per gratiam visitationis et operationis, sed per ipsam praesentiam majestatis adesse*. Sequitur nempe Patrum sententiam (Greg. Naz. orat. 44), quae Spiritus sanctus dicitur olim fuisse in iustis *κατ' ἐπιπύκνωσιν* dumtaxat, operatione tenuis, nunc autem *ὀρατός*, id est, per suam substantiam; olim justos effectisse sanctos, sed servos, nunc sanctos efficere, sed filios Dei adoptivos; olim consecrasset sibi corda hominum velut domos, nunc eadem sibi consecrare ut templa. Quae sententia, eisi non facile intelligitur vulgo, communiter tamen defenditur ab Athanasio (Lib. II advers. Arianos) Gregorio Nazianzeno (Orat. 44), Chrysostomo (Homil. 4 in Acta et alias passim), Cyrillo Alexandrino (Lib. XXIV Thesauri), Augustino (Serm. 185), et aliis pene omnibus, qui interpretantur dictum illud a Joanne: *Hoc autem dixit de Spiritu sancto, quem accepturi erant credentes in eum: Nondum enim erat spiritus datus, quia (Jesus) nondum fuerat glorificatus* (Joan. VII, 39).

At Quaestionum auctor Adamum dixit factum esse terrenum, quae vox naturam puram significat. Dixerit sane verbo tenuis, non dixit tamen absolute, sed comparate tantum ad coelestem Adamum, qui Christus est, atque ad spirituales illos coelestesque homines qui, Christi spiritum consecuti, haeredes in-

stituti sunt Dei, coheredes autem Christi. Quod admirabiliter exponit auctor (Quæst. 125): *Postquam clarificatus est (Jesus), implevit Deus promissum, ut Spiritum sanctum effunderet in illos qui credunt in Christum; et hoc est hæredem fieri vite æternæ, Spiritum sanctum accipere; ut quia spiritus æternus est, æternam habeat vitam; qui accipit eum: pignus est enim immortalitatis. Qui enim accipit eum, et manet in ejus dilectione, transacta hac vita, pergit in cælos ad eum cujus spiritum habet: incongruum est enim ut qui hinc exit habens Spiritum sanctum, apud inferos teneatur. Signum est enim in homine victoriæ Christi, quæ vicit mortem spiritus ejus, ut in quo fuerit spiritus ejus, ab inferis teneri non possit; ac per hoc in veteribus sanctis non ita fuit Spiritus sanctus sicut nunc est in fidelibus, quia exeuntes de sæculo apud inferos erant, etc.*

Quod si cum Adamo fuit Spiritus sanctus, ut revera fuit, si credimus auctori, Adamus certe neque justitia caruit, neque gratia habituali: utramque enim in eo Spiritus sanctus operatus est: non est tamen operatus adoptionem in filium Dei, de qua loquuntur Patres (si forte Athanasium excipias); nam ratione quadam distinxerunt hæc duo, quæ solent concludi, esse hominem gratum Deo, et esso filium adoptivum Dei; immo inter filium Dei, quod spectatum quandam dilectionem significat, et inter filium adoptivum, quod præter dilectionem jus illud dicit, ab auctore Quæstionum mox expositum. Curiose si quidem illi adverterint ante Christum neminem justum aut filium Dei adoptivum in Scriptura dictum, aut Dei templum, ne ipsum quidem Adamum, cum innocens foret; sed vel filium duntaxat, ut cum *Israel dicitur filius primogenitus (Exod. iv. 22)*; vel servum, licet justum et sanctum. Quod de eccellente quadam filietate intelligendum est, eaque ad singulas personas pertinente, non item ad gentem totam, ne Patres videantur scholasticis temere locuti, et ipsi quoque Apostolo pugnasse *adoptionem filiorum Israelitis tribuenti (Rom. ix. 4)*. Excellenti, inquam, filietate, quæ Spiritus sanctus, jam non *κατ' ἐξουσίαν*, sed *ἐκ χάριτος* communicetur, ut ait Nazianzenus (*Orat. 44*); quæ non jam odor balsami in vasa sancta, sed ipsa substantia sacri deflunt unguenti, ut loquitur Augustinus (*Serm. 185*); qui homo jam non charus tantum gratulatusque Deo, qui status divinæ gratiæ, sed filius adoptivus, in Christo naturali filio, constituatur; quam ob excellentiam ipsæ etiam Joannes Baptista, quo major non surrexit inter natos mulierum, minor sit minimo in regno cælorum, si credimus Cyrillo (*Lib. xii Theopari*); quæ tandem tribuatur sanctis, jam non pignus, sed arrha paternæ fraternæque gloriæ, spiritus nimirum vitæ et immortalitatis; quæ denique non accipiatur *spiritus servitutis iterum in timore, sed spiritus adoptionis, in quo clamamus: Abba Pater (Rom. viii. 15)*.

Secundum criminationis caput longe facilius quam præcedens diluitur: nec enim ad id præstandum opus est nisi videre tantum quis fuerit auctoris scopus et quibus eum pugnaret; pugnabat vero cum iis qui putabant perfectionem Adæ instaurari credentibus, ut hæc instauratio nihil ultra doni habeat quam fuerat consecutus Adam. Putabant igitur spiritu adoptionis donatum primum hominem, cum a Deo fieret; opinionemque ex eo probatum ibant, quod Adamus conditus sit perfectus, quodque sanctificatio nostra nihil aliud sit quam reditus ad pristinum Adami statum. Adversus eos sic disputat: primum, ut aliquis appelletur perfectus, non esse opus ut nullus egeat, alias perfectus foret ut Deus. Deinde Adamum posse dici perfectum in suo genere, ut alia quæcumque, etiam pibil habeat ultra naturam et perfectionem hominis, cujusmodi est, habere Spiritum sanctum, nihilque aliud sciat quam quod discendo cognoscit. Postea sanctificatione fideles non instaurari modo, verum et meliorari, quod pluribus prosequitur. De-

nique Denm nova dona dedisse hominibus, cum regnum Filii sui dedicavit in nobis. Postremo nova hæc dona aliud nihil esse quam quod ait Evangelista: *Quotquot autem receperunt eum, dedit eis potestatem filios Dei fieri (Joan. 1, 12)*.

Quod ad tertium caput pertinet, non est opere pretium accuratius respondere. Quod enim ab auctore dictum, sive de Eva, quoad partus dolorem; sive de Adamo, quoad agriculturalionis laborem peccato auctum, illud acceptum est, partim ex vocibus Hebræis, quarum una non modo significat multiplicare, sed et augere; altera pertinere dicitur ab eruditissimum ad conceptus, tum ad dolores: augetur vero id tantum, quod aliquantum, aut jam est, aut futurum alias esset, partim ex communi quadam veterum sententia, quam scripto tradidit Chrysostomus. Cum enim mandatum dixisset Adamo custodiam et cultionem paradisi, causam subdidi (*Homil. 14 in Genes.*): *Si enim laboris omnis fuisset expars, protinus ex multo otio in ignaviam prolapsus esset, etc.* Consentit Augustinus (*Lib. viii de Genes. ad litt. cap. 9*): *Quid abhorret, ait, si credamus hominem, ita in paradiso constitutum, ut operaretur agriculturam, non labore servili, sed honesta animi voluntate?*

Quartum caput merito contemni potest, atque etiam debet; nam duobus ex locis a sumptum est, quorum alter est in ea parte Quæstionum quam supposititiam probavimus; alter supponitur auctori, cum sit adversariorum quos impugnat. Et ut sua constaret utriusque loco auctoritas, nihil nisi per iniquum præjudicium concludi posset, cum naturalis justitiæ vox catholicum possit pati sensum, quo nimirum Augustinus dixit (*Lib. iv cont. Jul. cap. 3*) vitia quoque ipsa bonitatis perhibere testimonium naturalis, id est, quæ secundum naturam est; et auctor appendicis ad epi tolam Celestini pro Augustino, in pravariatione Adæ omnes homines naturalem possibilitatem et innocentiam perdidisse, id est, in origine acceptam. Et certe auctor, quæstione 80, ex qua otiosus ille, quem diximus, interpolator sua fere omnia descripsit, hæc habet verba: *Hic si respiciat, et juxta naturam suam sentiat, ad Creatorem se conferens, Filius Dei erit; quasi diceret: Si idololatram detestetur, et credat in Deum, qui fecit cælum et terram, a quo et se factum naturaliter sentit (Aug. lib. de Nat. et Grat. cap. 2), Filius Dei erit, etc.*

§ V. An unus sit totius Operis Quæstionum auctor, et cujus ætatis.

Rejecimus statim initio, velut supposititiam, partem illam, quæ vulgo secunda dicitur, quæque a Jacobo Henrico adjecta est: de sola igitur priore inquirimus, quæ et ipsa triplex est, ut ostendimus initio, an unum eundemque habeat auctorem; an vero primæ duæ, quæ veræ quæstiones sunt, ab alio quam tertiæ, quæ concionibus tractatibusque magis continetur, auctore scriptæ sint.

Auctorem unum non esse, hinc confici posse crediderit forte quispiam, quod primæ partis auctor scripsisse se dicat trecentis circiter annis post eisdem Hierosolymorum a Vespasiano; auctor vero tertiæ testetur scribere se sexto, ut quidem legitur in vulgariis codicibus, mundi millesimo. Cum ergo excidium Hierosolymorum contigerit ann. Christi 70, et sextus millesimus mundi annus, secundum computationem vulgarem Græcorum, sit annus Christi 459, necesse est inter utriusque Operis ætatem annos 89 interfluxisse.

Quid quod in priore Opere vix quidquam reperitur reprehensione dignum, præterquam quod dicitur de Iephthe (quis enim inculpate accuset eum tamquam facinorosum atque sceleratum, quem Paulus laudat?); in posteriore multa sunt; et omnino falsa, ut quæ pertinent ad Melchisedechum; et importuna, ut conciones; et temeraria, ut definitio futuræ ætatis mundi, reprehensioque cætonis Mis-

am, etc.; et barbara, ut *diffantia, deterioratur, argantio vestis, sanctimonium*, etc.; et inordinata, ut quod Pascha dicitur est a passione.

At fecit in contrarium auctoritas Hieronymi, siquidem de Hilario diacono scribit ad Eragrium: nam posterius Opus, quod est de Questionibus veteris et novi Testamenti mixtum, indicat his verbis (Epiol. 126): *Missi saltem evanonymos, vel obdormitos, et nescio utrum tu de titulo nomen subtraxeris; an ille qui scripsit, ut periculum fugeret disputandi, auctorem nescerit confiteri. Quod cum legitime, intellecti, summasimam questionem super pontifice Melchisedech illic pluribus argumentis esse perduciam (Quaest. 109), ut docere conatus sit eum qui benedixerit tanto patriarchae divinitus naturae fuisse, nec de hominibus estimandum. Et ad extremum ausus est dicere, Spiritum sanctum occurrisse Abraham, et ipsum esse qui sub hominis figura visus sit. Quomodo autem Spiritus sanctus pavem vinumque protulerit, et decimas praedat, quas Abraham, victis quatuor regibus, reportarat, acciperit, omnino tangere noluit: petisque, ut quid mihi, vel de scripserit, vel de questione videatur respondeam. Et postea: Tuum certe spirituales illum interpretem non recipies, qui imperitus sermone et scientia, tanto supercilio et auctoritate Melchisedech Spiritum sanctum pronuntiavit, ut illud verissimum comprobavit, quod apud Graecos canitur. Imperitia confidentiam, eruditio timorem creat.*

Tota haec igitur questio videri potest obscurior, tum ex rationum conflictu, tum ex eo insuper, quod in tertia parte eadem questionem isdemque verbis ac in prioribus tractentur, quodque nec eadem in utroque orationis gravitas puritasque doctrinae eluceat, quae vix conveniant uni homini, nisi qui, vel sui obliviscatur identidem, vel a se ipso divergens videri amet.

Nihilominus retinenda est opinio, qua jampridem invaluit (Quaest. 97), unico et eidem auctori utrumque Opus scribendum: illud ipse sibi vindicat non obscure, cum ait questione 125: *Hic finis est, jam enim in libello adversus Arianam impletam digesto, reliqua plenius tractata sunt, quae Trinitatis complexa sunt indiscretam unitatem. Et questione 106: Quid sit autem ad imaginem et similitudinem Dei, quamvis alibi dixerimus, hic tamen locus et causa postulat ut iterum dicamus. Dixerat vero questione 21 in eandem sententiam et isdem verbis.*

Quae autem opposita sunt, nihil admodum habent momenti; nam ratio temporis per errorem adducitur, quod postea demonstrabitur; et fatendum est ingenue, aliquos in istis questionibus inesse aevos, et Latinitatem non esse optimam. Quamquam argumentum inde petitum facit ad probandam unitatem auctoris, ut cuique legenti facile constabit. Jam vero quod pertinet ad aetatem Operis, ea non obscure cognoscitur ex variis indiciis; scribit enim auctor se elaborare id Operis trecentis circiter annis post excidium Hierosolymorum a Vespasiano. Cum ergo Vespasianus ann. Christi 70 Hierosolyma expugnavit, auctorem oportet edidisse Opus suum circiter ann. 370. Neque obstat quod scripsisse sexio mundi millesimo dieatur in vulgatis codicibus; irrepit enim error, et pro vi restituumendum est IV, ut sequenti capite ostendetur.

Deinde disputat adversus Judaeos, et Manichaeos tota fere prima parte; contra Novatianos de penitentia, quaest. 102; Eusebium Emisennum de Melchisedech, quaest. 109; paganos de apologia christianorum, quaest. 114; Mathematicos de fato, quaest. 115; Eusebium Caesariensem de Spiritu sancto, quaest. 125; differentes baptismum, quaest. 126; damnatores nuptiarum, quaest. 127; quae quarto saeculo inclinate quaestiones accerrime movebantur.

Deinde valide simul et subtiliter refellit argumenta Photini, quem alibi tamquam videntem alloquitur. Obiit vero Photinus exsul in Galatia ann. 376, cum prius damnatus fuisset Sirimi ann. 350.

Deinde adversus Apollinarem, a quoque Dominicae incarnationis hostes disputat, usque non minus vehementer quam contra haereticos alios; quippe divinitatis Christi accerrimus defensor: scripsit ergo prius quam haeres ejusdemodi, vel nota esset, vel damnata in Occidente; damnata vero est a Damaso Romae ann. 375.

Deinde mentioem facit insignis ejusdem calamitatis, non ita pridem toleratae. *Ecce scilicet, ait, laborasse fame Italiam et Africam, Siciliam et Sardiniam. Fames illa sevit ann. 363. Mervit propro Sardiniae tanquam patriae; Sardinia igitur credi potest.*

Denique ad ea respondet, disputans cum pagano, quae Julianus apostata exprobrabat christianis; et vicissim quae Julianus imple agebat in ante infandis caelibus, taesto nomine perstringit, ut videatur servare tempori. Licet ergo conjicere, paulo post mortem Juliani scripsisse, id est, circiter ann. 365, cum nondum essent pacata satis tempora, nec omnino afflictae res gentium.

Ex his colligere licet a Sardo quodam, circiter ann. 370, sedente Damaso, Opus Questionum ex vetere et novo Testamento editum esse.

CAPUT IX.

De auctore Commentariorum in Epistolas Pauli, qui olim Ambrosio tribuebantur.

Aetate nostra nemo eruditus nescit Commentarios de quibus agitur suppositos esse sancto Ambrosio; sed non item quicumque novit id factum jam iude ab ann. 530, etiam a magnis viris, atque ita suppositionis crimen non pertinere ad posteriorem aetatem.

§ I. De Auctoris nomine et persona.

Inquisitum est diligenter in verum hujusce Operis auctorem, quem, donec innotesceret, si tamen id fuit in causa, placuit nonnullis Ambrosianum dicere; sed id rursus tentatum ab iis qui se factant studiose versatos in perlegendis Operibus Augustini, cum ipse uno eodemque loco his Hilarius nominet (Lib. IV ad Bonif. cap. 4): *Sic sanctus, inquit, Hilarius intellexit, quod scriptum est, in quo omnes peccaverunt. Ait enim, in quo, id est, in Adam, omnes peccaverunt. Deinde addit, et manifestum in Adam omnes peccasse, quasi in massa. Ipse enim per peccatum corruptus est, et omnes qui genuit, nati sunt sub peccato; haec scribens Hilarius, etc., quae totidem verbis leguntur in Commentariis quinti capitis ad Romanos, parte VII.*

Hilarius vero, quem Augustinus laudat, oportet non fuisse, aut ignobilem aliquem, aut recentem scriptorem; siquidem ipsius Commentarii aetate Augustini erant communiter in omnium manibus, ejusque auctoritatem Pelagiani, nec elevare poterant, propter aetatem scribentis ante multas Questiones; nec declinare, propter celebritatem nominis. Scripsit vero, quod ipsemet expressis verbis testatur, sedente Damaso, ait enim (In cap. III Epistolae ad Timotheum): *Cum toto mundo Dei sit, Ecclesia tamen domus ejus dicitur, cujus hodie rector est Damaso. Damasus porro desit vivere ann. 384, die 11 Decembris.*

Satis autem mirari non possum quid causa habuerit Jansenius Irenaeus, cur assereret (Lib. VII de Haer. Pelag. cap. 4) eodem circiter tempore scripsisse Hilarium Commentarios, quo Hieronymus Dialogos in Pelagianos; nam ab obitu Damasi ad editos Dialogos interfluxerunt anni non minus triginta; et tamen Hilarius ante obitum Damasi annis non paucis Commentarios edidit. Deinde quomodo Augustinus ann. 419 laudasset libros tamquam sua jam auctoritate pollentes, qui ante quatuor annos,

aut circiter, in lucem prodissent? Denique si Commentariorum auctor sit idem qui Questionum, quod postea demonstrabitur, fieri non potest ut Commentarii eodem circiter tempora quo Dialogi compositi sint, cum Questiones circiter ante. 365 elaborata fuerint.

Eandem forte ob causam ratus est Irenensis, auctorem Commentariorum, quem Ambrosiastroma vocat, ex Commentariis Pelagii adhibuisse aliquid, quo exponeret Apostoli celeberrimam sententiam, *Igitur non volentis*, etc. Nam Pelagius Expositiones suas breves in Paulum non composuit ante ann. 400, sed quo fere tempore sedere coepit Innocentius primus.

Hæc cum ita se habeant, inquirentium deinceps quis ille Hilarius Commentariorum auctor. Non fuit certe Syracusanus ille monachus, qui Augustinum de Questionibus Pelagianorum consulit ann. 413; neque episcopus ejusdem nominis, ad quem litteras dedit Augustinus ann. 416, post damnatam a concilio duobus in Africa hæresim Pelagianam; neque vel Arelatensis præsul, vel laicus scriptor epistole ad Augustinum de reliquiis Pelagii. Omnes enim illi longe post Damasum vixerunt.

Sed neque fuit invictus ille domitor Ariariorum Hilarius Pictaviensis, qui, licet sub Damaso vixerit, quemadmodum plerique censeat, vix tamen probabiliter dici potest extrema senectute tam prolixum opus elaborasse. Quamquam, ut hoc argumentum deficeret, satis diversitas, tum styli, tum versionis scripturæ atque etiam doctrinæ, opus istud magno Hilario abjudicaret.

Nihil ergo credibilis asseri potest quam quod Belarminus ait (*Lib. de Script. Eccles. in Amb.*), Commentariorum scriptorem non esse alium ab Hilario diacono, qui cum Eusebio Verrellensi aliisque Athanasii defensoribus, et concilio Mediolanensi Ariariorum ejectus in exilium ann. 355, dicitur incidisse in hæresim rebaptizantium, a qua, ut opinor, resipuit ante obitum. Videtur etiam sedi apostolicæ reconciliatus, unde honorifice de Damaso loquitur, et quiescere in pace: quam ob rem sanctus ab Augustino dici potuit.

§ II. De doctrina Commentariis contenta.

Qui, spreta auctoritate Augustini Hilarium laudantis, ipsum fictitio nomine traducunt, veluti multarum hæresum seminatore, perfectumque Pelagianum, et Pelagianis erroribus refectissimum, viderint illi qua reverentia Augustini quoque argumento id efferant. Certe Pelagiana dogmata, si credimus Augustino, quatuor maxime questionibus continebantur: *An peccato Adami obnoxium teneatur totius generis humanum; An gratia sit posita in lege tantum et doctrina; An fides sit donum Dei; An moriantur homines, non merito culpæ, sed necessitate naturæ.* De singulis catholice sensit Hilarius.

Et de peccato quidem originali a primo parente in posteros traducto, id est, omnibus in Adamo peccantibus, Augustini testimonium mox relatum sufficit, quo vel uno, et res confici, et quisquis se Augustini discipulum jactat, egregie refelli debet. *Hæc enim scribens Hilarius sine ambiguitate communit, quomodo intelligendum esset, in quo omnes PECCAVERUNT.* Ex ea vero intelligentia pendet Augustiniana tota demonstratio adversus peccati originis oppugnatores: cum enim laboriose disputasset vir sanctus de loco Apostoli: *Restat, inquit, ut in illo primo homine peccasse omnes intelligantur, quia in illo fuerant omnes quando ille peccavit: unde peccatum nascendo trahitur, quod nisi renuendo non solvitur; nam et sic sanctus Hilarius intellexit, etc.*

De gratia vero eximium illud est præ aliis plurimis: *Ut neque merito suo, qui salvantur, neque homines per quos vocantur, sed Dei gratia istud donum præstari videatur per fidem Christi (II Timoth. 1).*

De fide, quod sit donum Dei: *Fides est enim que nos salvat (I Timoth. 2), quam nisi mens tota susce-*

A PERIT voluntate, non solum nihil proderit, sed et obervit. FIDES etenim GRATIA hanc habet potestatem, ut devotis sibi divinam infundat medellam; inde votis vero conferat moribus, per quem totus homo intereat.

Denique, quod moriantur homines propter peccatum primi hominis, asserit verbis consequentibus sententiam ab Augustino relatum (*Ad cap. v Epist. ad Rom. parte VII*): *Hic enim beneficium Dei perdidit, dum prævaricavit, indignus factus edere de arbore vitæ, ut moreretur. Mors autem dissolutio corporis est, cum anima a corpore separatur.*

Sic reprehendi quædam, ut, quod mors secunda, quæ gehenna est, non redundarit in posteros ex Adami peccato (*In cap. v ad Rom. cap. 2*); sed sola mors prima, que animi solutio a corpore. Quod duce natura gentes in Christum erudiderint (*Cap. VI*), viderintque suæ naturæ esse quod credant. Quod bonos conatus adjuvet Deus (*Cap. II ad Philipp.*), ut nostrum sit velle, Dei perficere. Quod per justitiam Deus non in duobus paribus accipiat, alterum respiciat (*Cap. IX ad Rom.*) Quod prædestinatio ex prescientia fidei pendeat (*Ibidem*). Quod Deus velit omnes homines salvos fieri, si et ipsi velint (*I Timoth. II*).

Sed cum hæc fere omnia a Patribus aliis, præsertim a Chrysostomo, isdem pene verbis, et ad eandem Apostoli locos, prolata sint, quid causæ est cur non perinde in Hilario atque in aliis benigna interpretatione molliantur? Quamquam nec admodum egent hujusmodi benignitate, si modo, ut par est, communi potius probatorum auctorum sententiæ quam præjudicato alicujus sensui credatur.

Nam Hilarium catholicum de peccato originali sensisse, præter quam quod Augustinus testis est (*In cap. VII ad Rom., ad hæc verba: Occisione autem, etc.*), demonstrat etiam ista sententia: *Diabolus hominem tam propter Adæ, quam propter ipsius peccatum, in conditione se habere gratulatur, etc.* Cum igitur negat mortem secundam, quæ est in gehenna, ex primo parente in posteros traduci, id est, rependi a Deo pœnam sensus, ut aiunt, peccato originali, repugnat equidem nonnullis: habet tamen assentientes plurimos, tum e Patribus, tum ex theologis antiquæ scholæ, ipsunque Angelicum Doctorem.

Gentes aut duce natura credidisse, ait et Chrysostomus, uterque vero catholice, cum nenter naturam adiutorio Dei opposuerit, sed legi Mosaicæ, atque id ambo communiter docuerint, quod acciperant ab Apostolo, naturam scilicet perinde agentibus, atque legem Judæis, pedagogum fuisse ad Christum.

Deinde, cum docet conatus bonos adjuvari a Deo, docet simul eodem excitari a Deo, qui dat fidem. Cum vellet dicit esse nostrum, non excludit gratiæ adiutorium, sed necessitatem, quæ voluntatibus imponatur.

Justitia porro Deum operari, vel, quod idem est, iudicio, etiam cum ex hominibus unum elegit præ aliis, Augustinianum est. Prædestinationem ad gloriam, quam aiunt absolutam, ex prævisis esse operibus, Ambrosianum. Deum velle omnes salvos fieri, si velint, id est, si gratiæ prævenienti consentiant, catholicum.

§ III. An sit unus Questionum et Commentariorum auctor.

Unum esse docti quique communiter dicunt. Communis opinionis tria sunt certissima argumenta, siquidem eodem tempore, in eandem sententiam, isdem verbis utriusque operis auctor scripsit.

Ratio temporis inde clara est: tertia pars Questionum scripta est ante ann. 365, prior post annum 367; ann. 370 Commentarii, sedente Damaso, ut ostendens est. Cum ergo Damascus obierit ann. 384, sedere coepit ann. 367, eodem fere tempore et Iherimus Questionum et Commentarii breves scribi potuerunt, saltem eadem scriptoris ætate.

Jam vero tam multa continent Questiones et Commentarii in eandem sententiam, ut singula re-

terre inlinitum sit, exempla profecto praeclarissima, a modo animam vel leviter advertat. Utrobique certe *diffidentia* pro incredulitate ponitur; verbum *prævaricandi* sociiva terminatione barbare usurpat; verbum quoque *melliorandi*, et alia plurima, quæ est insolentia, videntur tamen vel familiaria, vel affectata ab auctore.

Quæst. Quid est, ut cum vir et mulier una sint caro, vir imago Dei sit et non femina? Unius substantiæ quidem sunt vir et mulier, et in anima et in carne; sed gradu major est vir, quia ex eo est femina, sicut dicit Apostolus: Caput mulieris vir (1 Cor. II, 5). Causa enim majorem fecit virum, non substantiæ (Quæst. 24).

Comment. Quamvis una substantiæ sit et vir et mulier, tamen quia vir caput est mulieris, an eponenda traditur, ut per causam et rationem major sit, non per substantiam. Inferior ergo mulier viro est, portio enim ejus est, quia origo mulieris vir est: ex eo enim est, ac per hoc obnoxia videtur mulier viro (In c. II, 1 Cor.).

Quæst. Hinc est unde Paulus apostolus: In magna autem, inquit, domo non solum sunt vasa aurea et argentea, sed et lignea et fictilia (II Tim. II, 20). Idem propter Hymeneum et Philothum posuit, qui cum essent ex Ecclesia, perverse de resurrectione sentiebant, sicut aliqui de Corinthiorum Ecclesia resurrectionem negabant. Sed hanc domum magnam Novatianus mundum significat intelligendum, non Ecclesiam; ne in una Ecclesia, malos cum bonis, mundos cum immundis, cogatur asserere, quod facile puto convelli. In una enim domo omnes sub uno sunt nomine: quamvis enim moribus diversi sunt, uno tamen domini sui nomine cœnentur et professione. Mundus autem hic diversæ professionis continet homines, ita ut dispares profiteantur se habere et deos et dominos. Vides ergo non hoc potuisse dici de mundo, sed de Ecclesia, in qua sub uno degentes nomine diversi sunt actu, etc. (Quæst. 102).

Comment. Significavit in Ecclesia diversos esse homines, quosdam bonos et summos viros, quos in auro intelligi vult; quosdam bonos tantum, quos in argenteo designat: alios vero non bonos, quos vasa lignea et fictilia appellat: quod nihil ambiguum puto. Nam in Corinthiorum hoc Ecclesia probat frequens sermo objurantis Apostoli; nunc autem in Ecclesia nostra palam est, et in templo Hierosolymis, in quo typus erat Ecclesiæ, manifestis lectionibus approbat. Erant enim ibi Sadducæi, ex quorum radice erat Hymeneus et Philatus, de quorum prava sententiâ cum Apostolus esset locutus, statim hoc subiecit, ut non esset mirabile in Ecclesia videri homines dissentientes; nam et in Corinthiorum Ecclesia, de qua dixi, quidam erant qui dissentientes resurrectionem negabant. Insanus tamen Novatus, ut errori suo blandiatur, aliter hoc intelligendum tradit, ut domus magna totus mundus significari credatur, quia habet hominum diversitatem; cum constet Apostolum exemplo usum domus d. r. i. s. et opulentis, quæ quamvis copiosa sit, habet tamen vasa lignea et fictilia. Hoc modo et Ecclesia, quamquam sancta dicatur, habet tamen et vitiosos et prava sentientes, sicut superius memoravi. Quos contumelia dignos ostendit, non tamen perituros, sed purgandos per ignem, quia domus ex aliqua parte necessarii sunt (In cap. II Ad Timoth.).

Isidem sæpe verbis usus est in utroque opere, quod cum in exemplo priore de muliere apertum sit, frustra referantur alia, quæ legenti occurrunt, si

modo animam vel leviter advertat. Utrobique certe *diffidentia* pro incredulitate ponitur; verbum *prævaricandi* sociiva terminatione barbare usurpat; verbum quoque *melliorandi*, et alia plurima, quæ est insolentia, videntur tamen vel familiaria, vel affectata ab auctore.

Sentio apponi posse duo: alterum adversus rationem temporis constitutum; alterum, quo diversas sententiæ probetur. Nam auctor tertij partis Quæstionum scribere se ait anno mundi sexto millesimo, qui Christi 459 serendum Græcos; distat igitur annis octoginta et amplius ab ætate auctoris Commentariorum, vivente Damasco, scribentis. Deinde quæstione 109 Melchisedech dicitur non esse homo, asserit in Commentariis ad cap. II Epist. ad Hebræos.

Verum, quod perinet ad tempus, facile fuit errorem in numeris irrepere, transpositis litteris, potestque suspecta videri computatio annorum mundi more Græcorum facta ab homine Latino. Quidam ergo pro 6 millesimo scriptura fugit 4 millesimo, et millesimus pro millenario positus? Sic enim omnia conciliantur facili negotio, cum quarto mundi millenario secundum Latinos scriberentur quæstiones. Ea conjectura tanto probabilior est quanto plura adjuncta, quæ prosecuti sumus antea, ipsam confirmant.

Diversitas sententiæ, quæ auctor Quæstionum (Quæst. 109 in Comment. ad c. VII ad Hebr.) Melchisedechum negat fuisse hominem, affirmat Hilarius, majorem creatur difficultatem, nisi constaret, Hilarium in Epistolam ad Hebræos nihil scripsisse, quemadmodum nec Hieronymum, nec Pelagium, nec ulum alium Latinorum ejusdem ætatis (rei causa eruditus non latet). Supplevit igitur aliquis commentaria quibus decem priora Epistolæ capita exponuntur, partim ex Chrysostomo, partim ex Hieronymo; ut mirum nemini videri debeat, si de Melchisedech hac in opere legantur pugnantia quæstionibus, quas Hieronymus ea ipsa epistola refellit, unde adjicit innotuatum est ipsa etiam verba.

Ex his quæ disputata sunt hactenus utroque posteriore capite, concludo, Hilarium, qui ex Sardinia oriundus, solet nominari diaconus, quique Luciferianus vulgo audit, scripsisse duo hæc opera, quorum examen tum hoc, tum præcedente capite institutum est. Deinde ipsa numero tractatum alieno nomine, qui sum h. bet ab Augustino semel atque iterum appellatum. Deinde immerito quoque postulatum sive Pelagianæ, sive Cælestianæ hæresis, cum utriusque manifeste pugnet, et testis catholice fidei quoad peccatum originale ab Augustino laudetur. Deinde neque Pelagii, neque Cælestii interpretem dici posse, cum utriusque ætate multum præcesserit, senseritque cum suis ætatis Patribus apprime catholicis. Deinde tantæ auctoritatis esse ad res sui temporis, in est, quarti sæculi inclinantis, testandas, quantæ quilibet alius apud Latinos, si forte Ambrosium excipias. Postremum, vere dixisse Mercatorem a Theodoro Mopsuestiæ episcopo ortum esse hæresim, cui factum est postea, vel a Pelagio, vel a Cælestio nomen. Quod fuit hoc utroque capite demonstrandum.

DISSERTATIO II.

DE SYNODIS HABITIS IN CAUSA PELAGIANORUM VIVENTE SANCTO AUGUSTINO

In hæc verba Marii Mercatoris: *Non solum imperialibus legibus, sed etiam sacerdotibus statutis depositi atque exauctorati sunt, etc. (Commouit. cap. 3.)*

Etsi Mercator propositis Communitarii verbis de una Zosimi tractoria, vel e iam de Innocentii decreto, sermonem fecerit, non erit tamen alienum a ratione, nec parum, credo, conducibile ad historiam Pelagianam, recensere breviter viginti quatuor synodos quæ a veteribus habitæ dicuntur in causa Pe-

lagianorum, donec moreretur Augustinus, aut concilium Ephesium coegeretur. Fuit vero temporis illius spatium non amplius, quam novemdecim annorum, quibus hæresis Pelagii Cælestique visa est aliquid virium aut exercere, aut continere.

Mirabitur forte quispiam, toties convenisse tan-

tas multitudinem episcoporum, tam exiguo tempore, et ad unius tantum excisionem, nec potuisse tamen infelix germen tanto molimine radicitus evelli. Sed et impietas illa fuit omnium fore hæresium perniciosissima, ut quæ fundamentum christianæ pietatis convellere tentaverit, hominum scilicet sub Deo humilitatem; ita nulla obstinationis restitit Ecclesie, siquidem naturæ ipsa libertatisque humanæ arce occupata, ex ea se pertinaciter defenderet.

I SYNODUS,

Ab *Aurelio adversus Cælestium habita Carthagine Honorio IX et Theodosio V AA. CC. mense Februarii, anno Christi 412.*

Post deprehensam in Africa Pelagianam hæresim, habita est synodus Carthagine ab Aurelio episcopo, in causa Cælestii, qui ad presbyteratum, partim doctriinæ fama, partim specie pietatis, sed potissimum suorum artibus, subrepere tentabat (*August. lib. de Pecc. Orig. cap. 2 et seqq.*). Hæc omnium prima fuit, videturque Ecclesie, de infundo errore triumphare addiscentes, quasi rudimentum.

Temporis ratio facile constat duobus veterum testimoniiis inter se collatis, Patrum Carthaginiensium et Augustini.

Scripturunt illi ana. 416, ad sanctum Innocentium in hæc verba (*Epist. 175, apud August.*): *Cum ex more ad Carthaginiensem Ecclesiam solemnitè veniremus, atque ex diversis causis congregatae sit nobis synodus haberetur, compresbyter noster Orosius nobis in teias sanctorum fratrum et consacerdotum nostrorum dedit Krotis et Lazari, quarum so: mam his constituimus esse subdendam. His ergo lectis Pelagium et Cælestium auctores nefarii prorsus et ab omnibus nobis anathematizandi erroris advertimus: unde factum est, ut recensendam peteremus [A. putarem] quid ante ferme quinquennium super Cælestii nomine hic, apud Ecclesiam Carthaginiensem, fuerit agitatum, etc.*

Scriptis et iste lib. de Gest. Patet. cap. 11, alloquens Aurelium: *Hæc ita objecta sunt, ut etiam apud Carthagem a sanctitate tua, et ab aliis tecum episcopis dicerentur audita atque damnata: ubi quidem, ut recolis, ipse non fuit, sed postea, cum venissem Carthagineam, eundem gesta recensui.*

Ex quibus manifesta sunt tria: 1° Dux in eadem causa congregatas fuisse Carthagine synodos; et posterioriorem quidem, ex qua data sunt ad summum pontificem litteræ, coivisse circiter mensem Septembrem: tunc enim temporis cogendam præcipiebat canon Nicænus. Coacta vero fuit de more et solemnitè, id est, ex canonis præscripto. 2° Inter duas istas Carthaginienses synodas non effluxisse quinquennium, sed ferme quinquennium; 3° priori synodo non interfuisse Augustinum.

Habita est igitur prior illa synodus, non quidem statim post collationem cum Donatistis peractam videlicet Junii, quod quibusdam visum, alioquin interfuisset Augustinus, qui magna pars collationis fuit; sed post mensem Septembrem, ne si collocetur prope collationis tempus, et ante Septembrem, jam non ferme quinquennium, sed plusquam quinquennium inter ambas synodas effluxisset fatendum sit. Si autem referatur ad ipsum mensem Septembrem, fatendum pariter intercessisse quinquennium totum inter synodum hanc priorem et litteras a posteriori re scriptas.

Restat igitur ut post reliquos ann. 411 menses, et ad initium sequentis s. 412, rejiciatur, ut dicatur collecta de more, hoc est, secundum canonem Nicænum, ante Quadragesimum; sic enim liquet quomodo et Augustinus non interfuerit, cum post collationem ad suos profectus Carthagem non redierit, nisi post festa paschalia, et ferme quinquennium ambas inter synodas fluxerit, siquidem tres aut quatuor menses implendo quinquennio defuerit.

Quot episcopi convenierint, incertum est: convenisse plures scribit Augustinus, non tantum verbis mox relatis, sed his quoque (*Lib. de Gest. cap. 11 et*

cap. 35): *Ita hæresis cum plurimos deceperet, et fratres, quos non deceperat, conturbaret, Cælestius quidam talia sentiens ad iudicium Carthaginiensium Ecclesie perductus, EPISCOPORUM sententia condemnatus est.*

Orosius (*Cap. 3 apolog.*): *Exposui coram vestra, ut potui, Cælestium j in ad honorem presbyteratus subrepentem apud Carthagem, PLURIMIS EPISCOPIS JUDICANTIBUS, proditum, auditum, convictum, confessum, deestatumque ab Ecclesia, ex Africa profugisse. Et paulo post: Ego illico prosecutus sum. Hoc in Cælestio AFRICANA SYNODUS deestata est.*

Marius Mercator (*In Common. cap. 1*): *De quibus omnibus capitulis superscriptis exemplaribus synodaliū gestorum PATRES ET EPISCOPI regionis illius restiterunt Cælestio, et jusserunt ut eadem condemnaret, quia essent hæretici sensus.*

Prædestinati auctor (*Hæresi 88*): *Restitit ei quidam Paulinus diaconus defensor et procurator Ecclesie Mediolanensis, eique IN CONVENTO SACERDOTUM multa capitula objecit contra fidem catholicam, quæ Cælestius damnare neglexit.*

Ex his quatuor testimoniis, et præsertim ex posterioribus tribus, posset aliquis suspicari non medioerem fuisse hanc synodum, immo nec Carthaginiensem tantum, sed, ut ait Orosius, Africanam, id est, vel ex tota diocesi Africæ, vel ex pluribus provinciis, siquidem ad eam, quod scribit Mercator, Patres et episcopi convenierint; Patrum enim nomine primates provinciarum, sive senes appellari, etsi dubium forte esset, intelligi posset ex actione prima collationis Carthaginiensis num. 48. Ubi Aurelius meminit Patrum et fratrum suorum, cum de universali concilio Ecclesie catholice septem legatos, qui collationi intersint, eligente loquitur. Hinc autem adjuvaretur utcumque opinio credentium a Patribus propter collationem coactis Carthagem habitum de Cælestio iudicium, nisi evidens in contrarium ratio faceret.

Accusavit Cælestium Paulinus, quem diaconum simpliciter Augustinus; Mercator diaconum sanctæ memoriæ Ambrosii Mediolanensis episcopi; Prædestinati auctor diaconum defensorem et procuratorem Ecclesie Mediolanensis nominat.

Objecta sunt capitula illa sex, quæ recenset cum Augustino (*Lib. de Gest. cap. 11, et lib. de Pecc. Orig. c. 11*) et Mario Mercator (*Cap. 1 Common.*) Prædestinati aut tor in hæc verba (*Hæresi 88*): *Obtulerunt et libros suos, ubi dicebat ipsam sibi hominis naturam ad perfectionem posse sifficere; hoc est, tantam potestatem homo exercere justitiam, ut etiam sine peccato possit esse, si velit; Adam mortalem factum, qui sive peccaret, sive non peccaret, esset mortuus; sic lex misit ad regnum sicu Evangelia; infantes in remissionem peccatorum baptizandos esse. Ideo confirmatur propter requiam universalis Ecclesie, nihil obfusse generi humano peccatum Adæ. Omnibus hæc opposita iunum genera ad damnandum obiciebantur Cælestio.*

Non interfuit Augustinus, sed ubi primum Carthagem venit, recognovit acta, quorum nihil ad nos transmittit, præter fragmentum et partem libelli a Cælestio Romæ editi, gestisque ecclesiasticis allegati.

Quod superest actorum apud Augustinum ita se habet (*Lib. de Pecc. Orig. c. 3 et 4*): *De gestis ecclesiasticis Carthaginiensibus hæc ejus (Cælestii) verba descripsimus.*

Aurelius episcopus dixit: *Sequentia recitentur. Et recitatum est: Quod peccatum Adæ ipsi soli obfuit, et non generi humano. Et cum recitatum esset, Cælestius dixit: Dixi de traduce peccati me dubium esse, ita tamen, ut cui donavit Deus gratiam perire, consentiam, quia diversa ab eis audivi, qui utique in Ecclesia catholica constituti sunt presbyteri.*

Paulinus diaconus dixit: *Dic nobis nomina ipsorum. Cælestius dixit: Sanctus presbyter Rufinus Romæ, qui mansit cum sancto Panmachio. Ego audivi illum dicentem quæ tradux peccati non sit.*

Paulinus diaconus dixit: *Est aliquis alius, Cælestius dixit: Audivi et plures d. cere. Paulinus diaconus*

dixit: *Dic nomina ipsorum. Coelestius dixit: Non a tibi sufficit unus sacerdos?*

Et post aliqua alia, Aurelius episcopus dixit: *Reliqua libelli legantur. Et recitatum est: Quod infantes qui nascuntur, in eo statu sint in quo fuit Adam ante transgressionem; usque in finem libelli minori superioris inserti.*

Aurelius episcopus dixit: *Docuisti, Coelesti, aliquando, ut dixit diaconus Paulinus, quod infantes qui nascuntur, in eo statu sint in quo fuit Adam ante transgressionem.*

Coelestius dixit: *Exponat quid dixit, ante transgressionem.*

Paulinus diaconus dixit: *Tu nega hoc te docuisse. Unum est ex duobus, aut neget se docuisse, aut jam damnet istud. Coelestius dixit: Jam dixi, exponat quomodo dixit, ante transgressionem.*

Paulinus diaconus dixit: *Nega te illa docuisse. Aurelius episcopus dixit: Rogo, quid collegerim ego ex hujusmodi objectione, dico: Adam constitutus in paradiso, quod ante dicitur inextinguibilis factus, postea per transgressionem precepti factus sit corruptibilis: Hoc dicit, frater Pauline?*

Paulinus diaconus dixit: *Hoc, domine. Aurelius episcopus dixit: Status certe infantium hodie baptizandorum, utrum talis sit qualis fuit ante transgressionem Adæ, an certe de eadem origine peccati, de qua nascitur, transgressionis culpam trahat? Hoc vult diaconus Paulinus audire.*

Paulinus diaconus dixit: *Utrum docuit hoc, an non, neget. Coelestius dixit: Jam de traduce peccati dixi, quia intra catholicam constitutos plures audivi destruere, nec non et alios astruere, licet quæstionis res sit ista, non hæresis: infantes semper dixi egere baptismo, ac debere baptizari. Quid querit aliud?*

Quis fuerit exitus, docent quatuor laudati auctores locis prolatis, quibus adde Patres Carthaginensis concilii: *Proditus, iniquum, auditusque est frequenter Coelestius, immo convictus, confessusque, et detestatus ab Ecclesia, id est, anathemate percussus, ac communione privatus, donec aperte objecta anathematizaret (Epist. synod. ad Innoc. apud Aug. epist. 182).*

Hinc sententiæ non acquievit pertinax hæreticus, sed sedem apostolicam ad declinandum iudicium appellavit, Ephesum tamen Asiæ urbem, neglecta appellatione, profugit, ubi per obreptionem presbyter ordinatus est, quemadmodum tradit Mercator Commentarii cap. 1.

II SYNODUS,

A Joanne episcopo Hierosolymis in causa Pelagii contracta, Honorati et Theodosio VI A. A. CC. die 30 Julii, anno Christi 415.

Secundæ synodi, quæ coacta est Hierosolymis, in causa Pelagii, a Joanne episcopo ann. 415, acta refert Orosius (Cap. 3 Apolog.). Meminit vero Augustinus his verbis (Lib. de Gest. Palest. cap. 14): *Usus est hoc testimonio S. Joannes Hierosolymitanæ antistes Ecclesiæ, sicut interrogatus quæ apud illum ante judicium gesta fuerint, coepiscopus nostris, qui simul in illo iudicio præsidebant, ipsemet narravit. Ait enim, tunc quibusdam insurrantibus, et dicentibus quod sine Dei gratia diceret Pelagius posse hoc perfici, id est, quod superius dixerat, esse posse hominem sine peccato: Culpam, inquit, super hoc etiam intulit, quia et Apostolus multum laborans, sed non secundum suam virtutem, sed secundum gratiam Dei dixit: Amplius omnibus illis laboravi, non ego autem, sed gratia Dei mecum (1 Cor. xv, 10). Et iterum: Non est volentis, neque currentis, sed miserentis Dei (Rom. ix, 16). Et illud: Nisi Dominus edificaverit domum, in vanum laboraverunt, qui edificant eam (Psal. cxvii, 1). Et alia multa similia diximus, inquit, de Scripturis sanctis. Illis autem non suscipiebatur quæ dicebantur a nobis de sanctis Scripturis, sed adhuc insurrantibus, dixit Pelagius: Et ego sic credo: anathema sit qui di-*

cit, absque adjutorio Dei posse hominem ad profectum omnium venire virtutum.

De loco et præsido aperta sunt utriusque lætæ auctoris testimonia.

Ratio temporis inde constat. Et primo quidem necesse est hæc synodum coivisse eo temporis intervallo quod a verba temporis ann. 415 ad mensis Decembrem ejusdem anni effluxit. Nam et hujus synodi magna pars fuit Orosius, et ejusdem mensis facta est in Concilio Diospolitano. At Orosius in Palestinam appulit verno tempore ann. 415, et concilio Diospolitano celebratum est, mense Decembri ejusdem anni.

Deinde, cum primo die conciliorum venisset, ut erat solitus, Orosius ad Joannis obsequium, repulsam passus est ab eo, quasi per blasphemiam in synodo dixisset, *hominem nequidem cum adjutorio Dei posse esse sine peccato.* Cum igitur primus ille conciliorum dies fuerit decimus quartus Septembris, ut tradit Nicephorus (Lib. viii Hist. cap. 50), et quadragesimus septimus post habitam synodum, ut scribit Orosius (In Apolog. cap. 4), necesse est habitam fuisse synodum die 30 Julii.

Fuit illa presbyterorum dumtaxat, non item episcoporum, qui saltem jure coacti forent, sed ad summum qui amice convocati. Neque enim cogendorum tunc temporis ulla fuit auctoritas penes Joannem, cum neque diocesim haberet, imma neque provinciam; sed in Antiochena diocesi censetur, et Cæsariensi episcopo totius Palestine metropolitano subesset. Fuit igitur conventus ille, vel solius presbyterii, quod potius opinor; vel etiam vicinorum episcoporum, cujusmodi duos, Eleutherium Sebastinum, et Eutonium Hierichuntinum, ad effodiendas sancti Stephani reliquias, et in urbem sanctam transferendas, Joannes assumpsisse dicitur a Luciano (In epist. de revel. S. Steph.).

Cogendæ occasionem dedit Pelagius, qui cum toto fere jam triennio Hierosolymis versatus esset, solitis artibus suas in partes traxerat nonnullos de clero, et ipsum in primis episcopum Joannem, cujus, ut mentem non infecerit errore, animum certe ita devinxerat sibi, ut homini jam per se infenso erga Hieronymum, propter Origenis causam persuaderet facile, sanetum senem, non fidei studio, sed invidia sibi consistere. Hinc presbyteros inter orta dissensio, aliis Pelagio faventibus, episcopi sui exemplo: aliis contra pugnantibus, dice Hieronymo, qui versipellis hæretici sensum diligentius indagaverat, pervidendumque catholicis prodiderat. Inde graves animorum utriusque commotiones, quas ut Joannes, non sedaret quidem, sed Pelagio nocere prohiberet, conventu presbyterorum contracto, tentavit, si qua posset ratione, partibus silentium imponere.

Orosius presbyter Hispanus, quem Augustinus ad Hieronymum miserat, ut de origine animarum doceretur ab Orientis magistro, evocatus et Bethleem recessu, sedit inter presbyteros, a quibus rogatus quid Carthagine cum Coelestio actum esset, narravit pulam quid Augustinus, vel quæstionibus Hilarii Syracensani, vel libro Pelagii de natura respondisset. Incertum an ipsa quoque prælegerit concilio Carthaginensi acta. Legit certe epistolam Augustini ad Hilarium, duoque dixit se a Pelagio audivisse: alterum, *hominem posse esse sine peccato si velit; alterum, mandata Dei facile custodire; utrumque ab Africanis damnatum.*

Pelagius, quem Joannes admitti jusserat, et inter presbyteros, licet laicum, considerare, excepit, non dicere se id posse fieri sine adjutorio Dei. Exceptionem accepit libenter episcopus, eamque testimoniis Scripturæ cum confirmasset, tentavit Orosium cogere, ut se iudice, accusaret. Sed alteratione facta, multi que causantibus, eundem non posse unius hæretici advocatum esse ac iudicem, causamque ortam inter Latinos a Latinis iudicibus disceptari debere, hæc tandem sententiâ prolata est: *Ut ad beatum Lu-*

vercatum popam Romanam partes et epistola mitte-
rentur, universis, quod ille decerneret, secuturis; sed
ita ut hæretico imposito sibi silentio eatenus contice-
scret, et ut nostri ad insultatione convicti hominis,
confusique temperarent (Apolog. cap. 3).

Sed præstat ipsum audire loquentem suis verbis
Orsimum (Apolog. num. 3 et 4). Quæ enim dicit, ha-
bere possunt rationem auctorum conventus.

« Latibam in Bethleem, traditus a Patre Augu-
stino, ut timorem Domini discerem, sedens ad pedes
Hieronymi: inde Hierusalem, vobis accersentibus,
vocalus adveni. Dehinc in conventum vestrum una
vobiscum, Joanne episcopo præcipiente, con-edi:
illico a pusillitate mea postulasti universi, ut si
quid super hac hæresi, quam Pelagius et Cœlestius
seminarunt, in Africa gestum esset, cognoscerem,
fideliter ac simpliciter indicarem.

« Exposui coronæ vestræ breviter, ut posui, Cœ-
lestium jam ad honorem presbyterii subrepentem,
apud Carthaginem, plurimis episcopis judicantibus,
proditum, auditum, convictum, confesum detesta-
tumque ab Ecclesia, ex Africa profugisse; contra
librum vero Pelagii beatum Augustinum, discipulis
ipsis Pelagii prodentibus, ac petentibus, plenissimo
respondere. Exstare etiam in manibus meis episto-
lam supra memorati episcopi (Epist. 89 ad Hila-
rium), quam nuper ad Siciliam ordinasset, in qua
multas questiones hæreticorum retulit; quam etiam
ibidem ut legerem, præcepistis, et legi.

« Ad hæc Joannes episcopus, ut Pelagius coram
introumitteretur, expetiit; cui et propter paternitatis
ipsius reverentiam, et propter actionis utilitatem,
dum præsentem ab episcopo rectius crederetis con-
sultandum, introumittendi convenientia præstita est.

« Introumissum Pelagium unanimiter omnes inter-
rogastis, an hæc, quibus Augustinus episcopus
respondisset, se docuisse cognosceret. Illico ille
respondit: *Es quis est mihi Augustinus? Cumque uni-
versi acclamarent blasphemantem in episcopum, ex
cujus ore Dominus universæ Africæ unitatis indulserit
sanctitate, non solum a conventu illo, verum ab omni
Ecclesia pellendum, episcopum Joannes illico eum,
hominem videlicet laicum, in consensu presbytero-
rum hæreses manifestæ, in medio catholico-
rum sedere præcepit. Et deinde ait: Augustinus ego
sum; ut scilicet, persona quasi præsentis assumpta,
liberius ex auctoritate ejus, qui laedebatur, ignosce-
ret, et dolentium animos temperaret. Cui mox a
vobis dictum est: Si Augustini personam tenis, Au-
gustini sententiam sequere.*

« Tunc idem episcopus nobis omnibus ait: *Hæc,
quæ leguntur, in alio dicta sunt, aut de Pelagio sug-
gerendum putatis? Si in ipsum autem Pelagium, quid
dicitis exponite. Ego autem, vobis annuentibus,
dixi: Pelagius mihi dixit (Lib. Eulog. tit. 100), do-
cere se hominem posse esse sine peccato, et mandata
Dei facile custodire, si velit. Respondit Pelagius, au-
dientibus vobis: Hoc et dixisse me, et dicere negare
non possum. Ego illico prosecutus sum: Hoc in Cœ-
lestio Africana synodus detestata est; hoc Augustinus
episcopus scriptis suis, sicut audistis, exhorruit; hoc
in ipsius nunc Pelagii scriptis sua reprehensione con-
demnat; hoc et beatus Hieronymus, cujus eloquium
universus Occidens, sicut rorem vellus, expectat
(multi enim jam hæretici cum dogmatibus suis, ipso
uppugnant, suppositi sunt), et in epistola sua quam
nuper ad Ctesiphontem edidit, condemnavit. Similiter
et in libro quem nunc scribit, collata in modum dialogi
altercatione, consultat. Hoc est enim lubricum in anchi-
stro draconem tenere, ne possit effugere (Job. xl, 19).*

« Porro autem episcopus Joannes nihil horum au-
diens, a nobis exigere conabatur ut accusatores nos,
ipso iudice, fateremur. Responsum est sæpiissime ab
universis: *Non accusatores hujus non sumus; sed quid
fratres tui, patres nostri, servarint et decreverint super
hæc hæresi quam nunc laicus vulgo prædicat, intinua-
mus, ne Ecclesiam tuam præsertim, ad cujus sinum*

*A conularimus, te ignorante conturbet. At ille cum sa-
piam nos docendi simulatione in aliquam professionis spe-
ciem tentaret inducere, dicebat quia ad Abraham
dictum esset a Domino: Ambula coram me, et esto
sine macula (Genes. xvii, 1); et Zachariam et Eliza-
beth pronuntiatos esse e justos ambos ante Dominum,
incedentes in omnibus justificationibus Domini sine
querela (Luc. i, 6), quod quidem ab Origene dictum,
ab eo proferri compluribus nobis notum erat.*

« Cui responsum per me est: *Nos filii Ecclesiæ ca-
tholicæ sumus. Non exigas a nobis, Pater, ut doctores
super doctores esse audeamus, aut iudices super iudices.
Patres quos universa per orbem Ecclesia probat,
quorum communioni nos [Al. eos] adhærere quædam,
damnabilia hæc esse dogmata decreverunt. Illi proban-
tibus nos obedire dignum est. Cur interrogas filios,
quid sentiant, cum Patres audias, quid decernant?*

« Ad quod ille diu disputans et nostra (propter
imperitiam ignoti nobis interpretis, quem sæpiissime
viri primarii et religiosi Possenius et Avitus presby-
teri, et Dominus [Al. Dominus] ex Juce, vel prave
interpretantem, vel plurima supprimentem, vel alia
ex aliis suggerentem, confutarum) nostris, ut dixi,
actionibus vel interpolatis plurimum, vel tacitis,
episcopus Joannes ait: *Si sine adjutorio Dei hoc ho-
minem posse diceret, pessimum et damnabile erat. Nunc
autem cum adjiciat, posse hominem esse sine peccato,
non sine adjutorio Dei; vos quid dicitis? An forte vos
Dei adjutorium denegatis? Cui respondi ego: Testibus
et testificantibus etiam nunc vobis, et supra memoratis
viris, anathema es, qui negat adjutorium Dei. Ego
certe non nego, præcipue cum e contrario in hæreticos
[Al. hæretico] confutarim.*

« Deinde cum intellecto julice, et interprete pro-
dito, clamaremque, Latinum esse hæreticum, nos Latinos,
hæresim Latinis magis partibus notam, Latinis
iudicibus disserendam, ac se pene impudenter
ad iudicandum, eum quidem nos accusatores non
essemus, et unus et suspectus ingereret, dici a plu-
ribus necessarium fuit: Non potest quisquam idem
esse hæretici et advocatus et iudex. Multisque aliis
actitatis, Joannes episcopus novissimam sententiam
protulit, confirmans tandem postulationem intentionemque
nostram, ut ad beatum Innocentium papam
Romanum partes et epistole mitterentur, universis,
quod ille decorueret secuturis: sed ut hæreticus
Pelagius imposito sibi eatenus silentio conticesceret,
et ut nostri ad insultatione convicti hominis contu-
sique temperarent. Universi in hac sententiam con-
sensimus, gratiarum actione celebrata, pace facta,
et consummata ad pacis testimonium oratione, dis-
cessimus.

« Nunc autem, post dies quadraginta et septem,
cum primo Encanorum die, ut solitus eram quando
aderam, ad obsequium Joannis episcopi cucurrissem,
statim ab eo novam falsi criminis pro gratia
salutationis accepi. Ait enim mihi: Quare ad me
venis homo, qui blasphemasti? valeas, ut credo,
intelligi: *Noti me tangere, qui mundus sum et abique
peccato (Isa. lxxv, 5).* At ego nihil conscis, inter-
rogavi, quando, aut quo audiente, aut cujusmodi illud
est dictum, quod blasphemie possit ascribi. Episcopus
respondit: *Ego te audi dixisse: Quia nec cum
Dei adjutorio possit esse homo sine peccato.* Hactenus
acta.

« Scio nonnullis placitum, ejusmodi Jansenius
Ipsensis (Lib. 1 de Hæres. Pelag.), et Wastellus
(Lib. 1 Vindicarum), fidem apologeticam in suspitionem
vocare, quasi peccet in historiam, ut Ipsensis
putat, et in catholicam fidem, ut Wastellus. Verum
nemo nunc inter eruditos ipsis assentitur, cum ille
non satis conventum Hierosolymitanum a Diospoli-
tana synodo discreverit, quod erat tamen facile au-
dienti testimonium Augustini rix prolatum; istæ
vix serio accusasse Novatianismi atque Nestorianismi
auctorem apologeticæ videatur; uterque, non ratione,
sed affectu, communem sensum spreverit, quia ex-

ne hic libellus auctoritate sua, id est, tanta quantā potest esse viri ab a quoque fidei magistro, Hieronymo et Augustino, de catholicis dogmatibus edocui, rebus suis incommodabat.

III SYNODUS,

Ab Eulogio Cæsariensi adversus Pelagium Diospoli collecta, Honorio x et Theodosio vi AA. CC. die 20 Decembris, anno Christi 415.

Cum inuenerit Joannes ne si causa Pelagii, ut erant statutum in presbyterii conventu, Romæ apud sedem apostolicam ageretur, Carthaginensis Ecclesie iudicium de Cælestio probaretur, et artes Pelagii paterent, ferretque videri homo dignum suis erroribus sententiam, præiudicium facere voluit, quo summi pontificis animum occuparet; cuiusque per Eulogium Cæsariæ episcopum et provincie primatam episcopos aliquot, quibus facile, propter inscitiam Latini sermonis, illud posset ab interprete malo, synodum habendam fecit.

Liddæ igitur, quæ est Diospolis, in urbe Palæstina Cæsariensis, quatuordecim episcopi, Eulogius Cæsariensis, Joannes Hierosolymitanus, Ammonianus, Porphyrius Gazensis, Euthonius [Epist. Lucian, Eleutherius] Hierichimius, Porphyrius alter, Fildus, Zosimus, Zobenius Eletheropolitanus, Nymphidius, Chromacius, Jovinus, Eleutherius Sebastenus, et Clemacius convenerunt.

Habita est synodus ann. Christi 415, Innocentii summi pontificis 13, Honorio x et Theodosio vi AA. CC., die 20 mensis Decembris, ut concluditur ex epistola Luciani presbyteri, de revelatione beati Stephani, hunc in modum:

Die Parasceve, inquit Lucianus (In appendice tom. x Operum Augustini), hoc est, feria sexta, in nonas Decembris, consulatu Honorii decies et Theodosii sexties Augustorum, hora tertia noctis, quasi in ecstasi effectus, vidi virum, etc. Ad istam Parasceven Dominus Gamaliel eadem similitudine apparuit mihi, etc. In tertia igitur septimana, eadem die et hora, venit supradictus vir, etc. Expergefactus perrexi ad civitatem, ad sanctum Joannem episcopum, et cum illi omnia, quæ videram, renuntiasset, cum audisset, Hieronymus est præ gaudio, et dixit, etc. Vade, fode inscervo, qui est in ipso agro, et si inveneris, renuntia mihi, et ita me dimisit, etc. Convertimus ad monumentum, et fodientes invenimus tres thecas, etc. Statim ergo renuntiavi episcopo, cum esset in Lidda, quæ est Diospolis, synodum agens: qui assumpsit secum duos alios episcopos, Eleutherium de Sebaste, et Eleutherium de Jericho, et venerunt ad locum, etc. Cum psalmis et hymnis portaverunt reliquias beati Stephani in sanctam Ecclesiam Sion, etc. Translata sunt reliquie Martyris viii kal. Januarii. Hactenus Lucianus.

Ex his tempus concilii, immo fere dies deprehenditur. Nam prima revelatio facta est die 3 Decembris: posterior die 10; tertia denique die 17. Joannes Hierosolymis erat die 18, cum eum Lucianus adit. Die 19 aut 20 fudit Lucianus, inventisque reliquiis Liddam perrexit, ubi erat Joannes synodum agens, et unde rediit ante diem 25. Necesse est igitur ut concilium sit habitum a die 20 ad 25.

Augustinus cum acta hujus concilii duæ expetita accepisset, librum concrispsit de Gratia Palæstinis ad Amelium Carthaginensem, ex quo sumpta sunt, quæ, recisis Augustini Commentariis, subjiciuntur.

Cum synodus Diospolim convenisset, Pelagio in consessum inducto, inter ea, quæ libello sunt recitata, objectum Pelagio illud fuit primum, quod in libro suo quodam scribit, non posse esse sine peccato, nisi qui legis scientiam habuerit. Quo recitata synodus dixit: Tu hoc edidisti, Pelagi? At ille respondit: Ego quidem dixi, sed non sicut illi intelligunt; non dixi non posse peccare qui scientiam legis habuerit, sed adjuvari per legis scientiam ad non peccandum, sicut scriptum est: Legem in adiutorium de-

dit (Isaia viii. 20, secundum LXX). Synodus dixit: Plane alienum non sum: quæ respondit.

Synodus dixit: Legatur aliud capitulum. Et lectum est in eodem libro, divisæ Pelagium omnes voluntate propria regi. Quo lecto Pelagius respondit: Et hæc dixi propter libertatem arbitrii, cui Deus adiutor est diligenti bona; homo vero peccans, ipse in culpa et quasi liberi arbitrii. Episcopi dixerunt: Neque hoc alienum est ab ecclesiastica doctrina.

Item recitatum est, quod in libro suo Pelagius posuit, in die iudicii iniquis et peccatoribus non esse parcendum, sed æternis ignibus exurendos. Respondit Pelagius: Hoc secundum Evangelium dixi, ubi dicitur de peccatoribus: Isti ibunt in supplicium æternum, justi autem in vitam æternam (Matth. xxv, 46). Et si quis aliter credit, Origenista est. Quo audito, catholica sententia episcopis placuit.

Deinde objectum est et illud Pelagio, tamquam in suo libro scripserit, malum nec in cogitationem venire. Pelagius respondit: Hoc non ita posuimus, sed diximus debere studere christianum, ne male cogitet. Quam responsione episcopi approbarunt.

Recitatum est et aliud, quod in suo libello scripsit, regnum coelorum etiam in veteri Testamento promissum. Respondit Pelagius: Hoc et per Scripturas probari possibile esse; hæretici autem in injuriam veteris Testamenti hoc negant. Ego vero Scripturarum auctoritatem seculis diai, quoniam in propheta Daniele scriptum est: Et accipient sancti regnum altissimi (Dan. vii, 22). Quæ accepta responsione, synodus dixit: Neque hoc alienum est a fide catholica.

Post hæc objectum est, quod Pelagius dixit in eodem libro suo, posse hominem, si velit, esse sine peccato; et quod scriberet ad viduum adulatorie dixit: Inveniat apud te pietas, quæ nusquam invenit locum; inveniat ubique peregrina in te locum justitia; veritas quam jam nemo cogno cit, domestica tibi et amica fiat: et lex Dei, quæ ab omnibus prope hominibus commenditur, a te sola honoretur. Et iterum ad ipsam: O te felicem et beatam, si justitia, quæ in celo tantum esse credenda est, apud te solum invenitur in terris. Et in alio ad ipsam libro, post orationem Domini et Salvatoris nostri, docens quemadmodum debeant sancti orare, ait: Ille ad Deum digne elevat manus, ille orationem bonæ conscientia effundit, qui potest dicere: Tu nosti, Domine, quam sancte et innocentes et munda sint ab omni malitia et iniquitate et rapina, quæ ad te extendo manus; quemadmodum justa et munda labii, et ab omni mendacio libera, quibus offero tibi deprecationem, et quasi miseraris. Ad hoc respondens Pelagius ait: Posse quidem hominem sine peccato esse, et Dei mandata custodire, si velit, diximus. Hunc enim possibilitatem Deus illi dedit. Non autem diximus, quod inveniantur aliqui ab infantia usque ad senectutem qui nunquam peccaverit; sed quoniam a peccatis convalescens proprio labore et Dei gratia possit esse sine peccato, nec tamen per hoc in posterum inconvertibilis.

Reliqua vero quæ subjecerunt, neque in libris nostris sunt, neque talia unquam diximus. Illis autem synodus dixit: Quoniam negas ista scripsisse, anathematizo illos qui sic tenent? Pelagius respondit: Anathematizo quasi stultos, non quasi hereticos, siquidem non est dogma. Episcopi dixerunt: Nunc quoniam anathematizati Pelagius insertum multiloquium, recte respondens, hominem cum adiutorio Dei et gratia posse esse sine peccato, respondit et ad alia capitula.

Deinde objecta sunt Pelagio, quæ in doctrina Cælestii discipuli ejus referuntur inventa: Adam mortalem factum, qui sive peccaret, sive non peccaret, mortuus esset; quoniam peccatum Adæ ipsum solum læserit, et non genus humanum; quoniam lex se mittat ad regnum, quemadmodum Evangelium; quoniam ante adventum Christi fuerint homines sine peccato; quoniam infantes nuper nati in illo statu sint, in quo Adam fuit ante prævaricationem; quoniam neque per resurrectionem Christi omne genus

hominum resurgat. Hæc ita objecta sunt, ut etiam apud Carthaginem ab Aurelio et aliis coepiscopis dicerentur audita, atque damnata. Deinde objecta sunt et alia quædam capitula, commemoratione nominis Augustini interposita, quæ ei de Sicilia missa fuerant, cum ibi fratres catholici huiusmodi questionibus turbarentur. Ista autem sunt: posse hominem sine peccato, si velit, esse; infantes, etsi non baptizantur, habere vitam æternam; divites baptizatos, nisi omnibus abrenuntient, si quid boni visi fuerint facere, non reputari illis, neque regnum Dei posse eos habere. Ad hæc sibi objecta Pelagius ita respondit: *Posse quidem hominem sine peccato esse dictum est superius. De eo autem quod fuerint ante adventum Domini homines sine peccato, dicimus et nos, quoniam ante adventum Christi vixerunt quidam sancte et iuste secundum Scripturam sanctarum traditionem. Reliqua vero et secundum ipsorum testimonium a me dicta non sunt, pro quibus ego satisfacere non debeo; sed tamen ad satisfactionem sanctæ synodi, anathematizo illos qui sic tenent, aut aliquando tenuerunt. Synodus dixit: Ad hæc prædicta capitula sufficienter et recte satisfacit præsens Pelagius, anathematizans ea quæ non erant ejus.*

Deinceps objectum est Pelagio quod diceret Ecclesiam hic esse sine macula et ruga. Respondit Pelagius: *Dictum est a nobis scilicet ita; quoniam lavacro ab omni macula et ruga purgatur Ecclesia, quam velit ita Dominus permanere. Ad quod synodus dixit: Hoc et nobis placet.*

Deinde objecta sunt de libro Cœlestii, quid in unoquoque capitulo continetur, magis secundum sensum, quam secundum verba, quæ quidem ille latius exsequitur; sed tunc subjicere omnia, qui libellum adversus Pelagium dederant, se non potuisse dixerunt. Ergo in primo capitulo libri Cœlestii hoc scriptum esse, quoniam plus facimus quam in lege et Evangelio jussum est. Ad quod Pelagius respondit: *Hoc quasi nostrum posuerunt; dictum est vero a nobis secundum Apostolum de virginitate, de quo Paulus dicit: Præceptum Dei non habeo (I Cor. vii, 25). Synodus dixit: Hoc et Ecclesia recipit.*

Deinde obijciuntur Pelagio alia Cœlestii capitula capitalia. In tertio capitulo scripsisse Cœlestium, gratiam Dei et adiutorium non ad singulos actus dari, sed in libero arbitrio esse, vel in lege ac doctrina. Et iterum, Dei gratiam secundum merita nostra dari, quia si peccatoribus illam det, videtur esse iniustus. Et his verbis intulisse: Propterea ipsa gratia in mea voluntate posita est, sive dignus fierem, sive indignus. Si enim per gratiam omnia facimus, quando vincimur a peccato, non nos vincimur, sed Dei gratia, quæ voluit nos adjuvare omnimodo, et non potuit. Et iterum ait: Si gratia Dei est, quando vincimur peccata; ergo in ea est culpa, quando a peccato vincimur, quia omnino custodire nos, aut non potuit, aut noluit. Ad ista Pelagius respondit: *Illic utrum Cœlestii sint, ipsi viderint qui dicunt ea Cœlestii esse. Ego vero nunquam sic tenui, sed anathematizo qui sic tenent. Synodus dixit: Recipit te sancta synodus ita verba reproba condemnantem.*

Deinde de quinto capitulo Cœlestii Pelagio fuit objectum quod affirmet unumquemque hominum omnes virtutes posse habere et gratias, et auferat diversitatem gratiarum, quam Apostolus docet. Pelagius respondit: *Dictum est a nobis, sed maligne et imparte reprehenderunt. Non enim auferimus gratiarum diversitatem; sed dicimus donare Deum ei qui fuerit dignus accipere omnes gratias, sicut Paulus apostolo donavit. Synodus dixit: Consequenter et ecclesiastico sensu et ipse sensisti de dono gratiarum, quæ in sancto Apostolo continentur.*

Post hæc in sexto capitulo libri Cœlestii positum objectum est, filios Dei non posse vocari, nisi omnimodo absque peccato fuerint effecti. In septimo, oblivione et ignorantiam non subiacere peccato, quoniam non secundum voluntatem eveniunt, sed se-

condum necessitatem. In decimo capitulo, non esse liberum arbitrium, si Dei indigeat auxilio, quoniam in propria voluntate habet unusquisque aut facere aliquid, aut non facere. In duodecimo capitulo, victoriam nostram non ex Dei esse adiutorio, sed ex libero arbitrio. Quod inferre dicitur est his verbis: *Nostra est victoria, quoniam propria voluntate arma suscepimus; sicut e contrario, nostrum est, quando vincimur, quoniam armari propria voluntate contempsimus. Et de Apostolo Petro posuit testimonium, divinæ nos esse consortes naturæ et syllogismum facere eum: quoniam si anima non potest esse sine peccato; ergo et Deus subiecit peccato cujus pars, hoc est, anima, peccato obnoxia est. In decimo tertio capitulo dicit, quoniam penitentibus venia non datur secundum gratiam et misericordiam Dei, sed secundum merita et laborem eorum qui per penitentiam digni fuerint misericordia. His recitatis synodus dixit: *Quid ad hæc, quæ lecta sunt capitula, dixit præsens Pelagius monachus? Hoc enim reprobatur sancta synodus, et sancta Dei catholica Ecclesia. Pelagius respondit: Iterum dico, quia hæc etiam secundum ipsorum testimonium non sunt mea, pro quibus, ut dixi, satisfactionem non debeo. Quæ vero mea esse confessus sum, hæc recta esse affirmo. Quæ autem dixi non esse mea, secundum iudicium sanctæ Ecclesiæ reprobatur, anathema dicens omni contravenienti, et contradicenti sanctæ catholicæ Ecclesiæ doctrinis; ego enim in unius substantiæ Trinitatem credo, et omnia secundum doctrinam sanctæ catholicæ Ecclesiæ. Si quis vero aliena ab hæc sapit, anathema sit.**

Synodus dixit: *Nunc quoniam satisfactum est nobis, prosecutionibus præsentis Pelagii monachi, qui quidem piis doctrinis consensit, contraria vero Ecclesiæ fidei reprobatur et anathematizatur, communionis ecclesiasticæ eum esse et catholicæ confitemur. Hactenus acta. Accusarunt Gallicani duo episcopi, Eros et Lazarus, non per se quidem et verbo, cum unius ægritudine utrumque adesse videretur, sed misso libello, quo duo continebantur objectionum capita, unum adversus Pelagium, alterum contra Cœlestium (Lib. de Gest. cap. 35). Excerptum illud est de doctis tantum Pelagii libris, Testimoniorum, et Ad Viduum: mirum quod neque ex Commentariis in Paulum. Istud partim ex libris Cœlestii, partim ex epistola Hilarii ad Augustinum. Omnia per compendium recensuit ita Augustinus.*

In hoc, inquit (Lib. de Gest. Palest. cap. 35), tota hæresis ista consistit:

1. Adam mortalem factum, qui sive peccaret, sive non peccaret, mortuus esset;
2. Quod peccatum Adæ ipsum solum læserit, et non genus humanum;
3. Quod lex sic mittat ad regnum, quemadmodum et Evangelium;
4. Quod infantes nuper nati in illo statu sint, in quo Adam fuit ante prævaricationem;
5. Quod neque per mortem vel prævaricationem Adæ omne genus hominum moriatur, neque per resurrectionem Christi omne genus hominum resurgat;

6. Quod infantes, etsi non baptizentur, habeant vitam æternam;

7. Quod divites baptizati, nisi omnibus abrenuntient, si quid boni visi fuerint facere, non eis reputatur, neque regnum Dei possint habere;

8. Quod gratia Dei et adiutorium non ad singulos actus detur, sed in libero arbitrio sit, et in lege atque doctrina;

9. Quod Dei gratia secundum merita nostra detur, et propterea ipsa gratia in hominibus sit posita voluntate, sive dignus fiat, sive indignus;

10. Quod filii Dei non possint vocari, nisi omnimodo absque peccato fuerint effecti;

11. Quod oblivio, et ignorantia non subiacent peccato, quoniam non eventum secundum voluntatem, sed secundum necessitatem;

12. Quod non sit liberum arbitrium, si indigeat auxilio Dei, quoniam propriam voluntatem habet unusquisque aut facere aliquid, aut non facere;

13. Quod victoria nostra ex Dei non sit adiutorio, sed ex libero arbitrio;

14. Quod ex illo, quod ait Petrus, divine nos esse consortes naturæ, consequens sit ut ita possit esse anima sine peccato, quemadmodum Deus;

15. Quod pœnitentibus venia non detur secundum gratiam et misericordiam Dei, sed secundum meritum et laborem eorum qui per pœnitentiam digni fuerint misericordia.

Hæc omnia, et si quæ argumentationes ad ea confirmanda interpositæ sunt, sua negantem et anathematizantem Pelagium iudices approbaverunt, et ideo pronuntiaverunt, eum contraria ecclesiasticæ fidei, reprobando et anathematizando damnassee.

Pelagius igitur subdole absolutionem suffragatus est ab hominibus Græcis, quibus per interpretationem non fidelissimum verbis ambiguis respondebat, quod identidem ipsi Pelagianisque aliis objicit Augustinus (*Lib. de Gest. et lib. de Gratia Christi*, etc.).

Et si vero synodus hæc ab Augustino mirifice laudata sit, et ab omnibus vulgo celebretur, veluti prima hæc Pelagiano errore Ecclesiæ victoria; Hieronymus tamen miserabilem vocat, partim quia Patribus illis Pelagius, per crebra mendacia avertens a se meritam damnationem; partim quia, missis in provincias epistolis (*Epist. 24. apud. August.*), sua dogmata approbata fuisse credulis non paucis persuasit; partim denique, quod insolescentes Pelagii sequaces eo proruperint audaciæ, ut *facto perditorem cuncto, ab eis Dei servi et ancillæ ad curam sancti Hieronymi presbyteri pertinentes sceleratissima cæde, offerrentur, diaconus occideretur, ædificia monasteriorum incenderentur, via ipsam ab hoc impetu atque incursum impiorum in Dei misericordia turris munitior tueretur* (*August. lib. de Gest. cap. 35*).

Ad hanc forte synodum, nisi potius ad conventum presbyterorum, respiciebat sanctus senex, cum indignatus impeni silentium defensoribus fidei, nihil non audentibus interim hostibus, dignam se sententiam, aut votum potius emisit: *Quod bellum servarit, pax facta non auferat* (*In præf. dialog. advers. Pelag.*).

IV SYNODUS,

Ab Aurelio coacta Carthagine adversus Pelagium et Cælestium absentes, Theodosio Aug. vii et Junio iv Palladio cons. circa tempus autumnii ann. Christi 416.

Quarta synodus, quæ secunda Carthaginensis, in causa Pelagianorum, convocata est ab Aurelio, ann. 416, circa tempus autumnii.

Affuerunt sexaginta et octo episcopi provincie proconsularis, quorum nomina recensentur in synodica ad Innocentium mox referenda.

Constat ratio temporis partim ex responsione Innocentii ad synodicam data vi kal. Februar., Honorio Aug. xi et Constantio ii cons., partim ex 75 canonibus codicis Africani, si modo legitur prout in Græco est: *Placuit ut dies concilii idem servetur, qui in Hipponensi concilio constitutus est, id est, x kal. Septemb., et scribendum ad singularum provinciarum primates, ut quando apud se concilium congregant, hunc diem servent*. Annus enim ex Innocentii literis, mensis et dies ex canone facile innoscit. Si quidem pontifex initio consequentis anni respondit, et Patres scribunt se ex more ad Carthaginensem Ecclesiam convenisse, id est, eo tempore, quo ab ipso met Aurelio statutum fuerat ante annos 14.

Quamquam difficultatem creavit mihi semper iste canon, nam etsi in Græco est, *δοθεὶ γὰρ καὶ γραμμάτι πρὸς τοὺς πρωτεύοντες πρεσβυτέρους τῶν ἐπαρχιῶν, ἵνα ὅτε παρ' ἑαυτοῖς συνεδόντες προσκαθίσκονται ταύτην τὴν ἡμέραν φυλάττωσιν*; quibus verbis significari videtur in

A speciem suas a primatibus synodos ad diem memoratam convocari debere; Latini tamen textus, qui profecto primigenius est, majorique fide dignus, alium omnino facit contrariumque sensum: hunc nempe, ut ne primates suis habendis provincialibus synodis impediatur diem concilii plenarii, quo scilicet episcopi ad ipsum libere veniant x kal. Septemb. Cum ergo textus Græcus jubeat in speciem convocari synodos provinciales ad x kal. Septemb., vetet Latinus, oportet, verbum hoc *φυλάττωσιν*, unde pugna est, ita interpretari, ut significet diem x kal. Septemb. servandum in unum ab impedimentis. Qui sensus, cum sit omnino facilis, continuo videri potest infirmare vim argumenti allati. Hæc tamen potius confirmat, si modo ad ipsum primum fontem provocemus, id est, quintum canonem Nicœnum, quem consequentia sæcula pro inconcussa quadam regula convocandarum synodorum habuerunt. Sic autem se habet: *Placuit annis singulis, per unamquamque provinciam, bis in anno concilia celebrari, ut communiter, omnibus simul episcopis congregatis provincie, discutiantur ejusmodi questiones (de abjectis scilicet, sive excommunicatis ab episcopo); concilia vero celebrentur: unum quidem ante quadragesimam Pasche, ut omni dissensione sublata munus offeratur Deo purissimum; secundum vero circa tempus autumnii*.

Quem canonem intelligi non posse de universalibus totius unius diocesis conciliis, probat veterum auctoritas, et ista insuper ratio, quod cum a civitate majoris sedis, ut puta Antiochenæ, Alexandrinæ, etc., civitates minorum sedium distarent sæpe longissimo locorum spatio, totus fere annus in eundo ac redeundo, habendaque synodo bis in anno, ponendus fuisset. Pertinet igitur ad solas provinciales quas ubique terrarum statim illis temporibus et olim esse contractas historia, et etiamnum contrahi consuetudo demonstrat.

Opinor igitur ex canone codicis Africani in argumentum adducto recte colligi, circa x kal. Septemb. cogi solitas olim a primatibus nonnullis provinciales synodos: alioquin Patres sine causa tulissent legem, ne privatis conventibus universalium tempus impediretur. Ab aliis circa tempus autumnii, id est, versus finem Septembris, ut cum legati redirent ab universalis concilio, de negotiis communiter transactis ad coepiscopos suæ provincie referrent. Horum morem probatum, illorum rejectum.

At vero, inquit, provinciales synodos oportuit non sub fidem Septembris, sed x kalend. Septembris, id est, uno prius mense convocari: quando quidem ex synodis provincialibus ad universalem mittelantur legati, ut pluribus ex canonibus Africanis colligere est. Verum aliter res se habet: nam in priore synodo, quæ quadragesimam Pasche anteibat, eligebantur legati, qui ita se compararent, ut cum primum a primatibus totius Africae tractoria veniret, ad concidium locum se conferrent, et ex universalis concilio reversi, ad posteriorem synodum autumnalem renuntiarent quæ gesta essent.

Sed quoniam semel digressi sumus, monendum est ulter flector ut animadvertat a Patribus Nicænis atque Africanis tempus habendis synodis constitutum fuisse, intra illud spatium quod a Pentecoste ad Christi Natalitium, et ab his ad Quadragesimam intercedit: voluerunt enim episcopos frequentes adesse synodis, nec tamen a sua quemque Ecclesia abesse sollemnioribus festis, quibus vel baptimus celebrabatur, ut in resurrectione Christi ac Pentecoste; vel futurum pascha iudicabatur, ut in Natalitiis. Valeat autem animadversio illa ad indagandum synodorum tempus, si quando consignatur notis non admodum insignitis; neque enim fallit nunquam, nisi aliqua urgeat extraordinaria necessitas.

Diversas quidem conveniendi causas habuerunt episcopi, sed eam maxime quod cum ex relatione Ursii literisque Erolis et Lazari intellexissent

quam Pelagius fecisset fucum Patribus Diospolitanis, quantumque detrimenti ex hac specie absolutio- nis res Ecclesiae catholicae caperet, occurrendum malo putaverint, et sedis apostolicae auctoritatem invocandam.

Recensita sunt quae ante ferme quinquennium cum Caesestio ibidem gesta fuerant, ut viderentur Patres non quidem aperte contra prohibitionem canonum de absentibus iudicare, sed ea tantum quae olim acta essent cum praesente, totius provinciae sententia, et suprema sedis apostolicae auctoritate confirmare.

Synodicam igitur scripserunt ad summum pontificem, in qua duo tantum Pelagiani erroris dogmata exposuerunt. Alterum de necessitate gratiae divinae ad opera pietatis, alterum de baptismo parvulorum, propter peccatum originale tollendum. Haec enim duo sunt omnium fere capita, quae in priore concilio Paulinus diaconus Caesestio objecerat.

(*Sequitur apud Garnerium synodica concilii Carthaginensis. Eam vero. cum jam a nobis inter Epistolae sancti papae Innocentii I fuerit edita, videsis ibi, tomo scilicet XX hujusce Patrologiae, col. 564.*)

V SYNODUS,

A Silvano seniore seu primite provinciae Numidiae adversus eosdem haereticos Milevi congregata, iisdem consulibus, circa finem Octobris anno Christi 416.

Eodem fere tempore, eaque de causa, Pelagii nimirum et Caesestii, celebrata est quinta synodus a sexaginta et uno Patribus provinciae Numidiae in urbe Milevitana. Praesit Silvanus provinciae senior, eoque jure primas et concilii praeses. Verum haec sigillatim evidenter explicanda.

Habita est, ut dixi, eodem fere tempore, quo Carthaginensis; non nihil enim intercessisse, significant Patres, cum in synodica scribunt, se imitatores provinciae Carthaginensis episcopos, quos comperissent ad sedem apostolicam de hac causa scripsisse. Vide epistolam 94, quae est Augustini ad Hilarium episcopum,

Eadem de causa, quam explicuere verbis quibus haeresis totius duo capita fecerunt: Haec duo, inquit, quibus omnino totum, quod Christiani sumus, nituntur evertere. quae fidelia corda sustinent, non esse rogandum Deum, ut contra peccati malum, atque ad operandam justitiam sit noster adjutor; et non optulari parulis ad consequendam vitam aeternam, christianam gratiae sacramentum.

Pelagii nimirum et Caesestii, quorum nomina detulerunt in hunc modum: *Hujus autem perniciosissimi erroris auctores esse perhibentur Pelagius et Caesestius, quos quidem in Ecclesia sanari malumus, quam desperata salute ab Ecclesia reseccari, si necessitas nulla compellat: quorum unus, id est, Caesestius, etiam ad praeteritum in Asia dicitur pervenisse. De quo ante paucos annos quid gestum fuerit, sanctitas tua de Carthaginensi Ecclesia melius instruetur. Pelagius vero, sicut a quibusdam fratribus nostris missae loquuntur epistolae, Hierosolymis constitutus, nonnullos fallere asseritur.*

Nota vero ad haec verba, quos quidem in Ecclesia, etc., ab hoc concilio, cujus mens esset Augustinus, haeresis auctores non fuisse communione privatos. Neque enim jure poterant, non tantum propterea quod uterque abesse iudicio, reique dicerentur solis accusatorum scriptis, sed etiam, et maxime quidem, quia cum ad supremum iudicem referretur de re lita, ejus sententia expectanda fuit.

A sexaginta et uno Patribus: tot enim nomina memorantur in synodica, quos inter eximii tres, Augustinus, Alipius et Possidius existere.

In urbe Milevitana (Collat. 8). Non quod Silvanus totius provinciae senior, ideoque jure primas, in suam civitatem, per tractoriam convocasset episcopos: neque enim Milevitanae Ecclesiae praesit, sed Summani seu Zamensi, ut videre est in subscriptionibus

A mandati lecti in prima actione collationis Carthaginensis; sed quod Milevis opportunior foret cogendis Patribus, quod in media fere Numidia posita esset, ut conjicere licet: nam civitas tam celebris, sive conciliis habitis, etiam pleuariis, sive Episcopo suo episcopo, non reperitur, neque in descriptionibus antiquae Africae, neque in itinerario Antonini, neque in veteribus historis, quod sciam, nisi quod appellatur de nomine, ubi serivo fit de conciliis et Optato.

Sunt qui existimant Milevum esse idem quod Mileum, cujus meminit Antoninus in itinerario, cujusque situm exhibent tabulae Ptolemaeae, corrupto tamen aliquatenus nomine, inter Cyrtam Juliam et Sitllim. Opinionem probant ex eo quod in quinta synodo Restitutus episcopus Mileum dicitur esse provinciae Numidiae, quodque magna cognatio Mileum inter et Milevum sit. Ita sentit Ferrarius in Lexico geographico, atque urbem nunc quidem dici Melq: olim vero fuisse episcopalem sedem sub archiepiscopo Carthaginensi. Verum sum habebat olim primatem, non item in proconsulari, cujus caput Carthago. Desinda in Notitia Africanarum provinciarum, quam edidit Pater Sirmondus, recensetur Benenatus Milevitanus, inter episcopos Numidiae, et Paterna Milianensis inter episcopos Mauritaniae Caesariensis, videtur autem Milianum idem ac Mileum. Deinde potuit error irripere in subscriptionem Restituti in octava collatione V synodi, quandoquidem in aliis omnibus collationibus dicitur tantum Africae provinciae. Denique Ortelius, peritus in primis geographus, Milevum et Mileum distinguit; nec rationem affert Ferrarius cur ab Ortelio discedat.

Nilominus Ferrario aut Balduino potius assentiri me duo cogunt: alterum, quod vix ac ne vix quidem opiner civitatem ad eam celebrem praeterea factam a geographis, maxime cum suam habuerit cognationem regionem, ut constat ex epist. 129 Augustini; alterum, quod tanta cognatio nominis quanta est inter Milevum et Mileum seu Mircum, ut habet Ptolemaeus, dubitare non sinat, quia una sit eademque civitas. Quare malim ego accusare Ortelium, quod Mileum reponat in Mauritania Caesariensi, arctioribusque finibus quam Ampsaga fluvio a Numidia Mauritaniae seceruat, facit enim id invito Ptolemaeo, quam civitatem hanc conciliis tantique episcopis nobilem sine loco et situ relinquere. Non diffiteor tamen Notitiam Africanarum provinciarum negotium creare, quemadmodum et quod alias etiam reperitur mentio Milianensis episcopi: sed forte Mantianensis dici debuit, est autem Mantiana civitas apud Ptolemaeum, in Mauritania Caesariensi prope Garaphios montes, non procul a Savo fluvio.

Sed ut eo revertamur unde digressi sumus, ex synodo Milevitana scripta est ad Innocentium papam epistola in eundem fere modum, immo et eodem stylo quo ex Carthaginensi: unde eruditi, non vana conjectura, utriusque auctorem Augustinum nec temere nec leviter opinantur. Ipse enim statim a synodo Carthagine convenit Aurelium Evodiumque, comitantibus Alipio et Possidio, priusquam Julius synodicarum litterarum perlator ad Romanum pontificem proficisceretur, ad quem communes aliasque, quas familiares vocant, dederunt quinque illi episcopi praefati. Verum de his postmodum dicturi sumus. Synodica Milevitana sic se habet.

(*Haec quoque Milevitana synodica, sicut Carthaginensis, cujus supra mentio fit, jam fuit a nobis producta, eodemque tomo XX, col. vero 568.*)

Praeter hanc epistolam nihil synodi remanet, quamvis enim fuerint olim, si, tunc etiam, qui celeberrimos octo Ecclesiae Africae canones, adversus haeresim Pelagianam, Milevitanos vocent; id faciunt tamen nunc temporis paucissimi ex sententia; reliqui, ut veterem atque popularem appellationem

nem retineant. Scitum enim est ab eruditis canones istos eo primum nomine vocatos fuisse, propter solam veteris collectoris præjudicatam auctoritatem; nec ulla ratione dici posse sanctos in uno ex duobus Milevitanis conciliis. Neque enim in primo universali; siquidem coactum sit ann. 402, cum nondum orta fuisset hæresis Pelagiana, certe nondum Africanis innotuisset: neque etiam in secundo provinciali, cum Augustinus in plenario totius Africae concilio, conditus testetur; codex canonum ab Adriano primo missus ad Carolum Magnum, in Carthaginiensi synodo.

VI SYNODUS,

Carthagine a quinque episcopis, iisdem consulibus, eademque de causa, sub finem ejusdem anni habita.

Cogit nos auctoritate sua Marius Mercator sextæ synodi loco ponere quinque episcoporum, Aurelii, Alipii, Augustini, Evodii et Possidii, conventum Carthagine, de quo sic loquitur (*Commonit. cap. 15 num. 15*): *Uti autem a sanctæ recordationis Innocentio damnarentur (Pelagius et Celestius) talis existit causa. Post Romæ urbis vastationem, in Palaestina degebat Pelagius. Inveniuntur a quibusdam studiosis episcopis libri ejus, in quibus multa et varia adversus fidem catholicam conscripta esse videntur. Hi cum litteris in Africam Patribus et episcopis missi sunt, ubi tribus conciliis congregatis memoratis lecti sunt libri, Eadem relationibus Romam missi, ipsi quoque libri pariter destinatis, apostolica sententia rescribentis ad prædicta concilia emanavit, quæ eosdem ipsos (Celestium Pelagiumque) ecclesiastica communione privavit; quorum scriptorum exemplaria habemus in manibus.*

Nam cum nullum concilium, præter Carthaginense et Milevitanum, in aliis Africae provinciis contractum legamus, vel in quo legi potuerint libri Pelagii cum litteris Erotis et Lazari ex Oriente ad Patres et episcopos Africae per Orosium missæ respondens Innocentius, Pelagium Celestiumque ecclesiastica communione privaverit; fatendum est omnino unum de tribus conciliis a Mercatore memoratis fuisse conventum quinque episcoporum, quippe cui apprimè omnia conveniant, quæ nulli alteri. Nam et a quinque episcopis lecti sunt hæreticorum libri; et auditus Orosius, qui gesta Diospoli narraret; et acceptæ a Gallicanis episcopis ex Oriente litteræ; et missi Romani libri, sive qui Pelagii, de Natura, sive qui Augustini respondentis, de Natura et Cæta; et ad Innocentium scripta epistola; et ab eodem acceptum responsum, quo Pelagius damnaretur: quæ omnia constant, partim ex epistola episcoporum ad Innocentium, partim ex Innocentii ad episcopos responsione.

Quid quod Augustinus Marius videtur favere, cum Valentino ejusque monachi legendum præscribit (*Epist. 213*), quod scriptum est ad papam Innocentium Romanæ urbis episcopum de concilio provinciarum Carthaginensis, et de concilio Numidiæ, et aliquanto diligentius a quinque episcopis, et quid ipse ad tria tota rescripsit, etc.

Neque vero hunc conventum Marius immerito donavit nomine concilii, quando constabat præstantissimis totius Africae, immo et Ecclesiæ Occidentalis Patribus, Aurelio præsertim atque Augustino, quorum ille dux, iste ingenium conciliorum a Prospero diutus est (*Carm. de Ingrat. cap. 2*). Certe Honorius imperator cum ad Spoletinum concilium ex Africa sanctissimos octo doctissimosque episcopos vocaret, ad omnes istos scripsit præterquam ad Possidium, quem forte noverat Augustini individuum comitem (*Baron. Annal. ad ann. Christi 419, num. 22*).

Causa vero cur illi quatuor convenissent, synodice duarum provinciarum Imperis non contenti, alias prætores cederint ad summum pontificem, easque longe prolixiores, quibus tota causa explanaretur, hæc, opinor, fuit. Jactabant Pelagianorum

partium homines, non perinde Romæ atque in Africa de suis rebus judicari; suam doctrinam Innocentio persuasam fuisse; favere sibi, cum præstantissimis quibusque clericis, Sixtum presbyterum magis nominis, clarissimumque Ecclesiæ Romanæ lumen. Hæc et alia dicebant per mendacium quidem, sed tamen ita artificioso atque audacter, ut apud ipsos quoque bonos, sin minus certam fidem, saltem suspicionem facerent non levem. Quare monendus visus est summus pontifex de calumnia improbe mentientium, immo et instruendus de re plenius, ne quid forte humanitas super ea re pateretur, neve, quod multis conigerat, etiam præstantibus, ut Paulino, et Severo Sulpitio, nimiam credulitatem hominibus in speciem piis adhiberet, atque ita non satis animosè pastor bonus latentis ovium vestimento lupos ab ovili Christi arceret.

(*Hæc asserti Garnerius synodicum ad Innocentium papam sub nominibus Augustini, Evodii et Possidii: quam videtis tomo supra laudato XX hujusce Biblioth., col. 572.*)

VII SYNODUS,

Habita Romæ adversus Pelagium et Celestium ab Innocentio I, Honorio XI et Constantio II cons., vi kal. Februarius, anno 417.

Tribus acceptis ex Africa epistolis, synodum coegit Romæ sanctus Innocentius, unde ad singulas Africae synodos respondit singulis epistolis, quæ decretales ipse vocat. Omnes certe tanto pontifice dignæ sunt, quidquid effutierit Erasmus; omnes plenæ apostolici spiritus, quo et jura sedis Romanæ defensa sunt, et vera fides exposita, et hæretici communione ecclesiastica privati, et redeuntibus ab errore paterne brachia expansa, et impertendæ absolutiois, non tantum facta potestas Africanis pontificibus, sed etiam additæ jubentis mandatum.

Tempus synodi, quæ prima est Romana in causa Pelagianorum, aperte loquuntur epistolæ, si quidem consignantur vi kal. Februarii, Honorio et Constantio cons. id est, die 27 Januarii, anno Christi 417.

Quod autem ex synodo Innocentius rescripsit, non videtur mihi dubium; id vero qui voluerit conficere ex his Gennadii verbis (*Lib. de Script. Eccl. cap. 44*): *Innocentius urbis Romæ episcopus scripsit decretum Occidentalium Ecclesiarum et Orientalium adversus Pelagianos datum*; frustra protecto fuerit. Neque enim hæc voces, *Occidentalium Ecclesiarum, etc.*, significant, quod tamen oporteret, ab Occidentalibus Ecclesiis profectum decretum; alioquin collectum dici deberet universale Occidentis et Orientis concilium, quod prorsus alienum est ab omni fide. Deinde locus Gennadii aperto vitio laborat, caret enim hac voce, *episcopis*, qua opus est: quasi diceretur Innocentius scripsisse decretum Occidentalium Ecclesiarum, et Orientalium episcopis datum. De quo procul dubio in libro Pontificali legitur: *Hic constitutum fecit de omni Ecclesia*, id est, in omni Ecclesia observandum.

Satis est igitur ex eo præbare habitum fuisse synodum, quod Innocentius, ut erat observantissimus ecclesiastici moris, non aliam tenuerit in mutando decreto regulam quam qua hoc sæculo summi pontifices, sive præcessores, sive successores, utuntur: quibus nimirum solemne fuit, et vix non religiose, decretales epistolas, de dogmatibus præscriptis missi in concilio scribere, et inde in universis ecclesiis mittere. Ita Siricius Himerio Tarraconensi, de rebaptizandis Arianis; Medio-Anagense Ecclesiæ, adversus Jovinianum; Africanis, de recipiendis Novatianis atque Montensibus. Ita Anastasius Joanni Hieronymitano, de Origenis erroribus ac Rufino Aquilano. Ita Zosimus universis episcopis, de condemnatione Pelagii et Celestii. Ita Celestius Cyrillo et Nestore, Nestorii impietate. Ita Sixtus Joanni Antiocheno et Orientalibus, de pace Ecclesiarum. Ita Leo Hujusmodi

viano, adversus Eutychem. Ita Hilarus episcopus Tarraconensis provinciae, de illicitis ordinationibus. Ita desique Felix tertius Petro Fulloni Alexandrino, quem ob aeresim deposuit, et Zenoni imperatori, cujus Henoticon improbatum.

Quid quod Romani pontifices, quod Lucas Holstenius eruditè monuit (*In notis ad synod. Rom. sub Bonifacio II.*) in mora positum habebant, episcopos de rebus magni momenti ad se venientes e provinciis, et praesertim e conciliis, audire in coetu, non tantum Urbici cleri, sed etiam episcoporum, sive qui forent in Urbo sive qui e vicinis locis evocarentur. Venerat antea Julius episcopus ab Africanis conciliis, cum synodicalis litteris, de causa maxima, eaque dogmatica, ad pontificem relaturus.

Quid in hac synodo gestum sit, constat ex epistolis Innocentii. Damnantur enim nimirum duo Pelagianorum errores, duoque catholica dogmata defensa: alterum de necessitate gratiae; alterum de infantium baptismo propter peccatum originale. Dictum anathema in errorum auctores ac sequaces, nisi resipiscerent; obdura resipiscētibus indulgentia, praescriptaque indulgentia impartienda modus.

Quis eventus fuerit, quamque sanctum exstitit apud omnes Innocentii decretum, notum est, cum ex Augustino, qui pluribus in locis, ubi amat adhibere Innocentii verba ad convincendos Pelagianos, ipsaque in primis Iulianum, quippe ab Innocentio ordinatum; tam ex Patribus Africanis (*Prosp. cont. Coll. cap. 10*) constitutibus in Pelagium et Caesetium, per venerabilem episcopum Innocentium, de beatissimi Petri apostoli sede prostratum manere sententiam, etc.; immo et ex ipso Caesetio damnante, ut se catholicam probaret, omnia quae sibi objicerentur, secundum sententiam sancti Innocentii; et tandem ex Zosimo pontifice vehementer urgente Caesetiam, ut consentiret litteris Innocentii, tamquam certae fidei regulae. Et vero Zosimus ita religioso decessoris vestigia secutus est, ut quam scripsit ad universos orbis episcopos epistolam, de condemnatione Pelagii et Caesetii, haec Gennadius (*Lib. de Scriptor. cap. 45*) videtur puram dicere Innocentiani decreti promulgationem.

Non sine operæ pretio animadvertes, lector. Augustinum post decretales Innocentii epistolam in Africa delatas, sermonem qui secundus dicitur de verbis Apostoli habuisse magna ex parte adversus Pelagianos, quos nonnulli volebantur ad ecclesiasticum iudicium trahere, eumque ita conclusisse, ut eam sententiam sincere aperire de auctoritate sedis apostolicæ: *Ubi tales invenieritis, occultare nolite. Non sit in vobis prorsus misericordia. Prorsus ubi tales invenieritis, occultare nolite. redarguite contradicentes, et resistentes ad nos perducite. Jam enim de hac causa duo concilia missa sunt [Forte miserunt] ad eandem apostolicam. Inde etiam rescripta venerunt.* CAUSA FINITA EST, UTINAM ALIQUANDO FINIATUR ERROR! etc.

Animadvertes etiam, non sine aliqua admiratione, vix ullum reperiri summi pontificis decretum, in quo jura sedis apostolicæ in causis fidei, majoribusque aliis tractandis, magnificentius extollantur; nec ullum tamen, non dicam majoribus, sed neque paribus laudibus parique religione ab Africanis acceptum: ut vel hoc uno satis Ecclesia Africana male fidei ardeat homines, qui ab ipsa sibi subministrari jactant astra, quibus sedem apostolicam petant.

Sed jam representanda sunt nobiles illae decretales epistolae, purae a mendis quibus haecenus ita scotebant, et legentibus vel fastidium, vel sui contempnum erant. In his repurgandis vel sumus pluribus nos, audicibus, sed uno praesertim antiquissimo sancti Germani de Pratis, cujus usuram nobis concessit Rodolphus pariter ac eruditissimus Bonnus Ludovici.

Epistolam Innocentii papa ad Africae episcopos, quae hic describitur apud Garnatum, videtur eodem superiori loco XX, col. 362.)

VIII SYNODUS.

Ab Attico Constantinopoli congregata adversus Caesetium eisdem consulibus, anno 417.

Super solius Caesetii nomine, ut loquebantur veteres, habita est ab Attico synodus octava, quae prima Constantinopolitana in causa haeresis Pelagianae. De hac breviter Augustinus (*Lib. III cont. Julian. cap. 1*): *Ubique, inquit, diffusus Christi exercitus debellavit apud Carthaginem Caesetium, quando ipse non eram. Et rursus Constantinopolitani longe a regionibus Africae, etc.*

Fusius Mercator (*Cap. I Commonit. num. 4*): *In de post aliquantos annos sub sanctae memoriae Attico episcopo urbem Constantinopolitanam petiit: ubi in simulibus detectus, magno studio sancti illius viri, ac praedicta alma urbs detrusa est, litteris super ejus nomine, et in Asiam, et Thessalonicam, et Carthaginem ad episcopos missis, quarum exemplaria habentes profertur sumus parati Praedictus tamen Caesetius etiam hinc ejectus ad urbem Romanam, sub sanctae memoriae Zosimo episcopo, tota festinatione perrexit, etc.*

Verum tria vocari possunt in quaestione. Primum, an Atticus revera synodum habuerit, aut sollemniter privatum iudicium. Alterum, quo tempore habuerit. Postremum, an hujus synodi mentionem fecerit, vel Prosper in carmine de Ingratis, vel sanctus Caesetius in epistola ad Nestorium.

Sed postremum istud opportunius postea solvetur in partem negativam.

Ad secundum manifesto satis, ut opinor, respondeat Mercator: *Praedictus tamen Caesetius hinc (Constantinopoli) ejectus, ad urbem Romanam tota festinatione perrexit.* Ex his enim liquido patet Caesetium Constantinopoli Romam, in eam pontificatum Zosimo, confugisse. Inviit autem pontificatum Zosimus ann. 417, mense Martio, ut demonstravimus in notis ad Commonitorium, posuitque non exiguum tempus in examinanda Caesetii causa, quam tandem absolvit ann. 418, circiter Maium. Si qui igitur synodus celebrata sit Constantinopoli, unde fugiens Caesetius tota festinatione perrexit Romam, cum jam teneret sedem apostolicam Zosimus, celebratam oportet anno I pontificatus Zosimi, id est, ann. Christi 417.

Non minus aperte solvit primum dubium idem auctor, ubi tradit, super Caesetii nomine litteras ab Attico missas, et in Asiam, et Thessalonicam, et Carthaginem ad episcopos. Neque enim ea tempestate moris erat nulli denuntiatoris tractorias ab ullo episcopo, ad majores sedes, integrasque dioeceses, cuiusmodi erat vel Asia, vel Macedonia, vel Africa, nisi ex concilio, in quo juxta canones quispiam damnatus esset, damnationisque sententia toti, quatenus intererat, Ecclesiae nuntiaretur.

Moris illius, immo legis, admodum necessaria est animadversio: neque enim in mediocriter conducit ad historiam ecclesiasticam illustrandam, ponendumque, sicuti oportet, inter privatas, et synodicas epistolae discrimen. Exempla vero, quibus haec consuetudo asseritur, videre licet apud Lucam Holstenium in notis ad Romanam synodum paulo antea memoratis.

Synodicas litteras majoribus sedibus missas, quibus vel acta continebantur, vel saltem actorum brevitate, habuit praemanibus Mercator, tunc cum suum Commonitorium offerret: utinam ad nos eam actis transmisisset, ut alia transmissit bene multa, quae non inajori operæ pretio congressit magnam procul dubio historiae Pelagianae lax hinc ferat.

IX SYNODUS.

Romae a Zosimo celebrata in causa Caesetii, Honorio x: et Constantio II cons., circiter mensem Septembrem, anno Christi 417.

Nonata synodum, quae fuit altera Romana, Zosimus in basilica Clementis, Bagitante Celsio, cele-

bravit anno sui pontificatus primo, Christi 417, circa initium Septembris, ut quam tardissime. Hæc omnia, partim ex litteris Zosimi ad Africanos constant, partim ex Augustino Marloque Mercatore, et aliis ejusdem ævi scriptoribus sunt tamen enucleatius explicanda.

Quod cœtum episcoporum habuerit summus pontifex, et non tantum privatum iudicium, facile censeatur, si verum esset quod scriptum reliquit illustrissimus Marca, archiepiscopus Parisiensis (*Lib. vii de Concord. sacerdotii et imperii, cap. 6, num. 3*), appellationem scilicet in causa fidei, non tam ad sedem apostolicam quam ad synodum Romanam factam olim fuisse; causa enim Cœlestii, cum spectaret ad fidem, debuisset ab eo iudicio, quod appellatum fuerat, disceptari. Sed ut suam de Eutyobete sententiam idoneis testimoniis vir utriusque comprobaverit, de Cœlestio tamen Pelagique, immo et Theodoret, vix ulli fidem faciat, nisi admodum credulo, cum antiqui scriptores tale quiddam ne indicaverint quidem.

Salius est igitur aliunde argumenta conquirere, quæ probent quod contendimus. Probant vero primum verba hæc Paulini diaconi (*In libell. ad Zosim. apud Bar. in Annal. ad ann. 418*): *Contra quæ etiam magister suus litigat Pelagius, qui illa ipsa damnavit in iudicio Orientali, quæ iste in sedis apostolicæ cœtu conatur astruere*. Ista enim de priore, quod Zosimus instituit, iudicio intelligi debere, ex eo patet, quod posteriori Cœlestius non interfuerit, sed desperata causa subduxit se et negaverit examini, ut loquitur Augustinus (*Lib. ii ad Bonif. cap. 3*); vel, ut Mercator (*Commonit. cap. 1, num. 5*), non eorum non affuerit, sed etiam ex urbe Romana profugerit. Probant deinde, quæ scribit Mercator (*Ibid.*) omnino pertinentia ad posterius iudicium: *Yvatus ad audientiam plenioram, ut quæ promiserat (in priore) festinaret implere, etc.* Quid enim esse audientia plenior, quam cœtus prioris aliquo frequentior? Quamquam priorem frequentem fuisse, multorumque episcoporum, indicat non obscure Zosimus, cum ait (*Epist. 1 ad Africanos*), *se non Cœlestium tantum, sed etiam quoscumque, qui eo tempore ex diversis regionibus illerant, sacerdotes admonuisse, etc.* Probat etiam locus habiti cœtus, basilica nimirum sancti Clementis. Neque enim aliis negotiis, quam sacris, id est, conciliis, inserviebant templa. Vide Holstenii notas ad synodum Romanam sub Bonifacio II. Probant denique voces ACTORUM GESTORUMQUE, quibus non tantum Zosimus, sed etiam Augustinus utitur (*Lib. ii ad Bonif. cap. 3*), cum de hoc ipso iudicio loquitur.

Ex verbis autem Augustini manifeste conficitur, hunc cœtum fuisse, non tantum aliquot episcoporum, ut indicat Zosimus (*Loco mox citato*), sed etiam totius cleri Romani. Sic enim ait: *Quinetiam Romanos clericos arguunt, scribentes eos iustitiam terrore percussos, non erubuisse prævaricationis crimem admittere, ut contra priorem sententiam, qua gestis catholico damniati assuerant, postea pronuntiarent, malam hominum esse naturam, etc.* Et paulo post: *Tot enim et tantis inter apostolicam sedem et Afros episcopos currentibus et recurrentibus scriptis ecclesiasticis, etiam gestis de hac causa apud illam sedem Cœlestio præsentem et respondente confectis, etc.*

De loco et causa aperte loquitur Zosimus (*Epist. cit.*): *Cœlestius presbyter nostro se ingressit examini, expetens ea quæ de se apostolicæ sedis aliter quam oportuit essent inculcata, purgari, etc.* *Die cognitionis vesodinum in sancti Clementis basilica, etc.*

Quod pertinet ad tempus, annus quidem ex prioribus Zosimi litteris ad Africanos, mensis vero ex posterioribus cognoscitur. Ille enim consignatæ sunt Edictorio xi et Flavio Constantino coss., qui fuit annus Christi 417, et primus Zosimi: ista xi kal. Octob. Nam cum secuta sint primas ex synodis missas, nec tamen statim, siquidem interjectæ fuerint cræbre Cœlestii præfationes, par est credere primas circa fi-

nem Augusti aut initium Septembris scriptas fuisse, atque ita tunc temporis habitam synodum.

Jam vero scribit Pontifex, epistolam libellumque Pelagii, et litteras a Praylio ad Innocentium missas in gratiam Pelagii, recitatas fuisse publice in alio consensu, auditasque tanto omnium gaudio, ut lacrymæ nonnullis præ effectu effluerent, plures admiratio teneret tales etiam absolutæ fidei insamari potuissent. Tum addit ea ex quibus postmodum, morosioribus quibusdam non satis optimi pontificis humaniorem cœlestii probantibus, visus est et accusari merito potuisse et vix ab Augustino idonee defendi. Vide quæ annotavimus ad capitulum primum Commonitorii Mari Mercatoris.

Verum cum id fere totum, quod hactenus retulimus, depromptum sit ex litteris Zosimi ad Africanos, quæ, etsi Baronius ex Vaticanis monumentis acceptas retulit (*Ad an. Christi 417, num. 19 et seqq.*), vir tamen eruditus Marcus Antonius Cappellus e Franciscana familia rejicit, perinde ac si a Pelagianis scite essent, ad faciendam sancto pontifici et Africanis Patribus invidiam: Cum ipso disputare super ea re locus et tempus jubet, sed litteræ prius afferendæ pro scitis synodi, et illas quidem longe emendatiores, quam in annalibus legantur. (*Litteras etiam Zosimi vide tomo jam pluries allato XX, col. 649 et 654.*)

Sed jam tempus est tractare questionem his de litteris motam ab erudito Cappello adulterinas putante. Ea vero neque talis est, quæ non possit testimonio veterum finiri; neque difficilis, cum nihil asseratur a Cappello quod vehementer urgeat, immo quod per se ipsam non corrumpat. Nam ut a testimonio veterum decam initium, Marius Mercator meminit priorum litterarum, quarum etiam mentio fit in posterioribus: *Ob hoc ipsum, inquit (Commonit. cap. 1), nonnulla Cœlestius illius sancti sacerdotis humanitate dignus est habitus; et sic epistolam quamdam benignitatis plenæ ad Afros episcopos meruit, quæ ille abusus est, vel ad hunc abutitur, ad multorum ignorantium deceptionem.*

Faustus Hermianensis, non unius tantum, ut Mercator, sed duas memorat, singulas in gratiam singulorum hæreticorum datas. Sic enim ait (*Lib. vii cap. 3*): *Inveniunt postremo beatum quoque Zosimum, apostolicæ sedis antistitem, contra sancti Innocentii decessoris sui sententiam, qui primus Pelagianam hæresim condemnavit, fidem ipsius Pelagii ejusque complicitæ Cœlestii, quem in Ecclesia Carthagenensi convicium atque appellantiem apostolicam sedem et ipsi gestis discusserat, tamquam veram et catholicam laudantem, insuper etiam Africanos culpantem episcopos, quod ab illis hæretici crederentur, cum; necdum ipsi Africanis episcopis dolos eorum multo manifestius detegentibus, memoratos Pelagium et Cœlestium putaret orthodoxos.*

Tam claris tanque gravibus testimoniis duobus tertium addi potest Juliani ipsius Eclanensis episcopi: obscurius illud quidem, si per se solum spectetur, sed quod ex aliorum consortio clarissimum lucem habeat.

Julianus igitur in libello quem scripsit ad Zosimum summum pontificem, nomine octodecim episcoporum damnationi Pelagii et Cœlestii subscribere detractantia, eas offert detractandi causas, earumque exceptiones adversus iudicium in sede apostolica factum, quas summus pontifex in secundo libello, in quibus priorem sit mentio, adhibuerat contra Africanos: nec offert tantum, sed iisdem quoque verbis, ad majorem sedis apostolicæ sive exprobrationem, sive contumeliam. Sic enim habet (*Libell. Fidei part. iv*):

Illud autem sanctitatem vestram specialiter adomamus, ne ad vestram reprehensionem facimus potestatem, quod sic absentem damnationem, ob Dei timorem, subscribere non audeamus, docti ver Scripturas divinarum voluntatem præceptis Dei non debere præferri dicentis: Non crædes auditui vano, nec consenties cum

iniquo fieri testis injustus (Exod. xxiii, 1, juxta Sepraug.). Et ne multitudini quis credendum putaret, adjuvit: Non eris cum plurius in malitia (Ibid.). Et iterum: Priusquam interrogas, ne viuperes quemquam (Eccli. xi, 7). Et iterum: Quod viderunt oculi tui, loquere (Matth. vii, 1). Item in Evangelio: Nolite judicare, ut non judicemini; nolite condemnare, ut non condemnemini. In quo enim iudicio iudicaveritis, iudicabitur de vobis; et qua mensura mensi fueritis, remittetur vobis. Item in alio evangelio: a e iam Judæi fatentur, quod lex nostra non iudicat hominem, nisi ab ipso audierit et cognoverit, quid faciat (Joan. vii, 51). Et in Actibus apostolorum per gentiles Festi similis prolata est sententia, quod non sit consuetudo Romanis damnare aliquem, priusquam qui accusatur promentis habeat accusatores, locumque defendendi accipiat ad abluendam crimina (Actor. xxv, 16).

Hæc triplici tanta, tanque manifesta auctoritate uti obrui posse videatur Cappellus, cum proferre nihil possit, nisi infirmum et debile; non est tamen sine responsione dimitendus, quantumvis miratus sim non mediocriter aliquando, virum tam eruditum eosque, sive hæreticorum odio, in quos dissertabat, sive quo alio animi motu, impeditum fuisse, ut non animadverteret inde fidem litteris Zosimi asrui, unde tolli putaret. Quatuor argumentis utitur ad suppositionem litterarum probandam: et primo quidem, quasi literæ pugnantis historie atque Augustini testimonio continent. Sic enim ait:

Magna, si litteris credimus, Zosimum inter et Africanos dissensiones animorum existierunt, Zosimo Africanos acerbis perstringente, Africanis vicissim Zosimum invidiosa querelarum mole onerantibus: cum tamen re ipsa mutua utriusque partis consensione tota Cælestii Pelagique causa peracta sit, idque Augustinus testetur lib. ii ad Bonifacium, cap. 3, etc.

At contrarium testatur Augustinus, et eo quidem ipso loco qui proferitur. Cum enim Zosimum excusare niteretur, propter reverentiam sedis apostolicæ, cogente nihilominus veritate ea dixit quæ Cappellum arguant, et penitus convincant. Quid enim volunt hæc voces? Aliquanto lenius hæc ingenia, quam severior postulabat Ecclesiæ disciplina, tractata sunt. Quid ista? Tot et tantis inter apostolicam sedem et Afras episcopos currentibus et recurrentibus scriptis ecclesiasticis, etiam gestis de hac causa apud illam sedem Cælestio præsentem et respondente consecris, quæ tandem epistola venerandæ memoriæ papæ Zosimi, quæ interlocutio reperitur, ubi præcepit credi oportere sine ullo vitio peccati originalis hominem nasci? Nusquam prorsus hoc dicitur, nusquam omnino conscripsit, etc. Libellus ejus catholicus dicitur est, quia et hoc catholice mentis est, etc. Quid tandem aliæ? Ex Africa Romam litteræ posteaquam venerunt, id continent non sufficere hominibus tardioribus et sollicitioribus quod se generaliter Innocentii episcopi litteris consentire fatebatur, sed aperte eum debere anathematizare quæ in suo libello prava posuerat; ne si id non fecisset, multi parum intelligentes, magis in libello ejus illa fidei venena a sede apostolica crederent approbata, propterea quod ab illa dictum erat eum libellum esse catholicum, quam emendata, propter illud, quod se papa Innocentii litteris consentire ipse responderat. Et ubi finem: Quidquid interea lenius actum est cum Cælestio, servata dumtaxat antiquissimæ et robustissimæ fidei firmitate, correctionis sui clementissimam causam, non approbatio extiosissimæ pravitate, etc. Pœnitit Augustinus manifestius indicare literas, quarum præcipua capita perstringit?

Pergit Cappellus, sed secundum, quod adhauc argumentum, non validum primo est, cum eandem patitur solutionem. Pelagius, ait, non potuit fallere Pelagium Romanam, ut scribit Augustinus lib. de Peccat. Orig. cap. 3. Fefellit vero, si qua fidessecundis litteris. Quid enim aliud significant verba hæc Zosimi: *Et ubi odio præditum est quæ falsi testes criminabantur*

quam fuisse divulsos. Quid ista? Quantum hæc exultatio fidei non mortuos esse, nec periisse, de quibus falsa vulgata sunt.

Asserendus iterum solus pro responsione Augustini locus: Pelagius fefellit iudicium Pelæstinum, proptereaque ibi videtur esse purgatus. Romanam vero Ecclesiam, ubi eum esse notissimum scitis, fallere usquequaque non potuit, quamvis et hoc fuerit utcumque conatus, sed, ut dixi, minime valuit. Necoluit enim beatissimus papa Zosimus, quid imitandus præcessor ejus de ipsis præserit gestis. ATTENDIT etiam quid de illo sentiret prædicanda in Domino Romanorum fides, quorum adversus ejus errorem pro veritate catholica studia consonantia concorditer flagrare cernebat. Quam ingeniose enim posita est vox, vel illa, fallere usquequaque non potuit; vel ista, recoluit; immo et hæc, attendit. Quibus tacito Augustinus intelligens innuit, et Pelagium aliquando fefellit papam Romanum, sed non usquequaque; et Zosimum memoriam revocasse, quæ parumper abierat; et summum pontificem Innocentii constitutum paulo diligentius attendisse quam prius, cum deciperetur ab hominibus malæ fidei.

Addit Cappellus, tertium argumentum, constare scilicet ex Augustini testimonio, nec Cælestium fuisse receptum a Zosimo, nec ejus fidem probatam; nec negatos ab ipso errores, de quibus accusabatur; nec evocatum ex Africa Paulinum; nec Erotem et Lazarum ex Gallia ad prosequendam causam; nec vocatis præstitum terminum duorum mensium, sed id temporis assignatum soli Cælestio ad errores, ex formula præscribenda, de qua in Africanam scriptum fuerat, ejurandos. His tamen omnibus pugnantis contineri litteris Zosimo tributis; ipsas igitur esse falsas, aut mentium Augustinum.

Centineri fateor litteris quæ dicta sunt, nimirum Zosimo probatam aliquatenus fuisse fidem Cælestii (sive hoc nomine libellus intelligatur, sive personæ sensus); abnegatos a Cælestio errores qui objicerentur; evocatum Romam ex Africa Paulinum, qui præsens accusaret ad constitutum diem; datam Cælestio duorum mensium spatium ad respiciendum, quod nempe ad tempus iudicium differebatur. Sed contineri nego evocatos etiam ex Gallia Erotem et Lazarum; fefellit enim in eo Cappellum memoriæ, cum episcopi illi duo nunquam Gallias ex Palestina, immo meque in Africanam reverent, nec verba illa Zosimi: *Ubi Eros? ubi Lazarus? erubescenda factis et damnationibus nominis; evocationem contineant, sed potius exprobrationem: alioquin ipsos quoque Jacobum et Timasium evocasse pontifex credi deberet.* Sequitur enim: *Ubi adolescentes Jacobus et Timasius? etc.*

Verum, quæ quatuor contineri fateor litteris, ea tam certis auctoribus vera comprobantur, ut hic quoque suo se argumento vir eruditus refellerit. Nam ut a primo incipiam, quid Augustinus aliud docet, quam probatam fuisse Cælestii fidem, cum ait (Lib. ii ad Bonif. cap. 3), libellum ejus catholicum fuisse dictum a sede apostolica? Quam aperte secundum docet damnatos scilicet a Cælestio suo errores, urgente Zosimo, his verbis: *Hic (Innocentio) ipse Cælestius consentire professus est, quando cum illi a sancto præcessore suo dictum esset: « Illa omnia damnata, quæ jactata sunt de nomine tuo? » ipse respondit (Lib. de Peccat. Orig. cap. 6): DAMNO SECUNDUM FERVENTIAM BEATÆ MEMORIÆ PRÆCESSORIS TUI INNOCENTI, etc.* Quam manifeste tertium? *Alque ita velut phreneticus ut requiesceret tanquam leniter solus, a vinculis tamen excommunicationis nondum est creditus esse solvendus; sed, interposito duorum mensium tempore, donec rescriberetur ex Africa, respiciendi ei locus, sub quadam medicinali sententia lenitate, convocatus est (In libello apud Baronium ad annum 418, num. 15). Jam vero quartum, quod Paulino constitutum sit ad secundum mensem, fateor ipse Paulinus: Libellum idcirco direxi, quia me licet sermone*

Basiliscus subdiaconus, a tua beatitudine cum gæstis sedis apostolicæ directus, Carthagine conventi quarto non. Novemb. die, ut adessem ad apostolicam sedem, et tuæ judicio sanctitatis, etc.

Adhibet tandem Coppelus, velut quartam argumentum quod alia firmaret, auctoritatem ipsius quoque Paulini diaconi, ut instrumentum ex Vaticanis monumentis erutum instrumento indidem accepto refellat: *Paulinus, inquit, in libello gratias agit Zosimo, quod apostolica auctoritate damnasset Cælestium RECUSANTEM DAMNARE ERRORES quos ipse illi ut accusator objecerat, SE QUOQUE NON VOCATO. Tum verba profert quibus Paulinus meminit quidem Zosimi vehementer instantis Cælestio, ut objecta damnaret: nec tamen meminit absolutiois illius quasi Adjudicariæ, quæ in literis memoratur, non prætermittitur utique, si qua fuisset per obreptionem obtenta, et sedes apostolica decrevisset ali-quando id quod postmodum, causa pleniùs cognita, correxisset. Ex his vero insert tres istas epistolas, quæ nomine Zosimi circumferuntur, felle potius quam atramento scriptæ, conflictas fuisse a Pelagianis, ut indulgerent, tum suæ indolenti quæ ad calumniandum facta; tum iræ erga summum pontificem, a quo se damnatos impatienter ferrent; tum odio in Africanos, quorum studio urgeri se ita sentirent, ut neque respirare possent usquam, propter Ecclesiæ fulmina, neque uspiam consistere, propter imperatoriam proscriptionem. Infert quoque, aut saltem suspicatur, ad istædem artificibus elaboratas postea duas ad Bonifacium et Cælestinum de appellationibus epistolas Africanorum, quibus par pari referrent, immo cum usura redderent quidquid exprobrationis ex urbe Roma prius accepissent.*

Ita quidem vis eruditus, sed quem Baronius, quemadmodum et alius oppido non paucos, incautum abduxit in suam opinionem, qua credidit libellum a Paulino oblatum fuisse Zosimo, in gratiarum actionem, post damnatos apostolica auctoritate Pelagium atque Cælestium; cum tamen pluribus ante mensibus oblati sit, nec aliud sit verum, præter artificiosam quamdam excusationem, cur ad constitutum diem non affuerit, immo nec adesse debuerit iudicio sedis apostolicæ.

Non equidem diffiteor, summo pontifici gratias aliquas a Paulino referri; referri nego ob supremam sententiam in Cælestium latam: quod maxime oportet, si audiendus foret Baronius; sed hæc una de causa, quia Zosimus, inter agendum cum Cælestio, Paulini mentionem fecisset, eamque tanto honorificentiorum, quanto vehementius insisteret ut Cælestius quæcumque diaconus in libello objecerat sine circumloquio damnaret, si modo catholicis audire vellet. Tantam enim pontificis instantiam interpretatus est Paulinus, velut honestam vadimonii remissionem. Quid enim superasset cause cur iudicio se sisteret, cum jam et ejus fides probata foret, et libellus olim Aurelio Carthagine oblati pro indubitato litis instrumento acceptus esset?

Verum, ut res tota, quæ viris etiam diligenter præterfingit, evidentius patescat, exscribenda videtur pars ultima libelli, quæ negotium fere integrum continetur. Sic autem se habet: *Unde oro apostolatatum ut hunc meum libellum suscipi jubeas, quo gratias referam tantæ sedis, et sententiæ justissimæ pro parte mea latæ: quem idcirco direxi, quia me licet sermone Basiliscus subdiaconus, et tua beatitudine cum gæstis sedis apostolicæ directus, Carthagine conventi quarto nonarum Novembrium die, ut adessem ad apostolicam sedem, et tuæ judicio sanctitatis. Ad quod suæ suggestum est me promittere non desulturum fore, si advessem me, et non pro me, fuisset latæ sententiæ. Ibi tunc igitur nihil agere potui, quia is, qui ad sedem apostolicam provocaverat, defuit, quem oportuerat utique merita suæ appellationis astruere, maxime cum nihil agere appellatore, secundum etiam humanas leges, superior semper est ille qui vocat. Quid enim jam*

A mea ireretur, sic mea per apostolicæ sedis iudicium ruberari, ut etiam apud vestram reverentiam præve ejus doctrinæ astipulator existerem? de quo conquisdere possem, si, damnatis his quæ a me illi objecta fuerant, meruisset absolvi, nec prius se ordinari quam purgari patereur. Et postea: Hunc autem libellum direxi beatitudini tuæ, per Marcellinum subdiaconum Ecclesiæ Carthaginensis, datum vi idus Novembriis.

Ex his constat Paulinum, 1° vocatum fuisse a Zosimo: Basiliscus me convenit, ut adessem ad sedem apostolicam, etc. 2° Rescripsisse sexto post conventionem die: *Convenit me quarto nonarum Novembrium die, etc.* 3° Dedisse libellum suum vi idus Novembriis perferendum Marcellino subdiacono, qui simul detulit litteras Carthaginensis concilii ad Zosimum, quibus ratio instituendi cum Cælestio iudicii continebatur, quarumque meminit Augustinus (*Lib. II ad Rom. cap. 3*), immo et ipse Paulinus (*In libello*) his verbus: *Cui jam non mecum, sed cum universa Dei Ecclesia causa est, sicut data ad beatitudinem tuam scripta testantur.* 4° Scripsisse autem fugam Cælestii ex urbe Roma; de eo enim loquitur (*Ibid.*) veluti de præsentem: *Cum contra apostolicam sententiam venire nititur, etc. In sedis apostolicæ sætu conatur astruere, etc.* 5° Tres attulisse causas irriti vadimonii, nempe quod appellatio pristina neglecta fuisset a reo: *Defuit, quem oportuerat merita suæ appellationis astruere;* quod conditio intra secundum mensem non prius significata fuerit quam totum tempus effluxisset: *Convenit iv nonarum Novembrium;* quod significatio facta fuerit, non scripto, ut lege cautum est, sed verbo tantum, quod nullius momenti: *Quia me licet sermone, etc.* 6° Denique non egisse gratias de sententiæ condemnationis ultimus, quæ lata non est ante mensem Martium ann. 418, sed de his solum quæ acta fuerant ante diem 8 Novembrii ann. 417: nam Marcellinus libelli delator Romanam appulit ante tertias Zosimi litteras ad Afros; in ipsis enim sit appulsi Marcellini mentio: istæ vero litteræ datæ sunt ante latam a Zosimo supremam in Cælestium sententiam, ut ex ipsis aperte constat.

His omnibus animadversis respondeo tandem Coppelus, neque hoc ultimo argumento, neque prioribus aliis tribus, satis confici suppositis fuisse a Pelagianis litteras quas illustrissimus Annalium scriptor ex Vaticanis monumentis in lucem edidit, quibusque fidem Mercatoris et Facundi auctoritas tantam facit: quanta potest esse maxima, in rebus procul tempore distantibus.

X SYNODUS,

A Theodoto Antiochæno episcopo adversus Pelagium habita, ut videtur, Antiochiæ, iisdem consensibus, mense Octobri anno Christi 417.

Decimam synodum habuit Theodotus Antiochenus episcopus, ut scribit Mercator in hæc verba: *Adhuc etiam Hierosolymis constitutus Pelagius accusatus fuit apud synodum; et primo quidem tergiversando ambigua quibusdam se professionibus tegens, et prosequens dubia, vel respondens, illam tunc videtur episcoporum audientiam delusisse: sed postmodum evidenter deprehensus, insistentibus accusatoribus, a posteriore synodo, cui sanctæ memoriæ Theodotus Antiochiæ præsedit episcopus, atque detectus, a sanctis quoque et venerabilibus Hierosolymorum locis est delatus: quod ejusdem sancti Theodoti ad reverendissimum Urbis Romæ episcopum, et sanctæ recordationis Pragii Hierosolymitani episcopi missa scripta testantur, quarum exemplarium ad documentum habemus in manibus (*In Communione, cap. 3*).*

Hæc synodus ignota fuit Augustino: qui enim tantum præjudicium tacuisset scribens adversus Julianum, cum curioso singula causæ catholice momenta conquireret, et iis uteretur quoties occasio se daret?

Qui præter Mercatorem mentionem fecerit, saltem apertam, neminem memini, præter Marianum Victorinum, nisi forte Antiochenum concilium pro Nesto-

litano dixit : *Hæc, inquit, et alia quædam evomens Pelagius, cum a multis admoneretur, damnationem timens, recitavit primo; mox rursus ad eadem prioraque lapsus, ab Antiochena synodo, item Innocentio primo Zosimoque summis pontificibus damnatus est, etc. (In præfat. epist. Hieron. ad Ctesiphontem).*

Dixi, saltem, »pertam, etc., quia locus est apud Photium, qui si emendetur, ut profecto debet, Mercatoris dictum certo probet. Sic enim habet (Cod. 54) : Porro hæc quidem Pelagiana seu Cælestiana hæresis, non in Oriente dumtaxat viguit, sed etiam Occidentem percauit, et Carthagine in Africa ab Aurelio atque Augustino deprehensa et convicta, variisque publice conciliis damnata est; ejecti vero qui cum his sentirent, tanquam hæretici, extra Ecclesiam, temporibus episcoporum Theophili Alexandriæ, et Innocentii urbis Romæ, tam a Romanis quam Africanis, cæterisque Occidentis episcopis. Nam ubi in Græco habetur, *ἐν τοῖς χρόνοις τοῦ Θεοδοῦ τοῦ Ἀλεξανδρείου*, legendum est, *ἐν τοῖς χρόνοις τοῦ Θεοδοῦ τοῦ Ἀντιοχείου*, neque enim fieri potuit ut eicerentur ex Ecclesia in Ægypto, Theophili imperatoribus, Pelagiani, qui vix innotuerant in Occidente ann. 412, quo Cyrillus Theophilo successit : cum tamen admirabiliter ista quæ dicantur Theodoto Antiocheno conveniant, quippe qui memoratam a Mercatore synodum non longo post tempore habuit, quam vel Carthagine et Milevo ad Innocentium Africanus scriberent de Pelagio et Cælestio, vel Innocentius eosdem damnaret, ut mox ostendetur.

Præfuit igitur synodo qua de agimus Theodotus, celebris ille toto Oriente episcopus, qui ann. 411 in sedem Antiochenam Alexandro successit : *Vir mansuetudine insignis, margarita continentis, accurata vitæ institutione egregie exornatus*, ut loquitur Theodoretus (Lib. 1 Hist. cap. 37). Ille Apollinaristas reduxit ad Ecclesiam, ex qua Messalianos eiecit sine spe reditus, in concilio Constantinopolitano. Obiit ann. 417, teste Theodoro (In fine Historiæ totius) post 16 annorum episcopatum; unde redarguas Nicephorum quatuor dumtaxat annos ipsi tributem.

Occasione Theodoti et Messalianorum, animadvertente concilium a Sisinnio et Theodoto celebratum contra Messalianos, a Binito non satis accurate dicit : *Habitus quidem in Oriente, sed incerto loco, anno Christi 427, Cælestini 5, Theodosii 20* : nam partim ex Photio, partim ex Socrate constat habitum Constantinopoli mense Martio, ann. 426, Cælestini 4, Theodosii 19, Theodosio XII et Valentiano Minore II aug. coss.

Sic enim scribit Photius (Codice 52) : *Sisinnius item Constantinopolitanus, et Theodotus Antiochenus communem epistolam ad Berinianum et Amphilochoium, cæterosque in Pamphylia episcopos scripsere, cujus epistolæ hæc inscriptio est : « Deo charissimis sacrorum collegis Beriniano et Amphilochio, omnibusque adeo in Pamphylia episcopis, Sisinnius atque Theodotus, et universa sancta synodus, quæ Dei gratia in magna urbe Constantinopoli coacta est, consecrandi gratia Deo amantissimi episcopi Sisinnii, jussu et auctoritate pientissimi et Christo chari imperatoris nostri Theodosii, salutem in Domino, » et cætera quæ apud Binitum.*

Sunt autem Socratis hæc verba (Lib. VII cap. 28) : *Sisinnius ordinatus pridie kal. Mart. Theodosio XII et Valentiano Minore aug. II coss. Hic annus est Christi 426. Cælestini 4, et Theodosii 19.*

Non est perinde facile invenire tempus synodi Antiochænæ, de qua nunc agitur; conandum tamen, si qua id ratione possimus. Et certe cum Marius in ea synodo tradat Pelaginum ab ipsonet Prayliodamnatum, litterasque damnationis ad sedem apostolicam a Praylio missas; cumque Praylius successisset in sedem Hierosolymitanam Joanni vita functo die 10 Januar. ann. 417, synodus profecto non potuit esse ante hunc ipsum annum, immo neque ante eundem : nam Praylius ad Romanum episcopum

A epistolam scripsit, qua, ut ait Zosimus in epistola ad Africanos data XI kal. Octobris causæ Pelagii enixius astipulator intervenit, cum jam in locum quondam sancti Joannis episcopus esset ordinatus (Epist. 4, quæ 2 in causa Pelagii). Oportuit igitur inter primam hanc epistolam commendatoriam, scriptam utique post diem 10 Januar. et aliam condemnatoriam, cuius meminit Mercator, intercedere tempus aliquod, atque ita synodum non ante finem anni 417 coactam fuisse.

Nec enim potuit cogi, vel ante Pascha, ne, cum apertum foret verna tempestate mare, pugnantibus simul Romanæ litteræ venissent; vel statim post Pascha, eandem ob causam : immo neque ante finem Septembris, tum quia litteræ a synodo venissent Romanam hoc anno, antequam Zosinus tertias Africanis litteras dedisset XII kal. April. ann. 418, tum quia Septembri Praylius abesse non debuit ab Ecclesia Hierosolymitana, in qua celebrarentur enachia die 14 Septemb., teste Nicephoro (Lib. VIII Hist. cap. 50), convenientibus ex orbe toto populis. Restat igitur ut, quam citissime, mense Octobri Theodotus Antiochiæ synodum habuerit; quam tardissime, Novembri : nam hoc anno, id est, 417, convenisse Antiochiam episcopos, satis aperte loquuntur verba Mercatoris et Photii. Neque enim illo de utraque synodo Diospolitana et Antiochena eum in modum scripsisset, quo revera scripsit, si altera non consecuta fuisset alteram, quam primum potuit, hæc est, post mortem Joannis Hierosolymitani : neque hic apte conjunxisset Innocentium et Theodotum, et uterque eodem anno Pelagianos non damnasset.

Et vero utrius auctori ratio astipulator, cum enim argere ferrent Eros et Lazarus absolutum a Diospolitana, gratia et potentia Joannis, Pelagium; seque proinde insinulatos vel calumniæ, vel inscitie, qui hominem accusassent ex libris, quos damnaret ipse, aut suis aut alienis, quos male intellexissent, institerunt; quo primum tempore licuit apud totius Orientis primatem, ut causa retractaretur, post obitum Joannis ann. 417 vita functi?

Adde quod credibile est, neque a Gallicanis episcopis accusatoribus, neque a Theodoto accusationem excipiente antevsum tempus solemnè habenda : circa tempus autumnii synodi, ne præsules novo labore fatigaretur.

Venisse porro ad concilium Praylium, licet moris non esset, nisi tota diocesis convocaretur idcirco puto, quod a Gallicanis episcopis, immo forte et ab Hieronymo edoctus de Pelagii mala fide Pelagianorumque jactantia, per epistolam in orbem universam missas, quasi non persona sola, sed etiam dogmata a Palæstinis Patribus absoluta forent, sua interesse duxerit penitus causam recognosci, ne quis dederat in commendationem Pelagii, præ reverentia præcessoris, litteras, orbi scandalum facere, et hæresi patrocinari permitteret.

Ex his porro pervidere est quo consilio Pelagius litteras commendatitias a Praylio ad sedem apostolicam expresserit, Romanamque cum suis miserit, simulque gesta Diospolitanae synodi, et libellum suæ fidei : volebat siquidem versipellis hæreticus, et suis rebus implicatum tenere Praylium Hierosolymis, si Romanæ animam Innocentii, quem nondum sciebat delincentem, occupare; ne, si quid in concilio tentaretur, quod a Gallicanis episcopis urgeri apud Theodotum sentiebat, Romæ retractaretur factum Diospoli de persona judicium.

Perierunt æta litteræque ex synodo ad urbis episcopum missæ, magno utique ecclesiasticæ historiæ damno : patuissent enim detectæ insidias monachæ artes, et forte, in exemplum consequentium sæculorum, ratio haberetur hæreticorum mala fidei convincenda, cogendi que homines, convictos, exempla Pelagii, ac suamque pudorem tenebris solitudinis ignem occulere.

XI SYNODUS

A DIGRESSIO DE CONCILIIS AFRICANÆ ECCLESIÆ.

Coacta Carthage ab Aurelio, Honorio xii et Theodosio viii AA. CC., ante Quadragesimam, anno 418.

Admodum obscura est undecima synodus, quæ tertia Carthaginensis in causa Pelagiana; ejus tamen cognitio non mediocriter ad historiam conducit: quare paulo curiosius in eam inquirere oportet, ne cum aliqui præter doctorum sententiam dicturi simus, illud sine gravi ratione asserere videamur.

Verum, quia solis fere ex tertiis Zosimi litteris ad Africanos inquisitio agenda est, has ego statim initio exscribendas putavi, tum ut fidem dicendorum faciant, tum ut correctiores legantur. (*Itæ tertiæ litteræ cum supra memoratis habentur tomo dicto XX nostræ Biblioth., col. 676.*)

Ex his constat primum, binas a Zosimo litteras ad Aurelium et universos per Africanam episcopos scriptas fuisse; una de Cælestio, quæ licet careat diei et mensis nota, consignatur tamen consuluatū Honorii xi et Flavii Constantii ii; alteras de Pelagio, statim a prioribus, sine nota quidem consulum, sed cum die et mense, xi kal. Octob.

Constat deinde litteris Zosimi responsum fuisse ex Africa, missamque obtestationem ut ne pontifex de re tanta judicaret sine Africanis instrumentis, quæ cum obtestatione missa sunt, quæque partim gesta præcedentium synodorum, partim libellum Paulini litterasque Gallicanorum episcoporum, ac librum de Natura Pelagii, et responsonem Augustini atque plura continerent.

Constat tertio, non prius sanctum pontificem obtestationi Afrorum respondisse, quam accepisset per Marcellinum subdiaconum synodicam, eamque prolixam, cum scribat aliqua tædii testificatioe se omne volumen epistolæ voluisse, eoque aliquando perlecto, intellexisse priores suas litteras non suo sensu acceptas.

Constat quarto, nihil suprema sententia definitum fuisse de causa Cælestii ante xii kal. April., quo tempore tertias litteras Zosimus dedit, jam non, ut priores, universis per Africanam constitutis episcopis, sed Aurelio et cæteris qui in concilio Carthaginensi affuerant. Quod diligenter animadvertendum est.

Constat quinto aliquid fuisse, immo geminum Carthaginensis provinciæ concilium, ante Africanum plenarium kal. Maii inchoatum; et a priore quidem, post acceptas saltem primas Zosimi de Cælestio litteras, missam fuisse obtestationem cum instrumentis causæ, quæ prius diximus; ad posterioris vero synodicam datum a Zosimo responsum illud, quod iii kal. Maii Carthage acceptum est, duobus nimirum diebus ante inchoatum generale concilium.

His quinque ita constitutis, contendo, ex duobus modo memoratis Carthaginensis provinciæ conciliis, alterum, cujus litteris Zosimus non respondit, habitum fuisse mense Octobri, vel etiam Novembri ann. 417; alterum, cujus Patribus Zosimus epistolam dedit antea relatum, coactum ante Quadragesimam ann. 418; quamquam non est visum operæ pretium tractatione alterum ab altero distinguere, cum unius nihil omnino supersit præter obscurissimam memoriam, alterius paulo sit explicatior ratio.

Quot episcopi convenerint, incertum est: pures convenisse, id est, unam saltem de turris, de quibus dictum est ad Milevitanam synodum, ex eo conficitur, quod conventum summus pontifex concilii Carthaginensis nomine appellet: qua ex appellatione amplius illud inferitur, ex sola proconsulari provinciæ Patres convenisse. Verum id totum illustrari postulat nonnulla rerum Africanarum notitia, quæ consequentibus etiam synodis lucem allatura sit; implicitissimis enim sæpe tenebris, ad eruditorum etiam lædium, res Africanarum synodorum obvolvuntur. Placet igitur hoc in argumentum parumper digredi.

Ex veterum monumentis colligitur (*Apud. Cypr. epist. 46, Aug. epist. 110*), in Africa quatuor generum synodos habitas fuisse; nam et aliquando unius civitatis episcopus, vel cum suis tantum presbyteris et diaconibus conveniebat, quod contrahere presbyterium dicebatur; vel etiam plebem advocabat, quod erat gesta ecclesiastica conficere; vel in concilium quoque adhibebat e vicinia episcopos.

Sed aliquando primas unius integræ provinciæ episcopos per tractoriam vocabat, qua ratione prescribitur canon 76 Cod. Africani: *Placuit ut quotiescumque concilium congregandum est, episcopi qui neque ætate, neque ægritudine, neque aliqua graviore necessitate impediuntur, competenter occurrant; et primatibus suarum quarumque provinciarum intimetur ut de universis episcopis, vel duæ, vel tres turmæ fiant, ac de singulis turmis vicissim, quotquot electi fuerint, ad diem concilii instantissime occurrant. Quod si non potuerint occurrere, excusationes suas in tractoria conscribant; vel si post adventum tractoriæ aliquæ necessitates repente forsitan ortæ fuerint, nisi rationem impediendi sui apud suum primatem reddiderint, Ecclesiæ suæ communionem debere esse contentos.*

Ex pluribus aliquando provinciis conveniebant episcopi propter commune negotium, non tamen ex omnibus, cujusmodi fuit Bysacenum, ad quod ex provincia proconsulari missi sunt episcopi legati (*Cod. Eccles. Africanæ ad ann. 394*).

Denique aliquo ex tota Africæ dicecesi, id est, ex omnibus Africanis provinciis, accitu Carthaginensis episcopi, conventus celebrabatur, quamquam fuit aliis temporibus alia convocandi forma. Singulis enim annis primum convenerunt. Deinde tempus ex arbitrio Carthaginensis episcopi, aut potius e negotiorum necessitate, pependit.

Primum genus, quod diocæsanis nostrorum temporum synodis respondet, conventus magis seu presbyterium quam concilium dicebatur; secundum, nomen accipiebat vel a provincia, vel ab urbe ad quam episcopi a primæ evocati confluebant; tertium, Africanum quidem, sed particulare nominabatur, ut a quarto discernetur, quod universale vocatum est, ad quod nempe omnibus ex provinciis Africæ, vel episcopi quilibet, vel delegati conveniebant.

Africana porro diocæsis prioribus temporibus habuit provincias quinque, proconsularem seu Carthaginensem, Bysacenam, Numidiam, Mauritiam et Tripolitanam. Deinde Mauritanicæ duæ factæ sunt, Sitifensis et Cæsariensis. (Sunt qui Numidiam quoque in duas divisam putent, sed non magna ratione.) Accessit denique Hispania Transfretana, seu Mauritania Tingitana, si modo vera sit Inscriptio concilii plenarii ann. 418 habiti, prout legitur in manuscripto codice monasterii sancti Bavonis Gandavensis: quamquam et aliunde id probari potest, ut ostendimus in dissertatione de Constitutionibus imperatorum.

Ex his cognosce, lector, quæ synodi Africanæ dicendæ sint, quæ vel Carthaginenses tantum, vel alterius cujuscumque provinciæ Africanæ sunt, ad quas ex pluribus provinciis episcopi conveniebant. Carthaginenses, vel alterius provinciæ, quas unius solius, aut proconsularis, aut cujuscumque alterius provinciæ episcopi celebrabant. Illarum cogendarum auctoritas penes episcopum Carthaginensem erat; istarum penes singulos primates. In illis decernebantur quæ totius diocæsis intererant; in istis, quæ unius provinciæ. Ad Africanas appellabatur a provincialibus; ad provinciales a judicio singulorum episcoporum.

Africanæ singulis annis cogendæ fuerant ex præscripto concilii Hipponensis, ut patet ex can. 18 Cod. Africani: *Secundum Nicæna statuta, propter causas ecclesiasticas, quæ ad prædictam plebem sæpe occurrunt, singulis quibusque annis concilium convocetur.*

ad quod omnes provinciae, quae primas sedes habent, de conciliis suis binos, aut quantos delegerint, episcopos legatos mittant, ut congregatio conventus plena possit esse auctoritas.

Legendarum tempus, immo diem sanctiebat canon 73: *Placuit ut dies venerabilis Paschae formatum subscriptione omnibus circumferretur, dies vero concilii idem servetur qui in Hipponeusi concilio constitutus est, id est, x kal. Septemb., etc.*

At quia molestum erat tot episcopos tam saepe suis e sedibus emovere, abrogati sunt canonem praedicti duo, canone 95: *Quoniam constitutum fuerat in concilio Hipponeusi, ut singulis annis contraheretur concilium Africae plenarium, non tantum hic apud Carthaginem, verum etiam per diversas provincias suo ordine; et hoc ita servatum est, ut indiceremus aliquando in Numidia, aliquando in Bysacio. At quia hoc laboriosum omnibus fratribus visum est, placuit ut non sit ultra fatigandi fratres anniversariae necessitas, sed quoties exegerit causa communis, id est, totius Africae, undecumque ad hanc sedem de hac re datae litterae fuerint, congregandum esse synodum, in ea provincia ubi opportunitas persuaserit: causae autem quae communes non sunt, in suis provinciis iudicentur.*

Provinciales ex praescripto Niceni concilii bis in anno habebantur; semel ante quadragesimam Paschae; iterum circa tempus autumnii. Vide canonem 5 Nicenum relatum in Notis ad quartam synodum, et inde cognosce quo tempore plura concilia provincialia coacta sint, utroque scilicet legitimo, nec alio, nisi necessitas urgeret. Unde quoties praeter solemne tempus habita leguntur, investiganda est homini studioso causa: fuit enim aliqua semper, quam scilicet ad historiam conferat.

Africae modo in una, modo in altera provincia, ordine servato, congregabantur, ut aucta dictum est ex can. 95, quamquam nullae sunt habitae extra Numidiam, Proconsularem et Bysacenam: quia reliquae provinciae minus erant opportunae propter distantiam, quam praedictae, in media Africa sitae. Provinciales non habebantur in civitatibus, ubi erant seditiones seu primates, ut quibusdam visum est, propter canonem 75: *Scribendum ad singularum quarumque provinciarum primates, ut quando apud se concilium congregant, festum diem non impediatur. Sed in opportunioribus provinciis Locis, quod constat ex Milevitana synodo, quemadmodum et Cirtensi, quam coepit Silvanus Numidiae primas, cum tamen Summanus vel Zimensi Ecclesiae praesesset.*

Notandum verò nomine concilii plenarii appellatis e veteres synodum ad quos omnes episcopi conveniebant; unde factum ut nomen hoc alio alias sensu usurparent. Uxerunt enim plenaria concilia, non ea tantum quae totius Africae, sed ipsa quoque provincialia, prout mirum, episcopi, vel omnes unius provinciae apud seniores suos, vel ex omnibus provinciis ad locum a Carthaginensi episcopo constitutum, congregabantur. Intercessit igitur discrimen aliquod inter concilium plenarium et universale: illud enim potuit esse unius tantum provinciae; istud fuit totius diocesis, quoniam iam universale adhuc a plenario totius Africae diversum aliquando fuit. Ad illud enim omnes provinciae per legatos tantum vocabantur: ad istud omnes unius provinciae, quibusdamque placere venire. Similiter ad provinciae unius concilium non plenarium una sola terra vocabatur, ad plenarium autem. Unde intelligenda est quam ob causam nulla catholicoz synodus Africana legatorum plures episcopos habuisse quam duos, et vigiliat ad summum, cum tamen in Africa forent plures quingentis Ecclesiae episcopales catholice: scilicet conveniebant ex singulis provinciis una tantum forma, id est, media sede pars, de qua tamen aliqui fustas haberent absentis sententias, id quibus est canon 26: *Id vero sapienter institutum fuit, ut praesentibus suis orbatu Ecclesiae namque quidquam praesentibus: sedam tamen vicino episcopo remanenti pro-*

A secturus commendabat. Ea porro disciplina viguit apud catholicos, sed aliis moribus vivebant Donatistae. Verum ista diligentius aliquando, si Deus voluerit, in historia Ecclesiae Africanae, quam meditamur.

His porro animadversis, concludendum illud est, propter quod digressi sumus, undecimam scilicet synodum, aut provincialem fuisse, quod magis reor; aut Africanam particularem tantum, quod non improbabile, alterutrum enim sequitur ex inscriptione litterarum Zosimi summi pontificis. Quid autem in ea gestum sit ex praecedentibus constat; quot episcopi assuerint incertum; certus tamen locus, cum tempore, praeside et occasione.

XII SYNODUS,

Carthagine ab Aurelio ex omnibus Africae provinciis collecta, Honorio. xii et Theodosio viii AA. CC., kalendis Maiis, anno 418.

Carthagine habita est duodecima synodus, ad quam ex omnibus Africae provinciis episcopi ab Aurelio vocati convenerunt. Quare, sicut a loca Carthaginensis vulgo dicitur, ab Augustino tamen Africana nominatur (*Epist. 215*), estque prima totius Africae in causa Pelagianae haeresis.

Coacta est Honorio xii et Theodosio viii AA. CC., ut habent acta, id est, ann. Christi 418, non initio veris, quod voluit Binius Baronium secutus, sed kal. tantum Maiis, quam notam acta praeserunt. Et vero, quomodo, vigente ecclesiastica disciplina, 214 episcopi (tot enim congregati dicuntur, quos inter Aurelius, Augustinus, Alpius, Possidius, Evodius, alique sanctissimi antistites) suis ab Ecclesia abfuisse solenni tempore Paschatis, quod anno isto incidit in diem septimum Aprilis, et cujus proinde festi consummatio fuit xviii kal. Maias?

Qua occasione praetermittere non possum quod inter legendum codicem Africanae Ecclesiae, pauloque diligentius versanda concilia generalia ejusdem Ecclesiae, observavi, nullum, praeter duo, habitum; alio tempore; quam post integrum saltem a festis paschalis mensem; plura vero consignari mense Augusto et Septembri. Duorum autem, quae excepta volui, posterius, omnium celeberrimum propter gravissimum negotiorum necessitatem coactum est kal. Maiis ann. 418, cum Pascha in eideret in diem 7 Aprilis; prius, quod valde obscurum est, celebratum legitur v kal. Maias, ann. 399, Pascha incidente in diem 10 Aprilis. Sed errorem irrepisisse oportet hunc in locum, et positas vel kalendas pro idibus, vel Maias pro Junius, ut quid enormiter factum dicatur, et contra canones in aliis conciliis sancte observatos dicatur.

Inter universales synodos ita censeri debet, quippe cui praesuerit Aurelius, cum Donatiano Telectensi primae sedis episcopo provinciae Bysacense, et aliis 212, tam ex provincia Bysacena, quam Mauritania Sitifensi, Tripolitana, Numidia, Mauritania Casariensi, et Hispania, id est, Mauritania Tingitana, quae Hispania trans Gades dicta est, propterea quod vicario Hispaniarum subesset.

Ex ea data est synodus ad Zosimum papam, de qua Prosper Cassianum alloquens (*Lib. cont. Collat. cap. 10; idem habet in resp. ad 8 cap. Gall.*): *Secundum tuam censuram, quae sanctorum et pederum voluntatum asserit non in omnibus hominibus ex Deo principium. ... erraverunt ducenti quatuordecim sacerdotum, qui in epistola quam suis constitutionibus praetulerunt, ita apostolicae sedis antistitem beatum Zosimum suum allocuti: Constituimus in Pelagianae, atque Caesariensis per venerabilem episcopum Innocentium, de beatissimi apostoli Petri sede prolatam manentem, donec a permississima confessione situerint; gratia Dei per Jesum Christum, Dominum nostrum; non solum ad cognoscendum, verum etiam ad faciendum justitiam, nos per actus singulos adiutari, ita ut sine*

Uta nihil veræ sanctæque pietatis habere, cogitare, dicere, agere valeamus.

Sed hic oriuntur difficiles quæstiones septem, quatuor ex Augustini variis locis, tres ex Prospero testimonio mox allato, alioque Chronici loco. Prima, quæ sit illa synodus Africana (*Lib. de Peccato orig. c. 7 et 8*), quæ revocavisse dicitur in memoriam venerabili papæ Zosimo, quid ejus præcessor Innocentius de gestis Palæstinæ synodi judicasset, et post cujus rescripta, in Cœlestium justissima prolata est sententia. Secunda (*Ibidem*), quod item Africanum concilium, ex quo rescriptum est Zosimo, antequam ad universos episcopos totius orbis tractoriam mitteret. Tertia, ex quo pariter Africæ conventu Romanam litteræ venerint, id continentes non sufficere hominibus tardioribus et sollicitioribus, quod se generaliter Innocentii episcopi litteris consentire Cœlestius fatebatur, sed operæ eum debere anathematizare quæ in suo libello præsertim posuerat, etc. (*Lib. II ad Bonif. cap. 3*). Quarta, quod denique concilium posterius plenarium totius Africæ, in quo breviter contra errorem Pelagianum aliquid constitutum est (*Epist. 47. ad Valent.*).

Atque has quæstiones facit Augustinus, alias Prosperus (*Lib. cont. Collat. cap. 10*). Quinta igitur, quæ sit illa Africana episcoporum concilia, quæ decretis suis constituerunt, utrumque Dei donum esse, et scire quid facere debeamus, ei diligere, ut faciamus: ut edificante charitate scientia non possit inflare, quia sicut de Deo scriptum est: *Ille est qui docet hominem scientiam* (*Psal. xciii. 10*); ita scriptum est: *Charitas ex Deo est* (*I. Joan. IV. 7*). Sexta, quæ ex synodo Africanæ episcopi ad papam Zosimum rescribentes, eamque in sententiæ hujus salubritate laudantes, aiunt: *Illud vero, quod in litteris tuis, quas ad universos carissimè esse mittendas, posuisti dicens: « Nos tamen instincti Dei (omniu enim bona ad auctorem suum referenda sunt, unde nascuntur) ad fratrum et coepiscoporum nostrorum conscientiam universa retulimus; » sic acceptimus dictum, etc.* (*In Chron. ad consulat. Hon. XII et Theod. VII*). Septima quo concilio apud Carthaginem habito 207 episcoporum ad pontificem Zosimum synodalia decreta perlata sunt, quibus probatis, per totum orbem hæresis Pelagiana damnata est.

Ut explicentur tot quæstiones, pateatque veritas, quæ via potest, ex tantis tamque antiquis tenebris, certa quædam statuenda sunt tamquam principia.

Constat igitur primo, sæpius ab Africanis ad Zosimum, et a Zosimo ad Africanos rescriptum esse in causa Cœlestii et Pelagii. Ut enim significant Augustini verba (*Lib. II ad Bonif. cap. 3*): *Tot et tantis inter apostolicam sedem et Afros episcopos currentibus et recurrentibus scriptis ecclesiasticis, etiam gestis de hac causa apud illam sedem, Cœlestio præsentè et respondente, confectis, etc.*

Constat deinde ea quæ tribuit Prospero Africanis episcoporum conciliis, legi totidem verbis can. 4 concilii Africani universalis habiti Carthagine kal. Maiis, Honorio XII et Theodosio VIII cons. Unde dubium esse non potest quin nomine Africanorum conciliorum universale quod proximis intelligere voluerit. Cur ergo usus est plurali numero? An vitiosa est lectio, legendumque potius, vel: *Erravit Africæ episcoporum concilium*, etc., vel: *Erraverunt Africæ episcopi*? Tale quiddam suadere videntur variantes editiones. An satius est, retenta antiqua lectione, dicere Prosperum, cum hæc scriberet post. ann. 432, respexisse ad duo concilia Africana, quorum in uno constituti sunt canones ann. 418, in altero recogniti et approbati ann. 419.

Constat etiam plenarium illud posterius totius Africæ concilium, in quo breviter contra errorem Pelagianum constitutum est id quod Augustinus Valentino in *er alia legendum jubet* (*Epist. 215*), ad cognoscendum *ex eademmodum catholice Ecclesie in Dei misericordia Pelagianæ hæresis venena repulsi non esse diversum ab universali Carthagine habito kal. Maiis;*

A in eo enim breviter octe canonibus comprehensa est tota Ecclesiæ fides adversus Pelagianum errorem, ut emergentes in Adrumetino monasterio contentiones. Quorsum vero, iniques, et cujus respectu Augustinus hoc concilium posterius dicit (*Lib. I de Hæres. Pelag. cap. 44*)? En scopulus, ad quem, opinor, eruditus hæere necesse est: nec aliter evadere quam admissis duobus cum Vossio Africanis conciliis, posteriore uno, in quo sancti sint octo canones, altero priore, unde scripta quæ habet, tum Prosper in hæc verba: *Erraverunt ducenti quatuordecim episcopi*, etc., tum Augustinus, cum ait: *Hoc ut plenius et manifestius in illo fieret*, etc. At quando, instabis, prius illud haberi contigit, si posterius kal. Maiis convenit? Novus iterum scopulus, ad quem tantisper hærendum donec affulgeat ex consequentibus novæ lux.

Constat quarto, hæc verba Prosperi: *Erraverunt Africani episcopi ad papam Zosimum rescribentes, eamque in sententiæ hujus salubritate laudantes, etc.*, pertinere ad aliud tempus quam quo habitum est universale concilium, quo de hinc agitur; nam procul dubio id rescribere Africani post acceptam Zosimi tractoriam ad universos orbis episcopos. Cum ergo tractoria illa in Africam non pervenerit, nisi longo post kalendas Maias, quarum in acceptis sunt teritæ litteræ continentes, nihil adhuc immutatum, sed omnia in eo statu relicta in quo dudum fuerant (*Epist. 3 Zosimi ad Afric.*); necesse est rescriptum illud, cujus meminit Prosper, pertinere ad mensem circiter Augustum; atque illa, vel coactum novum concilium: tunc temporis; vel, quod opinabilis videtur, idem eousque permansisse, delapsis tamen interdum Patribus ad suas, ut necessitas postulabat, invisendas Ecclesias.

Constat quinto, tres priores quæstiones ex verbis Augustini ortas, non difficili negotio posse dissolvi, si modo ea quæ in ipsis continentur pertinere dicantur ad prius concilium Africanum, seu potius ad priorem concilii Africani universalis concessum. C Duos enim aut tres potius unius concilii concessus vel conventus fuisse puto, quos tamen singulos nomine concilii Augustinus appellaverit, propterea quod diversis mensibus celebrati fuerint, nec modicum inter ipsos temporis spatium intercesserit, redeuntibus ad diem constitutum ex sua singulis Ecclesiæ episcopis, saltem delegatis.

Priorem igitur conventum, sive potius prius concilium habitum pono kalend. Maiis, quibus consignatur concilium 214 episcoporum; posteriorem conventum, seu posterius concilium, habitum puto circiter medium Junium; postremum, circiter medium Augustum. In priore rescripta sunt ad Zosimum ea quæ continentur partim prioribus tribus ex Augustino quæstionibus, partim septima ex Prospero. In posteriore sancti canones, de quibus est quarta ex Augustino, et quinta ex Prospero quæstio. In postremo denique post acceptam Zosimi tractoriam universalem et particularem ad Africanos epistolam, et cæteræ gratiæ summo pontifici, et illud laudatum tractoriam quod ex Prospero quæstione sexta relatam est.

Itatio temporis ita constituendi aperta hæc est: totum negotium de quo agitur in quæstionibus solvi oportuit intervallo temporis quod a festis paschalibus absolutis ad XII kal. Octob. elapsum est, id est, a die 15 April. ad 21 Septembris; nam et sanctissimi episcopi 214 festa paschalia procul dubio suis in Ecclesiis peregerunt, et Augustinus, qui omnibus conventibus interfuit, XII kal. Octob. in Mauritania lungebatur legatione sedis apostolicæ, ut comaret ex epistola 190, ad Optatum, et ex gestis cum Emerito.

Tres igitur conventus ponendi, si Augustinum et Prosperum audire voluerimus. Primus, ex quo, post tertias litteras Zosimi acceptas III kal. Maias, rescriptum est summo pontifici, de modo judicii cum Cœlestio exercendi. Neque vero prius haberi potuit,

siquidem soli 15 dies concessi fuerint Patribus ad conveniendum ex suis provinciis. Cum ergo monita concilii, et reliqua simul instrumenta litis, Romam prius perventura crederentur ab Africanis quam iudicium institueretur a Zosimo, nec tamen perventura, nisi post mensem; dimissi videntur Patres, ut festum Pentecostes solemnemque baptismum de mora cum sua plebe celebrarent, reversuri statim perfactis festis, ut praesto essent ad excipiendum in communi, et deliberandum si quid responsi vel a Marcellino subdiacono agente in rebus Africanæ Ecclesiæ, vel a summo pontifice afferretur.

Secundum haberi commode potuit circiter xv kal. Julias, id est, die 17 Junii, aut etiam citius circa idus Junias, tuncque sancti canonibus 19, quorum octo pertinent ad fidem, reliqui ad disciplinam.

Ultimus canon, quia facit ad rem nostram, hic memorandus: *Placuit, ne diutius universi episcopi qui ad concilium congregati sunt, tenerentur ab universo concilio iudices ternos de singulis provinciis eligi: et electi sunt de provincia Carthaginiensi Vincentius, Fortunatianus et Clarus; de provincia Numidiæ Alipius, Augustinus, et Restitutus; de provincia Byzacena cum sancto seno Donatiano primato Cresconius, Jocundus et Evulianus; de Mauritania Sitifensi Severianus, Asiaticus et Donatus; de provincia Tripolitana Plautus, qui ex more legatus unus missus est; qui omnes cum sancto seno Aurelio universa cognoscant. Et petit universam concilium ut cunctis, sive gentis, quæ confecta sunt, sive epistolis, ipse subscribat. Et subscripserunt, etc.*

Canonis causa fuit, ut opinor, quod cum Roma exspectaretur responsum, nec illud tamen, vel propter tempestuosum mare, aut resollantes ventos, brevi affuturum sperari posset, visum est paulo derius, et vix non inhumanum, retinere tot Patres ad incertum diem, restuosa præsertim tempestate, extra sua loca, vix commodis non abunde sufficientibus.

Allatum est tamen responsum, non longo post tempore, non quidem a tribus Zosimi legatis, Faustino Potentinæ Ecclesiæ episcopo, Philippo et Asello presbyteris, quod mihi aliquando visum; sed a Leone, tunc acolytho, postmodum Romano pontifice, qui videtur attulisse simul mandatum ad Augustinum, ut in Mauritiana legatione sedis apostolicæ fangeretur (*Aug. epist. 491*). De Cælestii vero Pelagique condemnatione duæ fuerunt epistolæ: una universalis, quam tractorum vocat Mercator; altera specialis ad Afros, qui gratias egerunt summi laudibus emulatas (*Aug. epist. 190*).

XIII SYNODUS,

Quæ secunda Africana ibidem habita, eodem anno circiter medium Junium.

Ex his quæ hæcenus pertractata sunt, consequens videtur ut, si veluerimus eam Augustino loqui, numeranda sit decimo tertio loco synodus quam ille postremo planetarium Africanum concilium nominavit, et in qua celebres illi canones octo ad fidem pertinentibus conditi sunt:

1. e Placuit omnibus episcopis, qui fuerunt in hac sancta synodo, ut quicumque dicit Adam primum hominem mortalem factum, ita ut sive peccaret, sive non peccaret, mureretur in corpore, hæc est, de corpore extitit, non peccati merito, sed necessitate natura; anathema sit.

2. e Hæc placuit ut quicumque parvulos recentes ab utero matrum baptizandos negat, aut dicit, in remissionem quidem peccatorum eos baptizari, sed nihil ex Adæ trahere originalis peccati, quod regenerationis lavacro expiatur, unde sit consequens ut in eis forma baptismalis in remissionem peccatorum, non vera, sed falsa intelligatur; anathema sit. Quoniam non aliter intelligendum est quod ait Apostolus: *Per unum hominem peccatum intravit in mundum, et per peccatum mors, et ita in omnes homines pertransiit, in quo omnes peccaverunt* (*Rom. v, 12*), nisi

A quemadmodum Ecclesia catholica, ubique diffusa, semper intellexit. Propter hanc enim regulam fidei etiam parvuli, qui nihil peccatorum in semetipsis adhuc committere poterunt, ideo in peccatorum remissionem veraciter baptizantur, ut in eâ regeneratione mundetur quod generatione traxerunt.

3. e Item placuit ut quicumque dixerit gratiam Dei, in qua justificamur per Jesum Christum Dominum nostrum, ad solam remissionem peccatorum valere quæ jam commissa sunt, non etiam ad adiutorium ut non committantur; anathema sit.

4. e Item quisquis dixerit eandem gratiam Dei per Jesum Christum Dominum nostrum propter hoc tantum nos adiuvare ad non peccandum, quia per ipsum nobis revelatur et aperitur intelligentia mandatorum, ut sciamus quid appetere, quid vitare debeamus, non autem per illam nobis præstari ut quod faciendum cognoverimus, etiam facere diligamus atque valeamus; anathema sit. Cum enim dicat Apostolus: *Scientia inflat, charitas vero ædificat* (*1 Cor. viii, 1*); valde impium est ut credamus ad eam quæ inflat nos habere gratiam Christi, ad eam quæ ædificat non habere; cum sit utrumque donum Dei, et scire quid facere debeamus, et diligere ut faciamus, ut, ædificante charitate, scientia non possit inflare. Sicut autem de Deo scriptum est: *Qui docet hominem scientiam* (*Psal. cxviii, 10*), ita etiam scriptum est, *Charitas est Deus est* (*1 Joan. iv, 7*).

5. e Item placuit ut quicumque dixerit, ideo nobis gratiam justificationis dari, ut quod facere per liberum jubentur arbitrium facilius possimus implere per gratiam, tamquam etsi gratia non daretur, non quidem facile sed tamen possimus etiam sine illa, implere divina mandata; anathema sit. De fractibus enim mandatorum Dominus loquebatur, ubi non ait: *Sine me difficilius potestis facere*; sed ait: *Sine me nihil potestis facere* (*Joan. xv, 5*).

6. e Item placuit ut quod ait sanctus Joannes Apostolus: *Si dixerimus quia peccatum non habemus, nos ipsos seducimus, et veritas in nobis non est* (*1 Joan. i, 8*); quisquis sic accipiendum putaverit, ut dicat, propter humilitatem non oportere dei nos non habere peccatum, non quia veritas est; anathema sit. Sequitur enim Apostolus, et adjungit: *Si autem confessi fuerimus peccata nostra, fidelis est et justus, qui remittat nobis peccata, et mundet nos ab omni iniquitate* (*1 Jo. i, 9*); ubi satis apparet hoc non tantum humiliter, sed etiam veraciter dici. Poterat enim Apostolus dicere: *Si dixerimus quia non habemus peccatum, nos ipsos extollimus, et humilitas in nobis non est*. Satis ostendit, eum qui se dixerit non habere peccatum, non verum loqui, sed falsum.

7. e Item placuit ut quicumque dixerit, in oratione Dominica ideo dicere sanctos: *Dimittite nobis debita nostra* (*Matth. vi, 12*); ut non pro se ipsis hoc dicant, quia non est eis jam necessaria ista petitio, sed pro aliis qui sunt in suo populo peccatores; et ideo non dicere unumquemque sanctorum: *Dimittite mihi debita mea*; sed: *Dimittite nobis debita nostra*; ut hoc pro aliis potius quam pro se justus petere intelligatur; anathema sit. Sanctus enim et justus erat apostolus Jacobus, cum dicebat: *In nullis enim offendimus omnes* (*Jacob. iii, 2*). Nam quare additum est, omnes, nisi illa sententia conveniret et psalmo, ubi legitur: *Non intres in iudicium cum servo tuo, quia non justificabuntur in conspectu tuo omnes vivens* (*Psal. cxlii, 2*)? et in oratione sapientissimi Salomonis: *Non est homo qui non peccet* (*Eccles. vii, 21*); et in libro Job: *In manu omnis hominis signat, ut sciat omnis homo infirmitatem suam* (*Job xxxvii, 7*). Unde etiam Daniel sanctus et justus, cum in oratione pluraliter diceret: *Peccavimus, iniquitatem fecimus, etc.* (*Dan. ix, 5*), quæ ubi veraciter et humiliter confitetur, ne putaretur, quemadmodum quidam sentium, hæc non de suis, sed de populi sui potius dixisse peccatis; postea dixit: *Cum orarem, et confiterer peccata mea, et peccata populi mei*

Domino Deo nostro (Ibid. 20). Noluit dicere, peccato nostra, sed, populi sui, dixit, et sua, quia futuros istos, qui tam male intelligunt, tamquam propheta providit.

8. Item placuit ut quicumque verba ipsa Dominice orationis, ubi dicimus: *Dimittis nobis debita nostra* (Matth. vi. 12), ita voluit a sanctis dici, ut humiliter, non veraciter hoc dicatur; anathema sit. Quis enim feras orantem, et non hominibus, sed ipsi Domino montentem, qui labiis sibi dicit dimitti velle, et corde dicit quæ sibi dimittantur, debita non habere.

Dignum vero notatu est in omnibus aliis Africanæ Ecclesiæ conciliis, nihil quod ad fidem pertineret decretum esse, sed actum de sola disciplina, causisque personarum. An quia provincialium conciliorum nulla erat de dogmatibus definiendi auctoritas, cum fides sit communis causa, cuiusmodi nulla, nisi in concilio totius Africæ agebatur? Sed cur nec in primo concilio universali? An intelligebant sancti viri, quorum dux Aurelius et velut ingenium Augustinus erat, quoties fidei ratio ventilatur, omnes episcopos, nonniā ad Petrum, id est, sui nominis et honoris auctorem, referre debere, eamque esse antiquam traditionem Patrumque instituta sacerdotali officio custodienda (In not. in epist. ad Milevit. et Carthag. cōncl.)?

Cur ergo nunc conditi canones? Id factum reor, quia jam ad Patres pervenerat exemplar tractoriæ, sed privati tantum litteris, nondum per legatos. Quare, ut absentibus episcopis traderetur, jam aliqua in antecedenti pars tractoriæ, ex stipulo extractos canones, saltem duos priores, (quid, si, deesse tractoriæ cum dolerent partem quæ gratiam Dei spectaret, eam suis canonibus supplebant crediderunt?) quos ab omnibus ferri majoris fuit ponderis, quoniam si a solis delegatis, quorum forte potestas eousque non pertinebat.

Quot episcopi convenerint, dictum antea: ducenti nimirum et quatuordecim, si tamen omnes qui prius convenerant, reverent post Pentecostem ex suis Ecclesiis, quas inviserant: quare irrepsit error in librum Chronographi Prosperi, qui numerat 217. Fuit vero facile notariis pro 214 ponere 217; quamquam hic error non in omnibus codicibus mss. reperitur.

Hinc etiam poetæ Prosperi castiganda hyperbole, qui ter centenis procerum editos linguas canones dixit: solent enim poetæ numerum, qui ducentos prætergressus fuerit, trecentorum nomine appellare.

Dictum etiam satis quo tempore sanctissimi illi defensores fidei convenerint, circiter nempe medium Junium. Par est enim credere post festa Pentecostes peracta solemnemque baptismum reversos. Quare, si se dederint in viam post octavam a baptismo diem, quo absoluebantur festa, diesque in conficienda via quindecim posuerint, quæ brevissima mora, fatendum est non convenisse ante diem 17 Junii; nam ann. 418 littera Dominicalis erat F, et Pascha contigerat die 7 April., atque ita Pentecoste inciderat in diem 26 Maii, absoluto festorum in 2 Junii.

XIV SYNODUS,

Romæ iisdem coss. a Zosimo papa adversus Pelagium et Cælestium, die 15 Aprilis celebrata.

Decima quarta synodus, quæ tertia Romana, habita a Zosimo papa, ea ipsa est quam M. Mercator *audientium plenior* vocat, Commonit. cap. 1: Augustinus, *apostolicæ sedis examen et iudicium*, lib. II ad Bonif. cap. 3, et epist. 194; Possidius, *Ecclesiæ catholice iudicium*, in Vita sancti August. cap. 18; Honorius imperator, *beatissimæ Ecclesiæ acta*, in edict. ad Pallad.; Prosper, *concilium cunctorum sacerdotum mundique manu subscriptum*, lib. cont. Coll. cap. 41, et in carm. de Ingratis.

Hanc habuit Zosimus post patefactas hæreticorum artes, Cælestique perspectam malam fidem inde

misit in universum orbem nobilem illam epistolam, quæ, ut ait Prosper, *ad impiorum detractionem gladio Petri dextris omnium armavit antistitum* (Lib. cont. Collat. cap. 41).

Sed præstat audire Mercatorem (Commonit. cap. 3): *Quæ omnia superscripta capitula, ut jam superius dictum est, continet illa beatorum memorie episcopi Zosimi epistola, quæ tractoria dicitur; quæ Cælestius Pelagiusque damnati sunt; quæ et Constantinopolim, et per totum orbem missa, subscriptionibus sanctorum Patrum est roborata, etc.*

Dixerat superius post factam epistolæ per subscriptionem a Cælestio obtentæ mentionem: *Episcopus vero ex Africa rescriptibus, omnemque causam quæ apud eos facta fuerat exponentibus, missis etiam gestis exinde, quæ fuerant tunc cum illo, vel de illo confecta, vocatus ad audientiam pleniorē, ut quæ promiserat, festinaret implere, id est, ut damnatis predictis capitulis, sententia Afrorum pontificum, quæ fuerat communionē privata, absolveretur, non solum non adsuit, sed etiam ex memorata Romana urbe profugit, atque ob hoc a beatorum memorie prædicto Zosimo episcopo, scriptis amplissimis et longissimis perdam-natus est; in quibus et ipsa capitula, de quibus accusatus fuerat, continentur; et omnis causa, tam de Cælestio superscripto, quam de Pelagio magistro ejus praviore, videtur esse narrata: quorum scriptorum et nos hic habemus exemplaria, et ad Orientales Ecclesiæ Aegypti dioceses, et Constantinopolim, et Thessalonicam, et Hierosolymam, similia eademque scripta ad episcopos transmissa esse suggerimus.*

De tractoria pluribus egimus in notis ad Commonitorium, agemus et in dissertatione de subscriptionibus imperatis in causa Pelagianorum: ubi hanc ab auctore appendicis ad epistolam Cælestini, nominatam ostendemus *canonicam auctoritatem*, id est fidei regulam, eique perinde in causa Pelagianorum subscribendum fuisse, atque in causa Eutychianæ hæresis sancti Leonis epistolæ ad Flavianum.

Quot episcopi convenerint, prorsus ignotum est: plures convenisse, ex eo colligitur, quod a Mercatore *plenior audientia* dicatur. Interfuisse clerum urbicum, immo et frequentissimum populum, tradit Augustinus, sive ubi narrat Sixtum presbyterum, quem fama jactaret *favisse inimicis gratiæ, priorem eis, in frequentissimo populo, anathema dixisse* (Epist. 194); sive cum refert querelas Pelagianorum, aut calumnias potius, adversus clericos Romanos, perinde quasi *justionis terrore percussi, non erubuisse prævaricationis crimen admittere, ut contra priorum sententiam suam, quæ gestis catholicæ dogmati ussuerant, postea promittarent malam hominum esse naturam* (Lib. II ad Bonif. cap. 5).

De tempore disputatum est, saltem ex parte, inter inquirendum in Africane concilia: cum enim e consensu habito kal. Maiis rescriptum sit tertius Zosimi litteris datis xii kal. Aprilis, quibus significabat pontifex nihil adhuc definitum summo iudicio; cumque prius sententiam tulerit quam Honorius, iudicium ipsius sequens, constitutionem daret ad Palladium pridie kal. Maias, necesse est synodum convenisse intermedio tempore: at temporis hujus maximam partem tenuit Quadragesima cum festis paschalibus, quæ contingerint die 7 Aprilis. Par est credere statim post absolutos dies festos habitam synodum, id est, die 15 Aprilis, gestisque ad Honorium delatis, editam pridie kal. Maias sanctionem.

Huic temporum rationi belle omnia conveniunt, sive quæ Augustinus ad Optatum scribit de epistola Zosimi (Epist. apud August. 204); sive quæ Hieronymus ad Alipium et Augustinum, de jugulata, ipsis cooperantibus et auctoribus, Cælestiana hæresi; sive quæ alii auctores, de toto Zosimi cum Pelagianis negotio.

Tractoria Zosimi nihil superest, nisi fragmenta quædam, partim apud Augustinum, partim in ap-

pendice epistolæ Cælestini ad episcopos Gallicæ, sed ea vix idonea quæ tantam jacturam consolentur.

Ex epistola Augustini 157 ad Optatum.

Nam, ut jam verbis utar quæ in ipsa epistola beatissimi antistitis Zosimi leguntur: *Fidelis Dominus in verbis suis, ejusque baptismus re ac verbis, id est, opere, confessione et remissione vera peccatorum, in omni sexu, ætate, conditione generis humani eandem plenitudinem tenet. Nullus enim, nisi qui peccati servus est, liber efficitur: nec redemptus dici potest, nisi qui vere per peccatum fuerit ante captivus, sicut scriptum est: Si vos filius liberaverit, vere liberi eritis (Joan. viii, 36). Per ipsum enim renascimur spiritaliter, per ipsum crucifigimur mundo: ipsius morte mortis ab Adam omnibus nobis introductæ atque transmissæ universæ animæ, illud propagatione contractum chirographum rumpitur, in quo nullus omnino natorum, antequam per baptismum liberetur, non tenetur: hinc. In his verbis apostolicæ sedis, tam antiqua atque fundata certa et clara est catholica fides, ut nefas sit de illa dubitare Christianos.*

Ex præteritorum sedis apostolicæ pontificum auctoritatibus sive sententiis, epistolæ Cælestini papæ ad episcopos Galliarum subijci solitis.

CAP. VIII. Quod omnia studia, et omnia opera ac merita sanctorum ad Dei gloriam laudemque referenda sint, quia nemo aliunde ei placeat, nisi ex eo quod ipse donaverit. In quam nos sententiam dirigit beatæ recordationis papæ Zosimi regularis auctoritas, cum scribens ad totius orbis episcopos ait: *Nos autem instinctu Dei (omnia enim bona ad auctorem suum referenda sunt, unde nascuntur) ad fratrum et coepiscoporum nostrorum conscientium universa retulimus. Huic autem sermone sincerissimæ veritatis luce radiantem tanto Afri episcopi honore venerati sunt, ut ita ad eundem virum scriberent: Illud vero, quod in litteris quas in universas provincias curasti esse mittendas posuisti dicens: Nos tamen instinctu Dei, etc., sic accepimus dictum, ut illos qui contra Dei adiutorium extollunt humani arbitrii libertatem, districto gladio veritatis, velut cursim transiens, amputares. Quid enim tam libero fecisti arbitrio, quam quod universa in nostræ humilitatis conscientiam retulisti? Et tamen instinctu Dei factum esse fideliter suspiculerque vidisti, veraciter fidenterque dixisti. Ideo utique, quia preparatur voluntas a Domino, et ut boni aliquid agant, paternis inspirationibus suorum ipse tangit corda filiorum. Quotquot enim spiritu Dei aguntur, hi filii Dei sunt (Rom. viii, 14); ut nec nostrum deesse sentiant arbitrium, et in bonis quibusque voluntatis humanæ singulis motibus magis illius valere non dubitemus auxilium.*

CAP. IX. Quod ita Deus in cordibus hominum; atque in ipso libero operetur arbitrio, ut sancta cogitatio, pium consilium omni-que motus bonæ voluntatis ex Deo sit, quia per illum aliquid boni possumus, sine quo nihil possumus. Ad hanc enim nos professionem idem doctor instituit, qui cum ad totius orbis episcopos de divinæ gratiæ opitulatione loqueretur: *Quod ergo, ait, tempus intervenit, quo ejus non egravis auxilio? In omnibus igitur casibusque, cogitationibus, motibus, adiutor et protector orandus est. Superbum est enim, ut quidquam sibi humana natura presumat, clamante Apostolo: Non est nobis colluctatio adversus carnem et sanguinem, sed contra principes et potestates veris hujus, contra spiritualia nequitiæ in caelestibus (Ephes. vi, 12). Et ment ipse iterum dicit: Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis hujus? Gratia Dei per Jesum Christum Dominum nostrum (Rom. vii, 24). Et iterum: Gratia Dei sum id quod sum, et gratia ejus in me verus non fuit; sed plus illis omnibus laboravi, non ego autem, sed gratia Dei mecum (I Cor. xv, 10).*

Quis fuerit exitus, quisve fructus, sive concilii, sive auctoritatis, intelligere licet ex omnibus ejusdem avi

A scriptoribus, præsertim Augustino, Prospero, Mercatore, aliisque cum Possidio, cujus sunt hæc verba (In Vita. S. Aug. cap. 18): *Et quoniam iidem (Pelagianistæ) perversi, sedi apostolicæ per suam ambitionem eandem perfidiam persuadere conabantur, instantissime etiam conciliis Africanis sanctorum episcoporum gestum est ut sancto papæ urbis Romæ, et prius venerabili Innocentio, et postea sancto Zosimo ejus successori persuaderetur quod illa secta catholica fide et abominanda et damnanda fuisset. At illi tantæ sedis antistites suis diversis temporibus eodem notantes, atque a membris Ecclesiæ præcidentes, datis litteris ad Africanas, Orientisque et Occidentis Ecclesias, eos anathematizandos et devotandos ab omnibus catholicis censuerunt. Et hoc tale de illis Ecclesiæ Dei catholicæ prolatum judicium etiam piissimus imperator Honorius audiens ac sequens, suis eos legibus damnatos inter hæreticos haberi debere constituit. Unde nonnulli ex eis ad sanctæ matris Ecclesiæ gremium, unde reciderant, redierunt, etc.*

XV SYNODUS,

Carthagine ab Aurelio congregata ex tota diocesi Africæ, eodem anno, mense Augusto.

Decima quinta synodus, quam, si cum Augustino loqui velimus, tertium dicere debemus in causa Pelagiana concilium universale Africanum, celebrata est, ut dictum antea, Carthagine circiter medium Augustum; neque enim tardius potuit, cum interfuerit Augustinus, qui xii kalend. Octobris Carthaginem versabatur in Mauritania.

Considerunt episcopi quindecim de singulis provinciis electi, ut est in canone ultimo præcedentis concilii. Item placuit, ne duntius universi episcopi qui ad concilium congregati sunt, tenerentur, ab universo concilio iudices ternos de singulis provinciis eligi: et electi sunt de provincia Carthaginensi Vincentius, Fortunatianus, et Clarus; de provincia Numidiæ Alipius, Augustinus et Restitutus; de provincia Byzacena, cum sancto sene Donatiano primite, Cresconius, Jocundus et Amilianus; de Mauritania Sitifensi Severianus, Asiaticus et Donatus; de provincia Tripolitana, Plautius, qui ex moræ legatus unus est missus: qui omnes cum sancto sene Aurelio universa cognoscant, a quo petit universum concilium ut cunctis sive gestis, quæ confecta jam sunt, seu epistolis, ipse subscribat. Et subscripsit. Aurelius episcopus Ecclesiæ Carthaginensis huic decreto consensit, et præfecto subscripsit. Similiter et ceteri subscripsit. Præfuit de more Aurelius, cum Donatiano sene provinciæ Byzacenæ: qua occasione observata primates semper supra numerum legatorum adfuisse.

Nota vero in canone citato numerari tantum quindecim electos, desiderari vero nomina electorum ex Mauritania tum Cæsariensi, tum Tingitana, ex qua tamen utraque convenisse Patres constat ex præcedentis concilii Africani præfatione. Hi autem si adessent cum primatibus duobus, auferent quidem numerum, non tamen ita ut parem efficerent ei qui reperitur in vulgatis conciliis, ubi concilium dicitur habitum a 38 episcopis. An non forte remanserunt aliquot sua sponte Patres? An puduit librarium tantilli numeri, et 15 additis hinc et inde notis auxit? Causa porro cur ex Mauritanis duobus maritumis nulli remanserint legati, hæc mihi videtur non improbabilis; quod nempe tunc, cum electio facta est, immo cum canon conditus, jam recesserant utriusque prædictæ provinciæ episcopi, propter bellum a Wisigothis illatum Vaudalis, Silingis et Alanis, in vicina parte Hispaniæ consistentibus.

Quid gestum sit in synodo, satis superque patet ex superioribus. Lectæ nimirum Zosimi epistolæ duæ, altera ad omnes orbis episcopos communis, altera ad Afros singularis. Actæ gratiæ scriptis litteris, quarum fragmentum hoc habetur apud Prosperum (Lib. cont. Coll. cap. 10): *Erraverunt Africani episcopi ad eundem papam Zosimum rescribentes,*

eamque in sententia hujus celebratae laudantes, cum aiant : Illa ve. o quod in litteris tuis quas ad universos curasti esse mittendas posuisti dicens : Nos tamen instinctu Dei (omnia enim bona ad auctorem suum referenda sunt, unde nascuntur), ad fratrum et coepiscoporum nostrorum conscientiam universa retulimus : sic accepimus dictum, ut illos qui contra Dei adiutorium exollunt humani arbitrii libertatem, districto gladio veritatis, velut cursum transiens, amputares. Quid enim tam libero facisti arbitrio, quam quod universa in nostrae humilitatis conscientiam retulisti? Et tamen instinctu Dei factum esse, fideliter sapienterque vidisti, veraciter fidenterque dixisti. Ideo utique, quoniam praepratorum voluntas a Domino, et ut boni aliquid agni paternis inspirationibus suorum ipse tangit corda filiorum. Quot enim spiritu Dei aguntur, hi filii sunt Dei (Rom. viii, 14); ut nec nostrum sentiamus deesse arbitrium. et in bonis quibusque, ac voluntatis humanae singulis moribus, magis illius valere non dubitemus auxilium.

XVI SYNODUS,

Carthagine ab Aurelio convocata, Monaxio et Plinta
coss., iii kalendas Julias, anno 419.

In hunc locum referri potest, immo debet, universale aliud Africanum concilium, quod celebratum reperitur post consulatum Honorii xii et Theodosii viii, iii kal. Julii Carthagine, in secretis basilicae restitutum, id est, ann. 419, die 29 Junii; in eo enim recogniti sunt atque iterum approbati canones octo adversus haeresim Pelagianam.

Accepta est etiam, nisi fallor, imperialis epistola ad Aurelium Ravennae data v idus Junias, de exigendis subscriptionibus condemnationi Coelestii et Pelagii ab omnibus episcopis.

Immo et inde ab Aurelio missa kal. Augusti in provincias Byzacenam et Arzeganianam denuntiatio imperialis decreti. Utraque refertur in dissertatione sequente, immo et notis illustratur, quae non mediocrem lucem praesentibus afferunt.

Affuerunt 22 episcopi, quorum nomina in actis recensentur. Affuit et Faustinus Potentinae civitatis episcopus, cum duobus aliis apostolicae sedis legatis, Philippo et Asello, presbyteris.

Quod autem convenisse leguntur 217 episcopi, id ita intelligendum est, ut totidem subscripsisse dicantur, quot legatos communi nomine rem acturos, aut ad suas Ecclesias redeuntibus, elegerint.

Jam vero delegatos iudices concilium tenuisse diu postquam reliqui ad suas Ecclesias reverterunt, non tantum acta testantur, sed haec etiam ratio evincit, quod recitatae sint in hac synodo diversa concilia universae provinciae Africae, transactis temporibus Aurelii Carthaginensis episcopi celebrata; neque modo recitata, sed brevitata, ut opinor: quod praestari non potuit, nisi iusto temporis spatio. Brevitationem enim faciam a Patribus, non item temere ab aliquo, ut quibusdam visum est, consarcinate: ita sentio, ut afferendis tamen argumentis abstinendum putem, quia tractari quaeestionem video paulo commotius quam forte modesta severior permittat.

XVII SYNODUS,

Episcoporum secunda Ciliciae Anazarbi a Maximiano
habita adversus Julianum, Asclepiodoto et Rufo
coss., anno 425.

Decima septimae synodi habitae ab episcopis secundae Ciliciae in causa Juliano, unus, quod sciam, Mercator meminit (In praefat. ad symb. Theodori Mopsuest.): Agnoscat, inquit, supradictus Julianus ex hac translatione, si legere non fastidierit, manente apud memorum Theodorum, illa qua eum diximus mala fide secum Nestorium decepsisse, etiam sibi magis suoque do. mali, de quo male tergians et malesanus libros confecti, esse contrarium, sequae etiam, post de Cilicia abscessum, ab eo in episcoporum provinciae suae conventu anathemate esse damnatum.

Ex his verbis, licet admodum paucis, nec parum

A obscuris, tempus, causam, iocam, et Patrum nominati conati sumus conjiciendo assequi in notis ad praefationem citatam; sic enim argumentati sumus, et primo quidem ad inquirendum tempus.

Cum synodus habita sit post abscessum Juliano ex Cilicia, et ante mortem Theodori Mopsuesteni, cumque Theodorus obierit ann. 428, ut tradit Theodoretus (In fine Histor. Ecl.), et Julianus ex Cilicia in Italiam reverterit ann. 423, ut confestim in dissertatione praecedente (Cap. 5); necesse est synodum referre ad spatium temporis interjectum, quod est quinque annorum. Sed ad quem annum? Ad eum, opinor, quo Julianus ex Cilicia discessit, id est ad 425, tumultuantibus nimirum statim corruptis a Juliano clericis, quos antea praesentia continuerat auctoritas: quae magistri, caventis ne infanda mysteria procederent in publicum; nam simile quiddam aliis in locis contigisse testatur sanctus Coelestinus in epistola ad Maximianum Constantinopolitanum data post concilium Ephesinum.

B Causam igitur vocandae synodi non aliam fuisse reor quam quae mox dicta est, aulicam scilicet erumpentis in apertum haeresis quae a Juliano ipsiusque sociis (quos inter extitisse Coelestium nullus dubito) occulte tantum tradita fuerat. Hanc enim comprimendam rati secunda Ciliciae episcopi, anathema dixerunt in haeresim, quam facile intellexerant jam dudum damnatam, et Antiochia, ad cujus diocesim pertinebant, et in Palaestina Rhodogae insula, atque Constantinopoli, quibuscum commeatu frequentissimo jungebantur.

Cum ille porro conventus a Mercatore dicatur fuisse episcoporum provinciae in qua erat Mopsuestia, par est opinari a metropolita Ciliciae secunda convocatum, id est, ab episcopo Anazarbi, quae Justinianopolis postmodum vocata est, in eoque consedis episcopos Mopsuestiae, Aegae, Castabolorum, Epiphaniae, Flaviados, Irenopolis, Alexandri, et Rossi; hos enim sub metropolita Anazarbene fuisse constat ex concilio Mopsuesteno anni 550. Porro tunc temporis Maximianus vel Maximus Anazarbi, Hesychnus Castabolorum, Polychronius Epiphaniae, Aurelius Irenopolis, Theodorus Mopsuestiae episcopatuum gerebat; omnes enim isti, praeter Theodorum, subscripti reperiuntur in conciliabulo Ephesino, octo adhuc annis coacto (Tom. III conc. editionis Lubbeanae pag. 598). Subscripsit quoque Maximianus in relatione Nestorii ad imperatores, ubi Maximus appellatur (Part. II conc. Ephesini act. 2 pag. 567). Credibile vero est eosdem episcopos ante octo annos sedisse in locis antea memoratis.

Dictum est in concilio anathema Juliano a cunctis episcopis, etiam a Theodoro his strophis assueto: quid praeterea gestum, penitus ignoratur.

Mirum vero potuisse anathema Juliano dici ab hominibus qui Nestorio postmodum favorant, et jam tum errores Theodori, qui Nestorium seduxit, imbrabant, cum Julianus et Nestorius cognatione haeresis sociati sint. Verum meminisse oportet, dogma Juliano quod hoc in concilio damnatum est, non aliud extitisse quam quod ad mortalitatem Adami et peccatum originis attineret, ejus erroris ut auctorem fateamur Theodorum, non immunem tantum, sed etiam oppugnatorem fuisse Nestorium, constat ex sermonibus in ecclesia habitis, quos odidimos a Mercatore Latinate donatos, quorumque mentionem Coelestinus facit (In epist. ad Nestorium, I part. conc. Ephes. cap. 18).

Ex his colligere licet quam ob causam, non modo Patres qui oecumenicum synodum Ephesi constituerant, sed etiam schismatici qui cum Joanne Antiocheno coeherent, suis quique adversariis objicerent crimen societatis cum Coelestianis. Stabant enim ob utraque parte episcopi ex his provinciis in quibus haeresis Coelestiana eo usque invaluerat, ut miles de plebe et clero, non paucos inter ecclesiarum antistites infectisset, et judiciis ecclesiasticis, etiam

quibus episcopi deponerentur, damnari meruisset. Sic Ephesi, sic in Palæstina, sic Antiochiæ, et in Cilicia, aliisque locis, unde episcopi Ephesum conuenerant, pestis illa et bacchata fuerat, et compressa.

Licet etiam intelligere cur in libello quem sanctus Cyrillus Alexandriae et Memnon Ephesi episcopi obtulere synodo, post factam sibi a schismaticis depositionis injuriam, inter diluendum diuersarum hæresium crimen sibi objectum, Cœlestianorum quoque dogmatum mentionem fecerint in hæc verba (11 part. conc. Ephes. act. 5): *Et enim nos nullo unquam tempore Apollinariæ, aut Arii, aut Ennomii doctrinam probauimus; sed ab ineunte ætate, sacras litteras didicimus, et in sanctorum et orthodoxorum Patrum manibus educati sumus. Anathematizamus autem et Apollinarium, et Arium, et Ennomium, et Macedonium, Sabellium, Photinum, Paulum, et Manichæos, et quæcumque aliam hæresim, et præter hos insuper notarum blasphemiarum inuentorem Nestorium, et qui ei communicant et consentiunt, et eos qui Cœlestii vel Pelagii placita sequuntur, quorum dogmata nunquam suscepimus; neque nunc per penitentiam mutata uoluntate nos recipimus ad recte sentiendum, sed, ut dictum est, in rectis et apostolicis Ecclesiæ dogmatibus enutriti sumus.*

Poterat enim Memnon, immo forte et Cyrillus, venire in suspensionem favoris Cœlestio præstiti, quippe qui Ephesina Ecclesiæ presbyter foret, et Valerianum Alexandriam ad tentandam Cyrilli fidem inuisisset; quamquam, opinor, dictum illud uideri potest habere speciem reiecti in schismaticis criminis, quod Photini, Samosatensi, Manichæorum, Pelagique et Cœlestii fautorem Nestorium sequerentur. Magna enim scit societas erroris de Christo suis meritis diuinitatem promerito, inter Samosatenum et Pelagium, ut ostendimus in dissertatione de Pelagianæ hæresis auctoribus et defensoribus.

XVIII SYNODUS,

Constantinopoli ab Attico collecta in causa ejectionum ex Occidente episcoporum, anno 424 vel 425,

Decima octaua synodus, quæ secunda Constantinopolitana in causa Pelagianorum, contracta est ab Attico ann. 424, vel initio consequentis.

Hujus meminuit Prosper his uersibus (Carm. de Ing. cap. 2):

Quid loquitur, et magna curam quam gessit in urbe
Constantinopoli docto bonus ore sacerdos
Atticus, antiqua legatos hæreticorum
Consultando fide, de qua tunc impia corda,
Quantis se obducio tegebat uenturæ formæ
Judicii, tacite tulerant tormento repulse.

Meminit et Cœlestinus pontifex Nestorio rescribens de Pelagianis in hæc uerba (1 part. conc. Ephes. cap. 18): *Aliquantis diebus uitæ nostræ, post nefandam et sæpe damnatum dogma Pelagii atque Cœlestii, catholica fides quietem habuit, quando eos, cum suæ opinionis equaquibus, telis unitæ sententiæ Oriens Occidensque percussit; idemque sanctæ recordationis Attici, catholice magister fidei, et uere beati Joannis etiam ad ista successor, eos ita persecutus est pro rege communi, ut nec standi quidem illic copia præstaretur. Et paulo post: Nos quoque hæreticos, de quibus nos, uelut eorum quæ gesta sunt: nescius, consulere uoluisti, seditis uis in iusta dicentes expulisti iusta damnatio, quæ illic inuestisæ requirit non putamus esse mirandum. Et postea: Legimus auam bene teneas originale peccatum. Et postea: Quid tecum faciunt qui sunt hæc negando damnati? Et postea: Cur tamen ea quæ in nos tunc sunt acta queruntur, cum certum sit illinc ad nos a catholico tunc antistite Attico gesta directa? Cur non sanctæ memoriæ Sisinnius ista quæsiuit? quia utique sub decessore suo probauerat eos iure damnatos.*

Ex his autem duobus testibus non obscure constat hæc, de qua uterque loquitur, synodum a priore, quam octauo loco posuimus, differre: prior enim

PATROS. XLVIII.

A habita est temporibus Zosiani, ista Cœlestini. In priore acta est solius Cœlestii causa; in posteriore episcoporum ex Occidente expulsorum. In priore non tradit Mercator disputatum cum Cœlestio, sed eum dumtaxat in similibus quæ Carthagine sparse rat deprehensum; in posteriore consultos ait Prosper antiqua fide hæreticos. Priori solus Cœlestius interfuit; posteriori legati hæreticorum. Post priorem detrusus est alna ex urbe Cœlestius; post secundam, illi quos telis unitæ sententiæ Oriens Occidensque percussit. E priore missæ sunt litteræ in Asiam, Thessalonicam et Carthaginem, ad episcopos; e posteriore ad sedem apostolicam. Atque inde certum est falli eos, non solum qui duas synodos in unam confundunt, sed etiam qui nomine legatorum ab hæreticis miseram Cœlestium unum intelligunt.

B Tempus synodi non difficili negotio cognoscitur ex iis quæ mox dicta sunt. Cum enim Atticus obierit die 10 Octobris ann. 425, et Cœlestinus in sede apostolica sedere cœperit die 5 Novembris ann. 425, necesse est Atticum habuisse Constantinopoli synodum ann. 424, vel initio ann. 425, siquidem Cœlestino pontifici gesta transmisit, quod Cœlestinus ipse testatur.

Quis fuerit exitus, constat, tum ex uersibus Prosperi, tum ex litteris Cœlestini ad Nestorium: ejeti sunt scilicet urbe regia Pelagianii episcopi, et Atticus catholice fidei magister, utique in eo beati Joannis successor, gloriosum uitæ, varias inter conversiones rerum transactæ, finem imposuit, suis post victos Christi hostes quasi triumphis immoriens.

C Perierunt acta, magno rei catholice damno: nam si licet augurari ex uersibus Prosperi, continebant argumenta a traditione Patrum petita, quibus hæreticorum legati confutati sunt, super iis quæstionibus propter quas se immerito damnatos querebantur; hoc est, de peccato originali et gratia Dei per Christum, quæ pro sua, qua pollebat, eximia tractandi scientia Atticus, ualde suo more pressit, atque omnibus perspicenda exposuit; nihil enim hoc Patre fuit vel fortius ad urgendum, vel clarius ad explicandum quod tractaret.

XIX SYNODUS,

Roma a Cœlestino habita in causa episcoporum Pelagio pertinaciter sauentium, Victore et Castino coss., anno 424 vel Theodosio Augusto XI et Valentiniano Cæsare coss. anno 425.

Synodus decima nona, quæ quarta Romana, coacta est a Cœlestino Romæ in causa episcoporum qui pertinaciter formulæ fidei a Zosimo præscriptæ subscribere detrectabant.

D Mentionem synodi, hæc in causa contractæ a Cœlestino, meminit subobscurè Nestorius pro Pelagianis scribens ad eundem Cœlestinum (Epist. 1 ad Cœlest., 1 part. conc. Ephes. cap. 16): *Dignare nobis notitiam de his largiri, ne uel quidam, ignorando iustitiam ueritatis, importuna commiseratione conturbentur, uel CANONICAM INDIGNATIONEM beatitudinis tuæ, quæ contra eos pro sectis religionis forte probata est, aliud quiddam quam hoc æstimet. Quid enim est canonica indignatio pro sectis religionis prolata, præter synodalem sententiam? Canonibus enim sanctum erat, saltem more Ecclesiæ receptum, de dogmatibus iudicium non ferre, nisi in synodo.*

Paulo clarius loquitur Prosper (Lib. cont. Coll. cap. 41): *Venerabilis memoriæ pontifex Cœlestinus, cui ad catholice Ecclesiæ præsidium multa Dominus gratiæ suæ dona largitus est, sciens damnatis non examen iudicii, sed solum penitentis remedium esse præstandum, Cœlestium, quasi non discusso negotio, audientiam postularem, totius Italiæ finibus iussit extruelli: adeo et præcessorum suorum statuta et decreta synodalia inuolabiliter seruanda censebat, ut quod semel meruerat abscondi, nequaquam admitteret retractari.*

Aperite Patres Ephesini (11 part. conc. Ephes. act.

8): *Perfectis in sancta synodo commentariis actorum in depositione impiorum Pelagianorum et Cœlestianorum, et quæ a pietate tuâ de ipsis decreta et constituta sunt, iudicavimus et nos ea solida firmaque permanere debere.*

Verum dubitabile nonnihil occurrit super his testimoniis: nimirum an de uno tantum concilio intelligenda sint, an de duobus, quorum alterum antecesserit Nestorii litteras, alterum consecutum sit.

Certum enim est, post acceptas Nestorii litteras, Cœlestinum Romæ celebrasse concilium, in quo non ipsius tantum causa, sed etiam Pelagianorum episcoporum acta sit; et eoque dedisse ad Nestorium, cœlestinum Constantiopolitanum, Cyrillum Alexandrinum, Joannem Antiochenum, et Juvenalem Hierosolymitanum litteras, quibus condemnatio Nestorii, imiù et aliorum, contineretur.

Certum quoque, hujus concilii acta, vel cum litteris mandatisque ad Cyrillum missa fuisse, vel, quod magis opinor, per legatos sedis apostolicæ, Arcadium, Projectum et Philippum, ad Patres Ephesi congregatos delata, eaque lecta, et a sancta synodo comprobata. Igitur a Cœlestino, vel nullus ante litteras Nestorii, vel diversus ab isto, quem memoravimus, conventus habitus est. At habitum aliquem significant, cum hæc verba priorum Nestorii litterarum, *canonicam indignationem beatitudinis tuæ*, tum ista maxime posteriorum, *ideo de Occidentalibus partibus projectos esse*. Significant enim depositos a Cœlestino in concilio episcopos: siquidem inauditum e at illis temporibus, immo censebatur aperta canonum violatio, episcopum depõni, vel etiam a summo pontifice, sine concilii congregatione. Collecta sunt igitur duo concilia diversis temporibus in causa episcoporum subscribere detractantium.

At quando primum? Posterior enim sibi satis nota consignatur ex litteris a Cœlestino ad Cyrillum datis in idus Augusti, Theodosio xiii et Valentiniano in AA. CC., id est, die 11 Augusti ann. 430. Non alibi melius ipsum collocari possumus, quam vel in secundo, vel in tertio Cœlestini anno, id est, vel ann. Christi 424, quo perlata sunt Romam Aſiatici gesta adversus legatos hæreticorum, vel ann. 423, quo Atticus ad meliorem vitam transit.

XX SYNODUS,

quæ Africana universalis, ab Aurelio congregata, iisdem causis, in causa cum aliorum, tum etiam Leporii monachi ad rectam fidem ex errore conversi.

Celebratum est hoc eodem anno concilium universale Carthagine ab Aurelio, quod quintum Africanum appello in causa Pelagiana, et vigesimo loco inter synodos collocandum puto.

Nullos in ea conditos canones opinor, sed actum, vel de sola jamdudum recognitorum executione, vel de causis ad personas pertinentibus, quæ ex provinciis delatæ essent.

Lectæ sunt tamen Leporii confessio, totiusque synodi Africanæ nomine, a quatuor episcopis, Aurelio, Augustino, Florentio et Secundo, subscripta: a quibus etiam Proculio Massiliensi, Cyllinoque Aſiensi, et aliis Gallicanis episcopis missæ sunt litteræ, quibus Leporii libellus confirmaretur.

Fecit hæc confirmatio ut Leporii confessio tribueretur Africanæ synodo universali, et pro dogmatica episcoporum definitione haberetur a Basilio diacono, Thalassioque, et aliis monachis, a quibus contra Nestorium supplicatio Theodosio imperatori oblata habetur in actis concilii Ephesini (1 part. conc. Ephes. cap. 30): quæ causa fuit ut epistola quæ ad Galliarum episcopos ab Africanis missa est cum libello Leporii, non immerito synodica diceretur, et a nobis eam eorum referretur. Sed prius hæc tota historia, quoniam viros eruditos hæctenus exerevit, sciditque in partes, paulo accuratius tractanda est.

Contaminatum fuisse Leporium contagione Pelagiani erroris, testes sunt Cassianus et Gennadius:

A Leporius, inquit Cassianus (Lib. 1 de Incarn. cap. 4), tunc monachus, modo presbyter, qui ex Pelagii, ut supra diximus, institutione, vel potius pravitate, descendens, apud Gallias assertor prædicite hærescos, aut inter primos, aut inter maximos, fuit a nobis admonitus, a Deo emendatus. Ita male concepit persuasionem magnifice condemnavit, ut non minus pene admiranda sit correctio illius quam illa sanctorum multorum fides. Is ergo in se reversus, non solum in Africa, ubi tunc erat, atque nunc est, tam errorem suum cum dolore quam sine pudore confessus est, sed etiam ad omnes admodum Gallie civitates flebiles confessionis ac planetus sui litteras dedit, scilicet ut ubi devotio ejus cognita erat, illic etiam emendatio nosceretur, etc.

Gennadius vero (Lib. de Script. Eccl. cap. 59): Leporius, ait, adhuc monachus, postea presbyter, præsumens de puritate vitæ, quam arbitrio tantum et conatu proprio, non Dei se adiutorio obtinuisse crederat, Pelagianum dogma cæperat sequi: sed a Gallicanis doctoribus admonitus, et in Africa per Augustinum a Deo emendatus, scripsit emendationis suæ libellum, in quo et satisfecit de errore, et gratias agit de emendatione, etc.

Constat igitur Leporium cum Pelagianis errasse. In quo vero ipsius error cognatus fuerit Pelagiano, explicat Cassianus his verbis (Lib. de Incarn. cap. 4): *Illud sane unum prætereundum nobis arbitramur, quod peculiariter ac proprium prædicite illius hærescos, quæ ex Pelagiano errore descendit, fuit, quod dicebat quidam solitarium hominem Jesum Christum, sine ulla peccati contagione vixisse, eo progressi sunt, ut assererent homines, si velint sine peccato esse posse: consequens enim existimabant ut si homo solitarius Jesus Christus sine peccato fuisset, omnes quoque homines sine Dei adiutorio esse possent, quidquid ille homo solitarius sine consortio Dei esse potuisset; ac sic nulli facerent inter omnes hominem ac Dominum nostrum Jesum Christum esse distantiam, cum idem utique hominibus acque industria sua mereri possit quod Christus studio ac labore meruisset. Quo factum est ut in majorum quoque ac monstruosiorem insaniam prorumpentes dicerent, Dominum nostrum Jesum Christum hunc in mundum, non ad præstandam humano generi redemptionem, sed ad præbendam bonorum actuum exempla venisse: videlicet ut disciplinam ejus sequentes homines, dum per eandem viam virtutis incederent, ad eandem virtutum præmia pervenirent.*

Explicat ipse pariter Leporius, cum ait: *Illud etiam minime reticendum censeo, quod in eadem epistola, simili devians errore, subjunctum, Christum Dominum nostrum sic omnia quæ erant passionum implese, ut in nullo, quasi perfectus homo, a divinitatis auxilio juvaretur, etc.*

Suum ille monachus errorem epistola comprehenderat, quod testatur in confessione: *Unde, inquit, nata est discordia, pax inde signatur. Epistola itaque auctor scandali, et offensaculum charitatis, a me quondam simpliciter scripta quidem, sed in quibusdam, ut agnosco, infideliter ordinata, quæso, secundum huius epistolæ professionem et sanctionem vestram auctoritatem, ut in ea paginæ parte vel causa in abolitione calcanda inducatur, in qua contra veritatem per ignorantiam edita comprobatur; ut cunctis innotescat, et pateat justo iudicio illud, quod erat anulum fidei, contrarium veritati, de corpore ejusdem epistolæ cum damnatione esse decisum.*

Admonitus a Cassiano, ut impietatem agnosceret, immo coactus a Proculo Massiliensi, ut emendaret, cum pertinaciter non minus jubentis mandatum quam momentis consilium contemneret, ejectus est, vel ex Massiliensi, vel potius ex Aſiensi Ecclesia: unde in Africam profectus, veritatem, quam Augustini opera agnovit, dato libello professus est. Hæc omnia colliguntur, partim ex Cassiani et Gennadii citatis libris, partim ex epistola Africanorum Patrum ad Gallicos, quæ mox afferetur.

Emendatus Leporius epistolam dedit ad Proculum

et Ciliqum, aliosque Galliarum episcopos, quam A
Gennadius emendationis libellum, Cassianus confessionem, vel potius deplorationem, Facundus satisfactionem vocat, eamque potuit publicari late per Gallias, ut omnibus innotesceret justo iudicio illud quod erat æmulum fidei de corpore ejusdem epistolæ cum damnatione esse dictum.

Ihujus porro epistolæ tanta fuit olim auctoritas, ut propter ipsam Leporius dici potuerit unus de defensoribus fidei catholicæ adversus Nestorium, et ut ex ea Joannes Secundus testimonium sumperit quod dogma fidei confirmaret: immo Africanæ synodo plenariæ tributa sit, quippe quæ ipsam manu quatuor episcoporum, Aurelii, Augustini, Florentii et Secundi subscripsit, suamque subscribendo fecit.

Unde Facundus Hermianensis (*Lib. 1. cap. 4*):
Scriptis libellum satisfactionis Leporius ad Gallos episcopos, quem venerabiles Patres, Aurelius atque Augustinus et cæteri, sic probaverunt, ut ad faciendam veritatis fidem, etiam suas et inscriptiones adjicerent.

Cassianus idipsum antea indicaverat (*Loco prius citato*) atque etiam magnificentius scripserat, cum epistolam diceret catholicorum omnium fidem: *Hanc ejus confessionem, id est, catholicorum omnium fidem, et omnes Africanæ episcopi, unde scribebat, et omnes Gallicani, ad quos scribebat, comprobaverunt.*

Manifestus Joannes Secundus in epistola ad Avienum: *Leporius in epistola quam Aurelius episcopus Carthaginensis, et beatus Augustinus, et synodus Africana firmavit.*

Nec obscure ipse Leporius subscribens libello: *Ego Leporius libellum meo sensu dictatum, in quo fidem meam, quam, Deo volente, in finem usque tenebo, medullitus exprimere volens, coram sanctis episcopis in Ecclesia Carthaginensi, relectum subscripsi. Nota locum habiti concilii, in Ecclesia Carthaginensi.*

Nec tantum Africani Patres subscripserunt libello, sed litteras quoque dederunt ad Gallicanos episcopos, quarum finis sic se habet: *Sicut per suam præsentiam susceptus est a vobis, sic per suam epistolam suscipiatur a vobis; cui quidem epistolæ nostra etiam manu subscribendum putavimus, ipsius esse testantes. Hanc ejus correctionem dilectionem vestram minime dubitamus et gratanter accipere et eis notam facere, quibus ejus error scandalum fuit: quia et illi qui cum eo venerunt ad nos, cum illo correcti atque sanati sunt, sicut eorum subscriptionibus, quæ coram nobis factæ sunt, tenetur expressum, etc.*

Quo tempore libellus, vel oblatas sit Africana synodo, vel ad Galliarum episcopos missus etsi incertum putat Baronius (*In Annal. ad ann. 420, num. 13*), alii tamen definire conati sunt. Auctor Supplementi conciliorum Galliæ id contigisse credit ann. 418 (*Supplem. p. 20*). P. Sirmondus rejicit ad annum 425 (*Tom. I Conc. Gall. in notis*), P. Labbeus etiam ad sequentem 426 (*Tom. II Conc. Gener. p. 1684*).

Auctor Supplementi conciliorum opinionem suam infirmo argumento probat; ipsi enim videtur Africana synodus, cujus meminit Joannes Secundus, esse eandem quæ celebris illa ann. 418 habita, Zosimi temporibus. Sed id tam facile rejicitur, quam aperte ostenditur duo saltem, post hæc tempora, congregata fuisse Africana concilia: alterum circa annum 425; et ex schedis Lucæ Holstenii a P. Labbeo colligitur (*Tom. II Conc. Gener. p. 1605*); alterum ann. 424, sedente Cœlestino. Potuit igitur libellus alterutri a Leporio offerri.

De aliis duabus sententiis ita nonnullis aliquando necum diserebat: Leporius adhuc erat monachus, cum libellum offerret; fuit vero presbyter, cum de eo scriberet Cassianus ann. 429; oblatas est igitur libellus ante ann. 429. Deinde Leporii error non modo exortus est, sed et a suo auctore damnatus, antequam Nestorius eundem doceret, ut tradit idem Cassianus; decessit vero Nestorius ann. 428; oblatas est igitur libellus saltem ann. 427. Tertio colligi potest, non saltem videtur posse ex Cassiano, Leporium,

cujus mentio habetur in actis ecclesiasticis ab Augustino confectis (*Epist. 215*), cum illi Eradium successorem designaret, hunc ipsum esse quem ex monacho presbyterum Augustinus in Ilipponensi Ecclesia ordinavit. Iste autem Leporius ann. 426, quo consignantur acta, numerabatur inter presbyteros Ilipponenses. Cum igitur datus sit libellus a monacho, dari certe debuit ann. saltem 425, aut etiam 424, quo nimirum tempore universale concilium Carthaginense, post finitam Apiarii causam, litteras dedit ad Cœlestinum Bonificii successorem.

In hanc ego viri alioquin eruditi sententiam ire nequeo, duabus de causis. Nam veluti certum sumit quod dubium merito videri potest, si non omnino falsum, Leporium nempe, quem acta recensent inter presbyteros Ilipponenses, cum esse de quo nunc agitur Diversum vero ex eo demonstro, quod inter ejusmodi presbyteros Leporius numeretur secundus ante Barabam, Lazarum, et Eradium, veteres Augustini ministros, ut constat ex sermone 50 de Diversis: numerandus utique inter postremos, si recens ex monacho presbyter creatus esset.

Quid quod inde amplius apertum est, Leporium, cujus mentio est in actis, jam tum fuisse presbyterum, cum adhuc Eradius et juvenis foret, et tantum diaconus, qui jamdudum tamen inter presbyteros morebat, cum ann. 426 acta fierent, quæ inter epistolæ Augustini num. 410 censentur. Adde quod Leporius, de cujus libello agitur, necdum presbyter erat, sed monachus tantum, quo tempore libellum suum obtulit Africanæ synodo, et in Gallias misit. Nam Patres Africani in epistola ad Gallicanos filium vocant, et Cassianus prius correctum indicat quam ordinatum. Et vero qui Augustinus male sententem de fide Incarnationis, ideoque ex Ecclesia ejectionem, creasset presbyterum? Quis ergo Leporius in actis memoratus? Ille, opinor, quem Augustinus in sermone laudato, *æculi natalibus clarum, et apud suos honestissimum locum natum, sed, cunctis quæ habebat relictis, inopem propter Christum se suscepisse tradit.*

Jam vero cum Augustinus subscripserit epistolæ Leporii ad Gallicanos episcopos, nec tamen recenseatur inter Patres ex Africano concilio ad Cœlestinum scribentes, non imprudenter quispiam dubitaverit an concilium illud universale ann. 424 sit ipsa synodus Africana cujus meminit Joannes Secundus, cum Leporii testimonium adducit. Non disiteor quin hujus rationis momentum minui possit ex eo quod, cum epistola Patrum Africanorum paulo sit durior in Cœlestinum, cujus tamen tunc temporis Augustinus in causa Antonii episcopi Fussalensis, litteris humilissimis atque urgentissimis opem imploraret, a subscribendo abstinuisse dici queat, ac animum summi pontificis, suo nomine appposito, commoveret.

Dum inter hæc dubius accipit conjectura fluctuaret animus, incidi forte in supplicationem Basilii diaconi, et archimandritæ, aliorumque monachorum apud Theodosium imperatorem expositulantium de Nestorio, in qua non tantum mentio fit Leporii et universæ in Africa synodi; sed etiam Leporius recenseatur inter sanctos fidei catholicæ doctores adversus impietatem Samosatensium, *Photinique, defendentes quod Christus verus sit Deus, catholicæ quæ mysterium Incarnationis exponentes* (1 part. conc. Ephes. cap. 30). At nulla fuit in hunc usque diem nota synodus Africæ, necesse inter doctores Leporius, qui divinitatem Christi defenderit, fidelibusque exposuerit, præter hunc monachum, de quo Cassianus, Gennadius et Joannes Secundus, quique ad meliorem mentem ab Africanis Patribus conversus, divinitatem Christi admirabiliter exposuit in libello quem, veluti catholicæ fidei confessionem, Africanæ synodi testimonio roboratam, edidit.

Quamobrem utcumque Leporius ex monacho presbyter diversus sit a Leporio Augustini presbytero, contemptis opibus nobili, videtur tamen monachi confessio ad hanc usque nostram ann. 424 etiam

pertinere. Basilium siquidem in supplicatione quam obtulit imperatori sub finem anni 429, vel initio sequentis, mentionem Leporii synodique fecit, tanquam memorie non ita recentis.

Quid quod eodem anno Atticus et Aurelius, parvibile defensorum fidei, videntur ad superos transivisse; illius enim obitus consignatur a Socrate die 10 Octobris, Theodosio Augusto xr et Valentiniano Cæsare coss.; istius post hæc tempora nulla est memoria, futura utique, si tam eximus Ecclesie antistes supervivisset. Cum ergo in supplicatione præfata Attici una et synodi cui Aurelius interfuit mentio habeatur, credibile est synodum de qua nunc sermo est Attici temporibus celebratam fuisse.

Nova posset hic nobis oriri pugna cum Cappello, totum istud Africanum concilium rejiciente cum litteris ex eo ab Cælestino datis, veluti commentitium quiddam ad iniurias sedis apostolicæ consuetum. Sed præterquam quod difficile creditur est tantum commentum eruditis omnibus, etiam antiquos, in hunc usque diem latuisse longioris est negotii inquisitio in hanc rem, quam, ut aliquando suscepturi sumus in historia Ecclesie Africanæ, ita nunc omittimus, ne dissertationis modum excedamus.

Sed jam pro actis concilii pertinentibus ad causam Pelagianam, cujus nunc satagimus, exhibendus est Leporii libellus, simul cum epistola Patrum Africanorum ad episcopos Galliarum. Edita sunt illa quidem ambo ex codice Herivalensi, a Patre Sirmondo primum, deinde ab auctore Supplementi conciliorum Gallicorum. Non est tamen inutile utrumque hic describere, tum quia locus id videtur postulare, tum quia repurgata sunt ambo mendis plurimis, quæ diligentiam Sirmondi fatigatam, opinor, codicis manuscripti in exhaustis erratis, fugerant; nec tamen ita sunt levia, quia sæpe lectorem a proprio auctoris sensu ad falsum avertant. Adde quod in libellum Leporii observavimus nonnulla quæ nec sine operæ pretio legi, nec etiam in alium locum commodius referri possunt.

(*Jam habes, lector, Leporii libellum, simul cum Patrum Africanorum epistola ad episcopos Galliarum, tomo XXXI hujus Bibliothecæ col. 1221.*)

XXI SYNODUS,

Quæ prima Gallicana, ab Honorato episcopo Arelatensi coacta, ut conjectura est, Arelate, Hierio et Ardaburio coss., anno 427.

Vigesima prima censenda est numerosa illa synodus Gallicanorum Patrum, qui auxilium rogati ab Anglicana Ecclesia adversus Pelagianam hæresim, auctore Agricola Severiani episcopi Pelagiani filio, sparsam et nitram in modum invalenscentem, sanctissimos duos episcopos, Germanum Antiodorensem et Lupum Trecentensem miserunt, ad catholicam fidem in Anglia defendendam (*Prosp. in Chron. ad consul. Florentii et Dionysii*).

Numerosæ istius synodi acta dicuntur haberi integra, cum nominibus et episcoporum et præsidis: dicitur etiam haberi communis orium a Patribus datum legatis duobus, Germano et Lupo; nec dubitandum quin locus et tempus pariter continentur in actis istis, si modo existant. Sed donec ea edantur in lucem, quod opto fieri propediem, conjicere nonnihil licebat, quamquam timidus, et aliquid ex auctoribus vulgatis proferre, quod a ratione non videatur alienum.

Observavit quidem super ea re nonnulla lectu digna P. Labbeus (*Tom. II Concil. pag. 1686, et tom. III pag. 1464 et 1676*), sed quibus testetur se Bedam atque Sigeberto adherere, de quibus postea ferendum erit judicium.

Quare tutius est initium ducere ab erudito Sirmondo (*Tom. I Concil. Gall. in notis ad pag. 86*): *Ut synodi hujus, inquit, de loco non constat, ita tempus quoque incertum est. Sigebertus enim ad ann. Christi 426 Britanniam Germani cum Lupo legationem muni-*

A feste refert, et Sigeberto videntur favere quæ Beda narrat lib. iv Hist. Anglicæ. At Prosper in Chron. Germanum a Cælestino papa in Britanniam missum tradit ann. 429, cui adherens Baronius synodum hanc illo anno habitam censuit.

Ita vir prudentissimus, relatis sententiis diversis, nullam præstare voluit. Opinor tamen ego synodi tempus non ita esse incertum, quam videbatur Sirmondo, quamvis illud dici non posse putem quod ex suis illis duobus auctoribus asserunt Labbeus; majorem enim fidem Prospero chronographo Constantioque scriptori Vitæ sancti Germani, et auctori etiam Vitæ sancti Lupi tribuendam puto, quam vel Bedæ, vel Sigeberto, cum illi de rebus scripserint quas pene haberent ante oculos, certe quæ omnibus tunc notæ forent; Beda vero trecentis fere post annis, Sigebertus septingentis.

Ut ergo manifesta temporis ratio ineatur, quatuor veluti principia assumo. Primum, Prosper legationem Germani ad Britannos posuit sub consulatu Florentii et Dionysii, id est, ann. 429. Sic enim habet: *Agricola Pelagianus Severiani Pelagiani filius, Ecclesias Hibernicæ dogmatis sui insinuatione corruptus; sed actione Palladii diaconi papa Cælestinus Germanum Antiodorensem episcopum vice sua mittit, ut, deturbatis hæreticis, Britannos ad catholicam fidem dirigat.*

Secundam, Constantius missum scribit Germanum cum Lupo Trecenti a numerosa Gallicanorum episcoporum synodo (*In Vit. S. Germ. c. 14, apud Surium 31 Julii*).

Tertium, scribit etiam auctor Vitæ sancti Lupi (*Apud Surium 30 Julii*), venisse ipsum in insulam Lorinensem, vitæ religiosæ causa, *Honorato adhuc abbate, cumque annum unum illic egisset, ad Trecentem episcopatum raptum esse; exinde biennio exacto Germanum comitatum in expeditione Britannicæ.*

Postremum, nemini erudito dubitare licet quin legatio Germani a summo pontifice in Britanniam sit eadem quæ ipsius a synodo Gallicana missio. Electio namque Germani a synodo ad munus apostolicum, postquam a sancto Cælestino comprobata est, atque etiam collatæ auctoritatis incremento aucto; ver: dici potuit et apostolica legatio, et synodi a simul missio.

Ex his autem constat manifeste, synodum de qua nunc agimus celebratam non fuisse post annum 429, cum præcesserit professionem Germani in Britannias, quæ hoc ipso anno contigit. An vero ante coacta sit, vel eodem ipso anno, inquirendum est.

Cum igitur Honoratus Patrocle in sedem Arelatensem successerit ann. 426, exque voces, *Honorato adhuc abbate*, finem præfecturæ significet, et proxime annum 425, certe si annum unum exercitationis Lerinensis, quem Lupus egit, vel sub Honorato magistro, quod magis reor, vel sub Hilario Honorati successore, quod nonnullis visum, ad duos addideris in episcopatu transactos, ante legationem a Prospero positam ann. 429, efficias annum vel 427, vel 428, quo, mea sententia, haberi debuit synodus; non item 429, ad quem sensit Baronius ipsam referendam (*In Annal. ad ann. 429*).

Ista vero confirmantur, vel eo maxime, quod stare nullatenus possit opinio eorum qui cum Sigeberto magnam synodum de qua sermo est rejiciunt ad annum 446. Nam constat tunc temporis neque Cælestinum, a quo missus est Germanus, neque Germanum ipsum superfluisse. Ille enim ann. 432 obiit, iste 445. De obitu Cælestini unanimes est omnium sententia; tempus quo Germani mors contigit, hunc fere in modum demonstratur (*Constantius lib. in Vitæ S. Germ. cap. 15 et 14*). Quo tempore Germanus pro pace Gallicanorum Ravennam ad imperatorem venit, *Petrus tunc pontifex Christi Ecclesiam apostolica institutione retinebat: regbat autem Romanum imperium Placidia regina cum Valentiniano jam juvene. Hæc autem ver-*

ba, *Valentiniano jam juvene*, 24 annorum principis ad summum indicant; hac enim ætate unusquisque proprie juvenis jam vocatur. Cum ergo Valentinianus tertius natus sit ann. 419, die 2 et 3 Julii, Ravennæ, atque ita annus Christi 443 fuerit Valentiniani 24, necesse est anno 443 vita functum fuisse Germanum; eodem enim anno, et Ravennam accessit, et ibidem post septimum morbi diem feliciter inter episcoporum complexus obdormivit, pridie kal. Augusti (*Constantius l. ii Vita S. Germ. cap. 20*).

Atque his de tempore synodi constitutis, de loco aliquid conandum est, sin minus certa ratione, saltem non improbabili conjectura dicere.

Valentinianus tertius vii idus Julias, Theodosio Aug. xii et Valentiniano Cæs. coss., id est ann. 425, die 9 Julii sanctionem dedit Amacio Galliarum præfecto, de conveniendis per *Patroclum Arelatensem diocesis episcopis, nefarium errorem Pelagiani et Cælestiani dogmatis sequentibus*, verba sunt Cæsaris; et nisi intra vigesimum a conventionem diem se catholicæ fidei reddiderint, deponendis de sede, atque ex finibus Galliarum expellendis (*Sirmondus tom. I Conc. Gallie*). Nullus dubito quin Amacius editum proposuerit, in civitate Arelatensi, in qua præfectus Galliarum versari solitus erat. Non dubito pariter quin Patroclo executioni mandandum dederit, qua parte pontificale officium spectabat. Dubito verò an Patroclus aliquid egerit, turbulentis temporibus et barbarico exercitu Arelatem premente. Sed ut reipsa episcopos conveniret litteris, quod admodum credibile est, illi certe secuti sunt exemplum pertinacium aliorum ex Italia ejectorum: quare debuit synodus ad ipsos deponendos more majorum congregari, eaque numerosa pro multitudine reorum; nec ab alio quam Arelatensi episcopo (*Can. 18 conc. Arelat. ii*), cui et suas vices et les apostolica jamdudum commiserat, et jus erat antiquum congregandi synodos in Gallia (*Constit. Honorii et Theod. Vide Sirmondum in notis ad Sidonium*); nec potuit a Patroclo, quem tribunus barbarus iussu Felicis magistri militum, vel sub finem anni 425, vel initio sequentis, interfecit: siquidem occiso successerit Honoratus, qui cum biennium tenuisset sedem Arelatensem, obiit die 16 Januarii ann. 429, ut habet Martyrologium Romanum.

Synodus igitur habita videtur ab Honorato ann. 428, in civitate Arelatensi, præsentem, immo negotium urgente, Palladio diacono sancti Cælestini legato.

Ad eam porro venit, ut par est credere, numerosa episcoporum ex septem provinciis frequentia, tum ob rei gerendæ momentum, de pluribus enim episcopis instituendum erat iudicium; tum ut Honorato testarentur, nihil sibi superesse pristinæ adversus Patroclum indignationis, qui omnes fere ambitionis suæ potentia offenderat; tum denique ut servarent jus antiquum canonis non citari, et exemplum sequerentur secularis concilii singulis annis ex novem provinciis Arelate congregari soliti a præfecto Galliarum.

Ad eam quoque Anglicanæ Ecclesiæ convenisse legatos credibile est, sive propter causæ affinitatem, sive quod ex tanta synodo sperarent facile se impetraturos auxilia quæ postulatum venerant.

Verum ut hæc conjectura plus valeat, aut fidei, aut saltem credulitatis obtinere, juvanda est responsionibus ad nonnulla quæ venire possunt in mentem erudiitis.

Et primum illud quidem creare difficultatem potest, quod synodus a nobis ad annum 428 referatur, cum tamen a Prospero missio sancti Germani in Britanniam, a synodo decreta et a Cælestino confirmata, collocetur sub consulatu Florentii et Dionysii, qui contigit ann. 429. Verum Prosperi locus suam secum solutionem offert. Sic enim se habet: *Felice ad patriciam dignitatem profecto, Actius magister militum factus est, Appollin Pelagianus Severiani Pelagiani episcopi filius, Hælonius Hibernæ dogmatis sui insinuatione corruptus;*

sed actione Palladii diaconi papa Cælestinus Germanum Antisiodorensium episcopum vice sua mittit, ut deturbatis hæreticis, Britannos ad catholicam fidem dirigat. Cum enim simul jungatur, et hæresis insinuationem ab Agricola, et sancti Germani legationem a Cælestino, et Britannorum ad fidem catholicam reductionem a sancto Germano, quæ tria profecto non perinde simul contingere ac simul scripta sunt, sed omnia, ut sit, ad postremi tempus Prosper revocavit; quidni ergo pariter revocasse dicatur synodum, vel ad conversionem Britannorum, quæ synodum consecuta est, vel ad professionem sancti Germani, quæ uno vel altero anno præcesserit, donec omnia apparentur, et Roma, post synodi electionem, confirmatio adveniret?

Hoc etiam secundum dubitabile non immerito videri potest, quod ab auctore Vitæ suæ Lupus dicatur biennio post episcopatum adeptum comitatus Germanum in expeditione Britannica. Cum enim episcopatum sit adeptus post annum exercitationis Lerini exactum, et Germanus anno 429 profectus sit e Galliis, teste Prospero; quomodo fieri potuit ut Lupus, et tirocinium vitæ spiritualis posuerit sub Honorato abbate, qui anno 426 ineunte, vel exeunte 425, creatus est Arelatensis episcopus, et nihilominus post duos episcopatus annos peregrinationem suscepit? Verum eadem est hujus atque præcedentis dubii solutio; nam Lupus a synodo primum datus est Germano comes peregrinationis apostolicæ ann. 427. Deinde suo tempore, cum primum navigare licuit, omnibus rite comparatis, in viam se dedit, forte ann. 428. Denique coæto Verolanii concilio Britannos ad fidem convertit ann. 429.

Tertiam difficultatem faciunt verba hæc Constantii (*Lib. i Vita S. Germ. cap. 19*): *Eodem tempore ex Britannia directæ legatio Gallianis episcopis nuntiavit Pelagianam pervertitatem in locis suis late populos occupasse, et quamprimum fidei catholicæ debere succurri. Ob quam causam synodus numerosa collecta est, omniumque iudicio duo præclaræ religionis lumina universorum precibus ambiuntur, Germanus ac Lupus, apostolici sacerdotes, terram corporibus, cælum meritis possidentes. Et quanto laboriosior necessitas appareret, tanto eam promptius heroes devotissimi susceperunt, celeritatem negotii fidei stimulis maturantes.* Nam propter audiendam Anglorum legationem coacta dicitur synodus: dicuntur et sancti celeritatem negotii maturasse, id est, statim a delegatione, in viam se dedisse: cum tamen aliam cogendæ synodi causam attulerimus, et prope annum in comparanda via posuisse sanctos viros dixerimus.

Gravis est profecto hæc difficultas, meque diu meditatam coegit tandem, in notis ad decretum Valentiniani tertii ad Amacium P. Galliarum, suspicari episcopos de quibus loquitur imperator in decreto, Gallicanos fuisse dictos, quia essent sub præfectura Galliarum; fuisse autem reipsa Britannos, quos Patroclus convenire deberet, episcopus nempe urbis metropolis; in qua præfectus versaretur, et ex qua mitti possent, cum legati, qui errantes docerent; tum synodalia decreta, quæ ecclesiasticas minas intollerant rebellibus; tum etiam edictum præfecti cum mandato ad Vicarium, quo pertinaces penis cohiberet. Et vero, post concilium habitum, qui obstinate perstiterunt in errore a magistratu damnatos, sunt qui scribant (*Hector Boethius Scot. hist. lib. viii*); sed non magnæ auctoritatis hac in parte homines. Ut ut sit, non me deterret ab opinione Constantius suis illis verbis, immo confirmat magis; quero enim ad quem directæ sit Britannorum legatio. An ad singulos Galliarum episcopos in suis sedibus commorantes: at neque id moris fuit, neque ad cogendam synodum mittendaque auxilia valuisset. An ad primus sedes, quod consuetum erat. Ita sane: ad primum tenebat Arelatensis, suoque iure convocare poterat synodum ex omnibus Galliarum provinciis. Quisni ergo dicatur Arelatensis præsul Patroclus, et legatio-

nem Britannorum excepsisse, et imperatorem monuisse de toto negotio, et ab eo obtinuisse rescipuum ad Amacium, a quo ipsemet, auctoritate aucta, iuberetur episcopos convenire i neo synodum cogere potuisset propter causas quas antea protulimus; sed id curæ successoris reliquisse, qui etiam a Cœlestino, interim certiore facto de re tota, per Palladium diaconum imrulsus ex numerosa synodo quam collegisset legatos miserit in Britanniam cum mandatis, seu commonitorio atque auctoritate, sive sua imperialibus præceptis aucta, sive potius sedis apostolicæ, cujus legatione Cœlestinus papa sanctissimos viros Germanum et Lupum fungi voluisset?

Quantum denique dubium movet Prosper in Collatorum scribens (*Lib. in Coll. cap. 4*), ubi post narrata quo Cœlestinus egisset animose cum Cœlestio audientium postulante post tot Ecclesiæ iudicia? *Nec segnitior, inquit, cura ab hoc eodem morbo Britannias liberavit, quando quosdam inimicos gratiæ solum suæ originis occupantes, etiam ab illo secreto excludit oceanum, et ordinato Scotis episcopo, dum Romanam manulam studet servare catholicam, fecit etiam barbaram christianam.* Quomodo enim Prosper Germani non scilicet mentionem, cum episcopi meminerit Scotis dati, si modo utrumque misit idem Pontifex? Verum licet hic me locus adducat facile, sicut et alii non pauci, ut credam non ita constantem esse opinionem, quod idem sit chronologus Prosper qui Augustini discipulus, ut illa non possit, vel omnino corvelli, vel saltem labefactari, quod postea tentabitur; nihilominus communi credulitati insistens, videor mihi hinc quoque posse conjecturæ momentum afferre, unde crederetur elevari. Si enim pontifex inimicos gratiæ excludit et Britannias, excludit utique auctoritate tanta, quantum pondus heretici elucari non possent. Oportet igitur eodem non solum missos fuisse apostolicæ sedis legatos, qui ecclesiastica pollerent potestate ad deponendos episcopos, sed etiam directa imperatorum iussa, quibus depositi exulari cogentur e patria. Neque enim aut episcopi poterant deponi sine pontifice, aut ejici homines patriis finibus sine imperatore.

XXII SYNODUS.

Verolamii in Anglia a Germano et Lupo, sedis apostolicæ legatis, adversus episcopos Pelagianos habita, Florentio et Dionysio coss., anno 429.

Vigesima secunda censeri debet, in qua Verolamii in Anglia sancti Germanus et Lupus sedis apostolicæ legati Pelagianos episcopos convicerunt. De hac scripsit quidem Beda (*Lib. 1. Eccl. Hist. gentis Anglorum cap. 17*), sed quæ ex Constantio accepit, quibusque de suo nihil quidquam addidit, præter errorem temporis, quo tradidit habitam anno 446, id est, tertio post Germani obitum.

Longe probabilius refertur ad annum 429, quo Prosper, deturbatis hæreticis, Britannos labore sancti Germani ad catholicam fidem reductos scribit. Nam congregata est tempore prædicti Germani, ut habet Constantius, et in ea compressa, perversitate damnabili, ejusque auctoribus confutatis, animi omnium fidei puritate compositi sunt (*In Vita S. Germ. lib. 1 cap. 25 et 26*). Prima vero profectio Germani contigit ann. 429.

Unde non levis me admiratio cepit aliquando, eur eruditi conciliorum editores maluerint audire Bedam; quam vel Prosperum, vel certam, sicut est magna ex parte a Baronio subducta, temporum rationem.

Pro gestis, quæ perierunt, exscribenda mihi videntur, quæ habet Constantius de synodo (*Ibid., cap. 25*): *Lutebant abditis sinistræ persuasionis auctores, et, more maligni spiritus, gemebant perire sibi populos evadentes. Ad extremum, diuturna meditatione concepta, præsumant intire conflictum, procedunt conspici dignius, veste fulgentes, circumdatis assentatione multorum, aorantionisque subire ateam maluerunt, quam in populo, quem subreterant, pudorem taciturnitatis incurrere,*

A ne viderentur se ipsi silentio damnasse. Illis plame immensæ multitudinis numerositas, etiam cum conjugibus ac liberis excita convenerat. Aderat populus, spectator futurus et iudex: adstant partes, dispari conditione dissimiles. Hinc divina auctoritas, inde humana præsumptio; hinc fides, inde perfidia; hinc Christus, inde Pelagius auctor. Primo in loco beatissimi sacerdotes præbuarunt adversarii copiam disputandi, quæ sola verborum ruditate, diu inanes et aures occupavit, et tempora. Deinde antistites venerandi torrentes eloquii sui cum apostolicis et evangelicis tonitruis profuderunt. Miscebatur sermo proprius cum divino, et assertiones violentissimas lectionum testimonia sequebantur. Convincitur vanitas, perfidia confutatur, ita ut ad singulas verborum objectiones reos se, dum respondere nequeunt, faterentur. Populus arbiter vix manus continet: iudicium cum clamore testatur.

XXIII SYNODUS

Romæ a Cœlestino in causa episcoporum Pelagianorum Nestorio adhærentium, Theodosio XIII et Valentiniano III AA. CC. IV idus Augusti, anno Christi 430.

Vigesima tertiam synodum, quæ et quinta Romana, coegit Cœlestinus Romæ in causa Nestorii simul et episcoporum, quorum in gratiam Nestorii scripserat.

Hujus meminit Cyrillus Alexandrinus, scribens Joanni Antiocheno (*1 part. conc. Eph. cap. 2*): *Misit Nestorius Romam exegeses suarum quaterniones, quos cum piissimi episcopi, qui in magna Romanorum urbe comperti sunt, legissent, multisque concessibus consultationibusque habitis examinassent, illorum auctorem non absque indignatione exhiberunt, palam asserentes, novam illum, eamque perniciosissimam, et a nullo veterum hæreticorum antea umquam excogitatum hæresim esse molitum.*

Quia ergo Nestorius hæc illic perscripserat, compulsus sum et ego quoque ea omnia quæ inter me et illum intercesserant aperire, earumque litterarum quas ad illum dederam exempla per Possidonium dilectum Ecclesiæ Alexandrinæ diaconum mittere. Porro antem lectis in concilio expositionibus illius, epistolisque lectis, et iis præcipue in quibus, quod apertam ipsius subscriptionem præ se ferrent, nullus tergiversandi locus reliquus erat, SANCTA ROMANA SYNODUS disertam statim in illum sententiam tulit, qua de re et ad tuam quoque pietatem perscripsit. Horum proinde decreto medio omnibus parendum est illis qui a totius Occidentis commotione cedere noluerint; scripserunt namque expeditæ sententiæ exempla, cum ad Rufum piissimum Thessalonicæ episcopum, tum ad alios quoque nonnullos religiosissimos Macedoniæ episcopos, qui ab illius sententia numquam decedere solent. Scripserunt nihilominus et ad Juvenalem quoque piissimum Hierosolymorum episcopum. Et in litteris ad Nestorium (*Ibid., cap. 26*): *Ecce igitur una cum SANCTA SYNODO, quæ in magna Romanorum civitate, sanctissimo et reverendissimo episcopo fratre ac comministro nostro Cœlestino præside, contemnit, jam tertio his litteris contestamur. Et postea: Ad epistolas porro quod attinet, quas Alexandrina Ecclesia ad te misit, eas a SANCTA ROMANA SYNODO ab omni errore et vitio immunes iudicatas esse scias.*

Meminit ipse quoque Nestorius in epistola ad Cœlestium hæreticum, quem exemplo sanctorum suorum ad constantiam in adversis hortatur (*1 part. Operum M. Mercatoris*): *Siquidem, inquit, epistolæ missæ ab episcopis CONCILII OCCIDENTIS, et ab Alexandrino, cum multis rescriptis, manifestam nobis nostram fecere sententiam, etc.*

Cœlestinus ex ipsa dedit plures epistolas, nempè ad clerum Constantinopolitanum, Joannem Antiochenum, Juvenalem Hierosolymitanum, Rufum Thessalonicensem, et Cyrillum Alexandrinum; sed eam in primis ad Nestorium, quam Juvenalis in concilio Ephesino vocat *Ἐπιστολὴ τῶν Πατρῶν* (*1 part. conc. Eph. act. 1*), nunc sunt constitutionem in causa fidei. Illa

veru, cum maximam partem de Nestorio sit; de Pelagianis tamen continet quæ multum faciunt ad illustrandam synodum de qua nunc agitur. Recisis igitur quæ alterius sunt negotii, ea quæ Pelagianorum causam attinent sic se habent (*1 part. conc. Eph. cap. 18*): *Aliquantis diebus vitæ nostræ, post nefandum et sæpe damnatum dogma Pelagii atque Cælestii, catholica fides quietem habuit, quando eos cum suæ opinionis sequacibus telis unitæ sententiæ Oriens Occidentisque percussit. Denique sanctæ recordationis Atticus, catholice magister fidei, et vere beati Joannis etiam ad ista successor, eos ita persecutus est pro rege communi, ut nec standi quidem illis copia præstaretur. Et postea: Hos quoque hæreticos, de quibus nos, velut eorum quæ gesta sunt nescius, consulere voluisti, sedibus suis, injusti dicentes expulsi iusta damnatio. Quod illic invenisse requiem, non putamus esse mirandum; invenerunt enim impiam prædicationem, cujus comparatione se æquivalent innocentes. Hoc loco, quia opportunitas sermonis exposcit, tacere non possumus quiddam stupemus. Legimus quam bene teneas originale peccatum, qualiter ipsam naturam asseris debitricem, et enim debitum merito reddere, qui descendit de genere debitoris. Quid tecum faciant qui sunt hæc negando damnati? Numquam sine suspitione ea quæ tibi sunt adversa conveniant. Efficerentur denique, si tibi quoque similiter displicerent. Cur tamen ea quæ in hos tunc sunt taquerantur, cum certum sit illinc ad nos a catholice antistite Attico gesta directu? Cur non sanctæ memorie Sisinnii ista querarint? quia utique sub decessore suo probaverat eos jure damnatos. Desunt infelices spe se hominum fuisse deceptos, quibus jam potuit propter communionem sola poenitentia subvenire. Ecce scire de his incipis, si qua ante nescivisti. Data in idus Augusti, Theodosio xiii et Valentiniano in AA. CC.*

Ex his, temporis ratio; ex litteris Cyrilli, locus; eventus, ex relatione Patrum Ephesinorum ad sanctum Cælestinum constat (*1 part. conc. Ephes. act. 5*). *Perlectis in sancta synodo commentariis actorum in condemnatione impiorum Pelagianorum et Cælestianorum, Cælestii, Pelagii, Juliani, Persidii, Flori, Marcellini, Orontii, et eadem cum ipsis sententiam, quæ a pietate tua de ipsis decreta et constituta sunt, et idem omnes tecum statuimus, eos pro damnatis habentes.*

Quibus ex verbis intelligere est synodum Romanam de Pelagianis quoque fuisse, ut qui societate errorum cum Nestorio jungerentur eadem sententia percellerentur.

Mirum vero, nec sine observatione prætereundum hanc a Patribus Ephesinis synodum dici occidentalem (*Part. II conc. Ephes. act. 3, in relat. ad imper.*), perinde quasi totius Occidentalis Ecclesiæ censeri debuerit, cui summus pontifex Romæ præsiderit. Nec enim legitimus a Cælestino ex tota Occidentis diocesi convocatos ad concilium episcopos; sed eos tantum congregatos qui tum Romæ versarentur, ut scribit Cyrillos (*In epist. ad Joan. Antioch.*).

XXIV SYNODUS,

Quæ totius orbis Ephesi congregata, Antiocho et Bassa coss., die 25 Junii, anno Christi 431.

Vigesimo quarto ultimoque loco a nobis collocatur Ephesina synodus (quæ tertia œcumenica), non quod revera ultima fuerit adversus Pelagianos, cum aliæ subsequerentur, illæque numero plures, sed quod eo temporis intervallo dissertationem nostram definierimus, quo divina Providentia vitam induluit Augustino, cujus ductu contra inimicos gratiæ Dei catholica acies pugnavit et vicit (*Prosp. lib. in Coll. cap. 1*).

Etsi vero ad meliorem vitam transitu egregius fidei defensor ann. 430, v kalend. Septembris, conciliumque Ephesinum non habuerit initium ante xi kalend. Jul. sequentis anni, cum ad illud tamen ab imperatore vocatus fuerit singularibus litteris, magna utique pars sacri coæventus futurus, si deus voluisset; non abs re putandum est, ejus spiritu, inmo et libris, a

Bassula diacono Carthaginiensis Ecclesiæ delatis, animatos Patres nefariam hæresim proscripsisse.

Imperator certe in litteris ad synodum datis per Joannem Sacrarum comitem, ipsius quoque Augustini meminit velut præsentis, quemadmodum et Cælestini atque Rufi, licet hos abesse sciret, illum factum, quia nimirum omnes, ut ab imperatore convocati fuerant, ita concilio vel numine, ut a cælo Augustinus, vel auctoritate, ut per legatos Cælestinus, vel consensu, ut Rufus, cum Mæcedoniæ episcopis.

Porro nomen Augustini non legitur, sed Augustiani, in editione Romana concilii, aliisque post Græcæ Commellini; sed contra fidem antiquiorum codicum miss., et, ut opinor, ex incogitata causa, cum ita scripserit imperator, maxime cum in toto concilio Ephesino nulla fiat Augustiani mentio, nec vox illa forte uspiam reperiat, sed vel ex noteriorum inscitia, vel nimia editorum scientia, originem sumpsit.

Ducenti ergo septuaginta quatuor Patres (tot enim recenset Mercator) hæreticos episcopos cum Pelagio et Cælestio, quibus favebant, damnaverunt, ut est in synodica ad Cælestinum (*In præfat. ad symb. Theod. II part. conc. Ephes. act. 5*): *Perlectis in sancta synodo commentariis actorum in condemnatione impiorum Pelagianorum et Cælestianorum, et quæ a pietate tua de ipsis decreta et constituta sunt, judicavimus et nos ea sel-da firmitate permanere debere, et idem omnes tecum statuimus, eos pro condemnatis habentes.*

Notandum vero interpretem concilii Ephesini, sive Romanum, sive priorem alium, pro voce *condemnationis* et *damnatorum*, qua usi sumus, *depositionem* et *depositos* dixisse, repugnante ratione; vox enim Græca *κατάστασις*, etsi de positionem significet et condemnationem, ad significandam nihilominus de positionem adhiberi non potuit hoc in loco, cum Pelagius monachus inter hæreticos consisteret, hæreticus vero deponi non possit de sede, vel gradu, quem nullum habet in Ecclesia; sed condemnari tantum, et a cœtu fidelium separari.

Actio 7 in præfatione canonum habentur ista de Nestorianis et Cælestianis manifesto signo deprehendendis (*1 part. conc. Ephes.*): *Hi nullam omnino ecclesiasticæ communionis facultatem habentes, ut ex auctoritate sacerdotali cuiquam nocere vel prodere possint; propterea quod etiam quidam ex ipsis sunt depositi, cum primis Nestorii et Cælestii sequi sententias manifeste ex eo sunt deprehensi, quod Nestorium nobiscum condemnare noluerunt, quos sancta synodus communi decreto ab omni ecclesiastica communione alienos esse statuit, etc.*

Sequuntur deinde canones omnino sex, qui licet omnes adversus Nestorianorum partium et Cælestianorum homines conditi sint, in primo tamen et quarto solum mentio fit expressa Cælestii. Ita vero se habent:

1. *Si quispiam metropolita provincie, derelicta sancta et œcumenica synodo, aut accessit ad illorum defectionis consensum, aut accedit in posterum, sive cum Cælestio sensit aut sentiet; ipse nihil amplius poterit agere adversus provincie episcopos, ut qui jam inde a synodo totius ecclesiasticæ communionis experti sit tactus et prorsus inutilis, sed et ipsi episcopis illius provincie et eorumque vicinis metropolitibus recta sententibus subjacebit, ut omnino dejectus sit a sede episcopatus.*

2. *Si qui autem provinciales episcopi a sancta synodo absterunt, et deficientibus adhaerent, aut adherere tentaverunt, vel etiam postquam subscripserunt Nestorii depositioni, rursus ad defectionis consensum recurrerunt; istos placuit sanctæ synodo penitus alienos esse sacerdote et a gradu cecidisse.*

3. *Si qui vero clerici in singulis urbibus aut regionibus, a Nestorio et cum eo conspirantibus sacerdotio prohibiti sunt, quod recte sentirent; justum putavimus hos quoque proprium gradum recipere. In summa autem clericos orthodoxæ et œcumenicæ synodo consentientes jubemus eis qui defecerunt aut*

defecturi sunt episcopis nullo pacto aut ratione subiectos esse debere.

4. Si qui autem clericorum defecerint, et ausi fuerint, vel privatim, vel publice, quae sunt Nestorii aut Coelestii sapere, sanctum est a sancta synodo istos quoque depositos esse.

5. Quicumque autem ob turpia gesta sunt a synodo condemnati, vel a propriis eorum episcopis, quibus praeter canones Nestorius, qui nullum rerum discrimen habebat, et qui cum illo eadem sentiunt restituere conati sunt gradum vel communionem, aut conabuntur; istos censimus nihil profecisse, et inuere et esse nihilominus depositos.

6. Similiter autem et si qui velint ea quae de singulis per sanctam synodum Ephesinam gesta sunt quocumque modo movere, sancta synodus ipsa decrevit, si quidem episcopi aut clerici fuerint, eos omnino a proprio cadere gradu; si vero laici, excommunicatos esse.

In conciliabulo schismaticorum quorum agmen ducebat Joannes Antiochiae episcopus, Julianus cum suis participibus absolutum vulgo dicitur, eaque opinio auctore Gregorio Magno nata est, ut multis placeat. Scribit enim a quodam concilio quod Ephesinam schismaticum putant, deffinitum de Adae anima: *Quia in peccato mortua non fuerit, eo quod diabolus in cor hominis non ingrediatur; et si quis hoc dixisset, anathema esset* (*Lib. v Regesti epist. 14, et lib. vi epist. 61*).

Historiam rei illius prolixius alio in loco narrat (*Libro vii epist. 31*), docetque in multis codicibus Constantinopolitanis et Isaauris permixta fuisse acta catholicae synodi cum gestis concilii alterius: verum in hisce gestis, cujusmodi nunc habemus, nihil tale invenitur; neque vero inveniatur olim in primarum sedium codicibus.

Contra hanc definitionem disputat sanctus pontifex citatis in locis duobus; sed ita ut mortem peccato contractam ab Adamo interpretetur in primo de sola spirituali; in secundo de corporali quoque, ubi consentientem habet Augustinum, qui primae interpretationi pugnare solet.

Verum hic oritur difficultas non levis, quid nempè ad rem Pelagianorum faceret iste canon, cum illi animam Adami mortuam Deo per peccatum, nec negarent, nec in eo dissentirent a catholicis. Deinde, quomodo ex eo quod diabolus illabi non possit in cor hominis, conficiat vel in speciem quispiam animam Adami peccato non esse mortuam. An eo usque desipuisse putandum est Orientales schismaticos, ut non adverterent hac ratione tolli omne peccatum, quod instinctu diaboli fieret? Hunc nodum attigerunt aliqui, nemo haecenus explicavit. An versipelles haeretici credi possunt definitum voluisse a suis patronis quod catholicum per se foret, sed ex quo conficerent apud vulgus nullum esse peccatum originale? Si enim peccato mortua est Adami anima, nec tamen idcirco mortua est quia mortem ipsi intulit diabolus illabens cordi. Certe nullius anima mori potest, nisi sua voluntate peccet, quo modo peccare parvuli nequeunt; anima enim inferre mortem nemo potest, nisi qui in eam ingrediatur; nec ingredi cuiquam licet, praeterquam Deo, qui mortem animae procul dubio non facit.

Tota haec historia canonis atque concilii in altera parte Operum Marii Mercatoris tractabitur, ita ut popularis opinio sua minus certis, saltem probabilibus rationibus refellatur. Qui enim creditus est canon ab Orientalibus sancitus, ostendetur a Nestorii concilio quodam fabricatus; cum, instigantibus Pelagianis, catholicis regiae urbis clericis Manichaei impietatem per nefandam calumniam affligeret. Sed hac de re praefixo in notis ad epistolam secundam Nestorii ad Cyrillum.

XXV.

Suzedi octo habitus quinto saeculo in eadem causa Pelagianorum variis temporibus.

Præter synodos haecenus recensitas, quatuor alias

A ante concilium Ephesinum in causa Pelagianorum reipsa coactas fuisse sentio: eas tamen omittendas putavi, quia sententiam meam, neque certa veterum testificatione, neque valida ratione, sed tantum non improbabili conjectura, confirmare possum.

Habita est prima Ephesi in Asia ann. 417, de qua, nisi fallor, loquebatur Prosper cum scriberet (*In Carin. cap. 2*):

Prætereò quanto fuerit bene mota tumultu
Clara Ephesus, non passa suis consistere lectis
Vasa iræ, et morbi status, et semina mortis.

Nam versus Prosperi intelligi non posse de synodo œcumenica, videri mihi manifeste demonstrasse, in notis ad Commonit. Mercatoris (*Cap. 1*).

Secunda Syracusis in Sicilia, de qua ejusdem versus interpretor:

Quæ sit sile tellus etiam Trinacria fervens
Agmen viperarum propriis exegerit oris.

B Nam, ut sæpe dictum est, sine auctoritate synodi de sua sede nullus olim episcopus dejiciebatur: dejectos vero plures in Sicilia ostendimus in dissertatione quinta ad libellum fidei a Juliano editum.

Tertia Romæ, sub Bonifacio, de qua idem auctor (*Lib. cont. Coll. cap. 41*): *Quando sanctæ memoriæ papa Bonifacius piissimorum imperatorum catholica devotione gaudebat, et contra inimicos gratiæ Dei, non solum apostolicis, sed etiam regis utebatur edictis.*

Quartam Alexandriæ ann. 430 Cyrillus, per se quidem in causa Nestorii, ex occasione tamen propter Pelagianos, cogit, sive quod accepisset acta concilii Romani a Coelestino ad se missa, hisque consentanea, cum de Nestorio, tum de Pelagianis sancire vellet: sive quia noverat aliquos adhuc latere in Ecclesia sua discipulos Valeriani Pelagiani, de quo cavendo monitus fuerat, jam inde a temporibus Innocentii, a quodam Eusebio, quem Cremonensem episcopum opinatus est Baronius (*In Annal. ad an. 417, num. 15*).

C Post Ephesinum concilium quatuor pariter synodi celebratae sunt quatuor sæculo adversus Pelagii, sive errores, sive reliquias: quinto, inquam, sæculo, nec enim ultra excurrere est animus.

Quare prætermitto concilium Sardinense, quod Patres Africani in Sardinia exules fecere ann. 521, ejusque mens fuit Fulgentius.

Omitto pariter celebre illud Arausicanum secundum, quod 14 episcopi, quibus præfuit Casarius, Arausicae habuerunt v non Jul., Decio juniore consule, id est, ann. Christi 529, Felicis quarti 3, Athalarici regis Italiae 3.

Severinus Binius in notis ad 3. canonem concilii Riensis, temporibus Sixti summi pontificis, ann. 459, ab episcopis provinciae Narbonensis, Hilario præside, celebrati, secutus Baronium (*Ad ann. 456, num. 45*), opinatus est canonem dicto agi de episcopis qui cum Pelagio adhaerissent, simulabant penitentiam, quo recuperarent sedes merito sibi ademptas. Id si vere probabiliterque diceretur, deberet unquam hoc concilium in eorum numero censeri quæ post Ephesinum in causa Pelagiana coacta sunt; immo ex eo consequens foret ante tempora concilii Ephesini in eadem provincia Narbonensi synodum contractam fuisse, in qua depositionis sententia adversus episcopos qui restitui flagitabant lata esset.

D Sed in eam Baronii Biniique sententiam concedere non possum, cum sui auctores neque hanc utilitatem, sive testificatione veterum, sive ratione confirmant, neque consentientem habeant Patrem Sirmontinum in notis ad Relense concilium, neque ullum de eorum emanibus, ne tertium quidem, argumentari possint, ad simile aliquid vel leviter probandum: immo cum apertum sit in tertio agi de solo Armentario satque ordinatioribus, et qui eadem vel similia auctorant, nimirum episcopum ordinare sine legitimo trium episcoporum numero; quam ob causam schismaticorum potius quam hæreticorum numero habentur.

Leo magnus ann. 447 Nicetæ episcopo Aquileiæ habendam synodum graviter præcepit (*Epist. 64 et 85*), a. exigendas subscriptiones puras ab eis qui ex hæresi Pelagiana vellent ad Ecclesiam redire.

Romæ celebravit aliam Gelasius ann. 494, in qua libri Pelagianorum proscripti sunt, cum propter suam impietatem, tum maxime ob hæresim in Dalmatia Picenique provincia reviviscere conantem: quæ causa fuit ut Gelasius, Albino consule, id est, ano. 493, Honorio Dalmatiæ episcopo bis scriberet, semel v. kal. Aug., iterum sine nota temporis: Immo ad omnes per Picenum episcopos kal. Novemb. lit-

teras daret eruditionis catholicæ adversus Pelagianismum plenissimas.

Habita fuerat ann. 475 Arelate synodus a Gallicanis episcopis, ubi subscriptum est epistolæ Fausti ad Lucidum, dictumque simul anathema illi qui inter reliquas Pelagii impietates, hominem sine peccato nasci, et per solum laborem posse salvari, damnanda præsumptione contenderit, et qui cum sine gratia Dei liberari posse crederet.

Eodem fere tempore congregata est alia Lugduni, quæ Arelatensis decreta comprobavit.

DISSERTATIO TERTIA.

DE CONSTITUTIONIBUS IMPERATORUM IN CAUSA PELAGIANÆ HÆRESIS

AB ANNO CCCXXVIII AD CCCXXX.

In eadem verba Marii Mercatoris: *Non solum imperialibus legibus, etc. (Commonit. cap. 3.)*

Postquam de synodis in causa Pelagianorum habitis dissertatum est, sequitur deinceps ut ad principum decreta veniatur, quæ, ut ait Possidius (*In Vita S. Aug. cap. 18*), *Ecclesiæ Dei catholicæ judicium secuta sunt*. Fuerunt illa vero quinque aut sex omnino, quæ, licet condita sint variis temporibus et a variis imperatoribus, Immo et ab Augusta Valentiniani matre, eundem nihilominus fidei catholicæ amorem, idemque Ecclesiæ fovendæ studium ostendunt; ut non temere quispiam senserit etiam tunc impletum vaticinium Isaïæ de Christi Ecclesia: *Erunt reges nutriti tui, et reginæ nutrices tuæ (Isaïæ XLIX, 25)*.

De singulis ita tractandum puto, ut ipsa primum exhibeantur pura ab omnibus mendis, quibus hæcenus scatebant; tum variæ lectiones proferantur, quæ, cum in hunc usque diem pluribus in locis sensum non impedièrunt tantum, sed etiam perverterint, a nobis non sine laborioso studio, collatis pluribus codicibus, correctæ sunt; deinde narretur uniuscujusque decreti velut historia, solutis, sicuti occurrerent, quæstionibus eodem pertinentibus; denique notis, ubi opus fuerit, et imperatorum decreta, et præfactorum edicta, et ejusmodi reliqua illustrentur.

Verum priusquam id agatur, occurrendum est religionis in speciem quorundam indignationi, velut imperatores in ea parte in modum suæ potestatis non tenuerint; sed id pene affectaverint in Ecclesia quod olim inter gentiles, cum ethnicæ impietatis pontificatum gererent. Quid enim est, inquit, usurpare quæ sacerdotis sunt, etiam in causa fidei, nisi hoc est? Proponere quæ credi oporteat; hæreticos declarare, qui secus senserint; episcopis imperare subscriptionem, sive dogmatibus, sive personis damnatis, interminata depositionis, immo et excommunicationis poena, ni pareant; primatibus præscribere quæ sui sint honoris, etc. Id vero imperatores videntur præstitisse, et in primis Honorius, quantumvis religiosus prædicetur, cum decretum mitteret, sive Palladio P. P. sive Aurelio Africæ primati.

Votus fuit hæc querela, et pene orta cum fide imperatorum. Huic factum olim satis a sanctis Patribus responsum, cum sanxerunt, duobus principatibus mundum regi, auctoritate sacra pontificum, et regali potestate: utrumque, cum in Christo junctum esset, in pontificibus et regibus tamquam Dei ministris partitum; deos inde supremæ principatus exstitisse, et suam cuique potestatis modum attributum; inter ambos principatus sacrum quoddam socius initum, sequestro et committente Christo; pro sua singulis parte servare committente Domino, ejusque sponsam tueri, et hostes pœnitenti viribus profligare (*Gelas. epist. ad Anast. imp., Concil. ad Theodosium viam; Justinian. novell. 6;*

Bernard. epist. ad Conradum. regem; Osius apud Athan. in epist. ad solitarios). Nam, ut archiepiscopus ille scribit ad principem (*Apud Lup. Ferr. epist. 81*): *Illex regum, idemque sacerdos sacerdotum, qui solus Ecclesiam regere potuit, quam redemit; postquam lumen humanitatem suam in cælum evertit, semper cum suis futurus divinitate, potestatem suam ad eandem gubernandam Ecclesiam in sacerdotes divisit et reges, ut quod sancti docerent pontifices, et ipsi implerent, et impleri facerent devotissimi reges.*

Et certe postquam Ecclesia, excusso tyrannorum jugo, asserta est in libertatem, gladiumque imperatorum a suis cervicibus in hostes avertit, quos passa fuerat antea iniquos persecutores, nacta est, simul ac filios fecit, rei bene gerendæ justissimos adjutores. Non ergo reges formam fidei præscribunt, neque vero unquam jure præscripserunt; sed acceptam a sacerdotibus, quorum judicium sequuntur, servandam populis jubent. Non docent Ecclesiam; sed velut angeli portas civitatis Dei flammeo gladio ab hæreticis defendunt. Non eos qui contra fidei formam sentiunt hæreticos declarant, sed hæreticorum poenis obnoxios. Non ipsi per se episcopos deponunt, neque ullos sacris abstinent: qui enim possent? sed a synodis exactores abstentiosque expelli jubent civitatibus suis, ne lurtas creent; jubent et aliorum societate mulctari, ne venenali spiritus contagio nocent (*Greg. 2 epist. ad Leonem Isaurum*).

Sed quid diutius in re præjudicata verser? Ipsimet Patres Africani, cum postulare ab imperatoribus hujusmodi decreta per synodorum legatos, ipsi summi pontifices, quantumque pollerent auctoritate, cum regis edictis contra inimicos Dei uterentur, totus ordo sacer clericorum, immo universa Ecclesia, cum iisdem edictis pareret, adversus omnes exceptiones præscribit, simulque docet, quod præsignavit et Christus ante passionem, et Deus in conditione mundi, opus habere Ecclesiam, ad impios terrendos duobus gladiis, duobusque; ad illustrandam mundum spiritualem, luminaribus. Neque enim, ut aiunt Patres, sufficiebat, vel unum luminare contra omnes erroris offuscias, vel unus gladius adversus effrenum impiorum audaciam: eum et officiosæ sacrorum sibi alitatisque pertinax animus, et audaciam ex patientia bonorum improbitas sumeret. Id cum gravissime verissimeque sit dictum olim, tum nostri quoque temporis infelix experientia certissime comprobabat, ut votum Bernardi nunquam fuerit opportunius: *Quod Deus conjunxit, homo non separet. Jungant se animi qui juncti sunt inlicitatis; invicem se foveant, invicem se defendant, invicem sua sacra portent (Epist. mox citata).*

* CONSTITUTIO PRIMA.

HONORII IMPERATORIS AD PALLADIUM P. P.
Et subjunctam Constitutioni Principis Edictum
Prefectorum P.

Imp. Honorius et Theodosius Aug. ^b Palladio P. P.
Ad conturbandam catholicæ simplicitatis lucem,

CASTIGATIONES ET NOTÆ.

* Hanc Honorii constitutionem ediderunt, primam Magdeburgenses centuria 5 col. 847, tum cardinalis Baronius in Annal. ad ann. Christi 418, postea Salmasius in Eucharistico p. 288, Usserius lib. de Britannicarum Ecclesiarum Primordiis cap. 50 p. 272, Labbeus tomo II Concil. p. 1806, et nuper Baluzius in appendice ad Salvianum. Quatuor ex his editoribus consulis se nos. codices testantur: nos vero, partim collatione editionum, partim inss. ope, plurima quæ supererant munda correximus.

Diversus est apud diversos titulus. Magd., *Sacra Honorii et Theodosii contra Pelagium et Cælestium*. Salm., *Incipit sacrum rescriptum acceptis synodi SS. (Carthaginensis) gestis datum*. Uss., *Sacrum rescriptum, acceptis synodi gestis datum*. Bal., *Rescriptum Honorii et Theodosii imperatorum, ad Palladium præfectum prætorio, adversus Pelagium et Cælestium*. Historia demonstrat non esse hoc rescriptum propriè, sed constitutionem, cum imperator nulli vel per litteras petenti vel scriptis consulenti rescribat.

Vix ullam reperire est constitutionem in toto legum volumine, in qua tot sint, tamque veridica imperatoris politica effata, et pene oracula, ut inde possit desumi exemplum absolutæ adversus hæreticos sanctionis. Quid enim verius de hæresum origine? Dum novi acuminis commendata vento insignem notam plebeie æstimat vilitatis sentire cum cunctis, ac prudentiæ singularis palmam communiter approbata destruere. Quid cruditius ad experientiam de earumdem incremento? Quæ maturo remedio et celeritate festina oportet intercipi, ne corroborato usu nequitie adolescentia vix valeant coerceri. Quid subtilius de confirmatione et quasi aternatione? Interruptio directæ credulitatis tramite, scissis in partes studiis asserendi, materia impetratæ dissensionis inducta sit, novoque scandali fomite concitato, beatissimæ Ecclesiæ hæcenus nutet intentata tranquillitas, aliis nempe aliud anticipii interpretatione sectantibus et, pro capiti versipellis ingenii, profanam novorum commentorum morientibus quæstionem. Quam certa dignoscendæ hæresis nota, quamque manifestum indolis hæreticæ indicium! Relicta communi sententiæ luce, novæ disputationis tenebras intulerunt, contra apostolicam scilicet disciplinam, evangelicamque claram et sine errore sententiam vestra rudis sectæ caliditate pugnantem, involventesque splendorem fidem veri ambagibus disserendo. Quam prudens remedium! Decet originem vitii a conventu publico sequestrari, nec in communi eos celebritate consistere, qui non solum facto nefario detestandi, verum etiam exemplo venerati spiritus sunt cavendi. Quam providens denique medicina tanti mali! Hos ergo repetens ubicumque de hoc tam nefando scelere conferentes, a quibuscumque jubemus corripere, deductosque ad audientiam publicam promiscue ab omnibus accusari, ita ut probationem convicti criminis stylus publicus insequatur, ipsis inexorati exilii deportatione damnatis.

^b Hinc emendandus Jacobus Gothofredus, qui anno 418 Liberium ponit præfectum P. Occidentis (Tom. VI Cod. Theod. in prosopogr.).

^c Hanc vocem habent omnes præter Baron. et Bal.: orationis tamen absolutio ipsam exigit, ut sum sit epitheton splendori.

^d Mirum sane, neminem de Pelagianis scripsisse quinto sæculo, qui non ipsos male fidei mendacique arguerit, immo qui hæresim versutia nomine, aut alio simili non appellaverit. Unde imperator max hæresim vocat fallacis scientiæ obumbrata

A puro semper splendore radiantem, ^e dolosæ autis ingenio, novam subito ^e amicuisse versutiam, pervulgata opinione cognovimus, quæ fallacis scientiæ obumbrata mendaciis, et furioso tantum debacchata lucamine, stabilem quietem cœlestis ^f audet attentare fidei: dum ^g novi acuminis commendata vento,

mendaciis, carpitque versipelle ingenium vestra caliditate pugnantium. Hinc serpentis nomine colubrique Pelagius ab Orosio, Prospero, Cassianoque appellatus. Hinc hæresis ab Aurelio serpentina persuasio; a Paulino diacono Cælestius dictus est vulpula fraudibus suis studens. Hinc Pelagianos Possidius disputatores callidos, et arte subtili noxia scribentes. Auctor epistolæ ad Rufinum filios tenebrarum, immo se versutis in similitudinem florum lucis transfigurantes nominat. Eam vero agendi rationem constanter tenuerunt homines improbi, cum in spargendo errore, et episcoporum tentanda fide, suasque nobilibus in partes inducendis; tum maxime in declinandis iudiciis, si quando urgèrentur, singendaque pœnitentia, si forte damnati essent, et apponendis exceptionibus, si definitionibus Ecclesiæ subscribendum foret. Hinc Hieronymus (Epist. 154): Demus operam ut perniciosissima hæresis de Ecclesiis auferatur, quæ semper simulat pœnitentiam, ut docendi in Ecclesiis habeat facultatem, ne si aperta se luce prodiderit, foras expulsa moriatur. Augustinus (Lib. 1 advers. Jul. cap. 5): Quid enim vobis prodest quod nescio quas ausas atque uncas nescio cuius perplexitatis innectitis, ne simplicia pateant et clara luceant. . . . His nebulis illud Diospopolitanum iudicium se putat illuisse Pelagius, vosque ad hoc nefas toto capite annuitis, et tot ab illo episcopus irrisos esse ridetis. Orosius (Apolog. cap. 2): Ecce adversus Ecclesiam, quod miserum est, et, quod magno miserius, in Ecclesia passim sibilant, impieque serpentes vibrantibus infecta linguis ora lambunt, qui cura tuendi solius capitis causa reliquum concisioni atque injuriæ corpus opponunt, nihil damni arbitrantur, ea tantum sui parte libera, qua multimodas venenatasque in se obtinet linguas, si etiam membris omnibus amputentur. Paulinus diaconus de Cælestio scribens ad papam Zosimum (In libello qui vulgo dicitur Eucharisticus). Vulpula fraudibus suis semper studens, ingenium suum mutare nesciit, nec se credit posse deprehendi, quoniam confidentiam semper in facie habuit, in quibus demersum caput conscientie suæ nihil occultare. Prosper (Cont. Coll. cap. 4): Hujusmodi hominum pravitati, non tam disputationis studio quam auctoritatum privilegio est resistendum, ut de prostrati dudum dogmatis corpore nullum membrum sinatur assurgere: quia notum est ita se falsitatis istius habere versutias, ut si eis liceat, præsentia correctionis imagine, aliquod sibi faventium radicis suæ germen excipere, totam se possit in exigua sui parte reparare. Ubi enim non aliud habet summam quam portio, non est devotionis dedisse prope totum, sed fructus retinuisse vel minimum. Leo Magnus (Epist. 86): Novinus hanc ipsorum esse versutiam, ut in quacumque particula dogmatis exsecranda qua se a damnatorum societate discreverint, nihil sibi sensuum suorum existiment esse non salvum. Cumque omnes definitiones suas ad subrepti facilitatem improbare se simulent atque deponere, hoc tibi tota arte fallendi, nisi intelligantur, excipiant.

^e Baron. in margine emerisisse. Utrumque verbum idoneum est.

^f Mag. spondet. Baron., Uss., Labb., Bal., conatur. Melior est significantiorque Salmasii lectio, quam elegimus.

^g Vanissimam Pelagianorum, sive jactantiam, sive superbiam, sive aliorum despicientiam suggillant cuncti ejusdem ætatis auctores. Nec immerito; nam ut in uno ponatur exemplum, quod Juliano jactantius sui? Quid suorum ostentantius? Quid con-

insignem notam plebeiae æstinat vilitatis sentire cum cunctis, ac prudentiæ singularis palmam committere approbata destruere, cujus impiæ commentationis auctores Pelagium Cælestiumque percrebuit existisse.

Hi parenti cunctarum rerum Deo, præcipueque semper majestati interminate potenti, et ultra omne principium transeunti, tam trucem inclementiam sævæ voluntatis assignant, ut cum formandi opil-

cem curam sumeret, qualitatenuque hominis struendi, profunda spiritus conceptione libraret, fundatæ muneris^d finem anteferet exordio, et mortem præmitteret nascituro: non hanc insidiis vetiti fluxisse peccati; sed exegisso penitus legem immutabilis constituti, ut ad declinandum lethi exitialis incursum nihil^e prodesset abstinencia delinquendi, cujus ita vis putatur adstricta, ut non possit^f aboleri deinceps. Primitivi hominis errorem, in quem captæ

CASTIGATIONES ET NOTÆ.

temnentis aliorum? ut jure dictus sit a Chronico- rum scriptore, jactantissimus Pelagiani erroris asser- tor; ab Augustino, superbia tumidus; a Mercatore, homo maledicentis linguæ, et sui sæculi Catilina. Duo tantum profero testimonia, alterum Vincentii Liri- neasis (In commonit. cap. 26), alterum ipsiusnet Jollani. Quid promittentes exciderunt, nisi novam, B nescio quam, ignoratamque doctrinam? Audias etenim quosdam ipsorum dicere: Venite, o insipientes et mi- seri, qui vulgo catholici vocitami, et discite fidem veram, quam præter nos nullus intelligit, quæ multis ante sæculis latuit, nuper vero revelata et ostensa est; sed discite furtim atque secretim. Delectabit enim vos. Et item cum didiceritis, latenter docete, ne mundus audiat, ne Ecclesia sciat; paucis namque concessum est tanti mysterii capere secretum. Nominè hæc verba vocat illius meretricis quæ apud Salomonis Proverbia vocat ad se prætereuntes viam, qui dirigit iter suum? etc.

Et postea (Ibid. cap. 40), ut ostenderet se, cum scriberet mox allata, animum intendisse in Julianum. Ne quis forsitan, prætermisissis cæteris, se solum audi- ri, sibi soli credi arrogaret, paulo post ait: An a vo- bis, inquit, verbum Dei processit? Aut in vos solos devenit? Et, ne hoc quasi perfunctorie acciperetur, adjecit: Si quis, inquit, videtur propheta esse aut spiri- tualis, id est, spiritualium rerum magister, summo studio æquilitatis et unitatis cultor existat; ut scilicet ne- que opiniones suas cæteris præferat, et ab universorum sensibus non recedat. Cujus rei mandata qui igno- rat, inquit, id est, qui aut nesciat non discit, aut scita contemnit, ignorabitur: hoc est, indignus habebitur qui inter unitos fide et exæquatos humilitate divinitus respiciatur; quo malo nescio an quidquam acerbius cogitari queat. Quod tamen juxta apostolicam commina- tionem Pelagiano illi provenisse cernimus Juliano, qui is collegarum sensus, aut incorporare neglexit, aut ex- corporare præsumpsit.

Quam magnifice Julianus se circumspicit (Lib. II Oper. Imperf. cap. 10), quasi veritatis defensorem, cum se accendit ad defendendam, invitit Ecclesiæ fulminibus, Pelagianam hæresim! Nunc postquam pro medicamine mala consuetudo cepit offerri, et delectationi accessit auctoritas, ut concessu pene mundi mem- bripotens regina mentium, expugnatricis honestatis, et invicta animarum omnium captivatrix turpitudine bac- charetur; nobis tanto honestior, quanto durior tuendæ veritatis causa facta est, quia contra præcipites popu- los, et suis remediis infensos, non multum valet veritas, tatioque medicamentum. Quid igitur? Horumne intuitu recepti conere debemus, et contumelias nostras ul- ticipi silentio, ac de conscientie portu aliorum videre naufragia? Verum contradicit huic odio, primo beni- gnitas, quam generi debemus humano, deinde spes et fides quam habemus in Deum; qui extra id, quod fre- quenter desperatis temporum levavit rinas, constan- tibus tamen, quam usque ad mortis horam exercere vo- luit; etsi nullum in præsentiarum consequeretur effe- ctum, æterna remuneratione donavit.

Quam gloriose suos deprædicat (Lib. II de Nupt. et Concep. c. 3)! Doctores nostri temporis, frater ben- dictissime, et nefaria quæ adhuc servet seditionis aucto- res, ad hominum, quorum sanctis studiis uruntur, con- tumelias et exitium decreverunt per ruinam totius Ec-

clesiæ pervenire, non intelligentes quantum his contu- lerint honoris, quorum ostenderunt gloriam nisi cum catholica religione non potuisse convelli. Nam si quis aut liberum in hominibus arbitrium, aut Deum esse nascentium conditorem dixerit, Cælestianus et Pelagia- nus vocatur. Ne igitur videntur heretici, sunt Muni- chæi; et dum falsam verentur insaniam, verum crim- nem incurunt inster serarum, quæ circumdantur pin- nis, ut cogantur in retia, quibus quoniam deest ratio, in verum exitum vana formidine contrahuntur.

Quam superbe aliena despici, immo et calumnia- tur (Lib. II Operis Imperfecti c. 10)! Eripiuntur Ec- clesiæ gubernacula rationis, ut erecto cornu velifcet dogna populare: ita cum prudentibus parum licet, vil- libus autem quodlibet etiam decet, seditionum decreto exclusa est de Ecclesiis censura virtutum, nosque hoc apud homines vulgi exosos fecit, quod accessio erroris esse renuimus: vulgi, inquam, qui sententiæ meritum de prosperitatibus ponderans, eam veriorem æstimat, quam pluribus placere conspexerit. Delectat enim sub- buntis animas infamare, quidquid unquam et usquam sanctorum fuit, ne clarorum hominum castigentur exem- plia. Delectat prorsus, et penitus officit causare imbecillitatem naturæ; disere, carneni congenitis obnoxiam esse peccatis; nec in voluntate hominis emendationis effectum locare. sed stupiorum crimina officia vocare membrorum. Hæc ergo Manichæorum scoria impuris- simorum dogmatum acribus leocinatur. Hæc in ultro- que sexu positos inimicos nostros urtica commovit, quæ dum quosdam vitio malæ consuetudinis mordet, tamen cohortationum salutarium veluti quibusdam curabatur unguentis: at nunc postquam pro medicamine, etc. — Dum novi acuminis, etc. Ita Baron., Uss., Labb.; Salm. vero et Bal., Novi criminis commentatores æsti- mant, etc. Etsi probabilis est ista lectio, altera ta- men non tantum per se elegantior est, sed etiam magis opposita ad ingenium Pelagianorum, et iis quæ sequuntur consonantior. Nullo sensu Magd., Dum novi criminis commendat eventui insignem notam plebeiae æstimans vilitatis, etc.

^a Magd. et Labb., commendationis; nec improba- biliter, propter antecedentes voces, commendata vemo.

^b De sola mortalitate Adam, soloque peccato origi- nali sit mentio, quia unius per se Cælestis ageban- tur causa. Et prima hæc fuit totius hæresis, quan- tumcumquo postea excreverit, origo et radix: — Magd., Labb., Uss., Hi parenti cunctarum rerum Deo, præcipueque semper majestatis interminæ potenti, omni ultra principium transeunti, tam trucem, etc. Baron., præcipueque semper majestati, et ter omnipo- tenti, ultra omne principium transeunti, etc. Salm., Bal., præcipueque majestatis interminatione potentis, omne ultra principium transeunti, etc. Non est visus tolerabilis omnium sensus, præ eo qui restitutus voci- bus inest.

^c Corrupte Sal. contra aliquos, operis curam sumeret.

^d Magd., Bar., Bal., fidei anteferet exordium. Hæc voces idoneam sensum non faciunt.

^e Ita Magd. Reliqui, abstinenciam, ut syntaxi consu- lerent: quæ sane melior est, si loco prodesse, quod habent Magd., reponatur prodesset, ut exigit series orationis.

^f Magd., aboleri. Consultum voluerunt Latinitatis

mentis, ^a inops rationis, cæcitate irruisset, delapsus ad posteros non fuisse, tantumque apud eum quem malesuadæ gratiæ infelix rapuisset illecebra transgressionem ^b interdicti exstitisse discriminis; cum evidens ^c catholicæ legis omnifaria testetur auctoritas illum interitus omnium fuisse vestibulum, quem divinæ præceptionis sedulum ^d liquet corripisse mandatum.

^e Alia quoque plurima, quæ sermo respuit, et lex refutat, ^f quæ perexosum est recordari, etiam sub dispositione plectendi, quæ maturo remedio et celeritate festina oportet intercipi, ne corroborato usu nequitiae ^g adolescentiæ, vix valeant coerceri.

Si quidem aures mansuetudinis nostræ recens

CASTIGATIONES ET NOTÆ.

legibus, quasi eo pertinerent voces consequentes, ^B primitivi hominis errorem, quas puncto dividi postulat oratio.

^a Magd., inopia: minus recte.

^b Baron., interdicti exstitisse et discriminis. Coniunctio irrepsit vitio librariorum.

^c Lex pro religione dicta est, cuius auctoritas tribus constat, verbo Dei, traditione Patrum et Ecclesiæ definitione. Dogma vero, cuius meminit imperator, non tantum comprobatum fuerat ab omnibus passim tractatoribus (Vide Mercatorem in Subnotat.), testimonio utriusque Testamenti, et ab Augustino (Lib. 1 adu. rs. Jul.) traditione Patrum; sed etiam definitum ab Ecclesia, partim in conciliis particularibus, quorum certis terminis circumscriptus est auctoritas; partim decretis duorum sedis apostolicæ antistitum, Innocentii et Zosimi, quorum jus est totum mundum docere.

^d Ita Magd. Cateri, liqueat: idem omnino sensus.

^e Omnes præter Magd. Aliaque cum plurima.

^f Baron., quæ perpetuæ cum sit recordari. Salm., quæ perpetuæ absit recordari. Bal., perpetuæ sumpsit recordari. Vix intelliguntur hæc sententiæ.

^g Magd., nequitia adolescentis: tolerabilis lectio.

^h Baron., directio.

ⁱ Baron., monstra impacatæ dissensionis inducta sint. Ut nostra lectio sit melior, hæc tamen non improbabilis.

^j Magd., actus nutet intentata tranquillitas. Apertum vitium est. Salm., Uss., Labb., actu nutet, et attentata tranquillitas. Minus concinne.

^k Magd., aliis item aliud, improbabiliter. Probabilis Baron., Uss., Labb., aliis iter aliud, etc. Salm., aliis aliud iter sectantibus: verior nostra lectio.

^l Baron., Bal., novorum more anserum. Vix digna principe legem ferente comparatio. Salm., novorum aut suam, etc., nullo sensu. Magd., Uss., Labb., novorum auctorum, etc., nec ista lectio improbabilis est.

^m Animadvertit Gothofredus olim ita compellatos fuisse ab imperatoribus præfectos prætorio, lib. 11 de Episcop. Jodic. et præfectos Urbis, lib. 1 de Pact. At tria præterminis non minus notatu digna. Primum, eodem modo compellatos etiam ab imperatoribus episcopos: sic ab Honorio Aurelius Carthaginensis; sic a Theodosio etiam irato Cyrillus, etc. Unde non incerto iudicio colligere est quod imperatores honore præsecuti fuerint episcopos, cum eos summo fastigio sublimique apici dignitatem æquarent.

Alterum, eadem compellatione, non quoslibet præfectos prætorio cohonestatos fuisse, sed eos tantum qui ætate imperatores non mediocriter anteirent, quasi compellatio hæc mixtas habuerit dignitatis et ætatis causas. Unde in Novellis Theodosii Florentius appellatur pater charissimus Augustorum; erat enim utroque Theodosio et Valentiniano projectior. Quare corrige quod in nonnullis irrepsit mendum, ut pro parente legatur præfectus, vel sola littera P. appo-

fama perstrinxerit, intra sacratissimam urbem nostram aliaque loca, ita pestiferum virus quorundam inolevisse pectoribus, ut interrupto ^h directæ credulitatis tramite, scissis in partes studiis asserendi, ⁱ materia impacatæ dissensionis inducta sit, novoque scandali fomite concitato, beatissimæ Ecclesiæ ^j hactenus nutet intentata tranquillitas: ^k aliis nempe aliud accipiti interpretatione sectantibus, et (cum sit absoluta sanctorum apicium claritas, ac dilucide quod sequi universitas debeat explanet), pro captu versipellis ingenii, profanam ^l novorum commentorum moventibus quæstionem, ^m Palladi parens charissime atque amantissime.

Ob quam rem illustri tua auctoritas, ⁿ victura

natur. Quamquam non abs re quispiam senserit, eos qui non forent imperatoribus natu majores, vocatos fuisse patritios, idque ea littera P. indicatum.

Postremum; non solum erga præfectos prætorio vel Urbis imperatores hæc compellatione usus; sed etiam erga magistris militum, ut constat ex novella 15 ad Ariovindum magistrum militum, tit. 14. de Amot. milit. for. præscrip., data Constantinopoli, Cyro consule, id est, anno 441, tum ex tit. 24, novella unica ad Ætium magistrum utriusque militiæ, data Romæ Valentiniano Aug. vi consule, de Ordin. episcop.

Quin etiam Eudoxio comiti rerum privatarum, tit. 28, et Florentio magistro officiorum, tit. 29, idem honor delatus est. Unde emendes novellas alias, in quibus vel littera F. vel frater ponitur, pro P. et parente.

ⁿ Adde verba partis ultimæ, quibus imperator jubet constitutionem orbe toto promulgari: et continuo mirare quid causæ sit cur sanctio duabus tantis notis insignita, perpetuitatis et universitatis, nec olim relata fuerit, vel a Triboniano in codicem Justinianæum, vel ab Anniano postea in Theodosianum breviarium, nec a Gothofredo nuper in regredendam illum Theodosianum codicem, quem sex tomis composuit ex omnibus undequaque acquisitis imperatorum Martiani majorum legibus: Admirationem augebit, credo, quod nulla sit in toto illo ter gemino, si licet ita loqui, codice, lex adversus Pelagianam hæresim, cum in aliis iuxta sint, et hæc ipsa sæpius ab imperatoribus sit proscripta.

Quod ad Tribonianum spectat, duas olim suspicabar causas cur de Pelagianis tacitum voluerit. Alteram, ipsorummet Pelagianorum artes, si tamen aliqui in Oriente superfuissent, quod vix reor. Caverunt enim diligentissime semper ne quid scripto traderetur, unde vel aliquando laborarent infamia, vel in jus vocari possent. Alteram, quod Tribonianus, cum ætate sua vix ulla in Oriente Pelagianorum reliquias videret, leges adversus eos datas habuerit pro temporariis, nec proinde putaverit in perpetuum codicem referendas.

Illud ipsum de Anniano sentiendum puto; ac de Gothofredo nihil habeo dicere, cum et eas leges apud Baronium, ex quo desumpsit alias pene infinitas, non potuerit non videre, et temporarias quolibet in suis tomis congresserit, et nulla sit de quatuor a Baronio relatis, quæ non contineat plurimum doctrinæ, sive ad temporum rationem, sive ad rerum historiam, atque scientiam jurisconsulto dignam. Au prædicas volensque omnes prætermisit, ne primam afferret, cujus occasione recordari cogeretur vitorum ^o firmando relato de suo symonista Salmasio, vel ^p quendam meminisset ad Aurelium episcopum datam, ne agnosceret quanta veneratione sæculi potestatem ^q illis temporibus prosequerentur Kocleus ^r istites?

in omne ævum lege nos statuisse cognoscat, ut A pulsus ex Urbe primis capitibus dogmatis execrandi, Cælestio atque Pelagio, si qui hujus de cætero sacrilegii sectatores, quibuscumque locis potuerint reperiri, aut de pravitate damnata a aliquem rursus proferre sermonem, a quocumque correpti, ad contemptam judicem pertrahantur. Quisque, sive clericus, sive laicus fuerit, deferendi habeat potestatem, et sine præscriptione aliqua perurgendi, quos, relicta communi sententiæ luce, novæ disputationis tenebris introferre deprehenderit, contra apostolicam scilicet disciplinam evangelicamque claram et sine errore sententiam b vltra rudis sectæ calliditate pugnantes, involventesque splendorem fidem veri, ambagibus disserendo.

Hos ergo repertos ubicumque de hoc tam infando B scelere conferentes, a quibuscumque jubemus corripere, deductosque ad audientiam publicam promiscue ab omnibus accusari, ita ut probationem convicti criminis c stylus publicus insequatur, ipsis inexorati d exsiliis e deportatione damnatis.

f Decet enim originem vitii a conventu publico sequestrari, nec in communi eos celebritate consistere, qui non solum factio nefario detestandi, verum etiam exemplo venenati spiritus sunt cavendi.

Juvat autem g per omnem pene mundum, qua imperium nostrum extenditur, hujusmodi promulgata diffundi, h ne scientiæ forte dissimulatio partium præstet errori: atque impune se quisque putet i audere quod condemnatum vigore publico sese finxerit ignorare.

CASTIGATIONES ET NOTÆ.

* Eam certe, quo traderetur error. Quem in sensum paulo post jubet imperator puniri eos qui reperti fuerint de tam nefando scelere conferentes. Quicumque enim vellet catholicis, spiritu Ecclesiæ insectantibus errorem, impostum silentium, incideret ille forsitan in reprehensionem, tum Hieronymi conquerentis, eo pacto fieri, ut quod bellum servavit, pax ficta auferat (In præf. ad dialog. cont. Pelagianos); tum imperatoris damnantis unius ejusdemque culpæ eos qui aut dissimulando conventiam, aut non damnando favorem noxium errori præstent (In epist. ad Aurel.); tum denique Cælestini graviter momentis Galliarum episcopos, in talibus causis non carere suspitione taciturnitatem, quæ occurreret veritas, si falsitas displiceret, etc. (In epist. ad episc. Gall. de Augustin.). Nam, ut ait Innocentius I (Epist. ad Patres Milevit.), per vindicta constringere debet non solum eos qui faciunt, sed etiam qui consentiunt facientibus. Nec enim nullum interest inter committentis animum et consentientis favorem.

b Ambigua est vis hujus vocis, rudis; potest enim et imperitiam significare, vulgari usu; et novitatem, qua notione dicuntur rudia mancipia pro novitiis in Codice Theodosiano. Neutra vero significatio inopportuna est, cum Pelagiani plus habuerint loquacitatis quam scientiæ, et Patres soleant, præsertim Augustinus, novos hæreticos novellamque hæresim dicere.

c Stylus est stylus publicus pro publica sententia, utque deportationis, quemadmodum ex consequentibus constat, ipsis inexorati exsiliis deportatione damnatis. Stylum vero pro sententia dici, docet lex 45 de Bon. præscript. et aliæ passim. Porro stylus deportationis expresse dicitur lege 57 de Hæ.

Datum pridie kalend. Maias Ravennæ, DD. NN. Honorio XII et Theodosio VIII AA. CC.

HISTORIA CONSTITUTIONIS.

Ipsa per se constitutio satis ostendit a quo imperatore data sit, ab Honorio; qua die, pridie kalend. Maias; ubi, Ravennæ; quo anno, Honorio XII et Theodosio VIII CC.; ad quem, Palladium P. P.; qua de re, de pellendis Pelagio et Cælestio. Sed dubium relinquatur qua occasione data fuerit; cujus vel rogatu, vel ope obtenta; quem effectum sortita, et cur geminanda brevi post tempore, immo et extendenda. Sed cum postremum istud pertineat magis ad historiam epistolæ Honorii ad Aurelium, alia nunc tria, partim veterum testimonio, partim ratione atque etiam conjectura, indaganda sunt.

Plura sunt quidem apud Augustinum quæ spectent ad primum illud Honorii decretum, omnia nimirum quæ referuntur ad coercendum Julianum aliosque in Italia partium Pelagianarum homines; sed ea vix quidquam argumenti suppeditant ad id efficiendum quo de agitur. Cominotum ait in auctores hæresis imperium, a principe scriptam legem adversus ipsam, ab hæreticis exceptum, ejusque terrore dictos fuisse clericos Romæ percussos. In auctores, inquit (Lib. de Pecc. Orig. cap. 17), nefandi erroris episcopalia concilia, et apostolica sedes, universaque Romana Ecclesia, Romanumque imperium, quod Deo propitio christianum est, rectissime fuit commotum, donec respiciant de diaboli laqueis. Et alio in loco (Lib. in advers. Julian. cap. 1): Sane, ut dicis, si pro vobis potius ab imperatore responsum est, cur non in medium proslitis, et hoc ultro publicis potestatibus allegatis, vos esse monstrantes quorum christianus princeps approbavit fitem? Verum fidei legem, non sicut sese habet, sed sicut vobis placet, intelligitis. quid mirum, si et de lege imperatoris hæc facitis? Ibidem: Ne argumento miserimo utamini, quo universi utuntur hæretici, quos a perniciose licentia leges imperatorum catholicorum premunt. Omnes quippe hujus-

C adversus Montanistas; lego vero 58 adversus Eunomianos, pro eo quod in hoc decreto legitur, inexorati exsiliis deportatio, posita est pœna deportationis absque alicujus intermissione.

d Corrupte Magd., auxilii deportatione.

e Lex ista videtur priores imitari: jamdudum enim decreta fuerat deportationis pœna aliis quoque hæreticorum doctoribus, Eunomianis scilicet, Macedonianis, Arianis, Apollinaristis, Montanistis, Donatistis, etc. De quatuor prioribus sectis expresse habetur constitutio Theodosii M. data Constantinopoli XII kal. Februariis, Ricomere et Cleareho eoss. De Eunomianis nominatim est lex Arcadii XI kal. Martii, Arcadio IV et Honorio III AA. CC. De Montanistis et Eunomianis lex quoque habetur data Constantinopoli IV nonas Mart. Honorio Aug. IV et Eutychio eoss. De Apollinaristis denique est Theodosii M. sanctio VI idus Martias, Thessaloniciæ, Theodosio II et Cynegio eoss., et Arcadii kalend. Aprilis, Constantinopoli, Casario et Attico eoss.

D f Consonat imperator sancto Innocentio scribenti Patribus Carthaginensis synodi: Avellendi sunt longius, et ab Ecclesiæ procul removendi visceribus, ne diuina multa occupans insanabilis post error increpescat; si enim diu fuerint in hac impunitate versati, necesse est multos in hanc suæ pravitatis mentem inducant, decipiantque innocentes, vel potius imprudentes, qui catholicam fidem nunc sequuntur, etc.

g Baron., Salu., Bal., per omne pene imperium nostrum, qua mundus extenditur. Inversio vocum sensum pervertit.

h Magd., inscientiæ, qui contrarius sensus.

i Magd., Baron., Uss., Labb., audire. Vitium per se apertum est.

modi dicunt; quod ipse dixisti, laborare illam partem rationis inopia, quæ in disserendo, cum terrarum subvagat, nullam a prudentibus impetrat, sed cæcæ a vaticulosis extorquet assensum. Denique scribens ad Bonifacium de querelis Pelagianorum (Lib. II ad Bonifac. cap. 3): Quin etiam Romanos clericos arguit, scribentes eos jussionis terrore perclusos non erubuisse prævaricationis crimen admittere.

Verum cum hæc cuncta eripserit Augustinus post tractoriam Zosimi, ex his profecto colligi non potest quidquam unde solvatur quæstio quam movimus (Vide dissert. 8, de Libris, etc.): sed sine apostolica instantia, an Africanæ Ecclesiæ rogato, obtentum fuerit decretum? potuit enim ab utraque parte.

Possidius (In Vita S. August. cap. 18) aliquid asserit majoris momenti; certe distinctius, sed neque tamen adhuc satis idoneum solvendæ quæstioni. Quoniam, inquit, iidem perversi Pelagianistæ sedi apostolicæ, per suam ambitionem, eandem perfidiam persuadere conabantur, instantissime etiam conciliis Africanis sanctorum episcoporum gestum est ut sancto papæ urbis Romæ, et prius venerabili Innocentio, et postea sancto Zosimo ejus successoribus persuaderetur, quod illa secta, catholica fide, et abominanda et damnanda fuisset. At illi tantæ sedis antistites suis diversis temporibus eorundem notantes, atque a membris Ecclesiæ præcipientes, datis literis ad Africanas Orientisque et Occidentis Ecclesias, eos anathematizandos et deviantes ab omnibus catholicis censuerunt. Et hæc tale de illis Ecclesiæ Dei catholicæ prolatum iudicium etiam piissimus imperator Honorius audiens ac sequens, suis eos legibus damnatos inter hæreticos haberi constituit, etc.

Nam patet inde quidem imperatorem Honorium Ecclesiæ, id est, sedis apostolicæ, in qua vel Innocentius, vel Zosimus sedebat, iudicium aliquid secutum fuisse: ac certe non patet quo decreto pontificis iudicium secutus sit; geminum enim decretum dedit, et uterque pontifex sententiam in Pelagianos dixit, Honorii temporibus.

Sunt qui Alipium Tagastensem putent, Ecclesiæ Africanæ legatione functum ad imperatorem, adversus Zosimi consilia Pelagianis artibus delusi, ab eoque obtinuisse decretum quo Cælestius, qui a sede apostolica ex parte absolutus videbatur, Romæ prohiberetur consistere, et damnatam ab Africanis doctrinam libere docere (In Annal. an. 419). Sincere fateor, non videre me, qui probabiliter defendatur opinio tam aliena a temporum ratione, etsi enim non distitor Africanos impatienter tulisse benigni pontificis indulgentiam vix non nimiam erga hominem penitus immerentem; immo licet concedam ab iisdem sanctissimis episcopis tentatas vias omnes quibus, partim fidei damno, partim suo dedecori occurrerent; conciliari tamen non posse reor legationem Alipii, diemque decreti imperialis, cum actis concilii Africani generalis, ex quo Alipius missus dicitur. Si enim Alipius decretum obtinisset, secum illud, credo, retulisset in Africam; referre vero non potuit, quandoquidem decretum pridie kalend. Maias datum est Ravennæ, et kalendis ipsis Alipius, ut acta plenarii concilii ostendunt, cum Patribus Carthagine consedit.

In codice Thuanos ms. constitutio sic inscribitur: Incipit sacrum rescriptum, acceptis synodi SS. gestis datum. Salmasius, qui codicem vidit, his duabus literis SS. Carthaginensium synodum interpretatus est, ex quo consequens ut Honorii decretum flagitantibus Africanis datum credatur, siquidem rescriptum foret, cum illud a constitutione in eo differret, quod licet utriusque par esset vis atque auctoritas, rescriptum tamen interrogantibus postulantisve per litteras rescriberetur, constitutionem per se et suo quasi motu imperator conderet.

Sed quero quam Salmasius Carthaginensium synodum intelligi voluerit? Plures enim fuerunt in hac ipsa causa. An primam sub Aurelio ann. 412? at illa

præcessit decretum totos sex annos; an secundam, ex qua relatum est ad Innocentium? at ipsa quoque prior est hæresis duobus fere annis; an tertiam paulo quidem obsecratorem, sed cujus episcopis terras suas litteras Zosimus dedit? Posset quidem aliquis ita conjicere ne forte improbabiler: vix tamen crediderim Salmasium affigi intellexisse quam quæ condidit octo canones, quos vulgus Milevitano vocat. Si autem ita sensit, e duobus alterutrum peccavit; vel enim in Milevitano concilio ejusmodi canones conditos opinatus est, quo nihil recte nostra dicitur absurdum; vel ratus est nomine synodi Carthaginensis significari universalem Africanam, quod alienum a ratione, cum ejusmodi synodus decretum subsecuta sit, uno saltem die, si acta, prout sunt, interpretatur.

Pro Salmasio tamen facere videtur in speciem testimonium auctoris Chronici quod tribuitur Prospero; Properi ipius, Baronii atque imperatoris Honorii. Nam auctor Chronici ad consulatum Honorii XII et Theodosii VIII: Quibus, inquit, consulibus, concilio apud Carthaginem habito 214 episcoporum ad pontificem Zosimum synodalia decreta perlata sunt; quibus probatis, per totum mundum hæresis Pelagiana damnata est. Hic enim colligat forte quispiam, condita primum a 214 Patribus Carthagine congregatis decreta, id est, canones octo, quibus continetur totius hæresis Pelagianæ damnatio; ea deinde perlata non solum Romam ad Zosimum, ut probarentur, sed etiam Ravennam ad Honorium, ut sanctione firmarentur; eadem exinde missa in totum mundum, cum summi pontificis tractoria et imperiali sanctione; necnon ab omnibus episcopis subscripta, atque ita tandem ubique gentium hæresim profligatam.

Prosper in Carmine de Ingratis (Cap. 2):

Tu causam fidei flagrantius, Africa, nostræ

Essequeris.

Convenere tui de cunctis urbibus almi

Pontifices, geminoque senum celeberrima cœtu

Decernis, quod Roma probet, quod regna sequantur.

Baronius post laudatum, sine diligentiore examine, Prosperum, quem putat Chronici auctorem, scribit, concilium, cujus ille meminit, primo veris initio collectum, idque certo argumento inde conclusum, quod ad ipsum date sint a Zosimo litteræ XII kalend. Aprilis, quodque in eo ad Maias usque prorogato canones de quibus sermo est sancti sint. Addit postea, eodem tempore, et Carthagine concilium, et Romæ iudicium de Pelagio Cælestioque celebratum fuisse. Addit et alia plura quæ, etsi longum foret referre, non tamen sine operæ pretio consuli possunt.

Imperator his auctoribus accedere videtur in epistola ad Aurelium; nam post mentionem factam damnatorum a se jamdudum Pelagii et Cælestii: In quo secuta est, inquit, clementia nostra iudicium sanctitatis tuæ, quos constat ab universis justa sententia examinatione damnatos. Hæc enim verba sic argumentari licet: Si iudicium Aurelii excepit prima sanctio Honorii, nec videri potest Aurelium de Cælestio simul et Pelagio scilicet iudicium, præterquam in synodo Carthaginensi, utique sanctio videtur quoque data, acceptis synodi Carthaginensis gestis, quod putavi Salmasius.

Sed, ut ingenue fatear quod sentio, hæc mihi semper testimonia visa sunt, non tantum non conficere quod oportet, sed etiam per se admodum diffidua, immo potius majorem partem a vero aliena, nisi forte benigna quadam interpretatione adjuvantur aut torquantur magis.

Nam ut a Baronio incipiam. Si primo veris initio convenere Carthaginem 214 Patres totius Africæ nominatissimi; si concilium ad kalend. Maias, et porro productum est; si ad ipsum scripsit Zosimus tertias de causa Pelagianorum litteras; necesse fuit profecto, et sanctissimorum antistitem tantam multitudinem abfuisse a suis Ecclesiis per festa paschala,

quibus canones jubebant ab episcopo baptismum celebrari; et concilii finem sua temporis nota consignari, qua careret initium; et summum pontificem scivisse Romæ die 20 Martii, qua consignat suas litteras, concilium Carthagine fuisse congregatum, immo et solutum, quod tamen non ante 20 diem Martii coivisset. Scribit enim Zosimus: *Aurelio ac cæteris, qui in concilio Carthagineensi assuerunt.* His vero tribus quid dici potest pugnantius, vel religioni temporum, quibus sanctissime, in ipsa præsertim Africa, canones observabantur; vel consuetudini consignandorum conciliorum, vel rationi denique, ut per se constat?

Jam vero chronographi verba, si perinde atque Baronii accipiantur, perinde quoque difficilia sunt atque implicata. Quod si autem nomine synodaliū decretorum octo canones dogmatici intelligantur, repugnat chronographus Prosper, non tantum Collatoris adversario, qui duorum conciliorum meminit, et in altero canones conditos, in altero 214 Patres concessisse scribit: sed etiam Augustino duo quoque concilia Africana, immo tria memoranti, quorum ex priore sit rescriptum Zosimo; in posteriore canones confecti; in tertio accepta Zosimi tractoria.

Quid igitur faciemus Prospero chronographo, res sui temporis, ut dicitur, scribente? Nam Baronii facilis est excusatio, cum a Prospero seductus sit: vix non hæverim dubius, inde nie retinente Prosperi nomine, inde in contrarium trahente ratione, nisi ea cogitatio mentem subiret, sola forte me retineri umbra, vel difficultatis, vel magni nominis. Unde enim constat servandam esse lectionem quam habent vulgati Chronicorum codices, et non substituentam potius quam apposuit Joannes Sicardus in margine (*In editione Chronicæ Eusebiana ab Hieronymo translata et ab eodem Prospero aucti, Basilæ, apud Henricum Petri ann. 1529*): *A pontifice Zosimo synodalia decreta sunt prolata, quibus probatis per totum mundum, hæresis Pelagiana damnata est?* Hæc enim verba, aliquam, fateor, vim patiuntur, sed apprimè coherent cum vera rerum historia. Deinde, ut retineatur vulgata lectio, quo satis argumento conficitur Chronicæ Prosperi tributi continuatorem ab Aquitanico non differre? Gemnadium scio legisse *Chronica nomine Prosperi prætitulata (De Script. Eccles. cap. 54)*; sed an verum auctorem fronte prætulerint, an alium mentita, adhuc est sub iudice lis in cætu doctorum. Sed ut etiam detur, Aquitanicum Chronica a conditione mundi ad Valentiniani obitum scripsisse, aut continuasse potius quam tandem meretur fidem eo loci, ubi tria tradit aperte falsa? Scribit Bonifacium Romæ episcopatum invisse ann. 419, et tenuisse annis tribus, mensibus novem; at inivit ann. 418, et tenuit annos quatuor, menses decem, tribus diebus exceptis, siquidem sedes Zosimi 26 die Decembris vita sancti duobus tantum diebus vacavit, et Cælestinus die 26 Decembris sedere cœpit ann. 423.

Deinde Constantium prodiit servum Dei ann. 418 a Pelagianis Romæ passum; et tamen sanctus ille laicus (*Auctor Prædest. hæc. 88*) contra Pelagianos, sine scriptura, rem strenue gessit, priusquam vel Hieronymus, vel Augustinus scriptis pugnaret. Pugnarent vero sancti doctores jam inde ab ann. 412.

Denique collocat eodem ann. et Constantii ab Honorio in consortium regni assumptionem, et sancti Hieronymi obitum: Hieronymus tamen obiit pridie kalend. Octobris, Honorio IX et Constantio in coss.; accepit vero Constantius imperium die 8 Februarii, Agricola et Eustachio coss., id est, ann. 421. Neque vero excusari potest, quasi annum a Septembri mense inchoet cum indictione imperatoria; repugnat enim quominus id dicatur plura ejusdem auctoris testimonia.

Fatendum est igitur chronographum, et ab Augustini discipulo differre, et hac in parte memoria lapsam esse. Quamquam ne ipse quidem Augustini discipulus super ea re indubitam fidem mereretur,

si eadem testaretur: si quidem propter suum Augustini Africanorumque incredibile studium, multa attribueri solitus sit Africæ Patribus, velut auctoribus, in quibus gerendis, aut cooperantur tantum aut etiam adiutorum partes vere tenuerunt.

Jam vero quæ argumentatio ducitur ab imperatoris testimonio, ut voce ambigua innotuit, ita facile, explicata vocis significatione, solvitur. Neque enim imperator sanctionem se primam edidisse dicit, post iudicium ab Aurelio factum in Africana synodo plenaria, quod tamen oporteret ad Salmasii opinionem confirmandam: sed indefinite ait se edidisse sanctionem post iudicium Aurelii, qualecumque tandem illud fuerit, et cuiuscunque temporis. Geminum vero Aurelius iudicium exorcut diversis temporibus, in synodis provinciarum proconsularis: primum ann. 412, secundum ann. 416. Asserit ergo imperator secutum se in sanctione priore edenda iudicium Aurelii de iis quos postmodum constat justa sententiæ examinatione (apud sedem apostolicam instituta) ab universis (ad quos missa est Zosimi tractoria et a quibus subscripta apostolica damnationis sententiæ) damnatos.

His ita disputatis adversus opiniones non bene constantes, id ego certi puto ratione posse constitui. Constat Zosimum ad Africanos scripsisse de Cælestio primas litteras initio Septembris ann. 417; deinde mox secundas, de Pelagio, XI kalend. Octobres. Primas credibile est pervenisse Carthaginem ante solutum concilium provinciarum proconsularis, quod de more circa tempus autumnii habebatur. Ex eo rescriptum est ad Zosimum, missaque simul omnia quæ cum Cælestio præsentem gesta fuerant in Carthageniensi concilio ann. 412; missi quoque, cum aliis multi instrumentis, libelli duo Aurelio oblati, sive a Paulino, cum accusaret, sive a Cælestio, cum se defenderet.

His instructis pontifex urgere cœpit crebris interrogationibus Cælestium, ut damnaret etiam ea quæ Paulinus libello objecerat. Tergravatus est maligno reus, fictaque mente promisit se Innocentii epistolam subscripturum, eaque libelli sui correcturum quæ sedes apostolica correctæ vellet; sed simul spondit se, si facultas daretur, Paulinum ex suo ipsiusmet libello hæresis convicturum.

Interim missus est a Zosimo in Africam Basiliscus subdiaconus Ecclesiæ Romæ, qui et Afros episcopos de rebus Romæ gestis doceret, et Paulinum ad iudicium vocaret. Ille in Africam appulsus Paulinum Carthagine convenit, non tamen ex canonum præscripto, quippe nec legitimo tempore, nec idonea scriptura: unde Paulinus quinque post conventionem diebus, Marcellino Ecclesiæ Carthagenensis subdiacono, quem Aurelius cum mandatis Romam mittebat, libellum dedit ad summum pontificem, quo ingeniose iudicium declinabat.

Romæ iterum hieme cum Cælestio actum est; sed homo vafer, crebris professionibus fictisque promissis, pergebat eundem fere in modum sedi apostolicæ illudere, quo Pelagius olim Diospolitani Patribus. Iterum in Africa ante Quadragesimam de more coacta synodus Carthagenensis provinciarum; ex qua rursus scriptum Romam, partim de cavendis Cælestii fraudibus; partim de revocandis in memoriam Zosimo quæ præcessor Innocentius, sive de gestis Palæstini sensisset, sive in hæreticos decrevisset; partim denique de servandis religiose in Africa Innocentii decretis, nec prius recipiendis Pelagio et Cælestio in communionem quam apertissime confiteremur gratia Dei per Jesum Christum Dominum nostrum, non solum ad cognoscendam, verum etiam ad faciendam justitiam, nos per actus singulos adjuvari, etc.

Acceptis synodi litteris, Zosimus tertiam epistolam dedit in Africam XII kalend. Aprilis, qua testatur nondum finitum, ut quidem Africanis videbatur, de Cælestio iudicium; sed omnia in eodem statu

relieta, quo suus esset Afrorum obstationi locus. Verum statim data epistola, summo pontifex vocavit ad pleniorē audientiam summumque iudicium Coelestinum, qui, cum sentiret artes suas parere, nec ullum superesse tergiversandi modum, subdixit sese examini, sive laterit in Urbe apud suos, sive Ravennam profugerit ad imperatorem, sive in proximis Romæ locis subsisterit, ad aucupandum occasionem. Ubi vero fuga innotuit, continuo lata est in utrumque infandi dogmatis defensorem decretoria sententia, scriptaque universis mundi episcopis a pontifice grandis illa epistola, quam tractatiam Mercator vocat. Missa quoque Romanæ synodi ad imperatorem gesta, quibus acceptis, datum est pridie kalend. Maias decretum ad Palladium, de pellendis Urbe damnatis hæreticis, quo per edictum prætoris Romæ propositum, omnes, opinor, Ecclesiæ Romanæ clerici de subscribendo tractatorie conventi sunt, idque præstiterunt propensissimis animis, Sixto presbytero cæteris præeunte. Tunc agebantur dies festi Pentecostes, et frequentissimus fiebat ad Ecclesiam populi concursus, propter solemnem baptismum.

Atque his ita ex veterum sententia constitutis, prompta est facilisque responsio ad quesita. Constat enim datum fuisse ab Honorio decretum, occasione sententiæ in hæreticos a sede apostolica prolata, ut iudicium Ecclesiæ sequeretur imperialis auctoritas. Constat item datum impulsu summi pontificis, quo conjunctis utriusque potestatis supremæ viribus funditus hæresis everteretur. Opem vero contulit curamque Valerius comes, quem Julianus eam ob rem que-

CASTIGATIONES ET NOTÆ.

* Non habetur *Constitutio*, sed tantum *Exemplar edicti*, etc., apud Garnerium, qui subjicit ad calcem hanc notulam: « Habetur apud auctores laudatos pro constitutione, et iisdem in locis, nisi quod Baronius, contra temporis rationem, retulit ad annum 421. » Edit.

† An edictum Præfectorum legi principum, an lex edicto præponeretur, his fuit inter Sirmundum et Salsasium. Qua libris contestata, docti censuerunt vicisse Sirmundum, nec tamen Salsasium, qui legem principum edicto volebat subjici, etsi foret reus imminute majestatis, vindicatus est acerbius: fecerat enim inconsultate, cum aliqui vir esset eruditus; nec satis attenderat ad legem Valentiniarii Junioris ad Probam, quæ unica est cod., *Si per obreptionem*, que aperte docet legem principis edicto fuisse præpositam. Mirabile vero est, Salsasium suæ etiam hallucinationis habere socios, atque etiam sequaces, qui non videntur didicisse, vel ex ipsis legibus, vel ex usu quotidiano, quid sit, præfectum sub edicto suo et programme legem publicare.

‡ Neque hic vexandi manes Salsasii, sicuti tamen quiescant, quem Sirmundus, dum viveret, egregie correxit opinantem, quatuor a præfectis prætorio edictum in sua quibusque ditione propositum; Junium enim Quartum Palladium in duos dividebat, bisque facto peccabat, semel cum memoria non repeteret, ab antiquis omnibus Palladii consulatum memorantibus tria simul nomina referri: iterum cum in sua quemque ditione proposuisse edictum, scriberet, quamvis singuli reliquorum nomina suis edictis, perinde ac imperatores collegarum legibus, præponerent. Posset addi fortasse tertium, nullum tunc temporis existisse præfectum prætorio Illyrici. — Magd. et Baron. interpunctione vitiosa, *Junius Quartus, Palladius, Monaxius, et Agricola*, induxerunt Salsasium in errorem de quatuor suis præfectis.

§ Primus Orientis præfecturam gessit, ut constat ex pluribus legibus; secundus Galliarum, ut ostendit constitutio Honorii, de cogendo singulis annis Arelate conventu septem provinciarum, data ad Agricolum P. P. Galliarum, Honorio XII et Theodo-

A ritur mole suæ dignitatis obtulisse, quominus disceptationi tempus locusque (petitum forte venerat Coelestinus) ab imperatore concederetur.

Quantus inde ortus sit hæreticorum dolor, prodit querela jactantium subreptione infandisque artibus doceptam aulam, extortitamque subscriptionem a perterrefactis sibi que propter metum prævaricantibus clericis. Par dolori improborum, gratulatio honorum, cum unusquisque cerberet, impotentem Pelagianorum audaciam coerceri, justaque principum ira vindicari vim sanctis hominibus, sive Romæ, ut Constantio, sive Hierosolymis, ut Hieronymo, illatam ab insolentibus, si quando impune possent, hæreticis.

Coelestii tamen inexhaustis dolis factum est ut fructus non responderet volis, sed geminari debuerit consuetudo, præcipue ad quorundam episcoporum pertinaciam corrigendam, qui pravos hæreticorum disputationes, vel tacito consensu astruxerunt, vel publica oppugnatione non destruxerunt.

• CONSTITUTIO II.

† EXEMPLAR EDICTI PRÆFECTORUM PRÆTORIO.

• JUNIUS QUARTUS PALLADIUS, • MONAXIUS, AGRICOLA iterum præfecti prætorio • edixerunt.

Adversus Pelagium atque Coelestium catholici dogmatis fidem † nefandis tractatibus destructæ, sententia principalis invaluit, ut ‡ venerabili urbe summo honorem concilio mulcarentur.

sio VII COS. Porro Monaxius consulatum inivit cum Plinta ann. 419, Agricola cum Eustathio ann. 421.

• Magd., Baron., Labb., Bal., dixerunt. Verbum *edictum* solenne est.

† Id est, concionibus ad populum, usitata istis temporibus voce: sic enim Augustinus suas ad populum conciones appellat tractatus: sic tractatores vocabantur, teste Lirinensi, qui plebem docerent. Vide quæ annotavimus ad tractatus Nestorii adversus Pelagianos.

‡ Porro autem Theodosius M. discrimen posuit inter verba duo, quæ sæpius confunduntur, disceptandi scilicet, et tractandi: nam lege datæ Stolis XVI kalend. Julio Theodosio II et Cynegio COS. vetuit, *ne cui egresso in publicum, vel disceptandi de religione, vel tractandi patesceret occasio*, etc. Neque vero discrimen positum est sine causa, cum disceptari sit cum aliquo disputare; tractare, per se loqui ad populum.

§ Urbe summoveri hoc in loco idipsum est, quod exsilio mulcari extra totum Romanum imperium. Id colligo, primum, ex verbis imperatoris, quibus edictum præfecti res; ostendit: *Probationem convicti criminis stylus publicus insequatur, ipsi in exorari exsilio deportatione damnatis*, etc. Deinde ex nomine omnium P. P. in fronte edicti appo-*si*. Significat enim omnium nomine edictum publicari, vel ab uno, quod nemo non deberet in sua ditione servandum curare. Denique ex jussione Honorii de promulganda lege *Jurat autem per omnem pene mundum, qua imperium nostrum extenditur, hujusmodi promulgata affundi*. Quorsum enim tanta, vel promulgationis universalis, vel edicti generalitas, si ex una dumtaxat ditione pelli deberent hæretici, de quibus agitur?

Inde vero intelligere est, expulsionem ex Urbe alia significatione dici, quando agitur de præfecti P. edicto, alia cum edicitur a præfecto Urbis: illo enim edicente, proscriptionem significat, seu deportationem; isto expulsionem dumtaxat, vel ex muris Urbis, vel ad centesimum lapidem. Quamobrem Honorius, cum Palladio P. F. legem daret, *Jussit Pelagium Coelestinumque ita Urbe pelli, ut in exorari deportatione damnarentur*. Constantius autem, cum

Hoc igitur omnes admoneri oportet edicto, ne A. ignoratione reverentiam, ita ex inepta disputatione quis sinistrae persuasionis erroribus * credulum praestet assensum : etsi sit ille plebeius ac clericus, qui in caliginis hujus obscena reciderit, a quocumque tractos ad judicem, sine accusatrici discretionem personae, facultatem publicatione nudatus, irrevocabile patietur exsilium.

^b Nam suprema majestas, ut colligit ex secreti

CASTIGATIONES ET NOTÆ.

Volusiano praefecto Urbis adversus eisdem scriberet, mandavit e muris Urbis expelli, ita tamen, ut ne intra quidem centesimum lapidem haberent licentiam consistendi. Nam praefecti P. auctoritas non aliis definitur limitibus, quam imperium, cum praefecti Urbis potestas intra centesimum lapidem consisteret.

^a Salm., sinistrum, minus bene.

^b Baron., Nam suprema majestas, ut colligit ex secreti ignoratione reverentiam, ita et ineptae disputationis injuriam eximit. Salm. et Bal., ut non colligit ex-erandam ignorationem, ita ineptae disputationis rejuvit injuriam. Pulcherrima sententia verbis obscuris corrupta est.

^c Habetur apud eosdem auctores atque praecedens constitutio, praeter Salsamum.

^d Cum legum imperatoriarum varia esset pro variis sive causis propter quas concederent, sive personis ad quas dirigerentur, forma, multiplex quoque usurpatum est sibi nomen. Nam et constitutiones dicebantur, quas motu quasi proprio principes edebant; et rescripta, quibus ad consulta responderent; et epistolae, seu sacrae, quibus sanctiones dirigerent ad spectabiles atque honoratas personas. Fuerunt et aliorum nominum mandata, iussa, etc., quamquam non ita religiose semper servata est: nomen distinctio, ipsaque quam nunc habemus praemanibus epistola ab Honorio Aurelioque constitutio appellatur.

Epistolae porro, quae et sacrae simpliciter aliquando vocantur, mittebantur ad episcopos, atque hujusmodi multae sunt in actis concilii Ephesini: in actis autem quintae synodi habetur celebris illa Justiniani ad Menam, de damnatione Origenis, quae missa quoque est ad summum pontificem Vigilium, caeterosque Alexandriae, Theopolens et Hierosolymorum patriarchas. Atque haec causa fuit cur non, perinde ac alii quidam, pro titulo apposuerimus, rescriptum, sed epistolam.

^e Atque adeo totius Africae diocesis primatem; gaudebat enim proconsularis provincia hoc privilegio, ut primatum non tantum provinciae, sed etiam Africae, idem qui sedem Carthaginiensem teneret, cum in aliis provinciis senior episcopus praeset.

Dixi, totius Africae diocesis; debet enim forte excipit Mauritaniam Tingitanam, quae, ut olim vicario Hispaniarum parebat, ita suberat Beticæ citerioris primati. Quamquam Vandalis primum, tum Wisigothis hanc Hispaniarum partem invadentibus, mutatum aliquid reor, et ex eotempore Mauritaniam Tingitanam, seu Hispaniam Transfretanam, sub Africae primati exstitisse; in actis enim concilii Africani ann. 419 habiti, Hispaniae (Transfretanae scilicet) legati inter alios censentur, Vandalis siquidem circiter annum 409, Wisigothi circiter annum 419, Beticam citeriorem, victis Vandalis tenuerunt.

Aurelius porro nobilis ille est Africanus et ferme universalis Ecclesiae institutor, tot conciliorum praeses, tot canonum auctor, ut qui praecesserunt Africae primates, disciplinae rudimenta fecisse videantur, quae ipse perfecit, in exemplum totius fere Ecclesiae catholicae.

Tenuit episcopatum annos, ut opinor, triginta sex; obiit enim ann. 390, decessit circiter annum 426. Tempus initii episcopatus ex eo cognoscitur, quod ann. 389 diaconus, una eum Augustino, adhuc vivo, interfuit miraculo Carthagine facti (Aug.

PATRO. XLVIII.

• CONSTITUTIO III.

⁴ EPISTOLA HONORII IMPERATORIS * AD AURELIUM CAR-
TBAGINENSEM EPISCOPUM.

[†] De subscribenda damnatione Pelagii et Caesetii.

Imp. Honorius et Theodosius A.A. Aurelio episcopo salutem.

Dudum quidem fuerat constitutum, ut Pelagius

lib. xii de Civit. cap. 8). At ann. 391, ad ipsum jam episcopum Augustinus presbyter litteras dedit (Epist. 22). Ex eo quoque mortis tempus conicitur quod ann. 424 aut 425 in Africana synodo subscripsit epistolae Leporii ad Galliarum episcopos; ann. vero 431 Capreolus Aurelii successor ad Patres B Ephesinos per Bassulam diaconum scripsit, et ita quidem ostendit se jampridem in sede Carthaginiensi sedere (Conc. Ephes. part. II oct. I). Oportet igitur intermedio temporis spatio Aurelium vita functum, atque ut opinor, anno 426 aut 427. Neque enim erudis audiendus videtur Baronius, cum Capreolum inter et Aurelium interponit Genedium, qui Aurelium praecessit.

Quantum Honorius faceret Aurelium, ostendit per se satis epistola qua de agitur: posset tamen quispiam illud ipsum conficere ex litteris quibus sanctum senem, durante Eulalii schismate, una cum septem nobilibus ex Africa episcopis, evocasse dicitur ad synodum Id. Jun. habendam Spoletinae, de jure Bonifacii et Eulalii ad sedem apostolicam. Verum eas licet Annalibus inseruerit cardinalis Baronius ex Vaticano codice, laborant illae apud nonnullos suspicione, propter obscuritatem, et alia ejusmodi menda. Sed cum caetera menda ex obcuritate nascentur, et obscuritas ex solo codicis vitio, non difficilis emendatio est. Sic enim legi debet:

Aliam quidem veniendi causam optaveramus evenisse, ut desiderato benedictionis tuae frueremur aspectu; sed quia adversus papam urbis Romae ambitio reprehendenda certamen indixit, et sanctam ritam in episcopo ostiumamus requirendam, capsum super hac discussione iudicium, non minor numerus sacerdotum quam synodi consuetudo deposuit, in plures doctissimosque viros, quorum sanctitas tua princeps est, prorogavit. Neque enim praemia castitatis et meriti, summotis vitiis quae respicit divinae religionis sacrosancta praesumptio, per alios quam tales viros oportuit revelari. Et quambis sufficienter domini germani mei Augusti principis scripta, proderunt etiam men tamen, quibus adventum sanctitatis tuae pariter adjunxit. Quae itaque, domine sancte Pater, merito venerabilis, ut duplex beneficium tribuas, et desideratae nobis benedictionis tuae, et necessarii pro habitudine iudicii proferendi, intermissis omnibus. Dominum intuiti, de ejus sacerdoti firmando, labor veniendi non debet recusari. Divinitus te per multos annos incolumem, Pater charissime atque amantissime, praestare dignetur.

[†] Non arias umquam, ubi actum est de proliganda haeresi, praecessit ulla, quod sciam, sanctio principum Christianorum, de conveniendis universis episcopis, sive qui defuissent concilio, in quo fuisset, aut condita fidei formula, aut damnata cum auctoribus haeresis; sive etiam qui in sua singuli sede quiescerent, neque suspecti haberentur nomine haeresis, ut subscriberent lata ab Ecclesia in aliquem hominem sententiae. Nulla certe in toto Codice Theodosiano est, nulla apud scriptores rerum ecclesiasticarum, nulla apud probatos auctores; quae enim jactantur de Eusebio et Theognide, in causa Ariana, habent speciem longe diversam. Istaec igitur constitutio censeri potest merito exemplar consequentium plurimarum; verum de toto subscriptionum negotio, qua pertinet ad causam Pelagianam, singularis dissertatio mox futura est.

atque Cœlestius infandi dogmatis repertores, ab urbe Roma, venuti quædam catholicæ veritatis contagia, pellerentur, ne ignorantium mentes sæva persuasione perverterent. In quo secuta est clementia nostra iudicium sanctitatis tuæ, cum constet eos ab universis iusta sententiæ examinatione damnatos.

Sed quia obstinati criminis pertinax malum, ut constitutio geminaretur, coegit, recenti quoque definitione decrevimus, ut si quis eos in quacumque provinciarum parte latitare non aesciens, aut propellere, aut prodero distulisset, præscriptæ pœnæ, velut particeps subjaceret.

Præcipue tamen ad quorundam episcoporum

CASTIGATIONES ET NOTÆ!

Magd., utilitatis, omnino corrupte.

Magd., quo constat eos ab universis iustæ sententiæ, etc. Qui dici possunt ab universis damnati de quibus unus episcopus tulisset sententiã? Bal., in quos secuta est clementia nostra iudicium sanctitatis tuæ quo constat ab universis iustæ, etc. Longe explicatio est lectio nostrâ.

Hoc est quod ait, non solum Prosper (Carm. de Ing. cap. 3): Nempe hæc damnata fateris conciliis, mundique manus; sed etiam Mercator in Commemoratorio: Beata memoria episcopi Zosimi epistola, quæ tractoria dicitur, per totum orbem missa, subscriptionibus sanctorum Patrum est roborata.

Bal. adversus reliquos, obstinatorum nimis pœnæ malum. Idem sensus, si eadem elegantia.

Magd. et Bal. exigit.

Magd., Baron., Uss., Labb. sanctione. Verba consequentia, hæc sibi definitionem esse præscriptam, etc., probant debere legi, definitione.

Dubium, quas provincias dicat imperator: an duas tantum, quarum episcopis Aurelii scripsit; an omnes totius Africanæ diocesis; an universas etiam positas sub auctoritate præfecti P. ad quem data fuerat prior constitutio, quæ nunc geminari dicitur. Creditibilis putem de omnibus Africanæ provinciis sermonem fieri; id enim, præterquam quod Aurelii in epistola indicat, se omnibus qui concilio affuerint (affuerint vero per legatos omnes provinciarum) subscribendi mandatam dare, ratio certe causæque subscribendi persuadeat, quæ omnium provinciarum communis est, nec ubi scilicet serpentina persuasio subrepat. Ad solas vero Africanas id mandati pertinere, non item ad alias, sub præfecturâ prætorii positas, ex eo constat quod Aurelii nulla foret extra limites Africanæ auctoritas. Cur ergo dictum, in quacumque provinciarum parte? Primum, ut sex provinciarum nulla exciperetur. Deinde, ut ipsa Mauritania Tingitana comprehenderetur, quæ suberat vicario Hispaniarum, et præfecto P. Galliarum. Cum enim forte ex ipsa legati venissent ad plenarium concilium, quod antea non erat in more positum, provinciæ illius episcopi subscribere debuerant formulam quæ omnibus in concilio existentibus subscribenda mandaretur.

Quinam illi fuerint, si de Afris sermo sit, ut revera est divinae non licet. Neque enim habentur conciliarum acta, ex quibus forte aliqua lux affulgeret; neque Augustinus, diligens cæteroque causa huiusmodi inquisitor, ullius meminit, quod sciam, episcopi partes Pelagianas aperte secuti in Africa. Meminit quidem tum Vitalis, quem satis acriter arguit; tum Adramotinorum, quos docuit duobus libris totidemque epistolis; tum Petri, faventis Vincentio Victori de origine animarum male sentienti. Sed primus merebat tantum inter diaconos Ecclesiæ Carthaginensis; Adramotini fuerunt monachi, et Petrus presbyter.

pertinaciam corrigendam, qui pravas eorum disputationes, vel tacito consensu astruunt, vel publica oppugnatione non destruunt, PATER CHARISSIME, ATQUE AMANTISSIME, sanctitatis tuæ auctoritatem cavere conveniet, quatenus in abolitione præposteræ hæresis omnium devotio Christianorum consentiat.

Religio itaque tua competentibus scriptis universos faciet admoneri, scituros desultione testimonii tui, hæc sibi desultionem esse præscriptam, ut quicumque damnationi supra memoratorum, quo patet mens pura, subscribere impia obstinatione neglexerint, episcopatus amissione mulctati, interdicta in perpetuum communionis priventur.

Nam cum ipsi nos, iuxta synodum Nicænam,

Quod si non tantum de Afris sermo sit, sed etiam de Siculis et Italis, plura sumus non sine certa ratione prosecuturi ad Ibellum Fideli quem Julianus Eclanensis episcopus, nomine octodocim episcoporum Siciliæ, ad Zosimum pontificem scripsit (Diss. 5 de libellis Fidel), quo tempore instantius urgerentur subscribere damnationi Pelagii atque Cœlestii.

Cur omnium Christianorum, et non eorum dumtaxat? Quoniam procul dubio, non a solis episcopis, exigente primatè, sed etiam a sacerdotibus secundi ordinis, minoribusque clericis, conveniente episcopo, subscribendum jubet imperator; imò et a laicis, saltem qui suspitione laborarent, ut colligitur, tum ex canonibus Ephesinis, qui sanctionem imperialem imitati, Ilicos Cœlestianos etiam spectant; tum ex epistola Leonis Magni ad Septimum, de cogendis ipsis quoque laicis ad subscribendum in causa Pelagiana.

Magd., Uss., Labb., Christiana; minus apte.

Magd. et Bal., definitione sanctionis tui. Vox testimonii Latina est, sanctionis barbara, nec apud probatos auctores, nec in Cod. Theodosiano reperitur.

De subscriptionibus quæ ab his exigebantur quorum mens, an pura foret ab errore, an veneno infecta, intererat Ecclesiæ cognoscere, singulari dissertatione mox, ut dixi, agendum est, in eaque ostendendum, antiquis temporibus, non tam degnatum quam auctorum condemnationi scriptum fuisse, quod jubet imperator.

Id est: Cum simus orthodoxæ fidei, pati non possumus hæreticos occultis tractatibus errorem suum disseminare. Dixit, iuxta synodum Nicænam, quia fuit illis temporibus ea quasi formula, certaque nota orthodoxæ, profiteri fidem trecentorum decem et octo Patrum Nicææ congregatorum. Hinc leg. 6 de hæret. a Theodosio M. habetur pro eodem, Nicæna fidei assertor, et catholicæ religionis vetus cultor. Hæc autem interpretatio nisi adhibeatur aliis verbis, vix tolerabilem patienter sensum: siquidem Pelagiani contra fidem Nicænam nihil admodum sentirent, quo imperator ex eo se ipsos infensum probaret, quod rectam ipse de divinitate fidem teneret.

Sub finem notandum, apud Magdeburgenses alioque editores, legi subijuncta epistolæ imperialis hæc verba, eodem tenore etiam ad sanctum Augustinum data. Quæ a notario supposita non incredibiliter quispiam assererit: quandoquidem, nec in toto legum codice, nec apud ecclesiasticos scriptores, lex ulla reperitur ab imperatoribus missa episcopis, ut ediceretur cum potestate, nisi solis illi qui, vel sedis suæ prærogativa, vel aliam ob causam, ipsi haberent in coepiscopos. Augustinus vero tunc temporis, ut doctrinæ sanctitatisque fama valeret plurimum, iure tamen suæ sedis nullam habebat potestatem, nisi in paucas admodum parochias, nullam quoque iure ætatis, siquidem non erat suæ præfati

confessione sincera conditorem rerum omnium ^A Deum, imperique nostri veneremur auctorem, non patietur sanctitas tua, sectæ detestabilis homines, in injuriam religionis, nova et inusitata meditantes, secretis ^b tractatibus occultare sacrilegium, publica semel auctoritate damnatum: una enim eademque culpa est eorum qui aut dissimulando ^c conniventiam, aut non damnando, favorem noxium præstiterint.

Et alia manu. Divinitas te per multos annos servet incolumem, PATER CHARISSIME ATQUE ANANTISSIME. Ravennæ

^d Data v idus Jun. Monaxio et Plinta coss.

HISTORIA IMPERIALIS EPISTOLÆ.

Venerat in Africam tractoria Zosimi, qua continebatur non solum tota causa Pelagii et Cœlestii, sed præcipue definitiva sedis apostolicæ sententia, cui subscribendum foret ab omnibus; illa maximo plique votis honorum empto gaudio, excepta est, una cum privatis ad Africanos summi pontificis litteris. Actæ vicissim Zosimo ab Africanis gratiæ, cum cumulatissimis laudibus. Subscriptum sententiæ ab omnibus qui concilio aderant, quamquam forte a quibusdam non cordate. Missa tractoriæ exemplaria ab Aurelio primite ad provinciæ primas sedes, ut inde transmitterentur ad reliquos civitatum episcopos, tum ab ipsis, tum a clero subscribenda, et cum subscriptionibus ad urbem metropolim remittenda.

Id propense præstitum est a pluribus præsulibus, tergiversatum a nonnullis, præsertim in provincia Byzacena et Tripolitana: cum alii, ut opinor, exceptione quadam uterentur; alii ab inferiore clero non curiose satis exigenter debitam subscriptionem; alii denique, Sicalorum exemplo, et forte persuasione, aperte detractarent parere Ecclesiæ.

Communis Africæ Italique malo pettum est ab imperatoribus remedium (qui enim aliunde posset, post tot pontificum decreta ferme irrita?) ut officio defungi qui sponte nollent, cogerentur metu; suisque sodibus ejecti, qui pertinaciter in Ecclesiâ rebellarent, in eo saltem prodesse aliis, quod nocendi potestatem extorres amplius non haberent.

Rescriptum est igitur ab Honorio, non tantum ad Aurelium, quod edicaretur episcopis suæ diocesis; sed etiam, ut moris erat, vicario Africæ, quo ad verum obstinatas vindicaretur. Edixit imperatoriam sanctionem Aurelium, data ad episcopos provinciæ, scilicet Byzacenæ et Arzugitanæ, epistola. Eventus merito creditur respondisse votis, cum post hæc nihil admodum negotii a Pelagianis in Africa motum legatur: quæ enim turbas, vel Adrumetini monachi, vel Carthaginiensis diaconi Vitalis fecit, facile compræssæ sunt.

Verum quæ breviter dixi hæcenus, quoniam magni sunt ad historiam momenti, ne vel temere asserta, vel ad arbitrium conficta credantur, paulo accuratius confirmanda forte essent allatis ipsis auctororum locis, quæ sibi citantur, nisi periculum foret tanta vel protulitate, vel etiam repetitione, testimoniorum credendi lectoribus tardii. Satis est igitur prætermissis inquirere cujus impulsu rescriptum impera-

tor; an Africanæ Ecclesiæ per legatum Alipium, quod sentit illustrissimus Annalium scriptor (*Ad ann. Christi 419, num. 54 et seq.*); an Bonifacii summi pontificis, quod inquirere videtur Prosper (*Lib. Cont. Coll. cap. 41*); an alterius cujusdam multum in aula per amicos potentis.

Potest disceptatio definiri certa ratione, qua parte pertinet ad legationem Alipii. Nam versabatur ille Carthagine cum aliis duobus provinciæ Numidiæ legatis, Augustino et Possidio, in kalend. Junii, qua die inchoatum est concilium, Monaxio et Plinta coss. Epistola vero scripta est Ravennæ v idus Junii, iisdem coss. Hanc igitur Alipium impetrare non potuit, nisi forte, quod miraculo majus est, decem dierum spatio tantum itineris tantumque negotii confecerit.

Neque vero alius ad imperatorem ex Africa legatus missus est, sive a synodo Africana, quæ nulla celebrata est, ab Augusto mense an. 418 ad iii kalend. Junias anni consequentis; sive a proconsulari, cui nulla erat in provinciam Byzacenam et Tripolitana auctoritas; sive ab Aurelio solo, cui facta quidem erat potestas scribendi omnium nomine, sed de rebus in generali concilio statutis; sive ab aliquot conspirantibus simul episcopis in Ecclesiæ bonum, cujusmodi adhuc tres fere annos scripserant quinque privatis litteris ad sanctum Innocentium. Legationis enim tam utilis, tantumque effectum consecuta, fuisset procul dubio aliqua mentio apud veteres, cum tamen nulla sit.

Restaret igitur opinari a summo pontifice impulsu fuisse Honorium, quæ videtur sententia Prosperi alicentis Bonifacium piissimorum imperatorum catholica devotione gavium, contra inimicos gratiæ, non solum apostolicis, sed etiam regis usum fuisse edictis. Verum hæc opinio gravissimam difficultatem patitur: quomodo enim pontifex, cui die 25 Maii vix licebat Romæ respirare ab Eulalii schismate, valuisset obtinere ab imperatore edictum quinque post diebus Ravennæ dandum?

Quamquam nec decederem a Prospero, si nihil præterea me retineret. Quidni enim Pontifex, cum intelligeret Pelagianos episcopos non paucos in Italia, inna et Romæ consistere, qui et Eulalii urbe ejecti, Antioque, ubi versabatur, Romanæ sedis incubantis partes foverent, et pertinacibus Africanis conjurasset in catholicæ fidei defensores, et sibi nominatim negotium meditare, quippe Eulalii patroni, et ab imperatore retractari causam suam efflagitarent obnixius, quasi per subreptionem judicatum esset: et tandem, ut solent hæretici, omnibus temporum inclinationibus uterentur, intenti in singula momenta; quidni, inquam, cum hæc intelligeret Bonifacius, potuit per amicos in aula, pro Dei causa interim laborare, dum per se Romæ concitatos ab Eulalio motus comprimeret? In eam, ut dixi, sententiam inclinarem, nisi aliud quiddam longe probabilius occurreret: totum scilicet hoc negotium Augustini, aut etiam Alipii, arcibus cum Valerio comite consiliis, non prudentius quam occultis peractum.

In eam opinionem adducit me primo Augustini Alipii in omnes modos quibus hæresis tolleretur continua intentio, propter quam Hieronymus (*Epist. 202*) hæresim Cælestianam ipsis cooperatoriis et auctoribus jugulata dicit. Deinde Valerii comitis, inter militia curas, et illustris personæ quam

CASTIGATIONES ET NOTÆ.

cia maior, sed Silvano, Valentino, Alipioque et alii auctor.

^a Quæ quidem legitima Augustino litteras, tum ab Honorio, quibus ad synodum Spoletinam in causa Pelagii ageretur; tum a Theodosio, quibus ad Epistolam concilium traheretur, sed illæ evocatores tantum erant, sive tractoriæ, cujusmodi multæ erant, quæ privatas personas; non erant procuratoris, quæ auctoritate mandaretur.

^b Magd., Bonifacium imperii nostri veneremur aucto-

rem. Solœcismus ipsis irrepsit, vel typographorum vel notariorum injuria.

^b Magd., tractationibus occultari. Vox tractatus propria est hoc in loco; et lex Latinitatis exigit verbum activum.

^c Magd. et Bal. convenientiam. Corrige debuit hoc vitium ex epistola Aurelii qui dissimulationem dixit, quam convenientiam imperator.

^d Magd. Datum idibus Junii. Omissa forte est nota numeri, ut et consului, quæ ubique reperitur.

garebat, actusque reipublicæ necessarios, flagrans studium adversus hæreticos (Aug. lib. 11 de Nupt. et Concup. cap. 4). Tertio, Christiana trium istorum virorum necessitudo, et crebra per litteras colloquutio de fidei sinceritate conservanda (Præfat. lib. 1 de Nupt. et Concup.). Quarto, Juliani hæc querela (Lib. 1 Oper. Imperf. cap. 9): *Laudat etiam potentem hominem, quod nostris petitionibus, qui nihil aliud quam dari tanto negotio iudices vociferabamur, ut ea quæ subreptionibus acta constabat emendarentur potius quam ponerentur examini, mole suæ dignitatis obsterit, nec disceptationi tempus aut locum permiserit impetrare. Quod utrum ille, ad quem scribitur, tam requirit fecerit quam testatur ipsa laudatio, ipse videtur.* Quinto denique, Augustini ad hanc querelam responsio non admodum dissentis quod res erat (Ibid.). Absit, inquit, a Christianis potestatibus terrene reipublicæ ut de antiqua catholica fide dubitent, et ob hoc oppugnantibus ejus locum et tempus examinis præbeant, ac non potius in ea certi atque fundati, talibus, quales vos estis, inimicis ejus disciplinam coercitionis imponant, etc. Quæ enim alia coercitio possit aptius intelligi quam qua jubet imperator, interminata depositionis exsiliique pœna, ab episcopis non permitti sectæ detestabilis homines, in injuriam religionis nova et inusitata meditates, secretis tractatibus occultare sacrilegium, publica semel auctoritate damnatum (Epist. Honorii ad Aurelium).

Ad hæc accedit violenta illa furentis Juliani expositio adversus Augustinum et Alipium (Lib. 111 Oper. Imp. cap. 35). *Cur tantis totam Italiam factionibus commovisti? Cur seditiones Romæ conductis populis excitasti? Cur de sumptibus pauperum saginasti per totam fere Africam equorum greges, quos, prosequente Alipio, tribunis et centurionibus destinasti? Cur matronarum oblatis hæreditatibus potestates sæculi corrupisti, ut in nos stipula furoris publici arderet? Cur religiosi principis tempora persecutionum impetate maculasti?* Tanta enim calumniæ tela in utrumque sanctissimum episcopum, velut in auctores persecutionum, ab imperatore intorqueri, ostendunt maledicentissima hæc verba (Lib. 1 Oper. Imp. cap. 41 et 42): *Si philosophorum ego senatum advocaero, tu continuo scilicet officios, omneque in nos vulgus accendes, vociferans cum feminis, cunctisque calonibus et tribunis, quibus octoginta aut amplius equos tota Africa saginatos tuos nuper adduxit Alipius.*

Cur autem id rei Augustinus per Valerium molitus sit, causa hæc mihi videtur admodum probabilis. Perspiciebat vir sanctus cum suo collega quam dif-

licite foret hæresim tot artibus angredientem, tot episcoporum patrociniis fultam, non dicam excindere, sed saltem comprimere, ne baccharetur; nisi, con-junctis utriusque potestatis viribus, vel id minimum efficeretur, ut certa subscriptionis nota fideles ab aliis discernentur, lupique ab ovium gregibus repulsi non turbarent intestinis et quasi domesticis motibus Ecclesiæ pacem.

His de impulsore imperatoris ad scribendum constitutis, deinceps videndum quis consecutus sit successus. In Africa, ut ante dixi, consecutus videtur par optatis; vix enim quidquam turbatum a Pelagianis postea concitatum est. Sed non perinde contigit in Italia, immo etiam in ipsa Urbe. Cælestius enim, vel Romæ latens, vel in proximis diversatus, nihil non agebat ut quotidianis insinuationibus cresceret sua factio (In edicto Constantii ad Volusianum), majorque fieret accessione partium Eulalii, Volusiano interim præfecto Urbis, Pelagianorum artibus forte corrupto, certe malignis consiliis connivente, nec Christianum Bonifacii studium adjuvante. Unde fuit opus alteram a Constantio, verbis paulo iracundioribus, sanctionem dari, de qua futurum est tertium caput.

Quod si quispiam paulo diligentius inquirat an Aurelius solis duabus provinciis constitutionem imperatoris edixerit, an reliquis etiam tribus; et si duabus solis, quæ peculiaris causa fuerit cur ita faceret, dicam aperte quid opiner. Aurelius videtur ad omnes quidem provincias scripsisse, sed per se ad duas tantum, Byzacenam et Arzugitanam, quæ Tripolitana. atque etiam Subventana dicta est, quoniam in Byzacena erant Adrumeini qui damnatorum errorum occulta quædam germina fovèrent: Tripolitani vero, et infrequentes, per unum scilicet legatum, conveniebant ad concilia, quibus erudirentur, et ex Libya vicinia Orientaliumque commercio habebant sive insitam sive contractam novandi indolem. Unde et illi, et isti, fuerunt præ cæteris terroris freno retinendi, ne quid adversus communem Africæ Ecclesiæque sententiam auderent.

• CONSTITUTIO IV.

EPISTOLA SANCTI AURELII CARTHAGINENSIS EPISCOPI AD OMNES EPISCOPOS PER BYZACENAM ET ARZUGITANAM PROVINCIAM CONSTITUTOS.

De damnatione Pelagii atque Cælestii hæreticorum.

Dilectissimis ac desiderabilibus fratribus ac concerdotibus, DONATIANO primæ sedis, c JANUA-

CASTIGATIONES ET NOTÆ

* Præter auctores mox laudatos, vidimus veteres duas editiones, unam Isidori Mercatoris, alteram, quæ omnium optima, nonnullorum Prosperi opusculorum.

† Præfuit Donatianus Ecclesiæ Teleptensi; totique Byzacenæ provinciæ, in qua duas videtur hoc anno habuisse synodos, alteram ante Pascha, alteram circiter autumnii tempus. In illa excepit legationem provinciæ proconsularis, qua functi sunt Vincentius Culusitanus et Fortunatianus Neapolitanus; in ista accepit litteras Aurelii cum Honorii constitutione. Prioris acta habentur in secundo tomo maximæ Collectionis conciliorum; posterioris nihil superest. Verum in prioris consignatione opinor irrepsisse mendum: neque enim haberi potuit vi kalendas Martias, incidisset enim in Quadragesimæ diem nominam, Pascha incidente in diem 30 Martii. Atque ita, quod abnorme fuisset his temporibus, abfuissent Patrum inedia pars a suis Ecclesiis magnam partem Quadragesimæ. Neque vero mendum satis emendaveris, si, quod pronum videtur, restitueris decadis notam x, habitamque dixeris synodum xvi kalend. Martias. Nam et hæc dies fuerit prima Quadragesimæ, qua nelas esset episcopis ahesse a suis Ecclesiis. Quod si servata numerali nota vi, pro Martiis

kalendis reponantur Februarie, atque ita synodus habita dicatur die 27 Januarii, sic omnia belle congruent; nam servatus fuerit canon Nicænus de cogenda suæ provinciæ synodo a primatibus ante quadragesimam Paschæ; et feria secunda datum fuerit synodo initium, quod solemne; et Patres suis Ecclesiis interfuerint principio Quadragesimæ.

Donatianus porro celebre in Africanis Ecclesiis gessit nomen. Namque interfuit concilio Carthaginiensi ante collationem ann. 414, concilio Africanæ cum Aurelio præfuit ann. 418, Teleptense concilium coegit ann. 419, eodem anno præsedit cum Aurelio concilio Africano, canonesque præcedentium synodorum recognovit, et secundus post Aurelium subscripsit.

Occasione Donatiani Teleptensis, emendandum est quod Bivio et Christopharo Justello subrepsit, quasi Donatianus, non ætatis jure sed civitatis, primatum suæ provinciæ obtinuerit; id enim omnino veritati pugnat, quandoquidem in synodica concilio Byzaceni, primas Muzonium appellatur tantum senex, ut solent alii qui reliquis provinciis præter proconsularem præerant privilegio ætatis.

‡ Ex novem episcopis quorum nomina inscribuntur epistolæ, quinque nominantur in concilio Tele-

RIANO, FELICI, PALATINO, PRIMIANO, CAJANO, A et alio CAJANO, JANUARIO, VICTORINO, et cæteris per tractum provinciæ Byzacenæ et Arzugiænæ constitutis, AURELIUS episcopus.

^b Super Cœlestii et Pelagii damnatione, corumque ^c dogmatis, participem se sancta dilectio vestra ^d in plenario concilio fuisse commemorat, dilectissimi ac desiderabiles fratres. Sed quoniam, pro honore Dei, in cuius manu cor regis est constitutum (Prov. xxi, 1), gloriosissimorum principum Christianorum fidem rectam et catholicam ^e custodientium ^f accessit auctoritas, quam per humilitatem meam universis coepiscopis ^g voluerunt intimari: idcirco honorabilem fraternitatem vestram, missis

CASTIGATIONES ET NOTÆ.

ptensi, Donatianus, Januarianus, Felix, Januarius, B et Victor; reliquorum quatuor, Palatini, Primiani, et utriusque Cajani nulla sit mentio. Crediderim ego, utrumque Cajanum atque etiam Primianum pertinisse ad Arzugiænâ seu Tripolitanam provinciam. Palatinus Byzacenus fuit. Erat autem Januarianus Tubulhacensis, Felix Segermitensis, Januarius Cencilianensis, Palatinus Besetensis, Victor Cullontensis, vel Bahanensis Ecclesiæ præaut.

^a Magd., Primino Graiano, etc. Uss., Gaiano. Bal., Gaiano, etc.

^b Digna sunt duo quæ hic observentur. Alterum, appellari priore loco Cœlestium, tum Pelagium, licet ille foret discipulus, hic magister. An quod Cœlestius presbyter, Pelagius erat tantum monachus? An quod totum pondus negotii, latente Hierosolymis Pelagio, jam dudum in Cœlestium incubuerat, postquam ex discipulo totius agminis ductor factus esset, ut loquitur Hieronymus (In epist. ad Ctesiph.)? An quod Afris cum Pelagio ipso rei nihil fuerat, plurimum cum Cœlestio? An quod de gratia tunc minus quam de peccato originali questio ferveret, quæ pars erroris Cœlestio defendenda, quasi sortitione, obvenerat?

Alterum, nullam fieri tota Aurelii epistolæ mentionem octo canonum adversus hæresim constitutorum in posteriore concilio plenario, idcirco certe, quia non ipsis subscribendum erat, sed tractoriæ Zosimi pontificis, qua continebatur utriusque hæretici tota causa, sententiæ simul Ecclesiæ catholice, ambos cum suis dogmatibus damnantis.

^c Magd., Bar., Uss., dogmatibus: minus apposite ad historiam.

^d Hinc nempe quo accepta est catholica Zosimi tractoria, cum privatis ad Afros litteris, et unde, post receptam communi omnium subscriptione sedis apostolicæ sententiam, actæ sunt laudibus cumulate gratiæ fidei vindicti. Huic autem concilio, quod decimo quinto loco postimus (In dissert. de synodis), interfecti Donatianus Telepensis primæ sedis in provincia Byzacena episcopus.

^e Magd. constituentium. De industria forte peccaverunt heterodoxi præ adulatione erga principes.

^f Nomen auctoritatis positum est ad significandam constitutionem, usu non infrequente Codicis Theodosiani; idem enim adhibetur ad significandam legem, leg. unic. de centur. et pro recepto, leg. 51 de potit. cap. 5. Hinc apud collectorem appendicis addita ad epistolam Cœlestini ad Galiarum episcopos, dicta est regularis auctoritas, pro decretali sententia.

^g In omnibus editis codicibus legitur, voluit intimari; sed Latinitatis leges coegerunt pluralem numerum pro singulari reponere.

^h Magd., appinclarum supradictarum. Bal., provinciam supradictorum: omnes non male.

ⁱ Hæresim dicit exclusam ab universali Ecclesia,

in aliqua parte provinciæ, ex supradictorum serpentina persuasione, ^l ab universali Ecclesia totius orbis exclusâ, fortasse subrepat.

Ob hoc ergo ^j tam necessaria constitutio Christianorum principum charitatem vestram latere non debet, et ^k ad me ab eis data litteræ: quarum simul exemplaribus lectis, quemadmodum subscribere unusquisque vestrum debeat, dilectio vestra cognoscat, sive quorum synodalibus gestis subscriptio jam tenetur, sive qui non potuistis ^l eidem plenario totius Africæ interesse concilio, quo cum, in supradictorum hæreticorum damnatione, omnium vestrum fuerit ^m integra subscriptio: ⁿ nihil omnino quam damnatam sciebat a sede apostolica; missas enim ad universos orbis episcopos litteras non dubitat subscribendas fore ab omnibus catholicæ partis episcopis. Eodem sensu, qui communis omnium hujus ævi, scripsit Possidius, Honorium imperatorem seculum fuisse catholicæ Ecclesiæ iudicium, tunc cum secutus est latam a summis duobus pontificibus sententiam: perinde quasi ea ætate unum idemque haberetur Ecclesiæ catholicæ et sedis apostolicæ iudicium in rebus fidei.

ⁱ Necessitatem exigendæ in causa Pelagianorum subscriptionis, de qua est tota constitutio, explicui prolixè in dissertatione singulari super ea re (Cap. 2), omnesque necessitatis causas revocavi ad unam præcipue Pelagianorum pertinaciam. Et vero, ut nulla fuit hæresis versuta magis, artibusque instructa malignioribus, quam Pelagiana, ita neque ulla pertinacior adversus omnes Ecclesiæ sæculique vires.

^k Quæ litteræ intelligantur, non satis apertum est. An aliquæ a constitutione diversæ? favet orationis series. An quæ forent eadem cum ipsa constitutione? forma litterarum ita docet. An prima constitutio, quam pertinax malum geminari coegit, quæque cum epistola, id est, cum secunda constitutione ad Aurelium missa sit? probabile admodum est. An denique cum epistola ad Aurelium venit simul ad vicarium Africæ mandatum principis, aut edictum præfecti P. cujus utriusque exemplaria directa sint ad coepiscopos? id dictu verus.

^l Quod concilium plenarium, aut quis potius concilii plenarii consensus significetur, explicuimus, non sine laboriosa inquisitione, in dissertatione de synodis: ostendimus enim in tertio consensu concilii ann. 418 habiti subscriptum fuisse acceptæ Zosimi tractoriæ, actasque pro damnatis hæreticis Pontifici gratias, easque, ut par erat, amplissimas.

^m Bal., integrata: minus apposite ad historiam et mentem scribentis.

ⁿ In appendice Salviani a Baluzio editi legitur, integrata, apud reliquos editores, integra: utrobique non improbabili sensu, quamquam secundo meliore, quandoquidem universos alloquitur Aurelius (Epist. 86), et ab omnibus poterat integram, a paucis integram subscriptionem exigere. Quæ vero subscriptio censeri debet integra, definit Leo Magnus de Pelagianis scribens ad Nicetam Aquileiensem.

^o Causas affert exigendæ ab omnibus episcopis subscriptionis in hoc negotio, nempe quod non immerito quidam haberentur suspecti nomine, vel dissimulationis, cum sinerent secretis tractatibus homines, nova et inusitata meditates, occultare sacrilegium publica auctoritate damnatum; vel negligentia, ut qui pravas hæreticorum disputationes publica oppugnatione non destruerent; vel occultæ pravitatis, propter tacitum consensum, quo astruerent damnatos errores. Unicus autem poenæ, quam

sit ^a unde ullius, vel dissimulationis, vel negligentiae, vel occultae fersitan. pravitatis, aliqua videatur merito remansisse suspicio.

Et alia manu. Opto, fratres, bene vivatis mei memores. Data kal. Augusti, Carthagine, Monaxio et Plinta coss.

CONSTITUTIO V

^b EPISTOLA CONSTANTII IMPERATORIS. PATRIS ^c VALENTINIANI AUGUSTI IN, AD VOLUSIANUM P. U.

Imperator ^d CONSTANTINUS, Volusiano P. U.

Quæ, cum præteritæ superstitionis, tum recentis

CASTIGATIONES ET NOTÆ.

maximam imperator minaretur, vitandæ modus fuit integra subscriptio, id est. qua pateret mens pura; una enim eademque culpa est eorum qui aut dissimulando conniventiam, aut non damnando favorem noxiuum præstiterunt.

Sub finem observa, quod facit ad commendationem epistolæ, hanc ad episcopos scriptam ab eo qui scientissimus foret canonum, sanctitate eximius, retinentissimus episcopalis dignitatis, Augustino in rebus agendis conjunctissimus, et fere unus: ut scientia, sanctitas, dignitatis studium, Augustini societas, tantam Aurelio auctoritatem tribuant hæc in parte, quanta potest esse maxima, etiam ad præsulum exemplum.

^a Magd., imbecillius sive dissimulationis, omnino corrupte.

^b Inventur apud Bar., Salm., Uss., Labb. et Baluzium, locis antea citatis, sed, ut ingenue fatear, admodum corrupta. Salmasius hunc apposuit titulum: *Incipit sacra epistola Constantii imperatoris, patris Valentianiani Augusti, de exiliando Cælestio hæretico Pölagiano.*

Decretum vocat Photius, ejusque meminit in hæc verba: *Scripterunt Theodosius et Honorius imperatores contra eosdem hæreticos ad Aurelium episcopum. Post hæc etiam Constantius Placidie conjux, Valentianiani minoris pater, de Cælestio hæretico in exilium pellendo, scripsit decretum ad Volusianum Urbis præfectum: qui quidem Volusianus sanctæ Melaniæ avunculæ, cum genibus quidem tunc sentiebat; at dum enim mors legatum Constantinopoli agentem invaderet, ad fidem orthodoxam transit, baptizatusque est a beato Proclo Constantinopolitano.*

^c Bal., Valentianiani junioris. F. tribus Valentianianis primus senior dictus est; secundus junior; postremus, parvus, seu tertius.

^d Quæsierit forte aliquis cur inscriptum sit solius imperatoris Constantii nomen, non item, ut in aliis constitutionibus, trium simul regnantium, hunc in modum: Imperatores Honorius, Theodosius, Constantius AAA. An epistolis inscriberetur solius scribentis nomen? an peccatum a librariis in hoc titulo, quemadmodum in aliis pluribus? Certe leges quatuor Ravennæ eo temporis spatio date, quo diximus imperasse Constantium, præserunt nomina trium imperatorum: l. unic. de repud., vi idib. Mart.; l. 29 de petition., vii idib. Jul.; l. 50 eodem titulo, eodem die; l. unic. si cert. petat. de chirographis, v kalend. August. Gothofredus in tribus aliis omissum putat Constantii nomen, restituitque in notis ad l. 4 de quinque præscript., viii idib. Jul.; l. 25 de bon. præscript., eodem die; et l. 45 de episc., pridie idus Jul.

De duabus prioribus nihil queror, siquidem non sint diversæ a lege 29 et 50 de petitionibus, sed unius multæ partes. Memoria certe sefellit ia postrema virum eruditum; nam cum data sit a Theodosio in Oriente, et, ut par est credere, Constantinopoli, ad Philippum P.P. Illyrici; mirum profecto esset si Constantii nomen prætulisset, quem Theodosius nollet imperatoris loco habere. Quod cum a Philostorgio tradatur expressis verbis, quomodo fugit ipsum Philostorgii commentatorem (*Phot. peculiari opere*)? Nam rem ipse totum explicat in commentariis ad hæc Philostorgii verba (*Lib. xii, num. 10*): *Honorius imperator Constantium magistrum militum, ob affinitatis honorem, ad imperiale sceptrum ascendit, cum jam Placidia ipsi Valentianianum filium edidisset, cui et nebi-*

lissimi dignitate Honorius tribuit. Cæterum Constantii imagines (ut moris erat iis qui ad imperium recentem promoti erant, agere) mittuntur in Orientem. Verum Theodosius inaugurationi non acquiescens, eas non suscepit. Quare cum Constantius sese ob hanc injuriam ad bellum pararet, mors vitam curasque sistens, mutationem præbuit, cum imperasset menses sex.

Philostorgio consentit Olympiodorus apud Photium (*Cod. 80*). *Constantius Honorii in augustali imperio collega fit, ab illo quidem ipso, sed penè repugnante constitutus. Placidia quoque Augusta a fratre et marito dicta est; deinde ad Theodosium, qui fratre Honorii genitus Orientis partibus Augustus imperabat, de Constantii imperatoris electione nuntius mittitur. minimeque receptus est. Hinc morbum Constantius contraxit, suscepti penitentis imperii, quod non jam, ut antea, eundis redeundique, quo et quando vellet, libertas esset; neque iudicis, ut moris ejus erat, operam dare jam imperatori præmitteretur. Igitur septimo imp. xii mense (quemadmodum et insomnium sic indicaverat, sextus abiit, septimus inchoatur) plauritide exinctus est. Exincta simul cum ipso in Orientem ira, atque expeditione, quam, quod ad imperii societatem admissas non esset, animo agitabat.*

Ex utriusque historici testimonio redarguitur Prosper ille chronographus cum Idatio aliisque opinantibus, Constantium jam inde ab ann. 419 imperium suscepisse. Quid Prosperum illum Idatiumque in hanc sententiam traxerit, plane ignoro: quid aliis causam dederit ita sentiendi, videor mihi aliquatenus perspicere ex litteris Honorii vocantis Aurelium cum aliis Africanis Patribus ad concilium Spoletinum, in quibus mentio fit scriptorum germani fratris Augusti, qui procul dubio Constantius est: sed vel dicitur tantum, frater Augusti, vel Augustus cum addito, frater germanus, quia Placidia jam Augustæ conjux erat, et totum imperium administrabat. At Olympiodorus, inquit, Placidiam scribit Augustam a fratre et marito dictam. Scribit sane, sed meliores historici a fratre jam tum appellatam docent, cum traderetur Constantio in conjugem, ut mulierem nuptias indignantem consolaretur pari cum Puleheria æmula titulo.

Verum, ut ea sit, quam diximus, causa, cur legi Theodosii nomen Constantii non fuerit ascriptum, nec vicissim decreto Constantii nomen Theodosii: cur omissum Honorii nomen: cur ab omnibus auctoribus Constantio soli tribuitur decretum, et non simul, aut etiam potius Honorio: nam unanimi consensu ambo in Occidente imperabant, una erat atque indivisa utriusque ditio, uterque Ravennæ consistebat, immo potior fuit Honorii allegentis, quam assumpti Constantii majestas. Recurri non potest, perinde ac antea, vel ad notariorum vitium, vel ad id, quod uti sumus, de epistola privatim scripta: siquidem, ut ex Photio constat, vere decretum fuit, illudque evacti codices, atque historici, tamquam proprium Constantio communiter tribuunt.

Ea me difficultas adducit ut opiner Constantium sanctionem edidisse, non Ravennæ, ubi Honorius moraretur, sed alia in urbe, in qua Constantius forte existeret. Opinere quoque non apposita Honorii nomen, ne Theodosius simul appellaretur, quem Constantius reciproco contemptu prosequeretur: quamquam longe facilius est alia difficultatis solvendæ ratio, quam prius attingimus, si nimirum dicatur ad Volusianum scripta tantum epistola. Nec enim epistolis omnibus omnium imperatorum nomen præfere-

plena vanitatis, jamdudum corrigi jusseramus, quod A
 tidianis insinuationibus majora fieri nuntiantur: et
 quoniam discordia animos commovet populorum, ea
 quæ jamdudum jussa erant, præcipimus iterari^a.

Unde his lectis, eximietas tua omnes qui Dei invi-
 dent pietati diligenter^b inquireat, et eos faciat statim
 e muris Urbis expelli, ita tamen, ut ne intra

CASTIGATIONES ET NOTÆ.

batur, sed paucis tantum; et forte Constantius hac
 arte declinavit invidiam contempti Theodosii: hæc
 tamen epistolam placuit Photio decretum dicere,
 quia mandatum continebat.

At unde, aut tibi scripsit Constantius? Romæ sus-
 picor; nec fevis est suspicandi causa. Cum enim
 Constantius vix se posset continere loco, ut ait Olympi-
 odoros, simulque intelligeret, quemadmodum ipse
 in epistola loquitur, tentari pacem Romæ, quam tanto
 studiosius permanere vellet, quanto majoribus eam
 conatibus statuendam curaverat, tunc etiam cum sola
 gratia apud imperatorem sororum nihil non posset;
 putavit forte urgendum per se præfectum Urbis, qui
 mollius agebat; et præfecti officium præsentia ter-
 rendum, ne connivere pergeret.

Quod si res ita se habuerit, ut certe potuit, patet
 ratio cur soli Constantio tributa sit a scriptoribus
 sanctio; patet item, et tibi data sit, Romæ scilicet;
 et quo suadente, Bonifacio summo pontifice; et quo
 mense, Martio; et quam ob causam, ut obviam iretur
 tumultibus, qui solebant esse maximi festis pascha-
 libus, si quando Ecclesia scinderetur in partes; anno
 autem illo Pascha contigit die 3 Aprilis, et nondum
 ita erant compressi Eulalii partium motus, quin me-
 rito deberent timeri.

^a Cum lex distinguat præteritam superstitionem a
 recenti vanitate, et utramque imperator jamdudum
 corrigi se jussisse scribat, dubium est quid super-
 stitionis nomine, quid vanitatis, indicetur; dubium
 item quæ præcesserint Constantii jussa de utraque
 corrigenda, siquidem in consortium imperii assump-
 tus sit paucis ante mensibus, vel etiam diebus. Super-
 stitionem præteritam interpretor ex leg. 158 de
 decurion. Judaicam: recentem vanitatem, more Pa-
 trum, hæresim Pelagianam. Nam adversus ambas
 jamdudum jussa dederat Honorius; et contra Judai-
 cam quidem leg. 24 de Judæis ad Palladium P.P. vi
 id. Mart. Honorio xii et Theodosio viii AA. CC. In
 Pelagianam vero, partim constitutione ad Palladium
 P.P. partim epistola ad Aurelium, de quibus actum
 est: Constantius autem, cum post nuptias Placidie
 nihil non gereret in imperio Occidentali, facta omnia
 Honorii sibi arrogabat, suas solitas litteras imperato-
 ris decretis sociare, ut constat ex iis quas misit,
 vel episcopis ad concilium Spoletinum vocatis, vel
 Symmacho P. U. in causa dissidii de pontificatu inter
 Bonifacium et Eulalium.

^b Id est, inquisitores det, quod solemne fuit in
 atrocibus criminibus, quale est læsæ majestatis, etc.;
 in aliis enim non inquirebantur rei ab officio, sed ab
 accusatoribus tracti ad judicium periebantur. Primus
 Theodosius M. inquisitores dari jussit ad conquiren-
 dos hæreticos, leg. 9 de hæret.

^c Verba quibus jubet imperator iterum edici pœ-
 nam exilii adversus Coelestium, dubium me faciunt,
 utrum antecedentia pertineant ad homines recenti
 vanitati, id est, parti Pelagianæ faventes; an ad
 alios potius præteritæ superstitioni addictos. De aliis
 agere præcipit imperatorem, verbo tantum de Cœ-
 lestio, facile sentirem, nisi me retineret auctoritas
 Volusiani nullam, nisi de Cœlestio, facientis mentio-
 nem in edicto. Oportet igitur, vel præfectum Urbis
 non de omnibus edixisse, de quibus imperator san-
 xerat; vel nomine præteritæ superstitionis ipsam
 quæque Pelagianam hæresim comprehendi, quod
 postremum improbable reddit orationis contextus:

centesimum quidem lapidem habeant licentiam con-
 sistendi. ^c Coelestium quoque magis ac magis ex
 Urbe pelli mandamus; constat enim, iisdem e medio
 sublatis, gratiam et concordiam tenere veterem fir-
 mitatem.

^d Sane, deinceps si tale quodpiam fuerit nuntiatum,
 officium præstantiæ tuæ capituli sententiæ sub-

quare fatendum est, nonnullo Volusiani vitio, edi-
 ctum minus patuisse quam sanctionem.

^d Demonstrant ista quidem comminantis verba,
 quo studio vellet Constantius manere pacem Ro-
 mæ: sed produnt simul imperiosum viri ingenium,
 sicut et litteræ, ante inivitum imperium, datæ ad
 Symmachum: atque ita epistola hæc, litteræque
 illæ mutuam sibi, propter communem stylium, aucto-
 ritatem fidemque faciunt. Litteras integras referre
 non erit, opinor, importunum, sive quia emenda-
 tiores damus quam hactenus editæ sint; sive quod
 ex iis intelligatur, quanto studio quietem Urbis pro-
 curaret, quantaque Urbem ipsam auctoritate etiam
 tum regeret, cum nondum imperium adeptus esset.
 Litteræ igitur ita se habent:

*Ut certa possimus quæque cognoscere, et factionum
 auctores fideli nuntio et inspectore non lateant; can-
 cellarium nostram Vitulum direximus, ut domini in-
 vicissimi principis affatus, atque iustitiam ad eximie-
 tatem tuam, et ad populum celerim festinatione deservat:
 illudque monemus, ut quidquid sacris auctoritatibus
 continetur, nulla temeritate violetur, et quæ præcepta
 sunt, effectui celeri mandentur instantia, ne Augusti
 clementiæ, quod nunc agnoscitur distulisse, commoto
 majestatis suæ vigore, emendare non deservat.*

Respondit demisse Symmachus, hoc præmisso
 litteris titulo: *Domino semper illustri, et per cuncta
 magnifico, meritoque sublimi ac præcelso Constantio,
 Symmachus.* Tum reddita sigillatum gestorum om-
 nium ratione, eaque addita compellatione: *Domino
 semper illustrissimo, et sacratissimo, magnifico, meri-
 toque sublimi ac præcelse patrone;* tandem ita con-
 cludit: *Et quoniam de his interim, quæ gesta sunt,
 universa virtutibus vestris credimus auggerenda, quid-
 quid sequentibus diebus pro quiete Urbis, quam vestra
 felicitas regit, gestam fuerit, sigillatim, pro rerum fide
 et ordine, melioribus iudiciis nuntiabo.*

Porro autem ex litteris Constantii et responsione
 Symmachi colligere est: primo, Constantium non-
 dum fuisse imperatorem viii kalend. Aprilis, ann.
 419, quo tempore ad Symmachum scribebat: quan-
 quam imperii initium finemque a nobis assignatum,
 contra Baronium demonstrat, quod nullæ, nisi quæ
 ann. 421 post Januarium et ante Septembrem date
 sunt leges, nomen Constantii præferant. Secundo,
 quanta polleat ille nihilominus auctoritate, ante
 imperium adeptum, ut qui præfectum Urbis virum
 illustrem, non aliis, quin soleret imperator, verbis
 appellaret. Tertio, quibus ipse vicissim honorum ti-
 tulus afficeretur, etiam a præfecto Urbis, a quo pa-
 tronus diceretur. Quarto, quam vehementer cuperet
 pacatam Urbem, quantumque studeret Bonifacii par-
 titus, qui misso cancellario, tamquam fideli inspec-
 tore, rescire voluerit, et Honorium docere, quæ Sym-
 machus, cum Eulalio laveret, hactenus dissimulata
 voluisset.

^e Officium pro officialibus poni, nemo peritus le-
 gum nescit. Eadem porro iisdemque fere verbis
 Honorius ad Symmachum antea scripserat, ut nulli
 dubium esse possit, quo suadente, immo cuius spi-
 ritu imperator scriberet: *Sciat sane sublimitas tua,
 primis criminum, et reliquum officium, quod tuis actibus
 obsecundat, non solum gravissimæ multæ dispendiis
 affigendum, sed et supplicium capitis sortiturum, ni-
 si, enixa opera commodata, statulis clementiæ nostræ
 præbere maturaverit effectum.*

dundum esse cognosce; non enim palimur impunitum esse præcepta nostra executionis negligentia protolari. Vale, parens charissime atque amantissime.

Et adjecta subscriptio. * Impleatur quod iussimus, quia hoc famæ tuæ expedit.

HISTORIA SANCTI NIS ET EDICTI.

Caret sanctio in omnibus editis codicibus nota consuetudinem, mensis, diei, atque etiam loci; neque hæcenus licuit ex illis manuscriptis libris editorum defectum supplere, sed sola conjectura uti.

Verum cum Constantinus imperaverit sex tantum menses, ut Philostorgius et Olympiodorus scribunt; obierit Agricola et Eustathio cons. ut ab omnibus traditur; extinctus sit die 2 Septembris, teste Theophano: necesse est, iis ipsis consiliis sanctionem editam fuisse, id est, ann. 421, et eo quidem tempore quod interfuit, ab octava die Februarii, qua Constantinus auspiciatus est imperium, ab secundam Septembris, qua vita excessit. De mense et loco postea, de die divinare non licet.

Scio hanc temporis rationem non placuisse pluribus chronographis, præsertim recentioribus, atque ipsi etiam Baronio, quem chronographus creditus Prosper et Iditius abduxerunt in suam opinionem, de tribus Constantiani imperii annis. Sed Olympiodori et Theophanis historicorum potior est auctoritas, quam vel Prosperi illius, omnia, propter brevitatis studium, confundere soliti, vel Idatii ubique fere corrupti.

Jam vero edendæ sanctionis causa fuit, quam ante dicere cœpimus. Cœlestius nempe, postquam examini se subduxit, tulitque sententiam damnationis, vel apud suos Romanæ latuerat, quod indicare videtur Augustinus; vel in Urbem redierat, quod opinatur Baronius; vel in proximis substiterat, quod innuit Volusiani edictum. E latebris certe partes Eulalii suasque simul fovebat. continenter velut in specula explorans, si qua ratione posset, aut fidei, aut quietis publicæ pacem turbare. habebat enim in Ecclesia Romana faventes clericus, immo et episcopos in Urbe. quorum dux Julianus, eosque suis artibus animabat, ut importunis precibus ab imperatore extorquerent Zosimi vita functi iudicium retractari: sive in synodo plenaria, ad quam appellatum ab ipsis fuerat: sive per idoneos iudices, qui nihil præjudicati ad causam afferrent, quod a suis damnatoribus factum mentiebantur.

Opportunitas temporis consilium jurabat: nam

* Inter subscribendum imperator sua manu istud addidit, quo plus haberet momenti: quoniam Volusianus, cum nondum Christianus foret, ut ex Photio dictum est, videri posset non admodum curare quæ religionem veram spectarent. Quamquam tunc temporis inter catechumenos versatum fuisse, jam inde ab ann. 412 non obscure mihi videor perspicere ex litteris, tum a Volusiano ad Augustinum, tum ab Augustino ad Volusianum, eo tempore, de quaestionibus ad fidem christianam spectantibus, non semel datis (*Aug. epist. 135 et 137*).

Quam divinam fidem Volusianus dixit? Si catechumenus fuit, cum ediceret, eam quæ in verum Deum est; si etiamnum animo gentilis, quam imperatores sequerentur. Quidquid enim imperatorum fuit, vocabatur olim, etiam a Christianis, divinum et ævum. Hinc divini afflatus, divina præcepta, divalia statuta, sanctiones sacratissimæ, pro legibus imperialibus; hinc sacræ largitiones, sacræ epistolæ, et cætera quæ ubique occurrunt.

Imperatores insequuntur hæreticos, velut hostes divinæ fidei et quietis publicæ turbatores: nam cum sint filii Ecclesiæ, ulciscuntur matrem; cum

Bonifacius Zosimi successor vix bene post turbas Eulalii, constitutam sedem tenebat, scissis adhuc in partes clericis. Populus nondum quiescebat satis a nuperis tumultibus. Præfectus Urbis, ut erat ethnicus, facile poterat persuasionibus facundorum hominum induci ad credendum, quaestionis esse, non dogmati alterationem. Officium prætoris corruptioni obnoxium erat. In aula Occidentis nihil non licebat Placidiam Honorii sorori, feminæ utramque sortem expertæ et ut dominandi avidæ, ita ceræ flecti in quam vellet partem homines servare volentes. Denique, sin minus ista in Occidente, succederent, restabat Oriens, ubi Theodosius nondum Pulcheriæ sororis excusserat iugum, et illa v. rgo, pia quidem, sed imperit amans, poterat illudi specie, cum pietatis, quæ præferebatur a Pelagianis, tum querelæ de Occidentis imperio, cui aut invadebat feminæ affecta propter Placidiam æmulam, aut repugnare amabat, ne Honorio servire videretur.

Id subodoratus Bonifacius, quamquam res Pelagianorum tam occulte agobatur, ut ne ipsas quidem epistolas, quibus Cœlestius Julianusque suos erudiebant ad seditionem, potuerit pontifex, nisi vigilantissima clericorum diligentia nanciçi: id, inquam, subodoratus, apud Constantium egit, ut juberet Volusianum fungi munere, pristinasque sanctiones exsequi adversus divinæ fidei, et quietis publicæ turbatores. Egit vero apud Constantium potius, quam apud Honorium, licet ambo simul regnarent: partim quod eum sibi antea studiosum sensisset in negotio Eulalii, cum acriter Symmachum, necdum Cæsar, impelleret in bonarum partium obsequium; partim quia propensum erat sperare, ab Augusto recens renuntiato facile obtinendum decretum in eos, qui Dei inviderent pietati, quo imperii auspiciâ consecraret Deo (*Aug. lib. 1 ad Bonif. cap. 1*).

Potest igitur hæc videri causa non improbabili, cur sanctio adita sit. Hæc vero vix ullam reperias in toto codice imperiosem, si licet ita loqui: sive id fecerit Constantii indoles, qualem, et Olympiodorus de facie depingit, et litteræ ad Symmachum ostendunt; sive potius eo moverit causæ justitia, ne pax constituta magnis Constantii conatibus, ab inquietis Dei imperiique hostibus labefactaretur.

CONSTITUTIO VI.

EDICTUM PROPOSITUM A VOLUSIANO PRÆFECTO URBS

VOLUSIANUS præfectus Urbis edixit.

* Hactenus Cœlestium * divinæ fidei, et quietis publicæ turbatorem, * judiciis, amica reis secreta subduxerunt. * Jam leges et jam edicta persequen-

CASTIGATIONES ET NOTÆ.

patriæ parentes, sanctissimum societatis vinculum, quæ religio est, violatum vindicant.

* Salm., *judicia amica reis sacra subdiderunt*. Non sunt hæc Baronianis meliora, qualia Salmasius jactat se afferre.

* Communem lectionem, etiam vitiosa est, dabitur diu, an mutarem, quia præter rationem nihil occurrebat, cuius auctoritate niterer. Vitium apertum est, quem enim sensum faciunt hæc voces: *Jam leges etiam edicti persequuntur absentem?* Et qua Latinitatis lege connectuntur, *leges edicti?* Quo pertinet conjunctio, *etiam?* An ad absentem, quasi præfectus amoliatur calumniam, quod in Urbe versari Cœlestium permisisset? Cur inepte interseritur duabus aliis vocibus? An ad verbum, *persequendi?* Quo tolerabili sensu? An ad edictum et leges, quæ jam primum persequantur, vel etiam quæ iterentur? At neque imperator, vel præfectus hæreticos aliter quam legibus et edictis persequantur; neque tunc primum lex et edictum propositum est in Cœlestium; neque iterari, quod utrumque oportuerit, potuit non esse probrosum Volusiano. Ita igitur legendum patavi, *Jam leges et jam edicta persequuntur*. Quoniam

tur absentem : cui, quod primum est, æternæ urbis A negatur habitatio, ut si vel in proximis fuerit diversatus, a debitum non evadat exitium, b pro merito temeritatis atque ausus sui.

Cunctos etiam hujus edicti cautione præmonemus, ne quis iniquus noxio latebram putet esse præbendam ; c ne, cum hujusmodi sit posita poena, supplicium ac stylum necesse sit proscriptionis incurrere, quisquis d legibus divinis humanisque reum apud se putaverit occultandum.

CONSTITUTIO VII.

VALENTINIANI III AD AMACIUM PP. GALLIARUM,

De conveniendis per Patroclum Arelatensem episcopis quibusdam Pelagianis.

• Imp. THEODOSIUS, et VALENTINIANUS f CÆSAR B
s Amacio V. inl. PP. Galliarum

Privilegia Ecclesiarum, vel clericorum omnium,

quæ sæculo nostro tyrannus inviderat, prona devotione revocamus : scilicet ut quicquid a divi principibus constitutum est, vel quæ singuli quique antistites impetrarunt, jugi solidata æternitate serventur, nec cujusquam audeat titillare præsumptio. In quo nos nobis magis præstitum ire confitemur. Clericos etiam, quos indiscretim ad sæculares iudices debere deduci infaustus præsumptor edixerat, episcopali audientia reservamus ; his manentibus, quæ circa eos sanxit antiquitas : fas enim non est ut divini muneris ministri temporalium potestatum subdantur arbitrio. Illustris itaque auctoritas tua, omni ævo mansura quæ jussimus, in provinciarum missa notitiam, præcipiet, etiam sub poena sacrilegii, custodiri, specialiter id illustribus comprehensura præceptis, ut in omnibus circa ecclesiastica privilegia veterum principum statuta serventur.

Diversos vero episcopos nefarium Pelagiani et Cæ-

CASTIGATIONES ET NOTÆ.

moda est oratio hominis reprehensionem impatienter ferentis, et purgare se volentis, quasi diceret : Dicatur sane Cælestius hactenus latuisse apud amicos, etsi vere non latuit, jam leges ipsum et jam edicta, licet absentem, persequuntur.

a Poena capitis proponitur Cælestio, si vel intra centesimum lapidem diversatus fuerit : atque hoc est quod querebatur Julianus, sitiri suorum sanguinem, et in ipsos stipulam furoris publici inflammar. Locum antea protulimus.

b Ratio jussit emendari hunc locum, contra codicum testimonium ; quis enim probabilis sensus harum vocum : *Debitum non evadat exitium: Pro merito etiam temeritatis atque ausus sui cunctos hujus edicti cautione præmonemus ?*

c Salm., cuiquam horridi sui posita poena supplicii, ac stylum necesse sit proscriptionis incurrere. Et hæc longe pejora Baronianis.

d Hic etiam emendatione fuit opus, codice ms. lucem, licet dubiam, præferente. Leges porro divinæ pro sanctione imperatoris, humanæ pro edicto præfecti dictæ sunt.

e Etsi utriusque imperatoris de more nomen constitutio præferat, et primum quidem Theodosii, ex tribus tamen constat ad Theodosium non pertinere, quod nonnullis visum ; sed ad Valentianum. Ex loco scilicet undò data est ; est illustri viro ad quem directa ; et ex argumento seu dandæ causa. Data est Aquileiæ, quæ civitas ad Occidentale imperium pertinebat ; ad præfectum P. Galliarum, qui suberat Occidentis moderatori ; de episcopis, qui versabantur in Gallicanis regionibus, per Patroclum Arelatensem conveniendis : ex his enim notis certo dignosci solet ad quem imperatorem unaquæque lex spectet, etsi plerum nomen in fronte gerat ; siquidem alter nunquam alterius negotiis se immisceret, suis quilibet limitibus contentus. Quamquam leges quæ in una parte imperii ferebantur, mittebantur quoque ad alteram, ut si quando opus esset, ubique servarentur ; et unitas imperii in pluribus capitibus consistentis ostenderetur.

f Cum hæc constitutio Aquileiæ data sit vii id. Jul. Theodosio xi et Valentiano Cæsare coss., id est, ann. 425, datam oportet a Valentiano vix bene scèssim, certe nondum Augusto, sed tantum Cæsare : notus est siquidem ann. 419, die 2 vel 3 Julii. Dicitur a Theodosio Constantinopoli nobilissimus, Honorio adhuc superstite, id est, ante diem 19 Augusti ann. 423, qua fato functus est Honorius. Appellatus Cæsar anno consequente, die 24 Octobris, Theodosiæ. Augustus denique renuntiatus Romæ

per Helionem officiorum magistrum die 25 Octobris, cum septennium ingressus esset (*Olympiodorus apud Photium cod. 80*). Ex quibus aperte conficitur editam nomine Valentiani sanctionem, Placidia matri Augustæ tribui debere.

g Que in loco silere non possum, quod sæpe miratus sum, totius orbis Romani clavum tenuisse lunc temporis duas feminas, Pulcheriam Theodosii sororem, et Placidiam Valentiani matrem, femineque imperiis et forte studiis servivisse Orientem Occidentemque, cum olim vix obedire vellet Constantinis et Theodosiis Magnis.

h Ita quidem Sirmondus, sed repugnantem habuit Chiffletium, in notis ad Ferrandum. ubi fretus auctoritate codicis Divionensis, asseruit pro Amacio reponendum *Almachio*. Contendebat in contrarium Sirmondus, notis ad Chiffletii locum manuscriptis, Almachium esse vocem peregrinam, Amacium vero dictum pro Amachio, sive Amacho, quemadmodum Pammachium pro Pammacho. At id occupavit Chiffletius, negans vocem Almachii ita peregrinam videri, quin mentio fiat in Martyrologio Romano Almachii martyris, imperante Honorio, Romæ passi kal. Januarii ; et Almachii præfæcti, sub quo, temporibus Alexandri, Cæcilia martyrium fecit x kal. Decembris. Verum docet Baronius in notis ad Martyrologium, non Almachium, si qua fides Theodoro (*Lib. v Hist. cap. 26*), sed Telemachum martyrem dici debere ; acta vero Cæciliæ, ut pluribus scaten mendis, sic in hac voce peccare potuerunt. Ut sit, nolim ego tantos inter viros litem de uno nomine componere.

i Gothofredus primam legis partem titulo de episcopis, postremam titulo de hæreticis exhibuit, ut erat prius, datam Basso comiti R. P., sed simul admonuit erratum in his vocibus, comiti R. P. Quid enim continent leges quod ad comitem rerum privatarum spectet? Censuit igitur reponendum *Basso PP.*, ad quem eodem anno datæ leguntur Ravenne quatuor alix leges, nempe prima de conductoribus et homin. domus Augustæ, pridie non. Martii, ultima de libertis iii kal. April., septima de apostatis vii id. April., et vigesima octava de Judæis vi id. April.

Quod si lex a Sirmondo edita trium complexio sit a Valentiano Cæsare Aquileiæ datum, prima Basso PP. directa dici potest vii id. Octobris, tertia eidem vii id. Augusti, media Amacio PP. Galliarum vii id. Jul., caque ratione iniri forte poterit concordia pugnantium opinionum.

lestiani dogmatis errorem sequentes, per ^a Patroclum sacrosanctæ legis antistitem, præcipimus conveniri : quæ quia confidimus emendari, nisi intra viginti dies ex conventionis tempore, intra quos deliberandi tribuimus facultatem, errata correxerint, seseque catholicæ fidei reddiderint, ^b Gallicanis regionibus expelli, atque in eorum loco sacerdotium fidelius subrogari, quatenus præsentis erroris macula de populorum animis tergeatur, et futuræ bonum disciplinæ justioris instituat.

Sane quia religiosos populos nullis decet superstitionibus depravari (*Cod. Theod. de hæc. cap. 64*), Manichæos, omnesque hæreticos, vel schismaticos, sive mathematicos, omnemque sectam catholicis inimicam ab ipso aspectu urbium diversarum exterminari debere præcipimus, ut nec præsentis quidem criminolorum contagione scædentur. Judæis quoque vel paganis causas agendi, vel militandi licentiam denegamus, quibus Christianæ legis nolumus servire personas, ne occasione domini sectam venerandæ religionis immutent. Omnes igitur personas erroris infæusti jubemus excludi, nisi his emendatio matura subvenierit. Data vii id. Jul. Aquileiæ, cons. Theodosio Augusto xi et Valentiniano Cæsare.

HISTORIA CONSTITUTIONIS.

Nemo veterum, quod sciam, scriptum reliquit, quæ causa dederit occasionem sancientiæ constitutionis : immo ne ipsius quidem ullus meminit, saltem qua parte spectat Pelagianos ; sed hanc primus ex codice Ecclesiæ Lugdunensis edidit P. Sirmondus.

Dixi, qua parte Pelagianos spectat ; tres enim partes complectitur, quarum prima postremaque jamdudum relata fuerat in Codice Theodosiano, illa leg. 47 de episcopis, ista leg. 68 de hæreticis.

Id confici non improbabiler potest de parte media. Episcopi de quibus agitur suas in Galliis, vel certe in ditione præfecti P. Galliarum, sedes habebant ; jubet enim ipsos imperator *Gallicanis regionibus*

expelli, atque in eorum loco sacerdotium fidelius subrogari. Quin et ipsos credibile est episcopatum gessisse in septem provinciis in quas Patroclus primatum tenebat. præcipit siquidem Valentinianus per *Patroclum sacrosanctæ legis antistitem conveniri.* Cur autem conveniendi forent, cogendique ad errata corrigenda seseque ad catholicam fidem reddendos, causa fuit quod nefarium Cælestiani et Pelagiani dogmatis errorem sequerentur.

Illud ipsum dogma paucis ante annis in iisdem provinciis secutus fuerat Leporius monachus, præsumens de puritate vitæ, quam arbitrio tantum et consensu proprio, non Dei se adiutorio obtinuisse crediderat, ut tradit Gennadius (*Lib. de Script. Eccl. cap. 59*). Neque vero solus ille ex Pelagii institutione, aut potius pravitate, in absurdos errores lapsus est, sed fuit hæreseos apud Gallias assertor, aut inter primos, aut inter maximos, ut ait Cassianus (*Lib. 1 de Incarn. cap. 3 et 4*). Dicebant vero qui cum ipso sentiebant, solitarii hominem Jesum Christum sine ulla peccati contagione vixisse ; eoque progressi sunt, ut assererent homines, si velint, sine peccato esse posse ; consequens enim existimabant ut si homo solitarius Jesus Christus sine peccato fuisset, omnes quoque homines sine Dei adiutorio esse possint quicquid ille homo solitarius sine consortio Dei esse potuisset ; ac si nullam facerent inter omnem hominem ac Dominum nostrum Jesum Christum esse distantiam, cum idem utique homo visu atque industria sua mereri possit quod Christus studio ac labore meruisset, etc.

Admonitus est a Cassiano Leporius, immo jussus a Proculo Massiliensi, ut errorem damnaret. Sed neque momentum audire voluit, neque jubenti parere ; quamobrem ejectus ex Ecclesia fugit in Africanam, ubi, ab Augustino correctus, libellum emendationis ad Gallicanos episcopos misit, Africanorum Patrum subscriptionibus et litteris approbatum.

Libello accepto, commotiones animorum exstitisse in Galliis non incredibile est, indeque ortam necessitatem auctoritate imperatoria tumultuantes coercendi. Immo nec absurdum est sentire Augustinum simul et ad Gallos scripsisse, et per suos in aula egisse, ut coactis ad subscribendum damnationis hæreticorum episcopis, perinde componerentur omnia in Galliis atque in Africa ; ut quas inter regiones tanta erat societas opinionum, deportatis cum meritis etiam erroribus, intercederet quoque non

CACTIGATIONES ET NOTÆ.

^a Arelatensem episcopum intelligit, qui ann. 412, ope Constantii, tunc magistri militum, postea imperatoris, evehctus est in sedem Erotis. Pulsusne fuerit jure an injuria Eros, dissentiant auctores : nos adhæsimus summo pontifici Zosimo, jure damnatum scribenti. Patroclus porro episcopatum tenuit annos ferme quatuordecim, a Zoimo elatus, depressus a Bonifacio, donec jussu Felicis magistri militum, occisus a tribuno barbaro sedem reliquit Honorato ann. 426.

^b Dubitaverit aliquis, nec temere forsitan, in ea quidem sententia, an his vocibus septem dumtaxat provinciæ significentur, quarum singulis annis apud Arelatem magnum concilium cogebatur, vocante præfecto P. Galliarum : an aliæ etiam omnes, quæ præfecturæ suberant, ipsæ nempe Galliæ, Britannique et Hispaniæ (*Ex constit. Honorii ad Agricol. PP. G. ann. 418*). Omnes quidem significari puto, sed præsertim septem provincias ; regiones enim Gallicanas, quando principes ad præfectum P. G. rescribunt, tanta significationis amplitudine accipiuntur, quanta solent suburbicariæ, cum decreta ad præfectum U. mittuntur. Accipiuntur vero tunc temporis regiones suburbicariæ, quin late patet potestas præfecti U. Ut in tota porro Galliarum diocesi non viget forte malum, sed prope Arelatem ; ita, cmedium ad hanc præcipue partem spectare debuit.

Verum præterire non possum silentio, quod sæpe

mibi historiam hanc attentius contemplanti venit in mentem, Valentiniani scilicet decretum, ipsas quoque vel in primis Britannias spectasse, quas Agricola Severiani episcopi Pelagiani filius sparsa hæresi turbabat : quarumque plures episcopos abduxerat a fide gratiæ Christi in nefandum Pelagiani erroris dogma.

Quidni enim, inquiebam, cum ea tempestate Britannias forent pars Gallicanarum regionum, ut ex notitia imperii constat, atque ita regerentur potestate præfecti P. G., de Britannicis episcopis compescendis ad præfectum G. Cæsar scripsisse credatur ? Quidni Patroclus, jure antiquo Arelatensis sedis, in eos jussus sit ecclesiasticum judicium exercere ? Quidni hæc occasione coactum sit magnum illud Gallicanum concilium, ex quo Germanus Lupusque in Britannias legati sunt, occiso nempe Patroclo, et Honorato ipsius sedem munusque adepti ? Quidni tandem conventio illa, cujus meministi Cæsar, nihil aliud fuerit quam propositio canonum octo Africanorum subscribendorum faciendæ episcopis, per legatos a synodo mittendos ? Sic enim Nestorio delati sunt a quatuor episcopis legatis Alexandrinæ synodi anathematismi, cum epistola sancti Cælestiani, interminata depositionis pœna, nisi intra decimum diem, anathematismi subscribens, consentiret Ecclesiæ catholicæ.

fidei tantum, sed et remedii adversus errores communitio.

Conjecturam hanc juvaret forte, si suis e tenebris prodiret in optatam lucem concilium illud magnum Gallicanum, a quo in Britanniam Germanus cum Lupo ad extirpandam hæresim Pelagianam missus est. Dicunt enim qui nonnihil affirmant se inaudisse, in eo et haberi commonitorium legis datum, et fieri mentionem octo canonum quos vulgus Milevitanos vocat, quasi formulæ ab his subscribendæ qui *errata correxisse seseque catholicæ fidei reddidisse videri vellent.*

Verum conveniendus nunc pœcis Gothofredus, qui in paratitlo de hæreticis memorabile quiddam sibi videri ait, per Gallias nullam hæresim toto sæculo voluminum immenso Codice Theodosiano memorari: addique Galliam, teste Hieronymo, ad hoc ævi, nulla monstra aluisse. Sed, nisi Sirmundianam appendicem voluisset rejicere, poterat, salvo Hieronymi testimonio, factam in Codice, qui ad annum usque 458 producitur, memoriam hæreticorum in Gallia reperire ad annum 425.

Cur autem appendicem Sirmundi rejecerit, eam neque Luglunensis Anciensique codici fidem adscribere temeraverit; neque, si maxime tentasset, potuisset tamen, cum Divionensis aliter codex auctoritatem aliis adjungat; aliam certe causam non videt, præter indolem atque præjudicium professæ sectæ, impatienter ferentis, quæ ad ecclesiasticarum personarum immunitatem faciunt. Quam ob causam ad l. 47 de epis. ea profudit in Valentinianni et Augustam matrem, aliosque immeritos, quæ, ut ab heterodoxo expectari queant, sano lumen non decent juris, id est, æqui bonique interpretem.

Non exstat, quod sciam, edictum Amacii PP. Arelate propositum, nisi forte lætet in archivo Ecclesie Arelatensis, ex quo sunt erute quedam, et ad cardinalem Baronium missæ, Zosimi litteræ de privilegiis Ecclesie Arelatensis, etc. Hæc Annalibus insertæ sunt; magno chronologiæ bono.

CONSTITUTIONES

THEODOSII JUNIORIS ADVERSUS PELAGIANOS.

Hæcque tractatum est de constitutionibus quas in causa Pelagiana considerunt Occidentis imperatores, Honorius, Constantius et Valentinianus: videndum est deinceps de sanctionibus duabus ab Orientis imperatoribus Theodosio editis; sed illarum nihil superest, præter memoriam, eamque satis obscuram.

Mementi primæ sanctus Cælestinus Nestorio scribens in hæc verba (sp. conc. Epkes. cap. 18): *Atquantis diebus vitæ nostræ, post nefandum et sæpe damnatum dogma Pelagii atque Cælestii, catholica fides quietem habuit, quando eos cum suis disputationis sequacibus vel unite sententiæ Occidentis Orientisque percussit. Denique sanctæ recordationis Atticus catholicæ magister fidei, et vere beatus Joanni etiam ad ista successor, eos ita persecutus est, pro rege communi, ut his ne standi quidem copia illis præstaretur.* Neque enim episcopi expelli potuissent urbe regia, nisi statutis ecclesiasticis synodisque auctoritas imperialis vim addidisset. Ea vero tempestate synodum ab Attico habitam fuisse ostendimus in dissertatione de synodis.

Secundæ mentio paulo expressior est apud Mercatorem (In tit. Commonit.), qui postquam scripserit se suam Commonitorium de nomine Cælestii, non tantum Ecclesie Constantinopolitane, sed etiam plurimis religiosissimis viris, ipsique principi Theodosio obtulisse: *Per hoc, inquit, Commonitorium cogito summatissimo errore, imperiali præcepto tam Julianus defensor et sequax ejus, cum cæteris sortis et participibus suis, quam postea idem Cælestius, de Constantinopolitana urbe detrusi sunt.*

Utique historia peti debet, partim ex dissertatione de synodis, partim ex notis ad titulum Mariani Commonitorii; prior enim, post synodum secundam ab Attico in urbe regia super ea re coactam, data

est; posteriori occasione fecit Commonitorium Mercatoris.

Utamque Constantinopoli datam ex eo certum est, quod tempore tum synodi ab Attico collectæ, tum oblatæ Mercatore Commonitorii, id est, ann. 424, aut 425 et 429, legum chronologia Theodosium demonstrat versatum fuisse Constantinopoli. Nam consulu Victoris, quo consignatur annus 424, datæ sunt Constantinopoli lex 3 de vestibus oliveris, lex 7 de inoff. test., lex 4 de spect., lex 1 cod. de off. quest., lex 5 de cont. donat., lex 15 de metallis, lex 53 de annona et trib. Datæ sunt, Dionysio et Florentio cons., id est, ann. 429, lex ult. cod. de precib. et lex ult. de Judæis.

Ad quos singule missæ sint, conjectura posuimus assequi; cum enim Theodosius junior omnia sua decreta de rebus religiosis defendendis, et coercendis religionis hostibus, nulli alteri solitus sit quam præfecto P. dirigere, ut constat ex lege 18 de Jul., lege 48 et 49 de hæret., lege 21 de Jul., lege 6 et 7 Ne sanct. bapt. iteret., lege ult. de incest. nupt., lege 22 de Jud., lege 57 de hæret., lege 42 de epis., lege 4 Ne christiana mancip., lege 25 de Jud., lege 59 de hæret., lege 26 de Jud., lege 5 Ne christ. mancip., lege 22 de pag., lege 27 de Jud., lege 23 et 24 de pag., lege 60 de hæret., lege ult. de pag., lege unic. Nemini lic. sig. salvato, lege 63 de hæret., lege 4, 5 et 6 de his qui ad Eccl., lege unic. de bon. cler. et monach., lege 21 de episcopis; cumque præfecturam Orientis gesserit Asclepiodotus ann. 424, Florentius ann. 429, ut demonstrant leges ad ipsos missæ, par est credere ad eosdem scriptas constitutiones de quibus agitur.

Dixi omnia decreta de rebus religiosis, etc., nec tamen ignoro quin lex ultima de Judæis sit ad Joannem comitem S. L., et lex ultima de hæreticis ad Leontium P. U., ut vulgo legitur in Codice Theodosiano. Sed cum primo pertineat tantum ad colligendum aurum coronarium, non item ad rem ullam religiosam; cumque in legem posteriorem manifestus error, in vulgata editionibus Codicis, in episcopi, hoc enim anno Leontius procul dubio præfectura prætorii fungebatur, nullum ex alterutra lege præjudicium dicto fieri potest.

Ex hac autem animadversione colligo, suas etiam forum civile, quemadmodum et ecclesiasticum, habuisse tunc temporis causas quasdam religionis majores, quæ ad supremum, post imperatorem, iudicium seu tribunal deferrentur; nam præfecti P. summa fuit post imperatorem auctoritas.

Mensis et dies penitus latent, nisi quod posterior ad finem anni 429, prior ad initium anni 425, attinere videtur; data est enim illa post oblatum imperatori Commonitorium, id est, inclinante anno 429, ista vero antecessit aliquot mensibus obitum Attici, qui contigit die 10 Octobris ann. 425, quemadmodum in dissertatione de synodis consuetum est (Vide notat. ad titulum Commonit.).

Neutrius pars ulla in codicem Justinianæum relata est, partim quia utraq; temporaria Triboniano visa est; partim quod Justiniani temporibus vix ille reliquæ Cælestiani erroris in Oriente superesset; vel si quæ mænerent, inter hæreses noxias, tum seclatorum paucitate, tum maxime Orientalium multorum opinione contemnerentur. Opinione, inquam, multorum Orientalium, nec enim alto mentibus omnium insecerat fides catholica peccati originalis: immo fuerunt, qui ejusmodi assertionem aliquid habere Origeniani veneni putarent, propter incertam qua non satis traductionem peccati a commissione distinguere noverant, neminorque credebant diei posse reum nasci, nisi cujus animus sua voluntate prius peccasset quam laberetur in corpus.

Certe Photius eo loci ubi reprehendit Theodori Mopsuesteni responsiones ad argumenta defendentium peccatum originale, non procul recedit a Theodori ipsius opinione: siquidem alias tradit esse ra-

tiones dissolvendi argumentum a baptismo infantium pro peccato originali petitur, quam quibus Theodorus unus esset. Sic enim loquitur: *Sed fortasse ne ipse quidem volens huc deductus est, tantumque, ut dubios sic querentium nodos dissolvat: Quare pueri sanctissimis mysteriis communicant? Cur baptisate digni judicantur, nisi quia et ipsi peccatis abundant,*

A *insito jam in naturam ipsam peccato, in peccatorum enim hæc remissionem conferuntur? Verum oportebat et illum dubitationem, multas alioqui habentem dissolvendi vias, alio modo dissolvere, absurdumque illis quæ ad ipsius peccatorum remissionem consequantur consideratis, nihil ejusmodi prodigiose confingere, etc.*

DISSERTATIO IV.

DE SUBSCRIPTIONIBUS EXACTIS IN CAUSA PELAGIANORUM.

In hæc verba Martii Mercatoris: Julianus et reliqui complices subscribere detrectantes, non solum imperialibus legibus, sed et sacerdotibus statutis, depositi atque exauctorati, et omni Italia deturbati sunt. (Commonit. cap. 3.)

Hæcenus supremas potestates duas, ecclesiasticam et imperatorem, conjunctas vidimus in excidium unius erroris, illam in synodis, istam in sanctionibus Ecclesiæ judicium secutis: oportet deinceps ostendere quis fuerit communis ille hæresis, communisque modus adhibitus, ad præstandum efficaciter quod prudenter in Ecclesia et in aula deliberatum fuerat. Nullus vero fuit alius, si Mercatori credimus, cui Augustinus Possidiusque ac Prosper astipulantur, quam quod imperata est subscriptio faciendi decretis Ecclesiæ Pelagium Cœlestiumque et reliquos ejusdem impietatis defensores damnantis. De subscriptione hujusmodi in causa Pelagianorum exacta futura est quarta hæc dissertatio, qua illustrari postulant non allata solum Mercatoris verba ex Commonitorio, sed alia passim in libro Subscriptionum obvia.

CAPUT PRIMUM.

Quæ causa et ratio dissertationis de subscriptionibus exactis in causa Pelagianorum.

Nulla fuit hæresis, quod jam dictum plus semel, aut pertinacior quam Pelagiana, aut quæ obstinatius et artificiosius resistit adversus Ecclesiæ decreta atque imperatorum sanctiones. Videri potuit cognata morbis qui remediis argentur; vel graminum similis, quæ excisa subolescent, et exusta suis cineribus æruntur.

Pertractatus fuerat Cœlestius ad episcopale judicium Aurelii Carthaginiensis, in eoque communionis privatus, donec errores suos damnaret; sed hæreticus apprime erudius fori artibus, sententiam episcopi, obtenta sedis apostolicæ appellatione, quam prosequi non habebat in animo, declinavit, interimque latius disseminavit hæresim, profugiens ipse quidem in Asiam, sed per suos Carthagine relictos, Africam, obnitente licet Augustino, vix non pervertens.

Pelagius Diospolim vocatus ad episcoporum concilium, venit certus fallendi Patres, quibuscumque posset dolis; ideoque damnavit omnia, quæ objiciebantur, metuens alioquin damnationis (*Aug. lib. de Grat. Christi*). Cumque verbis ambiguis caput suum anathemati subduxisset, sub eminentia specie catholici, securus postea perniciosiusque docuisset, nisi Theodotus in Oriente, coacta synodo, Augustinus ex Occidente, missis libris obstitisset.

Uterque a sede apostolica, cui præerat Innocentius I, duobus Africa conciliis referentibus, damnatus erat (*Aug. serm. 2 de verbis Apostoli*, etc.); rescripta venerant Roma in Africam; causaque finita erat, si jure ageretur: non est tamen finitus error, sed compressus tantum; et ita quidem leviter, ut postquam latuit tantisper, quasi ad reficiendas vires, tanto pluribus, dum obscure serpit, probatus sit, quanto audacius auctores ipsius jurarent se solo inimicorum odio potentiaque opprimi.

Cum ambo rursus, post obitum Innocentii, mendacibus libellis penè obtinuisent a Zosimo ut sua causa retractaretur, immo ut catholici, rejecto in

B adversarios crimine, dicerentur; Patres Africa retulerunt iterum ad summum pontificem de re tota; et ille certior factus, homines cum suis erroribus toto orbe proscripsit (*Aug. lib. II ad Bonifacium*, etc.).

Potuit tunc videri penitus prostrata hæresis, sed inde tamen altius extulit caput; adeo ut quæ in hunc usque diem per duos homines, certe per obscuros, inussitabat, ausa sit octodecim episcoporum ore loqui in Italia, omnesque catholicos infando nomine Manichæos liberius appellare, fideique defensores laxata morum licentiæ reos facere.

Quæsitum est remedium par tanto malo, nec aliud ab Augustino, aliisque zelo Dei ardentibus inveniri potuit, quam si exigeretur ab omnibus, non episcopis tantum et presbyteris, sed etiam minoribus clericis, immo et laicis, quorum fides in suspensionem venisset, ut plane aperteque subscriberent factæ ab Ecclesia damnationis hæresis, auctorumque simul qui hæc in vulgus sparsissent; sic enim visum est occurri posse malignis artibus hominum, qui modo verbis ambiguis sua dogmata dissimulabant, modo degmatum auctores pro sola subscriptionem damnatos esse jactabant (*Nestor. epist. 2 ad S. Cælestin.*).

C Tunc primum, opinor, contigit, ut conjuncta Ecclesiæ imperatorumque auctoritate, mandaretur omnibus cujuscumque ordinis fidelibus, ut definitioni sedis apostolicæ, sic tanquam communi Ecclesiæ doctrinæ, certæque fidei regulæ, et, ut loquitur putatus Prosper (*In append. epist. Cælestini ad episc. Gall.*), AUCTORITATI REGULARI subscriberent; eaque ratione quam ita probarent fidem, ut legitimi Ecclesiæ filii a supposititiis latere volentibus in turba, id est, filii lucis a filii tenebrarum discernenterent.

Totum hoc negotium peractum est quinto sæculo, quo nullum fuit doctius, nullum disciplinæ ecclesiasticæ observantius, ideoque in illud ego existimavi diligentiore cura inquirendum; non tantum ut illustrarentur verba Mercatoris, quæ adduxi; sed etiam ut, patefactis iis quæ tunc gesta sunt a viris omnium qui nunquam fuere sanctissimis juxta et rerum ecclesiasticarum peritissimis, obstruatur os loquentium iniqua, et nostram in eo ætatem accusantium, in quo majorum leges et exempla sectator.

D Idoneus autem, meo quidem judicio, futurus est inquirendi modus, si secundo deinceps capite explicetur quid nomine subscriptionis in hac re intelligatur, quæ ipsius causæ, quæ utilitas, etc.; tertio, quæ tanta hujus remedii necessitas adversus hæresim Pelagianam; quarto quorum damnationi subscribi mandatum sit, an dogmatum tantum, an etiam auctorum; quinto, an homines illi, quorum damnatio subscribebatur, faterentur se ea sentire quæ objiciebantur; sexto, quæ fuerit, et a quo præscripta forma fidei subscribebenda; septimo, quæ auctoritate lex subscribendi lata sit, an sola sacerdotali, an imperiali quoque; octavo, quibus imperata sit subscriptio, an solis episcopis, an aliis etiam de clero, immo et de plebe, et quæ pœna subscribere abnuentibus statuta; nono, quid recusantes causarentur, et quam in partem accepta sit recusantium exceptio; decimo, qui-

bus aliis artibus usi sint ad tergiversandum, et quid ad tergiversandi causas responsi datum a Patribus: undecimo, quomodo actum deinceps cum pertinacibus, et qua indulgentia respicientes ab Ecclesia excepti sint.

Porro autem post Inquisitionem factam, referendum putavi, non quid ego argumentatione concesserim ex dictis Patrum, sed quid suis ipsi verbis sint locuti; sic enim mihi visa est legentium sententia tanto verior liberiorque futura, quanto minus præjudicii allatum fuerit.

Verum ea ratio me cogit, non tantum prolixiora sæpe testimonia adducere, sed etiam aliquando eadem repetere diversis capitibus: quod utrumque videri forte cuiusdam fastidiosus possit otiosum atque superfluum. Sed sine prolixitate ista latuisset omnino mens auctorum: et ea est, tum rerum quæ tractantur, tum testimoniorum conditio, ut neque illæ conjungi poterint sine confusionis vitio, neque istorum partes disjungi debuerint sine dispendio claritatis.

CAPUT II.

Quid nomine subscriptionis intelligatur, quæ ipsius causæ, quæ virtutes atque utilitates.

Subscriptionis nomine intelligitur cautio, vel, ut ait sanctus Leo, satisfactio scripto data, qua quis, secundum præscriptam formulam, aperta sinceraque professione testetur Ecclesiæ se iudicium super aliqua re, ut decet filium unitatis amantem, obedienter recipere et fideliter amplecti.

Ex hac notione colligere est subscriptionis exigendæ finem, quem ostendisse videtur Apostolus, cum scriberet ad Corinthios contentionum paulo amantiores, nimirum, *ut omnes unius matris filii id ipsum dicant, nec sint schismata in domo pacis, sed singuli potius perfecti sint, in eodem sensu, et in eadem sententia* (I Cor. 1, 11). Cum enim nihil sit optabilius Ecclesiæ quam pax domestica; nec pax illa sit aliud quam consensus voluntatum; nec voluntates consentire soleant ubi mentes dissentiant; id maxime contendit Ecclesiæ, ut omnes sui filii id ipsum sapiant, *Deusque pacis atque dilectionis inter eos habitet* (Ibid.). Ita igitur, quoties dissentendi causas, sic tamquam zozania, serit inimicus Christi, vocat continuo omnes filios ad sibi, atque adeo inter se, consentiendum; venientes cogit, suspectam suam aut fidem aut obedientiam testimonio publico approbare, ut vel ipsi arguantur suo chirographo, si postea velint contradicere; vel si chirographum præbere noluerint, discernantur, et tamquam divinæ fidei pacisque publicæ turbatores vitentur.

Colligere quoque est quæ debeat esse subscribendi forma: ea nempe quam non suo quisque arbitrio sibi fingat, sed quam Ecclesiæ præscribat. Ipsius enim est præscribere formam qua fides probetur, cuius interest probari fidem prout oportet. Et vero, cum subscriptio nihil aliud sit quam modus quidam præstandæ erga superiorem, sive satisfactionis, sive obedientiæ, sive submissionis atque consensionis, absurdum est inferiorem ad arbitrium suum, vel satisfacere, vel obedire superiori; absurdum quoque filium sibi facere legem submittendi sese matri, ei-que consentiendi.

Jam vero subscriptionis materia, etsi est per se definitio dogmatum, est tamen aliquando quelibet alia iudicantis Ecclesiæ sententia. Nam licet fides sit vinculum illud quasi *ὁμοῶδες*, quo Ecclesiæ filii colligantur in unum corpus, hujusce tamen corporis pax, quæ fraterna charitate continetur, perturbatur facile, quoties vel non omnes conveniunt in unam cum capite sententiam, vel non inter se concordant. Ut extra contentiones nunquam sine animorum commotionibus existunt, ita semper ex magnis animorum commotionibus schismata oriuntur.

Ex his porro liquido patet qui possunt ab Ecclesiâ subscribendi præcepto cogi: omnes nimirum qui ab eorum hujusce matris nomine censentur, si quando

ipsorum dissensio qualescumque scandalum pariat. Omnes dico, cujuscumque sint ordinis atque conditionis. Estimare vero quæ idonea sit, sive ex eventu, sive ex metu scandali, parta causa utendi hoc præcepto, ad solam Ecclesiam pertinet; quæ, prout a Spiritu sancto edocta fuit, aliter aliis temporibus hac sibi a Deo concessa potestate usa est, pluresque modo, modo pauciores fidelium ordines ad subscribendum obstrinxit.

Patet quoque, non Ecclesiæ tantum decretis, sed etiam imperialibus edictis, eos quorum interest sententiam esse perspectam cogi posse ad subscribendum præscriptæ formulæ. Nam cum pauci amore justitiæ ducantur, plures timore pœnæ, cumque inter pœnas duum generum, spirituales minus terreat obstinatos quam corporales, non tantum adhibendæ sunt Ecclesiæ definitiones quæ justis dirigendis sufficient, sed etiam intendendæ pœnæ utriusque generis quæ improbis absterrendis pares sint.

Eget autem subscriptio tribus virtutibus: claritate, sinceritate et plenitudine, ut expetitur finem consequatur. Unde sanctus Leo ad Nicetam de Pelagianis scribens (Epist. 86): *Damnet, inquit, apertis professionibus sui superbi erroris auctores, et quidquid in doctrina eorum universalis Ecclesiæ exhorruit, detestentur, omniaque decreta synodalia, quæ ad excisionem hujus hæreseos apostolicæ sedis confirmavit auctoritas, amplecti se, et in omnibus approbare, plenius et apertis ac propria manu subscriptis protestationibus eloquantur; nihil in verbis eorum obscurum, nihil inveniantur ambiguum, etc.*

Denique experientia docuit non utile tantum fuisse atque opportunum hoc remedium, sed etiam necessarium aliquando, et tunc maxime, cum extirpanda fuit pertinax quedam hæresis, quæ fraude magis obreperet quam manifesta audacia grassaretur.

Solet autem ita obrepere, cum impia dogmata occulte tradunt homines, specie quidem pii, sed qui, verbis ad fallendum compositis, aliud palam, aliud in recessu eloquantur; cum, traductis apud ineruditos sub hæreticorum nomine catholicis, veritas personarum invidia laborat; cum erroris defensores apertam non faciunt ab Ecclesiâ discessionem, sed latere student permixti fidelibus, ut certius noceant; cum homines illi, si fuerint ejecti Ecclesiâ, maligna hypocrisis, poenitentiam, pro temporibus et locis, mentiuntur, et per insidiosas vocum ambages conantur imponere ipsismet pastoribus, etc.

Tunc enim oportet et impia dogmata cum suis auctoribus in publicum proferre, ut dignoscantur; et veritatis catholicæ defensores a calumnia vindicare, ut pro fide pugnent efficacius; et ejicere ex ovili lupos, ne perdat oves; et mendaces suo chirographo tenere, ut vel corrigantur, sublata spe mentiendi, vel suo testimonio convincantur, si redeant ad errorem.

Constans vero Ecclesiæ usus probat ea quæ diximus vix ac ne vix quidem præstari posse, nisi homines hujusmodi, ut loquitur sanctus Leo (Epist. mox citata), *quæ ad excisionem hæreseos apostolicæ sedis confirmavit auctoritas, amplecti se, et in omnibus approbare, plenius et apertis ac propria manu subscriptis protestationibus eloquantur.*

CAPUT III.

Quanta fuerit necessitas exigendi subscriptiones in causâ Pelagianorum.

Necessitas igitur adhibendi ad extirpandas hæreses subscriptionem remedi, orta est aliquando ex nimia hæreticorum pertinacia, qua nimirum fiebat ut communibus remediis malum non modo non cederet, sed majus evaderet. Fuit vero Pelagiana hæresis præcæteris eo usque pertinax ut vix unquam cessavit utriusque potestatis viribus etiam conjunctis.

Tantæ pertinaciæ Patres non aliunde causas rependas poterunt, quam ex modo quo vel crevit, vel se adversus Ecclesiæ damnationes defendit.

Crevit, inquam, partim suis quasi propriis augmentis, partim rei catholicæ detrimentis: nam et artes adhibuit, quibus invalesceret ipsa per se, et iniquam in catholicos doctores struxit calumniam, qua veritatem aliena invidia oneraret. Jam vero daebus se modis, maligne quidem, sed efficaciter, adversus Ecclesie damnationem tutata est: nam Pelagiani diuersionem sponte nunquam fecerunt, sed permixti fidelibus latere conati sunt. Si autem aliquando deprehensi sint, domoque pacis tamquam perturbatores eiecit, tunc penitentiam e mentibus, subrependo ad communionem redierunt: atque ita quatuor omnino causas pertinaciam tanta habuisse merito videntur, artes scilicet spargendi sese, calumniandi catholicis, retinendæ in speciem communionis, et simulandæ penitentiam.

Has autem causas operæ pretium est explicare simul et comprobare singulas verbis ipsis Patrum quinti sæculi. Neq enim alii videntur adducendi, nisi forte unus aut alter, sed ex occasione tantum, et qui de quinti sæculi hominibus aliquid retulerit: qui vero adducentur non aliter quam suis verbis testimonium dicere sinentur, ut tota hæc dissertatio sit potius quæstio facti quam rationum contentiosa agitatio.

§ I. Prima causa cur tam pertinax fuerit hæresis Pelagiana, ars spargeudi se atque dilatandi.

Nunquam hæresis altiores agit radices, obstinatusque hæret mentibus, et latius serpit in populos, quam cum occulte traditur, verbis ambiguis, per pios in speciem homines, disertis sermonibus, missis in provincias ad fidos epistolis, eumque nomine episcoporum plurimum, potentium gratia, seminarum artibus, præsertim nobilitum, elemosynarum largitione spargitur. Habet enim tunc ab occulta traditione ut lateat dum occulte serpit, a pietate et fama auctorium ut animis inereditis potentius illudat, a sermonis elegantia et novitate doctrinæ ut illecebrosius placeat, ab episcoporum nomine et potentium gratia ut religiosis reverentiam, meticulosis terrorem incutiat, a seminarum artibus ut blandiendo irrepat, ab elemosynarum largitionibus ut accipientium animos pene justa servitute sibi mancipet; istis vero artibus natura nihil potentius fecit ad homines fallendos illicendosque, nihil tenacius ad vinciendos et retinendos sub spontanea quodam ineluctabilis servitutis jugo: mirum igitur videri non debet si Pelagiana hæresis tam pertinaciter obstinata fuerit, siquidem modorum novem nullum non adhibuit, tanto perniciosius in rem Ecclesie, quanto efficacius in suam.

Nam OCCULTE PRIMUM TRADITA EST. Hieronymus (Præfat. lib. iv in Jeremiam): *Hæresis cœpti reviviscere, et non solum in Occidentis, sed etiam in Orientis partibus sibilare, et in quibusdam insulis, præcipueque Sicilia et Rhodi, maculare plerosque, et crescere per dissimulatos, dum secreto docent, et publice negant, etc.*

Marius Mercator (Præfat. lib. Subnotationum): *Quæstio contra catholicam fidem, apud nonnullos Syrorum et præcipue in Cilicia a Theodoro quondam episcopo oppidi Mopsuesteni jam dudum mola, nunc usque penes paucos eorum admodum occulte traditur, nec ea palam profertur, etc.*

Augustinus (Epist. 191, ad Sixtum): *Occultus penetrant domos, et quod in aperto clamare metuunt, in secreto seminari non quiescunt. Et alio in loco (Epist. 89, ad Hilarium): Fuerunt apud nos qui ubicumque poterant hæc sui erroris nova semina spargerent... sed jam occulte mussitant... plures sunt quam sperare possumus: et ubi non redarguntur, etiam alios ad suam sectam seducunt, et sic crebescunt, ut nesciam quo sint erupturi.*

Lo certe pertinent, quæ habet Vincentius Lirinensis (In Commonitorio): *Quid promittentes exciderunt, nisi notum nescio quam ignoratamque doctrinam? Audias etiam quosdam ipsorum dicere: Venite, o insipientes, et misceat, qui vobis catholici vocamini, et*

A discite fidem veram, quam præter nos nullus intelligit, quæ multis ante sæculis latuit, nuper vero revelata et ostensa est; sed discite sursum atque secretim, delectabit enim vos. Et item cum didiceritis, latenter docete, ne mundus audiat, ne Ecclesia sciat; paucis namque concessum est tanti mysterii capere secretum, etc.

VERBIS AMBIGUIS. Quæ nempè varios in sensu pro tempore et loco commutabilia forent, et in utramque partem versanda. Hieronymus (Epist. ad Ctesiphontem de Pelagianis): *Nosti quid intrinsecus discipulos tuos doceas, aliud ore commemorans, et aliud celas conscientia, nobisque alienis et indoctis loqueris per parabolas; tuis autem mysteria confiteris, et hoc juxta Scripturam te facere jactas, quia dictum est: Turbis Jesus in parabolis loquebatur (Matth. xxiv, 34); et ad discipulos in domo dicit: Vobis datum est scire mysteria regni cælorum, illis autem non est datum (Ibid. xiii, 35). Et postea: Eunomiani, Ariani, Macedoniani, nonnibus separati, impietate concordati, nullum nobis laborem faciunt; loquuntur enim quod sentiunt. Sola hæc hæresis est, quæ publice erubescit loqui quod secreto docere non metuit; magistrorum silentia profert rabie discipulorum, etc. Ideo crevit vestra hæresis, et deceptis plurimos, maximeque eos qui adherent mulieribus, et sciunt se peccare non posse, quia semper docetis, et semper negatis.*

Augustinus (Lib. i. adversus Julian. cap. 5): *Quid enim vobis prodest quod nescio quas ansas atque uncas arte nescio cujus perplexitatibus innectitis, ne simpliciter pateant et clara luceant? His nebulis illud judicium Diospolitianum se putat illussisse Pelagius, eosque ad hoc nefas toto capite annuitis, et tot ab illo episcopos irrisos esse ridetis.*

Sanctus Iunocentius (Epist. decretal. ad Patres Carthag. concilii): *Omnibus, quod prosit, una decernendum esse dicitis, ut suis stabilitatis regulis Ecclesia, et justo firmata decreto, talibus patere non possit, qui perversis instructi, immo destructi, verborum argutiis, sub imagine catholicæ fidei disputantes, veluti pestiferum exhalant virus, ut hominum recte sentientium corda perumpant, totamque veri dogmatis quantum evertere disciplinam.*

Et certe quæ potest esse confessio gratiæ magis in speciem catholicæ quam ista: Dei esse quod possumus omno bonum facere, dicere, cogitare (Lib. de Gratia Christi cap. 6); hæc possibilitatem a Deo collatam indigere semper auxilio Dei, qui nos multiformi et ineffabili dono gratiæ cœlestis illuminet, atque oculos cordis nostri aperiat (Ibid., cap. 3). hujusmodi gratiam dari ad singulos actus, non tamen secundum merita (Ibid., cap. 35); sine ipsa nihil boni fieri posse; per ipsam Spiritus sanctam illabi in corda nostra, et operari in nobis ipsam velle quod bonum est, ipsam velle quod sanctum est (Ibid., cap. 40)?

Hæc omnia confessus est Pelagius, non tamen catholicos sensu, sed subdole, cum hanc ambiguitatem verborum discipulis sic potuerit exponere ut nullum auxilium gratiæ crederet, quæ naturæ possibilitas adjuvetur, nisi in lege atque doctrina, ut ait Augustinus (Ibid., cap. 41).

Quæ item peccati originalis professio expressior videri possit quam ista: Adæ peccatum non solum ipsum lassisse, sed etiam totum genus humanum (Lib. de Pec. Orig. cap. 12); infantes non in eo statu nasci quod fuit Adamus ante prævaricationem (Ibid., cap. 17); omnibus ætatibus necessarium esse baptismum, ideoque veniam peccatorum ac regnum cælorum neminem invenire posse, nisi qui baptismum fuerit consecutus (Contra Jul. l. ii); infantes ipsos esse redemptionem Christi (Apud August. epist. 85); hunc sacramenti verbis debere baptizari, quibus majores (Lib. de Pec. Orig. cap. 1); immo baptizari in remissionem peccatorum, secundum regulam universali Ecclesie (Ibid., cap. 5).

Hæc confessione Pelagius suffragatus est abrogationem, et tamen latebris ambiguitatis falsitatem præpare-

bat per fugia, offundendo caliginem veritati, ut ait Augustinus (*Ibid.*, cap. 18).

Ab omnibus in speciem piis. Augustinus (*Epist.* 120, cap. 37): *Nec tales sunt, quos facile contemnas; sed continenter viventes, atque in bonis operibus laudabiliter versantes.*

Ei vero Pelagius creditus est, dictusque ab ipsomet Augustino, cum primum spargeret errorem, vir bonus, ac predicandus, immo sanctus, et egregie, nec parvo provectus Christianus (*Lib. III, de Pecc. Meritis et Remis. c. 1 et 3*).

Unde Zosimus vehementer accusat Erotum et Lazarum, quod Pelagium laicum virum ad bonam frugem, longa erga Deum servitute, nihiltem falsis litteris percellere voluissent.

Ad hanc speciem pietatis effingendam, proderat plurimum tam rectam morum disciplinam intrudere, ut ipsa quoque Christi consilia in praecepta perverterent: docebat enim Pelagius, non debere omnino jurari; gloriam vestium et ornamentorum Deo esse contrariam; Christianum debere esse illius patientem, ut si quis sua auferre voluerit, gratanter amittat; servum Dei nihil amarum de ore suo, sed semper, quod dulce et suave, debere proferre; sacerdotem sive doctorem omnes actus speculati debere, et fiducialiter audenterque omnes currere; inimicos ut proximis diligendos; divitem viventem in divitiis suis regnum Dei non posse ingredi, nisi omnia sua vendiderit; nec prodesse eidem, si forte ex ipsis divitiis mandata fecerit, etc. (*Hieronym. dialogo 1 adversus Pelag. et libro capitulorum Pelagii*). Unde Augustinus *epist.* 89: *Proinde isti delinunt contra Scripturas loqui, et in suis exhortationibus ad majora sic excitant, ut minoram non damnent. Non enim et sanctam virginitaltem aliter exhortando persuadere possunt, nisi conjugalia vincula damnaverint. Et paulo post: Quando isti talia dicere prohibentur ab eis qui hoc Domini consilium non ceperunt, respondent eos talia disputari nolle, quoniam vitii suis facient, et Dominica praecepta implere detrectant (*Hilarius Synodus. ad August. epist.* 88, et *August. ad Hilarium ep.* 89 et alibi passim).*

DISERTO SERMONE. Gelasius (*Epist.* 7, quae est ad episcopos per Piceum): *Pelagium, Coelestium, Julianum, caeterosque complures arotoricae facundiae viros in hac assertionem probavimus convictos, et tam ecclesiasticis constitutis quam imperialibus percussos fuisse praeceptis.*

Neque vero quidquam illa aetate scriptum est disertius vel epistola Pelagii ad Demetriadem (*Epist.* 47 *append. inter Augustin.*), de qua Augustinus ad Julianam Demetriadis matrem: *Satis dici non potest quantum cupiamus eorum hominum scriptis quae propter acrimoniam atque facundiam leguntur a plurimis, apertam confessionem illius gratiae contineri, quam commendat Apostolus, etc.*

Vel libris Juliani, quos cautissime legendos monet Beda (*Præf. in Cant.*), ne per copiam eloquentiae blandientis lector in cœnum incidat doctrinae nocentis;

Vel scriptis Coelestii, qui cum ex auditoriali scholastico factus esset Pelagii armiger, immo postea totius agminis ductor, non immerito videri potest acerrimum quod a natura acceperat ingenium, quodque fori artibus erudierat, ad haeresim in aureo, ut loquitur Hieronymus, *Babylonis poculo novitatis amatoribus propinandum conversisse* (*Hieronym. epist. ad Ctesiphontem, August. lib. II ad Bonifac. c. 5*);

Vel Anniani versionibus, de quo Hieronymus (*Epist.* 143, apud Hieronym., 202 inter Augustinianos): *Queritis utrum scripserim contra libros Anniani pseudo-diaconi Coelestensis, qui copiosissime pasciunt, ut aliena blasphemica verba frivola subministrat, etc. In eodem luto hæsitat, et, exceptis verbis tinnulis atque emendicatis, nihil aliud loquitur.*

EPISTOLIS IN PROVINCIAS MISSIS, lisque per fidos homines summissis, ad sollicitandos simpliciorum animos. Hieronymus (*Dial. 2 adversus Pelag.*): *Epistolæ biblinæ volitant trans flamina Æthiopiæ, etc. Et alio*

in loco (*Præfat. in III librum in Jeremiam*): *Mittit in universum orbem epistolæ biblinas, prius auriferas, nunc maledicas, et patientiam nostram de humilitate Christi venientem, malæ conscientie signum interpretatur, ipseque mutus latrat per Albinum canem. Et in Comment. Jer. ad hæc verba cap. xxiii: Propterea hæc dicit Dominus exercituum ad prophetas, etc.: Utamur hoc testimonio adversus eos qui epistolæ plena mendaciorum et fraudulentæ atque perjuri in orbem dirigunt, ut et aures pollutum ad prophetas, et existimationem simplicium lædant, quod impleatur in eis hoc quod scriptum est: A prophetis Jerusalem egressa est pollutio in omnem terram. Non enim eis sufficit iniquitatem propriam devorare, et proximos lædere; sed quos semel oderint, per universum orbem infamare cenantur, et ubique seminare blasphemias.*

Augustinus (*Libro de Gestis Palest. cap. 70*): *Pervenit in manus nostras nonnulla epistola, quæ ipsius Pelagii diceretur scribentis ad amicum suum quendam presbyterum. Ibi inter cætera: Quatuordecim, inquit, episcoporum sententia definitio nostra comprobata est... Hæc epistola carnalis venositate et elationis volat, et gestorum tarditate procurata, celeritate precedens, in manus hominum prævolat, ut quatuordecim episcopis Orientalibus placuisse dicatur. Et postea: Ut sola in epistola legatur infelix, et seipsam decipiens, velut victrix superbia.*

Et alio in loco (*Lib. II ad Bonif. cap. 1*): *Novi hæretici etsi jam cavendi evidenter apertiore improbatione monstrantur, non tamen quiescunt scriptis suis minus cautorum vel minus eruditorum corda tentare, etc.*

Marius Mercator Julianum alloquens (*Lib. Subnot. cap. 7 num. 9*): *In epistola quam mittere ausus es ad sedem apostolicam, quando contentus detrectatis cum universa Ecclesia per totum orbem Pelagium Coelestiumque damnare, quæ antequam in manus sanctæ Romanæ Ecclesiæ venire antistitis, te agente, a nonnullis a te deceptis per totam pene Italiam circumlata et tamquam magnum aliquid multorum auribus insinuata cognoscitur.*

Illic Augustinus ad Bonifacium scribens de dubiis Pelagianorum epistolis ad se ab eo missis per Alipsum, quæ, inquit, in tuas manus non nisi vigilantissima diligentia fratrum nostrorum, florum tuorum, venire possent (*Lib. I ad Bonifac. cap. 1*).

FAVORE ET NOMINE EPISCOPORUM. Coelestiana siquidem hæresis auctorem habuit Theodorum Mopsuestenum, quem Julianus Basilio et Chrysostomo accenset (*Lib. III Operis Imperf. cap. 115*). Pelagius ipsi quoque sancto Innocentio sua persuasione creditus est (*Epist. 95 ad Innocentium*). Certe irrepsit in amicitiam Joannis Hierosolymitani, ejusque successoris Praxilli, a quo commendatitias ad sedem apostolicam litteras accepit (*Orosius in Ap.*). Suffragatus est amicam ab Augustino epistolam (*Aug. epist. 252 ad Joam. Hier.*), quam postmodum ostentaret, ad sibi conciliandam orthodocæ opinionem (*Zosimus epist. 4*). Quatuordecim episcoporum Orientalium Bosphoritanæ synodi sententia se summæque dogma abominatum jactavit (*August. lib. de Gestis cap. 21*). Julianus octodecim episcoporum nomine scripsit libellum Fidei ad Zosimum, atque epistolam ad Rufinam Thessalonicensem, ut in suas partes traheret Macedoniam antistites (*August. lib. II ad Bonif. c. 1*).

Valerianus ex Occidente Alexandriam navigavit, ut postquam se in Cyrilli amicitiam instituisset, hæc gratia abuteretur ad hæresim spargendam, quod atqueque factum dolet Eusebius ad Cyrillum scribens: *Quomodo hunc Alexandrinæ Ecclesiæ in communionem recepit, quæ sola et prima inter comprovinciales suos refutare debuerat?* etc. (*Apud Baron. ad ann. 317 num. 15*).

Pelagius a quibus poterat episcopis amicis litteras suffragabatur, quas stis laudibus plenas pro tempore in loco proferret. Hinc Augustinus (*Lib. de Gest. Palest. cap. 25*): *Quid ei prosunt tantæ ejus laudes in epistolis episcoporum, quas pro se commemorandas*

vel etiam allegandas putavit, quasi eum hæc perversa sentire, omnes qui vehementes et quodammodo ardentes ad bonam vitam exhortationes eius audiebant, facile scire non poterint. Et postea: Porro autem, sicut ego rationem de hæc mea epistola reddidi, ita de suis, si esset necesse, redderent quorum allegantur, dicentes, vel quid putaverint, vel quid ignoraverint, vel qua ratione scripserint. Proinde Pelagius, de quorumlibet sanctorum emicitia se jactaverit, quorumlibet de suis laudibus literas legerit, quolibet purificationis suæ gesta protulerit nisi ea quæ contra Dei gratiam, qua vocamur et aspicimur, posuisse in libris suis idoneorum testium fide probantur, confessus anathematizaverit, ac deinde contra hæc ipsa scripserit ac disputaverit, nequamquam his quibus plenius notus est videbitur esse correctus.

CAPTATIONE BENEVOLENTIÆ, eorum nempe qui vel opinione sanctitatis, vel doctrinæ fama, vel opibus et potentia florent.

Paulinus, cum primum hæresis Pelagiana informaretur, sanctitatis fulgore omnium oculos in se converteret (Apud August. lib. de Gratia Christi cap. 35); huic suis litteris Pelagius vix non attraxit in suas partes; certo ita sibi conciliavit, ut ab Augustino vir sanctus de cavendis insidiis moneri debuerit (Epist. 186).

Pammachius et Oceanus eodem tempore nobilitatem generis sanctitatem morum vincebant, versa in monasterium domo (August. lib. de Peccato Orig. c. 3); in hanc aditum sibi patefecit Cælestius per Origenistarum odium, ut errorem, si qua posset, non meliorem inferret.

Proba, Juliana, Demetrias Anicianum stemma humilitati Christi postposuerat; aviam specie virtutis, matrem viduam adulationibus virginem laudibus Pelagius oppugnavit (Epist. 17 append. inter Augustin.). et forte expugnasset, nisi fortiter resitissent Alipius atque Augustinus.

Albina, Piniani et Melanix familia tunc temporis monasteriis impar non erat religionis studio; in eam irrepere conatus est Britannus coluber, sed gliscentem prohibuit Augustinus (Lib. de Gratia Christi, et lib. de Pecc. Orig.), piæque animas duobus integris libris edocuit artes versipellis hæretici.

Innocentio pontifici, quo nihil fuit æ tempestate sanctius, sua persuasisse Pelagium rumor fuit: eo de rumore questi sunt suis litteris quinque episcopi Africani (Epist. 177, inter Augustin.).

Sixtus Romæ, in Africa Augustinus, in Oriente Joannes Hierosolymitanus, in Ægypto Cyrillus, Severus Sulpitius, sancti Martini discipulus in Galliis, doctrina celebres exsisterunt tempore nascentis hæresis. Sixtum favisse Pelagianis doluit Augustinus (Epist. mos. cit., et epist. 186). Et ipse Augustinus litteris a Pelagio invitatus rescripsit (Lib. de Gestis cap. 24), unde hæreticus amicum sibi jactaret. Joannem a Pelagio seductum Innocentius, Orosius et Augustinus scripserunt; Cyrillum a Valeriano tentatum Eusebius tradidit; a Pelagianis Severum deceptum Gennadius testatus est.

Inter Romanos, quorum antea dixi captatam benevolentiam a Pelagianis, nullus non opibus abundabat, in enjus amicitiam subrepere non tentarint callidi homines, religionis induti larvam, qua facilius imprudentes caperent. Id autem tanto nitentur efficere appetentius, quod erat futura questuosa sanctitatis opinio, copiosissimeque pastura ipsos quoque qui pro secta scriberent; perfectissent vero, nisi ut Ctesiphontem Hieronymus, sic alii alios monuissent. Illud per te sancte et illustris domus conciliabulum precor atque commoneo, ne per unum, aut ad multum tres homunculos, suscipiat tantarum factæ hæresion, aut, ut perum dicam, infamiam: ut ubi primum virtus et sanctitas laudabatur, ibi præsumptionis diabolicæ et sordidissimæ societatis turpitudine versetur. Qui hujusmodi hominibus opes suggerunt, hæreticorum multitudinem congregare, Christi hostes facere, et enutrire

A adversarios ejus, frustra que aliud lingua prætendat, cum manu aliud sentire comprobentur.

Marcellinus tribunus et Valerius comes gratia plurimum poterant apud imperatorem Honorium, imo et pietate præstabant, eo ipso tempore quo spargebatur Pelagianus error; sed et Marcellinus præterea doctus erat in paucis, Valerius in excelsis etiam honoribus modestam atque in aula pudicissimam colebat. Utrumque tentaverunt Pelagiani, et ita quidem, ut debuerit Augustinus scriptis ad utrumque libris artes nefarias hæreticorum aperire (Libris ut de Pecc. Merit. et libris in de Nupt. et Concupisc.).

Huc pertinet quod incredibili studio omnes majorum sedium Ecclesias fallere, tentatis episcopis, conixi sunt: Romanam, in Innocentio, Zosimo, Bonifacio, Cælestino, Sixto, et Leone, per omnes sæcæ principes; Carthaginensem, in Aurelio, Ephesinamque, in Hepaclide, per Cælestium; Thessalonicensem, in Rufo, per Julianum; Alexandrinam, in Cyrillo, per Valerianum; Hierosolymitanam, in Joanne et Praylio, per Pelagium; Constantinopolitanam, in Attico, Sisinnio et Nestorio, per septemdecim episcopos ex Italia ejectos.

ARTIBUS MULIERUM NOBILIUM, NOVITATISQUE AMANATIUM, quas adulando malis artibus aliis sibi conciliabant. Hieronymus (In epist. ad Ctesiph.). Quid voluit miseræ mulierculæ onerata peccatis, quæ circumferuntur omni vento doctrinæ, semper discentes, et nunquam ad scientiam veritatis pervenientes: et ceteri muliercularum socii, prurientes auribus, et ignorantes quid audiant et quid loquantur; qui vetustissimum cænum quasi novam suscipiunt temperatarum; qui juxta Ezechielem liniunt parietem absque temperamento, et veniente veritatis pluvia dissipantur? Simon Magus hæresim condidit, Helenæ adjutus auxilio. Montanus multas Ecclesias per Priscam et Maximillam, nobiles et opulentas (centras, primum auro corrupti, deinde hæresi polluit. Arius, ut orbem deciperet, sororem principis ante decepit.... Duplex sexus utrumque supplantat, etc.

C Et alio in loco (Dialog. 4 adversus Pelag.): Tu tantæ liberalitatis es (Pelagium alloquitur), ut facerem tibi apud Amazonas tuas concilies, ut scriperis scientiam legis, etiam feminas habere debere.... nec sufficit tibi dedisse agmini tuo scientiam Scripturarum, nisi earum voce et canicis delecteris.

Augustinus Julianum alloquens (Lib. vi adversus Jul. cap. 4): Tui vero, vel tue quales sint, nihil mea interest, quos tu, vel quas, sic fallis, ut dicas me definire, ne in carioso quidem corpore libidinem posse frenari.

Videnda apud eundem Hieronymum (Dial. 2 adversus Pelag.), Augustinumque (Lib. de Gest. c. 6), et Mercatorem (In Commonit. parte 16 et sequentibus), quæ adulando viduæ Pelagius adeo putida scripserit, ut coactus sit præ pudore mendaciter negare esse sua.

LARGITIONE ELEEMOSYNARUM, etc. Gennadius (Lib. de Script. cap. 45): Hic Julionus elemosynis, tempore famis et angustiarum, indigentibus omnibus suis rogatis, multos, miserationis specie, nobilitum præcipue et religiosorum, illiciens suæ hæresi sociavit.

§ II. Secunda causa ejusdem pertinetiæ, calumniæ et mendaciæ.

Cur tam alte tamque obstinate multorum mentibus insederit Pelagianus error, hanc alteram causam Patres asserunt, quod religiosos animos, pacis que amantes, sed minus rerum prudentes Pelagiani quinque mendaciorum generibus occupaverint. Jactant enim Jugina suo contrarium, id est, catholicum, esse ipsammet abominandam Manichæi hæresim; non disputare se de dogmate, sed de quaestione dumtaxat non magni momenti; nullum esse sibi cum tota Ecclesia negotium, sed cum duobus fere solis hominibus, Hieronymo et Augustino, qui, quia odio et invidia flagrant in viros apprimè catholicos, totum

orbem commoverent, et Ecclesie pacem insanis tumultibus turbarent; suum dogma repudiari et contrarium admitti, eo tantum, quod illud virtutum studio, istud licentiae morum faveret; denique, ex contraria opinione, non modo tota, sed vel ex una confessione originalis peccati, blasphemias consequi pene innumeras.

Catholicis ergo, quod primum mendacii genus, impulerunt nomen Manichaeorum, et haeresim omnium maxime execrandam defensoribus peccati originalis afflixerunt.

Pelagius, quem ita compellat Hieronymus (*In epist. ad Ctesiphontem*): *Reclamatis et dices Manichaeorum dogma nos sequi, et eorum: qui de diversis naturis Ecclesiae bella concitant, asserentium mutari esse naturam.* etc.

Caelestius (*In epist. ad clericos Rom. lib. 1. ad Bonif.*): *Dicunt illi Manichaei, quibus modo non communicamus, id est, toti isti cum quibus dissentimus, quia primi hominis peccato, etc.*

Aunianus (*In epist. ad Evangel. presb. t. VI Oper. Bedae, sub finem*): *Quod opus eo apud te amabilius esse debet, quo Scripturarum luce rutilans clarissimi sylvris jubar noctem Manichaei erroris exagitat. Quantum enim nobis consolationis oritur, cum cernimus tam erudito tamque illustri Orientis magistro eam quam in nobis irraducianus oppugnat, ustrui veritatem! etc. Eodem scire in epistola ad florantium Pelagianum episcopum (*Prefigitur homilii S. Chrysost. in Matth.*).*

Julianus (*Lib. 1 Op. Imp. c. 59*): *Non est haec fides (qua creditur originale peccatum) antiquius tradita atque fundata, nisi in conciliis magnum inspirata a diabolo, prolata a Manichaeo, celebrata a Marcione, Fausto, Adimanto, omnibusque eorum satellitibus; et nunc a te (Augustinum alloquitur) in Italia, quod graviter gemimus, eructata (Similia vide lib. vi c. 5).*

Alibi, omnino furiose (*Apud Aug. libro III advers. Jul. cap. 17*): *Orandus est Deus, frater beatissime Turbanti, co-sacerdos dilectissime, ut paribus etiam hac tempestate virtutibus (locutus fuerat de securitate reddita Sarre) Ecclesiam catholicam filii sui sponsam intactam, secundam, castam, decoram, a Manichaeorum constupratione, in Africa, vel ex Africa latrocinantium, eruere non moretur.*

Ubique passim eadem repetenti calumniatori graviter, ut par est, respondet Augustinus libris quatuor ad Bonifacium; gravissime autem, tum priore Opere adversus Julianum, tum posteriore Imperfecto, ubi sic loquitur (*Lib. 1 cap. 22*): *Quos doctores catholicos Manichaeo asseris suffragari, si christiano corde cogitares, erubesceres, contremisceres, obmutesceres.*

Quantum vero haec calumnia haeresi faverit et simul veritati nocuerit, explicat sanctus Doctor his verbis (*Lib. III ad Bonif. cap. 9*): *Sed quoniam in his quinque rebus (laude creaturae, nuptiarum, legis, liberi arbitrii et sanctorum) in quibus quaerunt latebras, et de quibus connectunt calumnias, dicinis documentis produntur atque vincuntur; excogitaverunt Manichaeorum detestabili nomine imperitos quos poterint detertere, ne adversus eorum perversissima dogmata aeres accommodent veritati: quia scilicet Manichaei quinque istorum tria, propria blasphemando condemnant, dicentes, neque humanam creaturam, neque nuptias, neque legem, a summo et vero Deo esse institutum.*

Afirmaverunt deinde, quod secundum mendacium, de dogmate non agi secum; sed de questione tantum.

Id primum ausus est asserere Caelestius in judicio Carthaginiensi. Augustinus (*Apud August. libro de Peccat. Orig. cap. 22 et 23*): *Nunc illud oportet excutere quod volentes haereticos asserere invidiam declinare, asserunt istam praeter fidei periculum esse questionem; ut videlicet si in ea fuerint exorbitare convicti, non criminaliter, sed quasi civiliter errasse videantur: sic enim Caelestius apud Carthaginem gestis ecclesia-*

*sticis est locutus. Jam, inquit, de traduce p. ccuti dixi, quia intra catholicum constitutos plures audiri destruerere, necnon et alios astruerere, licet questionis res sit ista, non haeresis. Insantes semper dixi egere baptismo, ac debere baptizari. Quid quaerit aliud? Et in libello Romae dato: Si qua praeter fidem quaestiones natae sint, de quibus esset inter pl. rosque contentio, non ego, quasi auctor ulcicujus dogmatis, definita hoc auctoritate statui, sed ea qua de prophetarum et apostolorum fonte suscepti, vestri apostolatus offerimus probanda iudicio, etc. Videnda quae super ea re disputat Augustinus (*Ibid., cap. 24*).*

Asseruit postea Julianus apud Marium Mercatorem (*Lib. Subnot. c. 7 num. 11*): *Quod infantes in eo statu sint in quo fuit Adam ante praevagationem, inter indisciplinatas reputo quaestiones, etc. Et apud Augustinum (*Lib. VI Oper. Imperf. cap. 1*): Non dubito ejusmodi opinionem hactenus super nostro fuisse certamine, ut ad quaestionem involuta magis quam ad summum spectare fidei crederetur, etc.*

Asseruerunt denique communitur Pelagiani apud auctorem Praedestinati (*Haeresi 88*): *De quaestione, autem, non de communionem discernitur.*

Audenter jactarunt, quod tertium mendacium, nullum sibi esse negotium cum tota Ecclesia, sed cum duobus tantum hominibus, Hieronymo, quem Aram vocaverant, id est, maledictum, et Augustino, cui Traducim nomen fecere (*Photius codic. 177*). Hos mentiti sunt libris artibusque in suam sententiam multas integrasque Ecclesias pertraxisse (*Aunianus in epist. ad Evangel. lum, et Julianus ubi que passim*).

Id constat, partim ex quinque libris a Theodoro Mopsuesteno adversus utrumque doctorem conscriptis, quorum meminit Photius (*Codice 177*), et ex quibus insignia fragmenta refert Marius Mercator (*Parte II Oper.*); partim testimoniis Hieronymi atque Augustini id ipsum asserentium.

Augustini quidem locutus de Juliano (*Lib. II de Nupt. et Conc. c. 18*): *Contra istam fundatissimam veniens veritatem, ne universam Christi Ecclesiam oppugnare videatur, quasi me unum alloquitur, et velut corripuens atque admonens dicit: Etiam te Deus fecit, sed, quod est fatendum gravius, error infecit, etc.*

Hieronymi vero ad Augustinum et Alipium scribentis (*Epist. 202 apud August.*): *Cooperatoribus et auctoribus vobis haeresis Caelestiana jugulata est, qua ita infecit corda multorum, ut cum superatos damnatosque esse se sentiant, tamen venena mentium non omitant, et, quod solum possunt, vos oderint, per quos putant se libertatem docendae haereseos perdidisse.*

Mentiti sunt, quarto, leuocinari vitium dogma catholicum, exclusamque de Ecclesia secum censuram virtutum.

Julianus (*Lib. II Op. Imperf. c. 2 et 3*): *Eripiuntur Ecclesiae gubernacula rationis, ut erecto cornu velificet dogma populare. Ita cum prudentibus parum licet, vilius autem quodlibet etiam docet, seditionum decreto exclusa est de Ecclesiae censura virtutum; nosque hoc apud homines vulgi exosos fecit, quod accessio erroris esse renuimus: vulgi, inquam, qui sententiae meritum de prosperitatibus ponderans, eam periorum aestimat quam pluribus placere conspexerit. Delectat enim subante animas insamare quidquid unquam! usquam sanctorum fuit, ne clarorum hominum castigantur exempla (*Ibid. cap. 5 et 6*). Delectat prorsus, et penitus afficit, causare inbecillitatem naturae, dicere carnem congeniis obnoxiam esse peccatis; nec in voluntate hominis emendationis effectum locare, sed studiorum crimina officia vocare membrorum. Haec ergo Manichaeorum scoria impurissimorum dogmatum auribus leuocantur (*Ibid. c. 9 et 10*). Haec in utroque sexu positos inimicos nostros urtica commovet, quae dum quosdam vitio male consuetudinis mordet, tamen exhortationum salutarium veluti quibusdam curabatur unguentis (*Ibid. cap. 11*): at nunc postquam pro medicamine capiti offerri, et delectationem accessit auctoritas a concessu pene mundi, etc. (*Lib. VI Op. Imperf. c. 2 et 3*).*

Non possum prætermittere duo quæ respondet Augustinus. Alterum contra calumniam laxæ morum disciplinæ (L. II Op. Imp. c. 6): *Quid nobis irascaris, qui emendationis effectum tanto certius appetimus, quanto fidelius eam a Domino petimus? Frustra inflatam linguam voce superbiēte dilatas, etc.* Alterum contra obiectum sibi Manichæismi crimen (Ibid. cap. 9): *Ambrosium, si audes, criminare Manichæum: attende in quem dicas quod vis videri tamquam in me dicere, et si nullus tibi, vel Dei timor, vel humanus pudor est, conticesce. Ne oportet cum talibus tua convicia non solum patiens, verum etiam gratulanti audire; sed tu debes in talibus lacerandi, et humana erubescere, et divina judicio formidare.*

Denique, quod postremum mendacium, inflatis præpe blasphemias vel ex uno dignate catholico de peccato originali consequi affirmavit. Julianus enim querit nisi Augustino cur non assentiretur super ea re Ecclesiæ fidei, respondet (Lib. III Op. Imperf. c. 63 et seq.), quia nullum habet verisimilitudinis, nedum veritatis, nullum justitiæ, nullum pietatis colorem; quia diabolum conditorum hominum facit videri; quia liberum arbitrium destruit; quoniam conatus omnimodæ honestatis extinguit; quoniam morum obscenitatem consolatur, et ipsi operi Dei, hoc est, naturæ humanæ infamiam inurit; quoniam omnia mandata legis reatui impossibilitatis, id est, iniquitatis addicit; quoniam non minus habet turpitudinis quam profanitatis, et pro auctoritatibus sacris Dei criminatibus intumescit, in cuius præceptis immolationem tyrannicam, in judiciis iniquitatem barbaram, in juramentis falsitatem punnicam inesse confirmat; quoniam pro disputationibus et pro omnibus syllogismis Manichæi inuititur somniis et furori.

Istæ sunt ergo causæ quæ nos ad impugnationem mali naturalis accendunt, quæ dedignari et despiciere faciunt consortia perditorum, quæ præstant nihilo magis nos totius mundi fragore terreri, quam si videremus tristes lupi silvæ sonantem, vel immundis subibus, vel ventis irruentibus commoveri.

§ III. Tertia causa cur difficile fuerit profligare hæresis Pelagianæ sectatores, quia voluerunt recedere ab Ecclesiæ.

Nunquam lupi inevitabilius damnus inferunt ovili Christi quam cum latent inter oves, neque agro Dominico perniciosius nocent zizania quam cum crescant inter triticum. Ilanc ob causam bonus Pastor discipulos jussit cavere a falsis prophetis qui veniant in vestimentis ovium, cum tamen intus sint lupi rapaces (Matth. VII, 15). Et divinus Paternitas tolli vetat zizania usque ad constitutum tempus, ne simul eradicetur et triticum (Matth. XIII, 29).

Hæc ipsa causa fuit cur Pelagiani apertam discessionem a catholicis non fecerint, maluerintque potius subinde mutare loca, in quibus ignoti forent, quam palam, ubi notii essent, abstinere a communione fidelium; sic enim Ecclesiæ magnam importaturos se damnum intelligebant, et vix unquam posse penitus expelli. Audiendi scriptores illius ævi.

Augustinus (Lib. de Pecc. Orig. cap. 17): *Multi eos propterea sectabantur, quia catholice communionis videbant esse sociatos.*

Marius Mercator (In præf. ad lib. Subnot.): *Quæstio contra catholicam fidem apud nonnullos Syrorum, et præcipue in Cilicia, a Theodoro quondam episcopo oppidi Mopsuesteni jam dudum nota, nunc usque penes paucos eorum admodum occulte traditur: nec ea putam profertur, sed ab ipsis qui de ea cornicantur, velut catholicis, intra Ecclesiæ interium retinetur, etc.*

Auctor cui Pater Sirmundus Prædestinati nomen fuit (Hæresi 83): *Pelagiani, aci Cælestiani, catholice plebi permixti sunt, quia Ecclesiæ aliam non habent: et ideo ubi eis evenerit, communionem non renuunt, etc.*

Sanctus Cælestinus scribens ad Maxmianum Constantinopolitanum de Cælestianis (Sui parte concil. Ephes. c. 22): *Obstat illis per te spiritus sanctus ho-*

minibus, qui ad quascumque conantur provincias pervenire, ut eorum impia prædicatio resurgat. Obstat illis: ita enim, ut damnantur, quocumque perveniunt, innotescunt; et tamquam non illis contentis toties repetita sufficeret, longinquas terras remotaque provincias inquietant.

Sanctus Leo ad Nicetan Aquileiensem (Epist. 86): *Agnosimus quosdam presbyteros, diaconos, ac diveros ordinis clericos, quos Pelagianæ seu Cælestianæ hæresis habuerit implicatos, ita in vestra provincia ad communionem catholicam pervenisse, ut nulla ab eis damnatio proprii exigeretur erroris, et pastoralibus escubis nimium dormitantibus, lupus ovium pelibus lectus, in ovile Dominiæ, non depositus bestialibus unguis, introiret.*

Et postea: *Hunc maxime expectat fructum, ut sub velamento communionis plures domos adeant, et per falsi nominis scientiam multorum corda corrumpant: quod utique efficere non possent, si Ecclesiarum præsules necessariam diligentiam in talium receptionem servarent, etc.*

§ IV. Quarta causa cur vix unquam ejici potuerint ex Ecclesiæ Pelagiani, dissimulatio penitentiarum.

Nulli periculosius in Ecclesiæ recipiuntur hæretici quam qui, postquam ejecti sunt, penitentiam mentuntur, fictisque professionibus, vel aliter palam, aliter apud fidos sua verba interpretantur, vel satisfactionis modum suo arbitrio faciunt. Hæc enim ars ut per penitentiarum mendacium illudam benignis Ecclesiæ pastoribus; per professionum rationem, dogmæ, eorum lævæ damnatam lætant rem absolutam, spargant audentius in plebem.

Hieronymus ad Augustinum (Epist. 154 apud Hier., 202 apud August.): *Venus operam ut perniciosissima hæresis de Ecclesiis auferatur, quæ semper simulat penitentiam ut docendi in Ecclesiis habeat facultatem, ne si aperta se luce prodiderit, foras expulsa morietur.*

De euentibus Juliani penitentia scitum est illud Chronographi: *Ilac tempestate Julianus Eclanensis, jactantissimus Pelagiani erroris asserter, quem dudum amissis episcopatus intemperans cupido exagitabat, multimoda arte fallendi correctionis speciem præferens, molitus est in Ecclesiæ communionem trippere (In Chronico ad annum 459, Theod. XVII et Festo cess.*

De subdola Pelagii Cælestiæ confessione duo sunt Augustini libri, unus de Gratia Christi, alter de Peccato originali, quibus adde librum de Natura et Gratia, aliaque ejusmodi pene innumera.

De reneto a Pelagianis retractationem fingentibus errore toto, vel in minima particula, quam ad arbitrium exceperint, inculentus est locus apud sanctum Leonem (Epist. 88, ad Nic.): *Novimus hanc istorum esse versutiam, ut in quacumque particula dogmatis exserendi, quæ se a damnatorum societate discreverint, nihil sibi sensuum suorum existimant esse non saluum, etc.*

Sed longe arte Augustinus de confessione Diospolitana Pelagii, atque etiam chartæ suæ purgationis, quam misit in Africam (Lib. de Gestis Palæst. c. 53). Cum enim in hæc aliquid omissum narraret, quod in illa dictum fuisset: *Quis non credat, inquit, sed fuisse procuratum, ut tamquam pro gestorum illorum breviatione ista charta usquequaque discurreret, ubi non putaretur esse ablatum quamlibet eorum sententiarum defendendi licentiam, etc.*

Non possum hic silentio prætermittere nocentem Pelagianorum, qui nihil de re sua sine fuce et arte perplexitatis dicendum sibi putaverunt (Hier. ad Cleopontem). Nihil, quod contra se scriptura foret, sine responsione dimittendam (Aug. de Pecc. Orig. c. 19). Nunquam controversiæ rem ipsam tractandam, sed alienis questionibus lectorum mentes alio avertendas (Aug. lib. I in Jul. cap. 4). Prosternebat multitudinem librorum adversarios, quamvis eadem semper indefessa loquacitate repetenda forent (Hier. I dial. p. 40). Implenda omnia hominibus loquaci-

ter contententibus, et infirmas atque inaruditas animas velut convictas trahentibus; firmas autem et in fide stabiles ipsa contentione fatigantibus (In ep. quinque episc. ad Innoc.). Indesinenter querendum se infamari, cam dicerent se primum catholicos et veraciter pios (In litt. Pelagii ad Innoc.). Nefariam seditionem in se concitari ab hominibus, qui suis sanctis studiis urerentur, et ad suum exitum per totius Ecclesie ruinam pervenire decrevissent (Lib. II de Nupt. et Conc. c. 3). Per summam calumniam obijci sibi novitates, cum nihil afferrent, praterquam quae ex regu a catholicis, quae traditio majorum, et sacra Scriptura, accepissent (Caest. ad Zos., Pelag. I. de Nat., Jul. in libell.). Contumeliose vocari se haereticos, cum vel de solis quaestionibus agerent, vel spondidissent sanctissimis publicis libellis omnia, quae sedes apostolica damnaret, se damnaturos (Caest. et Pelag. libell. fidei suae). Turbari sine causa pacem et quietem Ecclesiae, concordiam violari et caritatem christianam, quam ipsi conservatam vellent quocumque suo dispendio (Jul. et alii passim). Religiosi principia tempora persecutionum impietate maculari, etc. (Lib. III Oper. Imper. c. 34)

CAPUT IV.

Quorum damnationi subscriptio exacta sit in hac causa: an tantum dogmatum, an etiam auctorum.

Animadvertere oportet, id quod olim dicebatur, scribere damnationi dogmatum et auctorum, nihil aliud fuisse, quam, vel propositiones, ut aunc aiunt, damnare in eo sensu, quo a suis auctoribus assertae sunt dicto scriptove; vel Ecclesiae in unis propositionibus connexa duo, quae jus et factum vocant, damnanti consentire. Verum posteriores duae loquendi formulae nuper excoegitatae sunt, solam primam Patres usurparunt.

Hinc vero non difficilis negotio intelligitur, quid propositae quaestioni responderint communi consensu, quotquot, vel de causa Pelagianorum scripserunt, tunc cum ageretur, vel ejusdem agendae primas partes tenerent. Dixerunt enim, non tantam dogmatum adversus gratiam Dei per Christum et peccatum originale, sed etiam auctorum, Pelagii Caestiique, damnationem subscribendam fuisse ei qui catholicus esse et videri vellet.

Imperator Honorius (In edicto ad Aurelium Carthag. episc. dato Ravennae v. id. Jun., Monachio et Plinta cons.): *Dudum quidem fuerat constitutum, ut Pelagius et Caestius nequandi dogmatis repertores ab urbe Roma, veluti quaedam catholicae veritatis contagia, pellerentur, ne ignorantium mentes sacra persuasionem perverterent. Sed quia obstinati criminosi pertinax malum, at constitutio genueretur, cogit, ravenii quoque sanctione decrevimus: praecipue tamen ad quorundam episcoporum pertinaciam corrigendam, qui pravos eorum disputaciones, vel tacito consensu astruunt, vel publica oppugnatione non destruxerunt. — Religio tua competentibus scriptis universos facias admoneri, sciuros definitione testimonii tui, hanc sibi definitionem esse praescriptam, ut quicumque damnationi supra memoratorum, QUO PATEAT MENS PURA, subscribere impio obstinatione neglexerint, episcopatus amissione mulctati, etc.*

Aurelius, post acceptam ab imperatore constitutionem, rescribens ad episcopos: *Ob hoc ergo tam necessaria constitutio Christianorum principum charitatem vestram latere non debuit, et ad me ab eis delatae litterae, quarum simul exemplarius lectis, quomodo modum subscribere uniusquisque vestrum debeat, dilectio vestra cognoscat. ... Quo cum in supradictorum haereticorum damnatione omnium vestrum fuerit integra subscriptio; nihil omnino sit unde illius vel dissimulationis, vel negligentiae, vel occultae forsitan pravitatis aliqua videatur merito remansisse suspicio.*

Julianus ipse in libello fidei ad Zosimum (Part. IV, n. 3): *Illud autem sanctitatem vestram specialiter*

admonemus, ne ad vestram reprehensionem factum putetis, quod sic absens damnationem ab Dei timore subscribere non audent, docti per Scripturas, humanam voluntatem praecipis Dei non debere praesferri, etc.

Marius Mercator in Caramanitorum imperatoribus oblatore (Cap. 3): *Omnia supra scripta capitula continet illa B. M. episcopi Zosimi epistola, quae tractoria dicitur, qua Caestius Pelagiusque damnati sunt; quae et Constantinopolim et per totum orbem missa, subscriptionibus sanctorum Patrum est roborata; cui Julianus et reliqui complicis ejus subscribere detrectantes, consentaneosque se nolentes iisdem Patribus facere, non solum imperialibus legibus, sed et sacerdotibus statutis depositi sunt, etc.*

Idem in libro Subnotationum (Cap. 7) Julianum alloquitur: *In epistola tua, quam ad sedem apostolicam illo tempore ausus es mittere, quando conventus detrectasii cum universa Ecclesia per totum orbem Pelagium Caestiumque damnare.*

Sanctus Leo scribens ad Septimum de Pelagianis (Epist. 85): *Qui se correctos videri voluit, errorem suum, et ipsos erroris auctores damnari a se sine ambiguitate fateantur; UT SENSIUS PRANIS ET DUDUM PEREMPTIS NULLA SPERANDI SUPERSET OCCASIO, NE ULLUM MEMBRUM ECCLESIAE TALIAM POSSET SOCIETATE VIOLARI, CUM PER OMNIA ILLIS PROFESSIO PROPRIIS CAETERIS OBIARI, etc.*

Seribens quoque ad Nicetam Aquileiensem (Epist. 86): *Damneus, ait, apertis professionibus sui superbi erroris auctores, et quidquid in doctrina eorum universalis Ecclesiae exhorruit, detestentur, omniaque decreta synodalia, quae ad excisionem hujus haereses apostolicae sedis confirmavit auctoritas, amplecti se et in omnibus approbare plenis et apertis, ac proprio manu subscriptis protestationibus eloquantur. Nihil in verbis eorum obscurum, nihil invenitur ambiguum: QUOMAM NOVIMUS HANC I TORUM ESSE VERSUTIAM, UT IN QUACUMQUE PARTICULA DOGMATIS EXSECRANDI, QUAE ENI A DAMNATORUM SOCIETATE DISCREVERINT, NIMIL SINI SENSIUS SUORUM EXISTIMENT ESSE NON SALVUM*

Plotius (Cod. 54): *Damnavit Joannes Alexandrinus in apologia ad Gratianum Urbis episcopum, non solum Pelagianam haeresim, verum etiam Pelagium ipsum, atque Caestium, una cum Juliano, qui in hac ipsa secta successisse deprehensus est.*

Causa vero, cur non tantum in hac causa, sed in similibus, tam constantem omnibus retro saeculis, prioribusque praesertim, Ecclesiae dogmatum simpliciter auctorum damnationi subscribendum juserit, detrectat utraque pueritii perinde ac haereticus, reddita est, tum ab imperatore, quo pateat mens pura DAMNANDO; et notius damnato sacrilegio non praestetur favor, NON DAMNANDO: tum ab Aurelio, ne pravitatis occultae aliqua videatur merito remansisse suspicio: tum denique a Leone, quoniam notum est, hanc istorum esse versutiam, etc. Neque enim potest esse pura a favore noxio, omnisque justae suspicionis experta, et sincera candideque catholica mens illius, qui quando oritur ex antio, noluerit cum Ecclesia loqui, id est, cum sponsa Christi, veritatis magistra, verissima fidelium matre, et iudice controversiarum.

Observandum enim, jamdudum ab hominibus illudere volentibus Ecclesiae, ejusque sententiam, si quae lata displiceat, irritam reddere, excoegitatum fuisse non tantum distinctionem juris et facti, seu dogmatis et personae, sed etiam perplexam illam, dolosamque loquendi forum, qui dicerent, non induscrete, se damnare alicujus cordi hominis doctrinam; sed sub quadam discretionem se anathematizare quaecumque aliter ille, aut dirisset, aut scivisset, quam doctrina apostolica contineret (Epist. ad Himer. Nicom-d. apud Mar. Mercat.). Verba sunt Theodorei nondum reversi ad sanam mentem, et se Himerium, que Nicomediensem consolantem, post Nestorii damnationem a Joanne Antiocheno apud imperatorem Theodosium subdolis hujuscemodi verbus factam,

Qui vero dolus ille caveatur unquam, nisi aperta dogmatis personæque damnatione?

Quin et illud notatu dignum, ab Ecclesia semper habitos hæreticorum loco, qui detractarent, in causis hædei, subscribere etiam personarum damnationi. postquam semel examinatis per idoneos homines cause instrumentis, legitimoque judicio instituto, pronuntiatum esset, reos teneri dogmatum, quorum libri indubitati fuissent producti, quantumcumque vel auctores librorum, vel auctorum patrone tergiversari vellent: vix enim unquam non tergiversati sunt, ut constat ex conciliis, præsertim veterum, historia. Unde factum, ut pariter vix unquam, si tamen unquam, in conciliis illis universalibus, dogmata sine personis, id est, facta discretione juris et facti, damnata sint.

Quidquod Pelagius, de quo nunc præcipue agitur, nullo in judicio damnatus legitur, nisi ex suis sive libris, sive epistolis: certe neque auctoritas, ut interpretaretur libros; immo neque ad iudicium vocatus, ut pro se diceret ad objecta. Nam Ephesina synodus sententiam in ipsum tulit, relictis quæ a Cælestino Romæ gesta fuissent. Cælestinus vero non retractavit causam, sed Bonifacii vestigiis institit. Bonifacius nullum instituit iudicium, sed factum a prædecessore Zosimo executioni mandavit. Zosimus Cælestinum quidem præsentem audivit, sed Pelagium damnavit ex scriptis, secutus Africana concilia et prædecessorem Innocentium. At neque Innocentius Pelagium, ut audiverit, e Palæstina evocavit Romanam, quod tamen postulabant Africani episcopi; neque Africana concilia in ipsum sententiam tulerunt, quæcumque tulerant, nisi ex relatione Orosii, liversi Erotis et Lazari, librisque a Pelagio conscriptis.

Auditus est, fœtor, Pelagius, semel in conventu Hierosolymitano a Joanne: iterum in synodo Diospolitana a quatuordecim episcopis; sed utrobique absolutus est, cum negaret sua esse, aut quæ obijciiebantur, aut quo sensu obijciiebantur.

Negavit sane mala fide, ideoque a tota Ecclesia postmodum proscriptus est, et merito quidem: quare qui defendere hominem nunc vellet, tanquam calumniam passum a tota Ecclesia, quæ inter judicandum ex libris erravit, iisdem diris, iisdemque anathematibus devotendus foret, quibus impius ille Calvinista, qui nuper (*Lib. edito ann. 1645*) Nestorium absolvere, conciliumque Ephesinum hæreseos damnare, impudenter ausus est: causatus, in questione facti hujuscemodi, suum esse unicuique lumen, quo luce, ipsam etiam possit Ecclesiam cæcitatæ arguere.

CAPUT V.

An qui auctoribus dogmatum Pelagianorum favebant, ipsique auctores faterentur, sua esse, quæ obijciiebantur, tanquam ex ipsorum libris excerpta.

Tantum æbet, ut Pelagius Cælestinusque faterentur sua esse, quæ obijciiebantur, ut ea, non verbo tantum, sed oblati quoque sedi apostolicæ libellis, damnarentur.

Cælestius (*Ad cleric. Rom. apud Aug. l. 1, ad Bonif. c. 23*): Nemo vos seducat (alloquitur clericos Romanos suarum partium) nec se negent impii ista sentire; sed si verum dicunt, aut audientium datur, aut certe isti ipsi episcopi, qui nunc dissident, damnant, quæ supra dixi, cum Manichæis se ista tenere, sicut nos ista damnamus quæ de nobis jactant, et sit plena concordia.

Insuper prius perfidioso Zosimo, nunc sanctus pontifex Africanus scribens (*Epist. 2 in causa Pelagian.*): Vobiscum, inquit, volumus habere tractatum de illo, qui apud nos (sicut ipsi per litteras dicitis) fuerit accusatus, et ad nostram, quo se assereret innocentem, non refugiens iudicium ex appellitione pristina, venerit sedem, accusatores suos ultro deposcens,

et quæ in se crimina per rumorem falso dicebat illius, condemnans, etc.

Pelagius (*Apud Aug. l. de Grat. Christi cap. 3*): Anathema, qui vel sentit, vel dicit, gratiam Dei, quæ Christus venit in hunc mundum peccatores salvos facere, non solum per singulas horas, sed etiam per singulos actus nostros, non esse necessariam; et qui hæc conantur auferre, penas sortiantur æternas.

Legendus totus liber Augustini de *Gratia Palæstina*; totus item de *Gratia Christi*: in his enim ubique Pelagius queritur sibi fieri calumniam, nec parum laborat Augustinus, in detegenda hæretici mala fide.

Julianus (*Libel. fidei part. iv, n. 1*): Hæc autem omnia, de quibus nunc agitur, id est, quæ in sine damnavimus, ipsi etiam, de quibus ista jactantur, falso sibi objecta testantes libellis propriis damnaverunt.

Et paulo post (*Num. 8*): Quamvis igitur sacerdotalis officii sit, et Christianæ charitatis, eos, qui se libellis purgant, catholicos constentur, et damnabilia sibi objecta condemnant, libera auctoritate defendere, et in dubiis rebus de unoquoque meliora sentire, etc.

Nestorius de Pelagianis episcopis scribens (*Ep. ad S. Cælest. 1 part. conc. Eph. cap. 15*): Nunc ab incertis dictis eorum non habet quis, ad quod se convertat; aliis hæreticos eos vocantibus, et idcirco de Occidentalibus partibus projectos esse, dicentibus: ipsis vero juramentis calumniam se sustinuisse, et periculum pro orthodoxa fide ex subreptione perperas.

Non discedam a proposito tractandi de sola heresi Pelagiana, si exemplum adduco ex causa, vel, ut nunc loquuntur, ex facto Nestorii: tanta enim est Pelagianæ Nestorianæque hæresis cognatio; tanta, si licet ita loqui cum Cassiano (*Lib. 1 de Inc. cap. 1*), consanguinitas, ut una fere exstiterit. Certe ex eodem ambitu utero prodierunt, communibusque Ecclesie fulminibus prostratæ, uno tumulo sepultæ, unoque epitaphio donatæ sunt a Prospero, vel quocumque suo epitaphii scriptore.

Qui Nestorio igitur favebant, Joannes Antiochenus, Acacius Beroënsis, Theodoretus, aliique plures, etiam anathema sponte dicerent omnibus, quotquot, vel *Θεοτόκον* rejicerent, vel Christum in duos filios dividerent, negabant tamen, scripta Nestorii dictæ posse sumi in sensum ab orthodoxo alienum. Audiendi tres, quos appellavi, cum Socrate ejusdem temporis historiarum scriptore.

Joannes Antiochenus Nestorio scribens (*1 part. conc. Ephes. c. 25*): Neque id nunc sanctitas tua apud se cogitet, turpe esse sibi pignus ducere: si enim mens tua supit et sentit, quæ sancti Patres Ecclesiæque doctores sentiunt et sapiunt (nam hoc, domine mi, et ex multis, et ex communibus amicis, de te accepimus), quorsum vereris pium sensum convenienti roce publicare? Et paulo post: Quis, quæso, reprehendat, si ea quæ sentis, libere exponas? immo vero quis laudibus non efferat, si nomen, cujus sensum pietas tua, ut cognovimus, possidet, propter publicam quietem, communemque orbis pacem admittat? Et postea: Hanc ob rem te moneo, hortorque, ut libera id voce depromas; age, rei quam recte tenes, nomen, quod a multis sæpe Patribus usurpatum, scriptum ac pronuntiatum est, adjungere ne graveris, etc.

Acacius Beroënsis respondens sancto Cyrillo (*Ibid., cap. 23*): Multi, inquit, tum clerici, tum plebei Constantinopoli Antiochiam, et ad nos usque venientes defendere videntur, quod dictum est (a Nestorio). Aiunt enim in sensu nihil continere, quod vel apostolicæ doctrinæ adversetur, vel fidei a sanctis Patribus in Nicæa, ad *ἐπιτοκον* constituendum, congregatis definitæ et universæ Ecclesiæ traditæ repugnet.

Theodoretus (*Epist. ad Andream Samosatensem apud Mar. Mercat.*): Exigit (qui mihi sus fuerat ex *Ægypto*) subscriptionem factæ dudum damnationis, et ut anathematizetur sancti episcopi dogma Nestorii, Scit autem vestra sanctitas, quod si quis indiscrete doctrinam anathematizet ejusdem sanctissimi et venerabilis episcopi, idem est ac si pietatem anathematizare videatur. *Opusc.*

ergo si omnino compellimur, eos anathematizare, qui a partem dicunt hominem, etc.

Socrates (*Lib. vii Hist. Eccles. c. 32*): Nestorius, mea quidem iudicia, neque Paulum Samosatenum, neque Phoinicum imitator, neque Dominum solum hominem esse dicit, sed vocem dumtaxat θεοτόξον. tumquam larvam reformidans, declinat. Et postea: Nestorium partim ex libris ejus, quos legerim, partim ex necessariorum illius sermone, ita sensissa comperio, etc.

CAPUT VI.

Quis fuerit, et a quo præscripta formula fidei, cui subscribendum foret in causa Pelagianorum.

Quemadmodum in Eutylichiana causa non alia fuit formula fidei, quam epistola sancti Leonis de Incarnatione ad Flavianum, ita nec in Pelagiana fuit alia subscribenda regularis, ut loquitur credimus Prosper, auctoritas, quam Zosimi tractoria ad universos totius orbis episcopos, ut tradunt omnes quinti sæculi scriptores (*In append. ad ep. S. Cælestini ad episc. Gall.*).

Id cum alii non obscure, tum Marius Mercator clarissime testatur (*Commun. part. ii*): *Hæc omnia, inquit, superscripta capitula, ut jam superius dictum est, continet illa beata memoria episcopi Zosimi epistola, quæ tractoria dicitur, quæ Cælestius Pelagiusque damnati sunt, quæ et Constantinopolim, et per totum orbem misa, subscriptionibus sanctorum Patrum est roborata. Cui Julianus et reliqui complicæ ejus subscribere de rectores, consentaneosque se nolentes iisdem Patribus facere, non solum imperialibus legibus, sed et sacerdotalibus statutis depositi a que exuclorati, ex omni Italia deturbati sunt.*

Superiore loco scripserat in hunc modum. (*Ibid. parte vi*): *A beata memoria prædicto Zosimo episcopo scriptis amplissimis, vel longissimis prædamnatis quæ Cælestius in quibus et ipsa capitula, de quibus accusatus fuerat, continentur, et omnis causa, tam de Cælestio superscripto, quam de Pelagio magistro ejus præiore, videtur esse narrata (quorum scriptorum et nos hic habemus exemplaria); et ad orientales Ecclesias, Ægypti, Æcesim, et Constantinopolim, et Thessalonicam, et Hierosolimam, simul et eandemque scripta ad episcopos transmissa esse suggerimus.*

Quibus ex testimoniis colliguntur ista sex, quibus consentanea scripserunt quinti sæculi auctores.

Primum, scripserit Zosimum prolixam epistolam, quæ totam Pelagii Cælestique causam, excerptasque ex ipsorum libris sententias contineret.

Augustinus (*Lib. de Peccat. Orig. c. 21*): *Post rescripta Africani concilii, in quam provinciam quidem doctrina illa pestifera serpens pervenerat, sed eam non tam alte occupaverat atque pertraxerat, alia quoque ipsius in urbe Roma, ubi diutissime vixerat, atque in his fuerat prius sermonibus, contentionibusque versatus, cura fidelium fratrum prolata puerunt, quæ litteris suis, quas conscripsit per orbem catholicum perferendas, papa Zosimus execranda, sicut legere potestis, attexit. Ubi Pelagius, epistolam Pauli apostoli ad Romanos relut exponens, argumentatur et dicit, etc.*

Et scribens ad Optatum (*Epist. 195*): *Pelagii argumentatio, quæ, inter alia ejus damnabilia, etiam litteris apostolicæ sedis adjuncta est, a se habet, etc.*

Secundum, in tractoria Zosimi hæretica dogmata cum suis auctoribus damnata esse. Augustinus: *Cujus (nunc hæresis) vel auctores, vel certe acerissimi notissimique suasores, cum Pelagius et Cælestius extitissent, conciliorum episcopatum vigilantiæ, in adiutorio Salvatoris, qui suam tuetur Ecclesiam, etiam a duobus venerabilibus antistitibus apostolicæ sedis, papa Innocentio et papa Zosimo, nisi correcti etiam egerint penitentiam, toto Christiano orbe damnati sunt de quibus exempla recentium scripturarum, sive que specialiter ad Afros, sive que universaliter ad omnes episcopos de memorata sede manarunt, ne forte ad vestram fraternitatem nondum pervenerint, vobis curavimus mitti.*

tertium, eandem tractoriam ad omnes totius orbis episcopos missam. Augustinus, cum locis antea citatis, tum præscribens Valentino (*Epist. 215*), quæ legenda forent adversus hæresim Pelagianam: *Et quod papa Zosimo de Africano concilio scriptum est, ejusque rescriptum ad totius orbis episcopos.*

Proper (*Contra Collat. c. 10*): *Sacrosancta beata Petri sedes ad universum orbem papa Zosimi sic ore loquitur: Nos autem instinctu Dei, etc.*

Auctor appendicis ad epistolam Cælestini ad episcopos Gallie: *In quam nos sententiam dirigit beata recordationis papa Zosimi regularis auctoritas, cum scribens ad totius orbis episcopos ait: Nos autem instinctu Dei, etc. Hunc sermonem sincerissimæ veritatis luce radiantem tanto Africi episcopi honore venerati sunt, ut ita ad eundem virum rescriberent. Illud vero quod in litteris, quas ad universas provincias curasti esse mittendas, posuisti dicens: Nos autem, etc.*

Quantum, hanc ab omnibus episcopis subscriptam. Prosper (*Carmen de Ingrat. c. 9*):

Nempe hæc damnata fateris Conciliis, mundique manu.

Et alio in loco (*Contra Collat. cap. 41*): *Catholica acies non patitur respirare, quos dicit, et in quorum excidium unam cunctorum sacerdotum manu sententiam scripsit, etc.*

Et sub finem (*ibid., c. 41*): *Africanorum conciliorum decreta beata recordationis papa Zosimus sententiæ suæ robore annexit, et ad impiorum detractionem gladio Petri dexteris omnium armavit antistitem.*

Quartum, Julianum et ejus complicæ subscribere noluisse. Julianus ipse cum suis sexdecim sociis episcopis: *Dicitur, inquit Augustinus (Julian. in ep. ad Ruf. Thess. apud Aug. lib. ix, ad Bonif. c. 8 et ult.): De simplicibus episcopis sine congregatione synodi in locis suis sedentibus extorta subscriptio est, etc.*

Et alio in loco (*Libel. fidei part. iv*): *Absentium damnationem, ob Dei timorem, subscribere non audeamus, ducti per Scripturas, humanam voluntatem præceptis Dei non debere præferri dicentis: Non credes auditui vano, etc.*

SEXTUM denique, Julianum et complicæ idcirco depositos, etc. Prosper (*Lib. contra Collat. c. 1*): *Non patitur eos respirare quos vicit et in quorum excidium unam cunctorum sacerdotum manu sententiam scripsit. Pulsi pontificio et communione privati querantur quasi de felicitate nostræ victoriæ, et arment in nos linguas suas, qui exulare a veritate, quam cives esse Ecclesie muluerunt.*

Video posse duo obijci ab iis qui aliam putarent fuisse formulam fidei subscribendam: alii enim pro decreto Innocentii I, alii pro canonibus octo Africanis, qui Milevitano concilio aliquando tribuuntur, sentire possunt.

Pro decreto Innocentii I facere videntur: Gennadius (*Lib. de Script. cap. 43*): *Innocentius, urbis Romæ episcopus, scripsit de retum Occidentium et Orientalium Ecclesiarum (episcopis) adversus Pelagianum datum, quod postea successor ejus Zosimus latius promulgavit;*

Patres Africani (*Prosp. contra Collat. c. 10*): *Constitimus in Pelagium atque Cælestium per venerabilem episcopum Innocentium de beatissimi apostoli Petri sede prolata manere sententiam, donec apertiissima confessione fateantur, etc.;*

Augustinus (*Lib. de Peccat. Orig. c. 7*): *Zosimus egit cum homine (Cælestio) quem falsa doctrina ventus inflaverat, ut ea que illi a diacono Paulino fuerant objecta damnaret, atque ut apostolicæ sedis litteris, quæ a sanctæ memoriæ prædecessore manaverant, præberet assensum. At ille non tulit quidem diaconi objecta damnare, sed beati Innocentii litteris non est ausus obstistere, etc.*

Pro canonibus Africanis: Prosper (*Contra Collat. cap. 10*): *Cum ducentis quatuordecim sacerdotibus, quo-*

nam constitutionem contra inimicos gratiæ Dei totus mundus amplexus est veraci professione, etc.;

Et in Chronico (Ad consulatum Honorii XII et Theodosii VIII): Concilio apud Carthaginem habito 214 episcoporum ad papam Zosimum synodalia decreta perlata sunt; quibus probatis per totum mundum, hæresis Pelagiana damnata est.

Usserius (De Britannic. Eccles. primord.) post Salmasium (In Eucharist.) in eam sententiam concessit, sed affectu magis quam ratione; uterque enim hæreticus mavult absurde sentire quam prætermittere occasionem detrahendi aliquid de summi pontificis auctoritate.

Verum constitutio illa, cujus meminit verus Prosper, est ea ipsa qua voluerunt Patres Africani in Pelagium et Cælestium per venerabilem episcopum Innocentium de beatissimi Petri apostoli sede prolatam manere sententiam, ut nemo prudens non intelligit. Sententia autem illa nullatenus certe differt a decreto Occidentalium et Orientalium Ecclesiarum episcopis dato, cujus mentionem facit Gennadius, ut per se patet. Cum ergo decretum Innocentii a tractoria Zosimi in eo tantum fuerit diversum, quod illud pressius, ista latius doctrinam catholicam contineret; certe neque Prosper, neque Gennadius, neque Augustinus Patresque Africani a Mario Mercatore dissentiant; sed mirifice potius ipsis sententiam confirmant, simulque demonstrant, sin minus semper, saltem quo tempore damnatur hæresis sine congregatione generalis synodi opinatos fuisse veteres ad sedem apostolicam pertinere, propter auctoritatis amplitudinem, toti Ecclesiæ per orbem habitabilem diffusæ formam fidei proponere.

Hinc sanctus Innocentius ad Patres concilii Carthaginensis (nostræ Patrol. t. XX col. 582): Gratulor, fratres charissimi, quod cum pro illis curam geritis quibus præsidetis Ecclesiis, sollicitudinem vestram pro omnium utilitate monstratis, et per cunctas totius orbis Ecclesias omnibus una quod prosit decernendum esse deposcitis, ut suis constabula regulis Ecclesia, et justo firmata decreto, talibus parere non possit, etc.

Et ad episcopos Numidiam in synodo Milevitana congregatos (tomo cit. Patrol. col. 588): Quoties fidei ratio ventilatur, arbitrator omnes fratres et coepiscopos nostros nonni ad Petrum, id est, ad sui nominis et honoris auctorem, referre debere, velut nunc reulit vestra dilectio, quod per totum mundum possit omnibus Ecclesiis in commune proficere.

Hinc etiam Augustinus (Scrm. 2 de Verbis Apost.): De hæc causa (Pelagiana) jam duo concilia missa sunt ad sedem apostolicam; inde etiam rescripta venerunt. Causa finita est.

CAPUT VII.

Qua auctoritate sancita sit lex subscribendi, an sacerdotali sola, an etiam imperiali.

Coniunctas utriusque potestatis vires ad unam hæresim excindendam, cogendosque subscribere damnationi quotquot repugnarent, patet ex dictis: siquidem retulimus imperatoris Honorii ad Aurelium Carthaginensem episcopum constitutionem, de subscriptionibus exigendis. Hanc repetere non juvat, sed extrema tantum verba, quibus necessitas exigendi subscriptiones continetur, attentius perpendere. Non patietur sanctitas tua sectæ detestabilis homines, in injuriam religionis, nova et iniuriata mediantes, secretis tractatibus occultare sacrilegium publica semel auctoritate damnatum. Una enim eademque culpa est eorum, qui, aut dissimulando conviventiam, aut non damnando favorem noxium præstiterint.

Retulimus quoque scriptam ab Aurelio, post acceptam constitutionem, epistolam ad universos episcopos Byzacenæ et Arzigitanæ provinciæ, in qua, perinde ac in constitutione, potissima hæc causa exigendi subscriptionem exponitur: Quo, cum in supradictorum hæreticorum damnatione omnium rescriptum fuerit integra subscriptio, nihil omnino sit unde

ullius, vel dissimulationis, vel negligentiam, vel occulte forsitan prevalitis aliqua videatur merito remansisse suspitio.

Imperiali potro sanctioni, ut dictum est disert. præced., occasionem dedit pertinacia nonnullorum episcoporum, qui pravas Pelagianorum disputationes, vel tacito consensu asserant, vel publica oppugnatione non destruebant; quique aut dissimulando conviventiam, aut non damnando favorem noxium præstabant. Illi enim, cum parere nolent plenario concilio exigenti subscriptionem tractoriæ Zosimi, quam acceperat anno præcedente, visi sunt imperiali auctoritate cogendi.

Jam vero plenarium concilium Africæ, statim atque accepta est Zosimi tractoria, ab omnibus episcopis in provincia constitutis, etiam ab iis qui concilio interfuerunt, subscriptionem egerit: nam totius orbis episcopis id ipsum faciendum mandarat pontifex, idque fatetur ipse Julianus, cum in epistola ad Rufum Thessalonicensem, in qua queritur extortam a simplicibus episcopis, sine congregatione synodi, in locis suis sedentibus subscriptionem (Apud Aug. l. 14 ad Bonifac. c. 3); tum in libello Fidei (Part. IV num. 3), verbis quæ antea retulimus: Illud autem sanctitatem vestram, etc. Quid enim aliud significant, quam imperatam fuisse subscriptionem, priusquam Julianus scriberet sive epistolam, sive libellum Fidei? At utrumvis scriptis, vivente adhuc Zosimo, hoc est, anno 418, quo tempore nondum datum erat imperiale rescriptum: siquidem consignatur anni sequentis consulibus Monaxio et Plinta. Lex igitur subscribendi sancita est sacerdotali priusquam, deinde imperiali auctoritate.

Id egregie probat Possidius (In Vita S. August. c. 18): Illi tantæ sedis antistites (Innocentius et Zosimus) suis diversis temporibus eosdem (Pelagianos) notantes, atque a memoriis Ecclesiæ præcedentes, datis litteris ad Africanas, Orientisque et Occidentis Ecclesias, eos anathematizandos et devotandos ab omnibus catholicis convenerunt. Et hoc tale de illis Ecclesiæ Dei catholicæ prolatum iudicium etiam piissimus imperator Honorius audiens ac sequens, eos legibus damnatos inter hæreticos haberi debere constituit.

Verum utriusque potestatis ad idipsum conjunctionem testimonio scriptorum illius ævi confirmemur. Prosper: Quando sanctæ memoriæ papa Bonifacius piissimorum imperatorum catholica devotione gaudebat, et contra inimicos gratiæ Dei, non solum apostolicis, sed etiam regis utebatur edictis (Libro contra Celut. c. 41).

Marius Mercator (In Commun. part. XI): Julianus et reliqui complices subscribere detestantes, non solum imperialibus legibus, sed et sacerdotalibus statutis depositi atque exactorati, ex omni Italia deturbati sunt.

Sanctus Cælestinus ad Patres Ephesinos post synodum (Tertia parte cont. Ephes. cap. 20): Ejiciantur e civitatibus suis, et se in nostro collegio non futuros, nisi secundum ecclesiasticum et Christianorum principum constitutum, damnata cum auctoribus sociisque damnantes, etc.

Gelasius ad Honorium Dalmatiæ episcopum (Epist. 5): An fortasse necitis hanc hæresim, de qua loquimur, et ab apostolica dudum sede per B. M. Innocentium, ac deinde Zosimum, Bonifacium, Cælestinum, Sicrum, Leonem, continuat et incessabilibus sententiis fuisse prostratam; NEC TANTUM ECCLESIE CATHOLICÆ LEGIBUS, SED PRINCIPUM QUOQUE ROMANORUM EO TEMPORE DAMNATAM, etc.

Et scribens ad episcopos per Ficenium (Epist. 7): Pelagium, Cælestium, Julianum, ceterosque complures oratoricæ faciendæ viros in hac assertione probavimus fuisse convictos, et TAM ECCLESIASTICIS CONSTITUTIS QUAM IMPERIALIBUS ETIAM PERCUSSES PRÆCEPTIS.

CAPUT VIII.

Quibus imperata sit subscriptio, an solis episcopis, an

etiam alijs de clero, immo et aliquando laicis; et quæ poena recitantibus statuitur.

Imperatam episcopis testantur. Julianus in epistola ad Romanos Theσσαlonicenses (Apud Aug. l. iv ad Bonif. c. ult.): De simplicibus episcopis, sine congregatis synodi, in locis suis sedantibus extorta subscriptio est.

Et in libello Fidei (Part. IY num. 5); Illud autem scripturam vestram, etc.

Imperatores in edicto ad Aurelium: Ad quorundam episcoporum pertinaciam corrigendam, etc.

Aurelius ad episcopos provincie Byzantiae, etc.; Quomodo subscribere unusquisque testrum debet, etc.

Marius Mercator (In Commonit.): Julianus et reliqui complicés, etc.

Imperatam quoque presbyteris cæterisque clericis satis aperte docet Augustinus (Epist. 194 at 194), cum narrat quid Sixtus presbyter Romæ in epistola Pelagianorum egerit, et quomodo, post sententiam damnationis a Zosimo prolata, toti clero præverit in anathemate, non tantum dogmatibus, sed etiam dogmatum auctoribus, dicendo.

Neque enim verbo tantum, sed scripto quoque dictum anathemate, manifeste probat exprobratio Romanis clericis a Juliano facta (Lib. II ad Bonifac. c. 3) nempe octodecim episcoporum, cujus ita meminit Augustinus: Quin etiam Romanos clericos arguunt, scribentes eos jussione terrore perculatos non erubescere crimina prævaricationis admittere, ut contra priorem sententiam, qua gestis catholico dogmati assuerant, potius pronuntiarent malam esse hominis naturam.

Nam, ut ostensum est antea non semel, jussio illa fuit Zosimi, per tractatorem suam subscriptionem omnibus imperantis, sed per se quidem episcopis majorum sedium, per ipsos vero, minoribus, et per minores toti singularum Ecclesiarum clero.

De laicis intelligi debent quæ ex sancto Leone et Patribus Ephesinis mox adducuntur de poena recitantibus subscribere statuta: nam ex poena quæ propter violatam legem infligitur, quid lex præceperit, quibusque, facile cognoscitur.

Ad omnes communiter perpertinet dictum illud Prospero tam sæpe hactenus laudatum (Carm. de Ingr. cap. 8):

Nempe hæc damnata faceris
Conciliis, manducate manu.

Jam vero episcopis, presbyteris, clericisque omnium ordinum subscribere detrectantibus, statutam fuisse poenam depositionis atque expulsionis ex suis civitatibus, immo et excommunicationis, intelligitur.

Primum ex imperatoris epistola ad Aurelium (Edict. Honor. et Theodos.): Quicumque damnationi supra memoratorum subscribere impia obstinatione arguerentur, EPISCOPATUS AMISSIONE MULTATI, INTERDICTA IN PERPETUUM, EXPULSI CIVITATIBUS, COMMUNIONE PRIVENTUR.

Deinde ex Commonitorio Marii Mercatori: (Parte XI): Julianus et reliqui complicés ejus subscribere detrectantes, non solum imperialibus legibus, sed et sacerdotalibus statutis DEPOSITI ATQUE EXAUCTORATI EX OMNI ITALIA DEGRIBATI SUNT.

Tertio, ex epistola Nestorii ad sanctum Cælestinum (I parte conc. Ephes. c. 15) pro Pelagianis illis qui subscribere recusaverant: Sæpe scripsi beatitudinibus propter Julianum, Oronium et cæteros, qui sibi usurpant episcopalem dignitatem, et ferberiam adificationem apud piissimum et prædicatissimum imperatorem fecimus, nosque concidimus frequentibus lamentationibus, tanquam temporibus orthodoxis DE OCCIDENTE PROJECTI, etc.

Quarto, ex epistola sancti Cælestini rescribentis ad Nestorium (Ibid. c. 17): Hos quoque hereticos, de quibus nos, velut eorum quæ gesta sunt nescius, consuegere solivisti, SEDIBUS SUIUS INJUSTA DICENTES EXPULIT JUSTA DAMNATIO.

Quinto, ex canonibus 1, 2, 4 concilii Ephesini (I parte ejusdem conc. art. 7), quibus statuitur poena depositionis adversus metropolitans, provinciales episcopos et clericos, qui Nestorii et Cælestii sequi sententias, ex eo manifeste sunt deprehensi, quod Nestorium nobiscum condemnare noluerunt, quos sancta synodus communi decreto AB OMNI ECCLESIASTICA COMMUNIONE ALIENOS ESSE STATUIT, ET OMNEM SACERDOTII FUNCTIONEM ILLIS ADEMIT, per quam aliquibus, vel nocere, vel prodesse poterant.

Denique ex epistola sancti Leonis ad Nicetam (Epist. 86): Omnes sive presbyteri, sive diaconi, sive cujuscumque ordinis cœteri, qui de Pelagianorum, Cælestianorumque consortio, etc., quorum si quisquam salubribus præceptis satisfacere detrectarit, sine ille clericus, sive laicus sit, AB ECCLESIAE SOCIETATE PELLATUR, ne perditior animæ suæ salutis insidiatur alienæ.

Ad laicos ipsos pertinet septimus canon Ephesinus (I parte conc. Ephes. act. 7): Similiter, et si qui velint ea quæ de singulis per sanctam synodum Ephesinam gesta sunt quocumque modo movere, sancta synodus ipsa decrevit, si quidem episcopi aut clerici fuerint, eos omnino a proprio cadere gradu; SI VERO LAICI, EXCOMMUNICATOS ESSE.

Necesse est huc etiam pertinere, saltem quoad episcopos, sanctionem Valentiniiani Cæsaris (L. 47 de Episc. in Cod. Theod.) datam Aquileisæ VIII id. Jul., coss. Theod. et August. XI et Valentiniano: Diversos episcopos nefarium Pelagiani et Cælestiani dogmatis errorem sequentes, nisi intra viginti dies a conventionis tempore, intra quos deliberandi tribuimus facultatem, errata correxerint, seseque catholicorum fidei redderint, GALLICANIS REGIONIBUS EXPELLI, ATQUE IN EORUM LOCO SACERDOTIUM FIDELIUS SUBROGARI MANDAMUS (Vide Sirmond. in append. cod.).

CAPUT IX.

Quid cavereantur subscribere detrectantes, et quam in partem accepta sit detrectantium exceptio.

Qui subscribere detrectabant, partim adversus sedis apostolicæ judicium, partim contra subscriptionis exigentiam modum, partim denique in imperialem sanctionem exceperunt: et ita quidem, ut negarent se aut posse intra conscientiam, aut debere servato juris ordine obedire cujuscumque potestatis præcepto, quo urgerentur subscribere, id est, viros, ut aiebant, pios atque imprimis catholicos temerario judicio damnare.

Adversus judicium sedis apostolicæ objecerunt, servatam non fuisse formam; iudices idoneos non existitisse; sanctum Zosimum cum clericis Romanis prævaricatum esse.

Servatam non fuisse formam, ex eo nitentur conicere, quod ratio judiciorum postulet ut adsint qui accusant, audiantur qui rei, et nemo damnatur absens. At neque Eroteum et Lazarum episcopos, neque Paulinum diaconum, neque adolescentes duos, Timasium et Jacobum, qui Pelagium Cælestinumque accusabant, interfuisse aiebant judicio Romano; Pelagium vero et Cælestium non satis auditis, cum ille Romanus non fuerit evocatus et Palæstinus, isto terrore coactus sit tunc abesse judicio, cum maxime res adesse postularet.

Ista cavatur Julianus his verbis (In libello Fidei part. IV num. 4 et seqq.): Judæi etiam sententur, quod lex nostra non judicet hominem, nisi ab ipso audierit et cognoverit quid faciat. Et in Actibus Apostolorum per gentiles Feni similes prolata est sententia (Act. xxv, 16), quod non sit consuetudo Romanis damnare aliquem priusquam qui accusatur præsentibus habeat accusatores, locumque defendendi accipiat ad abluendum crimina. Unde et sanctus apostolus Paulus judicandi regulam episcopis sanciens, ait: Adversus presbyteram accusationem non recipere, nisi sub duobus aut tribus testibus (I Tim. v, 14). His igitur et cæteris testimoniis confirmati metumus in ubi

sententiam et nobis inauditorum capita dictare sententiam, nisi cum presentes fuerint consultati.

De iudiciis tria querebantur. Quod sine congregatione synodi sententiam tulissent. Dicant, inquit Augustinus (Lib. IV ad Bonif. c. 8), inimicos suos dicta nostra in veritatis odium suscepisse, et toto penitus Occidente non minus stultum quam impium dogma esse susceptum; et simplicibus episcopis sine congregatione synodi in locis suis essentibus, ad hoc confirmandum, subscriptionem queruntur extortam.

Quod ad causam cognoscendam accessissent malo animo affecti. De iudiciis, ait Augustinus (Lib. ut contra Julian. c. 1), apud quos propterea dicit non potuisse vos agere causam vestram, quia nemo de rebus dubiis bene consultat, nisi qui ab odio, ira et amicitia vacuum pectus atulerit, quales non fuisse dicit qui de causa vestra iudicaverunt, quia prius eam ceperunt odisse quam uisere; jam superiore libro respondi, etc.

Quod idonea, tum doctrina ad intelligendam, tum virtute ad defendendam veritatem carerent. Totum est ea de re caput ultimum in secundo libri adversus Julianum, ubi heretico objicienti causam suam ab imperitis damnatam Augustinus doctissimos decem ex sanctis Patribus objicit. Totum item caput primum et secundum libri V Operis Imperfecti, ubi Julianus, postquam de scientia et fortitudine iudicium verbosè disseruit, tandem ita concludit: De hac quippe potissimum ignavorum pectorum vilitate factum est, ut per Ecclesiarum naufragia spurcum Manichæorum dogma relinqueret; quia si in h's qui sacerdotii munere fungebantur libera stetit et virilis auctoritas, Traditionarum commenta, ut invicta ratio proruit, ita publica contrivisset assensio.

De accusatione Zosimi clerique Romani a Pelagianis hæc Augustinus (Lib. I adversus Jul. c. 4): Innocentii successorem crimine prævaricationis accusas, quia doctrinæ apostolicæ et sui decessoris sententiæ voluit refragari; sed de hoc interim taceo, ne animum tuum, quem sanare potius cupio quam irritare, laudibus tui damnatorum exulcerem.

Et alio in loco (Lib. VI adversus Jul. c. 12): Quale est autem quod B. M. Zosimum apostolicæ sedis episcopum, ut in tua primitate persistas, prævaricationis accusas: qui non recessit a suo prædecessore Innocentio, quem tu nominare timuisti; sed maius Zosimum, quia egit primitus lenius cum Cælestio, etc.

Et rursum (Lib. II ad Bonific. c. 3): Quin etiam Romano clericos argunt, scribentes eos iussionis terrore percussos non erubuisse prævaricationis crimen admittere.

Accedit tacita, nihil, sed maligna Juliani exprobrata facta summo pontifici, quasi in eum ipse casus et eujus accusaverat Africanos. In agenda contra Pelagium Cælestinumque sententia. Usdem enim Scripture tesum nullis, isdemque verbis utitur impudens hereticus, ad criminandum sedis apostolicæ iudicium, quibus sanctus pontifex Africanorum præceptis, ut operabatur, iudicium perstrinxerat.

Conferrædæ litteræ quas Zosimus ad Africanos dedit xi kalend. Octobris (Epist. 4 ad Africanos) cum illis Juliani verbis (Libelli parte. IV nup. 3): Illud autem sancitum vestrum, etc.

Cum exigeretur subscriptio damnationi, non tantum dogmatum, sed etiam auctorum, exceperunt episcopi, quorum nomine scribebat Julianus, ejusmodi subscriptionem esse veluti quoddam iudicium, vel testimonium publicum, quod a subscribentibus ferretur adversus illos homines; se vero, ob Dei timorem et charitatem Christianam, Apostolicæ præceptum, nec posse, nec debere, quibuscumque tandem hominibus imperantibus, subscribere damnationi absentium et inauditorum, qui se libellis purgarent, catholicos confiterentur, et damnabilia sibi objecta damarent, quorumque causa, vel per se dubia foret, vel sola multitudinis invidia laboraret.

Julianus in libello Fidei (Parte IV): Hæc autem omnium de quibus nunc agitur, id est, quæ in fine dam-

navimus, ipsi etiam de quibus ista jactantur, falso sibi objecta testantes, libellis propriis damnaverunt.

Et paulo post: Absentium damnationem, ob Dei timorem subscribere non audeamus. docti per Scripturas humanam voluntatem præceptis Dei non debere præferri, dicentes: Non credes auditui vano, nec consenties cum iniquo fieri testis injustus (Exod. XXIII, 1, juxta LXX). Et ne multitudinî quis credendum putaret, adjunxit: Non eris cum pluribus in malitia (Ibid.). Et iterum: Priusquam interroges, ne vituperes quemquam. Et iterum: Quod viderunt oculi tui, loquere. Item in Evangelio: Nolite iudicare, ut non judicemini. Nolite condemnare, ut non condemnemini; in quo enim iudicio iudicaveritis, iudicabitur in vobis; et quæ mensura mensi fueritis, remetietur vobis (Matth. VII, 1). Unde et sanctus apostolus Paulus iudicandi regulam episcopis sanciens, ait: Adversus presbyterum accusationem noli recipere, nisi sub duobus aut tribus testibus (I Tim. V, 19). His igitur et cæteris testimoniis confirmati meluimus in absentium et nobis inauditorum capita dictare sententiam, nisi cum presentes fuerint consultati.

Contra sanctionem imperatoris exceperunt primo, efflagitatum a suis adversariis propter imbecillitatem causæ, ut quos ratio non possent, auctoritatis pondere opprimerent. Augustinus (Lib. III adversus Jul. c. 1): Jam vos ergo totius pavitate hujus erroris, ne argumento miserissimo utamini, quo universi utuntur heretici, quos a perniciosa licentia leges imperatorum catholicorum premunt. Omnes quippe hujusmodi dicunt, quod ipse dixisti, labore illam partem rationis inopia, quæ in disserendo, cum terrorem subrogat, nullum a prudentibus impetrat, sed cæcum a meticulous extorquet assensum. Novi quidem heretici vos estis, sed istam pene omnium hereticorum veterem vocem cum cæteris agnovistis atque tenuistis.

Secundo, redemptum fuisse muneribus potentam gratiam apud imperatorem Julianum (Lib. I Operis Imperf. c. 42): Tribunis octoginta et amplius episcopi tota Africa saginatos collega tuus nuper adduxit Alipius.

Et postea (Ibid., c. 72): Amplissimam esse nostri negotii dignitatem, cum ipsa rerum consideratio et appensio indicat quas tuemur, tum etiam vester pavor, qui contra nostrorum sanguinem, pecuniarum effusione, hereditatum largitate, populorum seditione, potestatum corruptione pugnant, et fidem vestram, quæ a nobis impugnatur, erubescitis proferri, et ad nostram sententiam, a qua deviat, verba confugitis.

Et alibi: Cur tantis totam Italianam factionibus commotus? cur seditiones Romæ conductis populis excitastis? cur de pauperum subsanitiis saginastis per totam parte Africam equorum greges, quos prosequente Alipio tribunus et centurionibus destinastis? cur matronarum oblatiis hereditatibus potentes sæculi corrupistis; ut in vos stipula furoris publici arderet? cur dissipastis Ecclesiarum quietem? cur religiosi principis tempora persecutionum impietate maculastis?

Tertio, ex subreptione obtentam legem Julianus (Lib. I Operis Imperf. c. 9): Laudat (Augustinus) potentem hominem, quod nostris petitionibus, qui nihil aliud quam dari tanto negotio iudices vociferabamur, ut ea quæ subreptionibus acta constabat emendarentur potius quam exponerentur examini, mole sua dignitatis obtulerit, nec disceplationi tempus aut locum permisit impetrare.

Quarto denique, ipsam pro Pelagianis facere. Augustinus (Lib. III contra Jul. c. 1): Sane, ut dicis, si pro vobis potius ab imperatore responsum est, cur non in medium prosistis, et hoc ultro publicis potestatibus allegatis, vos esse monstrantes quorum Christianam principis approbat fidem? verum fidei legem, non sicut sese habet, sed sicut vobis placet, intelligitis: quid mirum, si et de lege imperatoris hoc facitis?

Pelagius præverterat suis, nam cum damnata fuissent ipsius dogmata in concilio Diospolitano, missis ad amicum litteris, falsaque rei totius relatione,

perinde gloriatus est ac si triumphasset de adversariis, sanique errorem episcopis approbasset. Quamordēum, inquit, episcoporum sententia definitio nostra comprobata est, quā diximus, e posse hominem sine peccato esse, et Dei mandata facile custodire, si vult. Quae sententia contradictionis os confusione persuadit, et omnem in malum conspirantem societatem ab indecō separavit. Ad haec Augustinus: Sive ergo istam epistolam Pelagius verē scripserit, sive sub ejus nomine a quocunque conficta sit, quis non videat, quemadmodum hic de errore et iudicio in quo convictus atque damnatus est, tanquam de victoria, gloriatur?

Exceptionem recusantium imperator, impiam oblationem, secretos tractatus, convenientiam et favorem sacrilegio publica auctoritate damnato praestitum interpretatus est.

Aurel'us hanc ipsam habuit suspectam vel dissimulationis, vel negligentiae, vel occultae pravitatis (In epist. ad episc. prov. Byzacen.).

Sauctus Leo iudicavit esse versutiam (Epist. 86, ad Nicet. Aquilicēns.), qua recusantes nihil suorum sensuum non existimarent posse esse salvum, si per se aliquid communi formulae, vel adderent, vel detraberent.

CAPUT X.

Quibus aliis artibus recusantes usi sint ad tergiversandum.

Pertinaces illi, suspectique, et versuti homines non id tantum exciperunt, quod hic usque diximus, etsi magnae fuit per se audacia; sed postularunt insuper, quod extremae cujusdam erat impudentiae, vel retractari causam apud idoneos iudices, vel etiam a catholicis damnari, quae ipsi objiciebant.

Caelestius in epistola ad clericos Romanos (Lib. 1, ad Bonifac. c. 25): Nemo ergo vos seducat, nec se negent impii ita sentire. Sed si verum dicunt, aut iudicentia detur, aut certe ipsi isti episcopi, qui nunc dissident, damnent quae supra dixi cum Manichaeis se ista tenere, sicut nos ista damnamus quae de nobis iurant, et sic plena concordia.

Huc pertinent verba Juliani mox allata de Augustino dicentis (Lib. 1 Operis Imperf. c. 9): Laudat etiam potentem hominem, etc. Pertinet etiam Theodori Mopsuesteni calumniosa exprobratio facta Augustino, contra quem quinq'ue libros scripsit (Lib. 11, sub fin.): Nihil illorum peraspicere potuit mirabilis peccati originalis assertor, quippe qui in divinis Scripturis nequaquam fuerit exercitatus, nec ab infantia sacras didicerit litteras, sed sive de Scripturis sensibus, sive de dogmate saepe declamans multa frequenter inepta proprie communitur de ipsis Scripturis dogmatibus plurimis decompromisit; nam potentius metus nullum contra sinebat effari, sed tantummodo taciti, qui divinarum Scripturarum habebant notitiam, se retraherent (Vide excerpt. 2 Mar. Mercat.).

Sin minus vero postulatum hoc obtinerent, ausi sunt, communi haereticorum more, provocare ad audientiam oecumenicae synodi, perinde quasi non satis causa jam finita esset, postquam a sede apostolica repetita damnationis rescriptum venisset; et illud quidem tum soleamus, ut ad universos orbis episcopos missum, mundi manu, quod ait Prosper, subscriptum fuisset.

Julianus (In libello, part. IV, num. 2): Haec, ut nobis secundum regalem catholicam visum est, vestrae sanctitatis conscripta transmisiimus, quae si aliter putatis tenenda, rescribite. Sin autem contradici istis non potest, et tamen aliquis voluerit contra nos scandalum concitare, certa sit sanctitatis vestrae nos ad audientiam plenarie synodi provocasse.

Quod si nec istud ex animi sententia succederet, sed inviti cogerentur sententias suas suorumve d. n. more, id se facturos promiserunt, ea tamen cautione, ut verbis in speciem religiosis impietatem tenerent. Contestati sunt enim se sententias quae objicerentur rejicere, secundum Ecclesiae sensum, certi nimirum

postea sensum quem dicerent Ecclesiae quam vellet in partem interpretari. It fecit oratione Dioscori Pelagius (Lib. de Gest. Palest. c. 19): Quae dixi non esse mea, secundum iudicium sanctae Ecclesiae reprobo, anathema diceam omni contrariis et contradicenti sanctae Ecclesiae doctrinis. Ego enim in unius substantiae unitatem credo, et omnia secundum doctrinam sanctae catholicae Ecclesiae. Si quis vero aliena ab hac sapia, anathema sit. Quid malignae aut ineptae potius veritatis lateret sub his vocibus, secundum iudicium Ecclesiae, aperuit Augustinus (Ibid., c. 33).

Id deinde praestitit Caelestius magistri exemplum secutus (Lib. de Peccat. Orig. c. 7, et lib. II ad Bonif. c. 5): nam cum urgeretur a summo pontifice objecta sibi damnare, se consentire respondit sanati Innocentii litteris, et ea se reprobare quae sedes apostolica reprobaret. Videndus super ea re Augustinus.

Utrumque Julianus non tantum imitatus est, sed vitium etiam: nam cum tractoria Zosimi subscribenda foret, et in ea quinque propositiones praescriberentur, singulis suum affinxit sensum, quo ipsas rejiceret. Id prolixè Marius Mercator prosecutus est (Lib. Subnot. c. 6), nosque in notis ad Mercatorem exposuimus.

Eo pertinet, quod in sua Fidei libellis Pelagius Caelestiusque spondebant fore ut apostolicae sedis definitionibus acquiescerent; sed ea fuit perfidiorum hominum versutia, qua declinarent iusti iudicii sententiam, viderenturque columnam veritatis amplecti, tunc cum eam labefactam vellet.

Si autem inanis foret et ista fraus, tunc, erumpente foras animi obstinatione, generosa quaedam hypoeristi obstetati sunt, verbis jactantiae plenissimis, se omnia umquam vi de proposito dimotum iri, sed constanter perseverantem pro fide catholica, temporibus etiam orthodoxis, passuros, exemplo generosorum illorum martyrum, qui prope anhelum fornacem, ut loquitur Julianus, impeterriti responderunt cogenti regi: Potens est Deus, o rex, liberare nos de fornace hac, etc. (Dan. III, 17).

Post hanc sententiam Babyloniorum puerorum amplificatam, paratragediabat homo vanissimus in hunc modum: De hac et nos disciplina, quam reliquerunt illustres magistri, intelligimus tenendum in prosperis votorum mediocritatem; in dogmatibus vero fidei, consiliorum perennitatem: optamusque persecutionum labore compresso, etiam populus subvenire. At si id non accidat, sint quidquid acerbum est contumelias et periculis perpetui, quam non avertari Mariem sordesque Manichaeas.

Non minus exaggeratis verbis usus est in libello Fidei (Part. IV num. 9). Certum sit apud sanctitatem vestram, quia quantumlibet hoc mare venis flantibus intoneat, et amaris in nos fluctibus efferatur, nunquam integri iudicii domum, quae supra justitiam Christi fundita est, poterit commovere.

Haec videntur excerpta ex libro de Constantia pro defendenda veritate contra omnia quae ipsi resistunt, quem Julianus ad suos scripsit, quo tempore Bonifacius summus pontifex, non tantum apostolicis, sed etiam regis utebatur edictis, ut eos de clero egeret damnationem Pelagii Caelestique subscribere, qui suas sedes, suosque gradus, et fidelium communionem retinere vellet. Id enim fecit haereticus ille, quod alii solent; abusus est doctissimorum orthodoxorumque virorum dictis, immo et sanctorum exemplis, ad erroris sui participum oblitandis animos, ut obisterent Ecclesiae sacralique potentibus, perinde ac martyres tyrannis et fidei persecutoribus.

Id autem facere solitos suis temporibus haereticos, immo et quae patenter a principibus vocare martyria, testatur Augustinus, cum ubique passim, tum maxime ubi respondet epistolae Parmeniani Triconium exhortans ad persecutionem magis ferendam quam detestandas Donati partes. Audent, inquit (Lib. III advers. epist. Parmen. c. 6), sacrilega schismata, vel

hereses impleat, si quando in flagello, ut se corrigant, admittantur, panes erroris sui inter martyris deputare, etc.

Hæc occasione non possum non monere quid animadverserim inter legendam quinti sæculi historiam, natos tunc temporis hæreticos fuisse (suerunt autem multi, siquæ nobiles) qui cum suam sectam viderent fuisse Ecclesiam fulminibus feriri, non continuo spargerent in vulgus libelles de Constantia, quibus in speciem suos ad sectanda martyrum exempla hortarentur; re ipsa tamen, per nefandas iniquæ comparationis artes, vindices fidei a Deo constitutos accusarent injustitiæ ejusdem tyrannicæ, immo et paris cum ethnica impietatis.

Sic Nestorius Cælestium cum suis a Theodosio religiosisimo principe pulsum turbe regia, ad constantiam in asserenda veritate hortatus est (Epist. ad Cælest.) exemplo, tum Joannis, qui ab Herode, tum Petri et Pauli, qui a Nerone passi sunt.

Sic idem, cum prælecto Thebaidis miserabiliter exponeret quæ ferre cogebatur in exilio, imperatores et magistratus maledictis ouerabat (Erag. l. i c. 7).

Sic Theodoretus nondum sanus, missis Constantiopolim liberis (Epist. ad Andr. monach. apud Mar. Mercat.), et hoc Apostoli loco abutens: *Fidelis Deus, qui non patitur nos et vos tentari supra id quod possumus, sed faciet cum tentatione profectum;* suos ita ad pertinaciam accendebat, ut simul argueret iniquitatis in Nestorium commissæ quotquot Ægyptio (ita sanctium Cyrillum appellabat) consensissent, sanctissimumque virum damnassent. Damnarunt vero sanctus Cælestinus, ducenti septuaginta quinque episcopi in Ephesina synodo, imperatores religiosissimi Honorius et Valentinianus, etc.

Ad primam tergiveraudi causam responderat, jam inde a temporibus Innocentii, Augustinus, cum verba faceret ad populum de Pelagianis (Serm. 2 de Verbis Apost.): *Frates mei, ubi tales inveneritis, occultare nolite: non sit in vobis perversa misericordia. Redarguite contradicentes, et resistentes ad nos perducite. Jam enim de hac causa duo concilia missa sunt ad sedem apostolicam, inde etiam rescripta venerunt. Causa finita est, utinam aliquando finitur error!*

Respondit sanctus Cælestinus (Epist. ad Nest. i part. conc. Ephes. c. 17): *Defleant infelices, spe se hominum fuisse deceptos, quibus jam potuit propter communionem sola penitentia subvenire.*

Et alibi (in parte conc. Ephes. in epist. ad Patr. Ephes.): *Ejiciantur ex civitatibus suis, et se in nostro collegio noverint non futuros, nisi secundum ecclesiasticum, et Christianorum principum constitutum, damnata cum auctoribus sociisque damnantes, se profiteantur catholicos sacerdotes.*

Et iterum (Ibid., in epist. ad Max. mian.): *Compresso olim et per totum orbem sua damnatione noto Cælestiano errori tua vigilantia resistatur, ut quicumque hujus dogmatis sunt sequaces, ab omni societate hominum repellantur, etc.*

De his Cælestini responsis ita scripsit Prosper (Lib. contra Collat. c. 41): *Venerabilis memoriæ pontifex Cælestinus, cui ad catholicæ Ecclesiæ præsidium multa Dominus gratiæ suæ dona largitus est, sciens damnatis, non examen judicii, sed solum penitentiae præsidium esse præstandum, Cælestinum, quasi non discusso negotio, audientiam postulantem, totius Italiæ finibus jussit extrudi: adeo et præcessorum suorum stantia et decreta synodalia inviolabiliter servanda censebat, ut quod SENECA MURURAT ASCENDI, NUMQUAM ADMITTERET RETRACTARI.*

Secundam causam unus satis Augustinus consultavit (Lib. iv ad Bonif. cap. ult.): *Quid est quod dicunt: De simplicibus episcopis sine congregatione synodi extorta subscriptio est? aut vero congregatione opus erat ut aperta perniciæ damnaretur? quasi nulla hæresis aliquando nisi synodi congregatione damnata sit; cum potius rarissime inveniantur propter quas damnandus necessitas talis existit, multaque sint,*

A *atque incomparabiliter plures, quæ ubi emeruerunt, illic improbari damnantur meruerunt, atque inde per ceteras terras devitanda innotescere poterunt. Verum istorum superbia, quæ tantum se extollit adversus Deum, ut non in illo velit, sed potius in libero arbitrio gloriari, hæc etiam gloriam captare intelligitur, ut propter illos Orientis et Occidentis synodus congregetur. Orbem quippe catholicum, quoniam, Domino eis resistente, pervertare nequeunt, saltem commovere conantur; cum potius vigilantia et diligentia pastoralis, post factum illis competens sufficiensque judicium, ubicumque isti lupi apparuerint, conterendi sint, sine ut sanentur atque muentur, sive ut ab aliorum salute atque integritate vitentur, adjuvante Pastore pastorum, etc.*

B *Ad tertiam aliasque quibus se vi opprimi protestarentur, respondit Augustinus, fraudulentas esse voces, quibus obedientiam sedi apostolicæ promitterent; mendaciam professionem, quæ se Ecclesiæ sententiæ adhaerere jurarent; non esse hanc quam pateremur PEÆSECUTIONEM, SED COERCITIONIS DISCIPLINAM. Absit, inquit (Lib. i Op. Imperf. c. 9), a Christianis potestatis terrenæ republicæ, ut de antiqua fide catholica dubitent, et ob hæc oppugnatoribus ejus locum et tempus examinis præbeant; ac non potius in ea certi atque fundati, talibus, quales vos estis, inimicis ejus disciplinam coercitionis imponant, etc.*

Et libro secundo ejusdem Operis (Cap. 103), dicenti Juliano: *Inde est quippe quod omnibus opibus negationem examinis a mundi potestatibus comparavis: intelligitis enim sic ugendum vobis, cum deserimini rationis auxilio, respondet Augustinus: Quid adhuc queritis examen, quod jam factum est apud sedem apostolicam; quod denique factum est in episcopali judicio Palæstina, ubi Pelagius vestri auctoris erroris damnatus esset, nisi ista que tu defendis dogmata damnasset? Ergo hæresis ab episcopis non adhuc examinanda, sed coercentia est potestatibus Christianis.*

C *Et libro tertio prioris Operis (Lib. iii adversus Jus. cap. 1): Jam vos ergo totius penitentæ irritus hujus, ne argumento miserrimo utamini quo univarsi utuntur hæretici, quos a perniciosa licentia leges imperatorum Christianorum premunt.*

Et paulo post (Ibid.): *Vestra apud competens judicium communium episcoporum modum causa finita est, nec amplius roborum agendum est, quantum ad jus examinis pertinet, nisi ut prolutum de hac re sententiam cum pace sequamini; quod si nolueritis, a turbulenta vel insidiosa inquietudine colibeamini.*

Et postea (Ibid.): *Putatis ideo vos esse victores, quia non vobis datum est quale desideratis examen; Maximianistæ vos ad ista vaniloquia præcesserant, quavis dedidit vobis catholica Ecclesia judicium quale debuit, ubi causa vestra finita est.*

CAPUT XI.

Qua ratione sit actum cum recusantibus et respiccentibus.

D *Quomodo se gesserit Ecclesia cum recusantibus, tum ex his quæ dicta sunt hactenus de Zosimi et Imperatorum statutis; tum ex sancti Cælestini, Leonis et Gelasii mandatis apostolicis manifeste constat. Sanctus Cælestinus (in parte conc. Ephes. c. 20): Ejiciantur de suis civitatibus, et se in nostro collegio noverint non futuros, etc.*

Sanctus Leo (Epist. 85): *Si quisquam salubribus præceptis satisfacere detrectarit, aut ille clericus, sive sit laicus, ab Ecclesiæ societate pellatur, ne perditur animæ suæ salvty insidietur alienæ.*

Sanctus Gelasius (Epist. 7, ad episcopos per Picenum): *Sufficit hactenus fuisse hæc commissa, et ut ploctur Deus, humanis rebus sollicitius divina crenentur. Nusquam loci prorsus inveniantur prælate pestis assertor, nec accessum prorsus Ecclesiæ, vel usquam participationem catholicæ communionis inveniat, qui hæreticorum vultu sequi nefaria professione consortium; et hi cum quibus antea probubatur nozium mi-*

accusasse colloquium, nisi resipiscunt, et ab ejus societate A
 discedunt, ab ecclesiastico remoti servitio, devota ultio-
 re plectantur, qua cæteris cavendi ministretur exem-
 plum. Nullum adeat, nec nequam loqui damnatis olim
 blasphemis jam sinantur.

Quanta indulgentia resipiscentes excepti sint ab
 Ecclesia, constat partim ex decreto Innocentii, cui
 religiose paritum est, partim ex Possidii Mercato-
 riq[ue] testimonio. Nam ubi primum Innocentius Pe-
 lagium Cælestiumque damnavit, ea usus est aposto-
 lica providentia, ut quemadmodum puniendi obstina-
 tus, sic recipiendi pœnitentes, legem præscriberet.
 Arcellendi sunt, inquit (Epist. ad Patres conc. Carthag.),
 longius, et ab Ecclesiis procul removendi visceribus, ne
 diutius multa occupans insanabilis post error incre-
 scat. Si enim diu fuerint in hac impunitate verati, necesse
 est multos in hanc suæ pravitate[m] mentis inducant,
 decipiantque innocentes, vel potius imprudentes, qui
 fidem catholicam non sequuntur. Putabunt enim eos
 recte sentire, quos adhuc viderint in Ecclesia perdur-
 rare. Separetur ergo a sano corpore vulnus insanum,
 remotoque morbi sævolentis afflato, cautius que sunt
 sinceræ prædarent, et grex purior ab hac mali pecoris
 contagione purgetur: sit lotius corpus illibata per-
 fectio. Sed si dument hæc que usque senserunt, erit
 in potestate pontificum istis aliquatenus subvenire, et
 curam præstare vulneribus, quam solet lapsis, cum
 resipuerint, Ecclesia non negare, etc.

In eandem sententiam scripsérat quoque Patribus
 concilii Milevitani (Apud August. epist. 93): Pelagium
 Cælestiumque ecclesiastica communionis privati aposto-
 lici rigoris auctoritate censemus, donec resipiscant de
 diaboli laqueis, a quo captivi tenentur, etc. Abscin-
 dendum sunt qui vos turbantur et volunt conver-
 tere evangelium Christi (Gal. 1, 7). Simul autem
 præcipimus ut quicumque id pertinacia simili defensare
 nituntur, per eos vindicta constringat, quia non multum
 interesse arbitror inter committentis animum et con-

sentientis favorem, etc. Jubemus, quoniam Dominus
 propria voluntate significavit nolle se mortem morientis,
 sed tantum ut reverteretur et vivat; si unquam sani, de-
 posito pravi dogmatis errore, resipuerint, damnarim-
 que ea quorum se ipsi prævaricatione damnarant, eis
 medicinam solitam, id est, receptaculum suam ab Ec-
 clesia non negari, ne dum eos redeuntis forsitan prohi-
 bemus, vere extra ovile remanentes expectantia hostis
 faucibus glutiantur.

Hanc legem secutus est Zosimus, teste Augustino
 (Lib. de Peccat. Orig. cap. 22): Cum constet, inquit,
 dogma extitisse pestiferum, et hæreticum errorem,
 quem Domino adjuvante apertius jam devitat Ecclesia,
 duobus istis, Pelagio scilicet et Cælestio, aut in locum
 pœnitentiæ redactis, aut si id recusaverint, omnino
 damnatis, etc.

De eodem pontifice loquitur Prosper (Carm. de
 Ingrat. cap. 2):

Sic moderaute suam legem bonitate severa,
 Ut qui damnato vellent de errore reverti,
 Acciperent pacem, pulsio qui prava laquerent,

Et vero multos ad Ecclesiam rediisse tradit Possi-
 dius (In Vita S. Aug. cap. 18): Unde nonnulli ex eis
 (hæreticis Ecclesiæ judicio et imperatoris lege dam-
 natis) ad sanctæ matris Ecclesiæ gremium, unde resi-
 lierant, redierunt, et adhuc alii redeunt, innotescante
 et pravalescente adversus illum detestabilem errorem
 rectæ fidei veritate.

Possidius consentit Marius Mercator: Ex quibus
 (subscribera detrectantibus) plurimi resipiscentes,
 et a prædicto errore correcti, regressi sunt supplices ad
 sedem apostolicam, et suscepti suas Ecclesias receperunt
 (Commonit. cap. 3).

Et postea (Ibid., cap. 5): Multi Juliani participes,
 eo derelicto, Pelagioque damnato, sedi se apostolicæ
 submittent, et pœnitere super his que male senserunt
 proficientes, a sanctis pastoribus, digni habili misera-
 tione, suscepti sunt.

DISSERTATIO V.

DE LIBELLIS FIDEI SCRIPTIS AB AUCTORIBUS ET PRÆCIPUIS DEFENSORIBUS HÆRESIS PELAGIANÆ.

Ad illa verba Mercatoris: Audi nunc et tu, et qui me et te dignanter habuerint legere, quid
 contra hunc sensum tuum impiissimum, pravissimum, impudentissimum, petulantissimum,
 quid illic ipse pronuntiaveris in epistola videlicet tua, quam ad sedem apostolicam illo tem-
 pore ausus es mittere, quando conventus detrectasti cum universa Ecclesia per totum orbem
 Pelagium Cælestiumque damnare. (Lib. Subnot. cap. 6, num. 9.)

Nullus ex his, quos diximus hæresis Pelagianæ C
 auctores, sive præcipuos defensores, non edidit
 fidei suæ expositionem, qua errorem tegeter verbis
 catholicis, tectumque aliis minus prudentibus insi-
 nuaret eo facilius, quo callidius suaderet.

Snam scripsit Theodorus Mopsuestenus, quam Ma-
 rius Mercator interpretatus est; eam Rufinus Sy-
 rus, quam e tenebris eruit Pater Sirmondus; eam
 Pelagius, qua se purgaret apud Innocentium; eam
 pariter Cælestius, que nunc editur integra; duas
 scripsit ad Zosimum summum pontificem Julianus,
 e quibus una, quam nomine octolegim episcoporum
 Siculorum post damnationem Pelagii Cælestiique
 misit, nunc primum publicatur, et ea quidem inte-
 gra: alterius fragmenta sunt apud Mercatorem in
 Subnotationibus. Quamquam potest habere speciem
 aliquam professionis fidei epistola, sive quam Cæle-
 stius clericis Romanis suæ partis, sive quam Julia-
 nus Ruffo Thessalonicensi episcopo scripsit.

Has omnes ego una collectas exhibendas putavi,
 ut facilius conferri possint, simulque constet, quo-
 modo et in omnibus istis hominibus unus fuerit erro-
 ris spiritus, et consequentes a prioribus acceperim,
 que nihilominus tamquam sua jactarunt.

Omnes porro, præterquam que Theodori est, tri-
 bus constant partibus, theologica, œconomica, et
 ethica. Prima de Deo est; altera de Christo; tertia
 de homine. Omnium confessionum amplissima est Ru-

finiana, tum Julianæ; mediocres Pelagiana et Cæ-
 lestiana; brevissima Theodoriana, quippe que nihil
 habet de questionibus ad hominem pertinentibus.
 In parte theologica nihil ulla continet erroris, præ-
 terquam de processione Spiritus sancti a Filio, quam
 aperte Theodorus, tacite Pelagius, Cælestius et Ju-
 lianus negant. In parte œconomica manifesta Theo-
 dorus Samosatenum sequitur, et divinitatem Christi
 atque Θεοτόκον oppugnat; verbis ambiguis loquuntur
 alii quatuor, Juliani tamen impietatem, etsi callide
 dissimulatam, Augustinus detexisse sibi visus est.
 De parte ethica nihil attigit Theodorus; Rufinus im-
 pudenter, ut et Cælestius cum Juliano, peccatum
 originale abnegat. De gratia Pelagius Cælestius-
 que et Julianus perplexæ sententiam dixerunt. Om-
 nes conquisitis nequiter verbis utuntur, partim ut
 adversariis invidiam Manichæorum, atque Apollina-
 ristarum, aliorumque hæreticorum creent, partim ut
 se defendant adversus objecta, partim ut pietatem
 ostentent.

SYMBOLUM.

THEODORI MOPSUESTIÆ EPISCOPI,
 INTERPRETE MARIO MERCATORE.

Superfluum est annotare quidquam diligentius hoc

in loco, cum et prius ad præfationem antea relatam non pauca exposuerimus Pelagianam causam spectantia, et plura prosecuturi simus in secunda parte operum Mercatoris, quæ Nestoriana causa continetur.

Restat igitur monere mentionem istius symboli nunc fieri, immo totum describi, ex versione Mercatoris (qui et refutationem scripsit), ut ex collatione cum aliis confessionibus intelligere lectori liceat, quæ jure suspecta dixi, quæ de processione Spiritus sancti atque incarnatione Verbi a Pelagianis afferuntur: siquidem cum Theodorianis, sin minus reipsa, verbo saltem consonent.

PARS THEOLOGICA, DE SANCTISSIMA TRINITATE.

1. Qui, aut nunc primum in ecclesiasticis erudiuntur dogmatibus liquido cognoscendis, aut ab hæretico errore converti decreverint ad veritatem, doceri eos oportet, quoniam

2. Credimus in unum Deum Patrem sempiternum: non qui postmodum cœperit ut esset, sed qui ab æterno sit, sempiternus Deus; nec qui postea factus sit Pater, quoniam semper erat Deus, semper erat Deus Deus Pater.

3. Credimus et in unum Filium Dei unigenitum, qui est de substantia vel essentia Patris, tamquam vere Filius, et ejusdem essentia cum eo, cujus est et creditur esse Filius.

4. Et in Spiritum sanctum, qui sit de Dei substantia vel essentia, non qui Filius sit: Deus autem essentia, tamquam qui sit illius essentia, cujus est Deus Pater, ex quo secundum essentiam est. Nos enim, inquit Scriptura, non spiritum mundi hujus accepimus, sed spiritum qui ex Deo est (1 Cor. II, 12), ab omni eum creatura alienans, Deo vero conjungens et copulans, ex quo vel de quo est secundum essentiam, speciali videlicet ratione supra omnem omnimodo creaturam, quæ non secundum essentiam Dei, sed secundum quod factura est, causam habens, ex Deo esse putatur: quem neque Filium, neque per Filium existentiam accepisse putamus.

5. Confitemur autem Patrem perfectum in persona, et Filium similiter, Spiritum quoque sanctum pari modo, salva nobis ratione pietatis, in qua Patrem, et Filium, et Spiritum sanctum non tres aliquas diversas putemus esse essentias, sed unam, quam in Deitatis unitate et paritate cognoscimus.

PARS ŒCONOMICA, DE INCARNATIONE VERBI DIVINI.

6. Oportet autem et de dispensatione, quam secundum Dominum Jesum Christum pro salute nostra consummavit Dominus Deus, nosse nos, quoniam Dei Verbum hominem suscepit perfectum ex semine Abraham et David, secundum Scripturarum divinarum eloquia: hoc existentem secundum naturam, quod erant et illi, quorum erat ex semine: hominem natura perfectum, ex anima rationali et carne humana constitutum, quemque hominem secundum nos naturaliter, virtute et potentia Spiritus sancti in Virginis utero figuratum: Factum ex muliere, factum sub lege, ut omnes nos ex maledicto legis et servitute redimeret, adoptionem filiorum olim prædestinatam recipientes (Gal. IV, 4), inenarrabiliter copulavit sibi utque conjunxit.

7. Mortem quidem eum secundum hominum legem præparans experiri; suscitatis vero a mortuis, et in cœlum sublevans, sedere fecit ad dexteram Dei, propter quod super omnem principatum, et potestatem, et dominationem, et virtutem, et omne nomen quod nominatur, non solum in hoc sæculo, sed etiam in futuro (Ephes. I, 21), ab omni creatura adorabilis suscepit venerationem, tamquam inseparabilem cum divina natura habens conjunctionem, et illi, tamquam Deo, supra omnem cogitationem et intellectum, universa creatura reverentiam exhibente.

8. Et neque duos dicimus Filios, nec duos Dominos, quoniam unus Filius secundum essentiam, Verbum Deus, unigenitus Filius Patris, cui iste conjunctus, participansque divinitatis, communem habet Filii nuncupationem et honorem: nihilominus unus Dominus secundum essentiam Deus Verbum est, cui quia conjunctus iste et sociatus est, communionem habet honoris cum illo; et propterea neque duos dicimus Filios, neque Dominos duos, quoniam, hoc in manifesto existente, qui secundum essentiam Dominus et Filius est, inseparabilem habet ad eum conjunctionem et societatem: ideo qui pro nostra salute assumptus est, confertur tam nuncupationi quam honori et Filii et Domini; non sicut unusquisque nostrum ex se existens appellatur filius Dei, unde et plures filii Dei dicimur, secundum beatum apostolum Paulum (Gal. III, 26), sed singulariter hoc habens: ideo quod Deo Verbo conjunctus, est dignitatis Filii et dominationis particeps; aufert quidem omnino duorum Dominorum et Filiorum intelligentiam; præstat autem nobis, in conjunctione Dei Verbi omnem habere fidem, omnemque intellectum et contemplationem. Ob hæc et venerationem ex Dei societate ab omni percipit creatura.

9. Unum igitur Deum dicimus et Dominum Jesum Christum, per quem omnia facta sunt (Joan. I, 3), principèlter quidem Deum Verbum intelligentes, qui secundum essentiam Filius Dei est et Dominus: pariter etiam cogitantes eum, qui susceptus est in humana carne, Jesum a Nazareth, quem unxit Deus Spiritu sancto et virtute (Act. X, 38), tamquam ad Dominum Verbum habentem conjunctionem, et participantem Domini et Filii dignitati.

10. Qui et secundus Adam appellatur, sicut beatus apostolus testis est Paulus (1 Cor. XV, 45), qui tamquam ejusdem sit naturæ, cujus est Adam, manifestavit nobis quidem futurum statum: tantam ad illam tamen Adam habens differentiam, quantam esse oportuit inter eum, qui largitor et minister erit tantorum honorum status futuri, et eum qui presentium tristem nobis initium intulit.

11. Hinc simili modo et secundus Adam appellatur, tamquam qui secundum enuntiaverit statum: et quoniam Adam prioris illius mortalis, et passibilis, et pleni multorum malorum initium factus est, in eoque ad eum accepimus similitudinem, secundum statum demonstravit futurum Dominus Christus, de cœlis apparens, qui omnes nos in suam adducet

famillarem communitatem. *Primus enim, inquit, A homo de terra terrenus, secundus homo Dominus de caelo* (I Cor., xv, 47); hoc est, indevisendus, ut nos ad suj imitationem adducat. Unde et adjungit: *Qualis terrenus, tales et terreni; et qualis caelestis, tales et caelestes: sicut portavimus imaginem terreni, portemus et imaginem caelestis* (Ibid., 48). In isto, inquit, qui paret, et videtur ab unoquoque eorum, qui judicandi sunt, invisibilis faciet judicium divina natura, secundum apostolum Paulum, qui ait: *Et tempora quidem ignorantiae nostrae despiciens Deus, nunc mandat ubique omnibus hominibus poenitentiam agere, quia statuit diem in qua judicatus est orbem terrarum in justitia, in viro, in quo definiit, fidem præstans, suscitans eum a mortuis* (Act. xvii, 30).

12. Hæc ecclesiasticorum dogmatum doctrina; atque adeo omnis, qui contra hæc sentit, anathema sit.

LIBELLUS FIDEI

A RUFINO PALÆSTINÆ PROVINCIAE PRESBYTERO
SCRIPTUS.

Rufinus de quo nunc agitur dyos fidei suæ libellos edidit: unum prolixiorē, qui nunc describitur; breviorē alterum, qui anathematismis duodecim in primam appendicem rejectis continetur. Appellatur enim anathematismi illi a Mercatore fidei nomine, et revera confessio quedam sunt: unde poterant hoc in loco iterum reponi, si quid de ipsis superesset dicendum.

Ante viginti annos Pater Sirmondus librum hunc prolixiorē de fide, e Græco sermone olim conversum in Latinum, publice proposuit, incerto auctoris interpretisque nomine. Neque enim putavit valde credendum, aut Joanni diacono Rufinum auctorem facienti, aut Corbeiensibus exemplaribus Pelagii nomen præferentibus. Non Joanni quidem, quia mirum quantum Origeni Rufinus studuit, infensus vero fuit libri auctor: non exemplaribus Corbeiensibus, quoniam hoc in libro præcipuum Pelagii dogma everti videtur quod *Adamus sive peccasset, sive non peccasset, mortuus esset.*

Ita sentiebat eruditissimus senex, nec inquirendum ulterius putavit: monebit tamen, auctorem libri, quisquis ille fuerit, ante Pelagii damnationem scripsisse, eaque de causa, sed maxime, quia inter Græcos vixerit, veniū mereri, oppugnatae, circa peccatum originis, catholicae fidei. Tunc enim, neque ab Ecclesia definitum quidquam erat super ea re, neque fides hujusce dogmatis apud Græcos, ut quidem videtur nonnulli, admodum constans fuit, aut communis.

Absinuisse procul dubio, tanti viri judicium revererit, ab inquisitione curiosiore auctoris et interpretis: qui enim sperarem me assecutorum, quod Sirmondum fugisset, nisi Marius Mercator de auctore, de interprete Sirmondus ipse minime cogitans monuisset? Ille enim Rufinum Syrum meminit Pelagii et Cælestii magistrum; iste libellum Juliani commisit mihi diligentius excutiendum: unde orta est de auctore et interprete, sin minus certa sententia, saltem conjectura, nec difficilis, nec improbabilis.

Auctor igitur, ut suo loco ostendimus, videtur Rufinus Syrus, interpres Julianus Eclanensis, qui

tantum inde profecit, ut suum fidei libellum voluerit esse Rufiniani pene compendium: exseripsit enim aliquando totas fere paginas.

Scriptis Rufinus Græce in Oriente, priusquam veniret Romam: venit autem ann. 2 Anastasii, qui Christi fuit 399. Scripsit igitur paucis ante anna, siquidem Theodorum magistrum audit, et Theodorus docere cœpit ann. 390. Verum cum hic liber oppugnet acerrime Macedonianos tacito nomine, aperto Arianos et Origenistas, suspicari posse quispiam, ipsum fuisse compositum, etiam ante primum concilium Constantinopolitanum, quod celebratum est ann. 381, nullo ante ejectionem Macedonii e sede, quæ contigit ann. 360, nomenque Macedonti tacitum, quippe nondum ab Ecclesia notatum. Verum accensa bilis illa in Origenem, quæ toto fere libro funditur, ostendit satis tunc scripsisse auctorem, cum subiraunde Hieronymus in Joannem Hierosolymitanum inveleretur, id est an. 393 aut 394.

Librum e Græco Latinum fecit Julianus Romæ, ea fere tempestate, qua Rufinus Pelagium Cælestiumque docebat, non esse traducem peccati: ut dogma nefarium eo minus haberet invidiæ, minusque horrores faceret, quod ab imprudentibus lectoribus crederetur esse Orientalium fides.

Dux sunt ipsius partes, altera quæ prolixior, altera quæ brevior: illa, quæ corpus libri est, continet expositionem fidei a Trinitate, qui Deus est, ad resurrectionem carnis; ista, quæ prioris appendix, respondet Arianorum quæsitis. Utraque videri posset catholici dogmatis plenissima, si modo exciperentur, quæ ad primos parentes pertinent, quæque ad peccatum originis et dæmonum culpam, atque etiam ad incarnationem Verbi: forte enim versipellis hæreticus invidiæ metu verbis catholicis textit errores Theodori. Certe non sine consilio studuit his sententiis uti, quas nemo Theodori sectarius gravate usurparet.

Totus liber est de questionibus quas, tum ex imperatorum legibus, tum ex Patrum libris ab ann. 370 ad 400 scriptis novimus, inclinante quarto sæculo, Ecclesiam exercuisse, præsertim in Oriente, sive tunc primum ortæ essent, sive nondum satis extinctæ. Fuerunt illæ vero decem præcipuæ a diversis hæreticis motæ, de quibus singulis sententiam dicit Rufinus: Athropomorphitarum scilicet, de natura Dei, num. 1 et 2; Arianorum, de consubstantialitate Filii, num. 3, 9, et tota appendice; Eunomianorum, de Spiritu sancto, num. 4, 5, 6, 7, 8, 10, 11, 12, 13, 14 et 15; Origenistarum, de principis rerum et aliis pluribus, num. 16, 17, 19, 20 et 21; Photini atque Apollinari, de Christo, num. 42, 43, 44 et 45; Novatianorum, de poenitentia, num. 50; aliorum, de hominis creatione, de ejusdem anima, de corpore, de peccato primorum parentum, num. 23 et 24, num. 25, 26, 27 et 28, num. 29, 30, 31, 32, 33, 34 et 35, num. 37, 38, 39, 40 et 41.

Utranque partem, fidem nimirum et appendicem, edidit Pater Sirmondus, suisque illustravit notis, brevibus illis quidem, ut solet, sed eruditis. Fidem edimus et nos, inmo et appendicem, etsi potuisset omitti: viri tamen doctissimi notas non descripsimus, neque enim his admodum opus est ad rem nostram, qui toti sumus in comparandis inter se hominum, quos diximus, confessionibus.

Sirmondus sexaginta et uno numeris totum opus distinxit, sive locuta ipsi visum est, sive reperiuntur in codicibus mss. Numeros servavimus, cum tanto viro non obsequi religiosum sit: nihilominus auctorem secuti totum opus distribuimus in octo capita, suis singula formulis distincta. Primum est de Deo; secundum, de creatione et invisibilibus creaturis; tertium, de caelestibus corporibus; quartum, de hominis anima; quintum, de ejusdem corpore; sextum, de primorum parentum peccato; septimum, de incarnatione Verbi; octavum, de solvendis Arianorum questionibus.

CAPUT I.

De Deo.

Hæc nostra fides est, quam didicimus a Deo ecclesia vicia, Moyses dico et cæteris prophetis, qui veteris Hebræis Testamentum prædicaverant; nec non etiam a sanctis et beatis apostolis et evangelistis, qui novum Christi Testamentum nobis salubriter insinuarunt.

1. Quod unus est Deus, habens Verbum substantivum, æquale per omnia sibi, similiter et Sapientiam substantivam, æqualem sibi per omnia Una substantia Patris et unigeniti Verbi et Spiritus sancti, una potentia : unus Dominus, sine principio, sine fine, simplex et incompositus, incorporealis, sine figura, sine circumdatione : non erescens, non deficiens, non indigens, indivisus, infinitus, invisibilis, incomprehensibilis, inconvertibilis, sine interitu, immutabilis, hoc quod est, semper et idem erit : conditor omnium, potestatem habens, provisor benignus, justus iudex vivorum et mortuorum.

Et quod unicus Deus Verbum in extremo temporum natus est ex Spiritu sancto et Maria semper virgine; et quod crucifixus mortuus est propter nos; et quod tertia die resurrexit, et ascendit in cælos, et sedet in dextera Patris sui; et quod judicaturus est vivos et mortuos; et quod cum eadem carne, secundum facta sua, unusquisque vicem recipiet.

Observavit Sirmondus Sapientie nomen in divinis personis, quod tribui mos est Filio, fuisse olim qui Spiritui sancto ascriberent, ut hic voster, et autem ilium Theophilus Antiochenus et Ireneus Lugdunensis. Addo ego Marium Victorinum. Theophili enim verba sunt (*Lib. II ad Autolyicum*) : *Tres dies, qui luminarium ortum antecesserant, typus sunt Trinitatis, Dei, et Verbi ipsius, et Sapientie ipsius. Ireneus vero Deum docet ad res producendas angelorum ministerio non egere. Ministri, inquit (Lib. IV cap. 17 et 37), et ad omnia sua progenies et figuratio sua, id est, Filius et Spiritus sanctus, Verbum et Sapientia. Et alio in loco : Quoniam et Sapientia, que est Spiritus sanctus, erat apud Deum ante omnem constitutionem, per Salomonem ait Deus : Sapientia fundavit terram, paravit autem cælum Prudentia (Prov. III, 19). Victorinus (Lib. IV de Trin.) : Cum Christus natus sit, Spiritus autem sanctus scientia et intelligentia, omnia talia Spiritus sanctus, que habet, a Christo accepit, Christus a Patre, id est, ab eo quod est esse, exstiterit rita, et ab eo quod est vivere, exstiterit scientia et intelligentia, etc. Tam insolentis appellationis causa est, quod Spiritus sanctus, vel a dono sapientie nomen accepit, vel, ut creditur, est, omnium virtutum fons est atque origo. Quid si Platónico more sophia posita est pro amore sapientie? est enim Spiritus sanctus sui principii, que Sapientia generans, et Sapientie genita, amor quidam subsistens.*

2. Simplex et incompositus est Deus, eo quod non est corpus divinitas : compositio enim propria est corporum. Simplex et incompositus, eo quod non accidit ei Verbum et Sapientia : compositio enim ex substantia simul et accidentibus constare gignoscitur. Simplex et incompositus : neque enim diversa est Patris et Filii et Spiritus sancti substantia, sed una penitus eademque monstratur.

3. Et quod una est eademque Patris et Filii et

A Spiritus sancti substantia et virtus, testis est Dominus noster Jesus Christus, de semetipso florens et de Spiritu sancto. De se quidem, cum dicit : *Ego et Pater unum sumus (Joan. I, 30)*; et iterum : *Qui me vidit, vidit et Patrem (Joan. XIV, 9)*. His dictis ostendit aperto, unam esse substantiam, eandemque virtutem; nam cum dixisset Philippo : *Tanto tempore vobiscum sum, et non cognovistis me : Qui me vidit, vidit et Patrem*; docere voluit, unum nos ipsum et Patrem eundemque cernere, virtute simul, atque substantia, ex mirabilibus que faciebat. Quorum enim una voluntas, eademque sunt opera, eorum quoque est eadem substantia; ideoque dicebat Judæis : *Si non facio opera Patris mei, nolite mihi credere; si autem facio, et si mihi non creditis, operibus credite, ut sciatis et intelligatis quod Pater est in me, et ego in ipso (Joan. I, 37)*. Miræ autem etiam hoc docuit, non aliter, nisi ex operibus, divinitatem debere cognosci : quippe cum naturaliter invisibilis sit, et non aliter videatur, quam ex suis operibus et factis, ut etiam Sapientia testatur, dicens : *Ex magnitudine enim et pulchritudine operum, competenter conditor eorum perspicitur (Sap. XII, 5)*. Similiter autem etiam beatus Paulus apostolus dicit : *Invisibilia enim ipsius a creatura mundi per ea que facta sunt, intellecta conspiciuntur; sempiterna quoque ejus virtus et divinitas (Rom. I, 20)*. Docet autem iterum sanctus apostolus Joannes, quod Dominus noster Jesus Christus aperte seipsum prædicaret Judæis Filium Dei secundum substantiam, in eo quod dicit : *Propterea magis querebant eum Judæi occidere, quod non solum solvebat sabbatum; verum etiam Patrem suum Deum esse dicebat, æqualem se faciens Deo (Joan. V, 18)*. Et hoc tunc intellexerunt Judæi, quod Jesus semetipsum manifestavit, Filium secundum substantiam esse, cum diceret ad illos : *Pater meus usque modo operatur, et ego operor (Joan. V, 17)*.

4. Sed hæc quidem de seipso Dominus noster Jesus Christus docuit. Docuit autem etiam de Spiritu sancto, eo quod de Dei substantia est, et quod ea que facit Deus Pater, eandem pariter etiam Spiritus facit; cum dicit : *Spiritus veritatis, qui a Patre procedit (Joan. XV, 26)*. Porro autem cum ejiceret adversarias potestates, quas juxta consuetudinem hominum dæmones appellat, dicebat : *Si autem ego in digito Dei ejicio dæmones (Luc. XI, 20)*. Quod autem digitorum Dei Spiritum sanctum nominet, apertius cæteri evangelistæ ad hunc locum dixerunt. Matthæus quidem, cum sic dicit : *Si autem in spiritu Dei ego ejicio dæmones (Matth. XII, 28)*. Marcus vero : *Quicumque blasphemaverit in Spiritu sancto, non indulgetur ei in sæculum, sed obnoxius erit æterno peccato, eo quod dicebant : Spiritum immundum habet (Marc. III, 25)*. Hoc cum dixisset Dominus, aperte docuit unam eandemque credere substantiam Patris et Spiritus sancti, quippe cum digitus, cujus est digitus, ejusdem etiam substantie habeatur. Porro autem cum diceret discipulis suis : *Accipite Spiritum sanctum; quorum dimiseritis peccata, dimittentur eis,*

similiter ostendebat debere credere, unam eandemque esse substantiam Patris et Spiritus. Dicit etiam beatus Paulus docens: *Miscetis quod templum Dei estis, et Spiritus Dei habitas in vobis? si quis templum Dei violaverit, disperdat illum Deus* (1 Cor. iii, 16). Hoc cum dixisset, aperte docuit unam eandemque esse substantiam atque virtutem Dei et Spiritus, quippe cum non ex alia re cognoscatur templum Dei esse, nisi etiam ex inhabitante Spiritu Dei. Scribit etiam beatus Paulus de Spiritu sancto, sic dicens: *Cum vero conversus fuerit ad Dominum, tollitur volumem. Dominus autem spiritus est; ubi vero Spiritus Domini, ibi libertas* (II Cor. iii, 16, 17). Hæc cum dixisset, ostendit eandem esse substantiam, ex eo quod Spiritus est Dominus, et Spiritus Domini libertatem largitur et donat.

Deinceps vehementer disputat contra Macedonios de Spiritu sancti divinitate, et eadem unaque cum Patre et Filio substantia: cujus questionis causa primum hoc caput, totum quantum est, confectum videtur.

5. Est autem Filius in Patre, non sicut in loco: neque enim finibus circumdatur ejus substantia; sed sicut verbum in mente, sicut simplex in simplici, ut infinitus in infinito, et infectus in infecto, ut sine principio in eo qui sine principio, et Dominus in Domino, et Deus in Deo, et ejusdem substantiæ simul atque potentie. Similiter vero et Pater in Filio, et ut sonus non separandus a verbo: sensum autem dico Patrem, ex nobis accipiens exemplum, ut nos scilicet intelligamus, quemadmodum Pater in Filio, et in Patre Filius habeatur; quamvis etiam unde hoc dixerim, ex divina Scriptura causas et semina sumpserim. Nam cum Filium Verbum dixissent, qui a Deo docti sunt prophetae atque apostoli, sensum nos intelligere Patrem sine dubitatione docuerunt, quippe cum non aliter Verbum possit intelligi, nisi ex sensu seu mente nascatur. Sensum autem dico, non talem qualis est noster, quoniam ne verbum quidem Dei tale quale nostrum est: neque ejus sapientia talis est qualis nostra est. Similiter autem etiam Spiritum sanctum dicimus in Patre, et in Filio ejusdem substantiæ vel potentie, tamquam sapientiam in sensu simul et verbo. Porro autem Patrem et Filium in Spiritu ejusdem substantiæ simul atque potentie, et tamquam sensum ac verbum, quæ non a sapientia separantur, esse dicimus.

¹ Mentem dixit pro Patre, quod solent veteres theologo: sensum pro mente more veterum philosophorum, quos refert Aristoteles dixisse: τὸ ὄρον, καὶ τὸ ἀσφαιρόναι τ' αὐτὸ εἶναι (Lib. iii de Anim. cap. 3, text. 150).

6. Quod autem in Deo Spiritus est, quasi ex ejus substantia sit, et quasi idem sit uterque, et ut ita dicam, totus in toto, et qui ejus alta et profunda cognoscat, etiam beatus Paulus docet, sic dicens: *Nobis eam revelavit Deus per Spiritum. Spiritus enim omnia scrutatur, etiam profunda Dei* (I Cor. ii, 10). Unde accepto a nobis exemplo, hoc est, ex nostra

sapientia, quæ totam sensum nostrum altius penetrat, et quæ sunt in eo cuncta cognoscit, demerpsit dicit: *Quis enim novit hominum, quæ hominis sunt, nisi spiritus hominis, qui in eo est? sic et quæ Dei sunt nemo scit nisi Spiritus Dei* (I Cor. ii, 11). Ideo autem beatus Paulus de nobis accepit exemplum, ostendere volens, quemodo Spiritus Dei ipsius alta cognoscit, quoniam novit hominem imaginem esse Dei Patris et Filii et Spiritus sancti. Est enim imago Dei homo, quippe cum sit rationalis ac sensum et verbum et sapientiam habeat. Sicut etiam Moyses docet, cum dicit: *Et dixi Deus: Faciamus hominem secundum imaginem, non meam solum, sed secundum imaginem et similitudinem nostram* (Gen. 1, 26).

7. Quod autem sicut Patris est Spiritus sanctus, sic etiam Filii pariter habetur, docet iterum beatus Paulus, sic dicens: *Vos autem non estis in carne, sed in spiritu, si quidem Spiritus Dei habitas in vobis* (Rom. viii, 9), hoc est, Dei Patris. Et deinceps dicit: *Si quis autem spiritum Christi non habet, hic non est ipsius*. Dicit autem et in alio loco: *Quoniam autem filii estis, misit Deus spiritum Filii sui in corda vestra clamantem: Abba Pater* (Gal. iv, 6). Idem autem Patris et Filii est Spiritus sanctus, quoniam neque Pater est, neque Filius. Ut autem accepto rursus a nobis exemplo dicam, quoniam non est tamquam sensus generans verbum, neque tamquam verbum quod generatur a sensu, sed ut sapientia, quæ a sensu minime segregatur et verbo.

C Videri patet catholice sentire de processione Spiritus sancti a Patre et Filio: nunquam enim persona dicitur ἀλλοθεν illius esse, a qua procedit. Quod si ita sensit, a Theodoro utique recessit, qui discrete affirmat, Spiritum sanctum neque esse Filium, neque per Filium existentium accepisse (Symbol. p. 8).

8. Quod autem Patris et Filii et Spiritus sancti substantia una, eademque virtus est, etiam Moyses famulus Domini docet, cum sic dicat: *Et dixi Deus: Faciamus hominem secundum imaginem et similitudinem nostram* (Gen. 1, 26). Nam cum deberet dicere singulariter *faciam*, pluraliter *faciamus* dixit, et non secundum *meam*, sed secundum *nostram* imaginem dixit. Et iterum dixit: *Et fecit Deus hominem, non fecerunt*. Hoc autem facit, ut ostendat tres personas, hoc est, Patris et Filii et Spiritus sancti, unam esse eandemque naturam, indivisamque divinitatem. Similiter autem etiam propheta David unam eandemque virtutem Patris et Filii et Spiritus sancti docet, cum sic dicit: *Verbo Domini caeli firmati sunt, et spiritu oris ejus omnis virtus eorum* (Psal. xxxii, 6).

9. Porro autem sanctus Joannes apostolus, ut doceret unam eandemque Filii simul et Patris esse substantiam, sic dicit: *In principio erat Verbum, et Verbum erat apud Deum, et Deus erat Verbum; hoc erat in principio apud Deum, omnia per ipsum facta sunt* (Joan. 1, 1). Cum dixisset, in principio erat Verbum, et non, ex principio, neque iterum, cum principio erat Verbum, vel, sub principio, aperte docet Verbum sine principio esse, quasi superius esset

omni principio, et ipsa sit causa principii. Si enim omnia per ipsum facta sunt, cum omnibus autem etiam principium habetur, et ipsius principii, et tunc deinceps post principium spatii, Verbum ipsum est caput et causa. In quo spatio tempora vel aercula continentur. Rursum etiam cum dixisset, *Verbum erat apud Deum*, substantivum ostendit esse Verbum, quoniam non dixit, in Deo erat Verbum, sed, Verbum erat apud Deum. Porro autem deinceps dicens : *Et Deus erat Verbum*; docet unam eandemque esse substantiam atque virtutem Patris et Filii : quippe cum nihil intersit inter Deum et Deum, cum uterque principio careat, sed una sit utriusque substantia, eademque pariter et virtus. Porro autem cum dicit : *Hoc erat in principio apud Deum, omnia per ipsum facta sunt*; aperte nos docet, non duas debere substantias credere separatas, neque potestates atque virtutes, quoniam unus est Deus, qui per suum substantivum Verbum omnia condit et creat. Ideo autem docemur, non tres dicere substantias segregatas, Patrem et Filium et Spiritum sanctum, neque potestates atque virtutes a semet invicem separatas : quippe cum Deus unus sit, qui verbo et sapientia omnia creare dignoscitur.

10. Quod autem in sapientia et cum sapientia, hoc est, cum Spiritu sancto, Deus omnia facit, testis est sanctus David propheta, cum predicando Deum, et amplitudinem virtutis ejus enarrando, et divitias sapientiae ejus mirando, vociferatur haec dicens : *Quam magnificata sunt opera tua, Domine! omnia in sapientia fecisti (Psal. ciii, 24)*. Hanc sapientiam pariter et beatus Paulus nimia penitus admiratione predicat, cum sic dicit : *O altitudo divitiarum sapientiae et scientiae Dei (Rom. xi, 33)*! Et quod sapientiam Dei, qua omnia Deus fecit et facit, David propheta Spiritum Dei nuncupat, beato Paulo simili ratione consentiens, in sequentibus edocet aperte, cum dicit : *Impleta est terra creatura tua. Hoc mare magnum et spatiosum; ibi reptilia, quorum non est numerus. Animalia parva cum magnis; illic nares pertranseunt. Draco iste quem formasti ad inludendum ei; omnia te exspectant, ut des eis escam in tempore. Danto te, ipsi colligent; avertente autem te manum tuam, omnia replebuntur bonitate; avertente autem te faciem tuam, turbabuntur. Auferes spiritum eorum et deficient, et in pulverem suum revertentur. Emittes Spiritum tuum, et creabuntur, et renovabis faciem terrae (Psal. ciii, 24-30)*. In eo quod dicit propheta : *Omnia in sapientia fecisti*; et : *Emittes Spiritum tuum, et creabuntur*; aperte docuit unam esse personam utriusque, sapientiae Dei et Spiritus sancti. Similiter autem et Salomon Spiritum sanctum Dei sapientiam nominat, cum sic dicit ad Deum : *Consilium vero tuum quis scivit, nisi tu dedisti sapientiam (Sap. ix, 17)*? Et ut ostendat qualem sapientiam dicat, deinceps dicit : *Emisisti sanctum Spiritum tuum ex altis, et sic correctae sunt sententiae eorum, qui in terra sunt, et placita tua homines didicerunt, et sapientia scripti sunt (Ibid., 17-19)*; hoc est, sancto tuo

A Spiritu tuo consilium docti salvati sunt. Sicut etiam beatus Paulus ait : *Nobis enim revelavit Deus per Spiritum sanctum; Spiritus enim omnia scrutatur, etiam alta Dei (I Cor. ii, 10)*.

11. Igitur cum tales testes habeamus, non dubitare debemus quin oporteat dicere substantivam Dei sapientiam Spiritum sanctum esse, per quem omnia quae creata sunt a Deo, constare noscuntur. Sic igitur nonnulli minus intelligentes, unam eandemque personam sapientiam Dei et unigenitum Deum Verbum esse dixerunt, volentes a beato Paulo causas et semina sumere; in eo quod dicit : *Nos autem predicamus Christum, et huic crucifixum. Judaeis quidem scandalum, gentibus vero stultitiam, ipsis vero vocatis Judaeis et Graecis Christum Dei virtutem, et Dei sapientiam (I Cor. i, 23, 24)*. Sed in his quae dixit beatus Paulus, non unigenitum Deum Verbum significat virtutem et sapientiam; sed ordinationem crucis. Statim enim in sequentibus dicit : *Quia stultum Dei, sapientius est hominibus; et infirmum Dei, fortius est hominibus (Ibid., 25)*. Nemo autem prudentium audeat dicere, quod stultum Dei et imbecillum Deus Verbum est; sed, sicut praedixi, crucis ordinationem significat, eo quod illud, quod incredulis videtur esse stultum, hoc est, Christum crucifixum credere Deum esse, hoc maximam sapientiam habet : et quod videtur esse imbecillum Christi, propter quod pro nobis mortuus est, hoc maximam virtutem habet : de qua sapientia atque virtute non est nunc tempus dicere.

C Quos minus intelligentes dicit, vel sunt qui Verbum et Sapientiam divinam unam esse personam asserunt; et convicium facit omnibus fere Patribus; vel qui ex Apostoli verbis, id concludebant; et merito arguit Arianos id ipsum molitos, ut testatur Theodorotus (*In epist. I ad Cor.*).

12. Per multos igitur testes docemur a Deo, quod unum habeat substantivum unigenitum Deum Verbum, unam sapientiam substantivam Spiritum sanctum, per quem Spiritum, et per quod Verbum, omnia sapientia, sermo, scientia, caeteraque munera credentibus praestantur a Deo. Sicut etiam beatus Paulus docet, cum sic dicit : *Habes igitur gloriam in Christo Jesu ad Deum. Non enim audeo aliquid loqui eorum, quae per me non efficit Christus in obedientiam gentium, verbo et factis, in virtute Spiritus sancti (Rom. xv, 17)*. Non solum habebat beatus apostolus Paulus in se loquentem Christum et Spiritum sanctum; sed etiam caeteri omnes prophetae et apostoli et evangelistae. Sicut etiam Dominus noster Jesus Christus docet, cum dicit : *Id o ecce ego mitto ad vos prophetas et sapientes et scribas (Math. xxiii, 34)*. Similiter autem et de Spiritu Dei dicit : *Ideo et Sapientia Dei dicit : Mitto ad ipsos prophetas et apostolos (Luc. xi, 49)*.

13. Quod autem Spiritus sanctus Dominus et Deus est, et tanquam Dominus noster credentibus et ipse munera largitur et donat, rursus idem beatus Paulus docet, cum dicit : *Divisiones vero gratiarum sunt, idem autem Spiritus, et divisiones ministrorum*

tionum sunt, idem autem Dominus; et divisiones operationum sunt, idem vero Deus, qui operatur omnia in omnibus (1 Cor. xii, 4). In hac igitur enumeratione donorum sancti Spiritus, addens ubique beatus Paulus, idem autem Dominus, et idem Deus, aperte docet, quod Spiritus sanctus Dominus et Deus est. Manifestius etiam etiam in sequentibus ostendit; enumeratis enim donis et operibus atque ministris, adjecit statim dicens: *Hæc autem omnia operatur unus atque idem Spiritus, dividens singulis prout vult* (1 Cor. xii, 11). Rursus idem beatus Paulus docere nos aperte volens, unam esse substantiam Patris et Filii et Spiritus sancti, ait: *Unus Dominus, una fides, unum baptisma, unus Deus pater omnium* (Ephes. iv, 5). Patrem autem nominat eorum, qui in nomine Patris et Filii et Spiritus sancti per baptisma nati sunt. Non ignorans autem beatus Apostolus, esse baptisma aque, et baptisma spiritus, dixit unum baptisma: sed bene dixit, sciens unum esse baptisma, in eo quod in nomine unius Domini omnes baptizentur et credant. Solet etiam idem beatus Apostolus Patrem et Filium et Spiritum sanctum, sicut unum Dominum et unum Deum, sic etiam unum Spiritum nuncupare, cum dicit: *Sicut enim corpus unum est, et membra multa habet, omnia autem membra corporis cum sint multa unum sunt corpus; sic etiam Christus: nam in uno Spiritu nos omnes in unum corpus baptizati sumus, sive Judæi, sive gentiles, sive servi, sive liberi, et omnes in unum Spiritum potati sumus* (1 Cor. xii, 13).

14. Nemo autem, cum audiat dicentem beatum Apostolum, quod in uno Spiritu nos omnes baptizati sumus, et in unum Spiritum potati sumus, de solo eum Spiritu dixisse credat, aut de solo Patre: quippe qui ita credit, tollit baptisma. Neque enim qui baptizati sunt in uno Spiritu, in solo Patre baptizati sunt, neque in solo Filio, neque in solo Spiritu sancto, sed in nomine Patris et Filii et Spiritus sancti: quod quidem est commune nomen, non per confusionem personarum, sed per unitatem nature, unus Dominus, unus Deus, unus Spiritus. Semper enim Pater est, non desinens esse Pater: semper autem et Filius, perseverans esse perpetuo Filius: semper et Spiritus sanctus, qui numquam Pater aut Filius efficitur.

15. Quid igitur ad hæc respondebunt nobis, qui Arii et Eunomii nefanda dogmata sequuntur, et a Patris substantia Filium separari contendunt, et Spiritum sanctum? qui cum hæc dicant: In nomine Patris et Filii et Spiritus sancti; etiam ipsi suos se baptizare non denegant, et credunt per baptisma in remissionem peccatorum similiter etiam Patris et Filii et Spiritus sancti sanctificatione dignandos: non tamen desinant blasphemantes in Filium et Spiritum sanctum, cum dehereat cæcitate tandem aliquando liberati respicere et intelligere, non aliter libertatem famulis posse præstari, nisi a Domino proprio. Sin vero dixerint a solo Patre libertatem vel indulgentiam peccatorum eos qui baptizantur

accipere, et a solo Patre sanctificationem mereri, sciant non aliter quemquam eorum qui baptizantur, his dignum donis fieri posse, nisi etiam a Filio et Spiritu sancto munera seu dona percipiant. Testis est beatus apostolus Paulus ad Corinthios scribens cum dicit: *Neque fornicarii, neque idolorum cultores, neque adulteri* (1 Cor. vi), etc. Et adjecit: *Et hæc quidem fuistis, sed abluti estis, sed justificati estis, in nomine Domini nostri Jesu Christi, et in Spiritu Dei nostri* (Ibid. 11). His igitur omnibus testimoniis, quæ prædicta sunt, una eademque Patris et Filii et Spiritus sancti substantia satis abundeque monstratur.

CAPUT II.

De creatione, et invisibilibus creaturis.

16. Creando Deus, non natura creat, sicut gentiliū fabula delirantium putat, sed magis voluntate. Libera enim Divinitas est, ac non necessitati nature serviens, ignium, sicut æstimant, ritu, qui non voluntate, sed urente et confligante natura, vicina corpora concremare noscuntur. Deus autem non ita facere consuevit. Super enim omnem intellectum sensibilemque naturam ineffabilis et incomprehensibilis substantia est: quippe cum nulli Divinitas visibilis habeatur; sicut beatus Paulus testatur, dicens: *Regi autem sæculorum incorruptibili, invisibili, soli Deo honor et gloria* (1 Tim. i, 17). Et iterum dicit: *Qui solus habet immortalitatem, lumen habitat inaccessible, quem vidit nullus hominum, neque videre potest*. Eadem autem etiam beatus Joannes docet, cum dicit: *Deum nemo vidit unquam. Unigenitus Filius, qui est in sinu Patris, ipse narravit* (1 Joan. iv, 12). Ergo quoniam supra omnem sensum Deus est, voluntate creat, non natura: nam si natura Deus crearet, et non voluntate, infiniti mundi creati reperirentur, innumerabiles etiam, qui per dies singulos crearentur. Nos autem, gentiliū delirante fabula remota, divinæ Scripturæ pareamus, quæ docet aperte, quod Deus ea quæ creat, voluntate vel imperio creat. Sicut et famulus Dei Moyses docuit, cum diceret: *Et dixit Deus: Fiat lux*; et adjecit: *Et facta est lux*. Et iterum: *Et dixit Deus: Fiat firmamentum*; et præceptum complebatur ex imperio. Et iterum: *Et dixit Deus: Fiant luminaria*; et quæ ante non erant mox efficiebantur. Pariter etiam David propheta dicit: *Ipse dixit, et facta sunt; ipse mandavit, et creata sunt* (Ps. cxlviii, 5); et iterum: *Omnia quæcumque voluit Dominus fecit, in cælo, et in terra, in mari, et in omnibus abyssi* (Ps. cxxxiv, 6).

Idipsum Patres ejusdem ætatis, quotquot de creatione mundi scripserunt, adversus gentiles, sive, ut aiunt, Græcos, id est, Platonem et Aristotelem, pugnarunt. Auctor libri Questionum ad Græcos, etc. Basilius, Ambrosius, auctor Questionum novi et veteris Testamenti, et qui non alii? Erat autem hoc gentiliū placitum: *τὸ εἶναι καὶ τὸ βούλεσθαι καὶ ὁ θεός*. Vide Joannem Philoponum adversus Proclum de æternitate mundi.

17. Si igitur quanta vult, Deus facit et creat, impie Origenes ac nefarie fatuus est, qui sic dixit (*Lid. ii περὶ Ἀρχῶν*): Non omnia quæ voluit Deus fecit,

sed ea tantum quæ potuit continere et comprehendere. Qui cum hoc dixit, ademit Domino cunctorum potentiam, quasi ex parte dimidia ei faciendi potestas daretur. Nam si continendi, ac sibi, quæ faceret, subjugandi non habet, ut ille æstimat, facultatem, ne creandi quidem scilicet potestatem habebit. Nam qui creandi facultatem habet, et subjugandi sibi creata similiter habebit. Nos igitur beato paræamus Job, qui sic dicit ad Deum: *Novi quod omnia potes, impossibile autem tibi nihil est (Job. xlii, 2)*. Et pio religioseque credamus, una cum his videlicet viris, qui a Deo docti sunt, eo quod Deus omnia potest, et creando voluntate creat, non natura; et quod quando vult creat; et quæ vult et quanta vult et qualia vult; et nihil est impossibile voluntati ejus. Voluntatem vero Dei sine principio esse dicimus: B sine principio enim novit Dominus, quæ creâtures est, et quando facturus, et quanta et qualia creare molietur.

Locus Originis est in secundo libro *περί Αρχῶν*, prout refertur in excerptis subjunctis epistolæ imperatoris Justiniani ad Menam: *Πεπρασμένη γάρ είναι καί τήν δύνανον τοῦ Θεοῦ λακτίον, καί οὐ προφάσει εὐφημίας τήν περιγραφήν αὐτῆς περιαιρετέον; πεποίηκε γάρ τσαῦτα ὅσων ἡδύνατο περιδοῦναι, καί ἔχειν ὑπὸ χεῖρα, καί συγγρατεῖν ὑπὸ τῆν ἑαυτοῦ πρόνοειν, ὥστερ καί τσαῦτην ὕλην κατασκευάσεν, ὅσην ἡδύνατο διακοσμήσαι.*

18. Et primas quidem dicimus fuisse creatas rationabiles substantias, quæ cælestes habentur, et eas plurimas ac diversas substantia pariter ac virtute, sicut beatus David eas cæteris anteponens dicit: *Laudate Dominum de cælis, laudate eum in excelsis. Laudate eum, omnes angeli ejus, laudate eum, omnes virtutes ejus (Psal. cxlviii, 1)*. Nam cum cælorum et angelorum faceret mentionem, et potestates et excelsa nuncuparet, diversas earum substantias edocebat, variasque pariter dignitates ac merita. Rursus etiam docet, non eandem omnium esse naturam, cum dicit: *Qui facit angelos suos spiritus, et ministros suos ignem urentem (Ps. ciii, 4)*. Ignem et spiritum cum propheta dixisset, variis ac diversis usus est elementis, ut nos apertius edoceret, ex sensibili videlicet exemplo. Eas etiam diversas habere substantias etiam beatus Paulus, cælestes terrenis anteponens potestates, dicit: *Ut in nomine Jesu omne genu flectatur, cælestium, et terrestrium, et infernorum (Philip. ii, 10)*; infernorum enim cum dixisset, solutas animas corporibus nominavit. Porro autem docet varias earum esse dignitates speciesque diversas, cum dicit: *Qui est imago Dei invisibilis, primogenitus lotius creaturæ, quod in ipso creatu sunt omnia, tam cælestia, quam terrestria, visibilia et invisibilia, sive throni, sive dominationes, sive principatus, sive potestates (Col. i, 15)*. Cum igitur cælestia terrenis anteponeret, mox adjecit etiam homines, qui in Christo creati sunt, dicens: *Et ipse est caput corporis Ecclesiæ, qui est principium primogenitus ex mortuis, ut fiat in omnibus ipse primatum tenens (Ibid., 18)*. Similiter autem etiam Dominus noster Jesus Chri-

stus docet diversitatem substantiæ spirituum eorum, qui a Deo recesserunt, ex quibus solet divina Scriptura dæmones appellare, et principatus et potestates, cum dicit: *Hoc genus non ejicitur, nisi in oratione et jejunio (Math. xvii, 20)*. In eo autem quod Dominus dicit, *hoc genus (Marc. ix, 28)*, ostendit in ipsis varia esse genera substantiarum, speciesque diversas. Hæc autem omnia dixi, ut divitias Dei virtutis ostenderem: nam si omnipotens Divinitas est, necesse est etiam prædives habeatur.

Infernorum nomine appellari credidit animas corporibus solutas, quia fuit in opinione veterum putantium in subterraneis locis animas expectare supremum diem, quo judicatur, vel in cælum subvolant, vel detrudantur in æternum supplicium.

CAPUT III.

De corporibus cælestibus.

19. Nos etiam hoc a Scriptura divina didicimus, quod Deus cælestibus cunctis rationabilibus potestatibus dedit habere liberam voluntatem, sicut etiam hominibus in terra præstitit: nam æmo omnium, qui rationem habet aut sensum, invitus poterit Deo, vel sine voluntate servire; sed omnes ei sponte propria scilicet obsecundant. Alioquin si id non esset, neque laudatio eos, neque vituperatio sequeretur, aut crimen, sicut et in cæteris animalibus contigit irrationalibus. Omnes igitur contrariorum capaces habentur, tam boni dico, quam pravi. Boni quidem, cum id quod Deus vult faciunt; pravi autem, quando mandata Domini minime custodiunt. Et quod angeli cælestesque virtutes, cum Dei ininime præcepta contemnunt, laude potiuntur ingenti, testis est beatus David ita dicens: *Benedicite Deum, omnes angeli ejus, potentes virtute, facientes verbum ejus, ad audiendam vocem sermonum ejus. Benedicite Dominum, omnes virtutes ejus, ministri ejus, facientes voluntatem ejus (Ps. cii, 20, 21)*. Ex hac igitur laudatione, id est, ex observatione Domini præceptorum, beata scilicet vita et perpetua fruuntur. Sed sicut omnes, qui Dei faciunt voluntatem, perenni beatitudine potiuntur, et laudes a Deo consequuntur æternas; sic et e diverso cuncti, qui divina præcepta contemnunt, æterna vituperatione damnantur.

Qui numerus fuit in editione Sirmondi decimus nonus et vigesimus, eum nos vigesimum primum et vigesimum secundum fecimus, jubente ratione emendari codicum perturbationem. Cum enim Rufinus, quæ de invisibilibus substantiis tractaverat, ita conclusit: *De invisibilibus quidem substantiis sufficienter dictum; ostendit satis, se omnia prosecutum, quæ ad eas pertinerent. Quomodo igitur postmodum de ipsarum voluntate, sive in bonum, sive in malum, absque methodi vitio ageret? Deinde par est credere servatum id a Rufino, quod solebat ab omnibus in hoc argumento, ut prius de substantiis invisibilibus cælestibus, quam de visibilibus item cælestibus diceret. Denique ipsa series orationis emendationem hanc nostram per se satis probat.*

20. Unde ille, quem divina Scriptura diabolum nominare consuevit, et ejus pariter qui dicuntur angeli, cum primis hominibus inviderent, Adam dico et Evæ, a beata vita, quam primum possederant, se-

melipsum alienarunt: et homini quidem per deceptionem, quam ipsi penitus excogitarunt, persuaserunt peccantes, ut a mandato Dei protinus devieret, semetipsum autem æterno pariter supplicio subjugarunt. Sicut et Dominus noster Jesus Christus docet, cum ad illos dicit, qui propinquo suo misericordiam deuegarunt: *Ite in ignem æternum, qui preparatus est diabolo et angelis ejus; esurivi enim, et non dedistis mihi manducare, etc.* (Matth. xxv, 41). Quod autem diabolus, vel ejus qui dicuntur angeli, de creaturis cœlestibus sunt, rationabilibusque virtutibus, testis est beatus Petrus, cum sic dicit: *Si enim Deus angelis, qui peccaverunt, non pepercit* (II Petr. ii, 4). Similiter autem et beatus Paulus docet, dicens: *Nescitis quoniam angelos judicabimus* (I Cor. vi, 3)? Ne quis igitur arbitretur captus errore, quod isti ante peccaverunt, quam hominibus inviderent, et post illud peccatum, ad decipiendos homines devenerint, sicut nefarius Origenes docebat; sed, ut superius dixi, ex eo quod diabolus in serpentem transfiguratus Evam decepit. Quod autem ex illo diabolo, veritate penitus derelicta, transtulit se protinus ad mendacium, ex quo Evam, ut dixi, peremit morte peccati, testis est Dominus noster, cum dicit Judæis non credentibus sibi: *Vos ex patre diabolo estis, desideria patris vestri diaboli vultis facere. Ille homicida erat ab initio, et in veritate non stetit, quia veritas non est in eo. Quando loquitur mendacium, de propriis loquitur, quoniam mendax est et pater ejus* (Joan. viii, 44). Ergo cum dixisset Dominus, quod ille homicida erat ab initio, et quod in veritate non stetit, aperte docuit, quod ex eo diabolus a veritate decidit, ex quo primitus per fallaciam mendacii Evam errore deceptam morte prævaricationis occidit. Rursus etiam ideo dictum est, quod quando loquitur mendacium, de suo loquitur, quoniam primus ipse, ficta fallacia, etiam mendacium procreavit. Unde etiam ceteri, qui una cum ipso homini inviderunt, ipsius diaboli angelique nominati sunt, quasi ipse primus hujusmodi malitiae causa esset et caput. Sed de istis quoque sufficienter dictum.

In eo quod angelos peccasse primum invidentia erga homines asserit, habet consentientes e Patribus nonnullos, ut Ireneum, Lactantium, Cyprianum, Methodium apud Epiphanium et Photium, Gregorium Nyssenum, et alios, quorum tamen non una est explicandæ sententiæ ratio. At in eo, quod Origenem arguit docentem, dæmones prius peccasse, quam hominibus inviderent, dissentit Ecclesiæ magister longe pluribus, ipsique adeo sacræ Scripturæ, cujus id per vulgatum est: *A superbia initium omnis peccati* (Eccli. x, 15); quamquam respexit forte ad opinionem Origenis, quod ante conditionem mundi hujus peccaverint multi, tum dæmones, tum animæ, propter quæ e cœlo in corpora præcipitarentur.

Diabolum ipsum, id est, dæmonum principem transfiguratum in serpentem tentasse Evam, constans est veterum opinio, de qua diximus ad tractatum Nestorii adversus Pelagianos.

21. Sed de invisibilibus quidem substantiis sufficienter dictum; nunc vero de sole simul et luna,

A cæterisque luminariibus oportet exponam: hæc enim nonnulli, mentis errore decepti, animalia rationabilia esse dixerunt. Quorum dementiam etiam nefarius Origenes secutus est (*Lib. i Inspi' Ἀρχῶν c. 7*), qui cum vellet ex divina Scriptura exemplam sumere, quæ ibi de luminariibus optime dicta fuerant, hæc ipse perperam, ut sibi libitum est, ausus est vertere. Sciendum est igitur, quod divina Scriptura nusquam eorum veluti animalium fecerit mentionem. Sed luminaria facta fuisse dixit, et ob hoc solum creata, ut super terram lucerent, et essent hominibus signa temporum, mensium, et annorum. Sin autem nobis dixerint, qui erroribus favent hujusmodi: Cur non animalia sunt luminaria, et rationabilia, cum de ipsis scriptum sit hoc modo: *Astra autem non sunt munda in conspectu ejus* (*Job. xxv, 8*), hoc est Dei? audiant a nobis quod qui hoc dixerat, non dignus erat auctoritate, quippe cum Dominus ad ipsam dixerit: *Nihil veri locutus es de famulo meo Job*. Tamen etiamsi a beato dictum hoc fuisset Job, ne ita quidem firma probatio videretur. Neque enim ex eo quod non munda sunt in conspectu Dei, ideo dicuntur animalia; alioquin etiam menstrua mulierum ab ipsis animalia nuncupentur, et leprosa domus, quoniam ne ista quidem munda sunt apud Deum, secundum legem Moysi: multa enim eorum quæ sine anima sunt, ratione quadam, sæpe legimus immunda. Adjeit etiam Origenes illud, quod a propheta David dictum est: *Sol cognovit occasum suum* (*Ps. ciii, 19*); necnon etiam illud, quod Deus dixit ad prophetam

C *Isaiam: Ego omnibus stellis mandavi* (*Isai. xlv, 12*). Hoc autem facit, confirmare volens nefandam hæresim suam; dicit enim (*Loco antea cit.*) quod luminaria dudum fuerint intellectus et sensus, qui quia negligenter versati sunt, sua postmodum virtute privati, ad ignea ista damnati sunt corpora, ut super terram luceant.

Multis in locis Origenes secutus est opinionem Platonis animam tribuentis, non tantum mundo, sed etiam astris, eamque rationalem, ut suos motus, jubente Deo, peragerent. Omnium maxime insignis habetur lib. i Inspi' Ἀρχῶν cap. 7, quem exprobrat Origeni non solus Rufinus, verum et Theophilus Alexandrinus (*Homil. 1 et 2 paschali*), Hieronymus (*Epist. 59 ad Avitum, et epist. 61 ad Pammachium*), Epiphanius (*Epist. ad Joan. Hierosolymit.*), Justinianus imperator (*In epist. ad Menam*), alique bene multi: ibi enim abutitur testimoniis Scripturæ, quæ Rufinus exponit. Miror vero quid causæ fuerit cur tam vehementer in Oriente super ea questione Patres a me laudati, alique, ut Basilius in Genesis enarratores, Origenem accusarent, cum in Occidente Augustinus, sin minus Platoni assenserit, saltem dubius exstiterit, ut constat pluribus ex locis (*Lib. ii de Gen. ad lit. cap. 18, et Enchirid. c. 58 et l. xiii de Trinit. c. 16*). Admirationem auget divus Thomas, qui cum sententiam Aristotelis attulisset de anima cœli: *Hoc autem, inquit, quod dictum est de animatione cœli, non diximus quasi asserendo secundum falsam doctrinam, ad quam nihil pertinet, sive sic, sive aliter dicatur. Unde Augustinus in Enchiridio dicit: Nec illud quidem certum habeo, utrum ad eandem societatem, scilicet angelorum, pertineant sol et luna, et cuncta sidera, quamvis nonnullis lucida esse corpora, non tamen sensu vel intelligentia prædita videantur.*

22. Similiter autem gentiliū errorem approbare desiderans sic dicit, quod ideo posuit Deus luminaria in firmamento in signa, ut eorum hujusmodi motus nobis facta nostra significant. Discant igitur qui nefariam Origenis hæresim sequuntur, non sic accipere divinam Scripturam, neque evertere hujus intellectum, ut pro historia scilicet utantur allegoria, secundum voluntatem suam. Nam cum dicentem terræ audimus Jeremiaū prophetam: *Terra, terra, terra, audi verbum Domini, scribe hunc hominem abdicatum (Jerem. xxii, 29)*; non ideo debemus dicere quod quasi animali rationabilique terræ propheta præcipiat. Solet etiam David propheta hujusmodi corporibus imperare, cum dicit (*Ps. cxlviii, 7*): *Laudate Dominum de terra, dracones et omnes abyssi, ignis, grando, nix, glacies, spiritus procellarum, quæ faciunt verbum ejus; montes et omnes colles, ligna fructifera et omnes cedri*. Non propterea docet nos ut hæc omnia rationabilia esse credamus. Sed Origenes nunc ejusque socii dimittantur.

Locus Origenis, in quem Rufinus intendit, videtur mihi fuisse in Commentariis Genesis, ex quibus fragmentum Eusebius retulit (*Lib. ix de Præparat. Evang*). Sic enim se habet ex versione Vigeri: *Consilio Dei factum est, ut ex vario astrorum situ eorum quæ, partim singulis, partim in universum eveniunt signa quædam hauriant, non jam homines certe, ex illa enim siderum conversione quidquid aut facturi singuli sint, aut passuri, vere ac certo intelligere operæ est humanas vires longe superantis; sed naturæ illæ superiores, quas pluribus sane de causis eam in cognitionem venire necesse est, uti deinceps demonstrabimus*. Et inter proponendas quæstiones quæ solvantur: *Quomodo rerum illarum quæ hominum generi eventiant, signa quidem sidera sint, causæ vero minime: quamobrem certam et exquisitam homines earumdem rerum cognitionem habere non possint, sed naturis humana superioribus præposita signa illa sint?*

CAPUT IV.

De hominis anima.

23. Mundum Dominus cum crearet, cælum, inquam, et terram, et omnia quæ in eis sunt, solum hominem secundum imaginem suam et similitudinem fecit, sicut Moyses docet, ita dicens: *Et dixit Deus: Faciamus hominem secundum imaginem ac similitudinem nostram (Gen. 1, 26)*. Et cum Moyses hoc ex persona Dei dixisset, ipse protinus adiecit dicens: *Et fecit Deus hominem, ad imaginem Dei fecit eum*. Utronque Moyses, unum scilicet intelligens, tam imaginem dico quam similitudinem, imagine nominato, similitudinem penitus reticuit. Alioquin si non ita esset, nunquam postea dixisset Jacobus apostolus in Epistola sua, cum doceret nos non debere uti lingua ad ministerium mali, hoc modo: *In ipsa benedicimus Domino et Patri, et in ipsa maledicimus hominibus, qui secundum similitudinem Dei facti sunt (Jac. iii, 9)*. Hominem igitur Deus omnibus dominari quæ ipso creavit, tam in terra quam in mari, præposuit, eo quod imago ipsius est homo, sicut et beatus Paulus docet ita dicens: *Nam vir quidem non debet operire caput, cum sit imago et gloria Dei (I Cor. xi, 7)*. Propter id quod homo cunctis irrationalibus antefertur animalibus quibus dominatur, per hoc ipsum etiam

A omnium dominus effectus est. Nam irrationalia quidem animalia, sicut Moyses docuit, ex terra et aqua creata, ex eis tam animam quam corpus habent. Homo autem corpus quidem videtur cum cæteris habere commune; animam vero multo præstantiorem, sicut Moyses iterum dicit hoc modo (*Gen. ii, 7*): *Et plasmavit Deus hominem de limo terræ, et insufflavit in faciem ejus spiritum vitæ, et factus est homo in animam viventem*.

Hominis naturam laudat, quod fecere postea maligne Pelagiani; quia est opus divinarum manuum; quia factus ad imaginem et similitudinem Dei; quia dominatur cæteris animantibus; quia rationis et liberi arbitrii particeps; quia corpus et animam a Deo accepit, etc. Tantis præconiis fraudem parat.

24. Homo igitur ideo potior omnibus est, quoniam sensibilem et rationalem animam habere dignoscitur, et eam liberi arbitrii. Ergo quasi prudentes Moysen audiamus dicentem quemadmodum Deus hominem creaverit; sic enim nobis Moyses cæteri prophete de Deo narrant, sicuti possumus intelligere. Neque enim ut homo est Deus, ex anima factus et corpore, ut vel manibus hominem formet, et fingat, vel ex aere spiritum trahens in faciem ejus insufflet, et sic eum vivifcet; omnia enim per unicum Verbum et Spiritum sanctum voluntate facit et fecit.

Solent vero etiam prophete non solum hominem, sed etiam cælum et terram, et quæ in istis sunt præcepto Dei creata, opera manuum Domini nominare. Testis est David propheta ad Deum dicens (*Psal. viii, 4*): *Et videbo cælum operam digitorum tuorum, lunam et stellas quæ tu fundasti*. Et iterum (*Ps. ci, 26*): *In principio tu, Domine, terram fundasti, et opera manuum tuarum sunt cæli*. Similiter autem et Isaias propheta ex Dei persona sic dicit (*Isai. xlviii, 12*): *Audi me, Jacob et Israel, quem ego voco. Ego sum ipse ego primus, et ego novissimus. Manus meæ fundavit terram, et dextera mea firmavit cælum*. Et iterum sic dicit Dominus (*Isai. lxxvi, 1*): *Cælum mihi sedes, et terra scabellum pedum meorum. Quam domum edificabitis mihi, et qui locus requietionis meæ? omnia enim ista manus mea fecit*.

Hominem probat esse opus ad imaginem Dei factum, non tantum adversus Manichæos, sed etiam contra catholicos; nimirum ut ex veritate confessæ subdele conficiat postea nullum esse peccatum naturæ. Unde sub finem addit: *Omnia per unicum Verbum et Spiritum sanctum voluntate facit et fecit*; quo callidius nihil dicere potuit ad rem suam; nam facile videtur minus prudentibus nullo vitio laborare opus illud, quod Deus optimus maximus per Verbum tamquam per ideam artificem, et Spiritum sanctum principium omnis boni, voluntate recta, simul et omnipotente, non fecit tantum olim, cum hominem formaret, sed etiamnum facit, in singulis conceptibus. Hunc locum Julianus videri potest imitatus, cum scriberet (*Libelli part. ii, num. 7*): *Ad imaginem quoque Dei non solum factum hominem, sed ei fieri confirmatur*. Tum adducit testimonium Jacobi a Rufino allatum.

25. Est igitur homo, sicut divina Scriptura nos docuit, corpus quidem habens ex terra, animam vero

sibi creatam ex nihilo, et eam sicuti sensibilem et a rationalem, sic etiam immortalem, ut utrumque nos docet Testamentum, tam novum dico quam vetus. Nam et Dominus noster Jesus Christus ait (*Matth. x, 28*): *Nolite timere eos qui occidunt corpus, animam autem non possunt occidere; sed potius eum timete qui potestatem habet animam et corpus perdere in gehenna.* Ignotum supplicium interitum nuncupavit. Nam quomodo fieri potest, uti quod penitus perit, et nusquam prorsus constare potest, æternam perpeti valeat ultionem, cum Dominus iterum dicat (*Matth. xxv, 46*): *Et ibunt isti in pœnam æternam, justi autem irruam æternam?*

26. Nec dicendum est animam partem Dei esse, sicut imprudentum et indoctorum sermo habet. Nam si hoc ita esset, numquam Deus partem suam perenni supplicio subjugaret. Sed ne peccare quidem omnino ipsa potuisset, quasi pars Dei, quippe cum Deus sit immutabilis semper sicuti natura, sic etiam voluntate. Et iterum, si anima nostra pars Dei esset, nullo penitus corporali vitio domaretur; nam Divinitas est semper invicta, et nulli umquam subdito vitio corporali.

Non calumniam facit Origeni, cum ab eo traditam scribit animorum προπαρξιν; nihil enim frequentius occurrit cum in aliis Operibus, tum maxime in libris *Ἐπιτ. Ἀρχῶν*. At quod ipsum ideo impietatis accusat, quia dixit animas factas ante corpora, non consentit Rufino Aquileiensi (*In apo'ug. ad Anastas.*) immo nec Augustino dubitanti quænam de quatuor pervulgatis opinionibus circa originem animorum verior foret (*Epist. 28 ad Hier., et 457 ad Optatum*); consentit tamen et sibi ipsi in anathematismis, et Hieronymo (*Epist. 59 et 61*) quem magistrum sequitur, et aliis Orientalibus, qui acrius inveci sunt in προπαρξιν animorum. Possent vero videri inveci jure, si Origenianam solam peterent, de qua diximus in notis ad anathematismos, nihil enim ea absurdum. Sed si quamlibet intellexerint, et eam quoque de qua se dubitare Augustinus constanter scripsit, injuriam fecerunt magnis omnino viris, sanctisque fidei defensoribus; quamquam nunc Auditiandi causa sublata est, sive Ecclesie definitione, sive opinione fidelium, sive consensione doctorum. Porro malitiose Rufinus meminit Manichæorum et Origenis, ad præveniendos nimirum animos legentium, abducendosque calide in errorem, quo credant, aut cum Manichæis sentire, aut cum Origene, eos qui constanter peccatum Adami nocuisse posteris, et ipsos etiam infantes in remissionem peccatorum baptizari.

27. Sicut ergo qui ita credunt, impie credere comprobantur; sic etiam illi qui animas dicunt ante corpora factas fuisse, multum a pietate distare inveniuntur. Unde impius Origenes gentiliū captus errore, et ab eo nolens penitus abscedere, novarum etiam studens auctor esse sectarum, conjecturis illorum alio modo translatis edocuit: de quibus in præsentibus disputandam esse non arbitror, ne nos multum verborum mittamus in silvam. Quia igitur ad confirmandam hæresim suam nefariam prædictus Origenes ex divina Scriptura sumere conatur exempla, redarguamus eum Scripturam penitus ignorasse divinam, et eam sine sensu docuisse, nam cum ipse diceret in primo creature factio cælum cum terra creatum non

e se corpus firmum, sicut hoc quod videtur, sed omne hoc sensibilem rationalemque esse substantiam, et eam unius ejusdemque naturæ, in his rationabilibus sensibilibusque substantiis etiam animas hominum comprehendens. Et post hæc, animalium quæ sexta die creata sunt faciens mentionem, in ea hominem quoque creatum reperiens, suum jam non potuit affirmare signum, neque propriam roborare fallaciam; sed, quasi illorum quæ ante docuerat penitus fuisset oblitus, invitatus fatetur animas creatas esse, et eas iterum incorporas. Respondent igitur nobis qui nefandam Origenis hæresim venerant et colunt, et ejus expositiones de divina Scriptura ad cælum usque summis præconiis tollere moliantur, quomodo animæ sine corporibus possint intelligi, cum Moyses nos doceat dicens: *Et fecit Deus hominem, ad imaginem Dei fecit eum, masculum et feminam fecit eos* (*Gen. i, 27*). Nam hoc omnibus claret, quod animæ sexus utriusque capaces esse non possunt, nisi sola corpora, quæ graviora noscuntur. Quomodo iterum et illud dictum audire poterant sola sine corporibus animæ: *Crescite, et multiplicamini?* siquidem, etiam secundum ipsum Origenem, incorporalium natura neque multiplicari potest, neque crescere. Vel quomodo sine corporibus animæ creatæ in cælis habitare poterant, cum Deus benedicens illis quos fecerat masculum et feminam, sic dixerit: *Crescite, et multiplicamini, et implete terram* (*Ibid., 28*)? Sed Origenes iterum ejusque socii dimittantur.

Cum Origenem ait captum errore gentiliū in hanc opinionem venisse quam reprehendit, gentiliū nomine significat Empedoclem, Pythagoram, et Platonem, quos sibi prævisse Origenes testatur (*Lib. i contra Celsum*). Poterat ipsis accensere Aristotelem, qui non solum ait (*Lib. iii de Anim. cap. 6 text. 20*), mentem extrinsecus advenire, cum gignitur homo; sed etiam esse separabilem, immixtam et imparabilem, atque essentialiter *ἐνέργειαν*; immo immortalem et sempiternam, quæ infinito tempore existens in alia subinde corpora illabatur, nec tamen in uno recedat gestorum in altero, quoniam pars quæ recordatur corruptibilis est: *Ὁυτος ὁ νοῦς*, inquit, *χωριστός, καὶ ἀμείωτος, καὶ ἀπαθής τῆ εὐσίας ὧν ἐνεργεῖται.* *Ἄτι γὰρ τιμωτέρων τὸ πῶτον τοῦ πάσχοντος, καὶ ἡ ἀρχὴ τῆς ἄτης.* Et paulo post: *Χωρισθὴς δὲ ἐστὶ μόνον τοῦθ' ὅτι ἐστὶ, καὶ τοῦτο μόνον ἀθάνατον, καὶ αἰδῖον.* *Ὁδὲ μνημονεύομεν δὲ, ὅτι τὰς τὸ μὲν ἀπαθὴς, ὁ δὲ πῶτον τὸς νοῦς φθαρτός, καὶ ἀνευ τούτου εὐθὺς νοῦς.*

28. Quia igitur nonnulli sunt qui, dementia capti, dicunt quod ex una anima primi hominis Adam anima Evæ mulieris assumpta sit; nonnulli etiam, quod ex solo Adam cum seminis factu in omnes quæ ex eo nati fuerunt animæ transmissæ sint; et alii, quod ex Eva sola magis animæ fuere translata, et sic a parentibus ad eorum liberos deductæ sint: respondendum est his hoc modo. Cur ergo Adam, qui primus de terra creatus est secundum carnem, de costa quæ ex ipso fuerat sublata in Spiritu Dei prophetando dicebat: *Hoc nunc os ex ossibus meis, et caro de carne mea, hæc vocabitur mulier, quia ex viro suo sumpta est*, nusquam fecit animæ mentionem? nam si anima quoque esset ex anima, secundum illorum vanas opiniones, non projecto hoc

præterisset. Nam sicut *os ex ossibus meis, et caro de carne mea*, dicebat, sic etiam *anima ex anima mea* dicere potuisset: sed tantum hoc dixit, quod sibi videlicet sciebat ablatum. Porro autem consentiens Moysi etiam Zacharias propheta sic dicit: *Extendens cælum, et fundans terram, et fugens spiritum hominis in ipso* (Zach. xii, 1). Nam si non ex supposita materia nunc crearetur hominis caro, sicut etiam Adam

Evæ, et sic postea in ipso non crearetur anima, non ex supposita materia, tamquam Adam pariter et Evæ. nunquam propheta Zacharias ita dixisset: *Et creans spiritum hominis in ipso* (Ibid.) Apertius autem Salomon in Ecclesiaste docet animas a Deo præstari omnibus, quæ ab ipso creantur ex supposita materia corporibus, solutionem humanæ compositionis enarrans, cum dicit: *Et convertetur pulvis in terram suam, et revertetur spiritus ad Deum, qui dedit cum* (Eccles. xii, 7). Cum hoc Salomon dixisset, aperte docuit quod Deus pulveri, quem ad creandum hominem de terra tulerat, spiritum præstitit non habenti. Ideo autem tantum spiritum ad Deum reverti dicitur, licet utriusque sit creator Dominus, tam carnis quam spiritus, quoniam non ex supposita materia spiritum creat, sicut et corpus. Et iterum, quod una cum Deo homo videtur operari ad nativitatem corporis procreandi, spiritum autem solus procreat Deus: quippe cum hominum quidem sit subministrare materias, Dei autem creare hominem.

Quod autem Deus est qui format ea quæ in utero semina jaciuntur, simul etiam cætera diversa vivificat, quæ ab agricolis seruntur in terram, testis est beatus Job, cum dicit ad Deum: *Manus tuæ fecerunt me, et plasmaverunt me* (Job. x, 8). Eadem etiam David propheta dicit. Rursus etiam Deus Jeremiæ prophete sic dicit: *Priusquam te formarem in utero, cognovi te* (Jerem. i, 5). Similiter autem Isaias propheta de populo, qui Jacob nomine vocabatur, inter cætera etiam sic dicit: *Dominus qui redemit te, et qui formavit te ex utero* (Isai. xlii, 24). Apertius autem etiam beatus Paulus, ad Hebræos scribens, docet quod non sicuti corpora ex successione descendunt, sic etiam spiritus, hoc est, nostræ animæ, cum dicit: *Patres quidem carnis nostræ habuimus eruditores, et reverebamur; non multo magis obtemperabimus Patri spirituum; et vivemus* (Heb. xii, 9). Quoniam Deus cum benediceret primis hominibus, hoc est, Adam et Evæ, dixit: *Crecite, et multiplicamini, et implete terram* (Gen. i, 27), hac de causa parentes *patres carnis* Apostolus nominavit. Et quoniam non ex supposita materia creatas a Deo animas habemus, ideo Deum *Patrem spirituum* appellavit.

Cuncta igitur sicut primitus creata sunt, sic etiam per dies singulos procreantur: alia quidem ex supposita materia, sicut animalium irrationalium animæ; alia autem non ex supposita, sicut hominum animæ. Sed et de anima nobis sufficienter dictum.

Disputat adversus traducem animarum, viam sibi muniens, ut quidem putat, ad impugnandam fidem peccati originalis. Secuti sunt magistri methodus

A discipuli postea Pelagius (*Libelli num. 15*), Julianus (*Epist. ad Rufinum*) et alii, qui ad latebrarum suarum nebulas, de origine animæ non necessariam questionem moverunt, ut res manifestas aliarum rerum obscuritate turbando, molirentur latendi locum; aiebant enim catholicos animarum traducem cum traducere peccati contueri. Verba sunt Augustini (*Lib. iii ad Bonif. cap. 10*), ad quæ spectabat Julianus, cum Augustino diceret (*Lib. ii Oper. Imperf. c. 178*): *Illud autem, quod te opponere credidisti, vel in isto libro, cui nunc respondeo, vel in his quos ad Marcellinum scripseras, tum transiisse peccatum, quando omnes homines, ut tuis verbis utar, ille unus fuerunt; sine difficultate veritas detur, et irrisioni ejusque prudentis exponit. Nam tali argumento præter impietatem tuam nihil aliud indicatur; impietatem, inquam, qua credis ita esse animarum traducem, in Tertulliani olim et Manichæi profanitate damnatam, sicut etiam corporum tradux: quod tam nefarium est, ut cum a nobis in epistola, quam ad Orientem misimus, fuisset objectum, tum his libris, quos nuper ad Bonifacium misisti, negando a te propulsare coneris. Ais enim: Dicunt, nos autem animarum traducem confiteri; quod in cujus libris legerint, nescio; ut a te videlicet nihil dici tale dixeris. Porro, ut falsitas tua tuorum verborum collationem prodatur, quomodo traducem animarum, profanam revera opinionem, tuis dieis sensibus non teneri, cum profleat omnes homines illum unum fuisse? Si enim credis partem animæ seminibus illigatam, quo ore scribis omnes homines Adam solum fuisse, cum homo utique nisi anima et corpus simul esse non possit? Anceps porro fuit usque ad finem vitæ sanctus Augustinus, ut constet ex responsione ad verba Juliani mox allata. Ex qualibet ergo et quantalibet parte, omnes qui ex illo nati sunt, ille unus fuerunt, sive secundum utramque hominis partem, quod me nescire confiteor. Nec me pudet, ut vos, fateri nescire quod nescio, nec ideo tamen nescio de omni homine scriptum esse: Homo vanitati similis factus est, dies ejus velut umbra prætereunt. Respondebat enim paulo ante obitum, inter armorum strepitum et Africæ vastitatem.*

Nota tres Scripturæ locos a Rufino allatos ad probandam animarum a Deo in corporibus creationem: frequenter enim postea adhibebuntur ab ejus opinionis defensoribus, ut videre est apud Augustinum, tum alibi passim, tum præcipue in epistola ad Opusculum (*Epist. 157*) et alia ad Hieronymum (*Epist. 23*), quæ consultationem continet super ea re.

Observe etiam, testimonia quibus utitur ad probandum a Deo formari semina ex quibus quotidie homines gignuntur, adhiberi a Juliano eadem arte (*Libelli parte ii num. 6*), ut mirum ex veritate confessæ a catholicis maligne catholice fides peccati originalis peteretur, et mentibus non satis eruditius illuderetur. Nihil enim visum est Augustino difficilius intellectu quam quod et corpora et animæ hominum a Deo sint, et homines tamen obnoxii peccato nascantur.

CAPUT V.

De hominis corpore.

29. Hos igitur primos homines, Adam dico et Evam, licet immortales secundum animam creatos esse dixerim, mortales vero secundum corpus; nunquam mortem gustassent, siquidem mandatum Dei servare voluissent, sicut beatus Enoch meruit: hic namque, licet mortalis esset, tamen *translatus est, ut mortem penitus non videret* (Hebr. xi, 5).

Quod autem mortales secundum corpus creati sunt Adam et Eva, ut dixi, testis est Moyses cum dicit (*Gen. ii, 8*): *Et plantavit Deus paradisum in Eden ad Orientem, et posuit ibi hominem, quem plasmavit. Et produxit adhuc de terra omne lignum pulchrum ad visum, et bonum ad edendum, et lignum vite in medio*

paradisi, et lignum ad cognoscendum bonum et malum. Numquam enim Deus lignum vitæ in paradiso plantasset, siquidem Adam immortalis secundum carnem creatus fuisset. Rursus autem si Adam et Eva immortales essent secundum carnem creati, nunquam audivissent a Deo: *Crescite et multiplicamini, et implete terram* (Gen. 1, 28). Nam qui manducare, et bibere, et dormire, et crescere, et terram implere jussi sunt, hi penitus immortales esse non poterant. Sicut etiam Dominus noster Jesus Christus docens Sadducæos dicebat (Luc. xx, 34): *Filii sæculi hujus nubunt et traduntur ad nuptias; illi vero qui digni habebuntur sæculo illo et resurrectione ex mortuis, neque nubent, neque ducent uxores; neque enim ultra mori poterant, æquales enim angelis sunt.*

Initiæ mediam quamdam viam inter Augustinum opinantem primos parentes ab initio donandos a Deo immortalitate, qua spoliandi forent si peccarent, et Cælestium existimantem eos sive peccassent, sive non peccassent, mortuos; sentit enim mortales factos; sed si non peccassent, cum visum fuisset Deo, in sedem immortalitatis transferendos. Quæ sententia placuit multis Orientalium partium Patribus, et arrepta est a Pelagianorum nonnullis, contra quos Augustinus disputat (Serm. 2 de Verbis Apost. c. 6): nec immerito, cum inde sequatur mortem non esse peccati poenam, sed immortalitatem in præmium virtutis dari.

30. Probatum est sufficienter, ut reor, hominem secundum carnem creatum esse mortalem, aperte Domino docente, mortales esse eos qui coitu tali nuptiisque lætantur. Unde Enoch, qui placuit Deo, postquam diversis ex uxoribus liberos procreavit, translatus est, ut mortem penitus non videret, sicut etiam beatus Paulus Hebræis scribens dicit (Hebr. xi, 5): *Fide Enoch translatus est, ne videret mortem; nam ante translationem Deo placuisse perhibetur.* Sic igitur possumus dicere etiam de Adam et Eva, quod si præceptum Dei mandatumque servassent, etiam post liberorum procreationem, gustato ligno vitæ, immortales jugiter permansissent, non egentes in posterum victus, et incrementi, vel nuptiarum.

Sic vero quidam, imperitia capti, in eadem perseverant dicentes quod Adam et Eva, semel accepta licentia comedendi de omni ligno quod erat in paradiso, præter unum tantum quod a Deo fuerat interdictum, cum inter omnia etiam de ligno vitæ comedissent, immortalitatem consecuti sint, discant quod qui immortalis factus est cibo penitus non eget. Adam igitur et Eva, siquidem immortales naturaliter essent, nunquam de ligno gustassent, quod a Deo prohibitum fuerat, quippe cum immortales desiderium escæ non habeant, sicut etiam beatus Paulus testatur hoc modo: *Non est regnum Dei cibis et potibus* (Rom. xiv, 17). Regnum autem Dei mortalium non est, sed immortalium, sicut etiam Dominus noster Jesus Christus docuit dicens (Luc. xx, 35): *Qui autem digni habebuntur sæculo illo et resurrectione ex mortuis, neque nubent, neque ducent uxores. Neque enim ultra mori poterunt, æquales enim angelis sunt.*

Adam igitur et Eva, siquidem mandatum Dei ser-

vassent, nunquam profecto gustassent mortem: in mandato autem minime servato, non ex immortalibus mortales facti sunt; sed cum mortales essent, promissa sibi a Deo immortalitate semetipsos alienarunt. Unde Adam audivit a Deo (Gen. iii, 19): *Terra es, et in terram ibis*; id est: Corruptibilis es, et in corruptelam ibis, cum jam indignus esset de ligno vitæ manducare, et perpetuo vivere. Ut autem rursus dicam, quod Adam et Eva, si in servando mandato Dei perseverassent, non habuissent discretiorem manducandi de ligno vitæ, usque ad illud videlicet tempus quo Deus ipsis revelaturus erat. Qua ex causa etiam a cæteris lignis fuerat separatum, cum in medio esset paradisi positum, ubi etiam lignum illud quod scientiam habebat boni et mali fuerat constitutum, ut interdictum lignum tangere metuentes, etiam a licito caverent manducare. Nam hoc etiam Deus aperte docuit, dicens (Gen. iii, 22): *Ecce Adam factus est quasi unus ex nobis ad cognoscendum bonum et malum. Et nunc ne forte tendat manum, et tollat de ligno vitæ, et comedat, et vivat in æternum.* In quo dixit Deus: *Ecce factus est cognoscens bonum et malum, et nunc ne forte tendat manum*; ostendit quod antequam experiretur mali scientiam, non poterat ex semetipso intelligens acceptum de ligno vitæ sumere.

Artificiose declinat, per occupationem, argumentum quo ex verecundia primorum hominum probantur catholici corruptam fuisse peccato naturam, cum in operibus Dei per se nihil, ut ait Augustinus (Lib. ii de Nupt. et Concup. c. 9), erubescendum existat. Dicit non erubuisse nuditatem suam primos homines, cum eo statu forent quo infantes impotentes generandi; erubuisse vero postea, cum natura coeundi cupiditatem adultioribus indidit. Hæc opinio pluribus Orientalium placuit, et a Pelagianis postmodum defensa est, ad infringendam catholicorum rationem. Vide prolixam hæc de re alterationem Juliani et Augustini (Lib. ii Op. Imperf.). Observa quoque videri Julianum libro tertio prioris sui Operis contra Augustinum eadem fere prosecutum quæ Rufinus, ut constat ex responsione Augustini (Lib. v advers. Julian.).

31. Et non mirum, cum etiam Adam dixerit, cum de uxore prophetaret hoc modo: *Hæc vocabitur mulier, quia ex viro suo sumpta est; et propter hoc derelinquet homo patrem et matrem, et adheret uxori, et erunt ambo in carne una* (Gen. ii, 25). Non solum hoc, sed etiam cum audissent Deum sibi dicentem Adam et Eva: *Crescite et multiplicamini, et implete terram* (Gen. 1, 28); ante inobedientiam, quid esset liberorum creandorum cupiditas, penitus ignorabant. Dicit enim Moyses: *Erant autem ambo nudi, tam Adam, quam uxor ejus, et non erubescabant* (Gen. ii, 25). Non Moyses hoc dixit, quasi illi, incontinentiæ cæcitate decepti, pudorem spernerent nuditatis; sed ostendit eos tamquam infantes necdum cupiditatem coeundi habere. Unde post prævaricationem nuditate perspecta, non totius dico corporis, sed illius partis quam etiam Cham, Noe dormiente, viderat, tunc demum creandorum liberorum cupiditatem adepti, et intelligentes nuditatem suam, sicorum foliis verenda texerunt.

32. Deus igitur considerens hominibus, cum sciret eos ad malitiam pronos, et voluptatum ac desideriorum carnis amatores, et vellet ad honestam potius revocare virtutem, sinit usque ad tempus aliquid dominationi mortis addici, quippe cum nihil aliud nosset tam facile homines coercere posse quam mortem; mortis enim metu plerumque multi a malitia penitus abstinere noscuntur. Unde mundanæ leges non aliter possunt pleraque hominum vitia resecare, nisi interminatione mortis et pœnæ; omnes enim hujusce vitæ communis amore detenti, cavent peccatorum præstare causas, ne carere ea, delinquentes propria voluntate, cogantur.

Non igitur hominibus mortem datam pro malorum vice dicimus, sicut ratiocinantur indocti, sed ad delendam mentis pravitatem. Nam si victuri perpetuo homines essent, numquam profecto eorum malitia finiretur.

Rursus etiam cur pro malorum vicissitudine mortem datam esse credamus, cum si quis centum homines forte vel amplius occiderit, tot et tantis homicidiis exæquare nullam valeat ultionem?

Solemne fuit Pelagianæ factionis hominibus impunitæ accusare catholicos, præsertim cum de moralitate ageretur et peccato originali. Ita Theodorus in excerptis Marianis; ita Rufinus aliis etiam in locis; ita Pelagius in libris de libero arbitrio; ita Julianus ubique passim, sed præcipue posteriore Opere; ita Amianus in suis epistolis.

Nota vero Patres Orientales de mortis honore non aliter fere sensisse quam Rufinus. Vide Basilium, Chrysostomum, et alios Genesis enarratores, quamquam alia fuit mens sanctorum, alia veteratorum hominum, consensione cum Patribus abutentium, ad occupandos animos, ne vim argumenti a morte petiti ad probandum peccatum originis perspicere,

33. Non igitur malignis tantum hominibus, ad delendam eorum pravitatem, bona mors esse dicitur; sed etiam justis utilis: sicut enim malus peccare desinit hac luce privatus, sic etiam justus dormiens assiduis impugnationum afflictationibus et miseriis animi liberatur. Soluta enim proprio corpore justæ anima nullis postea premetur angustiis, non miseriis animi subiacebit, non necessitates videbit, non persecutiones sustinebit, non ultra insurgentia sibi carnis vitia patietur, non ultra videbit in dies singulos agmen suggestionum malarum, non ad luctam nudabitur. Nihil secum trahens sæcularium sollicitudinum, non carnis maceratur abstinentia, causa certaminum, non ultra certat, non cursu contendit aut cæstu, non jam luctatur cum principibus ac potestatibus, spiritibusque nequitæ; sed stadium ei solum est, certamen destitit, et adepta victoria, ad percipiendam coronam justitiæ protinus properat, beatam in cælis et æternam vitam consequi, cum receperit immortalem carnem suam.

Ideo autem et beatus Paulus, talia bella perspicens, quæ ab invisibilibus inimicis justis hominibus indicuntur, metuens ne quorundam forte prudentiam aut malitia commutaret, aut dolus sanam falleret mentem, provocandæ virtutis gratia, suadebat

A ut omnes hanc vitam spernerent temporalem, utque sic diceas: *Audentes igitur semper, et scientes, quoniam dum sumus in corpore, peregrinamur a Domino* (II Cor. v, 6). Unde peregrinari volens a corpore, et finem ita proponere properans certamini suo, et impræsentiarum esse cupiens apud Deum, vociferatur dicens (II Tim. iv, 6): *Ego enim jam delibor, et tempus resolutionis meæ instat. Certamen bonum certavi, cursum consummavi, fidem servavi, in reliquo reposita est mihi justitiæ corona, quam reddet mihi Dominus in illa die justus iudex; non solum autem mihi, sed et omnibus qui diligunt adventum ejus.* Solet etiam beatus Job malorum omnium solutionem mortem sæpius appellare, cum dicit: *Mors viro requies. Conclusit enim Deus contra ipsum* (Job. iii, 23, secund. B LXX).

34. Sin autem nonnulli dicere voluerint, Quomodo fieri potest ut mors homini requies sit, cum beatus David dixerit (Ps. xxxiii, 22): *Mors peccatorum pessima?* discant non ideo sic dictum esse: *Mors peccatorum pessima*, quasi non peccatis eorum terminus imponatur, ac finis; sed quod post mortem, delictorum suorum causa, gravissimas ipsi subeunt ultiones.

Similiter autem beatus Job sicut requiem, sic etiam somnum, mortem nominare consuevit, cum dicit (Job. iii, 12): *Quare ubera suxi? nunc utique dormiens quiesceam, et somni securitate fruere cum regibus consiliarius terræ, qui gloriabantur in gladiis, aut cum principibus quibus multum fuit aurum.*

Porro Isaias propheta, cum jussus a Domino regem Babylonis mortuum lamentaretur, communi hanc et temporalem mortem somnum nominavit, dicens (Isai. xiv, 7): *Omnis terra clamat cum lætitia, et ligna Libani supra te gratulata sunt, et cedri Libani dicent: Ex quo tu dormisti, non ascendit qui succidat nos. Infernus ab imis amaritudine captus est occurrens tibi.*

Pariter etiam Daniel propheta dicit (Dan. xii, 2): *Et multi dormientium in terra e pulvere surgent; isti in vitam æternam, et isti ad opprobrium, et ad confusionem æternam.*

Idem autem etiam beatus Paulus docet, cum dicit (I Thessal. iv, 12): *Nolumus autem ignorare vos, fratres, de dormientibus, ut non contristemini, sicut et cæteri qui spem non habent. Si enim credimus, quod D Jesus mortuus est, et resurrexit; ita et Deus eos qui dormierunt per Jesum adducet cum eo.* Multis igitur testibus edocti quod mors ista communis mala non sit, jam longe valere dicamus iis qui mortem malam appellant.

CAPUT VI

De primorum parentum peccato.

35. Dicimus autem, quod in bonum Deus præstitit primo homini Adam sudores pariter ac labores quos de terra pateretur, quippe cum non aliter invisibiles inimicos, contra quos habemus continuum luctationem, veneranda fide superare possimus, nisi corporis laboribus fatigati; his enim docentur per divinam Scripturam nosmetipsos hostium fallacia

liberare, et aut salvam custodire virtutem, aut amissam perinde revocare.

Sic beatus David virtutem, quam perdiderat, recuperare festinans, docet dicens (Ps. L, 49) : *Sacrificium Deo, spiritus contribulatus; cor contritum et humiliatum Deus non spernet.* Et iterum (Ps. vi, 7) : *Laboravi in gemitu meo, lavabo per singulas noctes lectum meum, in lacrymis meis stratum meum rigabo.* Et iterum (Ps. cviii, 24) : *Genus mea infirmata sunt pro jejunio, et caro mea mutata est propter oleum.* Docens etiam quemadmodum virtutem servare debeamus, dicit (Paul. xxiv, 15) : *Ego autem cum mihi molesti essent, inducibam me cilicio, et humiliabam in jejunio animam meam.*

Similiter autem Dominus noster Jesus Christus discipulos suos docebat, non aliter aut salvam, ut dixi, servari, aut perditam revocari posse virtutem, nisi per labores corporis et dolores. Sic enim ait (Matth. vii, 13) : *Ingreddimini per angustam portam, quia lata porta et spatiosa via quæ ducit ad interitum, multi sunt qui ingrediuntur per eam; quia angusta porta et arcta via quæ ducit ad vitam, et pauci sunt qui inveniunt eam.*

Idco et beatus Paulus, cum rogaret Dominum ut ab ipso penitus ille discederet, qui stimulum carnis infligere conabatur, non impetravit, sed magis audiit a Domino (II Cor. xii, 9) : *Sufficit tibi gratia mea; virtus enim in infirmitate perficitur.* Unde lætus postea dicebat : *Libenter ergo gloriabor in infirmitatibus meis, ut inhabitet in me virtus Christi.* Propter quod placeo mihi in infirmitatibus meis, in contumeliis, in necessitatibus, in persecutionibus et angustiis pro Christo. Cum enim infirmor tunc potens sum. Ideo autem docens dicit (II Cor. iv, 16) : *Propter quod non desicimus; sed licet is qui foris est noster homo corrumpatur, tamen is qui intus est renovatur de die in diem; nam quod in præsentibus est momentaneum et leve tribulationis nostræ, supra modum in sublimitate æternæ gloriæ pondus operatur in nobis, non contemplantibus nobis quæ videntur, sed quæ non videntur. Quæ enim videntur, temporalia sunt; quæ autem non videntur, æterna sunt.*

Sic igitur dicimus, primos homines, Adam et Evam, a peccato suo fuisse salvatos per labores corporis et dolores quos eis Dominus præstitit, pro beneficio scilicet animarum. Unde postea nunquam facit eorum divina Scriptura, quasi peccaverint, mentionem.

Occupat argumentum a laboribus et ærumnis petitum, quibus punitos catholici contendebant primos parentes ob peccatum, indeque iraductionem peccati in posteros arguebant, quippe quos simili pœna afflicti cernerent. Eandem materiam versat Julianus lib. v posterioris Operis (August. lib. vi Op. Imperf. c. 25 et seq.), videturque e Rufino sumpsisse, quæ verbosius exponeret. Quid nos, inquit, tam obstipe veritatis solius rationem sequendum putamus, cum inimicorum nostrorum phalanx ipsi innitatur rerum periculis, et insurgat in nos ærumnarum instructa suffragiis: vult quippe pudore corunitum, dolore purientis, sudore laborantis, transmissionem culpæ et pernam in semina comprobare, ut his videlicet signis dif-

scilium partuum, agricolarum sudantium, et spinosorum novalium, crimen naturale credatur, cujus merito per tot incommoda genus exerceatur, quod quidam, per Adæ peccatum, mortale opinantur effectum, etc.

36. Quod autem Deus dimiserit eis peccatum, sicut etiam Cain, qui primum peccaverat, indulsit, cum dixisset ad eum : *Peccasti, quiesce, ad te reversio ejus, hoc est, peccati : Et tu dominaberis* (Gen. iv, 7); aperte Moyses ostendit per humanitatem, seu misericordiam, quam Deus ipsis postea libenter indulsit. Quid enim dicit Moyses (Gen. iii, 21) ? *Et fecit Dominus Deus Adam et uxori ejus tunicas pelliceas, et vestivit eos.* Nam si Dominus ipsis peccatum non dimisisset, numquam profecto per semetipsum vestiret eos tunicis quas illis ipse perfecerat.

Ne quis igitur easdem pelliceas tunicas, quas habuerunt, humanum corpus existimet, sicut impius Origenes exposuit. Nam ante istas, quas dixi, pelliceas tunicas ipse Adam carnem habere se docuit dicens (Gen. iii, 25) : *Hoc nunc os de ossibus meis, et caro de carne mea.* Pelliceas igitur tunicas datas a Deo fuisse dicimus propter asperitatem vitæ, vel quod tamquam se exercentibus ad virtutem, eas dabit quæ congruæ videbantur, ut discerent non aliter posse vincere invisibiles inimicos, nisi laboribus corporis. Et quod post prævaricationem, quam in paradiso admiserat, perseveravit Adam in posterum usque ad finem vitæ suæ obtemperans Deo, testis est Salomon, cum de sapientia ejus, quæ ipsum in timore Dei servavit, diceret hoc modo (Sap. x, 1) : *Hæc primum factum patrem orbis terrarum, cum solus creatus esset, custodivit, et liberavit a delicto; dedit autem ei fortitudinem dominandi omnibus.* Similiter autem etiam de salute Evæ beatus Paulus docens ita dicit (I Tim. ii, 15) : *Adam enim primus formatus est, deinde Eva; et Adam non est seductus, mulier autem seducta in prævaricatione fuit. Salvabitur autem per filiorum generationem, si permanserit in fide, et dilectione, et sanctificatione, cum sobrietate.*

Commentum Origenis de pelliceis vestibus nemo Patrum non insectatur, et acriter quidem Methodius apud Photium, Epiphanius in Anchorato, et in epistola ad Joannem Hierosolymitanum. Præterea, inquit, *frivolam ejus expositionem super tunicis pelliceis, quanto conatu, quantisque egerit argumentis, ut tunicas pelliceas humana esse corpora crederemus; qui inter multa ait : Numquid corarius aut scortisarius erat Deus, ut conficeret pelles animalium, et consueret ex eis tunicas pelliceas Adam et Evæ? Manifestum est ergo, inquit, quod de corporibus nostris loquatur. Et si hoc ita est, quomodo legimus, ante pelliceas tunicas, et ante inobedientiam et de paradiso ruinam, Adam loquentem non secundum allegoriam, sed vere : Hoc nunc os ex ossibus meis, et caro de carne mea.* Verum aut varie locutus est Origenes, aut Theodoretus male ipsum exposuit in QQ. de Genesi.

37. Quod dixit, per filiorum generationem, cum filiorum generatione significavit; solet enim divina Scriptura præpositiones plerumque mutare. Testis est patriarcha Joseph de somnio ad Enochum dicens : *Non per Deum explanationem ejus* (Gen. xl, 8), id est, non a Deo. Similiter autem etiam beatus Paulus eum ad Hebræos scriberet, dicit : *Per quem*

etiam fecit sæcula (Heb. 1, 2), pro eo quod est, cum quo etiam fecit sæcula. Neque enim ministratorem dicimus Patris esse Filium, propter hoc dictum, quod est: *Per quem etiam fecit sæcula*; sed magis cooperatorem. Non ergo Eva propter liberos salvabitur suos, neque ejus soboles matris causa damnabitur, aut patris Adam, sicut imprudentiam æstimat opinatio; nam unusquisque hominum, cum liberi arbitrii sit, ex suorum qualitate gestorum, aut laudandus nimirum, aut vituperandus habebitur. Simili modo etiam in die iudicii, aut justificandus erit, aut supplicio subjugandus, sicut et beatus Paulus docet ita dicens (II Cor. v, 10): *Omnes enim nos manifestari oportet ante tribunal Christi, ut referat unusquisque propria corporis, prout gessit, sive bonum, sive malum.*

Incipit oppugnare peccatum originale, primumque argumentum sumpsit ab eo testimonio Apostoli, quod accepit a Theodoro (*Excerpt. 2, num. 2*), et Juliano tradidit (*Part. II libel. num. 12, et alibi passim*), quasi nemini alterius culpa imputari possit. Pergit vero injuriam facere catholicis, ut quos imperitos antea dixerat, nunc imprudentes vocet, insaniam postea damnaturus: in quo secutus est Theodorum, qui defensores peccati originalis per ironiam primum sapientissimos et mirabiles peccati patres, tum inexercitatos in Scripturis divinis, imprudentesque et inverecundos, dementes denique nominat in excerptis quæ ex Mario edidimus; prævit autem Pelagius imperitos et insanos appellanti; Juliano nullum non conviciam in eosdem convicianti; aliisque factionis sine nomine, quorum proprius character fuit suos laudare, alios despiciere, immo maledictis onerare.

58. Quod autem liberi non pro parentibus puniantur, neque parentes pro liberis, aperte rursus edocuit Deus, cum ad Moysen prophetam diceret (*Deut. xxiv, 16*): *Non morientur patres pro filiis, neque filii pro parentibus, unusquisque in peccato suo morietur.* Porro autem arguens Deus imprudentiam filiorum Israel, eo tempore quo apud Chaldæos secundum scelera sua captivi erant, et causabantur non de se penitus, sed de parentibus suis, quasi illi totius eorum nefandi sceleris fuissent causa, Deum de captivitate sua criminabantur injuste, cum dicerent (*Ezech. xviii, 2*): *Via Domini non est recta, quoniam patres nostri comederunt uvam acerbam, et filiorum dentes obstupuerunt;* dicit ad eos per Ezechielem prophetam (*Ibid., 3*): *Vivo ego, dicit Dominus, si ultra fuerit jam dicta parabola ista in Israel, quoniam omnes animæ meæ sunt, sicut anima patris, sic et anima filii meæ sunt; anima quæ peccat, ipsa morietur.* Et iterum (*Ibid., 20*): *Filius, inquit, non accipiet iniquitatem patris, neque pater accipiet iniquitatem filii.* Et iterum (*Ibid., 30*): *Unumquemque vestrum secundum viam suam iudicabo vos, domus Israel, dicit Dominus.* Cum dixisset Deus (*Ibid., 5*): *Vivo ego, si ultra fuerit dicta parabola ista in Israel;* aperte docuit eos in eadem imprudentia permanere.

Secundum argumentum speciatim pertinens ad causam liberorum et parentum sumpsit ex testimonio, tum Mosis legislatoris, tum Ezechieelis prophetæ. Utrumque adduxit Julianus, immo exscripsit, sive in libello (*Part. II libel. num. 11*), sive in Opere po-

steriore (*Lib. in Op. Imperf. c. 12 et seq.*), utroque usus est Theodorus in excerptis (*Excerpto 2*).

39. Post hæc igitur Dei testimonia, insaniant qui per unum hominem Adam, omnem orbem terrarum iniquitatis flagitiorumque condemnant; nam qui hæc dicunt, aut injustum Deum pronuntiant, aut certe Deo diabolum æstimant fortiozem; eo quod naturam, quam Deus creavit bonam, eam diabolus, per prævaricationem Adam et Evæ, malam potuerit efficere, siquidem, prævaricatione primi hominis Adam, et ejus uxoris Evæ, omnes homines peccato obnoxii sunt. Semetipsos profecto debent agnoscere esse cupidos delictorum; quippe cum sint ipsi voluptatum amatores, et carnis, non debent eorum causas aliis annectere, quorum ipsi videntur fuisse auctores. Ad certe dicant nobis, qui sese esse prudentes existimant, neque ea quæ dicunt intelligere possunt, neque de quibus disputant sentire noscuntur, cur Adam et Eva, cum primo ceciderint, secundo cadere minime apposuerunt, si eorum natura, ex prævaricatione facta peccatrix, a malis se penitus abstinere non poterat. Neque enim meminuit usquam divina Scriptura, quasi ipsi secundo peccaverint, sicuti de Cain, quod secundo peccavit, narrare non distulit: quippe cum etiam de Abel, quod a peccatis fuerit alienus, aperte docuerit. Quid vero etiam de Enoch atque Elia dicent, quod cum bene placuissent Deo, translati sunt, ut mortem penitus non viderent, non ab Adam prævaricatione prohibiti permanere immortales, cum per eosdem clare docuerit unigenitus Deus ante carnalem adventum suum spem ipsam resurrectionis? Quid etiam de Noe dicent, quem Deus justum esse testatur? Necnon etiam cum suis omnibus hic eandem salutem meruit quam nos quoque per baptismum promeremur, sicut beatus Petrus in sua Epistola docet, cum dicit (*I Petr. III, 19*): *In quo et his qui in carcere erant spiritibus veniens prædicavit; qui increduli fuerant aliquando expectabant Deipatientia in diebus Noe, cum fabricaretur arca, in qua pauci, id est, octo animæ salvæ factæ sunt per aquam, quod et vos nunc simili forma salvos facit baptismus.*

Hæc verba, insaniant qui per unum hominem, etc., contraxit compendio Pelagius (*In epist. ad Rom. cap. 7*). Insaniant, inquit, qui de A. om. per traducem D asserunt ad nos venire peccatum.

Voluit etiam in eodem argumento adhibere Iulianus, ait enim Augustinum alloquens (*Lib. v Operis Imperf. c. 64*): *Insanis ergo cum dicis, Creavit malum Deus, sed plus insanis, cum id evangelico testimonio probare conaris, etc.*

Tertium argumentum: Si tradux est peccati, aut Deus injustus est, aut Deo fortior diabolus, etc., adhibuit ipse quoque Julianus.

Quartum, quod peccati originalis opinio inventa sit ab hominibus cupidis voluptatum, etc., tragiè dilatavit Julianus (*Lib. II Operis Imperf. c. 5 et 6*). *Delectat subantes animas.*

40. Sin vero, ut ipsi asserunt, propter peccatum Adam moriuntur infantes, dicant nobis cur statim baptizati mortem gustare permittuntur, quippe cum omnes qui baptizati sunt, et propter hoc filii Dei

faci, peccatum habere non possint. Et siquidem A propter peccatum Adam baptizantur infantes, qui ex parentibus Christianis nati sunt, baptizari minime debent, et quasi sancti perinde haberentur, quia de parentibus sunt fidelibus procreati, sicut beatus Paulus docet hoc modo dicens: *Alioquin filii vestri immundi sunt, nunc vero sancti sunt* (I Cor. vii. 14). Similiter autem etiam beatus Joannes dicit de procreandis filiis, quia simul atque nascuntur, illuminationem sanctificationis ab unigenito Verbo percipiunt, cum dicit: *Erat lux vera, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum* (Joan. i, 9). Baptisma igitur infantes non propter peccata percipiunt, sed ut spiritalem procreationem habeant, quasi per baptismum in Christo creentur, et ipsius regni cœlestis participes fiant, sicut beatus Paulus docet hoc modo: *Si qua in Christo nova creatura* (I Cor. iii, 17); et iterum: *Sin autem filii et hæredes, hæredes quidem Dei, cohæredes autem Christi* (Rom. viii, 17). Unde Cornelius, qui testimonio Dei justitia nitēbat, quique baptismum Spiritus, sicut et apostoli perceperat, et sancti Spiritus participes erat, quo in se inhabitante peccatum penitus habere non poterat; necessario tamen etiam illo baptismate, quod per aquam traditur, dignus habitus est, ut secundum beatum Paulum, *complantatus propter mortem similitudinis Christi, etiam ipsius resurrectionis cohæres existeret* (Rom. vi, 5).

Quintum argumentum: Si infans propter peccatum Adami tollendum baptizatur, baptizari utique non debet, qui genitus a baptizatis, atque ita puris peccati, nisi forte baptismus dicatur non tollere peccata omnia; adhuc Cœlestius in libro quem, teste Prædestinato (Hæres. 88), edidit, antequam Pelagius commentarios scriberet in Epistolas Pauli. Illud ipsum remittit in commentarios Pelagius, testibus Augustino (Lib. iii de pecc. Merit. c. 2), Mercatore (Commonit. c. 2) et Prædestinato (Loco mox citato), sed delevit Casiodorus, ut non semel monuimus. Hinc Julianus (Libel. iii part., num. 15 et 20) exsecrari se scribit eos, qui *asserunt in baptismo non penitus peccata deleri; quique negant de duobus baptizatis natum, vel de muliere baptizata pronatum baptismatis gratia egere.*

Observe traditum a Rufino Pelagianis effugium, quo declinarent argumentum catholicorum ex necessitate baptismi probantium parvulorum peccatum: asiebant enim baptizari, non ut mundarentur, qui essent innocentes, sed ut adoptarentur in filios Dei et hæredes regni cœlorum. Cœlestius (Lib. Romæ oblat., apud Aug. l. de Pecc. Orig. c. 5): *Infantes autem debere baptizari in remissionem peccatorum secundum regulam universalis Ecclesiæ, et secundum Evangelii sententiam confitemur; quia Dominus statuit regnum cœlorum non nisi baptizatis posse conferri, quod, quia vires naturæ non habent, conferri necesse est per gratiæ largitate.* Julianus (Apud Aug. l. iii, advers. Jul. c. 5): *Christus qui est operis sui redemptor, auget circa imaginem suam continua largitate beneficia, et quos fecerit condendo bonos, facit innovando adoptandoque meliores.* Vide quæ prolixè annotata sunt in hanc rem ad caput 8 Subnotationum.

41. Quia igitur quidam Scripturarum inscientia divinarum, in nefariis et injuriam de Christo vocem audent erumpere, asserentes eum pueros minime baptizatos æterni ignis poenæ deputare, qui assolent in Scripturis gehenna nominari: discant ex

divinis Scripturis, quod ignis æterni poena imbecillis, ac penitus peccatum ignorantibus, præparata non sit, sed eis, qui legem Dei prævaricati noscuntur, sicut beatus Paulus docet hoc modo: *Scimus quoniam quæcumque lex loquitur, his qui in lege sunt loquitur* (Rom. iii, 19); et iterum: *Per legem enim cognitio peccati* (Rom. iii, 21); et iterum: *Ubi enim non est lex, nec prævaricatio* (Rom. iv, 15); et iterum: *Peccatum autem non imputatur, cum lex non est* (Rom. v, 13); et iterum: *Sine lege enim peccatum mortuum est. Ego autem vivebam sine lege aliquando* (Rom. vii, 8, 9). Similiter et Deus Moysi de juvenibus legem condens dicit: *Vivo ego, et vivit nomen meum, et implevit gloria Domini omnem terram, quia omnes viri, qui vident gloriam meam, et signa quæ feci in Ægypto, et in deserto isto, et tentaverunt me de hoc decies, et non audierunt vocem meam, quoniam non videbunt terram quam juravi patribus eorum, nisi filii eorum, qui sunt mecum hic hodie, quicumque nesciunt nec bona, nec mala. Omnis juvenis expers, his dabo terram* (Num. xiv, 22 seqq., secund. LXX). Pariter etiam Dominus noster Jesus Christus de parvulis docet, quod ab omni peccato sint alieni, cum dicit: *Amen dico vobis, nisi conversi fueritis et efficiamini sicut parvuli, non intrabitis in regnum cœlorum* (Matth. xviii, 3). Et iterum ad discipulos suos dicit: *Sinite parvulos venire ad me, et nolite prohibere eos, talium enim est regnum cœlorum. Amen dico vobis, quicumque non acceperit regnum Dei sicut parvulus, non intrabit in illud* (Marc. x, 14). Similiter autem etiam beatus Paulus dicit: *Nolite pueri effici sensibus, sed malitia parvuli estote* (I Cor. xiv, 20). Et iterum de Esau et Jacob docet sic dicens: *Cum necdum nati essent, nec aliquid fecissent boni vel mali* (Rom. ix, 11). Pueri igitur, sicut ipsa divina Scriptura perdoctit, quasi penitus innoxii, neque malitiam prorsus experti, boni etiam vel mali discretionem ignorantem, ignis æterni poenæ minime mancipantur: quippe cum ignis æternum supplicium impiis et peccatoribus præparatum sit. Sed et isti quidem cum sua imperitia dimittantur.

Aliud effugium aperit, quo se subducerent Pelagiani, cum premerentur a catholicis Christi judicium argumentantibus, et sententiam omnes in duo tantum loca distribuentem. Dixerunt enim judicium ejusmodi ad solos adultos rationis participes, et legis, quam novissent, violatæ reos pertinere. Vide Juliani eadem, quæ Theodorus, testimonia tractantis altercationem (Lib. ii Op. Imperf.).

CAPUT VII.

De Incarnatione Verbi, seu Christo.

42. Rursus autem docemur, quod in novissimo dierum unigenitus Deus Verbum, voluntate Patris et Spiritus sancti, complacuit homo fieri. Et quod voluntate Patris factus est, aperte docuit beatus Paulus ita dicens: *At ubi venit plenitudo temporis, misit Deus Filium suum factum ex muliere, factum sub lege, ut eos qui sub lege erant redimeret, et adoptionem filiorum reciperemus.* (Gal. iv, 4). Et quod etiam Filius volens factus est homo, similiter beatus Paulus edo-

cuit, dicens: *Qui cum in forma Dei esset, non rapinam arbitratus est esse se æqualem Deo, sed semetipsum exinanivit, formam servi accipiens (Philip. II, 6). Et quod voluntate pariter Spiritus sancti factus est homo, testis est angelus, qui virgini Mariæ evangelizavit, sic dicens: Spiritus sanctus veniet super te, et virtus Altissimi obumbrabit te; ideo quod nascetur sanctum, vocabitur Filius Dei (Luc. I, 35). Et iterum in somnis idem Angelus ait ad Joseph: Nam quod nascetur ex ea, de Spiritu sancto est (Matth. I, 20). Similiter autem beatus Matthæus dicit: In utero est in utero habens de Spiritu sancto (Ibid., 18).*

Illud ipsum compendiosius dixit Julianus (Lib. I part. num. 5): *In plenitudine temporum missus Filius Dei, non majoris imperio potestatis, sed communi-
one voluntatis. Fit Verbum caro.*

43. Factus igitur homo unigenitus Deus Verbum, ex Maria quidem semper virgine corpus accipiens, animam vero rationabilem sibi creando ejus substantiæ, cujus etiam nostra est, ex ipsa semper virgine nascitur homo, sicut Isaias prophetando dixit: *Ecce virgo in utero accipiet, et pariet filium (Isai. VII, 14). Semper autem virginem dixit sanctam Mariam, quoniam sicut virgo concepit, sic etiam virgo permanens peperit. Nam quomodo signum, quod datum est a Deo Aclaz, verum erit? Si igitur non permaneret virgo post partum, et quod virgo concepit, minime credendum est. Quid enim dicit Evangelista de Joseph: Et non cognovit eam, donec peperit filium suum (Matth. I, 25)? id est, non noverat certius quod ipsa erat virgo, quæ Christum paritura prædicta est, nisi post partus editionem documenta virginitalis ejus manere agnovisset intacta. Necnon etiam ex consequentibus et annuntiis Christi signis, angelis, stella, Simeone, Anna, vel magis admonitione quoque angeli; qui ad ipsum locutus est hoc modo: Surge, decipe puerum et matrem ejus (Matth. II, 13). Non dixit uxorem tuam, ut scire posset, quod Christi causa virgini Mariæ datus fuerat ut minister. Unde Dominus signum virginitalis confirmare volens, post resurrectionem a mortuis, clausis ad apostolos ingressus est ostiis, ostendens se esse et carnem habentem.*

Disputat de virginitate Deiparæ Mariæ adversus Helvidium et Jovinianum, quorum hæresis orta est ante obitum Damasi, secutus Hieronymum, qui utrumque monstrum profligavit libris editis: ex hac vero disputatione colligo, librum hunc scriptum, cum adhuc ferventer hominum nefariorum questiones, atque adeo quarto sæculo inclinante.

44. Propterea autem Christus proficiebat ætate et sapientia, ut probaretur, quod vere factus homo fuerat, sicut Lucas evangelista docet, cum dicit: *Puer autem crescebat et confortabatur, plenus sapientia, et gratia Dei erat super ipsum (Luc. II, 40); et iterum: Et Jesus proficiebat ætate et sapientia (Ibid., 52). Si igitur Jesus Christus animam non habuisset, sicut nefarii æstantant Ariani: aut rursus animam quidem habuisset, et non tamen rationabilem, sicut*

A Apollinaris desinivit iosanienis; numquam profecto sapientia proficere poterat: quippe cum caro sine anima sapientia proficere non possit. Sed neque Dei unigenitus Filius indiget augmento sapientiæ, cum ipse sit totius nostræ sapientiæ distributor.

Suspectus locus. Jesum enim ab unigenito Dei Filio distinguit, huncque proficere negat, illum affirmat more Nestorianorum. Paulus Samosatensis, quo parente nata est impietas Nestoriana, quæst. 5 (Tom. XI Bibl. PP. inter opera Dionysii Alex.): *Scriptum est in Evangelio: Puer crescebat et confortabatur; quasi diceret: Crescebat Jesus, ex Spiritu sancto et Maria virgine natus. Quomodo igitur qui crescebat et confortabatur, hunc dicit ante sæcula esse, et simul cum Patre ingento non habentem initium et coæternum. Theodorus Mopsuestenus (Excerpt. ex lib. VI de Inc. a Mercat.): Jesus proficiebat ætate et sapientia. Hoc autem de Verbo Dei non potest dici, quia Deus perfectus natus est de Deo perfecto, sapientia de sapientia, virtus de virtute. Ipse igitur non proficit, nec enim imperfectus est, ut ad perfectionem incrementis indigeret; videntur deesse hæc verba, aut similia: Proficiebat Jesus, vel proficiebat homo, non enim ei, etc.: non enim mox formato, vel edito omnem propriam sapientiam deitati contulit, sed hanc particulatim corpori tribuebat.*

45. Quod autem sicut corpus, sic et animam Dominus noster Jesus Christus habuit, aperte nos doceat evangelistæ, dicente angelo ad Joseph, cum esset in Ægypto: *Surge, et accipe puerum et matrem ejus, et vade in terram Israel; mortui enim sunt qui querebant animam pueri (Matth. II, 20), et iterum quando Dominus noster Jesus Christus aiebat: Nunc anima mea conturbata est (Joan. XIX, 27); et iterum: Tristis est anima mea usque ad mortem (Matth. XXVI, 36); et iterum: Sicut me novit Pater, et ego novi Patrem, et animam meam do pro ovis (Joan. X, 15); et iterum: Propterea me Pater me diligit, quia ego pono animam meam, ut rursus eam recipiam. Nemo tollit eam a me, sed ego pono eam sponte, potestatem habeo ponere eam, et potestatem habeo iterum accipere eam (Ibid., 17). Similiter et beatus Petrus, testimonium David prophetæ ad Christum referens, ita dicit ex persona ipsius Christi: Quoniam non derelinques animam meam in inferno, neque dabis sanctum tuum videre corruptionem (Act. II, 27).*

Quod impugnat Arianos, nullam in Christo animam admittentes præter Verbum, et Apollinarem, qui mentem dumtaxat excluderet, facit iterum cum Pelagio et Juliano in suis libellis; facit et cum Nestorianis, qui catholicis utroque nomine calumniabatur, quasi societatem cum ipsis haberent. Nestorius ipse, cum foret post acceptas a sede apostolica litteras denunciatorias: *Non dicit, inquit, Orotionem, genitricem Dei, et hoc est totum, quod nostris sensibus ab illis opponitur: nemo enim, aiant, rectam fidei gloriam sequens, vocem hanc aliquando declinavit. Nulla dogmatum ibi experimenta suppeditant, maxime quidem quæ sunt Apollinaris sectæ, et Arii, vel Eunomii, si investigates, unusquisque eorum Orotionem, id est, Dei genitricem, appellavit Virginem sanctam (Parte II oper. M. Mercat.).*

Tu vero intende, quæro, in hæc quæ dicuntur, ut contra hæc ipsamque etiam quam escam homo apponet loquatur, defensionem paratissimam habeat. Scis hoc Apollinarem dicentem, scis hanc vocem, id est, Orotionem, apud Arium plausus maximos exorire.

46. Per multa igitur testimonia docet divina Scriptura, quod unigenitus Dei Filius factus est homo, et primum quidem ut humilitatem doceret celestes virtutes, ac terrestrem hominem nunquam debere superbix vitio laborare, sicut diabolus et ejus angeli; ut de cætero videntes Filium Dei formam servi habentem, nunquam in sensum superbix venire cogitent, sicut beatus Paulus docet, cum dicit (*Philip. II, 5*): *Hoc enim sentite in vobis, quod et in Christo Jesu, qui cum in forma Dei esset, non rapinam arbitratus est, esse se æqualem Deo, sed semetipsum exinivit, formam servi accipiens. Et qualem istam formam? non celestium virtutum dicit, sed terreni hominis, quæ omnibus rationalibus substantiis habetur humilior, quasi quæ ex anima rationali et terrestri corpore sit creata. Unde adjicit dicens (*Ibid., 7*):* *In similitudinem hominum factus, et habitu inventus ut homo, humiliavit semetipsum, factus obediens usque ad mortem. Et ipsius iterum mortis qualis? quæ apud homines omnibus deterior est, namque adjecit dicens: Mortem autem crucis.*

De causis cur unigenitus Dei Filius factus sit homo, omnino pelagianizat; sex enim asserit solas, quas et ipsi Pelagiani: ut homines doceret humilitatem; ut suam erga nos dilectionem ostenderet; ut pro peccatoribus moreretur; ut sibi credentibus adoptionem largiretur, et regni hereditatem; ut exemplum virtutis exercenda, et vincendi peccati præberet; ut esset mediator atque reconciliator. Julianus (*In libel. part. I num. 7 et seq.*). *Nascitur ergo nobis, ut universum mundum a peccatis et exemplo revocaret, et patiundo redimeret; dum peccatum, et quasi Deus ignoscendo auferret, et quasi homo per naturæ similitudinem, quemadmodum de cætero vinci possit, ostenderet.*

*Incipiens a baptisate Joannis, quo baptizatus est, dandi exempli gratia, non sui, sicut quidam volunt, causa peccati, sicut ipse ait ad Joannem: Sine modo, sic enim oportet implere omnem justitiam (*Matth. III, 15*). Subjecit se omnibus passionibus carnis, ferendo esuriam, sitim, lassitudinem, dolorem, mortem, et cætera hujusmodi: Factus obediens usque ad mortem, mortem autem crucis (*Philip. II, 8*). Secundum quod nos beatus Petrus edocuit, dicens: Christus passus est pro nobis, nobis relinquens exemplum, ut sequamur vestigia ejus qui peccatum non fecit, nec dolus inventus est in ore ejus (*I Petr. II, 21*).*

Hunc igitur ob nostram salutem secundum carnem passum et sepultum, tertia die resurrexisse et ut mortem destrueret, et ut nobis viam resurrectionis aperiret.

47. Ne quis autem, audiens beatum Paulum dicentem quod humiliavit se usque ad mortem, passionem crucis Deo annectat, sicuti nefarii sapiunt Ariani: sive passione enim unigenitus Deus est, ac penitus passioni subjacere non potest. Quæcumque igitur de Christo humilia verba dicuntur, hæc omnia annectenda sunt servi formæ.

Neostorianizat cum ait: *Quæcumque igitur de Christo humilia verba dicuntur, hæc omnia annectenda sunt formæ servi. Quamquam enim verba hæc catholicum habent sensum, sunt tamen merito suspecta, cum a discipulo Theodori proferuntur.*

48. Postea autem, ut ostenderet quantum haberet circa sua opera dilectionem, cum Dominus esset, maluit, accepta servi forma, fieri tamquam unus ex nobis; et iterum, quod homo factus pro impiis et

A peccatoribus obire mortem dignatus est, sicut beatus Paulus docet cum dicit (*Rom. V, 6*): *Ut quid enim Christus, cum adhuc infirmi essemus, secundum tempus pro impiis mortuus est? Vix enim pro justo quis moritur; nam pro bono forsitan quis et audeat mori? Commendat autem suam charitatem Deus in nobis, quoniam cum adhuc peccatores essemus, Christus pro nobis mortuus est. Similiter autem, quod etiam his qui erudunt in ipsum spirituale adoptionem filiorum largitur et dona, et efficit regni sui celestis heredes, sicut ipse Dominus noster Jesus Christus docens Nicodemum dicit (*Joan. III, 5*):* *Amen, amen, dico tibi, si quis non denuo natus fuerit, non potest videre regnum Dei. Unde infantes qui in peccatis non sunt, merentur tamen baptismatis gratiam, ut in Christo nova generatione creati, etiam regni ejus coheredes efficiantur, secundum beatum Paulum (*II Cor. V, 17*):* *Si quis in Christo nova creatura.*

49. Nam propterea etiam virtutes celestes per solam fidem creantur in Christo, quia et istas quoque omnes in semetipso renovavit; et propter hoc enim qui in Christo credunt nova creatura dicantur, quis unigenitum Deum Verbum similiter cum servi forma quam habet venerantur et colunt. Quod autem create sunt celestes virtutes in Christo, testis est beatus Paulus dicens (*Ephes. I, 10*), *Instaurare omnia in Christo, quæ in cælis et in terra sunt in ipso. Rursus etiam sicut caput Ecclesiæ dicitur, sic etiam celestium virtutum omnium caput esse monstratur. Quid enim dicit beatus Paulus (*Coloss. II, 9*):* *Quia in ipso inhabitat omnis plenitudo divinitatis corporaliter, et cælis in illo repleti, qui est caput omnis principatus et potestatis?*

Et iterum, propterea factus est homo, ut damnato in carne peccato, relinqueret nobis exemplum, quemadmodum quisque debeat carnalibus superatis vitiiis non ultra diaboli fallacis decipi. Et iterum, ut per servi formam mediator fieret Patri et Spiritui sancto et se dignis, et sic in perpetuum eos custodiat pacis vineulo, sicut beatus Paulus docet hoc modo (*Coloss. I, 19*): *Quis in ipso complacuit omnem plenitudinem habitare, et per eum reconciliare omnia, omnia in ipsum pacificans per sanguinem crucis ejus, sive quæ in terris, sive quæ in cælis sunt.*

50. Sicut igitur tantorum bonorum ipsa causa D omnibus credentibus fuit, sic etiam non credentibus fit justus retributor. Ideo igitur per multa testimonia nos docent divinæ Scripturæ quod nolit Deus mortem impiis et peccatoribus, nisi ut convertatur et vivat. Quamdiu igitur sumus in hæc vita, posturamus penitentiam agere, et futuram illam beatam vitam sempiternam mereri. Neque enim jam post corporis solutionem penitentiam relinquitur locus, cum David propheta sic doceat, dicens ad Deum (*Psal. VI, 6*): *Quia non est in morte qui memor sit tui, in inferno autem quis confitebitur tibi (*Psal. CXXXI, 17*)? Et iterum: Non mortui laudabunt te, neque omnes qui descendunt in infernum. Quod autem Christus judicaturus sit vivos ac mortuos, docet aperte beatus Paulus*

sic dicens (II Cor. v, 10): *Omnes enim nos manifestari oportet ante tribunal Christi, ut recipiat quisque propria corporis, prout genuit, sive bonam, sive malam.* Ideo enim dicitur Christus in dextera Patris sui sedere quasi iudex tam vivorum quam mortuorum; et quod *Pater neminem iudicat, sed omne iudicium Filio dedit*, aperte Dominus noster Jesus Christus edocuit (Joan. v, 22).

Adversus Novatianos agit, quod faciunt omnes ejusdem ætatis scriptores, Nazianzenus, Ambrosius, Iulianus, Iulianus, Hieronymus, et alii quos longum esset recensere; agit vero non eodem quo reliqui animo, sed quo Pelagius et Julianus, cum aiunt, *Hominem, si post baptismum lapsus fuerit, per penitentiam credimus posse salvari; nempe ut invidiam consuetudinibus catholicis, latentibus non posse hominem penitentiam agere, nisi Deus det.*

51. Rursus etiam docemur quod resurgant mortui in eadem carne in qua etiam in utero matris formati sunt, in corpore pariter ac figura, sicut beatus Paulus ad Corinthios scribens dicit (I Cor. xv, 35): *Sed dicit aliquis: Quomodo resurgent mortui? Quali autem corpore venient? Insuper, tu quod seminas, non vivificatur; nisi prius moriatur. Et quod seminas, non corpus quod futurum est seminas, sed nudum granum, puta tritici, aut alicujus cæterorum. Deus autem dat illi corpus sicut voluit. Hoc cum Apostolus dixisset, quod Deus dat illi corpus, non sicut vult, sed sicut voluit, ostendit quod sicut a principio creatus est homo; sic etiam in resurrectione resurget, neque habitu, neque corpore permutato, sicut Dominus noster Jesus Christus, postquam resurrexit a mortuis, nec corpus, nec figuram penitus immutavit. Nam sicut granum frumenti, amisso corpore suo, nudum seminatur et mortuum, sic iterum cum eodem corpore quod amiserat resurgit, sic etiam homo in resurrectione mortuorum, etsi truncatus aliqua corporis parte mortuus est, tamen sicut primitus in utero matris suæ creatus est, sic in ipso corpore ac figura resurget, sicut beatus Paulus iterum docet hoc modo (II Cor. v, 4): *Nam et qui sumus in tabernaculo, ingemiscimus ingravati, eo quod nolumus expoliari sed supervestiri, ut absorbeat quod mortale est a vita. Et iterum: Oportet enim corruptibile hoc induere incorruptelam, et mortale hoc induere immortalitatem.* In eo quod dicit Apostolus, quod *nolumus expoliari, sed supervestiri*, ostendit quod hinc unusquisque nostrum habebit, corpore, et carne, vel figura indutus, vitam et gloriam et incorruptelam: ut sicut ferri materia candens, gloria ignis induta, naturam propriam minime commutat; sic etiam sancti cælesti gloria induti, quod habent in hac vita corpus et figuram non deponent: sicut etiam Dominus noster Jesus Christus in monte gloriam induens, quod erat homo minime commutavit. Sed hæc de probanda fide divinæ Scripturæ testimoniis sufficienter nobis dicta.*

De resurrectione carnis catholice quidem sentit, sed exemplo Hieronymi vehementer adversus Origenem, Joannem Hierosolymitanum, et Rufinum Aquileiensem super ea questione dissertantis (Epist. 61, et Apolog. advers. Rufinum).

CAPUT VIII.

FIVE APPENDIX.

De questionibus Arianorum.

52. Quoniam igitur qui Arii vel Eunomii nefandas hæreses sectantur et dogmata, ad blasphemandum unigenitum Filium Dei per dies singulos suas accunt linguas, edocti semper divinæ Scripturæ simplicitatem adulterare, et verbis quibusdam perversis, quæ ex communibus descendere sensibus consuerunt, contaminare similiter veritatem, ut parte syllogistica sophismatum nefandam hæresim suam confirmare videantur, sophisticas nobis de Deo interrogationes prætendunt, a substantia Patris unigenitum Filium alienare conantes; necessarium duco ex iisdem communibus sensibus eorum hæresim nefandam destruere, B ut ex quibus probationem habere se putant, ex iisdem etiam ipsi redarguantur. Et priusquam incipiam enumerare eorum de Filio adversus nos interrogationes, quas ingentes et arduas arbitrantur, ad ipsos volo dicere quia quodcumque fari volueritis de nativitate Filii Dei ex Patre, temporalibus usi verbis, ejus nativitatem, ut ipsa se habet, probare minime poteritis: quoniam unigeniti Dei Verbi nativitas, cum sit naturalis ac sine principio, ut ipsa se habet, comprehendi non potest. Nam si omnia verba prolata tempus significant, aut præsens scilicet, aut præteritum, aut futurum, Deus autem unigenitus horum est creator; ejus profecto nativitas temporalibus verbis approbati non potest. Atque ideo necessario videtur divinarum Scripturarum sequentes, ex ea debemus sumere probationis exempla.

53. Cum igitur nos interrogaverint, utrum Deus procreaverit Filium, necne, et acceperint a nobis responsum: *Procreavit*; statim adjiciunt interrogationem hujusmodi, quam Græci dilemmatam vocant: *Invitus, an sponte?* Hoc autem faciunt, ut si dixerimus, *invitus*, mox adjiciant: *Quod si invitatus procreavit Filium, quomodo non est impium de Deo hoc dicere, quod generationis necessitati subjungatur? Sin autem, sponte, dixerimus, illi rursus adjiciant, quod sibi libitum est: Ergo si sponte procreavit sua, si voluntate Filius procreatus, inter ipsum et omnia cætera, quæ Dei pariter voluntate creata sunt, nulla penitus haberi discretio poterit. Sed non respondendum est, quod ipsi scilicet audire desiderant; D sed magis hoc modo dicemus: Neque sponte procreavit, neque invitatus. Cum igitur accepto hoc responso a conclusione sua iniqua in posterum penitus exclusi fuerint, et quæsierint a nobis quemadmodum procreaverit, tunc illis ita respondebitur, naturaliter, quod est supra omnem voluntatem ac necessitatem; et siquidem intellecto responsō nostro quieverint, bene et optime. Sin vero dixerint, non esse planum responsum, et nos contra interrogabimus eos, simili modo interrogationis eorum, utrum sponte Deus bonus sit, an invitatus. Ipsi quoque nobis respondebunt, timentes ex utraque parte illicitam responsionem: Neque sponte, neque invitatus, sed ea scilicet natura quæ supra voluntatem est et necessi-*

tatem. His igitur responsis quibus utentur ipsi de A Deo, quod bonus est asserentes, iisdem nos quoque, quod Deus procreavit, approbamus. Nam sicut bonus est Deus neque voluntate, neque necessitate, sed ipsa natura, ut bonitate privatus numquam reperiat, sic etiam Filium habet natura: neque enim potest Deus unquam privari unigenito Deo Filio suo. Et hæc quidem dicta de unigenito Deo comprobando abunde sufficerent, si cum prudentibus sermo esset, eo quod naturaliter habet ex Patre nativitatem.

54. Sed quoniam isti, tamquam canes arrepti rabie, qui contra dominos quoque sæviunt, passione insanis per ignorantiam concitati, contra Filium Dei blasphemare nituntur, si quando aliquid de ipso venerationis auderint, et exclusi fuerint a solita contra eum blasphemia, perseverantiam tamen matitiae suæ, quam contra Filium semper exercent, minime amittunt, sed rursus contradictiones alias excogitare conantur, nativitatem unigeniti Verbi ex Deo, quæ sine principio est ac naturalis habetur, destruere molientes, quasi contra eum semper pugrare cupientes; necessarium putò etiam cæteris illorum vanis interrogationibus respondere, ne questionum propositarum violentiam nos effugere videamur. Interrogant igitur item nos, si omne quod desiit, et cœpit. Si nos responderimus, quod omne quod desiit, et cœpit, mox adjiciunt ipsi: Desiit nasci Filius, necessario ergo cœpit; et si cœpit, erat aliquando quando non erat; et si erat quando non erat, non habet locum ex Dei substantia habere eam nativitatem: quippe cum Dei substantia, ut sine C principio, ac semper ac similiter habens, augmentum, vel diminutionem non capiat. Sed non est ita respondeendum illis, quod omne quod desiit, et cœpit, quoniam non omne quod desinit jam, et initium habet: non solum autem hoc, sed et non omne quod principium habet, jam et desinit; quoniam et Deus volens cœlestes facere virtutes, initium non habet; factis vero istis, velle eas facere desinit. Ac propter hoc igitur non omne quod desinit habet initium. Et iterum faciæ cœlestes virtutes, etsi initium habent substantiæ, numquam tamen esse desinunt: ac per hoc non omne quod cœpit jam, et desinet. Ergo quoniam probatum est quod non omne quod desinit, et cœpit, et ideo, et desinit nasci unigenitus Deus Filius, attamen non habet nativitatis initium. Nam absque D initio est ex Patre nativitas Filii, quippe cum naturalis scilicet habeatur.

55. Rursus interrogant nos, si solus cum esset Deus, genuit Filium, ut si responderimus, quod solus cum esset genuit, statim hoc adjiciant: Ergo si solus cum esset, genuit, erat aliquando quando non erat Filius. Similiter autem si responderimus quod non solus, mox adjiciant: Et quomodo fieri potest, ut id quod semper una cum ipso fuit, natum proprie nominetur? quoniam ut ipsi dicunt, ipsa nativitas suspicionem præstat aliquando penitus non fuisse, propter hoc ipsum quod dicitur natus. Hæc autem dicunt ignorantibus quantum intersit corporalibus

temporalibusque sensibus audere de Deo quodcumque pronuntiari: quippe cum is, de quo agitur, quasi qui absque initio sit, necessitatibus temporum subjacere non possit. Ideo igitur nos quoque illos consulamus, quodammodo ipsorum interrogationibus utentes, ut sic figmentum suum, quod Græci sophisma vocant, illis apertum fiat ac planum. Dicite nobis vos: Solus cum esset Deus; misericordias genuit, an non? quoniam beatus Paulus patrem misericordiarum Deum nominat, ita dicens: *Benedictus Deus, et Pater Domini nostri Jesu Christi, pater misericordiarum* (II Cor. 1, 3). Et si ausi fuerint dicere, quod solus cum esset genuit, nos quoque ipsis ita respondebimus, Cur non sit impium ac nefarium dicere, quod fuit aliquando Deus absque misericordiis: quippe cum Deus misericordiarum fons habeatur, et numquam pravitatis pater fuisse credatur, ut cum primum misericordiarum pater non esset, eorum postea fieri pater inciperet. Sin vero, vitantes hanc apertam de Deo blasphemiam, dixerint: Non fuit aliquando solus absque misericordiis: respondebimus ipsis etiam hoc modo: Sicut igitur Deus numquam solus sine misericordia, factus est postea misericordiarum pater; sic etiam non solus antea, postea unigeniti Filii Pater efficitur. Semper enim Deus Pater est unigeniti sui Dei Verbi.

56. Sin autem rursus in sua vanitate durantes dixerint quia id quod non natum est substantiam significat Deitatis: Deus autem Pater non natus est, et Filius natus, una eademque Patris et Filii esse substantia non potest; discant quod non natum substantiam minime significat: nam si non natum, nato videtur esse contrarium, substantiæ autem contrarium nihil est, profecto non natum minime potest esse substantia. Et aliter, si substantia in eo quod est asseritur, non natum autem in eo quod non est, quia non natum est, profecto non natum substantia non est. Et iterum, si substantia per semetipsam constare dinoscitur, non natum autem non per se constat, sed de substantia dicitur, quæ non nata est, profecto non natum non est substantia.

57. Rursus etiam si dixerint: Si Pater non natus est secundum substantiam, Filius vero natus est, nati et non nati una non potest esse substantia; discant adhuc quod non necessario substantiarum modus diversas facit substantias. Neque enim quia dicitur Deus Pater esse non natus, dicitur autem et immortalis similiter, et incorruptibilis, ideo diversas habebit substantias, quippe cum non sit unum idemque non natum et immortale, vel incorruptibile, et cætera his similia. Sicut igitur hæc cum de Deo dicuntur, diversas substantias minime significant; sic neque natum et non natum diversas substantias unquam faciunt; neque enim quia Adam non natus est, Seth autem natus, ideo diversa est eorum substantia.

58. Sin autem perseveraverint, dicentes, quod id quod est sine initio, etiam non natum est, et quoniam Filius natus est, sine initio esse non potest; discant

quia non si quid sine initio est, id omni modo etiam non natum est eo quod non si quid initium habet. Id omni modo etiam natum est. Quoniam Dei misericordiae sine initio habitae, non etiam innatae sunt, quippe cum patrem habeant Deum. Similiter autem caelum et terra, cum initium habeant, non sunt nata, sed creata. Neque enim aliquid est creatum, hoc omni modo natum est, nam si idem creatum et natum, superfluo decuit evangelista Joannes, ita dicens: *Quotquot autem acceperunt eum, dedit eis potestatem filios Dei fieri (Joan. 1, 12)*; siquidem qui semel creati sunt, hoc habent, ut etiam filii Dei fiant. Sicut igitur creatum et natum idem non est, sic etiam non creatum et non natum idem non esse potest, eo quod Dei misericordiae, cum sint non creatae, non tamen sunt innatae.

59. Cum iterum nos interrogaverint: Quomodo Deus unus, simplex cum sit et incompositus, Pater simul et Filius et Spiritus sanctus esse potest? discant quod non propterea Deus amittit esse simplex et incompositus, quoniam habet unum unigenitum Verbum substantivum, aequale sibi per omnia, similiter et sapientiam substantivam, aequalem sibi per omnia. Sed siquidem, ut ipsi putant, ideo compositus est, quod voluntatem habeat, et istam non aequalem substantiae: quippe, cum non idem sit substantia et voluntas, nos tamen non imitauer eorum sententiam, sed pie dicimus et religiose, quod etsi voluntas in Deo habeat, et istam non aequalem substantiae, tamen ab omni est compositione alienus.

66. Quia igitur apud se videntur adhuc esse sapientes, cum per omnia nimis inepti probati sint, hoc etiam nos interrogant: Quomodo fieri potest ut unus Deus, una substantia, Pater et Filius nominentur, quoniam hi qui hoc dicunt, unum ac solum Deum Filium simul et Patrem per unam partem orationis pronuntiare assolent, quasi Graece dicatur *ὁμοῦς*? Discant non in eadem diu debere perseverare stultitia. Neque enim quia unus est Deus Pater, ejusque Filius, ac pariter una substantia Patris et Filii, idcirco debet Deus *ὁμοῦς* vocari: quippe cum non unum personarum numero dicamus, sed substantiae communi vocabulo. Namque Adam simul et ejus filius Abel, unus homo, cum esset alter, unaque pariter eademque substantia, propter naturae communionem, numquam *ὁμοῦς* vocati sunt, sed ne vocari quidem hoc nomine poterant. Quod autem duo numero simul homines unus homo dicuntur communione, ut dixi, et societate naturae, testis est famulus Dei Moyses, ita dicens: *Et fecit Deus hominem, secundum imaginem Dei fecit eum, masculum et feminam fecit eos (Gen. 1, 27)*. Itidem Dominus etiam noster Jesus Christus se unum et Patrem simul appellat, propter aequalitatem unitatemque substantiae, ita dicens: *Ego et pater unum sumus (Joan. x, 30)*. Unus igitur Deus, Pater et Filius et Spiritus sanctus, propter unitatem aequalitatemque substantiae.

61. Nam sicut sensus noster sermo fieri non potest, quippe cum sermonis nostri pater habeatur

A ipse; neque e diverso sermo sensus unquam fit, sed neque nostra sapientia sensus ac sermo. Sed est iterum sensus generans sermonem, et non ipse generatur: similiter autem et sermo generatur tantum, non generat; pari ratione et sapientia neque generat, neque generatur. Sensus autem noster cum sit sapiens, et sapientiam habeat, quasi rationalis sermonem tantum generat. Sapientia iterum non generat sermonem, sed est cum sensu vere pariter ac sermone. Sic Deus Pater numquam Filius fieri potest, neque e diverso Filius Pater, sed neque Spiritus sanctus Filius, aut Pater. Rursus etiam Deus Pater genuit quidem unigenitum Deum Verbum, ipse autem non est natus; Filius vero natus est quidem, non etiam genuit; Spiritus autem sanctus neque natus est, neque genuit: sed, ut apertius dicam, sicut

B Dei Patris misericordiae, cum natae sint a patre non nato, conglutinatae penitus habent innativitati Patris generationem; sic etiam substantivus unigenitus Filius Dei conglutinatae penitus habet Patris ingenerationi nativitatem, quippe cum splendor gloriae sit, et forma Dei substantiae. Sic enim etiam beatus Paulus ad Hebraeos scribens, dicit (*Heb. 1, 5*): *Qui est splendor gloriae, et figura substantiae ejus. Splendorem igitur Patris Filium cum Paulus dixisset apostolus, probavit aperte quod ex substantia Patris Filius est, et quod inseparabilis, vel indivisus Patris Filius habetur, et quod semper una cum Patre est. Figuram rursus Dei substantiae memorans, docet quod aequalem habet Filius Patris substantiam. Et iterum, sicuti Dei Patris immortalitas una cum Deo Patre non nata, non dicitur nata, neque ipsa pariter generare; sic etiam Dei substantivus Spiritus sanctus, neque natus est, neque genuit: ac per hoc igitur tres personas Patris et Filii et Spiritus sancti fatentes, unum credimus, propter unitatem substantiae, Trinitatis esse virtutem. Similiter autem propter indivisionem naturae, Patrem et Filium et Spiritum sanctum, unum Dominum, unum Deum omnipotentem, creatorem, provisorem, semper ac similiter habentem, cui honor et gloria in saecula saeculorum. Amen.*

CONFESSIO

SEU

LIBELLUS FIDEI

A PELAGIO

EX ORIENTE ROMAM MISSUS AD SEDEM
APOSTOLICAM.

Confessionem hanc Baronius erutam ex Vaticanis monumentis tulit in Annales. Quo facto consilium Patris Sirmondi praeverit, qui sua inveniendi edicturus erat. Eam nos ex doctissimi senis aographo (*Ad ann. Christ. 418*) Baroniana correctionem exhibemus.

PARS PRIMA, QUAE THEOLOGICA.

1. Credimus in Deum Patrem omnipotentem, creatorum visibilibus et invisibilibus conditorem.

2. Credimus et in Dominum nostrum Jesum Christum, per quem creata sunt omnia, verum Deum, unigenitum, et verum Dei Filium, non factum aut adoptivum, sed genitum, unius cum Patre substantiæ, quod Græci dicunt *ἁμοούσιον*, atque ita per omnia æqualem Deo Patri, ut nec tempore, nec gradu, nec potestate possit esse inferior. Tantumque esse conitemur illum qui est genitus, quantus est ille qui genuit.

3. Non autem quia dicimus genitum a Patre Filium, divinæ et ineffabili generationi aliquod tempus ascribimus; sed nec Patrem dicimus aliquando recepisse, nec Filium; non enim aliter confiteri possumus æternum Patrem, nisi consteamur etiam æternum Filium; ex illo enim Pater dicitur, et qui semper Pater fuit, semper Filium habuit.

4. Credimus et in Spiritum sanctum, verum Deum, ex Patre procedentem, æqualem per omnia Patri et Filio, voluntate, potestate, æternitate, substantiæ.

5. Nec est prorsus aliquis in Trinitate gradus, nihil quod inferius superiusve dici possit: sed tota Deitas sui perfectione æqualis est, ut, exceptis vocabulis quæ proprietatem personarum indicant, quidquid de una persona dicitur, de tribus dignissime possit intelligi.

6. Atque ut confundentes Arium, unam eandemque dicimus Trinitatis esse substantiam, et unum in tribus personis fatemur Deum; ita impietatem Sabellii declinantes, tres personas expressas sub proprietate distinguimus; non ipsum sibi Patrem, ipsum sibi Filium, ipsum sibi Spiritum sanctum esse dicentes, sed aliam Patris, aliam Filii, aliam Spiritus sancti esse personam. Non enim nomina tantummodo, sed etiam nominum proprietates, id est, personas vel, ut Græci expriment, *ὑποστάσεις*, hæc est, substantias conitemur.

7. Nec Pater Filii aut Spiritus sancti personam aliquando excludit, nec rursus Filius, aut Spiritus sanctus Patris nomen personamque recipit; sed Pater semper Pater est, Filius semper Filius est, Spiritus sanctus semper Spiritus sanctus est: itaque substantia unum sunt, personis ac nominibus distinguuntur.

PARS SECUNDA, QUÆ OECOMONICA.

8. Ipsum autem Dei Filium, qui absque initio æternitatem cum Patre et Spiritu sancto possidet, dicimus in fine sæculorum perfectum naturæ nostræ hominem suscepisse ex Maria semper virgine, et Verbum carnem esse factum, assumendo hominem, non permutando Deitatem; nec, ut quidam sceleratissime opinantur, Spiritum sanctum dicimus pro semine, sed potentia ac virtute Creatoris operatum.

9. Sic autem conitemur in Christo unam Filii esse personam, ut dicamus duas esse perfectas atque integras substantias, id est, Deitatis et humanitatis, quæ ex anima continetur et corpore; atque ut condemnemus Photinum, qui solum et nudum in Christo hominem consetetur. ita anathematizamus Apollinarianum

et ejus similes, qui dicunt Dei Filium minime aliquid de humana suscepisse naturam; et vel in carne, vel in anima, vel in sensu assumptum hominem, his propter quos assumptus est fuisse dissimilem, quem, absque sola peccati macula, quæ naturalis non est, nobis conitemur fuisse conformem.

10. Illorum quoque similiter exsecramur blasphemiam, qui novo sensu asserere conantur a tempore susceptæ carnis omnia quæ erant Deitatis in hominem demigrasse, et rursum quæ erant humanitatis in Deum esse transfusa: ut quod nulla unquam hæresis dicere ausa est, videatur hac confusione utraque exanimata substantia, Deitatis scilicet et humanitatis, et a proprio statu in alium esse mutata, ut qui tam Deum imperfectum in Filio quam hominem consetentur, nec Deum verum, nec hominem tenere credantur.

11. Nos autem dicimus susceptum ita a Dei Filio passibile nostrum, ut Deitas impassibilis permaneret: passus est enim Dei Filius non putative, sed vere omnia quæ Scriptura testatur, id est, esuriem, sitim, lassitudinem, dolorem, mortem, et cetera hujusmodi.

12. Secundum illud passus est quod pati poterat, id est, secundum illam substantiam quæ assumpta est; ipse enim Dei Filius secundum suam Deitatem impassibilis est ut Pater, incomprehensibilis ut Pater, invisibilis ut Pater, inconvertibilis ut Pater: et quamvis propria persona Filii, id est, Dei Verbum suscepit passibilem hominem, ita tamen ejus habitatione secundum suam substantiam Deitas Verbi nihil passa est, ut tota Trinitas, quam impassibilem confiteri necesse est.

13. Mortuus est ergo Dei Filius, secundum Scripturas, juxta illud quod mori poterat. Resurrexit tertia die, ascendit in cælum, sedet ad dexteram Dei Patris, manente eadem natura carnis in qua natus et passus est, in qua etiam resurrexit. Non enim exanimata est humanitatis substantia, sed glorificata, et in æternum cum Deitate mansura.

14. Accepta ergo a Patre omnium potestate quæ in cælo sunt et in terra, venturus est ad iudicium vivorum et mortuorum, ut et justos remuneret et puniat deccatores.

PARS TERTIA, QUÆ ETHICA.

15. Resurrectionem etiam carnis conitemur et credimus, et dicamus nos in eadem in qua nunc sumus veritate membrorum esse reparandos, qualesque semel post resurrectionem fuerimus effecti, in perpetuum permansuros.

16. Unam esse vitam sanctorum omnium, sed præmia pro labore diversa; e contrario pro modo delictorum, peccatorum quoque esse supplicia.

17. Baptisma unum tenemus quod iisdem sacramenti verbis in infantibus quibus etiam in majoribus asserimus esse celebrandum.

18. Hominem, si post baptismum lapsus fuerit, per poenitentiam credimus posse salvari.

19. Novum et vetus Testamentum recipimus in ea librorum numero quem sanctæ catholicæ Ecclesiæ tradit auctoritas.

20. Animas a Deo dari credimus, quas ab ipso factas dicimus, anathematizantes eos qui animas quasi partem divinæ dicunt esse substantiæ: eorum quoque condemnamus errorem, qui eas ante peccasse, vel in cœlis conversatas fuisse, dicunt, quam in corpora mitterentur.

21. Exsecramur etiam eorum blasphemiam qui dicunt impossibile aliquid homini a Deo præceptum esse, et mandata Dei non a singulis, sed ab omnibus in commune posse servari.

22. Vel qui primas nuptias cum Manichæo, aut secundas cum Cataphrygis damnant.

23. Anathematizamus etiam illos qui Dei Filium necessitate carnis mentitum esse dicunt; et eum propter assumptum hominem, non omnia facere potuisse quæ voluit.

24. Joviniani quoque damnamus hæresim, qui dicit nullam in futuro meritorum esse distantiam, nosque eas sibi habituros esse virtutes quas hic habere neglexerimus.

25. Liberum sic confitemur arbitrium, ut dicamus nos semper Dei indigere auxilio: et tam illos errare qui cum Manichæo dicunt hominem peccatum vitare non posse, quam illos qui cum Joviniano asserunt hominem non posse peccare; uterque enim tollit arbitrii libertatem; nos vero dicimus hominem semper et peccare, et non peccare posse, ut semper nos liberi conditemur esse arbitrii.

26. Hæc fides est, papa beatissime, quam in Ecclesia catholica didicimus, quamque semper tenuimus et tenemus, in qua si minus parte aut parum cante aliquid forte positum est, emendari cupimus a te, qui Petri et sedem tenes; si autem hæc nostra confessio apostolatus tui iudicio comprobatur, quicumque me maculare voluerit, se impertum, vel malevolum, vel etiam non catholicum, non nisi hæreticum comprobabit.

Eruditam dissertationem v. c. Joannes Launois de confessione Pelagii edidit, plæque ostendit, confessionem hæc, nec ab Hieronymo missam ad Damasum, quod visum Remigio Lugdunensi (*Lib. de Trib. Ep. cap. 39*); nec ab Augustino in sermone 191 dictam, quod Guillelmus Parisiensis credidit (*Lib. de Pecc. et Vitiis c. 10*); nec ulla idonea veterum recentiumque auctoritate abjudicari posse Pelagio, cui et ab Augustino (*Lib. de Pecc. Orig. c. 21*), et a Zosimo (*Epist. 2 ad Afric. in causa Pelagii*) aperte tributa est.

In his tribus assentior libens viro docto, non perinde in aliis duobus, quæ suis singula capitibus probare nititur. Alterum est, ante Caroli Magni tempora nondum fuisse libellam hunc a credula antiquitate Hieronymo suppositum; alterum, addita ipsi postmodum nonnulla, quæ pertinent ad hæresim, sive Eutychie de confusione naturarum in Christo, sive Elipandi de filietate Christi adoptiva.

Nam, ut incipiam de primo dicere, non video qua fronte potuisset auctor Carolini Operis (*Lib. III c. 10*) confessionem afferre, velut traditionem catholicæ fidei, acceptam a Patribus, et verbis Hieronymi expressam, si modo haberetur tantum in codicibus

A recentioribus, atque ita posset testimonio veterum, et eo quidem graviore, quod tacitum, novitatis argui; ea præsertim ætate qua ceptum erat a nonnullis et inquiri curiosius in veritatem codicum, et quibusdam obijci suppositionis crimen, etiam quoad Hieronymi Opera.

Deinde Remigius Lugdunensis Caroli Magni suppar (*Loco mox citato*), confessionem de qua nunc agitur eodem habuit loco ac tres dialogorum libros contra Pelagium ab Hieronymo scriptos: *Quid ille, inquit, sanctus doctor juxta fidei catholicæ veritatem de libero arbitrio senserit, et dialogi ipsius quos sub nomine Attici et Critobuli contra Pelagianos scripsit, manifestissime testantur; et fidei ejus professio, quam plenissime et perfectissime contra quosdam calumniatores ad pontificem sedis apostolicæ in defensionem sui edidit, satis ostendit, ubi de eodem libero arbitrio ita loquitur: LIBERUM SIC CONFITEMUR ARBITRIUM, etc.* Quæ vero de causa ita opinatus est? Non alia sane, nisi quod utrumque Opus intelligeret ab omnibus Hieronymo tribui, et in suis codicibus, quos utique antiquos testatus est, ejusdem doctoris nomine insignitum reperisset.

Denique non temere quispiam suspicatus fuerit idem contigisse Ibeilo quod epistolæ ad Demetriadem, quam venerabilis Beda (*Præf. in Cantic. cap. 5*) tradit a suis hominibus (scribebat statim post annum 700) lectam fuisse, cum arbitrarentur sancti et catholici doctoris Hieronymi esse, utique quoniam vulgo inter ejus libros tunc temporis reperiebatur.

Et vero Pelagianos sui magistri Opera sub cognominibus sanctorum libris elepere voluisse, docet Cassiodorus (*Lib. Divin. Lect. cap. 8*), cum ait annotationes Pelagii in Epistolas Pauli sua ætate (florebant sexto sæculo) ita in unctorum manibus celebres habitas, ut eas a sancto Gelasio papa urbis Romæ, doctissimi viri studio dicerent fuisse conscriptas; quod solem, inquit, facere, qui res villosas cupiunt gloriosi nominis auctoritate defendere.

C Posset igitur aliquis, nec incredibiliter, conjicere jam inde a sexto sæculo, aut etiam a fine quinti, libellum Pelagii insertum fuisse Operibus Hieronymi, subjectumque, ut revera fuit in codice Ecclesiæ Lugdunensis, dialogis tribus: quare fieri potuisse ut primum libellus gereret in fronto Pelagii nomen, idque arte Pelagianorum, qui vellent iudicio lectorum Hieronymum damnare falsi, quasi magistro de libero arbitrio calumniam fecisset, contra certam confessionem fidei; deinde sublato, ut sit, per incuriam librariorum nomine auctoris; crederetur ab eo compositus, a quo et dialogi quibuscum jungebatur. Simile quiddam videri possunt indicare verba Remigii.

Jam vero alterum, quo dicitur aliquid insertum fuisse quod pertinet ad hæresim, sive Eutychie de confusione, aut etiam transmutatione naturarum in Christo, sive Joviniani de impeccabilitate hominis, sive Elipandi de filietate Christi adoptiva, non minus incredibile mihi videtur; nam, ut Pelagius et Nestorius, sic Eutyches hæresi suæ ortum non dedit, sed nomen tantum, eum enim ex Apollinari accepit. Unde Leo papa (*Serm. 9 de Quadrag.*) scribit suis diebus aliquos, de spiritu erroris olim destructi olimque damnati, veterem insaniam concepisse: *Qui gemissem audent in Christo negare naturam, aut non suscepti carnis veritate, aut in carnem Deitate conversa, ut aut secundum Manichæum nulla sit ejus resurrectio, cujus nulla fuit passio; aut secundum Apollinarem ipsa Deitas Verbi mutabilis, ipsa facta sit passibilis.* Scribit et Theodoretus (*Lib. IV Hæc. Fabul. c. 9*): *Polemium quemdam ex Apollinaris scriptis ansam nactum, et substantiarum confessionem factam dixisse, et communionem divinitatis et corporis, atque inde Polemianorum hæresim natam.* Ambrosius sub finem quarti sæculi (*Lib. de Incarn. cap. 6*): *Cum isti dicant quia Verbum in carnem conversum est, et a propria natura mutatum est, datur illis locus ut infirmitatem carnis ad infirmi-*

alem divinitatis, quadam facta dinine naturæ mutatione detorqueant. Et paulo post: *Legi in quibusdam libris sic positum, ET ORGANUM, ET EUM A QUO MOVERATUR ORGANUM, UNIUS IN CHRISTO FUISSE NATURÆ; quod ideo posui, ut ex scriptis nomen deprehendatur auctoris.* Aggrediebatur Ambrosius in orationem disputatoriam Apollinarii, ex qua fragmentum hoc retulit Leontius (*Lib. advers. Fraud. Apollinar.*): *Organum, et quod movet organum, unam naturaliter perficiunt operationem; cuius autem est una operatio, una etiam substantia est. Una ergo substantia facta est Verbi et incarnati. Quid plures commemorem? videri possunt super ea re duo Gregorii. Nazianzenus et Nysenus (*Orat. 51. quæ epistola ad Cledon., ad Theoph. de Apollin.*).*

De Joviniani errore circa hominis impeccabilitatem expedita magis responsio est: id enim unum Pelagius arguit in Joviniano, quod contra se facere cerneret, nempe non posse hominem tamdiu peccare quamdiu mortalem vitam ageret, hanc enim possibilitatem utriusque partis Pelagius necessariam dicebat ad arbitrii libertatem servandam; possibilitatem vero peccandi baptismo amitti Jovinianus credebatur, si tamen crederet, sit vero sensus talis aperte prædicitur Pelagii verbis: *Nos vero dicimus hominem semper et peccare, et non peccare posse, ut semper nos liberi constitemus esse arbitrii.* Oportet enim, alioquin vox ista semper reteretur? Vide prolixam Julianum inter et Augustinum altercationem de Joviniani hæresi (*Lib. iv Oper. Imperf. c. 120*), quæ suo quisque adversario ingerebat.

Adduci pariter non possum ut credam hanc vocem adoptivam, sive a Patribus Francofordiensibus, sive ab alio quocumque posterioris ævi additam, sui se. Nam præterquam quod in omnibus codicibus habetur, etiam qui antiquiores apparent, nec credibile est in cunctos adiutamentum ejusmodi irrepisse, non prudenter sane hic ubi legitur a Patribus positum fasset adversus hæresim Elipandi, sed assensu prorsus loco, quandoquidem in secundo numero de Christo agit *θεολογικός*, et non *οικονομικός*. Adde quoque adversus Arianos, quos locus maxime respicit, à Pelagio poni debuit hæc sententia: *Non factum aut adoptivum, sed genitum, unius cum Patre substantiæ, etc.*, ut excluderetur hæresis. Filium Dei unigenitum negans *ομοούσιος* Patri; sed Filium dici perinde tantum ac qui adoptatur. Certo vulgo Patres adversus hæc Ariadorum *videlicet* invecti sunt longe ante ortam hæresim Pelagianam, atque adeo ante Elipandi quæstiones.

Denique consulto Patres Francofordiæ congregati abstinuerunt ab hoc testimonio proferendo, etsi obvium foret: sive quidem intellexerunt satis, ut erant doctissimi pariter ac prudentissimi, quo sensu dictum sit jam inde ab exorta Arianorum secta, quamque statim ab adversariis exceptionem passurum esset.

Porro autem libellum fidei sine Pelagius in Oriente positum scripsit, si tamen scripsit, et non potius a Cælestio mutatus est, paucis admodum immutatis. Scripsit, inquam, post concilium Diospolititanum, Theodoto Antiochenam synodum meditante, cum jam et Joannes Hierosolymitanus obiisset ann. 417 die 10 Januarii, et in ejusdem locum successisset Praxillus, cujus litteræ commendatoræ Pelagii Romanam comitatae sunt libellum, et nondum in Oriente auditum esset de morte Innocentii, quæ contigit die 12 Martii ann. 417: (*Aug. l. de Pecc. Orig. c. 22, Meritor. in Common. c. 3. epist. 2 Zosim. ad Afric. in causa Pelag., Aug. l. de Grat. Christi c. 30*). Liber igitur fidei scriptus est, aut certe Romam missus, paulo post festâ paschalia ann. 417, cum jam tuto navigaretur: acceptus est a Zosimo Innocentii successore et ab eodem cum litteris in Africam directus, ubi Augustinus visus est (*Lib. 11 ad Bonif. cap. 2*), non tantum non carere suspitione, quod tamen Zosimus credebatur (*Epist. 2 Zosim. de Causa Pelag.*), sed etiam legere verbis flexioquâ hæreticam sententiam, quam patefecit (*Lib. de Grat. Christ. c. 39*).

Qua parte ad quæstiones a Pelagianis motas spectat, totus est adversus Hieronymi sive epistolam ad Ctesiphontem, sive librum Dialogorum, sed arte tanta, ut singulas sancti doctoris sententias Pelagius carpat, quasi aliud agens. Quatenus vero continet ea de quibus non interrogabatur, ut ait Augustinus (*Lib. de Grat. Christ. c. 32*), occupat professione fidei de Trinitate atque Incarnatione Verbi animos hominum quibus iraudem parat, sequæ catholicum vult mentiri: quamquam et ipse quoque perinde ac Rufinus Syrus de Incarnatione ita loquitur, ut generalibus verbis tegere possit impietatem Theodori Mopsuestani, quod ostendemus in notis ad confessionem Juliani. Nunc ea sola attingemus quibus Hieronymus perstrictus videtur.

(Num. 4.) *Credimus et in Spiritum sanctum, verum Deum, ex Patre procedentem.* Eadem verba sunt apud Cælestium et Julianum; omnes vero de Patre dicunt procedere Spiritum sanctum, et silendo negant procedere a Filio, siquidem sequuntur communem magistrum Theodorum Mopsuestenum, cujus sunt hæc verba: *Et in Spiritum sanctum, quem, neque Filium, neque per Filium existentiam accepisse putamus.* Perstrinxit autem hæc sententia Pelagius sanctum Hieronymum, qui dialogo 2, cum attulisset dictum illud Lucæ: *Cum venisset in Mysiam, tentabant ire in Bithyniam, sed non dimisit eos spiritus Jesus* (*Act. xvi, 7*); statim addidit: *Nota quod spiritus Iræ sit Spiritus sanctus, qui in alio loco, propter unitatem substantiæ, Patris spiritus appellatur.*

(Num. 6.) *Id est, personæ, vel, ut Græci expriment, hypostases.* Maligne usus est Græca voce, ut tacite exprobraret Hieronymo fluctationem super ea re (*Epist. 159 ad Damasum*): *Post Nicænam fidem, post Alexandrinum, juncto pariter Occidente, decretum, trium hypostases ab Arianorum præsule et Campanabus, novellam a me, homine Romano, nomen exigitur. Qui, quæso, ita Apostoli prodidere? Quis novus magister gentium Paulus hæc docuit? Interrogamus quid tres hypostases posse arbitrentur intelligi. Tres personæ subsistentes aiunt. Respondemus nos ita credere. Non sufficit sensus, ipsam nomen effugitant, quia nescio quid veneni in syllabis latet.*

(Num. 8.) *Nec, ut quidam sceleratissime opinantur, Spiritum sanctum fuisse pro semine.* Memini me legere nonnihil simile in speciem apud Hieronymum, seu quod nonnisi maligne in sensum pravum detorqueatur, cum per se legenti cuique faciat omnino rectum. *Hæc certe (Lib. 11 de Trinit.) sementinæ Spiritus sanctus operatio* meminit, ut et auctor Operis Imperfecti in Mattheum, cujus sunt hæc verba: *Sic ungenito Deo virginem ingressuro Spiritus sanctus præcessit, ut præcedente Spiritu sancto in sanctificatione, nascatur Christus secundum corpus, divinitate ingrediente pro semine.* Scio Rupertum negasse in Christi conceptione Spiritum sanctum fuisse pro semine. Sed cui contradicatur affirmanti, nec ipse aperit, nec divinare licet alium quam auctorem Operis Imperfecti.

(Num. 15.) *Qualesque semel post resurrectionem fuerimus effecti, in perpetuum permanentes.* Dictum istud quidem catholice, sed maligne tamen ad reprehensionem Hieronymi opinantis in dialogo, pluribusque disputantis adversus Pelagium de purgatione fidei, quantiscumque in peccatis defunctorum, perinde ac si sola infidelium poenæ debeant esse perpetuæ. Vide quæ copiose dicta sunt in notis ad primum anathematismum Rufini Syri.

(Num. 16.) *Unam esse vitam sanctorum.* Tribus de causis posita videtur à Pelagio hæc particula. Primum, ut faceret Hieronymo invidiam malignæ cujusdam mentis, qui homini secum sentienti adversus Jovinianum de inæqualitate præmiorum (*Epist. ad Ctesiphontem, et dial. 2, alitque pa sim*), exprobraret Joviniani societatem. Deinde, ut obviam iret objectioni catholicorum, quod duas faceret vitas sanctorum, unam infantium sine bapti mo deceden-

lium, alteram regeneratorum. Tandem, ut præveni-
ret animos adversus fidem peccati originalis, quam
eo difficillius reciperent, quo magis persuasum habe-
rent nullam esse penam nisi delictorum, id est, quæ
propria quisque voluntate peccasset.

(Num. 47.) *Baptisma unum tenemus.* Augustinus
hunc locum refert (Lib. de Grat. Christ. cap. 3), pro-
ditque hæresim verbis ambiguis latere molientem.
Posuit vero Pelagius adversus Hieronymum, cujus
hæc sunt verba (Dial. 3, sub fin.): *Hoc unum dicam, aut
novum nos debere symbolum credere, ut post Patrem, et
Filium, et Spiritum sanctum baptizatis infantes in
regnum caelorum; aut si unum et in parvulis et in
magnis habetis baptisma, etiam infantes in remissionem
peccatorum baptizandos in similitudinem prævaricatio-
nis Adam credatis, etc.*

(Num. 49.) *Novum et vetus Testamentum recipimus
in eo librorum numero, etc.* Maligne ad carpendum
Hieronymum, qui in recensendis veteris Testamenti
libris, Hebræorum potius quam Latine Ecclesiam,
eius tamen ad caput scribebat Pelagius, canonem
secutus videtur. Deinde magna tunc temporis
questio movebatur de eorundem librorum sacrorum.
Unde Innocentium papam Exuperius Tolosanus
et Gallia consuluit, et in Africa Patres ann. 419
edendam sanctionem putarunt, quæ est 25 canon
codicis Ecclesie Africanæ. Postea arguere voluit
Hieronymum, quod quintum Evangelium induisset,
Nazaræorum scilicet, quod et Syro sermone in Lau-
dimum transtulisset, et inde testimonium adhibuisset
in dialogo tertio. Unde Julianus conversa ad Augu-
stinum oratione (Lib. ix Oper. Imperf. cap. 87):
*Juvat te vel mediocriter convenire. Qua fiducia tu, cum
Hieronymi scripta collaudas, dicas in Christo non fuisse
peccatum, cum ille in dialogo illo unum sub Antici et
Crisobulus nomine, narra, et ut talem virum decebat,
venustate composuit, etiam quinti Evangelii, quod a se
translatum dicit, testimonio nitatur ostendere, Christum
non solum naturale, verum etiam voluntarium habuisse
peccatum, propter quod se cognoverit Joannis baptismo
diligendum. De alio etiam testimonio Joannis evange-
licæ sagittam ei assuit falsitatis. De quo Opere tu in illa
epistola quam Alexandriam destinasti, ita gloriaris, ut
dicas Pelagium, Scripturarum ob eo oppressum moli-
bus, arbitrium liberum vindicare non posse. Verum illi
Operi a catholico viro, qui pulchritudine fuerat, obviatum est.*

Ex hoc loco, nisi mentius est Julianus, discimus
lectum fuisse ab Augustino librum Dialogorum Hie-
ronymi, et laudatum; insam aut Augustino Alexan-
driam epistolam, qua laus Dialogorum contineretur;
responsio de qua sermo est in epistola mox dicta,
videtur facta epistolæ potius ad Ctesiphontem quam
Dialogi. Sed unus fuit omnium Pelagii fere scriptor
Aulanus, ut dictum dissertatione prima.

(Num. 20.) *Animas a Deo dari credimus.* Et ista
quoque sententia callide posita est. Primo, ut carperet
Hieronymus, quasi persequeretur hominem
eamdem secum sententiam de animarum origine, cujus
questio tunc temporis exercebat Ecclesiam. Deinde,
ut forte Augustino exprobraretur fluctuatio super ea
re, quam consultatioque sua, per Orosium Hieronymo
allata, testatam voluisset. Postremo, ut præjudicium
quasi præseminaret adversus peccatum originale,
perinde ac si traduci non possit a parentibus, nisi
anima quoque traducatur.

(Ibid.) *Eorum quoque condemnamus errorem, etc.*
Posita sunt ea contra Hieronymum, qui dialogo 3
scripserat in hæc verba: *Si injusta vobis videtur alie-
norum remissio peccatorum, qua non indiget qui pec-
care non potuit, transit ad Amasium vestrum, qui
præterita in cælis, et antiqua delicta solvi dicit in
baptismo, ut cujus in cæteris auctoritate aucimini,
etiam in hac parte errorem sequamini.*

(Num. 21.) *Essecramur etiam eorum blasphemiam
quæ dicunt impossibilia aliquid homini a Deo præceptum
esse. Essecratio hæc tota ab impuro homine vomitur in
sanctum Hieronymum. Cum enim dialogo primo
Crisobulus dixisset: Aut possibilia Deus mandata de-
dit, aut impossibilia: si possibilia, in nostra potestate
est ea facere si velimus; si impossibilia, nec in hoc vi-
vamus, si non facimus quod implere non possumus, etc.,
pluribus contradicit Hieronymus, et inter cætera sic
ait: Vides quod Deus possibile jussit, et tamen id
quod possibile est, per naturam nullum complere posse.
Dedit itaque præcepta, virtutesque varias, quas omnes
simul habere non possumus, etc.*

(Ibid.) *Et mandata Dei non a singulis, sed ab omni-
bus in commune posse servari. Iterum petit Hierony-
mum, quippe qui citato loco hæc dixisset: Hoc totum
dico, quod non omnia possumus omnes. Possibilia
præcepit Deus, faveor; sed hæc possibilia cuncta singuli
habere non possumus, non imbecillitate naturæ, ne cal-
umniam facias Deo, etc.*

(Num. 23.) *Anathematizamus etiam illos qui Dei
Filium necessitate carnis mentium esse dicunt. Et hoc
etiam anathema dicitur Hieronymo, cujus est diffi-
cilis sententia dialogo 2: Tu potes omnia peccata vitare,
ut adhuc in corpore concupiscitæ ævidetur esse te duces.
Negat (Christus) fratribus et propinquis ire se ad sco-
nopegiam. Et postea scriptum est: Ut autem ascende-
runt fratres ejus, tunc et ipse ascendit ad sollemnitatem,
non manifeste, sed quasi in abscondito (Joan. vii, 10).
Iturum se negavit, et fecit quod prius negaverat. Lavit
Porphyrius, inconstantiæ ac mutationis accusat, ne-
sciens omnia scandala ad carnem esse referenda, etc.*

(Ibid.) *Et eum propter assumptum hominem non
omnia facere potuisse quæ voluit. Iterum petitur Hie-
ronymus, propterea quod eodem loco nonnulla scrip-
sit paulo difficiliora. Cum enim attulisset dictum
illud Christi: Non possum ego facere et memetipso
aliquid, sed sicut audio, ita judico (Joan. v, 30), sub-
junxit: Ariani obijciunt calumniam; sed respondet
Ecclesia, ea persona hominis hæc dici, qui assumptus
est. Tu e contrario loqueris: Possum sine peccato esse,
si voluero; ille nihil potest ex se facere, ut horum
indicit veritatem. Et alio in loco: Abiit (Christus) in
fines Tyri et Sidonis, et ingressus domum nermanem
volebat scire, et latere non potuit (Marc. vii, 24). Vere
utique cupiebat latere, et quod cupiebat, quare facere
non poterat, ut in adventu suo omnium conscientiam
declinaret? Quæris causas cur latere non poterit.
Cogita assumpti hominis veritatem, et omni cavebis
scandalo. Si Filius Dei in carne, et propter carnem non
potuisse narratur, etc.*

(Num. 24.) *Nosque eas ubi habituros esse virtutes,
etc. In Joviniano damnat hæresim Hieronymum, cujus
hæc sunt verba (Dial. 1): Quamdiu habemus thesau-
rum istum in vasis fictilibus, et fragili carne circumda-
mur, immo mortali et corruptibili, beatos nos esse cre-
dimus, si in singulis virtutibus partibusque virtutum
Deo subjecti sumus. Cum autem mortale hoc indutum
fuerit immortalitate, et corruptivum hoc incorruptione
vestitum, et absorpta mors fuerit in Christi victoria,
tunc Deus erit omnia in omnibus, in omni virtutum
choro sanctorum numerus gloriabitur, etc.*

(Num. 25.) *Cum Manichæo dicunt hominem pecca-
tum vitare non posse. Itand ipsam Attico Crisobulus
objecit in dialogo 3: nam eum Aticus necessitatem
auxilii divini ad præstanda pietatis opera commen-
dasset, Crisobulus excipit: Doleo cur viri ecclesi-
astici, et qui magistrorum sibi usurpant vocabulum, tol-
lant liberum arbitrium; quo sublato, Manichæorum
secta constituitur. Et paulo post: Quomodo servus libe-
rum arbitrium, qui dicit hominem nihil posse facere,
nisi Deus semper adjuverit?*

(Ibid.) *Qui cum Joviniano asserunt, hominem non
posse peccare. Huc damnatione videri voluit calumniose
accusare Hieronymum, a quo dicitur fuerat Joviniani
hæres, dial. 2, atque etiam discipulus, epistol. ad
Ctesiph., immo et in dial. 3 assertor doctrinæ quod*

baptizatus homo jam non possit amplius peccare. **A** Nam cum Critobolus dicere corpisset: *Hoc certe fateberis, eos qui Christi baptismum consecuti sunt, non habere peccatum, et si absque peccato sunt, justos esse; cumque somel justi fuerint, si egerint sollicitate, posse in sempiternum justitiam custodire, ac per hoc omnes peccatum vitare;* respondet sub Attici persona Hieronymus: *Non erubescis explosam atque damnatam Joviniani sententiam sequi? et ille enim his testimoniis tuisque nititur argumentis; immo tu illius inventa sectaris, in Oriente docere desiderans quæ olim Romæ et dudum in Africa condemnata sunt, etc.*

(Num. 26.) *Hæc fides est, etc.* Mirum tot sæculis caplos fuisse ita omnium fere hominum oculos, ut videre satis non potuerint, aut noluerint potius, quantumcumque moneret Augustinus, hanc fidei expositionem, vel ab hæretico factam, vel saltem merito suspectam. Nostræ stas laus quædam est, eaque præcipua, non temere illud ejusmodi mercibus: quamquam cavere oportet ne prudentia, quæ credulitatis intemperiem effugit, incidat in intolerabilem judicii ferendi libidinem, ac pene proscribendi libros, si modo non placeant, tyrannidem.

LIBELLUS FIDEI

ZOSIMO PAPÆ OBLATUS
A COELESTIO
PELAGII DISCIPULO.

Duos Cœlestium fidei suæ libellos obtulisse, alterum Romæ Zosimo, alterum Carthagine Aurelio, ex eo colligere sibi non nemo visus est, quod Augustinus meminit oblatis Zosimo (*Lib. de Pec. Orig. cap. 5*), Zosimus oblatis Aurelio; sed collectionem vix mihi probaverit: Zosimus enim procul dubio nihil ejusmodi significat. *Quare*, inquit (*Epist. 4 ad Afros in causa Cœlestii*), *intra secundum mensem veniant, qui præsentem redarguant aliter sentire quam libellis et confessione contexit.* Nam libellorum nomine opuscula indicat, vel, quod magis reor, libellos Precum, quos Cœlestius plures obtulit variis judicii actionibus; non item expositionem fidei, quam confessionem vocat, unamque memorat Augustinus, non taciturnus utique de alia, si quæ Carthagine edita fuisset, quipe sibi notiore et diligentius perpensa. Nam cum ait (*Lib. de Pec. Orig. cap. 19*) Cœlestium apud Carthaginem in libello suo confessum esse redemptionem parvulorum, et tamen noluisse confiteri ex Adam in eos transisse peccatum, libellum Precum absque dubio intellexit, aut extortam vi interrogationum confessionem, non sponte oblatam suæ fidei formulam. Sic enim habet (*Epist. 157*): *Cœlestius propter has ipsas contra Christi gratiam disputationes, usque ad judicium episcopale perductus est, tamen coactus est confiteri propter baptizandos parvulos, quod et ipsis redemptio sit necessaria. Ubi quamquam de originali peccato aliquid expressius diceret, tamen ipso redemptionis nomine non parum tibi præscripsit.*

Atque hæc interpretatio adhibenda quoque est verbis Patrum Carthaginensis concilii, scribentibus Innocentio papæ (*Tom. XX nostræ Patol. col. 564*): *Quamquam per baptismum Christi etiam parvulorum fieri redemptionem libello suo Cœlestius in Carthaginensi Ecclesia jam confessus est. Libellum enim intellexerunt interpretationem suæ sententiæ uno aliquo in consensu prælatæ oblatam, scripto in posteriore.*

Creditum vero est in hunc usque diem at ipsis et am cruditis, Cœlestianæ confessionis nihil præter finem ab Augustino relatum restare. Totam hæberi puto apud eundem Augustinum (*Lib. de Pec. Orig. c. 5, 6 et 23*), sed fugisso sensum Idcirco, quod cum duas in partes divisa sit, dissitasque locis sparsa, major vix potuerit ab oculis, quodam mentis

præjudicio quasi fascinatis, dignosci. Nam cum pars illa nihil differat a sermone 190. inter Augustinianos de Tempore, si modo initium reseccetur, quod apposuit quisquis ausus est ex confessione hæretici effingere catholici tractatum, credita est pertinere ad Pelagium, cum reipsa sit Cœlestii, quia nullum similitudinis cum Pelagii libello præferbat. Id vero quod dico, aperte constat, si pars minor ad majorem accesserit; existet enim accessu continuus quidam atque integer libellus, et ille quidem cujusmodi indicatur a Zosimo atque Augustino. Sunt autem testes illi duo nec leve, nec dubii, siquidem libellum, non oculis tantum viderunt obiter, sed, mente ad singulas pene syllabas attenta, excusserunt.

Erat libellus Cœlestii, ut scribit Zosimus, alius quidem a Pelagiano, cum alter prius altero sit oblatum; sed tamen ita similis, ut Pelagianus omnia paria, et eodem sensu sententiisque formata, quæ Cœlestius ante protulerat contineret (*Epist. 2 ad Afric. in causa Pelag.*).

In eo ait Augustinus (*Lib. de Pecc. Orig. c. 23*): *Cum fidem suam Cœlestius a Trinitate unius Deitatis usque ad resurrectionem, qualis futura est mortuorum (de quibus cum nemo interrogaverat, et unde ibi nulla questio movebatur), quantum dicere libuit, explicasset, ubi ad id quod agebatur, ejus sermo perrenit: « Si quæ vero, inquit, præter fidem questiones, » etc. Idipsum scripserat de libello Pelagii (*Lib. de Grat. Chr. c. 33*), in quo (libello) ea de quibus non interrogabatur, nulla disseruit; cum enim ab unitate Trinitatis usque ad resurrectionem carnis, quod ab illo nemo querebat, disputationem, quantum voluit, terminasset, etc., « Baptisma, inquit, unum tenemus. »*

In eodem aperte negavit peccatum originale, ut testatur Augustinus (*Ibid., c. 2*): *Et in urbe Roma, in libello suo, quem beatissimo papæ Zosimo dedit, id asseveravit expressius, quod parvulorum neminem obstringat originale peccatum.*

Negavit tamen ita, ut se paratum diceret ad id tenendum quod sedes apostolica desiniret, quod ait Augustinus (*Lib. II ad Bonif. cap. 3*): *Cum hoc (sine ullo vitio peccati originali hominem nasci) Cœlestius in suo libello posuisset, inter illa dumtaxat de quibus se adhuc dubitare et instrui velle confessus est, in homine acerrimi ingenii, qui profecto si corrigetur, plurimis profuisset, voluntas emendationis, non falsitas dogmatis approbata est. Et propterea libellus ejus catholicus dictus est, quia et hoc catholicæ mentis est, si qua forte aliter sapit quam veritas exigit, non ea certissima desinire, sed detecta ac demonstrata respicere.*

Sex ista: esse in omnibus fere similem Pelagii fidei; in paucis differre; questiones continere alienas de Trinitate alisque ad resurrectionem usque carnis; negare aperte peccatum originale; admittere tamen infantes baptizari in remissionem peccatorum: suaque omnia sedi apostolicæ subjicere, sex ista, inquam, aliaque convenire libello quem diximus, nemo non facile videbit, si oculos conjecerit in Cœlestii Pelagique confessiones, quas καὶ ἀλλήως exhibemus.

COELESTIUS.

PELAGIUS.

1. Credimus in Deum Patrem omnipotentem, et omnium visibilium et invisibilium conditorem.
 2. Credimus et in Dominum nostrum Jesum Christum, per quem creata sunt omnia, verum Deum unigenitum, et verum Dei Filium, non factum, aut adoptivum, sed genitum, unius cum Pa-
- Credimus in Deum Patrem omnipotentem, omnium visibilium et invisibilium conditorem.
- Credimus et in Dominum nostrum Jesum Christum, per quem creata sunt omnia, verum Deum unigenitum, et verum Dei Filium, non factum, aut adoptivum, sed genitum, unius cum Patre

COELESTIUS

tre substantiæ, quod Græci dicunt ὁμοούσιον, atque ita per omnia æqualem Deo Patri, ut nec tempore, nec gradu, nec potestate esse possit inferior: tantumque esse confitemur illum qui est genitus, quantus est ille qui genuit.

3. Non autem, quia dicimus genitum a Patre Filium, divini et ineffabili generationi aliquid tempus ascribimus; sed nec Patrem dicimus aliquando cœpisse, nec Filium. Non enim possumus aliter confiteri æternum Patrem, nisi confiteamur etiam et Filium cœternum; ex Filio enim Pater dicitur, et qui semper Pater fuit, semper Filium habuit.

4. Credimus et in Spiritum sanctum, Deum verum, ex Patre procedentem, æqualem per omnia Patri et Filio, *natura*, voluntate, potestate, æternitate, substantia.

5. Nec est prorsus aliquis in Trinitate gradus, nihil quod inferius superiusve dici possit: *ideo* rota Trinitas sua perfectione æqualis est, ut, exceptis vocabulis quæ proprietatem personarum iudicant, quidquid de una persona dicitur, de tribus dignissime possit intelligi.

6. Atque ut *confutantes* Arium, unam eandemque dicimus Trinitatis substantiam esse, et unum in tribus personis fatemur Deum; ita impietatem Sabellii declinantes, tres personas expressas sui proprietate distinguimus; non ipsum sibi Patrem, ipsum Filium, ipsum Spiritum sanctum esse dicentes, sed aliam Patris, aliam Filii, aliam

PELAGIUS.

substantiæ, quod Græci dicunt ὁμοούσιον, atque ita per omnia æqualem Deo Patri, ut nec tempore, nec gradu, nec potestate possit esse inferior: tantumque esse confitemur illum qui est genitus, quantus est ille qui genuit.

Non autem, quia dicimus genitum a Patre Filium, divini et ineffabili generationi aliquid tempus ascribimus; sed nec Patrem dicimus aliquando cœpisse, nec Filium. Non enim possumus aliter confiteri æternum Patrem, nisi confiteamur etiam et Filium cœternum; ex illo enim Pater dicitur, et qui semper Pater fuit, semper Filium habuit.

Credimus et in Spiritum sanctum, verum Deum, ex Patre procedentem, æqualem per omnia Patri et Filio, voluntate, potestate, æternitate, substantia.

Nec est prorsus aliquis in Trinitate gradus, nihil quod inferius superiusve dici possit; sed tota Deitas sui perfectione æqualis est, ut, exceptis vocabulis quæ proprietatem personarum iudicant, quidquid de una persona dicitur, de tribus dignissime possit intelligi.

Atque ut *confutantes* Arium, unam eandemque dicimus Trinitatis esse substantiam, et unum in tribus personis fatemur Deum; ita impietatem Sabellii declinantes, tres personas expressas sui proprietate distinguimus; non ipsum sibi Patrem, ipsum sibi Filium, ipsum sibi Spiritum sanctum esse dicentes, sed aliam Patris, aliam Filii, aliam

A COELESTIUS.

Spiritus sancti esse personam: non enim nomina tantummodo, sed etiam nomina proprietates, id est, personas confitemur.

7. Nec Pater Filii aut Spiritus sancti personam aliquando excludit, nec rursus Filius, aut Spiritus sanctus Patris nomen personamque recipit; sed Pater semper Pater, Filius semper Filius, Spiritus sanctus semper Spiritus sanctus. Itaque substantia unum sunt, personis ac nominibus distinguuntur.

8. Ipsam autem Dei Filium, qui absque initio cum Patre et Spiritu sancto est, dicimus in fine sæculorum perfectum naturæ nostræ hominem suscepisse ex Maria semper virgine, et Verbum carnem esse factum, *sed* assumendo hominem, non permutando Deitatem: non, ut quidam sceleratissimi opinantur, Spiritum sanctum dicimus pro semine fuisse, sed potentia et virtute Creatoris operatum.

9. Sic autem confitemur in Christo unam Filii esse personam, ut dicamus duas atque integras esse substantias, Deitatis scilicet et humanitatis, quæ ex anima constat et corpore; atque ut condemnamus Photinum, qui solum et nudum hominem constiteret in Christo, ita anathematizamus Apollinarem et ejus similes, qui dicunt Dei Filium minus aliquid de humana suscepisse naturam, et vel in carne, vel in anima, vel in sensu assumptum hominem; his propter quos assumptus est fuisse

PELAGIUS.

Spiritus sancti esse personam: non enim nomina tantummodo, sed etiam nomina proprietates, id est, personas, *vel, ut Græci expriment, hypostases, hoc est, subsistentias*, confitemur.

Nec Pater Filii aut Spiritus sancti personam aliquando excludit, nec rursus Filius aut Spiritus sanctus Patris nomen personamque recipit; sed Pater semper Pater est, Filius semper Filius est, Spiritus sanctus semper Spiritus sanctus est. Itaque substantia unum sunt, personis ac nominibus distinguuntur.

Ipsam autem Dei Filium, qui absque initio æternitatem cum Patre et Spiritu sancto possidet, dicimus in fine sæculorum perfectum naturæ nostræ hominem suscepisse ex Maria semper virgine, et Verbum carnem esse factum, assumendo hominem, non permutando Deitatem: nec, ut quidam sceleratissime opinantur, Spiritum sanctum dicimus pro semine, sed potentia ac virtute Creatoris operatum.

Sic autem confitemur in Christo unam Filii esse personam ut dicamus duas esse perfectas atque integras substantias, id est, Deitatis et humanitatis, quæ ex anima continetur et corpore. Atque ut condemnamus Photinum, qui solum et nudum in Christo hominem constitetur, ita anathematizamus Apollinarem et ejus similes, qui dicunt Dei Filium minus aliquid de humana suscepisse naturam, et vel in carne, vel in anima, vel in sensu assumptum hominem, his propter quos assumptus

COELESTIUS.

PELAGIUS.

A

COELESTIUS.

PELAGIUS.

dissimilem; quoniam absque sola peccati macula, quæ naturalis non est, nobis confitemur fuisse conformem.

10. Illorum quoque execramur similiter blasphemiam, qui novo sensu asserere conantur, a tempore acceptæ carnis, omnia quæ erant Divinitatis in hominem demigrasse, et rursus quæ humanitatis erant in Deum esse transfusa: ut, quod nulla umquam hæresis ausa est dicere, videatur hæc confusione utraque exinanita esse substantia, Deitatis scilicet, et humanitatis, et amissa proprio statu, in alium esse mutata, ut qui tam Deum imperfectum in Filio quam hominem constemur, nec Deum verum, nec hominem tenere credamus.

11. Nos autem ita dicimus susceptum a Dei Filio hominem, ut Deus tamen impassibilis permaneret. Passus est etenim Dei Filius, non putative, sed vere, omnia quæ Scriptura testatur, id est, esuriem, sitim, lassitudinem, dolorem, mortem, et cætera hujusmodi.

12. Sed secundum illum passus est quod pati poterat: Non secundum illam substantiam quæ assumpta, sed secundum illam quæ assumpta est. Ipse enim Dei Filius secundum Deitatem quam impassibilis est ut Pater, incorruptibilis ut Pater. Et quamvis propria persona Filii, id est, Dei Verbum, suscepit passibilem hominem, tamen ejus inhabitatione secundum suam substantiam Deitas Verbi nihil

est quæ dissimilem, quem absque sola peccati macula, quæ naturalis non est, nobis confitemur fuisse conformem.

Illorum quoque similiter execramur blasphemiam, qui novo sensu asserere conantur, a tempore susceptæ carnis, omnia quæ erant Deitatis in hominem demigrasse, et rursus quæ erant humanitatis in Deum esse transfusa: ut, quod nulla umquam hæresis dicere ausa est, videatur hæc confusione utraque exinanita substantia, Deitatis scilicet et humanitatis, et a proprio statu in alium esse mutata, ut qui tam Deum imperfectum in Filio quam hominem constemur, nec Deum verum, nec hominem tenere credantur.

Nos autem dicimus susceptura ita a Dei Filio passibile nostrum, ut Deitas impassibilis permaneret; passus est enim Dei Filius, non putative, sed vere, omnia quæ Scriptura testatur, id est, esuriem, sitim, lassitudinem, dolorem, mortem, et cætera hujusmodi.

Secundum illud passus est quod pati poterat, id est, secundum illam substantiam quæ assumpta est; ipse enim Dei Filius secundum suam Deitatem impassibilis est, ut Pater, incomprehensibilis, ut Pater, inconvertibilis, ut Pater. Et quamvis propria persona Filii, id est, Dei Verbum, suscepit passibilem hominem, ita tamen ejus inhabitatione secundum suam substantiam Deitas

passa est, ut et tota Trinitas, quam impassibilem esse necesse est.

13. Mortuus est ergo Dei Filius, eadem natura carnis in qua natus est et passus, in qua et resurrexit; non enim exinanita est humanitatis substantia, sed glorificata, et in æternum cum Deitate mansura.

14. Venturus est ad judicium vivorum et mortuorum, ut et justos remuneret, et puniat peccatores.

15. Resurrectionem carnis ita credimus, ut dicamus nos in eadem in qua nunc sumus veritate membrorum esse reparandos, qualesque semel post resurrectionem fuerimus effecti in perpetuum mansuros.

16. Unam esse sanctorum vitam omnium, sed præmia pro labore diversa: et e contrario, pro modo delictorum, peccatorum quoque esse supplicia.

17. Baptisma unum tenemus, quod iisdem sacramenti verbis in infantibus quibus etiam in majoribus, dicimus esse celebrandum.

18. Infantes autem debere baptizari in remissionem peccatorum, secundum regulam universalis Ecclesiæ, et secundum Evangelii sententiam constemur, quia Dominus statuit regnum cœ-

Verbi nihil passa est, ut tota Trinitas, quam impassibilem esse necesse est.

Mortuus est ergo Dei Filius, secundum Scripturas, juxta illud quod mori poterat; resurrexit tertia die, ascendit in cœlum, sedet ad dexteram Dei Patris, manente eadem natura carnis in qua natus et passus est, in qua etiam resurrexit. Non enim exinanita est humanitatis substantia, sed glorificata, et in æternum cum Deitate mansura.

Accepta ergo a Patre omnium potestate quæ in cœlo sunt et in terra, venturus est ad judicium vivorum et mortuorum, ut et justos remuneret, et puniat peccatores.

Resurrectionem etiam carnis constemur et credimus, ut dicamus nos in eadem in qua nunc sumus veritate membrorum esse reparandos, qualesque semel post resurrectionem fuerimus effecti, in perpetuum permansuros.

Unam esse vitam sanctorum omnium, sed præmia pro labore diversa; e contrario, pro modo delictorum, peccatorum quoque esse supplicia.

Baptisma unum tenemus, quod iisdem sacramenti verbis in infantibus, quibus etiam in majoribus asserimus esse celebrandum.

CASTIGATIONES ET NOTÆ.

* Hæc causa fuit cur Pelagius diceret: *Sine baptismo parvuli morientes autem nescio* (Lib. de Pecc. Orig. c. 24). Cur item il

Pelagiani vulgo factarent: *Habet in infantibus gratia quod adoptet; non habet unde quod abluat* (Hypog. l. v). Cur et sæpius repeteret Julianus: *Parvuli sunt*

COELESTIUS

tre substantiæ, quod Græci dicunt *ὑποούσιον*, atque ita per omnia æqualem Deo Patri, ut nec tempore, nec gradu, nec potestate esse possit inferior: tantumque esse confitemur illum qui est genitus, quantus est ille qui genuit.

3. Non autem, quia dicimus genitum a Patre Filium, divinæ et ineffabili generationi aliquod tempus ascribimus; sed nec Patrem dicimus aliquando cœpisse, nec Filium. Non enim possumus aliter constiteri æternum Patrem, nisi constitemur etiam et Filium cœternum; ex Filio enim Pater dicitur, et qui semper Pater fuit, semper Filium habuit.

4. Credimus et in Spiritum sanctum, Deum verum, ex Patre procedentem, æqualem per omnia Patri et Filio, *natura*, voluntate, potestate, æternitate, substantia,

5. Nec est prorsus aliquis in Trinitate gradus, nihil quod inferius superiusve dici possit: *ideo* rota Trinitas sua perfectione æqualis est, ut, exceptis vocabulis quæ proprietatem personarum iudicant, quidquid de una persona dicitur, de tribus dignissime possit intelligi.

6. Atque ut *consultantes* Arium, unam eandemque dicimus Trinitatis substantiam esse, et unum in tribus personis fatemur Deum; ita impietatem Sabellii declinantes, tres personas expressas sui proprietate distinguimus; non ipsum sibi Patrem, ipsum Filium, ipsum Spiritum sanctum esse dicentes, sed aliam Patris, aliam Filii, aliam

PELAGIUS.

substantiæ, quod Græci dicunt *ὑποούσιον*, atque ita per omnia æqualem Deo Patri, ut nec tempore, nec gradu, nec potestate possit esse inferior: tantumque esse confitemur illum qui est genitus, quantus est ille qui genuit.

Non autem, quia dicimus genitum a Patre Filium, divinæ et ineffabili generationi aliquod tempus ascribimus; sed nec Patrem dicimus aliquando cœpisse, nec Filium. Non enim possumus aliter constiteri æternum Patrem, nisi constitemur etiam et Filium cœternum; ex illo enim Pater dicitur, et qui semper Pater fuit, semper Filium habuit.

Credimus et in Spiritum sanctum, verum Deum, ex Patre procedentem, æqualem per omnia Patri et Filio, voluntate, potestate, æternitate, substantia.

Nec est prorsus aliquis in Trinitate gradus, nihil quod inferius superiusve dici possit; sed tota Deitas sui perfectione æqualis est, ut, exceptis vocabulis quæ proprietatem personarum iudicant, quidquid de una persona dicitur, de tribus dignissime possit intelligi.

Atque ut *confundentes* Arium, unam eandemque dicimus Trinitatis esse substantiam, et unum in tribus personis fatemur Deum; ita impietatem Sabellii declinantes, tres personas expressas sui proprietate distinguimus; non ipsum sibi Patrem, ipsum sibi Filium, ipsum sibi Spiritum sanctum esse dicentes, sed aliam Patris, aliam Filii, aliam

A COELESTIUS.

Spiritus sancti esse personam: non enim nomina tantummodo, sed etiam nomina proprietates, id est, personas confitemur.

7. Nec Pater Filii aut Spiritus sancti personam aliquando excludit, nec rursus Filius, aut Spiritus sanctus Patris nomen personamque recipit; sed Pater semper Pater, Filius semper Filius, Spiritus sanctus semper Spiritus sanctus. Itaque substantia unum sunt, personis ac nominibus distinguuntur.

8. Ipsam autem Dei Filium, qui absque initio cum Patre et Spiritu sancto est, dicimus in fine sæculorum perfectum naturæ nostræ hominem suscepisse ex Maria semper virgine, et Verbum carnem esse factum, *sed* assumendo hominem, non permutando Deitatem: non, ut quidam sceleratissimi opinantur, Spiritum sanctum dicimus pro semine fuisse, sed potentia et virtute Creatoris operatum.

9. Sic autem constitemur in Christo unam Filii esse personam, ut dicamus duas atque integras esse substantias, Deitatis scilicet et humanitatis, quæ ex anima constat et corpore; atque ut condemnemus Photinum, qui solum et nudum hominem constiteret in Christo, ita anathematizamus Apollinarem et ejus similes, qui dicunt Dei Filium minus aliquid de humana suscepisse naturam, et vel in carne, vel in anima, vel in sensu assumptum hominem, his propter quos assumptus est fuisse

PELAGIUS.

Spiritus sancti esse personam: non enim nomina tantummodo, sed etiam nomina proprietates, id est, personas, *vel, ut Græci exprinunt, hypostases*, hoc est, *subsistentias*, confitemur.

Nec Pater Filii aut Spiritus sancti personam aliquando excludit, nec rursus Filius aut Spiritus sanctus Patris nomen personamque recipit; sed Pater semper Pater est, Filius semper Filius est, Spiritus sanctus semper Spiritus sanctus est. Itaque substantia unum sunt, personis ac nominibus distinguuntur.

Ipsam autem Dei Filium, qui absque initio æternitatem cum Patre et Spiritu sancto possidet, dicimus in fine sæculorum perfectum naturæ nostræ hominem suscepisse ex Maria semper virgine, et Verbum carnem esse factum, assumendo hominem, non permutando Deitatem: nec, ut quidam sceleratissime opinantur, Spiritum sanctum dicimus pro semine, sed potentia ac virtute Creatoris operatum.

Sic autem constitemur in Christo unam Filii esse personam ut dicamus duas esse perfectas atque integras substantias, id est, Deitatis et humanitatis, quæ ex anima constinetur et corpore. Atque ut condemnemus Photinum, qui solum et nudum in Christo hominem constiteret, ita anathematizamus Apollinarem et ejus similes, qui dicunt Dei Filium minus aliquid de humana suscepisse naturam, et vel in carne, vel in anima, vel in sensu assumptum hominem, his propter quos assumptus

COELESTIUS.

PELAGIUS.

A

COELESTIUS.

PELAGIUS.

dissimilem; quoniam absque sola peccati macula, quæ naturalis non est, nobis confitemur (uisse conformem.

10. Illorum quoque exsecramur similiter blasphemiam, qui novo sensu asserere conantur, a tempore acceptæ carnis, omnia quæ erant Divinitatis in hominem demigrasse. et rursus quæ humanitatis erant in Deum esse transfusa: ut, quod nulla unquam hæresis ausa est dicere, videatur hæc confusione utraque exinanita esse substantiæ, Deitatis scilicet et humanitatis, et omnia proprio statu, in alium esse mutata, ut qui tam Deum imperfectum in Filio quam hominem confitemur, nec Deum verum, nec hominem tenere credamus.

11. Nos autem ita dicimus susceptum a Dei Filio hominem, ut Deus tamen impassibilis permaneret. Passus est etenim Dei Filius, non putative, sed vere, omnia quæ Scriptura testatur, id est, esuriem, sitim, lassitudinem, dolorem, mortem, et cætera huiusmodi.

12. Sed secundum illud passus est quod pati poterat: *Non secundum illam substantiam quæ assumptæ, sed secundum illam quæ assumptæ est.* Ipse enim Dei Filius secundum Deitatem quam impassibilis est ut Pater, incorruptibilis ut Pater. Et quamvis propria persona Filii, id est, Dei Verbum, suscepit passibilem hominem, tamen ejus inhabitatione secundum suam substantiam Deitas Verbi nihil

est sive dissimilem, quem absque sola peccati macula, quæ naturalis non est, nobis confitemur (uisse conformem.

Illorum quoque similiter exsecramur blasphemiam, qui novo sensu asserere conantur, a tempore susceptæ carnis, omnia quæ erant Deitatis in hominem demigrasse, et rursus quæ erant humanitatis in Deum esse transfusa: ut, quod nulla unquam hæresis dicere ausa est, videatur hæc confusione utraque exinanita substantiæ, Deitatis scilicet et humanitatis, et a proprio statu in alium esse mutata, ut qui tam Deum imperfectum in Filio quam hominem confitemur, nec Deum verum, nec hominem tenere credantur.

Nos autem dicimus susceptura ita a Dei Filio passibile nostrum, ut Deitas impassibilis permaneret; passus est enim Dei Filius, non putative, sed vere, omnia quæ Scriptura testatur, id est, esuriem, sitim, lassitudinem, dolorem, mortem, et cætera huiusmodi.

Secundum illud passus est quod pati poterat, id est, secundum illam substantiam quæ assumptæ est; ipse enim Dei Filius secundum suam Deitatem impassibilis est ut Pater, incomprehensibilis ut Pater, inconvertibilis ut Pater. Et quamvis propria persona Filii, id est, Dei Verbum, suscepit passibilem hominem, ita tamen ejus inhabitatione secundum suam substantiam Deitas

passa est, ut et tota Trinitas, quam impassibilem esse necesse est.

13. Mortuus est ergo Dei Filius, eadem natura carnis in qua natus est et passus, in qua et resurrexit; non enim exinanita est humanitatis substantia, sed glorificata, et in æternum cum Deitate mansura.

14. Venturus est ad iudicium vivorum et mortuorum, ut et justos remuneret, et puniat peccatores.

15. Resurrectionem carnis ita credimus, ut dicamus nos in eadem in qua nunc sumus veritate membrorum esse reparandos, qualesque semel post resurrectionem fuerimus effecti in perpetuum mansuros.

16. Unam esse sanctorum vitam omnium, sed præmia pro labore diversa: et e contrario, pro modo delictorum, peccatorum quoque esse supplicia.

17. Baptisma unum tenemus, quod iisdem sacramenti verbis in infantibus quibus etiam in majoribus, dicimus esse celebrandum.

18. Infantes autem debere baptizari in remissionem peccatorum, secundum regulam universalis Ecclesiæ, et secundum Evangelii sententiam confitemur, quia Dominus statuit regnum cœ-

Verbi nihil passa est, ut tota Trinitas, quam impassibilem esse necesse est.

Mortuus est ergo Dei Filius, secundum Scripturas, juxta illud quod *meri poterat; resurrexit tertia die, ascendit in cælum, sedet ad dexteram Dei Patris, manente eadem natura carnis in qua natus et passus est, in qua etiam resurrexit.* Non enim exinanita est humanitatis substantia, sed glorificata, et in æternum cum Deitate mansura.

Accepta ergo a Patre omnium potestate quæ in cælo sunt et in terra, venturus est ad iudicium vivorum et mortuorum, ut et justos remuneret, et puniat peccatores.

Resurrectionem etiam carnis confitemur et credimus, ut dicamus nos in eadem in qua nunc sumus veritate membrorum esse reparandos, qualesque semel post resurrectionem fuerimus effecti, in perpetuum permansuros.

Unam esse vitam sanctorum omnium, sed præmia pro labore diversa; e contrario, pro modo delictorum, peccatorum quoque esse supplicia.

Baptisma unum tenemus, quod iisdem sacramenti verbis in infantibus quibus etiam in majoribus asserimus esse celebrandum.

CASTIGATIONES ET NOTÆ.

^a Hæc causa fuit cur Pelagius diceret: *Sine baptismo parvuli morientes quo non carni scio, quo carni nescio* (Lib. de Pecc. Orig. c. 21). Cur item il

Pelagiani vulgo factarent: *Hubet in infantibus gratia quod adpetit; non habet unda quod abluat* (Hypog. l. v). Cur et sæpius repeteret Julianus *Parvuli surt*

CELESTIUS.

hujus nominis baptizatis posse conferri, quod, quia vires naturæ non habent, conferri necesse est per gratiæ largitatem.

19. In remissionem vitæ peccatorum baptizandos infantes, non ideo dicimus ut peccatum ex traduce firmare videamur, quod longe a catholico sensu alienum est, quia peccatum non cum homine nascitur, quod postmodum excutitur ab homine, quia non naturæ delictum est, sed voluntatis esse demonstratur.

Et illud ergo constiteri congruum est, ne diversa baptizatis genera facere videamur; et hoc præmunire necessarium, ne per mysterii occasionem, ad Creatoris Injuriam, malum, antequam fiat ab homine, tradi dicatur homini per naturam.

20. Hominem, si post baptismum lapsus fuerit, primo per reconciliationem, deinde per penitentiam credimus posse salvari.

21. Novum et vetus Testamentum recipimus in illo librorum numero quem sanctæ Ecclesiæ catholicæ tradit auctoritas.

22. Animas a Deo dari credimus, quas ab ipso factas dicimus, anathematizantes eos qui animam quasi partem divinam dicunt esse substantiæ: eorum quoque condemnamus errorem qui eas

PELAGIUS.

Hominem, si post baptismum lapsus fuerit, per penitentiam credimus posse salvari.

Novum et vetus Testamentum recipimus in eo librorum numero quem sanctæ Ecclesiæ catholicæ tradit auctoritas.

Animas a Deo dari credimus, quas ab ipso factas dicimus, anathematizantes eos qui animam quasi partem divinam dicunt esse substantiæ: eorum quoque condemnamus errorem qui eas ante pec-

A

CELESTIUS

ante peccasse, vel in coelis conversatas fuisse dicunt, quam in corpora mitterentur.

23. Exsecramur etiam eorum blasphemiam qui dicunt impossibile aliquid homini a Deo præceptum esse, et mandata Dei, non a singulis, sed ab omnibus in commune posse servari;

24. Vel qui primas nuptias cum Manichæo, aut secundas cum Cataphrygiis damnant.

25. Anathematizamus etiam illos qui Dei Filium necessitate carnis mentitum esse dicunt, et eum propter assumptum hominera non omnia facere potuisse quæ voluit.

26. Joviniani quoque damnamus hæresim, qui dicit nullam in futuro meritum esse distantiam, nosque eas ibi habituros esse virtutes quas hic habere negleximus.

27. Liberum sic confitemur arbitrium, ut dicamus nos semper Dei indigere auxilio: et tam illos errare qui cum Manichæo dicunt hominem peccatum vitare non posse, quam illos qui cum Joviniano asserunt hominem non posse peccare; uterque enim tollit arbitrii libertatem. Nos vero dicimus hominem semper et peccare, et non peccare posse, ut nos liberi confiteamur esse arbitrii.

28. Hæc est fides quam in catholica didicimus Ec-

PELAGIUS.

case, vel in coelis conversatas fuisse dicunt, quam in corpora mitterentur.

Exsecramur etiam eorum blasphemiam qui dicunt impossibile aliquid homini a Deo præceptum esse, et mandata Dei, non a singulis, sed ab omnibus in commune posse servari;

Vel qui primas nuptias cum Manichæo, aut secundas cum Cataphrygiis damnant.

Anathematizamus etiam illos qui Dei Filium necessitate carnis mentitum esse dicunt, et eum propter assumptum hominem non omnia facere potuisse quæ voluit.

Joviniani quoque damnamus hæresim, qui dicit nullam in futuro meritum esse distantiam, nosque eas ibi habituros esse virtutes quas hic habere negleximus.

Liberum sic confitemur arbitrium, ut dicamus nos semper Dei indigere auxilio: et tam illos errare qui cum Manichæo dicunt hominem peccatum vitare non posse, quam illos qui cum Joviniano asserunt hominem non posse peccare; uterque enim tollit arbitrii libertatem. Nos vero dicimus hominem semper et peccare, et non peccare posse, ut nos liberi confiteamur esse arbitrii.

Hæc fides est, papa beatissime, quam in Ec-

CASTIGATIONES ET NOTÆ.

baptismo non ex malis boni, sed ex bonis meliores, etc. (Lib. Oper. Imperf. c. 55).

^a Cum urgerentur Pelagiani ut exponerent qua ratione dici possent infantes baptizari in remissionem peccatorum, si modo carerent peccato, nihil non commentj sunt. Baptizantur, inquebant, in remissionem peccatorum, vel quia in Ecclesia, in qua fit remissio peccatorum; vel quia sacramento, quod remittat quicquid repererit peccatorum; vel quia nomine Christi, qui pro omnibus redimendis, præsertim peccatoribus, mortuus est; vel ut aliquando possint

consequi remissionem peccatorum, si quæ adulti commiserint; vel denique ne diversa genera baptismatis celebrentur, et non una sit universalis Ecclesiæ regula, etc. (Lib. in contra Jul. c. 3, et lib. Op. Imperf. c. 53, et alibi passim).

^b Tria profert argumenta, ad quæ cætera revocantur, quibus fides catholica impugnata est hæc in parte, quod peccatum non nascatur, sed exerceatur; quod non sit naturæ delictum, sed voluntatis; quod injuria fiat Creatori, si malum per naturam, quæ opus Dei est, dicatur tradi.

COELESTIUS.
 clesia, quamque semper tenuimus; quam credimus et a nobis deinceps posse teneri.

PELAGIUS.
 clesia catholica didicimus, quamque semper tenuimus et tenemus, in qua si minus perite aut parum caute aliquid forte positum est, emendari cupimus a te, qui Petri et sedem et sedem tenes; sin autem hæc nostra confessio apostolatus tui iudicio comprobatur, quicumque me maculare voluerit, se imperitum, vel malevolum, vel etiam non catholicum, non me hæreticum comprobabit.

29. Si quæ vero præter fidem quæstiones nata sunt, de quibus esset inter plerosque contentio, non ego quasi auctor alicujus dogmatis, definita hoc auctoritate statui; sed ea quæ de prophetarum et apostolorum fonte suscepti, vestri apostolatus offerimus probanda iudicio, ut si forte ut hominibus quispiam ignorantia error obrepserit, vestra sententia corrigatur.

BREVIARIUM EPISTOLÆ

QUAM VELUTI REGULAM FIDEI COELESTIUS SCRIPSIT AD CLERICOS ROMANOS SUE PARTIS.

Epistolam hæc Augustinus (*Lib. 1 ad Bonif.*) olim Juliano tribuit, sed fallente conjectura, ut sæpe dictum est. Coelestii esse alias ostendimus (*Dissert. 1, c. 2*).

Data est statim post damnationem hæresis, et a Zosimo factam, et a clero Urbis receptam, et omnium subscriptione firmatam. Unde a Pelagianis pontifex clerusque Romanus prævaricationis accusatus est. Data est, inquam, statim a damnatione, vivente etiamnum Zosimo (*Lib. 1 ad Bonif. c. 15*), quo nimirum tempore Pelagiani vehementius premebantur; neque enim dari potuit post Zosimi obitum, qui contigit eodem anno quo hæresis damnata est. Nam premi a Bonifacio non potuissent, quamdiu viguit schisma Eulalii, quod extinctum non est ante mensis Julium ann. 419.

CASTIGATIONES ET NOTÆ.

^a Quæstiones sunt in quibus affirmare licet et negare salva fide. De hoc Pelagianorum furo dictum est sæus in dissert. de subscriptionibus. Vide Augustinum lib. de Peccat. Origin. cap. 25 et 21.

^b Traditionem et Scripturam pro se totam facere jactabant impudenter illi novatores. Hanc jactantiam cum aliis hæreticis communem egregie comprimit Augustinus, cum ubique passim, tum præsertim li-

A Directam non opinor ad totum clero Romanum, in quo erant viri fide spectatissimi, ut Bonifacius, Coelestinus, Leo et alii; sed ad solos quosdam amicos, qui vel nutabant in proposito, vel instruendi erant qua ratione nutantes alios retinerent. Id non obscure insinuat Augustinus (*Lib. 1 ad Bonif. c. 1*), ut per illam, quos posset, suos aut inveniret, aut faceret.

Clam communicabatur amicis manibus, ut summus pontifex eam habere non potuerit transmittendam Augustino, qui refelleret, nisi vigilantissima fratrum diligentia (*Ibid.*).

Plenissimam esse calumniam adversus catholicos, demonstrat Augustinus, singulis respondens, ut superfluum sit diutius hæc in parte versari.

Miratus sum autem non parum, cum animadverti ex septem capitibus quæ catholicis objiciuntur ab impuro spadone, nullum, præter ultimum, quod est de virtute baptismi, non contineri apud Photium (*Cod. 177, in excerpt. ex libris 5 Theod. advers. S. Aug.*) recensentem Opus Theodori Mopsuesteni adversus sanctum Augustinum, ut docet Mercator. Id ut lector facilius intueatur, visa sunt utriusque Operis fragmenta παραλλήλως referenda.

COELESTIUS APUD AUGUSTINUM. THEODORUS APUD PHOTIUM.

Dicunt illi Manichæi, quibus modo non communicamus, id est, toti isti cum quibus dissentimus, quia primi hominis peccato, id est, Adæ, liberum arbitrium perierit, et nequam potestatem habeat bene vivendi, sed omnes in peccatum carnis suæ necessitate cogantur.

Sectæ vero illius summa capita hæc fere sunt, homines natura, non voluntate peccare. Natura, inquam, non ea quæ præditus ab initio conditusque est Adam (illam enim bonam et boni Dei opus esse asserunt), sed ea quam post peccatum adeptus sit, quando per prævaricationem atque peccatum malam pro bona, mortalemque pro immortalis commutavit: hæc quippe ratione natura quoque improbos effectos, qui antea natura boni fuissent, in natura jam, et non in voluntate, peccatum sibi acquisivisse.

Dicunt etiam istas quæ modo aguntur nuptias a Deo institutas non fuisse, quod in libro Augustini legitur, contra quem ego modo quatuor libellis respondi, cujus Augustini dicta inimici nostri in ve-

Quintum, matrimonium, vel certe congregandi cupiditatem, et acuminis missionem, omniaque similia, quibus successione genus humanum propagatur, perversæ naturæ opera esse asserunt:

bris duobus prioribus adversus primum Opus Juliani.

^c Id dicit, quod tunc omnes communiter (*Syraq. PP. Carthag.*): unde nec Africani dictum arguerunt, nec iudicium jure constitutum detrectarunt. Inno suis postularunt statuta apostolica ædis auctoritatem adhiberi (*Epist. synodica PP. Carthag.*), ipseque Augustinus responsis apostolicis causas finiri publice in Ecclesia predicavit (*Serm. 2 de Verb. Apost.*).

COELESTIUS.

ritatis edium susceperunt.

Dicunt etiam motum genitalium, et commixtionem conjugum a diabolo fuisse repertam: et propterea eos qui nascuntur innocentes, reos esse et a diabolo fieri, non a Deo, quia de hac diabolica commixtione nascuntur; hoc autem sine ambiguitate Manichæum est.

Dicunt sanctos in veteri Testamento non caruisse peccatis, id est, nec per emendationem a criminibus fuisse liberos, sed in reatu a morte fuisse deprehensos.

Apostolum etiam Paulum vel omnes apostolos dicunt semper immoderata libidine fuisse pollutos.

Christum et a peccatis liberum non fuisse, sed carnis necessitate mentum, et gliis maculatum fuisse de hoc is.

Dicunt etiam baptisma non dare omnem indulgentiam peccatorum; nec auferre ermina, sed radere, ut omnium peccatorum radices in mala carne teneantur.

Contra hæc nos quotidie disputamus, et ideo notum prævaricatoribus addibere consensum, quia nos dicimus liberum arbitrium in omnibus esse naturaliter, nec Adæ peccato perire potuisse, quod Scripturarum eminium auctoritate firmatur.

THEODORUS.

in quam quidem per peccatum lapsus Adam, naturæ mox vitio malorum omnium examea in se susceperit.

Infantes, tanquam reos peccati immunes non esse, cum quod Adæ prævaricationem, natura in peccatis constituta, ad omnes ejus posteros peccatrix, ut ipsi loquuntur, natura præpagetur.

Neminem præterea mortaliū esse justum: quod ipsum item ex eo quod initio posuerunt consequitur.

Quartum (o blasphemias voces et impias!), ne Christum quidem Deum, assumpta nimirum peccatis infecta natura, sceleris purum esse: quamquam et in aliis ipsorum blasphemias observare licet, inquit ille, non vere hos et natura, sed figura dumtaxat humanam ipsi naturam attribuere.

A

COELESTIUS.

Dicimus hæc quæ nunc aguntur in orbe terrarum a Deo impias institutas, nec reos esse conjuges, sed fornicatores et adulteros condemnandos.

Motum genitalium, liberos, ipsam virilitatem, sine qua non potest esse commixtio, a Deo dicimus institutam.

Hominem Dei opus defendimus, nec ex illius potentia, vel in bonum,

vel in malum aliquem cogi, sed propria voluntate, aut bonum facere, aut malum; in bono vero opere a Dei gratia semper adjuvari, in malum vero diaboli suggestionibus incitari.

Dicimus sanctos veteris Testamenti, perfecta hæc justitia, ad æternam transisse vitam, id est, studio virtutis ab omnibus recessisse peccatis, quia et illi, quos legimus aliquid peccasse, postea tamen eos emendas cognovimus.

Gratiam Christi omnibus necessariam, et majoribus, et parvulis, condonamus: et eos qui dicunt de duobus baptizatis natum non debere baptizari, anathematizamus: etiam eos qui dicunt baptismum non omnia peccata delere, condemnamus, quia seimus plenam purgationem per ipsa mysteria conferri.

Neque ergo vos seducat, nec se negent impii ista sentire: sed si verum dicunt, aut audientia detur, aut certe isti ipsi episcopi, qui nunc dissident, damnum quæ supra dixi cum Manichæis se ista sentire, sicut nos ista damnamus quæ de nobis jactant, et sit plena concordia; quod si nolunt, scitote eos esse Manichæos, et ab eorum vos abstinete consortiis.

Ex his concludere licet Opus cuius Mercator et Photius meminerunt vere a Theodoro scriptum adversus Augustinum; nec ante scriptum quam Julianus Theodorum, vel per litteras docuisset quid Romæ gestum esset in causa communi, vel potius convenisset, comite ipso cum aliis Coelestio, qui sua secum deportaverit communicanda cum Theodoro.

LIBELLUS FIDEI

A JULIANO ECLANENSI,

MISSUS AD SEDEM APOSTOLICAM NOMINE XVIII EPISCOPORUM DETRECTANTUM SUBSCRIBERE DAMNATIONI PELAGII ATQUE COELESTII.

Prodit nunc primum in lucem libellus fidei quem Julianus Eclanensis episcopus eo tempore conscripsit quo missæ ad universos orbis episcopos a sede apostolica tractoria; subscribere detrectans, maluit, ut lo-

quitur Marins Mercator (*In Commonit. part. II, et in præf. ad lib. Subnot.*), cum Pelagio et Coelestio tertius in damnatione numerari, quam sanctis Patribus consentaneum se præbere.

Latius diu in manuscriptis codicibus, partim eodem fæto quod Pelagii confessio a cardinale Baronio ex Vaticanis monumentis producta; partim quâ non ferens manifestam in fronte auctoris sui nomen, videri aliquamdiu potuit non habere unde satis vel genus suum præbare, vel sibi faceret pretium.

Hunc Pater Sirmundus ex codice Veronensi, cum in Italia versaretur, ex-crispit sua manu, mihi que ante viginti et duos annos ostendit, gratulatusque ex temporalem de auctore et ætate conjecturam, dedit illustrandum notis et typis mandandum.

Verumtamen distinebar tunc temporis laborioso munere docendi philosophiam, quo defungi non licuit priusquam difficilium aliud tractanda theologiæ scholasticæ suscipereim. Illud etsi nondum deposui, curare tamen ita anxie non cogor, post viginti annos continuos in divinis hujusmodi studiis positus, quin interdum fas sit succisivis horis amœniores theologiæ partes revisere. Id otii fecit ut vacare possem Mercatoris Operibus illustrandis, et optimi senis in cœnda Juliani confessione mandatis parere.

PARS PRIMA.

De sanctissima Trinitate, incarnatione Verbi et aliis symboli articulis.

1. ^a Credimus in Deum Patrem omnipotentem, omnium visibilium et invisibilium conditorem.

2. ^b Et in Dominum nostrum Jesum Christum Fi-

CASTIGATIONES ET NOTÆ.

^a Idem habet iisdem verbis Pelagius atque Coelestius: omnis vero, quod forte quispiam miretur, non Romanum symbolum vetus, ut decebat Latinæ gentis homines, sed Orientale seu Nicænum secuti sunt. Nam in veteri Romano, teste Rufino Aquileiensi (*In Explicatione symboli*), nulla mentio erat, neque creatoris cœli et terræ, neque visibilium et invisibilium conditoris; sed simpliciter legebatur: *Credo in Deum Patrem omnipotentem*. Verum intererat Pelagianorum Orientale sequi, partim ut se consortes facerent Nicænz fidei, partim ut adversus Manichæos ea præmitterent, ex quibus maligne postea sumere concrarentur argumenta adversus peccati originalis defensores, quasi in hac parte Manichæis faverent.

^b Pelagius cum Coelestio iisdem quoque verbis eandem sententiam exprimit, repetuntque omnia per *Filium creatum*; ut quanto magis invehuntur in Manichæos opinantes invisibilia a bono Deo, visibilia a malo facta, tanto majorem catholicis, quos invidiosè Manichæorum nomine appellaturi sunt postea, invidiam præparent.

^c Eadem verba sunt apud Pelagium atque Coelestium, dicunt vero communiter de Patre procedere Spiritum, et silendo negant, ut opinor, procedere a Filio; quippe secuti communem magistrum Theodorum Mopsuestenum, cujus sunt hæc verba (*Part. IV Symboli*): *Et in Spiritum sanctum, quem neque Filium, neque per Filium existentiam accepisse putamus.*

^d Pelagius et Coelestius: *Assumendo hominem, non permutando Deitatem*. Dicuntur ista catholico sensu a Patribus adversus Apollinarium, ut theologi solent interpretari; non carent tamen hoc in loco suspicionè hæresis, ubi afferuntur a Theodori discipulis, utique magistri sensum hæreticum catholica sententia tegentibus. Certe vox assumptionis, prout usurpata est primum a Theodoro, deinde a Nestorio, suspecta fuit sancto Cyrillo (*In respons. ad Theodoretum et in epist. ad Successum*), quippe quæ apud istos significet unionem pure moralem; quo sensu dicitur ab Evangelista Christus *assumpsisse Petrum, Jacobum et Joannem* (*Luc. IX, 28*). Unde Felix papa et martyr

lium Dei vivi, per quem creata sunt omnia; non extrinsecus natum aut factum, sed de Patris substantia generatum, ex Deo vero Deum verum: ut hoc sit ille qui genitus est, quod est ille qui genuit; et quia Pater Deus sine ullo sibi patre Pater est, idcirco Filius de hoc Patre progenitus Patre inferior esse non potuit; non habens initium, Filius, quia nec Pater præfactum.

3. ^e Credimus et in Spiritum sanctum, Deum verum, ex Patre procedentem, æqualem per omnia Patri et Filio, voluntate, operatione, perpetuitate, substantia.

4. Et distinguentes personas in proprietatibus nominum. Deitatem tamen, Trinitatis inseparabilem constitemur; nihilque esse in Trinitate credimus quod superius inferiorve dicatur, quia tota Trinitas potestate Deitatis et substantiæ unitate conjuncta est.

5. In plenitudine vero temporum missus Filius Dei, non majoris imperio potestatis, sed communionè voluntatis. *fit Verbum caro* (*Joan. I, 14*): ^d non ut per conversionem Deus esse desineret, sed per assumptionem carnis inciperet homo esse, quod non erat; et ^e ut ascenderet ad Deum homo, Deus descendit ad hominem.

6. Nascitur ergo nobis ex Spiritu sancto et Mariæ semper virgine, qui secundum divinitatem nunquam defuit Patri. ^f Ex duabus igitur substantiis plenissi-

laudatus in Ephesina synodo: *Filius Dei, ait, non assumpsit hominem, ut esset alius præter ipsum; sed cum esset Deus perfectus, factus est simul et homo perfectus, etc.* (*n. part., actiōne 1*). Qua loquendi forma sicut scholastici sensum catholicum ab hæretico distinctum fuisse, quia Filius Dei non assumpsit hominem, sed humanitatem; homo enim personam significat, humanitas naturam. Nam si assumpsisset hominem, assumens alius esset ab assumpto: at si assumpsit humanitatem, vere homo factus est, et non est alius assumens quam assumptus.

^e His verbis, quæ catholico sensu adhibentur a Patribus, ad significandam Verbi exinanitionem et humanitatis evocationem, Nestorius tamen cum aliis Theodori discipulis abusus est, ad negandam *ἕνωσιν*, et *συνεσιν* puram supponendam. *Videt Deus*, inquit (*Sermone de Incarn. apud M. Mercat.*), *naturam collapsam, camque Deitatis potentia apprehendit elisam, et illam tenens, et manens quod erat, in altum sublevavit. Exempli causa quod dicitur, nosce; si jacentem levare volueris, nonne continges corpus corpore, et te ipsum illi conjungendo. elisum eriges, atque ita illi conjunctus ipse manens, quod eras; sic et illud Incarnationis sacramentum.*

^f Eadem habent iisdem fere verbis Pelagius atque Coelestius, nisi quod Theodori venenum minus occulte tradant. Aiunt enim: *Sic constitemur in Christa unam Filii esse personam, ut dicamus duas esse perfectas atque integras substantias*. Quæ licet a catholicis passim usurpata sint adversus Apollinarium, non carent tamen suspitione erroris, cum præferuntur ab hisce Theodori discipulis; his enim Theodorus atque Nestorius texerunt hæresim, qua duos in Christo filios astruere moliebantur, ut subtiliter animadvertit Marius Mercator (*In Ref. Symb. Theod.*). Et vero cum Nestorius unius in Christo personæ meminisset (*Epist. 2 ad Cyrillum lib. de Recta Fide ad Reginas n. 12*), reprehensus est a Cyrillo, quia personæ nomen non physico, ut aiunt, sensu pro hypostasi, sed morali, prout significat quiddam juris, sumebat; (*Vide notas ad 2 tract. Nestorii contra Pelag.*). Deinde

mis atque perfectis, Dei et hominis, Jesum Christum Filium Dei accepimus, quem tam secundum Deitatem Patri quam secundum humanitatem nobis conlitemur fuisse conformem, et absque sola peccati macula, quam naturalis non est.

7. ^b Illa videlicet ratione, ut universum mundum a peccatis et exemplo revocaret, et patiende redimeret: dum peccatum, et quasi Deus ignoscendo aufert, et quasi homo, per naturæ similitudinem, quemadmodum de cetero vinci possit ostendit.

8. Incipiens a baptismo Joannis, quo baptizatus est, dandi exempli gratia, et non sui (sicut quidam volunt) causa peccati, sicut ipse ait ad Joannem (*Matth. iii, 15*): *Sine modo, sic enim oportet implere omnem justitiam*; subiecit se omnibus passionibus carnis, ferendo esuriam, sitim, lassitudinem, dolorem, mortem et cætera hujusmodi: *Factus obediens usque ad mortem, mortem autem crucis* (*Philipp. ii, 8*). Secundum quod nos beatus Petrus edocuit dicens (*I Petr. ii, 21*): *Christus passus est pro nobis, nobis relinquens*

exemplum, ut sequamur vestigia ejus, qui peccatum non fecit, nec dolus inventus est in ore ejus.

9. ⁴ Hunc igitur credimus ob nostram salutem secundum carnem passum et sepultum, tertia die resurrexisse, et ut mortem destrueret, et ut nobis viam resurrectionis aperiret.

10. Ascendens in caelos sedet ad dexteram Patris, humanitatis manente substantia, quæ non est exnata, sed glorificata, et in æternum cum Deitate mansura.

11. Quem venturum credimus ad vivos et mortuos judicandos.

12. Cujus virtute et exemplo omnem humanam carnem in eadem membrorum veritate qua a Deo facta est, credimus suscitandam, ut et peccatores poenas, et justis gloriam consequantur.

13. ⁵ Unam vitam sanctorum omnium fore; sed præmia pro labore diversa, et e contrario, pro modo delictorum, peccantium quoque esse supplicia.

14. ⁶ Baptisma, secundum exemplum Ecclesiæ et

CASTIGATIONES ET NOTÆ.

non unam simpliciter veterator personam dixit, quod notandum, sed unam Filii. Quo dicto potuit cavillari more Theodori ita loquentis (*In Symbol. n. 8*): *Et neque duos dicimus filios, nec duos dominos, quoniam unus Filius secundum essentiam, Verbum Deus, unigenitus Filius Patris, cui iste conjunctus particepsque divinitatis communem habet filii nuncupationem et honorem: nihilominus qui Dominus secundum essentiam Deus Verbum est, cui, quæ conjunctus iste et sociatus est, communicationem habet honoris cum illo; et propterea neque duos dicimus filios, neque dominos duos, quoniam in manifesto existente qui secundum essentiam Dominus et Filius est, insparabilem habens ad eum conjunctionem et societatem, is qui pro nostra salute assumptus est, conferretur tam nuncupationis quam honoris et Filii et Domini, non sicut unusquisque nostrum ex se existens appellatur filius Dei, unde et plures filii Dei dicimur secundum beatum apostolum Paulum; sed singulariter hoc habens, ideo quod Deo Verbo conjunctus est, dignitatis filii et dominationis particeps, aufert quidem omnino duorum dominorum et filiorum intelligentiam; præstat autem nobis in conjunctione Dei Verbi omnem habere fidem, omnemque intellectum et contemplationem. Ob hæc et venerationem ex Dei societate ab omni percipit creatura.*

^a Eadem verba posuerunt Pelagius et Cælestius: omnes vero viam sibi faciiebant hac loquendi forma ad peccatum originale abnegandum. Vide quæ dicta sunt in notis ad caput 2 Subnotationum.

^b Proprius hic Pelagianorum error, quamquam et ipse a Theodoro acceptus est, venisse Christum, non ut auxilio, sed ut magisterio atque exemplo prodesset. *Solent*, inquit Augustinus (*Lib. de Grat. Christ. c. 2, 35, 37 et 38, etc.*), *dicere nobis, in eo Christum ad non peccandum præbuisse adiutorium, quia juste ipse vivendo, justæque docendo, reliquit exemplum.*

^c Hac calumnia Cælestius catholicos querabat, unde Augustinus (*Lib. 1 ad Bonif. cap. 12*): *Proinde iste quod addidit nos dicere, et Christum et a peccatis liberum non fuisse, sed carnis necessitate mentitum, et alia maculatum fuisse delictis; et viderit a quibus audierit, vel in quorum litteris legerit. Quod quidem forsitan non intellexit, et in sensus calumniosos malitia fallente convertit. Legere sibi visus erat in dialogo Hieronymi, quod fugit Augustinum benigne amici verba legentem. Vide quid observatum sit ad libellum Pelagii*

^d Pelagius et Cælestius: *Nos autem dicimus susceptum ita a Filio Dei passibile nostrum, etc. Duas*

passionis Christi causas Julianus affert, ut mortem destrueret et nobis viam resurrectionis aperiret, id est, propter remissionem peccatorum; et cæli viam aperiendam tacet, et tacendo reipsa negat mortuum ad promerendam nobis gratiam, qua non peccatorum et bene agamus. Pelagius vero profecto veteratorum de impassibilitate Filii Dei, et de unione Verbi cum humana natura, quæ sit pura *θεωσις*.

^e Idipsum Pelagius Cælestiusque iisdem verbis et eo consilio, ut ex dogmate catholicis evertere conarentur necessitatem gratiæ divinæ ad bene agendum, perinde quasi ex gratiæ divinæ confessione foret consequens ut vel injustum, vel superfluum esset Dei iudicium, fatoque fierent omnia quæ ad pietatem et salutem, operante gratia divina, pertinerent.

^f Pelagius (*In libel. Fid. part. xiii*): *Baptisma unum tenemus, quod iisdem sacramenti verbis in infantibus quibus etiam in majoribus asserimus esse celebrandum. Cælestius (Lib. de Pecc. Orig. cap. 5): Infantes debere baptizari in remissionem peccatorum, secundum regulam universalis Ecclesiæ et secundum Evangelii sententiam, confitemur, quia Dominus statuit regnum caelorum non nisi baptizatis posse conferri, etc. Julianus iterum (Lib. II ad Bonif. cap. 5): Baptisma omnibus esse ætatibus necessarium confitemur. Celebrari est hic locus, et sæpe a S. Augustino tractatus, nec immerito; continet enim medullam Cælestianæ fraudis. Nam licet hæretici, ut responderent argumentis catholicorum, ex baptismo parvulorum peccatum originale probantium, faterentur octo ista, unicam esse baptismi sacramentum a Christo institutum; illud omnibus ætatibus necessarium, et quidem tum ad veniam peccatorum, tum ad regnum caelorum obtinendum; iisdem verbis celebrari in infantibus atque in majoribus; infantes ipsos baptizari in remissionem peccatorum; eam esse regulam universalis Ecclesiæ, et Evangelii sententiam; parvulos egere Christi redemptione; Christum pro ipsis quoque mortuum; negaverunt tamen traduci peccatum ab Adam in posteros. Cælestius (*In Libell. Romam misso apud Aug. I. de Pecc. Orig. c. 6*): *In remissionem autem peccatorum baptizandos infantes non idcirco diximus, ut peccatum ex traduce firmare videamus, etc., inmo ad declinandam catholicorum argumenta, dicere solebant, Baptismi medicinam non esse mutandum pro causis, sed operari pro personis (Lib. I Oper. Imperf. c. 5); habere in infantibus gratiam quod adoptet, non habere undam quod ablui (Hypog. lib. v); Christum quos fecit creando bonos, facere inno-**

præceptum Dei, unum fatemur, quod omnibus simul a statibus necessarium veraciter, et tradimus, et tenemus; et veniam peccatorum, ac regnum cælorum dicimus invenire neminem posse, nisi qui baptismum fuerit consecutus.

15. ^a Eum qui post baptismum peccaverit, per penitentiam credimus posse salvari.

16. ^b Novum et vetus Testamentum recipimus in

illis librorum numero quem catholice Ecclesie tradidit auctoritas.

PARS SECUNDA.

De gratia Dei et libera humanæ voluntatis libertate, de natura hominis, nuptiarum institutione, peccato originali, et sacris veteris Testamenti.

1. ^a Divinæ legis mandata, ob Dei justitiam, possibilia dicimus; et ^b fatemur, universa posse compleri

CASTIGATIONES ET NOTÆ:

vendo adoptandoque meliores (Lib. 1 Op. Imp. cap. 54); non baptizari parvulos in remissionem peccatorum; sed in regnum cælorum (Lib. 1 ad Bonif. c. 22); hoc regnum, quod non habent vires mortuæ, conferri largiente gratiæ (Cælestius in libello); scire se quo parvulus sine baptismo morientes non eant, nascere quæ cant. (Pelag. apud Aug. lib. de Pecc. Orig. c. 21).

^a Ipsum Pelagius adversus Novatianos. Cælestius: Eum qui post baptismum lapsus fuerit, primo per reconciliationem, deinde per penitentiam credimus posse salvari. Verum duplex vitium texerunt sententia catholica. Alterum Cælestius, quod penitentibus venia non daretur secundam gratiam et misericordiam Dei, sed secundam merita et laborem eorum qui per penitentiam digni fuerint misericordia; alterum communi omnes sententia: inde nimirum efficere conati suam *ævausprædictio*.

^b Iisdem verbis Pelagius et Cælestius, omnes malique, licet in speciem pie: cum enim Manichæi vetus Testamentum ex toto, novum ex aliqua parte rejicerent, conati sunt Pelagianis defensoribus peccati originalis, quos societas cum Manichæis accusabant, eandem invidiam facere, perinde quasi sentiri deberent contra Pelagianos, etiam in hac parte. Vide quæ dicta sunt in notis ad libellum Pelagii invidiam facientis S. Hieronymo.

Porro autem non nemini posset mirabile videri, quomodo asserant hæretici, se in illo numero librorum recipere sacram Scripturam, quem Ecclesie catholice tradidit auctoritas: nam vel in Romanum canonem respiciunt, quem Innocentius I ad Exuperium Tolosanum misit (Epist. 3, cap. 7); vel in Africanum, qui Romano plane similit habetur in concilio Carthaginensi, quod tertium vulgo dicitur: uterque vero librum Sapientiæ inter canonicos complectitur, cum tamen non censeretur ab iis hominibus de quibus Hilarius ad Augustinum scripsit (Epist. quæ præfigitur lib. de Prædest. SS.). Verum admirationis causa facile tollitur, si Pelagiani ipsi a Massiliensibus discernuntur: illi enim librum Sapientiæ in canonem retulerunt, quamquam non admodum affirmanter, ut ex Opere Imperfecto de Juliano constat; isti rejecerunt, postquam suis rebus incommodare senserunt. Certe alius alibi canon sacrorum librorum tunc temporis recipiebatur.

Sed hinc oritur quæstio, quem ea tempestate canonem Gallicana Ecclesia sequeretur; an Hieronymianum, in quo liber Sapientiæ non censebatur; an Romanum, in quo erat. Respondendum puto, non eundem apud omnes Galliarum Ecclesias servatum, sed Hieronymianum in quibusdam, in nonnullis alium: ideoque Exuperium in tanta differentia ab Innocentio petiisse quem sequi deberat.

Optior igitur in ea saltem parte ubi debebant illi de quibus Hilarius scribebat (Epist. cit.), canonem Hieronymianum auctoritatem habuisse. Quis enim credat abhorruisse a communi sensu Ecclesiarum, in quibus vivebant, sanctos illos viros, qui tunc in Galliis Augustino adversabantur.

Quod si quis iterum querere voluerit quem canonem sequeretur ea tempestate Italia, responsum accipiet ab Innocentio I rescribente ad Exuperium eundem enim recenset numerum librorum canonicorum quem Tridentina synodus et Ecclesia catholica nunc recipit. Unde redarguas hæreticorum hujus

temporis audaciam, qui libros Machabæorum a canonibus sanctarum Scripturarum repellunt, cum initio quinti sæculi in eo censerentur.

^a Pars altera libelli respondet omni ex parte epistolæ a Juliano ad Rufinum Thesalonicensem scriptæ eodem tempore, et eorundem episcoporum nomine. Continentur enim et in hac et in illa nebule, verba sunt Augustini (Lib. III ad Bonif. c. 8), quæstionum, in quibus Pelagianorum apud homines simpliciore, sive tardiores, sive sanctis litteris minus eruditos, impietas delitescat. Hæc sunt nebule de laude creaturæ, laude nuptiarum, laude legis, laude liberi arbitrii, laude sanctorum, quasi quisquam nostrum ista vituperet, ac non potius omnia in honorem Creatoris et Salvatoris debitis laudibus prædicet.

Observandum porro, quam subtiliter Augustinus omnes hæresis Pelagianæ partes ad tria capita revocet, ad quæ confirmanda, ostendat hæc et alia ejusmodi plurima a Pelagianis referri (Ibid.): *na sit peccatum originale; ut gratia Dei, qua justificamur, non gratis, sed secundum merita nostra dari dicatur; ut in homine mortali tanta sit aliquando justitia, ut ei non sit necessaria, etiam post regenerationis lavacrum, donec vitam istam finiat, remissio peccatorum.*

^c Nam, ut ait (Lib. IV, c. 2), in his omnibus quidquid dicunt de laude creaturæ atque nuptiarum, ad hoc referre conantur, ut non sit originale peccatum. Quidquid de laude legis et liberi arbitrii, ad hoc, ut gratia non adjuvet, nisi meritum: ac sic gratia jam non sit gratia. Quidquid de laude sanctorum, ad hoc, ut vita mortalis in sanctis videatur non habere peccatum, nec sit eis necessarium pro dimittendis debitis suis preparari Deum. Et postea (Ibid., c. 7): *Ad hæc tria mala homines incautos et ineruditos quinque illorum bonorum fraudulenta laude seducunt. De quibus omnibus satis me existimo respondisse eorum crudelissimæ, et impiissimæ, et superbissimæ vanitati.*

^d Pelagius Juliano concinit: *Exsecramur etiam eorum blasphemiam, etc.* in epistola ad Demetriadem (Cap. 16). *Ascribimus iniquitatem justo, pro crudelitatem, dum cum primo impossibile aliquid præcepisse conquerimur. Deinde pro his damnandum putamus hominem, quæ vitare non potuit, ut quod etiam supplicium sacrilegium est, videatur Deus non tam nostram salutem quævisisse, quam penam, etc.* Cælestius ratiocin. 15 (Apud Aug. lib. de Perf. Just.): *Certe Deus justus est, negari enim non potest. Imputat autem Deus homini omne peccatum; et hoc quoque confitendum puto, quia neque peccatum est, quidquid non imputabitur in peccatum. At si est aliquod peccatum quod vitari non possit, quomodo justus Deus dicitur, si imputare cuiquam creditur, quod vitari non possit?*

^a Idipsum habet uterque alius hæreticus; sed Pelagius omnium mentem aperuit in synodo Diospolitana. *Posse quidem hominem esse sine peccato, et Dei mandata custodire, si velit, diximus: hanc enim possibilitatem Deus illi dedit. Non diximus, quod invenitur aliquis ab infantia usque ad senectam, qui nunquam peccaverit; sed quoniam a peccatis conversus proprio labore et Dei gratia, possit esse sine peccato, nec per hæc tamen in posterum inconvertibilis (Apud Aug. l. de Cris. c. 6). Quæ verba cum examinasset Augustinus (Lib. de Gest. c. 7 et seqq.; et lib. de Gratia Christi), ea non tantum ambigua, sed etiam erroris plena demonstravit.*

per gratiam Christi, a quæ omnibus bonis actibus adiutrix semper et comes est, et per liberum arbitrium hominis, quod et ipsum donum Dei est.

2. ^b Quam tamen gratiam Dei ita accipimus, ut nec sequatur nolentem, nec destituit obsequentem.

3. Ut vero alter sit iustus, alter iniustus, hoc non divina voluntate, sed vitio fieri arbitramur humano: diversitatem enim hanc negavit ex Deo esse, qui dixit quia *Deus omnes homines vult salvos fieri, et ad agnitionem veritatis venire* (1 Tim. II, 4). Si ergo Deus vult omnes salvare, et non est personarum acceptio apud Deum (Rom. II, 11), justissime per liberum arbitrium imputabitur unicuique peccatum, secundum quod scriptum est (Eccl. xv, 18): *Ante hominem bonum et malum, vita et mors; quod placuerit ei, dabitur illi.*

4. Consequens ergo est ut constitemur quod peccatores ideò sumus, non quia non valemus, sed quia negligimus vitare peccatum. Ideoque statuta iudicii dies est, ut et bonus de labore præmium capiat, et de contemptu malus supplicium non evadat.

5. ^c Naturam hominis bonam et integram, utpote a bono Deo factam, esse testamur.

6. Et omnem hominem a Deo fieri constitemur, dicente Patriarcha (Gen. xxx, 2): *Numquid pro Deo ego sum, ut dem tibi filios?* et sic Propheta nihilominus contestante (Isai. Lxv, 8): *Et nunc, Dominus Abraham, nescimus; tu enim es Pater noster, et opera manuum tuarum nos omnes.* Unde et Deus ad Jeremiam dicit (Jerem. I, 5): *Præquam te formarem in utero matris tuæ, novi te.* Item in libro Machabæorum (II Mac. vii, 22): *Nescio, inquit, qualiter in utero meo apparuistis; neque enim ego spiritum donavi vobis, sed et singulorum membraturam non ipsa compegi.* Job quoque et ipsam concepti hominis exor-

diū ad Deum refert, et sic ait (Job. x, 10): *Nonne sicut lac me multasti, et sicut caseum me conglavasti, ossibus et nervis inserulasti me, cute desuper opernavisti me, vitam et misericordiam dedisti mihi?* Sed et omnes divinæ Scripturæ ejusmodi testimoniis sunt refertæ, quæ nunc causa brevitas omisimus.

7. Ad imaginem quoque Dei non solum factum hominem, sed et fieri constitemur, dicente Dominus ad Noe (Gen. ix, 6): *Qui effuderit sanguinem hominis, pro sanguine illius effundet sanguis ejus, quia ad imaginem Dei fecit hominem;* et Paulo apostolo similiter asserente (1 Cor. xi, 7): *Vir autem non debet velare caput, quoniam imago et gloria Dei est;* Jacobo quoque apostolo proclamante (Jac. iii, 9): *In ipsa lingua benedicimus Deum, et in ipsa maledicimus homines, qui ad imaginem et similitudinem Dei facti sunt.*

8. ^d Nuptias Deo auctore dicimus esse conditas atque conjunctas, dicente Deo ad Noe (Gen. ix, 7): *Vos autem crescite, et multiplicamini, et implete terram.* Et ne quis allegoriæ nebulis simplicem obumbrare velit historiam, adjecit (Ibid.): *Et multi estote super eam.*

9. Unde et Dominus in Evangelio Judæis de reprobo interrogantibus respondit (Matth. xix, 8): *Moses propter duritiam cordis vestri scripsit vobis præceptum hoc; ab initio autem non fuit sic. Quoniam fecit, masculum et feminam fecit eos, et dixit: Propter hoc relinquet homo patrem et matrem, et adhærebit uxori suæ, et erunt duo in carne una* (Marc. x, 5).

10. Et ne quis errantium diceret usurpandum: Et prædixit potius quam præcepit, addidit (Ibid.): *Quod ergo Deus conjunxit, homo non separet.* Sanctus quoque Apostolus Christi magisterium sequens, dicit (Hebr. xiii, 4): *Honorabile connubium, et torus im-*

CASTIGATIONES ET NOTÆ.

^a Julianus de gratia Dei pauca scripsit, et ea quidem ex sola tere occasione, si librum de Amore excipias, quippe qui Cælestianus magis fuerit quam Pelagianus, ut dictum est (Dissert. I in Juliano). Obiicienti certe Augustino (Lib. I Op. Imperf. cap. 94), quod gratiam Christi tolleret, ita respondit ut mentem proderet, gratiamque Christi, propter quam conferendam venit in hunc mundum, revocaret ad creationem, incarnationem, adoptionem in baptismo, exemplum, et remissionem peccatorum. Locus dignus est qui consulatur.

^b His et consequentibus verbis Julianus videri potest jecisse semina ex quibus postea originem Semipelagianismus duceret. Legendus super ea re Prosper, tum in epistola ad Augustinum, tum in libro contra Collatorem, et in responsionibus ad objecta contra gratiam prædestinationem Dei. Non patitur hic locus de tam copioso argumento disserere adversus inductas ponnulorum de Semipelagianorum erroribus assertiones.

^c Hunc locum admirabiliter illustrat Augustinus (Lib. iv ad Bonif. c. 2), ubi aperit quæ ad laudem naturæ humanæ dicerent Pelagiani, et quo consilio ea congererent. *Laudem creature, inquit, quod ad genus humanum attinet, unde nunc questio est, his sententiis exsequuntur: quod nascentium conditor Deus sit, filique hominum opus sint Dei, et peccatum omnino non de natura, sed de voluntate descendat. Huic laudi creaturæ applicant, quod omnibus ætatibus dicunt esse*

baptismum necessarium; ut scilicet illa creatura in Dei filius adoptivus, non quod aliquid ex parentibus trahat, quod sit lavacro regenerationis expiandum. Huic laudi adjungunt, et quod Christum Dominum nulla dicunt macula peccati fuisse respersum, quantum attinet ad ejus infantiam; quia ejus carnem ob omni peccati contagione purissimam, non excellentiam propria et gratia singulari, sed communi nature, quæ omnibus inest infantibus, asserunt. Eo pertinet etiam, quod de animæ origine inserunt questionem, sic animæ Christi coæquare molientes omnes animas parvulorum, quæ volunt esse similiter nulla peccati macula aspersas. Propter hoc etiam dicunt ex Adam nihil transisse præ cæteros, nisi mortem, quæ non semper est malum, inquit, cum et martyribus sit causa præmiorum, et vel bonam, vel nullam mortem dici solet, non resolutio corporum, quæ excitabuntur in omni genere hominum, sed meritum diversitas, quæ de humana libertate contingit.

^d Eadem scripserat ad Rufum, referente Augustino in hæc verba: *Nuptias vero secundum Scripturas laudant, quia Dominus in Evangelio sequitur: Qui fecit ab initio, masculum et feminam fecit eos; et dixit: Crescite, et multiplicamini, et replete terram* (Matth. xix, 4); *quamvis hoc non in eo loco Evangelii, sed tamen in lege sit scriptum. Addunt etiam: Quod ergo Deus conjunxit, homo non separet. Quæ verba evangelica agnoscimus.*

maculatus; fornicatores autem et adulteros judicabit A Dominus. Et alibi (I Cor. vii, 38): Qui dat virginem suam nuptum, bene facit; et qui non dat, melius facit. Hinc enim laudanda virginitas est, quia nuptiis, quæ bonæ sunt, præfertur: a propria enim dignitate caret quidquid mali comparatione laudatur.

11. Quoniam igitur præmisimus de bono naturæ, et benedictione, et honore conjugii, consequenter tenuimus b naturale peccatum, vel si quo alio vocabulo nuncupatur; ne creatori Deo omnium irrogemus injuriam, dum aliquid ab illo cum peccato fieri potuisse contendimus, et testimonia Scripturarum ejus falsitatis arguimus.

12. Quæ dicunt in veteri Testamento (Jerem. xxi, 30): Non morientur patres pro filiis, et filii non morientur pro patribus, singuli pro suo delicto morientur. Et alius propheta (Ezech. xviii, 2): Quid vobis parabola ista in terra Israel dicentibus: Patres manducaverunt uvam acerbam, et dentes filiorum obstupuerunt? Vivo ego, dicit Dominus, si amplius dicitur parabola hæc in Israel, quoniam omnes animæ meæ sunt; quemadmodum anima patris, ita et anima filii, omnes meæ sunt; anima quæ peccaverit, ipsa morietur. Item illic (Ibid., 20): Filius non accipiet iniquitatem patris sui, nec pater occidet iniquitatem filii sui; justitia justi super ipsam erit (Ibid., 30). Item illic: Unumquemque secundum viam ipsius judicabo vos, domus Israel, dicit Dominus.

13. Et Apostolus: Omnes nos manifestari oportet ante tribunal Christi, ut referat unusquisque propria corporis prout gessit, sive bonum, sive malum; (I Cor. v. 10). Item idem (Rom. xiv, 12): Unusquisque nostrum pro se rationem reddet Deo. Et alibi (Gal. vi, 5): Unusquisque nostrum suum onus portabit.

14. Sanctos autem veteris Testamenti a Deo justificados, et ejus judicio sæpe laudatos, accusare non possumus, dicente Apostolo (Rom. viii, 33): Quis accusabit adversus electos Dei? Deus qui justificat; quis est qui condemnat? et Domino in Evangelio contestante (Math. xxiii, 35; Luc. xi, 50): Exquiretur a vobis omnis sanguis justus qui effusus est super terram, a sanguine Abel justi usque ad sanguinem Zachariæ.

a Eadem sententia habetur lib. iv Oper. Imperf. D (Cap. 131), in quo Julianus Augustinum Joviniano componit, pejoremque ostendere conatur his verbis: Ille dixit boni esse necessitatem, tu mali. Ille ait per mysteria homines ab errore cohiberi; tu vero nec per gratiam liberari. Ille virginitatem Mariæ partus conditione dissolvit; tu ipsam Mariam diabolo nascendi conditione transcribis. Ille meliora bonis æquat, id est, integritatem ceteris; tu vero commixtionem conjugii morbida vocas, et castitatem fœditissimæ rei collatione deprædas; nec gradum inter hæc addis, non utique bono virginitatem, sed malo præferens. Est autem vitialis extremæ, nisi terrimo comparatum plures non posse, etc.

b Pelagiani peccatum maluerunt naturale dicere, quam originale, ut tanto facerent majorem invidiam peccati originalis defensoribus, quanto viderentur propiorum habere cum Manichæis affinitatem, qui malum esse dicerent hujus naturam. Vide quæ at-

15. Unde et in alio loco ipse Dominus, cum prophetarum exemplo apostolos ad patientiam roboraret (Math. v, 12): Gaudete, ait, et exultate, quia merces vestra magna est in cælis; sic enim persecuti sunt et prophetas qui fuerunt ante vos.

16. Quodque his majus est, deos illos a David propheta dictos suo testimonio comprobavit dicens (Joan. x, 38): Ergo si illos dixit deos ad quos sermo ferebat Dei, et non potest solvi Scriptura: quem Pater sanctificavit, et misit in hanc mundum, vos dicitis: Blasphemus; quia dixi: Filius Dei sum?

17. Constat namque eos per laborem propriam et Christi fidem justificados, siquidem præviderunt Deum in carne esse venturum, sicut Dominus ipse asserit dicens (Joan. viii, 56): Abraham pater vester exultavit: et videret diem meum, et vidit, et gavisus est.

18. Et Apostolus ait (Hebr. xi, 39): Et hi omnes testimonio fidei probati sunt. Et iterum (Ibid., 24): Fide Moyses grandis factus negavit se esse filium Pharaonis, eligens affigi cum populo Dei, quam temporalis peccati habere jucunditatem, majores existimans divitiarum thesauro Ægyptiorum improperiam Christi; aspiciebat enim in remunerationem.

19. Unde et alius apostolus (I Petr. i, 11): De qua inquit, salute inquisierunt, qui ante nos fuerunt, quæ prophetæ scrutantes, in quod vel quale tempus annuntiaret eis spiritus Christi, eas quæ in Christo sunt passionem, et posteriores glorias.

20. Regnum quoque illos adepturos cælorum, ipse Dominus probat, cum dicit (Math. viii, 11): Multi venient ab Oriente et Occidente, et recumbent cum Abraham, Isaac et Jacob in regno cælorum; filii autem regni hujus mittentur in tenebras exteriores.

21. Igitur eligimus dicere cum Propheta (Psal. cxxxviii, 17): Mihi autem nimis honorati sunt amici tui, Deus; nimis confortati sunt principatus eorum; quam cum errantibus, et sanctorum meritis, et testimonio Dei, ore temerario derogare.

PARS TERTIA.

Reprobatio alienorum dogmatum.

1. His omnibus secundum regulam fidei catholice

CASTIGATIONES ET NOTÆ.

D iulimus ex Augustino in notis ad primam partem num. 6.

Augustinus curiose collegit non tantum testimonia Scripturæ, sed etiam argumenta, quibus Pelagioni peccatum originale oppugnabat; idque præstitit cum alibi passim, tum præcipue lib. ii advers. Jul. Dicitur, inquit (Cap. 1), nos asserendo peccatum originale, diabolum dicere hominum nascentium condorem, damnare nuptias, negare in baptismo dimitti universa peccata, Deum crimine iniquitatis arguere, desperationem perfectionis ingerere, etc.

Tertium partem libelli veteratorie posuit Julianus in iis reprobandis qui partim adversus catholicam fidem de Trinitate, partim suis dogmatibus contraria sentiebant; sed tam nequiter id præstat, ut factio magis quam verbo calumniam faciat catholicis sibi adversantibus, quasi eadem cum hæreticis omnium odio laborantibus dicerent.

et auctoritatem divinarum Scripturarum rite confessis, consequenter omnes hæreticos condemnamus; et præcipue qui apud Latinos tam nomine proprio quam errore comperti sunt, quosque impietate suæ assertionis horremus, id est:

2. ^a Arianos, divinam substantiam impie dividentes;
3. Sabellianos, personarum proprietatem sceleratius confundentes;
4. Eunomianos, Filium Dei factum ex non existentibus asserentes;
5. Macedonianos, Deitatem sancto Spiritui denegantes;
6. Apollinariatas, ^b eorumque similes, qui dicunt

CASTIGATIONES ET NOTÆ.

^a Ut Nicænzæ synodo se cum suis consentire ostenderet, omni ex parte *ὁμοούσιον* constiter, rejectis hæreticis qui vel pluralitatem personarum, ut Sabelliani; vel divinitatem, ut Eunomiani; vel consubstantialitatem, ut Macedoniani et Ariani oppugnabant. Deinde ex omnibus aliis hæresibus notis apud Latinos, quatuor eligit quas condemnet, Apollinarius, Novatianus, Jovinianus et Manichæus, ut inde faceret invidiam catholicis peccati originalis defensoribus; perinde ac si ex hac defensione foret consequens ut societate conjungerentur, vel cum Apollinario, qui animas sicut corpora traduci putabat; vel Novatiano et Joviniano, qui inflexibilem hominis voluntatem dicere videbantur; vel cum Manichæo, qui malam assererat naturam.

^b Nota voces istas duas, *eorumque similes*: indicant enim calumniosam Juliani mentem; nam cum duas Apollinarius fecerit suæ hæresis partes, alteram, quod Christo Verbum fuerit pro mente humana; alteram, quod a parentibus non minus anima quam corpus traducatur, utramque catholicis affinxit hæreticis; sed aliam cum Nestorio, aut Theodoro potius magistro, catholicis omnibus aliam Augustino, etc., cæterisque peccati originalis defensoribus.

Hinc autem intellige unam de tribus causis cur Apollinarius voluerit Christo Verbum esse pro mente humana: non videbat quippe quomodo, si anima esset ex traduce, quod omnino asserendum putabat, ut peccatum originale defenderetur, suum Christum non haberet peccatum originale cum anima traductum. Intellige pariter cur Theodorus Mopsuestenus tam acriter insectaretur Apollinario, nec tamen tanto studio veritatis catholicæ, quanto amore suæ hæresis, qua nullum dicebat esse peccatum originale, cui vehementer Apollinarius repugnabat.

^c Et hic quoque maligne petuntur catholici: cum enim duas istidem sive Novatus sive Novatianus voluerit esse sui erroris partes; unam, ut testatur Tridentinum concilium (*Sess. 14, c. 1*), qua negaret datam esse a Christo Ecclesie potestatem remittendi peccata post fidem, id est, post baptismum commissæ; alteram, quæ colligitur ex veteribus scriptoribus, ne a Deo quidem remitti omnia peccata, sed leviora tantum, graviora vero puniri semper, in utramque videtur respexisse Julianus, ut in crimen vocaret defensores peccati originalis, quasi vellent, neque per poenitentiam cordis, neque per sacramentum poenitentiz, peccata, vel omnia, vel omnino tolli; propterea quod, ob remanentem in homine concupiscentiam, contenderent neminem esse in hac vita qui non egeat quotidie dicere: *Dimitte nobis debita nostra*.

^d Pelagius paulo aliter: *Liberum sic confitemur arbitrium*, etc. Eisi vero dixerit a Joviniano asseri, hominem non posse peccare, cum id ab eo non sit assertum simpliciter, sed cum hac exceptione, post susceptum lavacrum regenerationis; non videtur

A Dei Filium minus aliquid humanæ suscepisse naturam.

7. ^e Novatianos, lapsis poenitentiam denegantes;
8. ^d Jovinianistas, qui dicunt hominem post baptismum nullo modo posse peccare;
9. ^e Manichæos etiam, duo principia asserentes, id est, boni et mali, quique ex bono dicunt esse animam, ex malo vero carnem, et ob hoc compugnativa: semper esso in utramque naturam;
10. ^f Eorum quoque similes, qui sub assertionem naturalis peccati asserant, & nuptias ab auctore diabolo exstitisse, et illarum filios diabolicæ esse arboris fructus;
11. Quique dicunt usque ad passionem Domini omnes, propter id, quod matrimonii ^h voluptate

B tamen idcirco aliter sensisse de hac hæresi, quam vel Augustinus in libro de Hæresibus, vel Hieronymus in operibus adversus Jovinianum, vel Julianus ipse in confessione fidei, aliique ejusdem ævi scriptores: verbo enim attingit, quod cum restrictione intelligi facile posset ab omnibus, non ignarus hæreseos vix non adhuc vigentis.

Julianus Augustino objecit societatem erroris cum Joviniano, propterea quod scripsisset (*Lib. 1 ad Bonif. c. 2*), *non posse hominem boni aliquid velle, nisi adjuvetur ab eo qui malum non potest velle*. Dictum enim interpretatus est, quasi sanctus doctor voluisset, ab eo qui Dei gratiam accipit, non tantum voluntatem bonam, quam Deus habet, sed etiam modum habendæ voluntatis bonæ, quæ necessitas, participari. Vide super ea re prolixam inter Julianum et sanctum Augustinum altercationem (*Lib. 14 Op. Imperf. c. 121 seqq.*).

C De discernendis a fide catholica Manichæorum deliriis, ita disputat in utroque opere adversus Julianum sanctus Augustinus, ut non sit aliunde major lux speranda, qua pervideantur nefariæ impletæ: mysteria. Porro Julianus ait Manichæos sentire animam hominis a bono Deo fluxisse, carnem a malo, ideoque alteram alteri continenter pugnare: cum tamen sanctus Augustinus (*Lib. de Duabus Animabus*) hanc pugnam scribat a Manichæis refundi in disparem duarum animarum in uno homine naturam. Verum potuit Julianus nomine carnis animam carnalem, quæ a malo Deo esset, intelligere.

^f Eadem omnino sunt apud Cælestinum in epistola ad clericos Romanos. Accedit vero Julianus ad faciendas catholicis defensoribus peccati originalis novem calumnias (*Apud August. lib. 1 ad Bonif.*): accusat enim quasi assererent, nuptias ab auctore diabolo exstitisse; illarum filios diabolicæ arboris esse fructus; omnes usque ad Christi passionem propter id quod de matrimonii voluptate suscepti sunt, a diabolo jure æquissimo possideri; Filium Dei tantummodo a tempore passionis generi humano cœpisse prodesse; peccata non penitus deleri in baptismo; sanctos veteris Testamenti cum peccato de hac vita migrasse; hominem in peccatum necessitate præcipitari; Salvatorem necessitate carnis fuisse mentitum; et propter eju-dem impedimentum non potuisse omnia quæ volebat.

^g Hanc calumniam ut removeret a catholicis Augustinus, scripsit duos libros ad Valerium comitem, de quibus consule lib. II Retractionum (*Cap. 53*). Adversus primum Julianus composuit quatuor libros: octo adversus secundum, quibus respondit Augustinus utroque contra Julianum opere. Vide dissert. 1.

^h Legebatur, voluntate, sed vitiose. Sic enim Julianus ipse (*Apud August. lib. cont. Jul. c. 12*): *Sicut Apostolus de traduce peccati loquebatur, nusquam congruentius diceret. Ideo pertransiit peccatum, quia omnes sunt de conjugum voluptate generati*.

recepti sunt, a diabolo jure æquissimo esse possessores;

19. Vel qui Filium Dei a tempore passionis tantummodo generi humano dicunt cœpisse prodesse;

15. Quique asserunt in baptismo non penitus peccata deleri;

16. Vel sanctos veteris Testamenti cum peccato de hac luce inigrasse confirmant;

15. Qui etiam dicunt hominem in peccatum necessitate præcipitari.

CASTIGATIONES ET NOTÆ.

* Pelagius iisdem fere verbis (*Libell. part. 17*): *Anathematizamus etiam illos qui Dei Filium necessitate carnis, etc. Illud ipsum catholicis objicienti Juliano in epistola ad Rufum ita respondit Augustinus (Lib. III ad Bonif. c. 6), ut simul ostendefit, et quo ex loco Apostoli a catholicis allato desumpta sit objiciendi occasio, et quomodo locus, alioquin difficilis, sit intelligendus. Quem justam advocatum, ait, abut ut dicamus, sicut isti calumniantur, carnis necessitate mentium; sed dicimus eum in similitudine carnis peccati de peccato damnasse peccatum. Quod fortasse isti non intelligentes, et calumniandi cupiditate cæcati, quam diversis modis peccati nomen in Scripturis sanctis poni soleat, ignorantes, peccatum Christi affirmare nos jactant. Dicimus itaque Christum, et nullum habuisse peccatum, nec in anima, nec in carne, et suscipiendo carnem in similitudine carnis peccati de peccato damnasse peccatum, quod subsobscure ab Apostolo dictum duobus modis intelligitur, etc.*

† Acredit deinceps ad ea damnanda, quæ catholici ex Pelagianorum dogmatibus concludebant. 1.° Homines sine Dei gratia, vel adjutorio posse peccata vitare. 2.° Parvulus vel baptismo non indigere, vel non iisdem sacramenti verbis debere ipsis, ac majoribus conferri. 3.° De duobus baptismatis natum, vel de muliere baptizata, non egere baptismatis gratia. 4.° Neque per Adam omne genus humanum mori, neque per Christum omne genus humanum resurgere. Ea vero damus verbis subdolis, ut pluribus in locis demonstrat de aliis Pelagianorum scriptis Augustinus.

Priusquam fiat transitus ad notas in quartam partem, exsolvendam puto fidem, qua promissi me ostensurum Nestoriani erroris Julianum posse convinci, aut certe in suspensionem vehementem vocari. Istud vero conficio quinq; argumentis. Nam primo Julianus conjunctus est Theodoro Mopsuesteno Nestoriorum arcitissima necessitudine: vixit enim apud utrumque familiariter, et apud Theodorum quidem in Cilicia, cum opus postremum contra Augustinum scriberet; apud Nestorium vero, quamdiu per imperatorem hœbit esse Constantinopoli. Fuit autem utriusque ea indoles, eaque hominum suarum opiniones deprecantium insania, ut neminem amarent, nisi consentientem: omnes despicerent, qui aliter sentirent; aduersantes furiose odissent.

Secundo in explicando Incarnationis mysterio, ita ut cum utroque Christi hoste verbis utitur: usurpat enim assumptionis nomen, tunc temporis inviolatissimum, et ab utroque hæretico adhibitum. Illud ipsum nomen conversioni opponit, non ut per conversionem Deus esse desineret, sed per assumptionem carnis inciperet esse homo. Nestorius. Si quis ipsum Deum Verbum dixerit versus esse in carnem, quam suscepit, ut inveniret: ut homo, etc. Julianus, Ut ascenderet ad Deum homo, Deus descendit ad hominem. Nestorius. Vidit Deus naturam collapsam, eamque deitatis potentia apprehendit elisam, elisamque tenens, et manens quod erat, in alium sublevavit, etc. Quid multa? Non alitis verbis explicat œconomiam Incarnationis, quam qua Theodoros et Nestorius usurparunt, ambiguè illis quidem, et in utramque

16. Sed et illud similiter execramur, a Salvatore necessitate carnis fuisse mentitum, et quod propter impedimentum carnis non omnia potuerit facere quæ volebat;

17. Quique primas nuptias cum Manichæis, secundas cum Cataphrygis damnant;

18. Qui etiam, nec cum gratia Dei dicunt peccata posse vitari. † Sed et si quis dicit homines sine Dei gratia vel adjutorio posse peccata vitare, graviter detestamur;

partem flexibilibus, sed tamen compositis ex arte Pelagianorum, quibus erat solenne ita loqui, ut pro tempore et loco consonare possent auditorum mentes.

Tertio, rejicit nominatim hæreticos, qui contra Trinitatis fidem seuserunt, Arianos, Sabellianos, Eunoianos, Macedonianos, cisque dicit anathema: quod non dicit tamen, neque Paulo Samosateno, neque Photino, neque aliis ejusmodi Christum purum esse Deum blasphemantibus.

Quarto, quos nominatim execratur hæreticos, Arianos, Apollinaristas et Manichæos, horum communionem Nestoriani catholicis, per calumniam quidem, sed frequenter et ubique passim objiciebant. Immo, quod animadversione dignum, Apollinaristas et Manichæos ita damnat, ut addat continuo eorumque similes, quod solebant Nestoriani.

Quinto, non alium finem Incarnationis statuit, quam qui assertus a Nestorianis, nimirum ut Christus præter exemplo cæteris hominibus, sibi similibus.

Quid cætera speciatim persequar, quæ quisque legendo facile animadvertat? Augustinus certe graviter hominem hunc urget negantem, ut quidem videtur Augustino, in Virginis utero conjunctas esse naturas duas, sed conjunctionem postea meritis voluntatis concessam esse. Dignus est locus, qui exscribatur, licet prolixior: in eo enim Augustinus Julianum Deiparæ virginis hostem esse nihil ostendere (*Lib. IV Op. Imperf. c. 83*). *Dicis claro testimonio perdoceri, quod suscepti hominis justitia Filio Dei, non de naturæ diversitate, sed de voluntaria actione substituerit. Itane vero, ne hoc quidem Christus diversum habuit in natura, quod ita ex Virgine natus est, ut jam esset, non solum hominis, sed etiam Dei Filius? Ergone ista susceptio, quæ Deum et hominem unum fecit esse personam, nihil illi homini valuit ad excellentium justitiarum, quam dicitis ei de voluntaria actione substituisse? Stetne vos contra Dei gratiam defensio liberi arbitrii præcipites agit, ut etiam ipsum mediatorem, ut esset Filius Dei unicus, voluntate sua meruisse dicatis, et falsum esse, quod tota confiteatur Ecclesia, exdere se in Jesum Christum, Filium Dei Patris omnipotentis, unicum Dominum nostrum, natum de Spiritu sancto ex Maria virgine? Secundum enim vos non a Verbo Dei homo susceptus est, ut ex Virgine nasceretur; sed natus ex Virgine, suæ postea voluntatis virtute profecit et fecit, ut a Verbo Dei susciperetur, non talem ac tantam voluntatem illa susceptione habens, sed ad illam susceptionem tali ac tanta voluntate præveniens. Nec Verbum caro factum est in utero Virginis, sed postea merito ipsius hominis et ejus humanæ voluntariæque virtutis. Ex quo vos sequitur etiam illud, ut quomodo illam creditis a Verbo Dei propterea susceptum esse, quia voluit: sic multos creditis ita suscipi potuisse, si etiam ipsi similiter voluissent, vel posse, si velint, ac per hoc signitia humanæ voluntatis fieri, ut ille unicus sit, cum plures esse possent, si homines velint. Hæc si dicitis, ubi est vestra srons? Si non dicitis, ubi est hæresis vestra?*

Verum difficile est intelligere, qua ratione sanctus doctor ex verbis Juliani conficere poterit, quod conatus est. Verba enim videtur accepisse in sensu

19. Vel qui negat parvulos baptismo indigere, aut alii sacramenti verbis asserit quam in majoribus debere celebrari;

20. Si quis etiam dicit de duobus baptizatis natum, vel de muliere baptizata prouatum, baptismatis gratia non egere;

21. Vel quicumque asserit quod neque per Adam omne genus hominum moriatur, neque per Christum omne genus resurgat.

22. Vel si quæ sunt alia quæ vel contra fidem catholicam veniant, vel ad indisciplinatas pertineant quæstiones, simili execratione damnamus.

PARS QUARTA.

Excusatio Pelagianorum, provocatio ad plenariam synodum, prætextus non subscribendi, reprehensio summæ pontificis, detortum S. Chrysostomi testimonium adversus peccatum originale, et epilogus.

1. ^a Hæc autem omnia, de quibus nunc agitur, id est, quæ in sine damnavimus, ipsi etiam de quibus ista jactantur, falso sibi objecta testantes, libellis propriis damnaverunt.

2. ^b Hæc, ut nobis secundum regulam catholicam visum est, vestræ sanctitati conscripta transmisimus,

quæ si aliter putatis tenenda, rescribite: sin autem contradiciis non potest, et tamen aliquis voluerit contra nos scandalum concitare, certa sit sanclitas vestra, * nos ad audientiam plenariæ synodi provocasse.

3. ^d Illud autem sanctitatem vestram specialiter admonemus ne ad vestram reprehensionem factum putetis; quod * sic absentium damnationem, ob Dei timorem, subscribere non audemus, docet per Scripturas humanam voluntatem præceptis Dei non debere præferri dicentis (*Exod. xxiii, 4, juxta Septuag.*): *Non credes auditui vano, nec consenties cum iniquo fieri testis injustus.* Et ne multitudini quis credendum putaret, adjunxit (*Ibid.*): *Non eris cum pluribus in malitia.* Et iterum: *Priusquam interroges, ne vituperes quemquam.* Et iterum (*Eccles. xi, 7*): *Quod viderunt oculi tu: loquere.*

4. Item in Evangelio (*Matth. vii, 1*): *Nolite judicare, ut non judicemini; nolite condemnare, ut non condemnemini: in quo enim judicio judicaveritis, judicabitur de vobis; et qua mensura mensi fueritis, remetietur vobis.*

Item in alio evangelista (*Joan. vii, 51*) etiam Ju-

CASTIGATIONES ET NOTÆ.

alienum: nam Julianus id unum suis verbis significare voluit, ut ex ipso contextu apertum est, Christum opera pietatis justitiaeque, non necessitate naturæ, quam diversam a nostra nactus esset, sed voluntate libera exercuisse quod verum est, et ad id quod agebatur, apprime conducens. Neque vero aliter sentire potuit, siquidem naturarum conjunctionem, qua Christus est Deus homo, factam dicere debuit in utero Virginis, cum ex Maria semper virgine natum asserat eum qui secundum divinitatem numquam defuit Patri. Posset igitur aliquis opinari, Augustinum idipsum sensisse de novis Pauli Samosatensis sectatoribus, quod omnes communiter de Paulo, qui suis Christum meritis profecisse docuit in appellatione Filii Dei: nec enim adhuc exercebat sese adversus hoc hæreticorum genus, qui etsi Christum putarent esse perum hominem, ex Virgine tamen assererent prodixisse conjunctum Verbo Dei, qualiter enim tandem conjunctus foret. Verum hæc de re dicimus copiosius ad posteriorem partem Operum Mercatoris, ubi futura est dissertatio de hæresi Nestorii, quam Cassianus, scriptorque epitaphii hæresis Nestorianæ ac Pelagianæ, aliique non pauci, propter anticipatam opinionem, non satis intellexerunt.

Pro Juliani defensione afferre posset quispiam nonnulla confessionis verba, quibus contra Nestorium loqui videatur: ait enim, *missum esse Dei Filium, natum ex Maria semper virgine, redemisse mundum patiendo, mortuum esse ac surrexisse, ut mortem destrueret*: quæ Nestoriani ferre non poterant. Verum cum hæc eadem verba Theodorus, immo et Nestorius aliquando usurpaverint, dissimulare possunt hæresim, purgare non possunt, ut ea, quam promissimus, dissertatione manifestum fiet.

Tota fere quarta pars libelli dissertatione 4, quæ de subscriptionibus est, explicatur: quare brevis singula attingenda sunt, immo eatenus tantum, quatenus vel ad historiam spectant, vel iis, quæ sunt apud Augustinum, responlent.

* Alludit ad libellos Pelagii, Cœlestique, et præsertim ad litteras Pelagii ad Innocentium, quibus versipellis hæreticus mentem suam sic exponere voluit, ut perpetuum faceret suum, verbis nempe ambiguis, et propter significationis amplitu-

dinem commutabilibus in varios sensus. Vide Augustinum lib. de Gratia Christi, in quo et libellum et litteras Pelagii examinat.

^b Insolens peripetia, et ei similis, quæ est in capite ultimo libri primi ad Bonifacium, quæque suam ad clericos Romanos epistolam Cœlestius clausit.

^c Huic provocationi respondit sanctus Augustinus (*Lib. iv ad Bonifac. c. ult.*), simulque tria docuit notatu dignissima. Primum, non esse opus synodo, ut hæresis aperta damnetur; alterum, longe plures hæreses judiciis particularibus, quam universalibus synodiis extinctas; postremum, hæreticos propter superbiam urgere, ut congregetur synodus, perinde quasi tales sint, propter quos totus orbis commoveri debeat.

^d Plenissimus est hic locus malignæ ejusdem impudentiæ: exprobat enim summo pontifici impertus homo, quod in eo peccasset ipse, in quo peccantes Africanos castigasset, quibus exprobraverat præceptum in causa Pelagii et Cœlestii judicium. Utitur quoque, ad contumeliæ augmentum, iisdem Scripturæ testimoniis, immo et iisdem verbis, quæ usurpaverat Zosimus in epistola 2 ad Africanos, de causa Pelagii et Cœlestii.

^e Propter hæc aliaque superiora verba, moveri potest non abs re quæstio, an in alia quoque alterius hæresis causa imperata sit subscriptio damnationi, non tantum dogmatum, sed etiam auctorum, cum de sensu librorum ab ipsis scriptorum, non perinde ac Ecclesia, nonnulli auctorum patroini sentirent, causarenturque ob Dei timorem et claritatis christianæ legem, se non posse damnare, quos catholice sentire crederent. Respondendum id ipsum contigisse in causa Nestorii, quod ostendimus in observationibus, ad secundam partem operum Marii Mercatoris.

^f Locus ille *Exod. xxiii*, qui secundum Septuaginta a Zosimo quoque afferitur, sic se habet in vulgatis codicibus: *Non suscipies voces mendacii. nec junges manum tuam, ut pro impio dicas falsum testimonium. Non sequeris turbam ad faciendum malum; nec in judicio plurimorum acquiesces sententiam, ut a vero devies.*

dei fateatur quod *lex nostra non iudicet hominem, nisi a* *ab ipso audierit et cognoverit quid faciat.*

5. Et in Actibus Apostolorum (Act. xxv, 16) per gentiles Festi similis prolata est sententia quod non sit consuetudo Romanis damnare aliquem priusquam qui accusatur, præsentem habeat accusatores locumque defendendi accipiat ad abluendam crimina.

6. Unde et sanctus apostolus Paulus iudicandi regulam episcopis sanciens ait (1 Tim. v, 19) : *Adversus presbyterum accusationem noli recipere, nisi sub duobus aut tribus testibus.*

7. His igitur et cæteris testimoniis confirmati, metuemus in absentem et nobis inauditorum capita dirtare sententiam, nisi cum præsentem fuerint confutati.

8. Quamvis igitur sacerdotalis officii sit et Christianæ charitatis eos qui se libellis purgant catholicis contentur, et damnabilia sibi objecta condemnant libera auctoritate defendere, et in dubiis rebus de unoquoque meliora sentire; tamen dudum promissam æqualitatis libram mediam inter utrumque servantes, nec damnamus inauditos nec defensamus absentes.

9. Certum sit igitur apud sanctitatem vestram, quia quantumlibet hoc mare ventis flantibus intumescat, et amaris in nos fluctibus offeratur, numquam integri iudicii domum, quæ supra justitiam Christi fundata est, poterit commovere.

10. Illud etiam, sancto ac venerabilis Fratres et Pater Augustine (Car. Zozime), necessario respondendum putavimus quod beatæ memoriæ episcopum Joannem in epistola sanctitatis tuæ rectissime collaudasti, non solum non destruxisse Ecclesias, sed etiam confirmasse. Is namque ad Neophytos in libello, quid de baptismo infantium sentiret, ipsius verbis subdidimus, ut etiam vos, o sancte Frater, prædicti viri super hac re sententiam cognoscatis.

11. *Benedictus Deus, inquit, iterum dicamus, qui fecit mirabilia solus; qui fecit universa et convertit universa. Ecce libertatis serenitate perfeuntur qui tenebantur paulo ante captivi, et rivos Ecclesiæ sunt qui*

fuerant in peregrinationis errore, et justitiæ in sorte versantur qui fuerant in confusione peccati. Non enim tantum sunt liberi, sed et sancti; non tantum sancti, sed et iusti; non solum iusti, sed et filii; non solum filii, sed et hæredes; non solum hæredes, sed et fratres Christi; non tantum fratres Christi, sed et cohæredes; non tantum cohæredes, sed et membra; non membra tantum, sed et templum; non tantum templum, sed et organum spiritus. Benedictus Deus, qui fecit mirabilia solus. Vides quot sint baptismatis largitates? et nonnullis quidem videtur cœlestem gratiam in peccatorum tantum remissione consistere. Nos autem honores computavimus decem: hac de causa etiam infantulos baptizamus, cum non sint quinquaginta peccatis, ut eis addatur sanctitas, justitia, adoptio, hæreditas, fraternitas Christi, ut ejus membra sint, et spiritus inhabitatio fiant.

12. Hæc igitur divinis et sacerdotalibus exemplis edocti, vestræ suggestimus sanctitati. Vestram est, considerato iudicio Dei, omnia diligenti examinatione perpendere, ut pax, quam nos a Christo Domino commendatam servare suscepimus, nullo scandale interveniente solvatur.

DISQUISITIO HISTORICA IN LIBELLUM FIDEI A JULIANO SCRIPTUM.

Operæ pretium est, immo necessarium, paulo diligentius inquirere in tempus quo editus est libellus, et in auctorem a quo scriptus; sed quæstio temporis solvi non potest, saltem omni ex parte, quin prius innoverit quorum nomine et ad quem missus sit: verum nec ista possunt aliunde certo intelligi quam ex ipsomet libello, in cuius parte quarta nonnulla animadvertenda sunt, quibus sic tamquam principiis, deinceps veritas probetur.

Primum, libellus iste, saltem aliqua ex parte, epistola quædam est. Hæc, ut nobis secundum regulam catholicam visum est, vestræ sanctitati conscripta transmisiimus, quæ si aliter putatis tenenda, rescribite (Num. 2). Et postea (Num. 12) : *Hæc igitur divinis et sacerdotalibus exemplis edocti, vestræ suggestimus sanctitati, etc.*

Secundum, ejusmodi epistola scripta est nomine hominum Latinorum, immo Siculorum. Consequenter, omnes hæreticos condemnamus, et præcipue qui apud Latinos tam nomine proprio quam errore com-

CASTIGATIONES ET NOTÆ.

* Opinor Zosimum tres fecisse partes tractoriæ suæ, quarum prima contineret totam Pelagii Cœlestique causam, cum omnibus utriusque hæretici, sive arguentis, sive sententiis; secunda definitionem fidei ad singulas controversiarum motorum partes; tertia auctoritates sanctorum, quibus definitio consentiret. Quod de prima dicitur, probatum est dissertatione 4. Quod de secunda, constat ex fragmentis hujus decretalis epistolæ, quæ idcirco regularis auctoritas appellata est. Quod de tertia, colligitur non obscure ex hoc libelli loco.

Porro autem ex hac tractoria desumptum videtur a consequentibus, sive summis pontificibus, sive patribus, sive conciliis, exemplum subjiciendi testimonia Patrum definitioni dogmatum, ut una omnium ætatum fides fuisse probaretur. Vide epistolam Leonis Magni ad Leonem Augustum de Nestorio et Eutychete; tractatus Cyrilli de recta fide ad Theodosium et ad Rogianum; ejusdem responsionem ad objecta adversus anathematis concilium Ephesinum act. 1, Theodosium in Eranistâ, etc.

Et vero hanc tenuit Ecclesia tunc temporis, immo semper, agendi rationem adversus emergentes hæreses, ut, quod aiebat Capreolus Carthaginensis, *D expugnata novitate antiquitas defenderetur*; et, quod scripsit Sixtus pontifex Joanni Antiöcheno, *nihil liceret novitati, quia nihil addi convenit vetustati* (11 part. conc. Ephes. act. 1); ideoque ex libris majorum definitiones proferrentur, sic tamquam ex sacro quodam thesauro, in quo asservatur religiose depositum illud divinum, de quo Apostolus ad charissimum discipulum: *O Timothee, depositum custodi, devitans profanas vocum novitates, et oppositiones falsi nominis scientiæ, quam quidam promittentes circa fidem exciderunt* (1 Tim. vi, 20). Vide Vincen-tium Lirinensem in Communicatorio, et ea parte maxime, qua exponit dictum Apostoli: *An a vobis Verbum Dei processit? aut in vos solos pervenit, etc.* (1 Cor. xiv, 36).

† In dissertatione 1 diximus, hanc Chrysostomi homiliam eadem versione lectam fuisse temporibus Augustini, qua nostris.

perit nulli (Part. III num. 1). Et in fine: *Explicit libellus fidei S. I. C.*, id est, *Siculorum*.

Tertium, homines illi pertinaciter detrectabant subscribere damnationi Pelagii et Coelestii. Detrectantium verba sunt: *Quod si absentum damnationem ob Dei timorem subscribere non audeamus, docti per Scripturas, humanam voluntatem præceptis Dei non debere præferri* (Part. IV, n. 3). Ibid.: *His igitur et cæteris testimoniis confirmati motuimus in absentum et nobis inauditorum capita dicere sententiam*. Et postea (Num. 9): *Certum sit igitur apud sanctitatem vestram, quia quantumlibet hoc mare ventis flantibus intumescat, et amoris in nos fluctibus effugerit, numquam integri iudicii domum quæ supra iustitiam Christi fundata est, poteris commovere*.

Quartum, qui pertinaciter rennebant subscribere, episcopi fuerunt: dignitatem enim suam ostendunt. Primo, cum episcopum ad quem scribunt fratrem appellant (Num. 10): *Illud etiam, sancte ac venerabilis frater*, etc.; deinde, cum rationem afferunt cur subscribere detrectent (Num. 6): *Unde et sanctus apostolus Paulus iudicandi regulam episcopis sanciens*, etc. Denique cum id sibi assumunt, quod solis per se episcopis convenit, jus nempe faciendi iudicii, sententiæque de doctrina fidei ferendæ (Num. 8): *Quamvis igitur sacerdotalis officii sit et christianæ charitatis eos qui se libellis purgant catholicos consistunt, et damnabilia sibi objecta condemnant libera auctoritate defendere, et in dubiis rebus de unoquoque meliora sentire; tamen dudum promissam æqualitatis libram inter utrumque servantes, nec damnamus inauditos, nec desensamus absentes*.

Quintum, episcopi illi suo primati scribebant, id est, episcopo majoris sedis cui suberant; eum enim fratrem simul et patrem vocant (Num. 9): *Sancte ac venerabilis frater et pater*; quæ forma temporibus illis inferioris episcopi ad superiorem scribebant, cum alios, sive inferiores, sive æquales, fratres et coepiscopos appellarent.

Sextum, respondebant episcopi de quibus agitur epistolæ prius a suo primato acceptæ, quæ jubebantur subscribere damnationi Pelagii et Coelestii. *Illud etiam, sancte ac venerabilis frater et pater, necessario respondendum putavimus. Hæc, ut nobis secum regulam catholicam visum est, vestræ sanctitatis scripta transmissimus, quæ si aliter putatis tenenda, rescribite: sin autem contradicere istis non potest, et tamen fuerit aliquis contra nos scandalum concitare, certa sit sanctitas vestra nos ad audientiam plenariæ synodi provocasse. Illud autem sanctitatem vestram specialiter admonemus, ne ad vestram reprehensionem factum patetis, etc.* (Num. 25, 17).

Septimum, in primatis litteris honorifica fiebat mentio Joannis Chrysostomi (Num. 10). *Beatæ memoriæ episcopum Joannem in epistola sanctitatis tuæ rectissime collaudasti, non solum non destruxisse Ecclesias, sed etiam confirmasse, etc.*

Ex his septem quæ animadversa sunt mihi videor posse questionibus respondere et concludere, quod pertinet ad tempus, scriptum fuisse libellum eo tempore intervallo quod est ann. Christi 418 ad 420 effluxit; immo ipsomet ann. 418 circiter autumnum, quod ita demonstrare licet.

Scriptus certe est Fidei liber, non tantum post impostam episcopis necessitatem subscribendi damnationi Pelagii et Coelestii, sed etiam ante ejectos e suis sedibus repugnantes episcopos: at non prius imposita est episcopis subscribendi necessitas, quam vel missa fuerit ad universum orbem a Zosimo tractoria, vel Honorii imperator v. idus Jul. Monaxio et Plinta coss., id est, ann. Christi 419, Ravennæ scripserit ad Aurelium Carthaginensem episcopum (*Refertur epist. dissert. 5*), propter pertinaciam quorundam episcoporum corrigendam, qui pravos Pelagianorum disputationes, vel tacito consensu astruerent, vel publica oppugnatione non destruerent; mandaveritque ut non erant omnes ut damnationi hæreticorum sub-

scriberent, ni vellet sui episcopatus amissionem multari. Cum igitur nemo pertinax ceaseatur, nisi qui renuerit prestare id ad quod præstandum prius fuerit compulsus, oportet episcopos quorum pertinacia dedit occasionem imperialibus litteris, prius compulsi fuisse ad subscribendum, et auctoritate quidem idonea. Cujus illa vero fuit? An imperatoris Honorii? Dederat quidem Ravennæ, ante triduum menses, aliam sanctionem ad Palladium PP., sed ea proferri debebant tantum Pelagius et Coelestius; nihil de exigenda subscriptione episcoporum decernebatur. An Aurelii Carthaginensis episcopi, ipsiusque Africanæ synodi, cui præfuerat? At neque in actis synodi quidquam legitur statutum de subscriptione ab omnibus episcopis exigenda; neque si legeretur, ultra daccessim Africanam vim haberet. Ergo Zosimi summi pontificis, qui, missa ad omnes orbis episcopos tractoria, a cunctis subscribendum mandavit.

Id tradit Mercator (*In Comm. c. 2*). *Ob hoc a brava memoriæ episcopo Zosimo scriptis amplissimis vel longissimis perdamnatus est Coelestius: in quibus et ipsa capitula de quibus accusatus fuerat continentur; et omnis causa tam de Coelestio supra scripto quam de Pelagio magistro ejus praviore videtur esse narrata: quorum acriptorum et nos hic habemus exemplaria, et ad Orientales ecclesias, Ægypti dioceses, et Constantinopolim, et Thessalonicam, et Hierosolyma similia eademque scripta ad episcopos transmissa esse suggerimus. Et postea: Hæc omnia superscripta capitula, ut jam superius dictum est, continet illa beatæ memoriæ episcopi Zosimi epistola quæ tractoria dicitur, quæ Coelestius Pelagiusque damnati sunt; quæ et Constantinopolim et per totum orbem missa subscriptionibus sanctorum Patrum est roborata; cui Julianus et reliqui complices ejus subscribere detrectantes, consentaneosque se nolentes iisdem Patribus facere, non solum imperialibus legibus, sed et sacerdotalibus statutis depositi, atque ex omni Italia deturbati sunt.*

Et alio in loco Julianum alloquens (*Lib. Subnot. cap. 7*): *In epistola tua, quam ad sedem apostolicam illo tempore ausus es mittere, quando contentus detrectasti cum universa Ecclesia per totum orbem, Pelagium Coelestiumque damnare.*

Jam vero tractoria missa est in universum orbem ann. 418, siquidem Zosimus eam nondum miserat in Africanam xii kalend. Aprilis ann. 418, quo tempore scripsit ad Africanos, se iudicium Coelestii non absolvisse, sed omnia sustinuisse eo quo erant statu, donec venirent ex Africa qui coram reum accenserent: quare cum Zosimus diem suum obierit vi kalend. Januar. ejusdem anni (*Martyr. Rom. et omnes chronologi*), necesse est tractoriam, quæ continebat desinitivam sententiam in Coelestium, eo temporis intervallo fuisse missam quod a die 19 Martii ad 26 Decembris fluxit.

Verum cum hæc tractoria Augustinus Cæsarem Mauritanie proficiens secum asportavit, eamque inde miserit ad Optatum (*Epist. 190*); cumque Cæsareæ existerit xii kalend. Octobris, Honorio xii et Theodosio viii AA. CC., ut habent gesta cum Emerito (*Tom. vi Oper. August.*); fatendum est tractoriam Roma missam saltem ante initium Septembris.

Tandem, cum hæc ipsa tractoria recepta sit a Patribus Africanis, in concilium cui Augustinus interfuit congregatis, ut tradit Prosper (*Lib. cont. Collat. c. 10*), debuit Roma mitti ante mensem Augustum, immo ante kalend. Maias, ut ostendimus in dissertatione de synodis.

Denique episcopi subscribere detrectantes de suis sedibus atque Italia non sunt expulsi tardius ann. 420, ut confecimus dissertat. 2. Scribit enim Prosper in hæc verba (*Ibid. c. 41*): *Sanctæ memoriæ papa Benificius piissimorum imperatorum catholica devotione gaudebat, et contra inimicos gratiæ Dei, non solum apostolicis, sed etiam regis mtebatur edictis. Quid enim aliud est uti edictis, nisi ea executioni*

mandato? An quæ edicta intelligi possunt, præterquam illa Honorii, quæ antea memoravimus? Quid denique edicta imperabant episcopis, nisi subscriptionem condemnationi Pelagii atque Cælestii, id est, epistolæ a Zosimo missæ, ut ostensum est dissertatione præcedente.

Ipsam confirmat Mercator (*In præf. ad refut. symb. a Theod. Mopsuest. conscripti*). Julianus, inquit, ad Theodorum peragratis terris, et exarato mari, atque Oriente lustrato, cum sociis, et participibus, et συναρχαίοις, magno nisu tanquam ad christianorum dogmatum prædicationem magistrum telendit, ut de hæresi Pelagiana, seu Cælestiana, quam defendendam ac sequendam suscepit, ab ipso confirmaretur, atque inde velut instructor octo contra fidem catholicam potius quam contra sanctæ memoriæ Augustinum volumina illa, ut putat, prudentissimè conderet. Cum enim Julianus in Ciliciam profectus sit ann. 421, aut sequente, nec tamen prius sit profectus quam dejectus de sede, dejectum oportuit ante ann. 421. Sed libellum quæ fidei scripsit ante ejectionem, ut ex animadversione quarta constat: scripsit igitur eo temporis intervallo quod ab ann. 418 hujus sæculi ad 420 intercessit; quod autem ann. ipso 418 demonstrandum est, soluta prius quæstione altera, quorum scilicet nomine Julianus scripserit, et ad quem.

Verum Siculorum nomine scripsisse, dubitare vix licet, cum id significant aperte extrema subjunctæ clausulæ verba: *Explicit libellus fidei S. I. C.* Quis enim non videat tribus istis litteris S. I. C. brevitari aliquid nomen, nec aliud posse, quam Siculorum, si modo, quod proclivius est opinari, tres illæ litteræ in unam syllabam coalescant?

Neque enim illis temporibus, si qua fides historicis et geographicis, ulli inter Latinos exsistere populi, quorum, vel nomen ab hæc syllaba initium duceret, vel episcopi pertinaces in errore Pelagiano existerent. Num quod alicui non admodum attento vitare posset in mentem his litteris indicari Campanos, Apulosque Juliam provinciam, aut contemnis, qui olim Sicani, postremis temporibus Siculi eis Pharam, dicti sunt, redarguitur facile ratione temporum: si quidem quinto sæculo necdum inventa fuerat nova appellatio Siculorum eis Pharam, et vetus Sicanorum jamdudum obsoleverat.

Quid quod conveniunt apprime Siculis omnia quæ pertinent ad præsens negotium. Nam et Cælestianam hæresim, quæ sola fere hoc in libello defenditur, plurimi sequebantur, et ex Sicilia nonnulli ejecti sunt post edictum imperatoris propter pertinaciam in errore, et Julianus multos in hæc insula habuit amicos, apud quos tandem obiit, quæ tria in elogio Juliani demonstrata sunt.

Scripsit porro Siculorum nomine ad eum episcopum, qui posset auctoritate Siculos ad subscribendum compellere, ut constat ex sexta animadversione.

Quatuor vero episcopi exsistere tunc temporis, id est, intervallo duorum annorum prædicto, qui id potuisse videri queant; duo propter dignitatem sedis apostolicæ, Zosimus et Bonifacius; duo itidem propter imperatoris edictum ad se directum, Aurelius et Augustinus (si tamen verum sit eodem tempore quo ad Aurelium, etiam ad Augustinum directum fuisse edictum ab imperatore, quod legebatur in codice illustrissimi Annalium scriptoris. (*Tom. V Annal. ad ann. 418*); sed nulli istorum quatuor, præterquam Zosimo conveniunt notæ, quæ continentur in animadversionibus antea positis.

Neque enim conveniunt Augustino, pro quo tamen plurimum favore videtur Baronii codex. Qua enim de causa Siculi Augustinum nomine Patris compellissent? An propter observantiam? At erga illam erant infensissimi, ob rem tam aviter gestam adversus suam hæresim. An propter avaritiam? At Hortus unus ex ipsis nominatissima projectæ admodum ætatis

erat. An propter sedis dignitatem? At Hipponensis civitas neque per se præstabat, neque tunc temporis primatum Numidiæ tenebat, ob ætatem sui episcopi.

Deinde animadversum est episcopos Siculos ad eum rescripsisse a quo prius in epistola Chrysostomus laudatus esset. At nemo tradidit in hunc usque diem ab Augustino ullam alicujus momenti scriptam esse epistolam, vel de condemnatione totius hæresis, vel de quæstionibus Pelagianorum, in qua Chrysostomus dictus sit, non destruxisse, sed confirmasse Ecclesias. Et vero, si qua tanti momenti conscripta esset, neque tacuisset Augustinus, cum sua nonnullis super iis quæstionibus, opera legenda præscripsit; neque Possidius prætermisisset in indiculo, ubi tam diligenter tractatus epistolæque Augustini adversus Pelagianos recenset.

Adde quod Siculi respondent ei qui auctoritate subscriptionem exigebat. Hanc vero qua auctoritate exigeret Augustinus? Non quam faceret prærogativa sedis, nam minime præerat; non quam adderet rescriptum imperiale, adderet enim in solos Numidiæ episcopos, quorum in provincia erat Augustinus; non adderet in Siculos, qui Romana diocesi censebantur.

Quid quod non mediocriter nutat fides codicis Baroniani, partim quia tunc temporis Augustinus in provincia Numidiæ senior non erat, nec proinde primas, ut ad eum dirigeretur imperatoris mandatum, atque ita Valentino Alpioque, et aliis quatuor Augustino senioribus, facta fuisset injuria; partim quia tacent de re tanta histori, ipsi que laudatores Augustini, immo et Pelagiani, non tacenti utique, neque hi, neque illi, si tale quiddam contigisset.

Denique cum nihil Augustinus a Pelagianis scriptum, præsertim a Juliana, reliquerit sine responso, profecto, aut tam prolixam fidei confessionem, tum quo audaciter provocatorium ad plenariam synodi audientiam refellisset, aut ejus saltem aliquando, nec infrequenter, nec levi mentionem fecisset.

Quare corrigendum omnino est Sirmondi apographum ad hæc verba: *Ilud etiam, sanctæ ac venerabilis frater Augustine; vox enim ultima supposita est ab exscribente, cum foret in veteri codice gemina SS figuris inter se connexis, qua ratione veteres Latini Z Græcum pingebant, si quando uti breviatione vellent; putavit enim esse A, qua breviatione Augustinus indicaretur.*

Sed neque etiam conveniunt Aurelio notæ quas diximus, etsi littera prædicta favore videatur: nam licet ab imperatore edictum acceperit, acceptoque epistolam dederit ad episcopos, qua subscriptionem damnationi hæreticorum mandaret; mandavit tamen pro juris sui modulo, id est, solis Byzantæ et Arcigitanæ provinciæ, aut ad summum Africæ episcopis. Deinde nulla sit Chrysostomi mentio in epistola quam dedit. Denique si quid ejusmodi accepisset a Pelagianis, procul dubio non celasset Augustinum, nec Augustinus ipse siluisset, cum omnia inter conjuratos amicos eo usque fuerint, hoc in negotio alique ad ecclesiasticum regimen pertinentibus, communia, ut Aurelii Augustini fuerit pene meas, animusque et manus.

Inimò neque conveniunt eadem istæ notæ Bonifacio, licet summo pontifici. Nam quamvis in suditione haberet Siculos, et sua ipsos auctoritate posset ad subscribendum cogere; nullam tamen legitur epistolam scripsisse, sive quæ mandatum subscribendi, sive quæ laudem Chrysostomi contineret. Quomodo enim si fuisset aliqua, siluissent hujus temporis scriptores, ceteroquin tam diligentes in recensendis pontificum, conciliorumque decretis adversus Pelagianos? Quomodo prætermisisset Prosper tam curiosus rerum Innocentii, Zosimi, Bonifacii, et Cælestini scrutator? Quomodo tacuisset Augustinus ipse, cum tam avide undecumque conquirat argumenta, quibus Pelagianos a sede apostolica damnatos demonstrat.

Accedit quod si Bonifacius ullam a Pelagianis accepisset epistolam tantum momenti quantam ista est, acceptam procul dubio misisset ad Augustinum, perinde atque alias duas (*Libris IV ad Bonifac.*), refulendam.

Deinde, hoc primum libello videtur facta a Pelagianis appellatio ad oecumenicam synodum; scriptura est igitur ante duas Pelagianorum litteras, quas Bonifacius per Alipium in Africam transmisit ab Augustino confutandas. Nam in libro quarto confutationis, capite ultimo, mentio fit tum appellationis huiusmodi, tum exactæ, vel, ut aiebant hæretici, extortæ a simplicibus episcopis subscriptionis. Quod si exacta sit subscriptio ab episcopis nonnullis, certe per epistolam, cui rebelles Siculi respondent. Verum epistola illa non fuit Bonifacii, ut jam ostensum est; neque vero esse potuit, alioqui debuisset scribi ante kalend. Jul. ann. 419, quo tempore Bonifacius tradidit Alipio deferendas Augustino litteras, in quibus episcoporum pertinacia adversus subscribendum mandatum, utique jamdudum promulgatum, provocatioque ad synodum continebatur. Neque tamen ante kalend. Jul. scribi potuit: quomodo enim Bonifacius, auctoritate nondum satis probata, nondum victor de Eulatio, cujus partibus Pelagiani favebant, tantum decretum edidisset? Vix enim kalendis ipsis Juliis ann. 419 pacifice sedem apostolicam, pulso cum suis Eulatio, tenebat.

Restat igitur opinari Zosimo oblatum fuisse hunc libellum; et vero hanc opinionem omnia admirabiliter consentiunt.

Nam primo, habebat sanctus pontifex in sua diocesi Siculos, apud quos agitabatur illa præcipue pars hæresis Pelagianæ, propter quam defendendam scriptus videtur libellus.

Deinde prolixissimam ad universos orbis episcopos epistolam misit, cui, tamquam fidei regulæ, subscribere deberent quicumque suam fidem Ecclesiæ probatam vellent. In illa vero non tantum tota Pelagii Cælestique causa continebatur, sed etiam testimonia Patrum adversus hæresim damnatam.

Id testatur Mercator in *Commonitorio* (*Cap. 1, et lib. Subnot. cap. 7*). Mercatori consentit Augustinus in hæc verba (*Lib. de Pecc. Orig. c. 21*): *Alia quoque ipsius Cælestii in urbe Roma, in qua diutissime vixerat, atque in his fuerat prius sermonibus contentionibusque versatus, cura fidelium fratrum prolata patuerunt. Quæ litteris suis, quas conscripsit per totum orbem perferendas, papa Zosimus exsecranda, sicut legere potestis, atexit, uti Pelagius, etc.*

Tertio, passus est Zosimus a Juliano calumniam, quasi prævaricationis reus esset. Augustinus (*Lib. VI in Jul. c. 4, sub. fin.*): *Quale est autem, quod beata memoria Zosimus apostolicæ sedis episcopum, ut in tua perversitate persistas, prævaricationis accusas, quæ non recessit a suo prædecessore Innocentio, quem tu nominare timuisti, sed maluisti Zosimum, quia egit primitus lenius cum Cælestio, quoniam se in his sensibus vestris si quid displiceret, paratum esse dixerat corrigi, et Innocentii litteris consensurum esse promiserat.*

Denique Julianum Zosimo duas misisse epistolas, priusquam adversus Augustinum scriberet, unanimi consensu consentit Julianus atque Augustinus. Cum enim Julianus dixisset (*Lib. I Op. Imperf. c. 47*): *Facit quoque Augustinus epistolæ mentionem, quam a me ait Romam fuisse directam; sed verba quæ posuit nequissimi quo de scripto loqueretur agnoscere. Nam ad Zosimum quondam illius civitatis episcopum super his questionibus duas epistolas destinavi; verum eo tempore quo adhuc libros exorsus non eram. Augustinus respondet: Hæc epistola non est ad Zosimum, sed ad eos seducendos qui Romæ possent tali suasionem seduci; sed si eam non cognovissent, ecce non sit tua, utinam et illi libri non essent tui, sed alieni, etc.*

Ex his autem ita comprobatis, liquido patet libellum fidei, de quo nunc agitur, scriptum fuisse ann.

418, circiter mensem Septembrem, aut etiam Octobrem; scriptus enim est, missusque ad Zosimum, post datas ab ipso litteras ad omnes orbis Episcopos; date sunt vero XVI kal. Maias ejusdem anni. Ergo cum Zosimus obierit die 26 Decembris ejusdem anni, et libellum tamen hunc accepit ante obitum, nec accepit priusquam suæ diocesis episcopis subscribendum mandasset, non videtur posse tempus quo conscriptus est libellus commodius collocari quam in medio intervallo quod ab missa tractora Zosimi ad ejusdem obitum intercessit.

Jam vero scriptum a Juliano loquatur hæc litteræ quatuor, I. V. L. I. a Sirmondo, et erant in codice manuscripto, ex figuris pene evanescentibus expressæ; et ut litteræ viderent, quem alium auctorem posse demonstrare ratio temporis, scribendi occasio, stylus, spiritus scribentis et doctrina, ac locus Chrysostomi laudatus?

Et ratio quidem temporis; nam confectum est certis argumentis libellum hunc scriptum esse, missumque ad Zosimum ann. 418. Quo tempore duas se ad Zosimum litteras de questionibus Pelagianorum dedisse Julianus affirmat, simulque aperte negat primam ex duabus, quas Augustinus refellit, suam esse. Secundam agnoscit, sed neutra est ad Zosimum.

Deinde occasio scribendi; missus est enim ad Zosimum libellus nomine eorum qui cum ad subscribendum damnationi hæreticorum, auctoritate summi pontificis compellarentur, pertinaciter tamen detrectarent. Marius Mercator testatur litteras quas Julianus dedit ad Zosimum, duas saltem, eadem occasione conscriptas; nec verbo tantum testatur, sed vnius quoque epistolæ fragmentum refert, Julianumque ita compellat (*Lib. Subnot. cap. 7*): *Audi nunc et tu, et qui me et te dignanter habuerint legere, quid contra hunc sensum tuum impiissimum, pravissimum, impudentissimum petulantissimumque olim ipse pronuntia-veris, in epistola videlicet tua, quam ad sedem apostolicam illo tempore ausus es mittere, quando conventus detrectasti cum universa Ecclesia per totum orbem Pelagium Cælestiumque damnare.*

Accedat, quod ipsemet Julianus prodit eo satis, saltem eruditus oculis, non tantum stylo, quo utitur, metaphoris abundante, sed etiam scribendi spiritu, qui sæpe vel intumescit ad arrogantiam, vel in jactantiam vanescit.

Quid enim ista periodo metaphoricum magis? Certum sit igitur apud sanctitatem vestram, quia quantumlibet hoc mare ventis flantibus intumescat, et amaris in nos fluctibus efferat, numquam integri judicii domum, quæ supra Christi justitiam fundata est, poterit commovere (*In libel. part. IV num. 9*).

Quid arrogantiam jactantiusque homine summum pontificem et caput totius Ecclesiæ sic alloquens? Hæc, ut nobis secundum regulam catholicam visum est, vestras sanctitati conscripserat transmissimus, quæ si aliter putatis tenenda, rescribite; sin autem contradicere non potest, et tamen aliquis voluerit contra nos scandalum concitare, certa sit sanctitas vestra, nos ad audientiam plenariæ synodi provocasse (*Ibid., num. 9*).

Nihil atinet dicere de doctrina, cum unicuique, vel obiter intuenti, constare possit, eandem hoc in libello contineri quæ in aliis Juliani libris indubitatis, et præsertim in epistola ad Rufum Thessalonicensem, ubi totus est in laude liberi arbitrii, naturæ humanæ, nuptiarum, et sanctorum veteris Testamenti; isdemque utitur testimonio Scripturæ, immo et isdem verbis, ut ex notis facile constabit.

Sed ut omnia alia indicia accipiemus faceret conjecturam, certam fidem facit prolatum Chrysostomi testimonium, quod contra peccatum originale in libello Fidei primum, deinde in quarto libro adversus S. Augustinum a Juliano citatum est; isdem enim verbis in utroque loco exponitur, prout videre est apud S. Augustinum (*Lib. I advers. Jul. cap. 6*).

Porro autem annotare in librum nihil admodum est in animo, præterquam quæ eruditionis sive histo-

ricæ, sive alterius exquisitioris fuerint, maxime cum ad alios Fidei libellos animadversa sint bacterus plura, et in exponendis dogmatibus imminori nec deceat, nec etiam liceat. Id unum tamen conabor ostendere, quo defendam Augustini iudicium, Julianum Nestorianæ hæresis, sin minus convinci, saltem in suspicionem merito, eamque non levem vocari posse.

Idipsum præstitit Julianus in prima parte, quod Pelagius et Coelestius. *Multa, de quibus non interrogabatur, disservit, et ab unitate Trinitatis usque ad resurrectionem carnis, quod ab illo nemo quærebat, disputationem quantum voluit, terminavit (August. lib. de Grat. Christ. cap. 32).*

(*Sequuntur apud Garnerium notæ quas subjecimus textui, in calce paginarum.*)

Non erit, opinor, alienum a loco in quo sumus, afferre quæ Mercator ex altera Juliani ad Zosimum epistola excerpit, et in librum Subnotationum coniecit: epistolas enim duas scripsisse se ad Zosimum Julianus ipse agnoscit, apud Augustinum in Opere Imperfecto (Cap. 6 et 9). Et ambæ in eundem scopum collineant, non una tamen ratione, siquidem prior professionem fidei continet, posterior damnationem quinque propositionum Coelestii, sed alieno sensu acceptarum: ut videatur utraque, et summo pontifici injuriosa, cui censuram suam exprobrat, velut iniquam; et Pelagium Coelestiumque excusare, tamquam alio sensu, quam censores intellexissent, locutos; et factum approbare Juliani sociorumque episcoporum, qui pertinaciter detrectassent tractoriæ Zosimi subscribere, hoc est, ut ipsi aiebant, ferre sententiam contra præceptum apostolicum in eos, qui se libellis purgarent, catholicos confiterentur, et damnabilia sibi objecta condemnarent. Posterior certe videri potest alterius, sin minus complementum quoddam necessarium ad rem perendam, saltem vel appendix, quæ cognata sit, vel nota quæ illustret.

Mercator igitur hæc inde excerpit (Lib. Subnot. cap. 6): *Audi nunc quid olim ipse pronuntiaveris in epistola, quam ad sedem apostolicam illo tempore ausus est mittere, quando conventus detrectasti, cum universa Ecclesia per totum orbem, Pelagium Coelestiumque damnare: quæ antequam in manus sancti illius Romanæ Ecclesiæ veniret antistitis, te agente, a nonnullis a te deceptis, per totam pene Italiam circumclata, et tamquam magnum aliquid multorum viribus insinuata cognoscitur. Ibi namque inter cætera.*

Qui est igitur assertor, quod neque per mortem Adæ omne genus hominum moriatur, neque per resurrectionem Christi, omne genus hominum resurgat, contra Apostolum sentit dicentem: *Sicut in Adam omnes moriuntur, ita in Christo omnes vivificantur (1 Cor. xv. 22).* Jure igitur improbat, qui huic sententiæ contradicit: *Per hominem mors, et per hominem resurrectio mortuorum (Ibid. 21).*

Et hæc quoque sententia, quod peccatum Adæ ipsum solum læsit, et non genus humanum, a nobis merito refellitur: non enim soli ipsi, sed generi humano obfuisse credendum est.

Quod autem infantes in eo statu sint, in quo fuit Adam ante prævaricationem, inter indisciplinatas reputo quæstiones. Non enim per omnia in eo statu sunt, qui nascuntur hodie, in quo Adam fuit ante peccatum: quamvis et illos opus Dei esse, sicut et illo, negari non possit.

Adæ etiam mortalem factum, qui sive peccaret, sive non peccaret, fuisset moriturus, non est ra-

tione subnixum: credendum est enim, immortalis quidem factum, sed qui si non peccasset, per gustum ligni vitæ virtutem posset immortalitatis adipisci. Male igitur dictum est, sive peccaret, sive non peccaret, fuisse moriturum.

Eadem fere Mercato. repetit cap. 9: *In epistola tua, quæ, ut memoravimus, ad sanctæ memoriæ papam Zosimum missa est, displicet tibi, eumque condemnas, qui sentit, ADAM MORTALEM FACTUM.*

Consulat lector notas ad caput sextum Subnotationum: inde enim intelliget cur huic epistolæ fragmenta afferri debuerint, quemadmodum et alia quæ ex epistola ejusdem Juliani, eorumdem episcoporum nomine, ad Rufum Thessalonicensem Augustinus decerpit (Libris in posterioribus ad Bonifac.), quæque in formam epistolæ utcumque ita resutui possunt, ut facilius sensus, partibus recollectis, videatur.

Domino beatissimo sanctissimoque fratri et consacerdoti Rufo, Occidentia episcopi temporibus orthodoxis pro fide catholica persecutionem passi,

Cogit nos conditio rerum, quæ hic geruntur, frater sanctissime, litteris per te in auxilium nostrum, et pro fide catholica, contra Manichæorum profanitatem consensionem Orientalium episcoporum exposcere. Nobis enim moretur quæstio, virisque potentibus, propterea displicemus, quia damnamus eos, quos prædixit Apostolus recessuros a fide, cauteriatam habentes conscientiam, prohibentes nubere, abstinentes a cibis (1 Tim. iv. 2), quos immundos putant, nec putantes a Deo cuncta esse condita. Compellimur negare, quod omnis creatura Dei bona sit, et nullasit substantia, quam non summus fecerit Deus.

Cogit nos, inquam, rerum conditio vestrum implorare auxilium, quando huic sperare nihil licet: nam papa ipse Zosimus pristinam retractavit sententiam. Cumque prius, libello Coelestii tamquam catholico approbato, præcepisset credi oportere, sine ullo vitio peccati originalis hominem nasci, aliquorum nunc, sive artibus delusus, sive territus minus contrarium definiit.

Romani clerici jussionis terrore perculsi non erubuerunt cum suo præsule prævaricationis crimen admittere, ut contra priorem sententiam suam, qua gestis catholico dognati assuerant, postea pronuntiarent, malam hominum esse naturam.

Aliunt scilicet, quos adversarios patimur, peccato Adæ arbitrium liberum de hominum natura periisse; Deum non esse nascentium conditorem; a diabolo institutas nuptias; sub nomine gratiæ ita fatum asserunt, ut dicant, quia nisi Deus invito et reluctanti homini inspiraverit boni, ipsius etiam imperfecti cupiditatem, nec a malo declinare, nec bonum posset arripere.

Legem veteris Testamenti dicunt, non ob hoc datam fuisse, ut justificaret obedientes, sed ut gravior fieret causa peccati. Baptisma quoque inquit non vere homines novos facere, id est, non plenam dare remissionem peccatorum; sed ex parte filios Dei fieri, ex parte autem filios sæculi, id est, diaboli remanere, contendunt.

Dicunt etiam Spiritum sanctum adiutorem vir-

autis in veteri Testamento non fuisse: Immo aiunt, omnes Apostolos vel Prophetas non plene sanctos exstitisse, sed in comparatione peiorum minus malus, et hanc esse justitiam, cui Deus testimonium perhibet, ut quomodo dicit propheta (*Ezech. xvi. 46*), justificatam Sodomam comparatione Judæorum, ita etiam criminiosorum comparatione dicantur aliqui sancti exorcuisse virtutem: immo *eo usque blasphemiam proruperunt*, ut Christum carnis necessitate mentitum asserant.

Asserunt pariter, post resurrectionem tales processus futuros esse, ut ibi incipiant homines, quæ hic noluerint, Dei mandata complere.

Hæc et alia cum Manichæis sentiunt: nos autem, quibus longe a tanta impietate recedere statutum est, creaturæ Dei convicium inferre non novimus, sed honorem et laudem auctore dignam. Nascentium igitur conditorem Deum bonum, per quem facta sunt omnia, fatemur; fatemur et filios hominum opus esse Dei, ac peccatum omne non de natura, sed de voluntate descendere; atque ita Manichæis malam naturam dicentibus causam esse peccati, hujus sententiæ veritate resistimus. Omnibus ætatibus dicimus baptismum esse necessarium, ut scilicet illa creatura in Dei filios adoptetur, non quod aliquid ex parentibus trahat, quod sit lavacro regenerationis expiandum. Atque hinc Christus Dominus qui *voluit secundum humanitatem nobis fieri conformis*, nulla macula peccati fuit respersus, ipsiusque caro ab omni peccati contagione purissima fuit, jam inde ab infantia, non excellentia propria et gratia singulari, sed communione naturæ, quæ omnibus inest infantibus. Quomodo autem ab Adam peccatum in cæteros transisset, nisi animæ, quod Ecclesia exsecratur, proinde ac peccati tradux foret? Ex Adam dicimus, nihil mali transisse per cæteros, nisi mortem, quæ non semper est malum, cum et martyribus sit causa præmiorum, et vel bonam, vel malam mortem dici faciat, non resolutio corporum, quæ excitabuntur in omni genere hominum, sed meritum diversitas, quæ de humana libertate contingit.

Nuptias vero secundum Scripturam laudamus, quia Dominus in Evangelio loquitur: *Quæ fecit ab initio,*

A maculum et fœminam fecit eos (Matth. xix. 4); et dixit: Crescite, et multiplicamini, et replete terram (Genes. i. 28); statimque addit: Quod ergo Deus conjunxit, homo non separet (Matth. xix. 6).

Veterem legem, quam Manichæi exsecratur, dicimus secundum Apostolum (*Rom. vii. 12*) justam, et sanctam, et bonam custodientibus mandata sua; ac per fidem justo viventibus, sicut prophetis et patriarchis omnibusque sanctis, vitam potuisse conferre perpetuam.

Asserimus liberum arbitrium non perisse, cum loquatur Dominus per prophetam: *Si volueritis, et audieritis me, quæ bona sunt terræ edetis. Si volueritis et non audieritis, gladius vos comedet (Isa. i. 19).* Ac per hoc gratiam dicimus uniuscujusque bonum propositum adjuvare; non tamen reluctanti studium virtutis immittere, quia *personarum acceptio non est apud Deum (Rom. ii. 11).*

Sanctos laudamus tamquam criminis puros, quippe cum baptismo perfecte homines innovet: siquidem Apostolus per lavacrum aquæ Ecclesiam de gentibus sanctam fieri immaculatamque testatur (*Ephes. v. 27*). Sanctum quoque Spiritum asserimus mentes bonas in antiquis adjuvisse temporibus, dicente propheta ad Deum: *Spiritus tuus bonus deducet me in viam rectam (Psal. cxlii. 10).* Omnes quoque prophetas, et apostolos, vel sanctos, tam novi quam veteris Testamenti, quibus Dominus testimonium perhibet, non in comparatione sceleratorum, sed regula virtutum justos fuisse; in futuro autem tempore mercedem esse tam honorum quam malorum. Cæterum neminem posse quæ hic contempserit, illic mandata perficere, quæ dixerit Apostolus: *Oportet nos manifestari ante tribunal Christi, ut reportet unusquisque propria corporis secundum quod gessit, sive bonum, sive malum (II Cor. v. 10).*

Atque hæc cum adversus Manichæos catholica fide confitemur, tum inimici nostri in hujusce veritatis odium dicta Augustini susceperunt; et toto penitus Occidente non minus stultum quam impium dogma receptum est, atque a simplicibus episcopis, sine congregatione synodi in locis suis sedentibus, ad hoc confirmandum extorta est subscriptio.

DISSERTATIO VI,

IN DUAS PARTES DIVISA.

PARS PRIMA.

DE SCRIPTIS A DEFENSORIBUS FIDEI ADVERSUS HÆRESIM PELAGIANAM ANTE MORTEM SANCTI AUGUSTINI.

In Hæc verba Mercatoris: *Contra pueriles ausus ejus sanctæ recordationis Augustinus Episcopus diversis temporibus diversos condidit libros, etc.* (Præfat. in lib. Subnotat.)

Postquam præcedenti dissertatione expositum est, quid hostes fidei ediderint, ad suos errores, si qua ratione possent, persuadendos, mentesque catholicas verbis in speciem orthodoxis fallendas, ut imprudentes venenum haurirent, quod per se exhibitum

statim horruissent; operæ pretium videatur per synopsis, servata temporum ratione, exponere quidquid ab exortu hæresis ad obitum Augustini, fidei catholice defensores scripserint, ut nemo non possit facile intueri, quibus se quasi gradibus veritas vi-

dendam obtulerit, quibusque pugnantis de leſitate triumphaverit.

Sunt autem omnino quinque defensores fidei, qui, definito spatio temporis, pro Ecclesia cum ipsismet hæreticis scripto pugarunt, quorumque opera ad nos pervenerunt, Hieronymus, Augustinus, Orosius, Sixtus et Mercator. Sed Hieronymus tanquam dux euidem inclinata senectutis, et suarum pondere palmarum gravis, postquam pugnasset satis, ad primam fortitudinem probandam, locum cessit Augustino, *cujus ductu viginti amplius annis contra inimicos gratiæ Dei, catholica acies ita pugnavit et vicit, ut non passa fuerit respirare quos vicit, et in quorum excidium unam cunctorum sacerdotum manu sententiam conscripsit (Prosp. lib. cont. Collut. c. 1).* Reliqui tres, vel Augustino duce dimicarunt, vel saltem vincenti collaborarunt.

Dixi vero, *fidei defensores*. Scio enim Nestorium in eandem hæresim habuisse sermones, quos sanctus Cælestinus laudavit, quosque Mercator ereptis vindicibus imperatorum flammis ad nos usque transmisit: sed hæresiarcham defensoribus fidei accensere religiosum fuit.

Dixi etiam, *quorum scripta ad nos pervenerunt*. Neque enim ignoro a quibusdam asseri, sanctum Paulinum elaborasse adversus Pelagianos librum ab Augustino commendatum. Quæ si vera esset opinio, fateri oporteret, tanti viri opus, vel temporum edacitate consumptum esse, vel bibliothecarum tenebris insepultum latere. Verum homines illi ab eo decæpti sunt, qui titulum apposuit epistolæ 106 Augustini, et pro libro Epistolam viii Paulini ad Severum acceperunt; in hac enim reperitur totus ille locus ab Augustino laudatus: *Pauper ego et dolens, qui adhuc terrenæ imaginis squalore concretus sum, etc.*

Dixi denique, *qui definito temporis spatio, etc.* Nam Prosper, præterquam quod adversus Semipelagianos fere solos scripsit, ante obitum Augustini nihil indubitatum edidit, præter epistolam, quæ præponitur libro de Prædestinatione sanctorum, et carmen de Ingratis, quod vivente Augustino elaboratum ostendimus.

Utinam vero superasset Zosimi tractoria: lepiret illa, immo plenissime sarciret aliorum operum jacturam, ut quæ continebat non solum totam Pelagii Cælestique causam, sed etiam argumenta, sive quibus oppugnarunt fidem hæretici, sive quibus ab Ecclesia convicti sunt, ut ex Augustino atque Mercatore discimus.

Visum est dissertationi de libris defensorum fidei subijcere omnihil de oppugnantium fidei operibus, quæ exstant, ut quisque facile intelligat, quid ex omnibus supersit, et quo singula tempore composita sint, indeque certum ferat iudicium de quibusdam commentis vulgo receptis, quasi Pelagiana hæresis eas induerit formas, easque varietates experta sit, quas concinne excogitatus Gerardus Vossius, aliique pro veris quibusdam statibus supponere conati sunt.

CAPUT PRIMUM.

De scriptis a sancto Hieronymo adversus Pelagianos.

Hieronymus de re Pelagiana quinque scripsit epistolas, tres dialogorum libros cum præfatione communi, et prologos ad quatuor libros Commentariorum in Hieremiam. Nihil fere præterea: nam quæ in Rufinum, Jovinianum et Vigilantium composuit, ea per se non petunt Pelagium, quem unum maxime insectatur; sed ex accidente tantum, quatenus nonnulla sui dogmatis parte cum præfatis Hieronymi hostibus confœderari visus est.

Mæ vero sæcti doctoris elucubrations, etsi nec multæ sunt, nec proluxæ, continent tamen plurimum historiae, quod unum fere in præsentem quærimus; neque tam parum dogmaticæ doctrinæ, quin eruditus senex videatur, vel prævertisse omnia, quæ fœsus postmodum alii tractarunt; vel aperuisse fontem,

A unde cæteri, etiam Augustinus, abunde haurirent.

Epistolarum una est ad Marcellinum tribunal, de origine animarum; altera de questionibus Pelagianorum ad Ctesiphontem; tertia ad Alipium et Augustinum gratulatoria de prodigata hæresi Cælestiana; reliquæ duæ breves ad Augustinum, quæ propter ænigmata difficile intelliguntur.

Dialogi maximam partem pugnant adversus impeccantiam a Pelagio defensam, nec nisi sub finem tertii de baptismo parvulorum agitur, et ita quidem, ut quæstio moveatur magis, quam solvatur, lectorque ad libros Augustini erudiendos remittatur. In præfationibus ea fere continentur quæ pertinent ad illustrandam, sive historiam rerum Pelagianarum, sive rationem temporum, aliunde non mediocriter obscuram.

Epistola ad Marcellinum tribunal, quæ 82 apud Hieronymum, 27 apud Augustinum.

Scripta est ann. 411; neque enim potuit ante adventum Marcellini in Africam, quandoquidem continet responsum ad litteras ab eodem Marcellino ad Hieronymum ex Africa datas. Tandem, inquit Hieronymus, *ex Africa vestræ litteras unanimis accepit*. Marcellinus vero in Africam venit, aut sub finem anni 410: quod vix opiner, propter tempestuosum mare, aut verna tempestate consequente, quod similis vero. Nam edictum Honorii (*L. iii de Relig. Cod. Theod.*), quo sanctus ille pariter ac eruditus tribunus iubebatur collationi Catholicis inter ac Donatistas habendæ, velut cognitor interesse, datum reperitur Ravennæ iv idus Octob. Varane consule quo consignatur annus Christi 410.

Neque etiam postea dari potuit, nam primo scripta videtur, antequam vel collatio haberetur, vel habitæ fama pervenisset in Palestinam: neque enim aliquin de ea siluisset Hieronymus, qui tam honorifice de Augustino, totius collationis quasi mente, locutus est, ut ad eum remittit Marcellinum, *tanquam ad virum sanctum et eruditum, qui viva voce docere possit, et suam, immo et quæ Hieronymi, explicare sententiam.*

In ea porro referuntur quinque opiniones de origine animarum, nempe, quod vel in corpora labantur o cælo, ubi præxistierint, vel ex divina substantia tanquam particulæ defluant, vel ex thesauro educantur ubi olim conditæ, vel a Deo quotidie flant, vel sint ex traduce. Priores duæ rejiciuntur velut hæreticæ, rejicitur et tertia, tanquam *ecclesiasticorum nonnullorum stulta persuasio*. Quariam amplectitur Hieronymus ut suam, quintam *maximæ parti Occidentaliæ* tribuit, quo jure, ipse viderit. Observa Hieronymo adhæsisse Rufinoi Syrum, discipulum magistro, adhæsisse pariter Julianum, Rufini sectatorem: sed Hieronymum moderate, ut catholicum decuit, sententiam exposuisse, Rufinum contradicenti anathema dixisse, Julianum legis sacræ Ecclesiæque catholicæ confirmatam auctoritate jactasse.

D *Epistola ad Ctesiphontem quæ 67 apud Hieronymum.*

Scripsit Hieronymus ad Ctesiphontem ann. 413 sub finem, vel initio sequentis: neque enim dici potest post hoc tempus scripsisse. Nam Orosius, cum fecisset in conventu presbyterorum Hierosolymitano, cum istius epistolæ, tum alterius ab Augustino ad Hilarium Syracusanum datæ memoriam, quamque dixit nuper scriptam. Cum igitur Orosius ex Aſſicia non tardius solverit in Palestinam, quam verna tempestate ann. 415, cumque secum epistolam Augustini ad Hilarium detulerit, atque in conventu memorato legerit, ipsam procul dubio fateri oportet ab Augustino datam esse ann. 414, aut sub finem præcedentis, igitur et epistolam Hieronymi ad Ctesiphontem, quippe cum ambæ eodem tempore exaratae sint.

Non potest etiam scripta dici ante hoc tempus: nam Ctesiphon Hieronymo litteras dedit, post adventum Pelagii in Orientem, ejusque non parvum in Pa-

læstina moram, qua nimirum opus fuit ad disseminandum errorem, qui timide primum tradebatur apud paucos fideles, nec prodibat in publicum, nisi cum silentia magistrorum rabies discipulorum proderet. Cum ergo Pelagius in Orientem non venerit ante finem anni 411, ut confectum est in ipsius elogio; nec Hieronymus Ctesiphonti rescripserit, nisi postquam plerisque in Oriente, ante ipsas quoque litteras Ctesiphontis, quæstio deceperit, et per simulatam humilitatem plurimi superbiam didicissent: fatendum est ante adventum Pelagii et epistolam Hieronymi, duos fore annos interfluxisse, siquidem breviori tempore contingere vix potuerint, quæ diximus.

Atque hinc refellas opinionem Baronii epistolam hanc volentis scriptam esse ann. 411. Argumentum vero quo nititur refutat suo facto Augustinus, immo et Hieronymus. Scriptam enim ait antequam propalarentur hæresis auctorum nomina; propalata vero, saltem Cælestii, post iudicium Carthaginense habitum ab Aurelio ann. 412. Verum dialogos Hieronymus, Augustinus librum de Natura et Gratia scripsit ann. 413, nec tamen uterque appellandum putavit de nomine hominem contra quem scriberet, idque consilio se fecisse uterque declaravit.

Hæc epistola sanctus doctor disputat adversus librum Pelagii de Natura, quem quintum saltem citat, et librum Timolorum, cuius meminit; quintum, et librum Cælestii, de quo sit sermo in Gestis Palæstinis. Impugnat vero vehementer Pelagii ἀνάδεια et ἀναμαρτυρία, camque definit id ipsum esse, quod meditatione et exercitatione ita posse extirpari passiones, ut nulla fibra, nulla radix vitiorum in homine omnino resideat; atque ita non tantum non peccetur culpabiliter, ut aiunt, sed neque ulli motus repugnantes legi mentis orientur, quod non incuriose prætereundum est.

Hujusmodi commentum refellit pluribus, sed hoc maxime Apostoli testimonio: *Video aiam legem in membris meis ducentem me in captivitatem, etc.* (Rom. vii).

Ostendit postea, quos hæresis τῆς ἀπαθείας parentes habuerit, philosophos nimirum Manichæum, Priscillianum, Evagrium Ponticum, Xistum Pythagoricum, Origenem et Jovinianum.

Profert deinde sententias quatuor, quibus Pelagianus error continetur. *Homo potest esse sine peccato, si velit. Gratia Dei, sine qua id homo potest, ipsum est liberum arbitrium, et lex Dei. Unusquisque suo regitur arbitrio. Facilia sunt Dei mandata.*

Refert etiam Pelagianorum vesaniam calumniantium catholicis, quod cum Manichæis malam dicerent esse naturam, et prædicatione gratiæ tollerent liberum arbitrium.

Explicat quoque artes, quibus hæresis se promoverit, scilicet occulte tradi, et in cubiculis tantum: apud mulieres, præsertim potentes et in speciem piæ: verbis ambiguis, quæ contorqueri possent in varios sensus, pro tempore, personis et locis: magistrum vel tacere omnino, vel loqui per discipulos, ut si placuisset auditoribus, quod illi dixissent, referretur ad laudem magistri; si displicuisset, culpa diceretur discipuli: deterrere combinatione repentine responsionis eos, quibus animus esset, pro veniæ scribere, etc.

Habet tandem gratia quedam dicta, cujusmodi sunt: *Ecclesiæ victoria est, hæreticus aperte dicere quod sentiunt. Duplex sexus utrumque supplantat, etc.*

Denique Ctesiphonti, Pelagii, ut videtur, receptori, datur monitum omnibus sæculis profuturum. *Sciant qui hujusmodi hominibus opes suggerunt, hæreticorum multitudinem se congregare, et Christi hostes facere, et enutrire adversarios ejus, frustra que aliud lingua præterdere, cum manu sentire aliud comprobentur.*

Sub finem quæsierit forte quispiam, quid significant hæc voces: *Ne per unum aut, ut multum, tres homunculos suscipiant tantorum scæces hæreseon.* Qui tres illi homunculi, quos cavendos monet Hierony-

mus? Tres illos opinor esse, Pelagium, Anusianum, et Valerianum. Cælestius enim tunc temporis Rhodi versabatur, aut Ephesi potius, ut ostensum est disert. 4: tres enim illos Ctesiphonte vel receptore vel adjutore usos nullus fere dubito, siquidem Pelagius irrepserat in ipsius amicitiam; alii duo Pelagium sequebantur velut umbrae, ille ut stylum, ut artes iste,ambo ut seni auxilium commodarent. De Anniano dictum satis, citata dissertatione; de Valeriano dictum pariter pluribus in locis. Id unum hic noto, Valerianum vocatum videri, quod Valerii comitis servus fuerit, aut libertus potius, qui Pelagium secutus in Palæstinam, inde Alexandriam profectus sit, eaque expulsus a Cyrillo rediit in Italiam, suoque patrono excerpta dederit ex libro primo Juliani contra Augustinum quæ Valerius Augustino refutanda misit: unde patet est secundus liber de Nuptiis et Concupisc.

Dialogi tres adversus Pelagianos.

Libri tres Dialogorum ita confecti sunt ann. 415, ut inchoati fuerint ante diem 30 Julii, absoluti ante mensem Decembrem: Hieronymus enim accessit ad opus (in præf. initio): *Post crebram fratrum expositionem, cur promissum in epistola ad Ctesiphontem plenius opus, ultra quam pollicitus fuerat, differret.* Elaborabat vero die 30 Julii, cum Orosius in conventu presbyterorum 11 kal. Augusti Hierosolymis loqueretur in hæc verba: *Hoc beatus Hieronymus, et in epistola sua, quam nuper ad Ctesiphontem edidit, condemnavit. Similiter et in libro, quem nunc scribit, collata in modum dialogi altercatione, confutat.*

Oportet igitur hoc ipso anno ante finem Julii inchoatum fuisse opus; sed cum in eo nulla fiat mentio Diospolitanae synodi sub Eulogio, cujus certe non minus quam Carthaginensis sub Aurelio Hieronymus meminisset: immo cum sermo fiat de imposito a Joanne partibus silentio, et de pace in speciem facta inter eos qui propter Pelagium tumultuabantur, procul dubio dialogi absoluti sunt eo temporis intervallo, quod inter conventum Hierosolymitanum et Diospolititanum concilium interjectum est.

Hæc cum certo consent, latet me profecto, quid causa fuerit, cur cardinalis Baronius (in *Annal. ad ann. 415, num. 25*) hosce dialogos scriptos voluerit post synodum Diospolititanam: nam quod auctorem adducit Prosperum, qui post mentionem factam synodi Diospolitanae, meminit scriptorum ab Hieronymo adversus Pelagianos (*Carm. de Ingr. cap. 2*), nihil omnino evincit. Si enim ordo iste præjudicium faciat temporis, quo scripta sint singula quæ recententur opera, Diospolititanam synodum epistola ad Ctesiphontem secuta esset, Innocentii sententia præcessisset, quod nemo sane dixerit: hanc enim ante synodum Prosper meminit, illam postea.

Latet me pariter, cur dialogos, quos synodo posteriores credit, anno tamen 415 compositos velit: nam qui potuit tantum opus, tamque elaboratum absolvi novem diebus? neque enim plures a fine synodi ad finem Decembris effluerunt, ut certa ratione temporis conclusum est in dissertatione de synodis.

Porro autem libellus fidei, quem Pelagius post synodum misit sedi apostolicæ, totus fere est adversus epistolam ad Ctesiphontem et hosce dialogos, quæ parte attingit quæstiones in ipsis agitatae, ut in notis observatum est.

Hæc dialogorum quasi chronologia facit, ut sin minus certam, saltem non contemnendam, de causis et auctoribus concilii Diospolitani sententiam afferri posse credam: videtur enim istud concilium per se quidem propter ordinandum loci episcopum convenisse; accidisse vero ut hanc Pelagii absolvendi Joannes Hierosolymitanus, accusandi per Gallicanos episcopos Hieronymus, occasionem sumpserit: quæ tria idoneis rationibus probari possunt.

Et primum quidem, quod synodus ea, quam dixi, de causa coivcrit, inde constat, quod duorum

fuerint olim generum synodi provinciales, ordinariæ scilicet, atque extraordinariæ. Cogebantur illæ, ut pareretur canonico Nicæno iubenti, singulis annis bis congregari episcopus cujuscumque provincie, semel ante Quadragesimam, iterum circa tempus autumnii; istæ convocabantur, vel propter dedicationem Ecclesiæ, ut secunda synodus Arausicana; vel ad ordinandum episcopum, quod admodum frequens in historia ecclesiastica; vel ob mandatum superioris alicujus potestatis, quod itidem contigit sæpe. At synodus Diospolitana ordinaria non fuit; neque enim habita est legitimo tempore, sed quo impendebat episcopus necessitas celebrandi suis in Ecclesiis festa natalitia; neque propter dedicationem Ecclesiæ contracta est, alienum enim est a ratione propter causam tam levi, et in aliud tempus commode differendam, media hieme, imminuentibus festis solemnioribus, ipsoque etiam Epiphaniæ baptismo, primatem Eulogium jam longævum, senemque Joannem, et pæne effœtum Porphyrium Gazensem, aliosque episcopos in concilio contractos esse. Neque ullum superioris potestatis mandatum compulit synodum; si quod enim impulsisset, quæ ratione Augustinus aut illud ignorasset, cum, referente Orosio, singula quæque lujuse negotii didicerit; aut notum siluisset, cum ad rem suam non contemnendum foret momentum?

Restat igitur opinari ad ordinationem episcopi venisse Patres: nam et suum habuit Diospolis episcopum, ut constat ex concilio Calcedonensi atque notitia episcoporum Palæstinæ, et vidua relinqui non debuit Ecclesia, imminente solemnibus baptismo, et ea causa solebat extraordinarias synodos cogere, et primatis erat ordinare sibi syncellum, id est, suæ provincie episcopum. Patet igitur id quod primum assertum est, non instituendi de Pelagio judicii causa per se coactam synodum Diospoli, sed propter ordinandum episcopum.

Jam vero, quod fuit in partitione secundum, arreptam hanc a Joanne purgandi Pelagii occasionem, facile conficitur ex dissertatione de synodis; inde enim constat quo consilio venerit Joannes Hierosolymitanus ad synodum, quibusve artibus tentaverit per episcopos sibi addictos rem promovere Pelagii, quem Hieronymo sciebat invisum; sed hoc Joannis consilium artesque satis Hieronymus cum perspicere, voluit, opinor, episcopos episcopis opponere, reumque oblati libellis peragere, quem Joannes integrum famæ præstare vellet. Id ego, quod tertium est, quæ ratione opinor, ita ostendo. Accusationis libellus Eulogio Cæsariensi atque provincie primati ab Erote et Lazaro oblati, apud Hieronymum, quicum versabatur Orosius, procul dubio compositus est. Nam cum Pelagio objecta sint quæ libello continebantur, et alia ex libris Pelagii, sive de actuali conversatione, sive de consolatione et exhortatione viduæ, alia ex libello quem contra Cælestium Paulinus diaconus Aurelio Carthaginensi dedit, alia ex litteris Hilarii monachi ad Augustinum, alia ex libro quodam Cælestii pluribus capitibus distincto desumpta sint; quæ primi generis, eadem iisdemque verbis in primo et tertio Hieronymi dialogo leguntur; quæ secundi et tertii, suppediavit Orosius, ut ex Apologia facile conficitur; quæ quarti, non iisdem quidem verbis, sed eodem sensu in Dialogis habentur. Quod tamen facere difficultatem non debet, siquidem monuit Augustinus, utique Orosii testimonio, non in ipso quidem concilio eadem verba ex hoc Cælestii libello, sed easdem tantum fere sententias relatas esse.

Illæ si vera sint, ut esse vix ullus prudens rerum negaverit, plurimum rerum causæ hæctenus aut ignotæ aut saltem dubiæ apparent; et primo quidem, cur Orosius non autumnio redierit in Africam, quod tempestas quædebat, immo et promissa fides poscebat; simul enim et apologiam sibi, et Pelagio litem, et Joanni vicem parabat; aut certe intentus in omnem

A occasione excubabat, si qua posset ratione, Pelagio dolos cogitandi occurrere, quod et præstitit, ex occulto alicuique personæ accusans.

Deinde vero, cur Hieronymus petenti Critobulo cur non accusaret in iudicio quem hæresis secreto argueret, responderit perplexæ, atque ita, ut iudicium videatur minari; cogitabat enim de Gallicanis episcopis et instruendis ad rem agendam, et impellendis ad fidem catholicam defendendam.

Terno, cur Hieronymus et Orosius accusare per se noluerint, sed episcoporum duorum persona uti maluerint: metuebant scilicet primo ne invidia viderentur eo impelli; deinde defendenti episcopo episcopi duo opponendi erant, iique transmarini, quo peritiores crederentur rerum Pelagii transmarini monachi. Hanc suam Hieronymus sive industriam, sive diligentiam vix non prodidit, cum se postea inter domitores hæresis Augustino Asiipioque accenset, et communionem odii Pelagiani sibi cum iisdem congratulatur.

B Quarto, cur Gallicani duo episcopi obtulerint quidem Eulogio libellum, a iudicio tamen, allata excusatione, abfuerint: quam excusationem aliter alius tunc temporis interpretatos esse satis iudicat Augustinus (*Lib. de Gest. Palæst. c. 1*), cum probabilis ait absentiam contigisse propter alterius morbum. Verumtamen quispiam non improbabili opinetur affectatam fuisse, primo ne vilesceret dignitas episcoporum, tum accusatorum nomine, tum contentione cum monacho; deinde ne impari sorte contenderent coram Græcis iudicibus, cum cogentur loqui per interpretem, Pelagius per se Græce responderet; postea ut Joannem Pelagii patronum ne offenderent, si forte cum ipso altercari contingeret; tandem ne libellum aliena opera confectum exponere deberent, aut etiam rem sibi non notissimam urgere; denique ne pudore suffunderentur, cum audirent afferri causas sui testimonii rejiciendi, quas allatas et eas quidem probrasas et sane graves indicat Augustinus (*Ibid. c. 16*). Jam quidquid dixit episcopus Joannes de absentibus fratribus nostris sive coepiscopis Erote ac Lazaro, sive de presbytero Orosio, sive de aliis, quorum ibi non sunt nomina expressi, credo quod intelligat ad eorum præjudicium non valere; si enim præsentibus essent, posset eum fortasse, absit ut dicam convincere de mendacio, sed forte commemorare, quid forte fuisset oblitus, aut in quo eum secesserit Latinus interpres, licet sine studio mentiendi, certe alienæ linguæ nimis intellectus nonnulla difficultate; præsertim quia non in gestis agitur quæ, improbi ne mentiantur, boni autem ne aliquid obliviscantur, utiliter instigata sunt. Si quis autem memoratis fratribus nostris cæ hoc aliquid quæstionis intulerit, eosque ad iudicium episcopale vocaverit, sibi, ut poterunt, aderunt: nobis laborare quid opus est; quando ne ipsi quidem iudices post coepiscopi nostri narrationem aliquid in judicium voluerunt?

D Quinto, cur Gallicani duo illi episcopi, quorum vel ipsa nomina Zosimus pontifex infanda dixit, laudibus ornati sint ab Africanis. In hanc opinionem Orosius episcoporum amicus Africanos induxerat, quasi vel mercedem oblatis libelli rependeret, vel beneficium referret.

Sexto, cur Hieronymus synodum Diospolitana miserabilem scripserit, in qua nempe, licet fides vicerit, vicit tamen industria Joannis Pelagium volentis purum hæresis præstare, suisque, ut ipse quidem aiebat, ænulis superiorem.

Septimo, cur rebus, ut sit, patefactis Hieronymi pars a Pelagii sectariis non mediocriter vexata sit, immo ipse Hieronymus in vitæ discrimen venerit, quod declinare non aliter potuit quam turris munitioris præsidio.

Postremo denique, cur de Joanne voluti persecutionis auctore ad Innocentium papam delatæ sint querelæ, nec tamen huiusmodi, ut appellatis nominatum personis posset pontifex legitimum iudicium

exercere; interfuit enim ita securitati suæ in posterum consulere, ut causæ tamen negotii non clarissime paterent.

Sub finem addi potest, quod in dissertatione de synodis omni episcoporum quatuordecim provinciarum Palæstina primæ, qui concilio affuerunt, sedes nitas esse, si modo quinque excipias. Ammonianum, Porphyrium juniorem, Zosimum, Nymphidum et Chromatium; nam Eulogius Cæsariensis Ecclesiæ præfuit, Joannes Hierosolymitanæ, Porphyrius Gazensi, Eutonymus Jerichontinæ, Xobocnus Eleutheropolitanæ, Fiduus Joppensis, Jovinus Ascalonitanæ, Eleutherius Sebastinæ, Clematius, ut videtur, Diospolitinæ.

Prefationes ad libros Commentariorum in Jeremiam.

Ratio temporis quo conscriptæ sunt prefationes quatuor in libros Commentariorum in Jeremiam, non aliunde certius quam ex ipsis inibitur.

Prima siquidem edita est cum nuper indoctus calumniator erupisset, præcursore Grunnio, qui nimia steteret vercordia, utpote stolidissimus, et Scriptorum pulchris prægravatis; qui etiam Commentarios Hieronymi in epistolam Pauli ad Ephesios reprehendendos putaret. Hæc autem in Pelagium conveniunt Rufini, quem Grunnius Hieronymus nominat, discipulum, oriundum ex Britannia, hominem corpulentum, et Hieronymianæ prolixitatis in Commentariis præ sua brevitate reprehensorem. Hæc igitur præfatio edita est ann. circiter 413, quo Pelagius Commentarios in epistolam Pauli in Oriente vulgabat, et eis propter simplicitatem et brevitatem præ Hieronymianis pretium apud multos fecerat: atque hinc factum procul dubio ut Hieronymus singulis fere præfationibus in libros post hanc reprehensionem compositos, brevitatem promiserit. Sic enim habet in secunda præfatione: *Dictandi commentarii, nec nimia longitudine extendentes opus. In tertio: Conabor latissimos explanationis campos angusta commentariorum semita coarctare. In quarta: Quartum breviter transcurrentes, in his tantum que obscura fuerint immoremur.*

Notanda vero generosa mens sanctissimi senis parvipendentis obrectatorum rabiem, qui non solum verba, sed syllabas quoque verborum calumniarentur; in eo se scriere aliquid arduantes, si de aliis Operibus detraherent.

Secunda suum habet certum characterem, scribit enim Hieronymus: *Secundum librum celeri sermone dictamus, avertentes parumper aures, et ante Dialogorum iudicium sanguinis, et interfectorum animas deploramus, qui opinione virtutum quotidie corrumpunt in superbiam, et Deo se similes arbitrantur, etc., quorum furori respondimus, ut potuimus; et si Dominus vitam dederit, plenus responsuri sumus.*

Scripta est igitur post epistolam ad Ctesiphontem, ubi eadem fere verba inveniuntur, et ante Dialogorum plenius Opus, quod promittitur, atque ita ann. 414.

Tertia eandem præfert notam: *Latrat, inquit Hieronymus, per Albinum canem, grandem et corpulentum, etc. Verum hoc alias, cum nempe pleniori Opere (Dialogorum tribus libris) tria Cerberi capita contrivit; eodem igitur anno ac præcedens scripta est.*

Verba autem, quibus solitam hæreticorum in catholicos versuum fidei defensor exemplo suo probat, digna sunt omnino quæ notentur. *Id agit diebus et noctibus, et aperte, et per insidias, veris falsa miscendo, immo universum mendacia subdolo melle circumlimens, ut qui audit verborum dulcedinem, venena potentis non formidet; pacem pulicetur, ut graviora bella exercent; ridet, ut mordeat; manum offert, ut ex improvisis simplicibus interficiat Abner. Nimirum hoc illud est, quod et Apostolus loquebatur. Non enim ejus ignoramus astutias (II Cor. II, 11). Hic tacet, alibi criminatur; mittit in universum orbem epistolas, biblias, prius auriferas, nunc maledicas, et patientiam nostram de Christi humilitate venientem, male conscientiarum signum interpretatur.*

Quarta eodem tempore conscriptam se manifestis iudiciis probat; exponit enim hæresis Pelagianæ originem, artusque hominum oculis venena spargentium contra quos tacito nomine Opus confectum sit, nec tamen adhuc editum, propter iniquitatem temporum, et Joannis Hierosolymitani impotens erga Pelagium studium. Sed jurat totam hic exhibere, quoniam continet plurima magni ad hoc negotium momenti, et per se dignissima quæ setantur. *Multis et de toto orbe confluentium turbis, et sanctorum fratrum monasteriiq; curis occupatus, commentarios in Jeremiam per intervalla dictabam, ut quod deerat otio superesset industriæ; cum subito hæresis Pythagore et Zenonis amadorum vel compæprios, id est, impossibilitatis et inpeccantiae, quæ olim in Origene, et dudum in discipulis ejus Grunnio, Evaggioque Postico, et Joviniano jugulata est, cepit reviviscere, et non solum in Occidente, sed et in Orientis partibus sibilare, et in quibusdam insulis, præcipueque Sicilia et Rhodi, mulari plerosque, et crescere per dies singulos, dum secreto docent et publice negant: cui respondeo, dia tacens, et dolorem silentio devorans, crebra fratrum expostulatione compulsus sum; nec tamen huc usque prorupi, ut auctorum nomina ponerem, maleis eos corrigi, quam infamari. Nec enim hominum, sed erroris inimicus sum; qui mihi ut vicem talionis et græm sui doloris illiderent, veteres magistrorum suorum calumnias concinentes, in tantum elinguis et apseri demonstrati sunt, ut ne maledicere quidem suis verba potuerint: quorum tunc temporis, editis adversus eos libris, nentia confutata sunt; quos qui legere voluerint, liquido pervidebunt, canes eos justa laicam esse mulos, qui latrare nesciant, habentes quidem voluntatem et rabiem inveniendi, sed artem fingendi et latrandi non habentes. Quibus loquar compendio: Aut bona sunt quæ docetis, aut mala. Si bona, defendite libere; si mala, quid occulte miseros jugulatis errore, rectaque fidei, ad decipiendos simplices quosque, jactatis expositionem? Quæ si vera est, cur absconditur; si falsa, cur scribitur? Rogo, quæ est ista insania? Præcipiente Apostolo ut parati simus ad satisfaciendum omni percenti nos rationem de ea quæ in nobis est spe (I Pet. III, 15): et propheta clamante: Loquebar de testimoniis tuis in conspectu regum, et non confundebar (Ps. CXXIII, 46). Isti publicum fugiunt, et susurrant in oculis perditionum, dolentque quasi pro suis quæ in malum confiteri. Cumque generaliter adversum vitia quod et hæreticos dixerimus, se peti queruntur, malumque conscientie dissimulata diu indignatione pronuntiant. Quod si cavendum nobis est ne veterem cadere videamur necessitudinem, si superbissimam hæresim spirituosum microne truncemus, ergo sustinendæ erunt nobis cruces prædicationis fidei, et dicendum cum propheta: Versatus sum in miseria, dum mihi infigitur spina (Ps. XXI, 4). Quin potius audiant illud apostolicum: Obedite Deo magis oportet quam hominibus (Act. V, 29). Et iterum: Si hominibus placerem, Christi servus non essem (Gal. I, 10). Verum hæc in proprio, nisi tacerint, Opere plenius exsequimur.*

In commentariis ad caput 23 de Pelagianis loquitur, non item de Palladio Galata, quod suspicatus tamen Baronius, cum ait, non omittendum monere lectorem præfationem in sextum librum Commentariorum in Ezechielem videri pertinere ad historiam Pelagianam, scriptamque post mortem Rufini Aquileiensis, quasi ex ejus iusto Pelagiani enascerentur. Sic enim habet (Præfat. in VI lib. Comm. Ezechieis): *Putabam quod medio serpente confosso, non reviviscerent hydræ novella plantaria, et, juxta fabulas portarum, Scylla mortua, nequaquam in me Scyllæ carerent canes, qui latrare non cessant; et hæreticis Dei percussis manu, ne tentarentur si fieri potest; etiam electi Dei (Matth. XXIV, 22) [Addendum: sic par existit et]. Hæresis ipsa non moritur, hæreditariis contra nos odiorum suorum catulis derelictis, qui nostra simulantem genitricis antiquæ, et pellucis Ulyssis remora non desunt, labique tantum melle circumlimant, et*

juxta eloquia Scripturarum, mollierunt verba sua super oleum, ipsi autem sunt jacula (Ps. LIV, 22), et jacula ignita, quæ scuto fidei repellenda simul et extinguenta sunt.

Ex his præstationibus Hieronymi aliisque Operibus jam menturatis intelligere est quis status fuerit rei Pelagianæ in Palestina ab adventu Pelagii usque ad synodum Diospolitānam, quibusque artibus promoveretur, præsertim apud nobiles feminas, ipso per se agente Pelagio cum Anniano: coibat nempe factio tolli orbi perniciosa factura, pietatis atque humilitatis specie, severioris disciplinæ jactantia, alienorum Operum reprehensione, oculis conventibus in cubiculis, adulatione potentium viduarum, facundia ostentatione, callida doctrinæ expositione, minus in eos qui contra scriberent, quasi responsionum mole obruendi forent; querela continua, quod invidiam paterentur homines evangelicæ regulæ tenacissimi; clericorum scissione in partes, inspirato parti suo nomine donatæ odio erga sanctos, qui cum Hieronymo in monasterio serviebant Deo, etc.

Reliquæ tres epistolæ.

Epistola ad Alipium et Augustinum paulo ante mortem Hieronymi scripta est, nimirum ann. 419, sub finem; namque in ea sit mentio, et synodi Diospolitane, quæ coacta est ann. 415, sub finem; et commemorantur in Palestina Piniani et Melanix, qui cum Albina advenerant ann. 416; et jugulatæ hæresis Cælestianæ, quod contigit ann. 418 et obitus sancti Eustochii, quæ transit ad Deum die 25 Septembris ann. 419; et redeantis post annum in Africam Innocentii presbyteri, qui missus fuerat ann. 418 Alexandriam ab Africana synodo ad conquirendos canones Nicænos, rediit vero ann. 419, statimque Romam missus est cum canonibus ad Bonifacium vi kalend. Decembris.

Quamquam, ut inique fatear, difficile credi mihi videtur Innocentium ex sancta Bethleem profectum nigrino temporis interitum, post dormitionem Eustochii, quæ se pridem doluisse scribit Hieronymus, Carthaginem venisse hiemis tempore, et vi kalend. Decembris missum fuisse Romam. Quare vel mors Eustochii in annum priorem referri debet, quod minus re: vel Innocentius qui literarum Hieronymi portitor non fuit idem ac qui Alexandriam legatus est ab Africanis, quod non illibenter fatear, propter hæc Hieronymi verba: Sanctus Innocentius presbyter, qui hujus sermonis est portitor, anno præterito, quasi nequaquam in Africam reversurus, mea ad dignationem vestram scripta non sumpsit. At qui legatus fuerat Innocentius, utique reversurus erat.

Etsi hæc epistola contineat responsionem ad quaesita Alipii et Augustini de libris ab Anniano adversus epistolam Hieronymi ad Ctesiphontem dialogosque scriptis; meliori tamen ex parte posita est in gratias magnifice utrique agendis, quod ipsis cooperantibus et auctoribus hæresis Cælestiana jugulata esset.

Sectatorum Pelagii vix non in rabiem versorum, ob condemnationem magistri, meminit his verbis: Cum superatos damnatosque esse se sentiant, tamen venena mentium non erant, et, quod solum possunt, nos oderunt, per quos putant se libertatem docendæ hæresis perdidisse.

Habet plura de Anniano quæ non parum conducunt ad historiam et criticam, sed hæc retulimus in Anniano elogio.

Duæ sunt adhuc epistolæ ad Augustinum, sed brevæ admodum, atque ænigmatica, ut antea dictum est: altera apud Augustinum vigesima quinta numeratur; altera vigesima sexta. Illa videtur statim post synodum Diospolitānam data, quando grassante nescio quo perditorum tunc, qui valde in perversum abierat Pelagio suffragari, vix munitior turris Hieronymum ab impetu et incursum impiorum tueri potuit (Lib. de Gest. Palest. c. ult.). lata paulo post auditam in Palestina condemnationem utriusque hæretici

A a Zosimo; id enim significant verba mox afferenda.

In priore extimium istud est: Macte virtute in orbe celebraris; catholici te conditorem antiquæ rursus fidei venerantur atque suspiciunt, et, quod signum majoris gloriæ est, omnes hæretici detestantur, et me pari persequuntur odio, ut quos gladiis nequeunt, voto interficiant.

Extimium hoc etiam in altera. Mulla atrocque claudicant pede, et nec fractis quidem cervicibus inclinantur, habentes affectum erroris pristini, cum prædicandi eandem non habent libertatem.

Tres epistolæ ostendunt rei Pelagianæ statum in Palestina a synodo Diospolitana usque ad annum 419, nempe insolescentis hujus factionis homines, propter suffuratum a Pelagio per mendaciam absolutionem ab episcopis, suam hæresim approbatam, epistolis in provincias missis, mentiti sunt, suisque adversariis apertam vim intulerunt, ut Hieronymum vix munitior turris tueri poterit, Dei servi et ancillæ ad curam Hieronymi pertinentes sceleratissima cæde efficerentur, diaconus occideretur, et ædificia monasteriorum incenderentur (Lib. de Gest. cap. ultim.). Sed audita condemnationis fama, insolentique in rabiem versa, nihil non commenti sunt, nihil non machinati adversus eos quos suæ damnationis auctores crederent, metuque imperii sanctionum compressi, non evomuerunt venenum, sed occultius foverunt.

CAFUT II.

De scriptis ab Augustino adversus Pelagianos.

Hactenus de Hieronymo, qui bello Ecclesiæ contra Pelagianos velitatus est, eo fere modo quo solent veterani duces, fama potius quam manu. Totam expressit pugnam Augustinus, de quo non honorificentius quam prudentis Hormisdas papa dixit: Quid Romana asseret Ecclesia de libero arbitrio et gratia Dei, ex variis Augustini libris, et maxime ad Hilarium et Prosperum, cogit posse. Id est, ut ego quidem interpretor, posse quidem, vel ex uno satis Augustino constare quid columna veritatis, quid os Spiritus sancti loquatur. Sed tanti nihilominus viri sententiam, non ex quibuscumque Operibus æqualiter, verum ex postremis potissimum intelligendam. Atque hæc pars sententiæ pontificis cum talis sit, ut ad alienius doctoris commendationem brevius nihil cumulatusque dici possit, altera tamen necessaria: cujusdam prudentiæ monitum gravissimum continet, ne dum auctoritatem ita commendatam sequimur, veluti regulam catholici sensus, unam omnibus sine defectu Operibus fidem præstemus, atque ita imprudentes ab ipsomet magistro aberremus. Quamvis enim Augustinus assecutus sit aliquando tantam divinorum gratiæ mysteriorum intelligentiam, quantum forte nemo alius, præter apostolos; non tamen constitit statim in summo, sed per gradus nitendo, difficultatum tenebras, prout divina lux se infundebat, obstantes perripit.

Id de se ipse cordate sincereque testatus est, nec uno in loco, nec uno tempore; ideoque sui studiosos jubebat ita suis in Operibus legendis versari, ut secum proficere et iisdem quasi passibus ad veritatem accedere studerent (Epist. 7, et l. de Bon. Pers. c. 21, etc.).

Ego certe, cum primum animum applici ad quaestiones gratiæ penitus scrutandas; sanctissimi doctoris præcepto obediendum putavi, lauriendamque ex eo fonte veritatem, quem mihi purissimum veritatis magistra Ecclesia indicabat. Eam ob rem diligentius inquisivi quæ vera forent Augustini Opera, quæ supposita; quæ ad negotium gratiæ per se pertinerent, quæ id obiter tantum attingerent; quo denique singula tempore conscripta sunt, et qua scribentis experientia, ut præcis vestigiis ductorem ab Ecclesia mihi datum sequerer, ejusque ductu, et qua methodo, facilius eo pervenirem quo tendebam.

Erit forte qui superflua me diligentia laboras-

putet, cum toto hoc labore sanctus doctor defunctus videatur, recensitis ordine suis Operibus. Verum in Retractionum libris, neque epistolæ recognitæ sunt, neque hominæ; sed tractatus dumtaxat, in quibus tamen ordinem temporis exacte non servari, vel ex hoc uno quisque facile cognosceret, quod adhuc incertum sit apud eruditos quo anno liber de Gratia et Libero Arbitrio, quoque alius de Octo Dulciti Questionibus conscriptus sit. Neque illud mirum, cum Augustinus inter retractandum ea sæpe conjunxerit, propter cognitionem argumenti, quæ temporis ratione distarent; et forte nonnumquam acciderit ut senem septuagenario majorem memoria deficeret.

ANTE ANNUM CCCCXII.

Libri tres de Libero Arbitrio (Tomo I); — Liber unus de Duobus Animabus (Tomo VI); — Expositio quarundam propositionum ex Epistola ad Romanos (Tomo IV); — Libri duo ad Simplicianum (Tomo IV).

Testatur Augustinus se nihil ante hunc annum in hæresim Pelagianam scripsisse, contra quam prius, cum opus fuerat, non scriptura, sed sermonibus et collocationibus agebat (*Lib. I Retract. cap. 35*).

Videtur tamen nasciturum hoc monstrum quasi præfocasse tribus libris de Libero Arbitrio, quos partim Romæ inchoavit laicus, partim in Africa presbyter absolvit (*Lib. I Retract. cap. 9*): libro uno de Duobus Animabus et expositione quarundam propositionum ex Epistola ad Romanos, quod utrinque Opus elaboravit adhuc presbyter (*Ibid. c. 15 et 22*); tandem duobus libris ad Simplicianum, quos edidit jam factus episcopus (*Lib. I Retract. cap. 4*).

Atque hinc constat inquirenda nobis esse tempora eorum tantum Operum quæ scripta sunt octodecim annorum spatio: quot nempe effluerunt ab Opere primo ad Marcellinum, ad mortem Augustini, quæ contigit ann. Christi 430, 7 kalend. Septembris.

ANNO CCCCXIII.

Libri tres ad Marcellinum de Peccatorum Meritis et Remissionibus (Tomo VII). — Liber de Spiritu et Littera ad eundem (Tomo III). — Epistola ad Honoratum (Tomo II).

Scripti sunt hi quinque libri, nam epistolam Augustinus librum quoque vocat (*Dissert. de Synodis*), post judicium Carthaginiense de Cælestio, quod ann. 412 ante Quadragesimam factum est et ante mortem Marcellini, qui sub invidia tyrannidis Heraclianæ ab hæreticis innocens cæsus est (*Hieron. dialog. 5, sub finem*), ann. 413, VIII id. Aprilis.

Primi omnium prodierunt duo, qui etsi præferant vulgarem titulum de peccatorum Meritis et Remissionibus, ab Augustino tamen de Baptismo parvulorum, et Perfectione Hominis (*Lib. de Gest. Palæst. c. 11*); ab Hieronymo de Infantibus Baptizandis (*Dialog. 3, sub finem*), sumpta appellatione a præcipua parte, nominantur.

Scribendorum causa narratur, partim in libro de Gestis Palæstinae (*Cap. 11*), partim in Retractionibus (*Lib. II, cap. 55*), ferventibus scilicet contentiosissima assertionem questionibus de mortalitate Adami, baptismo parvulorum, et ἀναπαράτις Marcellinoque tribuno, qui molestissimos patiebatur disputatores adversus antiquam traditionem, per litteras Augustinum consulente, coegit sanctum doctorem sollicitudo charitatis, quam erga Christi Ecclesiam per gratiam Dei habebat, ut ad eundem Tribunal mitteret duos primum libros, deinde tertium. Sic enim ait (*Lib. II de Pecc. Meritis, etc. cap. 1*): Post dies paucissimos a missis libris, legi Pelagii quædam scripia, viri, ut audio, sancti, et non parvo profectu christiani, quæ in Pauli apostoli Epistolæ expositiones brevissimas continerent; quæ ibi comperti, cum ad illum venisset locum, ubi dicitur Apostolus (*Rom. v. 12*): Per unum hominem peccatum intrasse in mundum, et per peccatum mor-

tem, atque ita in omnes homines pertransiisse, quamdam eorum argumentationem qui negant parvulæ peccatum originale gestare, etc. Quapropter quantum illi Operi, quod jam certo sine concluseram, nihil addere volui, et ipsam eisdem verbis, quibus eam legi, et quid mihi contra videatur, huic epistolæ inserendum putavi.

Post judicium Carthaginense compositos a se testatur Augustinus, sed ante mortem Marcellini (*Lib. II Retract. cap. 33*): Cælestius, discipulus ejus, jam propter tales assertiones apud Carthaginem in episcopali judicio, ubi ego non interfui, excommunicationem meruerat. Et alio in loco (*Ibid. c. 37*): Ad quem, inquit, scripseram tres libros, quorum titulus est de peccatorum Meritis et Remissione, ubi diligenter disputatur etiam de baptismo parvulorum, rescriptis mihi se fuisse permotum, quod dixerim, etc. Legenda in eadem sententiam epistola 158, ad Marcellinum.

Hæc cum certa sint, ruere oportet opinionem Baronii tres ejusmodi libros referentis ad annum 411; B judicium enim de Cælestio habitum est ann. 412, ante Quadragesimam.

Liber de Spiritu et Littera indubitatum præfert temporis notam; scriptus siquidem est post libros de Peccatorum Meritis, et ante mortem Marcellini, atque adeo, vel sub finem præsentis anni, vel initio consequentis.

Nec minus evidenti caractere insignitur epistola ad Honoratum de gratia novi Testamenti: sic enim Augustinus Marcellino, post missos, atque etiam, nonnulla facta recognitione, remissos tres libros de Peccatorum Meritis (*Epist. 120, epist. 458*): Nunc, inquit, in manibus habeo librum ad Honoratum nostrum de questionibus quibusdam quinque, quas mihi proposuit, et per litteras intimavit. Et alio in loco: Eo ipso tempore quo contra Donatistas vehementer exercebamur, et contra Pelagianos exercebamur jam ceperamus, amicus quidam misit mihi quinque a Carthagine questiones, et rogavit ut eas illi scribendo exponerem, etc. (*Lib. II Retract. cap. 56*).

ANNO CCCCXIII.

Sermo in die natali sancti Joannis præcursoris (Tomo II Suppl.); — Sermo 14 de verbis Apostoli (Tomo X).

Hoc anno habiti sunt Carthagine duo sermones ad populum, de baptismo parvulorum: primus in natali sancti Joannis, mense Junio (II part. Suppl. pag. 558), alter post natale sancti Joannis, in festo martyris, mense Julio. Ille editus est nuper ex bibliotheca regia; iste jamdudum censetur decimo quarto loco inter sermones de verbis Apostoli.

De primo hæc habet Augustinus (*Serm. 14 de verbis Apostoli*). Natali sancti Joannis, inter cætera quæ dicenda videbantur, ad baptismum parvulorum noster sermo deductus est; et quia jam prolixus erat, et de illo terminando cogitabatur, non tanta dicta sunt de tanta questione, quanta in periculo tanto a sollicitis dici debuerunt: sollicitos autem nos facit, non ipsa sententia jam olim in Ecclesia catholica summa auctoritate fundata, sed disputationes quorundam, qui modo crebescere, et multorum animas evertere moluntur. Quibus verbis nemo non agnosceret significari sermonem nuper editum, qui voluerit vel leviter ipsum oculis lustrare.

De secundo ita idem Augustinus, post factam mentionem librorum de Baptismo parvulorum, ad Marcellinum scribit (*Lib. de Gest. Palæst. c. 11*). De quo etiam, baptismo parvulorum, postea te jubente (Aurelium alloquitur) in basilica Majorum, gestans in manibus epis olim gloriosissimi martyris Cyprianum, et de hac re verba ejus recitans atque pertractans, ut error iste nefarius de quorundam cordibus auferretur, quibus persuasa fuerant, quæ in his gestis videmus damnata, adjutus orationibus tuis, quantum potui, laboravi.

Habitus est, ut mox dixi, post festum natale sancti

Joannis, et in die solemnī martyris ejusdam, Felicitatis opinor, non quæ sociam habuit Perpetuam, et Tuburizæ passa est, sed alterius septem filiorum martyrum matris; ejus memoria vi idus Julii in Africa quoque celebrabatur. Sic enim Augustinus post ea quæ pertinent ad priorem sermonem mox allata, pergit (*Serm. 14 de verb. Apost.*): *Hodie ergo adjuvante Domino placuit vobis hinc loqui. Diem quidem solemnem martyris celebravimus, sed major causa est omnium fidelium quam tantummodo martyrum, etc.* Verbum Apostoli, quod tractatum est, fuit istud procul dubio, quod in primo sermone allatum est: *Per Adam enim peccatum intravit in mundum, et per peccatum mors, atque ita in omnes pertransiit, in quo omnes peccaverunt.*

Argumentum exponitur his verbis (*Ibid.*): *Concedunt parvulos baptizari oportere; non ergo questio est inter nos et ipsos utrum parvuli baptizandi sint, sed de causa queritur quare baptizandi sint, etc.* Nos dicimus eos aliter salutem et vitam æternam non habituros, nisi baptizentur in Christo; illi autem dicunt non propter salutem, non propter vitam æternam, sed propter regnum celorum, etc.

Re multis rationibus confecta, adjuvit Augustinus (*Lib. III. epist. 8 ad Fidum de baptismo infant.*) auctoritatem sancti Cypriani, cujus epistolam audienti populo integram prælegit, partim in primo, partim in secundo sermone. Videtur autem Hieronymus (*Dialog. 5 advers. Pelag.*), vel utrumque legisse ab Orosio ex Africa delatum, vel narrantem Orosium audivisse; ejusdem enim epistolæ quam perinde ac Augustinus descripsit auctoritate usus est.

ANNO CCCXCIV.

Liber sive epistola ad Hilarium monachum (Tomo II); — Liber de Perfectione Justitiæ (Tomo VII).

Augustinus Hilario Syracensis interrogati de quæstionibus Pelagianorum, respondit epistola (*Epist. 89*), quam ipse propter prolixitatem librum vocat. Fuit vero Hilarius laicus tantum, quippe quem Augustinus filium nominat (*Lib. de Gest. c. 11*), monachum Hincianus (*Lib. de Prædestinat.*).

Ratio temporis quo scriptam dicitur epistolam hæc, facile inde concititur. Ab Orosio in Palæstinam delata est (*Orosius in apolog. c. 3*), lectaque in conventu presbyterorum die 30 Julii anni 415, ab Hieronymo memoratur in 3 dialogo, quem absolutum esse ante synodum Diospolitam ostendimus: in eadem synodo inde Pelagio quædam objecta sunt (*Lib. de Gest. cap. 11*). Cum ergo Orosius in Palæstinam venerit verna tempestate ann. 415, cumque ipse de hac epistola Augustini, et de alia Hieronymi ad Cæsiphontem loquens, utramque nuper scriptam dixerit, certe cum epistola Hieronymi, vel sub finem anni 415, vel hujusce 414 initio data sit; satendum quoque est, Augustini epistolam, vel exeunte anno 413, quod minus reor, vel incunte isto 414, scriptam fuisse.

Neque vero prius scribi potuit, cum in ea fiat mentio, tum judicii de Cælestio facti Carthagine sub initium anni 412; tum librorum de Peccatorum Meritis, et libri de Spiritu et Littera, qui editi ann. 412, sub finem; tum denique ecclesiasticorum sermonum, de quæstionibus Pelagianorum, quorum præcipui fuerunt illi duo quo habitū ann. 415, circa medium.

Iude vero evertitur opinio Baronii, epistolam hanc solentis scriptam fuisse ann. 411, id est, ante judicium de Cælestio exercitum Carthagine, et scriptos ad Marcellinum libros.

Ad idem ipse in tempus, si tamen non ad superius, pertinet liber de Perfectione Justitiæ, quo respondit Augustinus libro quem ex Sicilia acceptum Paulus et Eutropius, Hispaniarum episcopi, ad ipsum miserant. Erat ille Cælestii, ut dicebatur, continebatque definitiones sexdecim, seu rationationes de ἀναπρωσία, cum suis e Scriptura testimoniis,

A objectorumque solutionibus. Ratio temporis mihi videtur inde posse non improbabilius concludi. Nam Orosius, in sua ad Augustinum de Priscillianistis consultatione, meminit Communitorii, ut loquitur, de hæresibus Augustino ab istis duobus episcopis directi: nec aliud videtur nomine Communitorii significasse, quam litteras cum definitionibus misas; si enim aliud significatum voluisset, id procul dubio non tacuisset Augustinus, ut ex rerum adjunctis manifestum est. Cum ergo consultatio non exiguo tempore præcesserit Orosii, sive ex patria ad Augustinum, sive ex Africa ad Hieronymum profectionem, cumque scriptus sit liber de Perfectione Justitiæ, et ante reditum Orosii ex Oriente in Africam, et postquam Augustinus Hilarii, ut opinor, de accepta epistola gratias agentis responsione didicisset, Cælestium non esse in Sicilia, necesse est nunc temporis fuisse confectum.

Verum contra hanc rationem temporis pugnat objectio sane gravis. Nam si liber iste jam tunc temporis fuisse conscriptus cum Orosius in Palæstinam profectus est, ab ipso delatus esset una cum aliis Operibus tunc absolutis, libris nempe tribus ad Marcellinum, sermone 14 de verbis Apostoli, et epistola ad Hilarium; neque enim minoris momenti videri potuit ad rem fidei contra Pelagium defendendam. Delatum vero non fuisse ex eo constat; quod et Hieronymus: de impeccatis disputans ipsius non meminit, non oblitus, cum de baptismo parvulorum ageret, librorum ad Marcellinum; et de ipso nihil Orosius legerit in synodo Joannis, cum tamen opportunum admodum esset; et inde nihil objectum sit Pelagio Diospoli, etsi longe plura pravioraque contineat quam libellus episcoporum.

Facit hæc objectio ut sententiam meam non indubitabilem opinor: non facit tamen ut falsam rear; potuit enim fieri ut, quemadmodum librum de Spiritu et Littera Orosius vel non detulit, vel non meminit, ita nec istam, licet uterque multum conducat ad fidem tuendam. Potuit pariter fieri ut eadem causa cur Augustinus hunc inter recensendos libros prætermiserit, memor tamen epistolæ ad Hilarium, veterit ne ipsum Orosius secum deportaret, forte nimirum misæ ad Paulinum et Eutropium responsionis apographum, vel nullum Hippone servatum, vel amicis commodatum ut describeretur, communi cum aliis, quorum meminit Possidius, libris lato recuperari non potuit.

ANNO CCCXCV.

Duæ epistolæ ad Hieronymum (Tomo II); — Liber de Natura et Gratia (Tomo VII).

Augustinus duas dedit ad Hieronymum epistolam; alteram (*Epist. 186*) de origine animarum, alteram (*Epist. 29*) de loco Jacobi: *Qui offenderit in uno, factus est omnium reus.* Utramque detulit secum Orosius, de quo Augustinus. *Venit ad me religiosus juvenis catholica pace frater, etate filius, honore presbyter noster Orosius, vigil ingenio, paratus eloquio, flagrans studio, utile vas in domo Domini esse desiderans, ad refellendas falsas perniciosasque doctrinas, quæ animas Hispanorum multo infelicius quam corpora barbaricus gladius trucidarant. Nam inde ad nos usque ab Oceani littore properavit, fama excitus quod a me posset de iis quæ scire vellet quidquid vellet audire. Neque nullum cepit adventus sui fructum. Primo ne de me multum famæ crederet; deinde docui hominem quod prius; quod autem non potui, unde discere posset admonui, atque ut ad te iret hortatus sum. Qua in re consilium vel præceptum ne cum libenter et obedienter acciperet, rogavi eum ut abs te veniens per nos ad propria remearet. Quam ejus pollicitationem tenens, occasionem mihi credidi a Domino esse concessam qua tibi scriberem de iis quæ per te scire cupio, etc.*

Librum de Natura et Gratia inchoaverat quidem antequam Orosius Hippone solveret, sed nondum absolverat. Unde in Retractionibus (*Lib. II cap. 42*).

Veni etiam tunc in manus meas quidam Pelagii liber, ubi hominis naturam contra Dei gratiam, qua justificatur impius, et qua christiani sumus, quanta potuit argumentatione defendit: librum ergo quo huic respondi, defendens gratiam, non contra naturam, sed per quam natura liberatur et regitur, de Natura et Gratia nuncupavi, etc. Et ad Innocentium papam nomine quinque episcoporum (Epist. 177): Misimus reverentiae tuae librum, quem dederunt quidam religiosi et honesti adolescentes servi Dei, quorum etiam nomina non taceamus, qui sicut audivimus, et jam nasse dignaris, ipsius Pelagii exhortatione, spem quam habebant in saeculo, reliquerunt, et nunc cominentur Deo serviunt: qui sum eodem errore tandem aliquando, per qualemcuque operam nostram, Domino inspirante, caruissem, protulerunt eundem librum: Pelagii esse dicentes, et ut ei responderetur impendio rogaverunt. Factum est. Ad eosdem rescripta est ipsa responsio. Agentes gratias rescripserunt. Utrumque misimus, et tui responsum est, et quo responsum est. Et ne nimium casenas onerosi, signa fecimus his locis, ubi petimus inspicere non graves.

In libro de Gestis Palaestinis (cap. 23, 24 et 25) narrat totum libri velut historiam, quam, contexterat etiam scribens ad Joannem Hierosolymitanum (Epist. 179).

Unde ipse quoque Orosius (Apolog. c. 3): Exposui, inquit, coronae vestrae breviter, ut potui, Caelestium jam ad honorem presbyterii subrepentem, apud Carthaginem plurimis episcopis judicantibus proditum, auditum, convictum, delestatumque ab Ecclesia, ex Africa profugissim; contra librum vero Pelagii B. Augustinum, discipulis ipsius Pelagii prodentibus ac petentibus, plenissime respondero. Et postea: Hoc in Caestio Africana synodus delestata est. Hoc Augustinus episcopus scriptis suis, sicut nudistis, exhorruit. Hoc in ipsius nunc Pelagii scriptis, sua responsione condemnat.

Ex his concludere licet, librum, de quo nunc agitur, non tantum antequam Orosius ab Augusto discederet Africa, id est ann. 415, verna tempestate, sed eodem propinquantio Quadragesima fuisse inchoatum, absolutum vero xstivo tempore. Unde Augustinus ad Evodium (Epist. 169): Scripsi etiam grandem quemdam librum adversus Pelagii haeresim, cogenitibus nonnullis fratribus, quibus contra gratiam Christi opinionem perniciosissimam pervenserat. Haec omnia si habere volueris, aliquem mitte qui tibi cuncta describat. Dixerat antea: Si ea quae me magis occupant, a quibus in aliud averti nolo, sanctitas tua nosse tanti habet, mitte aliquem qui tibi describat. Jam enim plura perfecta sunt quae hoc anno ante Pascha, propinquantio Quadragesima, a nobis fuerant inchoata.

Ex his vero emendari debet quod scripsit Baronius ad annum 414 de hoc libro, atque etiam de epistola 102 ad Evodium, aliisque operibus Augustini; nam ut de aliis taceam, liber nontum de Natura et Gratia absolutus erat, cum ex Africa solveret Orosius, quod ipse testatur, atque etiam Hieronymus in tertio dialogo. Solvit autem anno tantum 415.

ANNO CCCCVI.

Epistola ad Joannem Hierosolymitanum (Tomo II). — Sermo (Apud Eugypium). — Epistola ad Mercatorem (Tomo IV). — Tres ad Innocentium epistolae (Tomo II). — Epistola ad Hilarium episcopum (Tomo II).

Orosius in Africam rediit mense Maio, litterasque (Epist. 50, inter August.), tum Hieronymi ad Augustinum, tum Erotis et Lazari ad Africanos episcopos de rebus Diospoli gestis, reddidit (Synod. concil. Milevitani): detulit quoque Orientalis diaconus (Mercator in Commonit.), civis Hipponensis, missam a Pelagio ad Augustinum defensionis suae chartulam (Lib. de Gest. cap. 32): vixata est patiter Pelagii epistola ad amicum quemdam presbyterum, qua gloriabatur suam defensionem, e qua possit homo sine peccato esse, et Dei mandata facile

A custodire, si velit, et quatuordecim episcoporum sententia comprobata (Ibid., cap. 30).

Post haec Augustinus, et praesertim post relationem familiarem Orosii, de gratia Pelagii apud Joannem Hierosolymitanum, ad eundem episcopum scripsit, quæstus primum, quod responsum litteris, utique per Orosium datis, ab eo non accepisset: deinde monens fraterna charitate, ne permitteret sibi a Pelagio illud, cujus nonnihil ex libro de Natura protulit in specimen impietatis; denique suum offerens librum de Natura et Gratia, et vicissim petens, episcoporum plurium nomine, gesta synodi Diospolitanae in Africam transmitti.

Epistola igitur ad Joannem (qui obiit ann. 417, die 10 Januarii) et post concilium Diospolitianum habitum, ann. 415, mense Decembri, sub sinem et ante duas synodos, Carthaginensem ac Milevitanam, autumni tempore ann. 416 congregatas, et post Orosii in Africam reditum, mense Maio ejusdem anni, atque ita circiter mensem Julium ann. 416 scripta est: quare oportet minus attendisse Baronium ad has temporis notas, cum scriptam tradidit anno superiore.

Per idem tempus habitus est sermo, cujus partem refert Eugypius, haec enim verba leguntur sub sinem (Tomo II c. 288): Hoc agit hodie Satanus, quomodo per venena haereticorum ejecit homines de Ecclesia, sicut per venena serpentis ejecit de paradiso. Illum nemo dicat absolutum esse ab episcopis. Absoluta est sed confessio, quasi correctio ipsa est absoluta, quia ea quae dixit ante episcopos catholica videbatur. Quae autem scripsit in libris suis episcopi qui absoluerunt nescierunt, et forte correctus est. Desperare enim de homine non debemus, qui sorte fidei catholicae adungi se maluit, et ad Dei gratiam auxiliumque confugit: forte hoc factum est. Tamen non haeresis est absoluta, sed homo haeresim negans, etc.

Habitus est igitur, non solum ante synodos, de quibus non tacuisset Augustinus, quemadmodum nec tacuit sermone secundo de verbis Apostoli; sed etiam post factam de Pelagii absolutione famam, fidemque quam fecerat epistola carnalis ventositatis et elationis, quae gestorum turditatem procuratam procedens in manus hominum praevalarat (Lib. de Gest. cap. 30).

Intelligimus porro non obscure ex hoc sermone quis ille fuerit episcopus, quicum Pelagius Romae vix non iurgatus est, propter dictum Augustini Deum alloquens: Da quod jubes, et jube quod vis; nec enim alius fuit quam Urbanus Siccensis, de quo Augustinus: Sanctus frater et coepiscopus meus, Urbanus noster, qui hic presbyter fuit, et modo est Siccensis episcopus, cum remeasset ab urbe Roma, et ibi cum quodam talia sentiente confisteret, vel se confisteris reserret, cum urgeretur pondere orationis dominicae (urgebat enim eum, et dicebat: Si in nostra potestate est non peccare, et in nostra potestate est omnes peccatorum tentationes solvi voluntatis nostrae viribus superare, quare Deo dicimus: Ne nos inseras in tentationem? quid eum putatis respondisse? Rogamus, inquit, Deum, ne nos inserat in tentationem, ne aliquid mali patiamur, quod non habemus in potestate; ne ruam de equo, ne frangam pedem, ne latro me interficiat; haec enim non habeo in potestate, etc.

Eodem anno scriptam fuisse epistolam ad Mercatorem, cum consulisset de questionibus quibusdam Pelagianorum, qui negant mortem peccato esse retributam (Lib. de 3 Quaest. ad Dulcitium), demonstravimus in notis.

Circiter mensem Octobrem tres ad Innocentium epistolae directae sunt. Una Patrum Carthaginensium, altera Milevitanorum, tertia quinque episcoporum, omnes si Mercatori credimus (In Commonit. cap. 1), synodicae, omnes, si qua fides stylo et eloquendi formae, ab Augustino conscriptae. Prima est inter Augustinianas 90 (nunc 175), secunda (95 nunc 176), tertia 95 (nunc 177). De singulis dictum est abunde in dissert. de synodis.

Statim vero datis epistolis quas ad sedem aposto-

liam Julius episcopus deferret, Augustinus scripsit Hilario episcopo, qui a Syracasano monacho multum distat, monuitque primum de cavenda hæresi; deinde addidit (*Epist. 178*): *Cum ista scriberem, cognoveramus in Ecclesia Carthaginiensi adversus eos episcopalis concilii conditum fuisse decretum per epistolam sancto et venerabili papæ Innocentio dirigendum; et nos de concilio Numidiæ ad eandem apostolicam sedem jam scriperamus.*

Notanda porro verba hæc: *Adversus eos episcopalis concilii conditum fuisse decretum.* Dubitaverit enim forte quispiam quid significent, cum nihil istius concilii habeatur præter relationem ad summum pontificem. Verum manifeste satis indicari videtur decretum his verbis: *Communi deliberatione censuimus, hujusmodi persuasionis auctores, quamvis ad presbyterium idem Cælestius postea pervenisse dicatur, nisi hæc apertissime anathematizaverint, ipsos anathematizari oportere, etc. Hoc itaque gestum, domine frater sancte, charitati tuæ intimandum duximus, ut statulis nostræ mediocritatis etiam apostolicæ sedis adhibeatur auctoritas, etc.* Vide quæ dicta sunt in notis ad rescriptum Honorii (*Dissert. 3*).

Nullus porro dubito quin episcopus Hilarius, ad quem scripsit Augustinus, sit ille ipse qui in collatione Carthaginiensi dicitur Bufetanus; sed qua in provincia Bufetana Ecclesia censi debet, plane sum nesciens, cum me deficient indices quibus in investigandis episcoporum Africæ sedibus ac provinciis hactenus usus sum. Neque etiam valui in hunc diem invenire cujus vel Ecclesiæ vel provinciæ episcopus fuerit Julius, synodicarum trium delator, etsi videatur certius ad Africam pertinuisse; neque enim legatione duarum provinciarum, aut alienigena quispiam transmarinus, aut Afer alterius provinciæ, honeste functus esset.

ANNO CCCCLXVII.

Tres epistolæ sancti Innocentii (Tomo II). — Sermo secundus de verbis Apostoli (Tomo X). — Liber de Gestis Palæstinis (Tomo VII). Epistola ad Juli nam (Tomo II). — Epistola ad Dardanum (Tomo II).

Tribus epistolis ex Africa acceptis totidem reddidit Innocentius; unam Carthaginiensi concilio, alteram Milevitano, tertiam quinque episcopis (*Patrol. tom. XX coll. 592, 588, 595*), omnes eadem temporis nota, v. kal. Febr. post consulatum Theodosii Aug. vii et Junii Quarti Palladii v. c. Ipsas hoc in loco memoramus, propterea quod inter Augustinianas habentur.

Paulo post acceptas, habuit Augustinus secundum firmouem de verbis Apostoli; sic enim ait: *Jam de hac causa duo concilia missa sunt ad sedem apostolicam, inde etiam rescripta venerunt. Causa finita est, utinam aliquando finiatur error! Ergo ut advertant, monemus; ut instruantur, docemus; ut mutantur, oremus.*

Acceperat, opinor, sub finem prioris anni Augustinus gesta Palæstina, mittente, ut par est credere, cum rescriberet, Joanne Hierosolymitano: quare sub initium hujusce decimi septimi librum scripsit ad Aurelium Carthaginensem episcopum, *terminata, ut ait, cunctatione, qua disserere aliquid plenius atque fidentius de ipsa Pelagii defensione dubitabat.*

Ratio temporis iude constat, quod eadem gesta nondum pervenissent in Africam, cum haberentur concilia Carthagine et Milevi, ut ex synodicis patet: neque etiam cum ad Joannem Hierosolymitanum Augustinus daret litteras, ea enim postulat sibi mitti. Pervenerant vero priusquam Alipius et Augustinus communes litteras ad Paulinum Nolanum mitterent, in iis quippe referuntur ex gestis longe plurima. Necessè est igitur librum de Gestis Palæstinis eo tempore confectum quo diximus, siquidem litteræ ad Paulinum, hoc ipso anno inclinante, missæ sunt, aut potius consequentis initio.

Quantum momenti sit liber iste, vel ex hoc uno quilibet facile intellexerit, quod celeberrimæ synodi aeta quæ spectant Pelagium continet, eaque ad Au-

gustino recensita, et quidem ad demonstrandum quomodo Pelagius illuisset Patribus Græcis quoad suam personam, et dogma tamen catholicum confiteri coactus esset, quod postmodum suis libris perfidiose oppugnaret. Certe Augustinus hac synodo vult Ecclesiam primum de hæresi victoriam retulisse, etsi dux hæretici agminis per mendacia se subduxerit triumpho.

Ad hunc etiam annum pertinet, aut ad initium sequentis, epistola ad Julianam Demetriadis matrem. Data enim est post acceptas in Africa Pelagii litteras ad Innocentium, in quibus utebatur testimonio suæ ad Demetriadem epistolæ, ut se defenderet. *In quadam sua epistola Pelagius, verba sunt Augustini (Epist. 188), ubi et nomen suum apertissime ponit, nec nomen sacræ virginis tacet, dicit ad eam se scripsisse, et ejusdem sui Operis testimonio probare nititur se gratiam Dei, quam vel tacere vel negare asseritur, apertissime confiteri.* At Pelagii litteræ de quibus sermo est scriptæ sunt in Oriente initio anni 417, acceptæ a Zosimo Romæ, initio mensis Septembris, missæ in Africam ejusdem mensis die 20, acceptæ in Africa circiter initium Octobris. Non potuit igitur Augustinus ad Julianam scribere ante dictum tempus: quod tamen factum quatuor autè annis saltem putavit Baronius in Annalibus ad ann. 415, ubi multa posuit, quæ vix ullus possit, quantumcumque conetur, cum verâ temporum rationem conciliare. Longe plura Binius in notis ad epistolam Innocentii ad Julianam commentatus est aliena a vero; neque enim pontifex scripsit Demetriadi matri post consecratam filiam, sed post obitum conjugis, cum sanctum viduitatis statum professa est.

Neque vero potuit aliquanto post tempore: nam de condemnatione Pelagii Cælestique a sede apostolica non siluisset Augustinus, si modo jam in Africam tractoria Zosimi pervenisset, cum magnum inde præsidium suæ causæ posset accersere. Pervenit autem in Africam decretoria sedis apostolicæ sententia in hæreticos anno tantum sequente, circiter medium.

Porro dissimulare non possum hoc in loco quod mihi sæpe admirationem fecit ea super epistola, cur nempe Augustinus Julianæ potius matri scripserit, quam Demetriadi filix, cui propositum sanctimonix virginialis inspiraverat; cur etiam Julianæ ita scripserit, ut nihil acerbius diceret adversus Pelagium; quemadmodum nec in libro de Bono Viduitatis ante duos aut tres annos ad eandem edito; cur denique non destiterit continenter monere Julianam de cavendis Pelagianorum artibus atque erroribus. Admirationem augebat, quod Demetrias tanta olim totius orbis gratulatione virginitate professa, postmodum latuerit in obscuro, nec ulli penitus laudata sit, nisi forte cuidam Prospero, a quo tamen rucum monenda fuit de vitandis Pelagii reliquiis, et superbia fugienda, quasi tota hæc familia non destiterit in Pelagii partes propendere, imprudentius quam malignius. Verum cum cogitarem Julianam Eclanensem, et Pelagio incredibiliter addictum fuisse, et Jam duxisse uxorem ex Emilia familia, et Emiliam familiam Anicianæ junctam esse, et inde natam, patre Olybrio, matre Juliana, Demetriadem, visus sum mihi videre causam rei quam admirabar: nempe Julianus affini familiæ venenum suum afflaverat, illudque Demetrias, ut erat gloriolæ amator, facilius excepit, favitque, contemptrix opum ac mundi, sed admiratrix ingeniorum, hominibus qui severioris disciplinæ ita præferrent speciem, ut tamen amarent videri dicendi simul et evangelicæ perfectionis principatum tenere.

Quid quod sanctas ipse Paulinus, cum foret Anicia gentis, et epithalamium Jæ a Juliano ductæ propter cognationem cecinit, et Pelagianis Notæ in Campania existentibus favit, et Pelagii ipsius amicitiam, Juliano conciliatore, coluit, et eo quidem usque, ut ab Augustino debuerit moveri graviter de periculo in quo versaretur (*Epist. 186*).

Sub idem tempus missa videtur, inclingente gesta. A te. epistola ad Bardanum, quam Augustinus inter libros recenset (*Lib. II Refract. cap. 49. De presentia Dei*, inquit, *scripsi librum, ubi nostra intentio contra hæresim Pelagianam maxime vigilat, non expresse nominatam; sed in eo etiam de presentia Dei naturæ, quem Deum verum et summum dicimus, et de templo ejus, operose ac subtiliter disputatur.*

ANNO DCCCXVILI.

Epistola ad Paulinum Nolanum. (Tom. II). — Epistola ad Sixtum (Tom. II). — Epistola sive liber ad Optatum (Tom. II). — Liber primus de Nuptiis et Concupiscentiis (Tom. VII). — Libri duo ad Albinum, Prilianum et Melaniam (Tom. VII).

Alipius et Augustinus communibus litteris Paulinum Nolæ episcopum, virum quidem sanctum, sed Pelagii, ut innox dictum est, amantiorem, fallique faciliem ab homine larvam pietatis induto, docuerunt de omnibus hæresis partibus, singularumque proprio veneno (*Epist. 186*).

Habent illæ litteræ suam temporis certam notam, cum datæ sint post accepta Palæstina Gesta, et ante aliam in Africam Zosimi tractoriam, quippe quam perinde ac alias Innocentii litteras Augustinus misisset, si copia suis-est. *Missæ sunt, inquit, de hac re ex duobus conciliis, Carthaginensi et Milevitano, relationes ad apostolicam sedem, antequam gesta ecclesiastica, quibus apud episcopos provincie Palæstinae Pelagius perhibetur esse purgatus, vel in manus nostras, vel in Africam pervenissent. Scripsimus etiam ad beatæ memoriæ papam Innocentium præter concilio- rum relationes, litteras familiares, ubi de ipsa causa aliquando diutius egimus. Ad omnia nobis ille rescripsit eodem modo quo fas erat atque oportebat apostolicæ sedis antistitem: quæ omnia modo legere poteris, si eorum forte ad te, vel nulla, vel non cuncta pervenerint, etc.*

Gestorum vero Palæstinarum mentio fit sub finem, ubi et omnia catholicae fidei capita ex eisdem gestis summata recensentur, et referuntur Scripturæ testimonia quibus Joannes Hierosolymitanus ad gratiæ divitiarum necessitatem astruendam usus est.

Quod apte hunc annum missæ non fuerint, ostendunt ista Augustini verba: *Quod etiam quibusdam litteris agit ad tuam venerationem datis, ubi dicit se non debere existimari sine gratia Dei defendere liberum arbitrium, cum possibilitatem volendi atque operandi, sine qua nihil boni velle atque agere valeremus, a Creatore nobis insitam diceret, etc.* Spectant enim ad ea que Pelagius in litteris ad Innocentium scripserat (*Lib. de Grat. Christ. cap. 35*): *Legant istam epistolam quam ad sanctum virum Paulinum episcopum, ante duodecim fere annos, scripsimus, quæ trecentis forte versibus nihil aliud quam De gratiam et auxilium confiteatur, nosque nihil omnino boni facere posse sine Deo.*

Cum igitur litteras Pelagii ad Innocentium non habuerit Augustinus ante finem ann. 417, quo missæ sunt a Zosimo Roma, xi kalend. Octobris, ad Patres Africanos; necesse est fieri epistolam hanc Paulino scriptam esse initio hujus anni; neque enim potuit tardius, cum tractoriæ Zosimi adventum in Africam præveniret. Inde vero constat nullam fuisse idoneam Baronio causam cur epistolam hanc referret ad annum priorem; quam enim adhibet, velut ex historia petitam, vix ullius momenti est, nam post Zosimum evectum in sedem apostolicam scripsit Augustinus.

Est illa vero plane eximia, nullique Augustini Operi contra Pelagianos non comparanda; neque hoc mirum, quandoquidem scribatur viro totius orbis fere sanctissimo nobilissimoque, et cujus familiaris Severus Sulpitius imprudenter illusus fuerat artibus Pelagii.

Venerit forte in mentem alicui inquirere quid causa fuerit cur Augustinus non suo ipsius nomine, sed Alipii quoque scripserit. Credo equidem, ut epistola eo plus haberet virum ad eripiendum apicem ex imminente periculo, quo a duobus necessitate conjunctioribus veniret, et ab Alipio præsertim, tum notiore propter frequentes in Italiam ex Africa legationes, tum per se charissimo, magnæque apud Paulinum auctoritatis, propter opinionem sanctitatis (*Epist. 98, Paulini*).

Post damnationem Pelagii Cælestique factam a sede apostolica, datasque a Zosimo super ea re litteras, tam communes universis orbis episcopis, tam peculiarias ad Africanos, per Leonem acolythum, venit a Sixto Romanæ Ecclesiæ presbytero per Firmum presbyterum epistola ad Alipium simul et Augustinum cui Augustinus binis litteris respondit (*Epist. 194, 194*), brevioribus primam per Albinum acolythum, deinde prolixioribus per Firmum rediens. Priores autem videtur scripsisse ante suam legationis apostolicæ professionem in Mauritiam, neque enim poterat continere animo gaudium de probata publico exemplo Sixti fide; posteriores vero post reditum a legatione: nam vix ac ne vix quidem tam prolixæ tamque eruditæ, et de tanto argumento quantum est prædestinationis gratuita; ab homine occupatissimo conscribi potuerunt; ambas denique post mensem Junium, quo tempore sententia sedis apostolicæ damnantis Pelagium et Cælestium in Africam delata est.

Quid enim loquuntur aliud, vel ista priorum verba (*Epist. 191*), quibus traditur modus agendi cum Pelagianorum partium hominibus? Nonnulli eorum, antequam ista pestilientia manifestissimo etiam sedis apostolicæ judicio damnaretur, vobis innotescere potuerunt, quos nunc repente reticuisse perspicitis: nec utrum sanati sint sciri potest, nisi cum non solum dogmata illa falsa tacuerint, verum etiam illis vera contraria, eo quo illa solent studii, defensaverint, qui tamen lenius profecto sunt tractandi. Quid enim eos terri opus est, quos satis terrore ipsa taciturnitas inonstrat? nec ideo tamquam aui prætereundi sunt diligentia medicinarum, quorum vulnus in obdito est.

Vel hæc posterigrum (*Epist. 194*): *Fatendum est charitati tuæ, tristes eramus animo nimis, cum fama jactaret inimicis christianæ gratiæ te fore. Sed ut hæc tristitia de nostris cordibus tergeretur, prius te priorem anathema eis in populo frequentissimo pronuntiasse, eadem fama non tacuit. Deinde cum litteris apostolicæ sedis de illorum damnatione ad Africam missis tuæ quoque litteræ ad venerabilem senem Aurelium conscriptæ sunt, quæ tametsi breves erant, tamen tamen vigorem aduersus eorum errorum satis indicabant.*

Ipsa legationis tempore, de origine animarum scripsit prolixè admodum ad Optatum Episcopum, quem, missis Zosimi litteris, ammonet damnat omnis hæreticorum. Quamvis, inquit (*Epist. 190*), *tuæ sanctitatis nullas ad me ipsum datas acceperim litteras; tamen quia illæ quas ad Mauritiam Cæsariensem misisti, me apud Cæsarem præsentem, viderunt, quo nos injuncta nobis a venerabili papa Zosimo, apostolicæ sedis episcopo, ecclesiastica necessitas traxerit: factum est ut ea quæ scripsisti etiam ipse perlegerem, tradente mihi eandem epistolam tuam summo Dei sancto Renato, quo petente et mihi, licet alii occupato, vehementer insistente, etc.* Et postea: *Te autem si libenter vel patienter admittis, charissime frater, admono ne hæresim novam minus cautus incurras, quæ antiquissimæ fidei stabilita moliter fundamenta convellere, aduersus gratiam Dei disputandò, cujus vel auctores, vel certe acerrimi notissimique susceperunt, cum Pelagius et Cælestius existissent, conciliorum episcoporum vigilantia, in adjutorio Salvatoris, qui summo tuetur Ecclesiæ, etiam a duobus venerabilibus antistitibus apostolicæ sedis papa Innocentio et papa Zosimo, nisi correcti etiam egerint penitentiam, toto Christiano*

orbe dantuli sunt. De quibus exempla recentium scriptorum, sive quæ specialiter ad Africam, sive quæ universaliter ad omnes episcopos, de memorata sede manerunt, ne furta ad vestram tranquillitatem nondum pervenerint, vobis curavimus mitteri, etc.

Accedit nota consilium, quæ consignatur athenis cum Emerito Donatistarum episcopo, Cæsareæ in Mauritania; sic enim incipimus: *Gloriosissimis imperatoribus Honorio XII et Theodosio VIII AA. CC., et kal. Octobris, Cæsareæ in majori ecclesia, cum Venerabilis episcopus metropolitani, una cum Alipio Tagastensi, Augustino Hipponensi, Possidio Cylamensi, Epistaco Carteritano, Palladio Tagabitanis, et cæteris episcopis, in eadem processisset, etc.*

Unde ubique intelligimus, quinque episcopos totius Africae celeberrimos legationis sedis apostolicæ tunc temporis functos esse, quod operæ prelium est animadvertere, adversus importunas nonnullorum questiones.

Est qui Optatum huic dixerit Milevitanum, quæ ratione ipse viderit; nam celebris illa libraria scripturæ obijt circiter annum 370, id est, dimidio fere seculo, ante scriptam ab Augustino epistolam, et Sæverus, tunc cum scriberet Augustinus, Milevitanam regerat Ecclesiam.

Eodem tempore Augustinus misit posteriorem Sixto epistolam (*Epist. 194, ad Sixtum*), et Valerio comiti librum primum de Nuptiis et Concupiscentiis. Nam per Firmum presbyterum a Sixto simul et Valerio litteras acceperat (*Epist. ad Valer. comit. præfata lib. 1 de Nupt. etc.*), et per eundem utriusque respondit, ut facile conficitur ex litteris ad utrumque datis.

Quid quod Augustinus ipse (*Lib. 1 ad Bonif. cap. 5*) tradit se scripserit Valerio, post damnationem Pelagii et Cælestii. *Librum, inquit, meum, contra quem se quatuor libellis respondisse commemorat, post damnationem Pelagii Celestique conscripsi, quod ideo dicendum putari, quoniam iste dicit ab inimicis suis in odium veritatis dicta mea fuisse suscepta; ne ideo quisquam existimet propter hunc librum me inimicos gratiæ Christi novos hæreticos fuisse damnatos; in eo autem libro defensio est potius quam reprehensio nuptiarum.*

Non potest igitur liber hic pertinere ad tempus ullum prius, neque etiam ad posterius. Nam contra ipsum quatuor libros Julianus scripsit, quorum ex primo excerpta quedam sibi missa Valerius Alipio misit Ravenna Romam; Augustinus ab Alipio una cum duabus Pelagianorum epistolis accepit (*Lib. 11 de Nupt. etc., c. 1*). Cum ergo Alipius in Africam redierit ann. 419, sub fine, nec Julianus exiguum tempus posuerit in his quatuor libris elaborandis, cumque eos neget se ante autumnum ann. 418 inchoasse; immo cum ipso tempore schismatis ab Eulalio concitati adversus Bonifacium elucubraverit; cum denique nonnullo tempore fuerit opus ut excerptaret ea quæ ad Valerium delata sunt; fatendum est profecto primum hunc librum de Nuptiis ab Augustino compositum fuisse statim obita legatione, id est, circiter medium Octobrem ann. 419.

Hæc autem cum certa ratione consentit, oportet libros duos, qui sunt ad Albinam, Pinianum et Melaniam, de Gratia Christi, et Peccato Originali, hoc eodem anno conscriptos esse, circiter mensem Augustum, quando nimirum Augustinus post ultimum concilium Africani concessum Carthagine remansit. Elaboratos enim docet primum Carthagine (*Lib. de Grat. Christi, c. 1*). Festinate portatore inter occupationes nostras, multo apud Carthaginem quam ubicumque tibi densiores, quantum Deus donare dignatus est, ut potissimum, ista dictavimus, etc. Deinde, post editum de Gestis Palæstinis librum ann. 417: *Quod autem scripsit, et quod in eo etiam libro posui, quem de Gestis Palæstinis ad venerabilem senem nostrum Aurelium scripsi* (*Lib. de Pecc. Orig. c. 14*). Tertio, post litteras Pelagii in Africam a Zosimo papa XI kal.

Octob. ann. 417 directas. In litteris quas Rodomum misit ad beatæ memoriæ papam Innocentium, quoniam in corpore eius non invenerunt, et sancto papa Zosimo date sunt, atque inde ad nos directæ, dicit, etc. (*Lib. de Pecc. Orig. c. 17*). Denique, post decretoriam sententiam a Zosimo latam. Postquam Pelagiana hæresis cum suis auctoribus ab episcopis Ecclesiæ Romanæ, prius Innocentio, deinde Zosimo, copiosissimis Africanorum litteris, convicta atque damnata est, scripsi duos libros adversus eam. unum de Gratia Christi, alterum de Peccato Originali, etc. (*Lib. 11 Retract. cap. 50*).

Cum ergo summi pontificis decretoria sententia in Africam delata sit circiter mensem Junium ann. 418 (*Dissert. de Synod.*), Augustinum oportet hos libros post prælatum mensem conscripsisse Carthagine, et ante Septembrem, cujus die 20 Cæsareæ in Mauritania versabatur.

Quominus autem rejiciantur in sequentem annum, obstat id maxime, quod scripti sunt ad Albinam, Pinianum et Melaniam in Palestina existentes, nisi quis, ut credibile est, cum nondum mare hiems clausisset. At Pinianus et Melania, relicta Hierosolymis Albina annis gravi, profecti sunt ann. 419, verna tempestate, in Ægyptum, ut constat ex actis sanctæ Melaniæ, die 31 Januarii apud Surium.

Crediderim facile a Piniano et Melania de acceptis libris actas esse gratias litteris quibus sum in Ægyptum protectionem significarent; Augustinum vero respondisse mutuis litteris Alexandriam directis. In eam me opinionem non leviter inducant Juliani verba (*Lib. 11 Op. Imperf. c. 87*). Hic enim postquam meminit Dialogorum Hieronymi: *De quo opere, inquit, tu in illa epistola quam Alexandriam destinasti ita gloriaris, ut dicas Pelagium, Scripseram ab eo oppressum molibus, arbitrium liberum vindicare non posse. Verum illi Operi a catholico viro, qui pulsatus fuerat, obvium est. Quamquam in aliquo senem accipi possunt Juliani verba, si modo, quod est admodum probabile, Augustinus per Innocentium presbyterum, ab Africanis Alexandriam missum ad canones Nicænos requirendos, Cyrillo scripserit de Pelagianis e sua civitate pellendis: quo fere tempore eidem Cyrillo Eusebius, ut creditur, Cremonensis litteras ejusdem argumenti misit.*

Sub lineam porro convellenda est popularis opinio multorum qui, Baronium secuti, Albinum pro Albina legere voluerunt, tum quia nomen hoc Piniano presbytero præponitur, tum quia fratres Augustinus eos vocat quibus librum edit. Verum cum Albina fuerit Melaniæ mater, et socrus Piniani, utriusque præferri debuit; cumque e tribus nominibus unum viri fuerit, et illius quidem presbyteri, ad genus suum fratrum appellationem traxit.

ANNO CCCCX.

Libri quatuor de Anima et ejus Origine (Tomo VII). — Liber secundus de Nuptiis, etc. (Tomo VII). — Epistola ad Vitalem (Tomo II). — Libri quatuor ad Bonifacium (Tomo VII).

Ad annum 420 referendi sunt quatuor libri de Anima et ejus Origine, quorum primus ad Renatum monachum, a quo acceperat Augustinus libros Vincentii Victoris, adversus unum de suis opusculis, super ea questione (*Lib. 11 Retract. cap. 56*); secundus ad Petrum presbyterum, Vincentii laudatorem; reliqui duo ad ipsummet Vincentium, juvenem plurimum delirantem de animæ origine et baptismo parvulorum.

Ratio temporis hinc conficitur. Augustinum Cæsareæ in Mauritania legatione sedis apostolicæurgentem Septembri mense anni 418 convenit Renatus, legitque acceptas ab Optato litteras (*Epist. 190, ad Opt.*), et de Origine animæ consulit quod Optatum rescriberet. Tunc vero temporis nondum pervenerat in Renati manus Vincentii Victoris libri duo adversus Augustinum, alioqui eos procul dubio tradi-

disset præsentî: misit autem, cum primum accepit, A Hippo:eni æstate consequentis anni, nec tamen Augustino redditi sunt, præterquam in fine autumni (*Lib. I ad Renatum c. 1*). Non potuit igitur ad scribendum accedere Augustinus ante annum 420.

Missus est ad Valerium comitem eodem anno liber secundus de Nuptiis et Concupisc.; neque enim prius potuit, nam cum primus venisset in Juliani Pelagiani manus, scripsit ille adversus eum libros quatuor, eosque non exiguos, ex quibus nonnulla quidam decerpit, et comiti Valerio misit, quæ et ipse misit Alipio, Alipius Augustino, qui alio libro ad ea ipsa respondit. Hæc totidem pene verbis Augustinus (*Lib. II Retract. cap. 53*).

Cum ergo Alipius in Africam redierit sub finem superioris anni, ut jam antea dictum est, non potuit proci dubio secundus iste liber, aut omnino fieri, aut saltem mitti ad Valerium in Italia constitutum, ante Initium hujusce anni, immo nec ante finem Aprilis; ipsum enim ad Valerium rotulit ipsemet Alipius, veluti affirmat, Augustinus non contradicente, B Julianus (*Lib. I Op. Imperf. c. 6*). *Poposcitui* (Florum alloquitur), immo *indixisti auctoritate patria ut libro tractatoris Pœni, quem ad Vulsurium comitem vernula peccatorum ejus Alipius usper detulit, obviarem*, etc. Alipius vero non videtur ante vernam tempestatem, aut etiam ante festos dies Paschatis peractos, in Italianam navigasse, Ravennæque Valerium convenisse. Cum ergo incidit hoc anno dies Paschatis in vigesimum tertium Pharmutii, secundum Cyrillum, qui declinus octavus Aprilis apud Latinos, atque ita festorum absolutio fuerit die 25 Aprilis, ante quod tempus religioni ducebant sanctissimi olim episcopi abesse a suis Ecclesiis; librum oportuit a Valerio accipi, quam citissime, sub finem Maii, ab Augustino scribi ante Pascha.

Sed quorsum, quæret aliquis, Alipius iterum ad comitatum profectus est, cum anno superiore sub finem inde revenisset? Opinatur Baronius postulatum fuisse ab imperatore auxilium adversus Pelagianos in Africa tumultuantes, eaque occasione mentionem facit Vitalis diaconi Carthaginensis, ad quem est centesima septima Augustini epistola. Verum quid opus fuit auctoritate imperiali, post epistolam Honorii ad Aurelium, de exigenda ab omnibus subscriptione damnationi Pelagianorum, et pellendis de sede episcopis qui detractarent?

Credo equidem eo consilio Alipium Ravennam venisse, ut ab imperatore obtineret legem de extranearum mulierum consortio ecclesiasticis interdicto, etc. (*L. 44. de episc. Cod. Theod.*), datam Ravennæ VIII id. Maii, Theodosio Augusto IX et Constantio coss. Nam tunc temporis, cum in aliis provinciis non infrequenter, tum in Africanis communiter, grassabatur malum illud, cujus Hieronymus, sive originem, sive turpitudinem miratur, scribens ad Eustochium (*Epist. 22, de custod. virg.*): *unde in Ecclesias Agapetarum pestis introiit; unde sine nuptiis aliud nomen uxorum?* etc. Eo mihi videtur credibilior ista conjectura, quod et Alipius atque Augustinus tantum clericorum vitium professo odio prosequerantur; et in concilio generali Africano superioris anni recensiti fuerant Carthaginensis tertii et quartii canones adversus clericorum sorores, ac extraneas mulieres; et propter inolitam vim morbi, sperari non poterat remedium, nisi ab imperiali potentate improbus penis coerceretur; et Valerius apud imperatorem graciosus, partim suo religionis studio, partim propter amicitiam singularem cum Alipio et Augustino, tanti momenti rescriptum impetrare poterat; et demique lex his verbis lata est, quibus canonem 17 concilii tertii Carthaginensis spectare videtur.

Verum lex illa malum potuit ad tempus cohibere, evellere non potuit; nam turpia Africanarum, etiam virginum, commercia cum clericis Arianos exprobrasse, testis est Victor Uicensis.

Sed quoniam Vitalis meminit Baronius, et incertus est annus quo ad hunc diaconum Augustinus scripsit, non importune hoc in loco de epistola dicemus, nulli fere alteri secunda, in qua gratiæ prævenientis arcanum mysterium relegitur, tradanturque duodecim regulæ, quibus catholica super ea quæstione sententiâ continetur.

Sæpe vero miratus sum, ab his regulis Arausicanos octo canones parum differre, plurimum octo Africanos; cum illi tamen tempore sint remoti, isti admodum vicini. An non posset aliquis inde conjicere, vel Augustinum ejusmodi regulas Vitali tradidisse, ante conditos canones Africanos, vel ex Vitali parente ortum esse Gallorum errorem, qui Arausicanis canonibus damnatur? Primum istud, etsi non improbabile opinor, alterum tamen magis probo.

Sed quæriverit forte aliquis, cur Arausicanos canones octo dixerit, cum viginti quinque numerari vulgo soleant. Responsio facilis est atque dilucida: B formam enim canonum octo soli priores habent; qui dicuntur postremi tredecim, non tam canones pro se videri possunt, quam priorum octo confirmationes quædam, ab Augustini testimonio petitiæ.

Per idem tempus Augustinus quatuor libris ad papam Bonifacium scriptis refellit duas Pelagianorum epistolas, ab eodem pontifice per Alipium anno superiore sibi missas: prima est ad clericos Romæ posita, secunda ad Rufum Thessalonicensem episcopum. Utramque credebatur Augustinus esse Juliani (*Lib. II Retract. cap. 61*): sed ille primam abnegavit, nec immerito, cum Cœlestium habeat auctorem: secundam agnovit, sed quam nomine octidocim episcoporum, et non suo tantum solius misisset (*Lib. I Op. Imperf. cap. 17*). Illa primo libro, ista reliquis tribus confutatur.

Temporis ratio inde constat. Alipius ex Italia revertens hæcæ duas epistolas, una cum excerptis quibusdam a Valerio transmissis, attulit in Africam, rursusque ex Africa Ravennam proficiscens libros responsionis deportandos accepit (*Ibid., c. 178*). Cum ergo ex Italia in Africam sub finem ann. 420, ex Africa rursus in Italianam reverteret ann. 420, post festos dies Paschatis, id est, sub finem Aprilis, oportet intermedio tempore hæcæ quatuor libros fuisse compositos.

Sunt illi vero plures eximii, ut qui plurima continent, non dogmatica solum, sed etiam historica, præsertim de rebus cum Cœlestio Romæ gestis a summo pontifice, et de Pelagianorum querelis, eorumque appellatione a sedis apostolicæ judicio ad synodum generalem, quibus Augustinus abunde ita satisfacit (*Lib. IV ad Bonifac. c. 8 et 12*), ut non admodum opus sit alterius cujuscumque responsionis.

ANNO CCCCLXXI.

Enchiridion ad Laurentium (Tomus IV). — *Libri sex contra Julianum* (Tomus VII).

D Ad ann. 421 proci dubio pertinet *Enchiridion ad Laurentium*, opus pene divinum, quod non immerito quispiam dixerit theologiæ Augustinianæ specimen, et consecuturæ scholasticæ, sive methodicæ, primam designationem.

Ad hæc, inquam, annum pertinet, neque enim potest ad priorem, quandoquidem in eo fit mentio Hieronymi fato functi: *Sancitæ memoriæ Hieronymus presbyter scriptum reliquit*, etc. (*Cap. 87*). Obit vero Hieronymus ann. 420, pridie kalend. Octobr.; neque etiam ad posteriorem, nam ex eo quædam excerptit Augustinus, quibus solveret primam quæstionem Dulcitii. In eo libro, cujus titulus est *de Fide, Spe et Charitate, quem scripsit ad finem meum, fratrem tantum Laurentium, ista de hac re verba mea sunt*, etc. (*Lib. de 8 Dulcit. Question.*), et ad secundam quæstionem: *Dixi etiam tale aliquid ad Laurentium, quod ita se habet*. Atqui liber de octo quæstionibus Dulcitii certa

ann. 432 nota consignatur, ut mox ostensuri ap-
mus.

Huc etiam referri debent libri sex adversus Julia-
num, ut annis istis eximius duobus operibus nobilis
sit. Nam dum scriberentur libri quatuor ad Bonifa-
cium, venerunt, mittente Claudio episcopo, in ma-
nus Augustini libri quatuor Juliani, ex quorum primo
deceptus fuerant quæ Aliphus attulerat, quæque
libro secundo de Nuptiis et Concupiscentia Augusti-
nus refutaverat (*Lib. II Retract. cap. 61 et 62*). *Se-
quuntur libri quatuor quos contra duas epistolas Pe-
lagianum ad episcopum Romanæ Ecclesiæ Bonifa-
cium scripsi; quia cum in manus ejus venissent, ipse
mhi eas miserat, inveniens in illis calumniosæ tunc
positum nomen meum. Hoc opus sic incipit: « Nove-
ram te quidem fama. » Interea libri quatuor Juliani
Pelagianii, quos supra commemoravi, venerunt etiam
in manus meas, in quibus comperi illa quæ ex eis de-
cerpterat, qui ea comiti Valerio miserat, non omnia
eodem modo quo a Juliano dicta sunt, ad eundem
comitem scri, ta, sed nonnulla eorum aliquantulum
fuisse mutata: scripti ergo sex libros adversus illos
quatuor.*

Non igitur ante hunc annum proditii elucubratis-
simum istud Opus, ut appellat Augustinus; neque
etiam in consequentem rejici potest, siquidem cre-
dibile non est virum tanti animi tamque excelsi, et
cujus fama niti videbatur nomen fidei catholicæ,
ferre diu potuisse patienter sibi, immo catholicis
omnibus, quorum dux quidam erat, vitio verti ex-
cerptoris sive fraudem sive incuriam: quin potius
certum esse debet, quam primum licuit, responsum
esse hæreticis, cum illi utrique, nec sine specie veri,
immo certa librorum fide, quærentur apud omnes,
Juliano, quod dictis contrarium foret, ab Augustino
imponi.

Frustra ego fuerim, si tentavero laude pretium
facere Opus quod auctor modestissimum pariter et
doctissimum elucubratisimum dixerit, id est, par
omnibus sui ingenii viribus, par doctrinæ Augustini.

Duo priores libri positi sunt in repellenda calum-
nia Juliani accusantis catholicos Manichææ impietatis;
posteriores quatuor singuli singulis Juliani li-
bris adversus primum Augustini, de Nuptiis et Con-
cupiscentia, respondent.

ANNO CCCCLXIII.

Liber de Octo Dulcitii Questionibus (Tomo IV).

Librum de Octo Dulcitii Questionibus hoc ipso anno
scriptum fuisse, et mense quidem Julio, demonstrant
aperte præfationis verba, si modo legantur sine vitio,
quod habent in omnibus editis codicibus, in quibus
hæc sic habentur: *Quantum mihi videtur, dilectissime
mi Dulcitii, non tardavi respondere interrogationibus
tuis; per Pascha quippe hoc anno, quo dominicus ejus
fuit III KALEND. APRILIS, a Carthagine mihi missas lit-
teras tue dilectionis accepi. Post eos autem dies sanc-
tos, festim Carthaginem sum profectus, in qua ci-
vitate nihil me dictare permisit occupationum, quæ ibi
non potest deesse, nimia multitudo. Sed postquam
inde regressus sum, peractis apud nostros quindecim
diebus, qui me post absentiam diuturnam curare alia
compulerunt; nam POST TRES MENSES, ubi redire per-
missus sum, rescribere ista non distuli, et abs te missis
questionibus, quæ a me per diversa opuscula mea jam
fuerant pertractata, ex eisdem opusculis reddere, vel
solutionem, vel certe disputationem meam.*

Dixi vero, si legantur sine vitio; debet enim cor-
rigi nota Paschæ, cujus dominicus dies fuisse scri-
bitur VI kalend. Aprilis, cum fuerit VII kalend. Fuit
autem facile ex vetustis litteris VII, detrita prioris
una lineola, pro VII scribi ut.

Correctionis autem necessitas hinc demonstratur.
Liber Octo Questionum post Enechiridion scriptus
est; Enechiridion post mortem Hieronymi; mors Hier-
onymi contigit pridie kalend. Octobr. ann. 420; su-

tendum igitur librum Octo Questionum post ann. 420
conscriptum fuisse.

Verum homilia paschales Cyrilli, certa que tempo-
rum ratio probat fieri non potuisse ut post ann. 426
Paschæ dominicus dies incideret in mensem Mar-
tium, nisi vel ann. 430 quo obiit Augustinus, vel ann.
422. Cum ergo liber Octo Questionum elaboratus non
fuerit ann. 430, siquidem in Retractationibus ann.
427 absolutis de eo mentio sit, pertinet certe ad ann.
422, cujus littera dominicalis fuit A, et proinde do-
minicus dies Paschæ 30 mensis Phamenoth, secun-
dum Ægyptios, 26 Martii, secundum Latinos.

Jam vero cum Augustinus, tribus post acceptas
Dulcitii litteras mensibus elapsis, responderit, litte-
rasque post Pascha receperit, respondisse oportet
mense Julio, Aprili nimirum, Maio et Junio elapsis.

Ex his tam accurate ostensis, utile forte fuerit col-
ligere nonnulla: et primum quidem, quanta reli-
gione olim episcopi dies festos paschales vellent per-
agere cum suis, id est, suis in Ecclesiis. et in iis eo-
usque remanere, donec recens baptizati albam vestem
deposuissent; deinde nomine dierum festorum Pas-
chæ eos etiam intelligi quibus ante dominicum,
immo ante pervigilium dominici, pœnitentes recon-
ciliabantur, et catechumeni ad baptismum certis
cæremoniis initiabantur; denique ordinem quo libri
in Retractationibus disponuntur, non sufficere per
se solum ad temporis notam consignandam; neque
enim hic de quo agimus suo in tempore collocatus
est.

ANNO CCCCLXIV.

*Liber de Gratia et Libero Arbitrio (Tomo VII). — Dux
epistolæ ad Valentinum (Tomo II).*

Desioire vix ausim quem ad annum, utrum ad
hunc, an ad consequentem referri debeat liber de
Gratia et Libero Arbitrio, cum duabus ad ipsam per-
tinentibus epistolis ad Valentinum et Adrumetinos
monachos: certum tamen puto ad alterutrum referri
debere; atque ita neque illustrissimi Appalium scrip-
toris, qui ad ann. 418 refert, neque episcopi Ipre-
nsis, qui toto decennio Baronium deceptum credidit,
opinionem stare posse; ille enim citius quam oportet,
iste ta, dius collocat.

Certum etiam reor elaboratum fuisse hoc Opus ad
componendas controversias Adrumeti motas, occa-
sione epistolæ Augustini ad Sixtum (*Epist. 194*), in
qua cum prædestinationis gratiæ mysterium aperte
exponeretur veluti modus quidam explicandæ facili
negotio veritatis catholicæ de gratia, factum est ut
anni monachorum super ea re, propter inopiam
intelligentiæ, scinderentur in partes, aliis libertatem
voluntatis humanæ inde tolli causantibus, aliis in-
credibilem factantibus Augustini de gratia Dei doctrinam.
Quare Adrumeto Hippomenem duo ex ipsis vene-
runt, Cresconius et Felix, qui concordiam liberi ar-
bitrii et gratiæ ab ipsomet Augustino docerentur,
doctique suos erudire possent. Eos vero, etsi reverti
properantes, aliquamdiu apud se retinuit benignissi-
mus doctor, ut ipsi per se, lectis cum tanto inter-
prete libris ad questionem pertinentibus, instru-
tiores redirent.

Certum denique est ambas epistolas cum libro mis-
sas simul fuisse, quarum prior tamen monachis,
tamquam citius redituris ad diem festum in mona-
sterio peragendum, ante Pascha data sit; posterior
post Pascha, Augustino nimirum, mutata sententia,
accinctos ad reditum tamdiu retinendos credente,
donec per otium erudirentur, et peractis Hippo-
nensis festis, eruditiores remitterentur cum libro aliisque
ad solvendam questionem necessariis. *Scripsi, inquit
Augustinus (Epist. 215), ad vos librum, quem si adju-
vante Domino diligenter legeritis, et trivaciter intellex-
eritis, nullas existimo inter vos de hac re dissensiones
ulterius jam futuras. Portant autem secum et alia quæ
vobis dirigenda esse credimus, quibus cognoscatis quem-
admodum catholica Ecclesia, in Dei misericordia, Pe-*

lucianæ hæresis venena repulerit. Quod enim scriptum est ad papam Innocentium, Romanæ urbis episcopum, de concilio provincie Carthagenensis, et de concilio Numidie, et aliquanto diligentius a quinque episcopis, et quæ ipse ad tria ista rescriptis; item quod papæ Zosimo de Africano concilio scriptum est, ejusque rescriptum ad universos totius orbis episcopos missum, et quod posteriori concilio plenario totius Africae contra ipsam errorem breviter constitutum, et supra memoratum librum meum, quem modo ad vos scripsi: hæc omnia et in presenti legitimus cum ipsis, et per eos missimus vobis, etc.

Cum vero certa sint hæc tria, neque minus aperte constet epistolam ad Sixtum occasionem dedisse, tum Adrumetinis turbis, tum libro de quo nunc agimus; cum constet etiam ejusmodi epistolam scriptam esse ann. 418, sub finem, et Adrumetinos deos venisse ad Augustinum ante Pascha alicujus anni consequentis, tempus datæ epistolæ; procul dubio opinio Baronii vera esse non potest, siquidem oportuit librum de Gratia et Libero Arbitrio eo temporis intervallo componi quod inter datæ ad Valentinum epistolæ, quarum una ante Pascha scripta est, altera post Pascha, intercessit, ut aperte colligitur ex ambabus inter se collatis, certasque habentibus temporis notas.

Nihil verior est opinio Jansenii Baronium accusantis quod longissime fallatur, quasi facile decennio post lucubrations illas esse exaratas ex Augustino et Prospero non dubiis argumentis colligatur (Lib. 1 de Hæc. Pelagiana). Nam liber de Correctione et Gratia editus est teste Augustino (Lib. II Retract. c. 67, et lib. de Correp. et Grat. cap. 1), post librum de Gratia et Libero Arbitrio. Pervenit vero liber de Correctione et Gratia in Gallias antequam Prosper et Hilarius ad Augustinum scriberent. Evenit, inquit Prosper (Epist. ad Aug. num. 5), ex dispositione misericordie Dei, ut cum quosdam intra Africam similia movissent, librum de Correctione et Gratia plenum divinis auctoritatibus emitteret: quo in notitiam nostram insperata opportunitate delato, putavimus omnes testimonium querelas sopiendas, etc.

Hilarius (Epist. ad Aug. num. 17): Deinde moleste ferunt ita divini gratiam, que vel tunc primo homini data est, vel nunc omnibus datur, ut ille acceperit perseverantiam, non qua fieret ut perseveraret, sed sine qua per liberum arbitrium perseverare non posset (De Correp. et Grat. c. 11 et 12). Nunc vero sanctis in regnum per gratiam prædestinatis non tale adjutorium perseverantiae datur, sed tale, ut eis perseverantia ipsa doneat, non solum ut sine isto dono perseverantes esse non possint; verum etiam ut per hoc donum nominis perseverantes sint. His verbis sanctitatis tuæ ita moventur, etc.

Oportet igitur editum fuisse in Africa librum de Correp. et Gratia ante ann. 426, quo nimirum tempore scribebant Prosper et Hilarius, quoque Retractiones Augustinus moliebatur, et Honoratus nuper summum sacerdotem Arelatensis Ecclesiæ adeptus erat. Atqui Retractiones moliebatur Augustinus ann. 426, et eodem Honoratus successit in locum Patrocli, a barbaro tribuno interfecti. Igitur ex decennio Janseniano detrahendi sunt tres saltim anni, si agitur de libro de Correctione et Gratia; quatuor vero, si de libro de Gratia et Libero Arbitrio.

Id vero ita facile conficitur. Monachi illi dum Adrumetini, Cresconius et Felix, redierunt ad suos postquam, peractis Hippone festis, per otium eruditii sunt, ita ut cum ipsis Augustinuslegerit quod scriptum est ad papam Innocentium, Romanæ urbis episcopum, etc. (Epist. 215); legerit etiam librum beatissimi martyris Cypriani de Creatione Domini, et ostenderit quemadmodum docerit omnia que ad mores nostros pertinent, quibus recte vivimus, a Patre nostro, qui in caelis est, esse poscenda, etc.; legerit denique suam epistolam ad Sixtum Romanæ Ecclesiæ præbyterum, quam seipsum stulerant, et ostenderit adre-

sus eos esse conscriptam qui dicunt gratiam Dei secundum merita nostra dari, hoc est, adversus eodem Pelagianos. Hæc autem qua ratione peragi potuerint a viro occupatissimo, cum hominibus, neque per se intelligentissimis, neque voluntate optime affectis erga veritatem, quin aliqui menses effluerint? Credibile igitur est eos Adrumetum rediisse circa mensem Junium, secumque libros detulisse, quos cum alli avide perlegerent, sed non perinde intelligerent, motus prioribus graviore exorti sunt.

Atque hinc nata est rursus necessitas consulendi Augustinum, rursusque mittendi ad magistrum homines qui secus ac debent sentire viderentur de gratia, immo et rursus novo libro erudiendi Adrumetinos, ut ne desicerentur ab eo qui dicebat neminem corrigendum, si Dei præcepta non faciat; sed pro eo, ut faciat, tantummodo orandum (Lib. II Retract. cap. 67). Quæ omnia cum facile tenuerint quidquid anai reliquum fuit, aut etiam aliquid sequentis, non innumeri quispiam dixerit librum de Gratia et Libero Arbitrio editum ann. 421, uno scilicet anno ante librum de Correctione et Gratia.

Afferunt nonnulla quidem in contrarium, sed levia; nam quod ait Iprensis, Semipelagianorum hæresim ortam vergente in occasum Augustino; librumque de Correctione et Gratia occasionem fuisse tumultum quos hujus hæresis homines excitarunt, atque id testari Prosperum in epistola ad Augustinum, vix intelligi qui potuerit venire in mentem homini proficenti se scriptorem Pelagianæ historiæ. Quid enim nomine hæresis significare voluit? Errorem, an sectam? Si errorem, novit sane Augustinum ipsum in eo, antequam episcopus fieret, magna ex parte versatum; si sectam, quis ignorat longe post tempora Augustini hujus erroris defensores in sectam coivi-se, si tamen umquam coiverint? Deinde quomodo fieri potuit ut liber de Correctione et Gratia occasionem daret tumultibus quos ait Iprensis, siquidem visus sit Prospero ad exortas antea contentiones sedandas, ex dispositione misericordie Dei, in Gallias delatus? Denique, qua fide Prosper adducitur in testem, cum sint ista ipsius verba, quibus auctores quidem, sed non primum ortos, Massiliensium tumultus occasione libri de Correctione et Gratia, testatur (Epist. ad Aug. num. 2)? Multi servorum Christi, qui in Massiliensi urbe consistunt, in sanctitatis tuæ scriptis que adversus Pelagianos hæreticos condidisti, contrarium putant Patrum opinioni, et ecclesiastico sensui, quidquid in eis de vocatione electorum secundum Dei præpositum disputasti. Et cum aliquamdiu tarditatem suam culpæ maluerint quam non intellecta reprehendere, quidamque eorum lucidiorum super hoc atque aptiorum beatitudinis tuæ expositionem voluerint postulari, evenit, ex dispositione misericordie Dei, ut cum quosdam intra Africam similia movissent, librum de Correctione et Gratia, plenum divinis auctoritatibus emitteret, quo in notitiam nostram insperata opportunitate delato, putavimus omnes querelas resistentium sopiendas, quia universis questionibus de quibus consulenda erat sanctitas tua, tam plena illie absoluteque responsus est, quasi hoc specialiter studeris, ut que erant apud nos turbata componeret.

Unde ergo nati sunt primum motus in Gallias? Hinc unde primum quoque orti apud Adrumetinos? Ex epistola Augustini ad Sixtum: nam statim atque prædestinationis gratuita doctrina proposita est, mirum quam multorum oculos non fortissimè luce perstrinxerit. Mirum quoque quantum negotii adversantibus faeciverit Sapientiæ locus quo prædestinationis gratuita demonstrari videtur: Raptus ad me malitia multare intellexit oculos, et me Actio deciperet animam ejus (Sap. iv, 17); quemque adhibuit tunc primum Augustinus, cum Sixto scriberet, et consequentibus operibus prope argumentum est (Lib. de Correp. et Grat. c. 8; Lib. de Prædest. Sentent. c. 14).

At unde in Gallias liber venit? Nemo opinor.

impetit a Leone tunc acofytō, Sixtīque amicissimo, A et studiorum socio, ac Cassiani inprimis studioso. Nam ut Sixti ad Augustinum litteras derulerat, cum tractata Zosimi ad Africanos; sic Augustini ad Sixtum responsionem vidit, et Cassiano communicavit, quem sciebat ejusmodi rerum et peritior et captivum. Cassianus vero, cum letteret quasi principatum doctrinae in Gallias ea tempestate, reprehendit nonnulla, quæ facerent pro gratuita prædestinatione, sætasque in partes traxit episcoporum presbyterorumque plures, quibus eum obsisterent Prosper et Hilarius, laicorumque alii, contentionibus omnes sunt, turbataque, quæ delatus liber de Correctione et Gratia non composuit, sed anxii.

ANNO CCCXXV.

Liber de Correctione et Gratia (Tomo VIII).

Occasione libri de Gratia et libero Arbitrio, confectum est; ad hunc, quem titulus præfert, appam pertinere librum de Correctione et Gratia, opus plane admirabile, et specimen ingenii divina gratia B adjuti. Quanti fieri debeat, argumētū dignitas ostendit; quam reconditam doctrinam continet; theologorum concertationes hinc ortæ probant; quam vacuum a præjudiciis lectorum postulet, quamque præfati cupidam, experientia testatur.

ANNO CCCXXVI.

Libri duo Retractationum (Tomo I).

Augustinus, Eradio successore designato, et in partem numeris actio, cum sibi videretur, vel ex parte liber, vel de re jam non obrutus mole negotiorum, recensere cepit opera, quæ sive laicus, sive presbyter, sive episcopus composuerat. Acta quibus Eradius electus est (*Intér ep. Aug. num. 215*), consistunt, Theodosio XI et Valentiniano Augusto II CC., vi kalend. Octobr., id est, ann. 423, die 28 Septembris.

Porro Retractationum opus comprehensurus erat Augustinus pluribus libris, et jam duos absolverat, C unde Possidio (*Lib. de Vita Aug. c. 28*), priusquam Vandali irrumperent in Africam (irrupisse autem ann. 428, mense Maio, constans est omnium opinio); cumque in eo esset, ut alios adderet, quibus epistola et tractatus, cæteraquæ ejusmodi recognoscerentur, prohibitus est ultra pergere, partim temporum conditione, partim indissimulabili necessitate urgentiori scribendi. Pertinent igitur Retractationum libri duo ad ann. 426 et sequentem.

ANNO CCCXXVII.

Liber de Prædestinatione Sanctorum (Tomo VII). — Liber de Bono Perseverantiæ (Tomo VIII).

Hoc anno collecti sunt libri duo, aliter de Prædestinatione Sanctorum, aliter de Bono Perseverantiæ, quibus Augustinus, postulatioe Prosperi et Hilarii, questionibus Massiliensium respondet.

Non potuerant prius concili, siquidem ad eos scribendos se accessisse Augustinus post absolutos Retractationum libros, testatur (*Lib. de Prædest. Sanct. c. 3*): *Cum meo, inquit, apuscula retractarem, eamque retractationem stylo prosecquerer, cupis operis jam duos absolveram libros, antequam scripta vestra profectura sumpsissem, etc.*

Neque etiam postea, cum elaborati videantur ante opus postremum, quo sanctissimus sepe respondit Juliani: alioquin rescribens Quodvultdeum librum de Hæresibus pelenti, non una tantum excusatione, instantis scilicet Alipii ut Juliani responderet; sed altera etiam, nec ea quidem minore, efflagitium Gallorum in Massilienses tractatum, usus esset.

ANNO CCCXXVIII.

Opus Imperfectum adversus Julianum (Suppl. parte II).

Ad hoc tempus perinet Opus Imperfectum, de quo cum ad præfationem libri *Subnotationum Marci*

Mercatoris abunde disputatum sit, addere plura de tempore, nomine, et librorum numero supervacaneum est.

ANNO CCCXXIX.

Liber de Hæresibus (Tomo VI).

Liber de Hæresibus ad Quodvultdeum Carthaginensem diacōnum hoc tempore elaboratus est, siquidem ad scribendum accessit Augustinus post absolutam responsionem ad quintum librum Juliani. *Quando, inquit (Epist. ad Quodvult.), id explicavero, quintoquo respondero, si iras non supercenerint, dispono, si Deus voluerit, ea quæ postis incipere, simul agens utrumque, et hoc scilicet, et illud de retractatione opusculorum nostrorum, nocturnis et diurnis temporibus in singula distributis.*

Observandam diligenter hoc opere omnium postremo Augustini ad mortem proximum recensuisse ita Pelagianorum errores, ut quinque tantum faceret istius hæresis partes: nempe gratiam Dei, sine qua fieri non possunt mandata, neque a natura diversam esse, neque a lege: quæ præterea conceditur, eam et ex meritis dari, et ad faciilius agendum; hominem posse ad tantum perfectionis gradum pervenire in vita mortali, ut non ceget dicere Deo: *Dimitte nobis debita nostra*; parvulos non baptizari propter tollendum peccatum originale; Adamum, sive peccasset, sive non peccasset, fuisse mortuorum.

Ex hæc observatione constat, his quinque capitibus contineri totum Pelagianismum, cuius proinde purus fuerit, iudice Augustino, quisquis hæc ipsa capitula damnaverit, et contrahentia quinque dogmata defenderit.

Atque hæc de Augustini libris, brevius quidem quam forte quisquam optaret, sed abunde, opinor, pro negotio et loco: neque enim volumus hæc dissertationem augere prodigiosum in nosam, additis, quæ laboriosa olim diligentia præstitimus, hæstræ et studiosorum causa. Nam opera quæ recensimus, singula partim sumus in sua veluti membra quibus componuntur; historica distinctimus a dogmaticis, et argumentis, quibus dogmata præbantur, tum robur asserimus, oratione ad methodi leges reducta: ostendimus etiam, quid quoque tempore in Pelagianis sanctissimus magister arguerit, et unde in dies profecerit. Sed hæc omnia dissertationis augustini contineri non possunt, neque, si possint, deberent tamen unquam temporis, ne videret his de rebus disputare quæ nonnulli commovere solent.

CAPUT III.

Quid scripserit Paulus Orosius ad doctores Pelagianos.

Unam Orosius Apologiam scripsit, et illam quidem non grandem opere, sed rerum dogmatumque ita plenam, ut nulli fere ejusdem ævi licentationi cedat, multis præstet, ad invidiam usque nonnullorum. Inquirendum vero, qua occasione scripta sit, quoque loco et tempore, simulque repellendæ, sive objectiones, sive calumnias, quibus immerito in suspicionem vocatur. Verum tota quæstio de causa, tempore, et loco non difficilem habet solutionem. Post ea quæ diximus in dissertatione de synodis; siquidem Orosius in Palestina positus, non tam liberi arbitrii apologiam quam suam scripsit ann. 415, per id temporis quod a fine Septembris ad Decembrem effluit. Constat hæc nota temporis ex occasione scribendi; nempe Joannes Hierosolymorum episcopus, cum saperet Pelagius, ejusque causa cerneret divisum in partes æternam, contraxit presbyterium, ut si quæ posset ratione Pelagium, aut absolveret, aut aliis saltem dissidentibus conciliaret. Ad conventum, qui habitus est quinque fere mensibus ante concilium Bisopolitanum, die 30 Julii, venit Orosius a presbyteris evocatus ex Bethleemite secessu, quæ paucis ante mensibus se receperat; venit et Pelagius a Joanne introductus, jussusque, nisi laicus foret, considerare inter presbyteros.

Retulit Orosius inter alia, eò audivisse Pelagium cum diceret, *posse hominem esse sine peccato, et mandata Dei facile custodire, si velit.* Excepit Pelagius. Id quidem se dixisse, sed non sine adjutorio Dei. Verum urgente nihilominus acriter Orosio, qui cavillationes hæretici noverat, Joannes sive maligne, sive ab interprete delusus, Orosii instantiam perinde interpretatus est ac si contenderet, *mandata, nequidem cum adjutorio Dei, posse ab homine servari.*

Hinc factum, ut post quadraginta et septem dies, cum primo encænicorum die, qui decimus quartus Septembris, Orosius ad obsequium Joannis, propter solemnitatem festi venisset, ab irato passus sit repulsam, jusque procul abscedere, ut qui per summam blasphemiam asseruisset, *hominem, nequidem cum Dei adjutorio, posse esse sine peccato, et mandata Dei observare.* Ut calumniam repelleret vir apprime catholicus, apologiam conscripsit, non sua tantum causa, sed fidei, maxime hortantibus presbyteris recte sentientibus; eaque occasione voluntatis humanæ potestatem ad bene agendum, sive libertatem admirabiliter explicuit: inde ortum libri nomen, *Apologeticus contra Pelagium de arbitrii libertate.*

Sunt quæ dicant, totum hoc opus supposititium esse, factumque exercitationis causa ab aliquo qui, nomen Orosii ementitus, commentari voluerit nonnihil de rebus Diospoli gestis, cum tamen veri esset historiæque admodum ignarus. Id autem asserunt, parum quia suis rebus incommodare sentiunt dicta quedam Apologetici; partim quod satis non adverteant, librum hunc magnam habere ab Augustini testimonio auctoritatem et certam fidem (*Lib. de Gest. Palest.*).

Ut objectum a se crimen suppositionis probeant, quatuor præsertim argumenta utuntur, quæ si tam vere proferrentur quam affirmantur, levia nequaquam videri possent. Auctorem enim libri criminantur: primo peccare contra fidem historiæ ab Augustino aliisque testibus non improbabilius traditæ; deinde Nestorianæ impietatis suspitione laborare; tertio Novatianis erroribus adhaesisse; denique injuriosum esse in episcopum Joannem, virum, ut illi quidem aiunt, integræ famæ.

Ex his vero, si modo, ut par est, confirmarentur, auctor Apologetici reus teneretur suppositi nominis, et quasi theftionatus: siquidem verus Orosius procul absuit semper et ab omni suspitione mendacii in historia conscribenda, et erroris cujuscumque in fidem, et neglecti in episcopos officii.

Criminationum ejusmodi partem offert Jansenius Iprensis (*Lib. 1 de Hæc. Pelag.*), partem Petrus Vastellius (*Vindic. lib. III, sect. 5*), quamquam ille parvis et timide, quia forte intelligebat se veritati pugnare; iste infinito pene sermone, propter dilectum Joannem, quem parum erroris culpæque præstare conatur, etiam adversus omnes quinti sæculi auctores.

Primum illud Iprensis Vastelliusque communiter objiciunt, quod auctor Apologiae scribat, habitam fuisse Hierosolymis synodum quadraginta et septem diebus ante primum diem encænicorum, id est, die 30 Julii; huic præsedisse Joannem; convenisse presbyteros, seque interfuisse, et cum Pelagio verbis contendisse; definitivam sententiam a Joanne latam, partesque ad Innocentium papam remissas, ut ejus judicio starent. Ad hæc omnia videntur ipsi pugnare cum veritate historica: nam in causa Pelagii nulla, inquit, legitur in Oriente congregata synodus, præter eam cujus gesta recensuit Augustinus. Hæc autem non Hierosolymis habitata est, sed Diospoli; huic non præsedit Joannes, sed Eulogius jure sedis Casariensis; non soli presbyteri interfuerunt, sed quatuordecim episcopi, quorum nomina recenset Augustinus; non accusavit Orosius, sed Gallicani duo episcopi, Eros et Lazarus; absuit Orosius, immo et accusatores, solisque scriptis cum Pelagio actum est, quemadmodum testatur Augustinus (*Lib. de Gest.*

Palæst. c. 11); nec quidquam in actis reperitur de causa ad Innocentium papam remissa, partibusque in id consequentibus.

Verum hauc rationem, quantumvis pluribus habet et inde testimoniiis fulcitur, rueri necesse est, si subversum fuerit fundamentum cui tota incumbit, id est, si demonstratum fuerit Augustini testimoniiis duos in Palæstina conventus habitos, alterum Hierosolymis, alterum Diospoli; illi interfuisse Orosium, ab isto abfuisse. Id vero tribus locis Augustinus tradit.

Primo (*Lib. de Gest. Palest. c. 14*): *Sanctus Joannes Hierosolymitanus antistes Ecclesie, sicut interrogatus, quæ apud illum ante judicium gesta fuerint, coepiscopis nostris, qui simul in illo judicio præsidebant, ipse narravit. At enim, tunc quibusdam susurrantibus et dicentibus quod sine Dei gratia diceret Pelagius posse hoc perfici, idem quod superius dixerat, esse posse hominem sine peccato, Culpam, inquit, super hoc etiam intuli, quia et Apostolus multum laborans, sed non secundum suam virtutem, sed secundum gratiam Dei dixit: Amplius omnibus illis laboravi, non ego autem, sed gratia Dei mecum (1 Cor. xv, 10). Et iterum: Non est volentis, neque currentis, sed miserentis Dei (Rom. ix, 16). Et illud: Nisi Dominus ædificaverit domum, in vanum laboraverunt, qui ædificant eam (Ps. cxvii, 1); et alia multa similia diximus, inquit, de Scripturis sanctis. Illis autem non suscipientibus quæ dicebantur a nobis de Scripturis sanctis, sed adhuc susurrantibus, dixit Pelagius: Et ego sic credo. Anathema sit qui dicit absque adjutorio Dei posse hominem ad profectum omnium venire virtutum. Hæc narravit episcopus Joannes, audiente Pelagio.*

Secundo (*Ibid., c. 16*): *Episcopus Joannes plana istam sententiam Apostoli cognovit, eamque ideo commemoravit, ne Pelagius sine Dei gratia non peccare quemquam putaret, et dixit respondisse Pelagium: Et ego sic credo. Neque, cum hoc præsens audiret, respondit: Non sic credo. Oportet illam expositionem perversam, ubi hoc non sensisse Apostolum, sed potius redarguisse, intelligi voluit, ut suam neget, aut corrigere atque emendare non dubitet. Nam quidquid dixit episcopus Joannes de absentibus fratribus nostris, sive coepiscopis Erote ac Lazaro, sive de presbytero Orosio, sive de aliis, quorum ibi non sunt nomina expressa, credo quod intelligat ad eorum præjudicium non valere. Si enim præsentibus essent, posset eum fortasse, absit ut dicam convincere de mendacio, sed forte commemorare quid forte fuisset oblitus, aut in quo eum sefellerit Latinus interpres, et sine studio mentiendi, certe alienæ linguæ minus intellectæ nonnulla difficultate, præsertim, quia non in gestis agitur quæ, improbi ne mentiantur, boni autem ne aliquid obliviscantur, utiliter instituta sunt. Si quis autem memoria fratribus nostris ex hoc aliquid quæstionis inulerit, eosque ad judicium episcopale vocaverit, sibi, ut poterunt, aderunt. Nobis laborare quid opus est, quando ne ipsi quidem judices post coepiscopos nostri narrationem aliquid inde pronuntiare voluerunt?*

Tertio (*Ibid., c. 30*): *Superius etiam in narratione sancti Joannis episcopi ita commemoratum est: Illis, inquit, instantibus et dicentibus quia hæreticus est. Dixit enim quoniam potest homo, si voluerit, esse sine peccato; et de hoc interrogantibus nobis eum, respondit: Non dixi quoniam recipit natura hominis ut impæcabilis sit; sed dixi quoniam qui voluerit pro propria salute laborare, et agonizare ut non peccet, et ambulet in præceptis Dei, habere eum hanc possibilitatem a Deo. Tunc quibusdam susurrantibus et dicentibus quod sine Dei gratia, dicente Pelagio, posset hoc perfici: Culpam, inquit, superintuli, quia et apostolus Paulus multum laborans, sed non secundum suam virtutem, sed secundum gratiam Dei, dixit: Amplius omnibus illis laboravi; non ego autem, sed gratia Dei mecum; et cætera, quæ jam commemoravi.*

Ex his notanda potissimum quinque adeo Apologiae consona, ut Augustinus videatur ad ipsa Orosii verba inter scribendum intendis.

1° Augustinus. *Joannes interrogatus quæ apud illum ante judicium gesta fuissent, narravit, etc. Orosius (Apol. c. 3) Latibam in Behleem, inde Jerusalem, vobis accersentibus, vocatus adveni, dehinc in conventum vestrum una vobiscum, Joanne episcopo præcipiente, convedi, etc.*

2° Augustinus. *At enim tunc quibusdam susurrantibus et dicentibus quod sine Dei gratia diceret Pelagius hoc posse perfi, id est, quod superius dixerat, hominem esse sine peccato, etc. Orosius (Ibid., sub fin. capituli): Ad quod illa diu disputans, et nostris propter imperitiam ignoti nobis interpretis, actionibus vel intepolatis plerumque, vel tacitis, episcopus Joannes ait: Si sine adjutorio Dei hoc hominem posse diceret, pessimum et damnabile erat; nunc autem cum adjiciat posse hominem esse sine peccato, non sine adjutorio Dei, vos quid dicitis? An forte vos Dei adjutorium denegatis? etc.*

3° Augustinus. *Illis autem non suscipientibus quæ dicebantur a nobis de sanctis Scripturis, sed adhuc susurrantibus, dixit Pelagius: Et ego sic credo. Anathema sit qui dicit absque adjutorio Dei posse hominem ad profectum omnium venire virtutum. Orosius (Ibid., c. 9): Scribis posse hominem esse sine peccato, et fucile Dei mandata servare, si velis; novissime quasi ex gravissimo somno despericans, adjicis, non sine adjutorio Dei.*

4° Augustinus. *Quidquid dicit episcopus Joannes de presbytero Orosio, sive de aliis, quorum ibi non sunt nomina expressa, credo quod intelligit ad eorum præjudicium non valere, etc. Orosius (Ibid., c. 5): Episcopus Joannes dixit: Vos quid dicitis? An forte vos Dei adjutorium negatis? Cui respondi: Anathema ei qui negat adjutorium Dei; ego certe non nego. Et postea: Episcopus respondit: Ego te audivi dixisse, quia nec cum Dei adjutorio potes homo esse sine peccato, etc.*

5° Augustinus. *Si enim præsentibus essent, possent cum fortasse, absit ut dicam convincere de mendacio, sed forte commemorare quid fuisset oblitus, aut in quo eum sefellerit Latinus interpres, etc. Orosius (Ibid., c. 5). Concedendum magis ut interpres errasse dicendo, quam episcopus audiendo fuisset, videatur, et nunc, ad vicem mercedis quam hæreticis præstitit exigendæ, falsos in adjutorium sui testes querere. Sed hæc utrum ab episcopo temere credita, an malitiose ficta, an ignaro subaudita videantur, Christo judici discutienda commendo. Absit a me ut episcopum, et præsertim Hierosolymæ, audcam ad episcopos provocare, id est, calumniæ accusare, etc.*

Atque his convictus Vastelius fatetur tandem, clarum esse ante judicium Diospolitianum aliqua fuisse gesta circa causam Pelagii apud ipsum Joannem, sed absque aliquo consensu; quamquam in presentia Erotis et Lazari episcoporum, Pelagii accusatorum, illisque adherentium aliquot Latinorum, inter quos quoque contigit adesse Orosium, etc.

Sed quod ait affuisse Erotem et Lazarum, dicenti assentiri non possum, cum Orosius minuta quæque hujusce consessus memorans ne verbo quidem id significet.

Quoad secundam criminationis caput, Vastelius jam non læprensè adjunctus, sed per se solus, hæresim Novatianam auctori Apologizæ objicit his fere verbis: *Novatianus error fuit, non aliam esse datam Ecclesie a Christo potestatem remittendi peccata quam quæ est conferendi baptismi; et præinde a sacerdotibus non posse, sed a solo Deo remitti peccata a Christianis post fidem commissæ. Hic autem error Cypriani, Hilarii, Ambrosii atque Augustini testimoniis cognoscitur. Apologista vero id totum affirmat, nam alloquens Pelagium (Apolo. c. 10): « Dicitis, inquit, hominem esse sine peccato cum Dei adjutorio; tu dicitis: Potest homo, ego dico: Potest Deus. » Et postea (Ibid.): « Scribæ non intelligentes veritatem murmurant et dicunt: Quis potest dimittere peccata, nisi solus Deus (Luc. v, 21), et hic abolita esse judicial, quæ Deum nesciat dimisisse? »*

Et iterum (Apolo. c. 10): « Eum posse esse sine peccato, qui aliquando peccaverit, impossibile est absque sola gratia baptismi, ubi ex personâ Domini dicitur: Remissa sunt tibi peccata tua. » Iterum (Ibid.): « Ego in potestate habui peccare, liberari a peccato in potestate non habeo. » Denique: « Peccare meum est, absolvi non meum. »

Vix ac ne vix quidem persuadere mihi possum, Vastelium rem serio egisse, cum argumentaretur in hunc modum. Novatianus error est, ministrorum Ecclesie non esse, sed solum divinæ potestatis, dimittere peccata post fidem commissæ, neque Ecclesie a Christo relictam esse potestatem ullam remittendi peccata, nisi quæ per baptismum, id est per unicum sacramentum remissionis peccatorum exerceatur. Atqui auctor Apologizæ ait hominem non posse esse sine peccato, posse Deum; soli Deo tribuit Christoque potestatem qua homo dicitur posse fieri sine peccato; dicit insuper neminem posse esse certum, nisi in die judicii, quod sit sine peccato; reus igitur Novatiani erroris tenetur. Qui enim potuit vir doctus ignorare aut quæ sint argumentationis leges, aut qui fuerit Novatianorum error de poenitentia, aut quæ fidei sententia de impeccantia, ac possibilitate implendi mandata? Voluit Pelagius tam facilia esse mandata Dei, ut homo, si voluerit, ipsa omni ex parte impleat, nec ad id præstandum Dei omnia potentis adjutorio, sed sola sua vi nativa egeat. Pelagio id volenti respondet Orosius, posse quidem hominem observare, immo et implere mandata; sed potestatem qua id possit suam non esse, id est, insitam a natura, sed Dei propriam, quæ misericorditer commodetur pro tempore et loco. Voluit Pelagius hominem posse hac in vita carere omni peccato, nec ad id quidquam amplius requiri quam ut velit. Contendit Orosius posse quidem hominem carere peccato hæc in vita, si Deus voluerit; id enim homini præstare potest, etsi nemini præstiterit hactenus, præterquam uni Christo. Quid illud autem ad rem Novatianorum?

Pergit Vastelius, tertiumque caput criminationis assert non minus admirabile quam secundum, siquidem auctorem Apologizæ reum facti Nestorianæ quoque blasphemiz, non contentus scilicet accusasse crudelitatis in peccatores, quibus poenitentiam neget, nisi insimulet impietatis in peccatorum redemptionem, cui divinitatem eripiat. *Assertur Christum, inquit, non dici Deum, nisi denominative, atque ita existere purum reipsa hominem, quæ Nestorianæ blasphemia; neque enim vult aliter esse Deum quam ut Dei adjutorio, perinde ac homines, indigeat. Tam incredibilem accusationem conficere sibi videtur his Apologizæ verbis Pelagium alloquentis (Apolo. c. 10): Dicitis posse in hoc sæculo esse hominem sine peccato cum Dei adjutorio; tu dicitis: Potest homo; ego dico: Potest Deus. Sic enim per admirabilem quandam sententiz syntaxin legendum jubet: Dicitis: Potest homo esse sine peccato cum Dei adjutorio; ego dico: Potest Deus esse sine peccato cum Dei adjutorio.*

Verum joculari istud est, quod in re serio non deceat, siquidem nemini non est obvius Apologizæ sensus. Cum dicitur homo posse esse sine peccato cum Dei adjutorio, aliqua procul dubio potestas significatur, eaque alicujus propria, atque ita vel Dei, vel hominis quasi nativa. Dicit hominis Pelagius, quod hæreticum est; Dei dicit Orosius, quod summe catholicum.

Vastelius, ut accusationem confirmet, adjungit aliud quiddam, sed nihilo gravius. *Nullo, inquit, alio nomine Christum appellavit quam quo posset Nestorianus quisque; nec nequam vocat Filium Dei, Deum Christum, et Verbum incarnatum. Sit ita sane: sed ipsimet novi Testamenti scriptores, cum de Christo loquerentur, non alio nomine usi sunt quam quo postmodum abusi Nestoriani. An continuo participes sunt erroris? Deinde neque necessitas semper exigit, neque aliquando patitur locus, aut tempus, ut tam expressis verbis de Christi divinitate sermo fiat. Certe*

tunc temporis nihil erat causae tam explicite loquendi, cum neutra pars, Pelagium dico et Orosium, de Christi divinitate contenderet. Dehinc Vastellius ipse tandem agnosci, cogente veritate, haec esse Apologistarum verba (*Apolog. c. 21*): *Hic ergo Christus Dominus noster, hic, inquam, Filius Dei, in virtute Patris et gloria, quae in principio condidit, redemit in medio, etiam in novissimo iudicabit, etc.* Et paulo antea (*Ibid.*): *Ipse est creator Dei et hominum homo Christus Jesus, de quo Joannes usque ad ipsam pene inaccessibilem lucem introductus exclamavit: In principio erat Verbum, et Verbum erat apud Deum, et Deus erat Verbum; hoc erat in principio apud Deum, omnia per ipsum facta sunt (Joan. 1, 1). Ac post paululum Epistola divini operis veritate subiungit: Et Verbum caro factum est, et habitavit in nobis, et vidimus honorem ejus, gloriam tanquam unicus nati a Patre, plenum gloria et veritate, etc.*

Quid vero expressius, vel sanctius unquam Ecclesia, vel Scriptura dixit, quo divinitatem Christi demonstraret?

Obicit quarto Vastellius, quæriturque injuriam ab auctore Apologiae factam Joanni Hierosolymorum episcopo, quem Augustinus coeli sanctissimique vocat. Quam vero factam injuriam queritur? Episcopum, ait, verbis paulo durioribus accusavit. Sit ita sanè: quis blasphemæ per calumniam insimulatus non veritam meretur, si calumniantis subtrahendus loquatur? Verum quibus verbis episcopum accusavit? An durioribus acerbioribusque quam aut suus magister Hieronymus, epistola 61, de erroribus Joannis Hierosolymitani; aut Epiphanius, data ad ipsummet Joannem epistola (*Epist. 60. inter Hieronym.*)? Clamat Vastellius utrumque Opus supposititium esse. Utrumque genuinum esse reclamant quotquot sunt eruditi, reclamant et ipsimet Patres illi duo adversus hominem bona quibus gloriantur subducere tentantem. Deinde cujus criminis accusavit episcopum? Quod hæretico faveret? Fecit Augustinus. Quod mentiri visus sit? Fecit pariter Augustinus. Quod illud se passus fuerit à Pelagio? Fecit Augustinus. Quod calumniam Orosio intulerit? Fecit et Augustinus. Denique apud quos accusavit? nempe apud solos presbyteros totius rei gestæ conscios, quos non jusces appellat, sed testes tantum, et quibuscum solatur communem ab episcopo injuriam. Unde mirari satis non possum Orosii modestiam, qui cum necessitate compelleretur se blasphemæ accusatum purgare, non tam defendit se, ut par erat, fidè impetrante, quam retinente charitate, conquestus est apud solos rei testes: quare optior inde factum ut liber quem præ modestia publicari noluisset, de hæc episcopi minueret, rarior simul et ignotior etiam suo sæculo existeret.

His ita disputatis apertum est atque manifestum, nihil esse causæ cur liber apologeticus de Libertate Arbitrii adversus Pelagium abjudicaretur Orosio; plurimum contra esse rationis cur eidem tribuatur: nam ab Augustino testimonium habet, stylus auctorem demonstrat, manuscripti codices Orosii nomen præferunt, eruditi quique consentiunt, et ii soli repugnant quorum interest a tanto viro tamque antiquo scriptore, et, quod præcipuum est, tam nobili discipulo Hieronymi atque Augustini, arma non suppeditari, quibus et ipse olim Pelagium vicerit, et ipsi nunc vicissim a catholicis vincantur.

Orosius porro duas fecit Apologetici partes; alteram historicam, alteram dogmaticam: illa res gestas in conventu Hierosolymitano continet, et simul scribendi causam; ista plane eximia est, suoque auctore digna, nec immerito videri potest quoddam quasi compendium traditæ ab Hieronymo et Augustino doctrinæ.

Quæ tertia pars nonnullis creditæ est (*A cap. 3 usque ad 22*), habetque rationem appendixis, ex libro Augustini de Natura et Gratia, forte non est addita ab Orosio, cum inopportune inseratur; sed a li-

A hanc potius, qui mentionem libri de Natura et Gratia actam initio legerat: quamquam possit Orosius aliquid Operis hujuscæ Augustiniani de ferre secum in Orientem, quippe cum testetur inchoatum fuisse quo tempore ex Africa profectus est. Ut si res habeat, non fecit imprudenter Schottus, additamentum illud recidit, priusquam totum Opus in Bibliotheca sanctorum Patrum ederetur.

Quæstionum à Pelagio motarum duas tantum hoc in libro tractantur; altera de potestate liberi arbitrii, altera de perfectione hominis in vita mortali: quas omnes Hieronymus in Oriente agitabat (*Epist. ad Celestium. et 3 dial.*), utrumque partium presbyteris persuaderet, ita ut Pelagius magnam inde infamiam facerent. Ambæ vero tam subtiliter, ad Scholæ exaltationem, tamque solide ad fidèi rectitudinem solvantur, ut a firmare non dubitè nihil fore melius scriptam olim primis temporibus, nihil veterum monumentorum superesse consequentibus temporibus cillius.

CAPUT IV.

De libris sex Hypognocticæ.

Rejctum est in finem septimi tomii Operum S. Augustini, Opus adversus Pelagianum, sex libris comprehensum, quod etsi Remigius Lugdunensis *Æpiphanius* vocet, veluti Memoratorium, seu potius Commonitorium, vulgo tamen Hypognocticæ dicitur, quasi Subnotationum.

Latuit ad hæc usque diem auctoris nomen, gens, et ætas: in ea tamen fas est, opinor, inquirere, sine temeritate nota, quam forte sint in obscuro propter incertiam. Certe hæc a nobis diligentiam exigit argumentum in quo versamur, ut, si qua ratio licet, inveniamus aliquid, sin minus omnino certam, quod eruditi viderint, saltem nihil impossibile quam quod hactenus actum est.

Videat autem aptus ille inquirendi modus, quo ex ipsis Hypognocticæ libris singula primam diligenter colligantur quibus præstita ratio innititur: tam ex inventis indicibus concludatur quis Hypognocticus fuerit, qua vixerit ætate, et qua occasione scriptus.

Primum, quatu habuerit Hypognoctes scribendi causam, exponit ipse statim initio, cum ait (*In præf. Hypog.*): *Adversarii fidei catholice, dum contra regulam veritatis diabolice artis paginare nituntur, nos sollicitudine respondendi faciunt caeciores; se vero decipiunt, aut ipsam nostrorum valeant altius elaberrare: cum enim cæci evadunt thesaurus fidei conserant, spe fidei evanescit, factum plenitudinem fidei Ecclesie, opulentiæ Dei gratia, gloriari. Et cum in hypocrisi vigilant nocituri, de quibus Prophetes dictum esse vult pro prophetam: Ablatus est somnus ab oculis eorum; non enim dormiunt, nisi male fecerint (*Prov. 19, 16*); nos quodammodo excitant dormientes, ut arripio clypeo veritatis, salutat eorum corde resistente, vigilemus, evangelica tuba nostris auribus insonante: Vigilate et orate, ne intretis in tentationem (*Mat. xiv, 38*).*

Proponit deinde agitandas quinque Pelagianorum quæstiones (*Ibid.*): *Hujusmodi e. go dogmatis ista est nefanda blasphemia: Adum inquirunt, sine peccato, sine non peccasset, moritum fuisse; itam peccatum ejus neminem, nisi solum nocuisse ipsam; et post hominem per liberum arbitrium, tamquam per se sibi sufficiens, implere quod vellet, vel etiam meritis operum u Deo gratiam unicuique dari; libertatem naturalem esse bonum, nec in ea esse quod peccat; et parvum peccatorum alios non trahere originale peccatum, neque perituros a vita æterna, si sine sacramento baptisati et hac vita migraverint.*

Notandum vero, totidem quæstiones recentissime aliquando curiosos Hilarij Syracusanum (*Epist. 136*), Paulinij diaconi (*Lib. de Gest. c. 11*), Mariani Mercatoris (*Præf. l. Subnot.*), nec unquam meminisse quartæ de libidine, an sit superiora peccatum, et anrum in ea sit quod peccat; inter hæc de quæstione disputatum per se non videri, sed ex peccato.

sione tantum, priusquam Julianus causam Pelagianam defendendam susciperet.

Postea, Hypognostes nomen Pelagii atque Coelestii appellat sæpe, nusquam Juliani, cum tamen post damnationem Pelagianorum, aut saltem post a. 420, de questionibus peccati originalis nemo egerit, quin Juliani meminisset, veluti partium hæreticarum principis.

Adde quod auctor Hypognosticæ, etsi Pelagii, ut dictum est, Coelestiique frequenter mentionem fecerit, eos tamen non videatur directe insequi, sed singularem potius aliquem hominem, cujus modo responsiones ad argumenta catholicorum refellit, modo doctrinationes præcludit, modo calumnias respondet.

Quid quod hostis ille singularis, quem sibi committit Hypognostes, inducitur velut Coelestiana quædam persona, quæ et longe plura de Coelestiano errore disputet quam de Pelagiano, et ex questionibus quinque, unquam de gratia, quatuor de peccato originali proponat, immo et proferat eadem sere omnia quæ Julianus, Coelestii in primis addictus, sæpe in libris asserere solet.

Deinde, quæstiones singulas longe aliter solvit Hypognostes quam vel Augustinus, vel Mercator: nam ut alia omittam longe plura, locum hunc Sapientiarum, *Deus mortem non fecit* (Sap. 1, 13), vehementer urget adversus naturalem Adæ mortalitatem; quem tamen auctores illi duo breviter persringunt, quasi magnum ibi præsidium causæ non ponant.

Deinde, crebra quidem adhibet Scripturæ testimonia, sed desumpta tum ex translatione veteris Testamenti, quam Hieronymus ex Hebræo accuravit; tum ex Evangelii lectione, quam idem Hieronymus, Damasi rogatus, recognovit. Id unum exempli sufficit, psalmi. cxxv: *Convertere, anima mea, in requiem tuam, quia Dominus benefecit mihi. Quoniam eripuit animam meam de morte, oculos meos a lacrymis, pedes meos a lapsu; placebo Domino in regione vivorum.* Hæc aliter leguntur apud Augustinum: *Convertere, anima mea, in requiem tuam, quia Dominus benefecit tui. Quoniam eripuit animam meam a morte, oculos meos a lacrymis, pedes meos a lapsu. Placebo in conspectu Domini, in regione vivorum.*

Deinde, nullius Patris testimonium adhibet; sed sola pugnat vel Scripturæ auctoritate, vel rationibus: cum tamen nullus fere de rebus istis scripserit tunc temporis, quin contra novitatem erroris Patres adduxerit, tamquam sacros antiquæ fidei testes.

Deinde, nullius meminit, aut synodi, aut summi Pontificis, cujus sententia damnati sint errores quos impugnat; quibus post Pelagii Coelestiique condemnationem ab Ecclesia, id est, post a. 418, nemo scripserit ea de causa qui religioni non duxerit tantum præjudicium silere.

Deinde, inæqualem servat orationis modum: nihil illo quandoque grandius, nihil mot humilior. Quam grandis sunt ista (In fin. præf.): *O malum dogma, quod pacis inimicus invenit! o dogma, per quod scinditur matris unitas Ecclesie! a regemeralis! o dogma, quod sub nomine Christi evertere et mutare nititur Christi fundamenta! o dogma, cui nefanda sunt nomina mille, mille nocendi artes! arma contra legem datus ea lege; impugnat Evangelium ex Evangelio, pugnant et in sui perniciem; de veris mendacia fingit, provocat ad mentium veritatem. Sed hæc sunt tibi pœna, quæ inordinatè proferens putat esse victoriam, ut in eis, quod scriptum est, impleatur: Per quæ quis peccat, per hæc et torquetur* (Sap. xi, 17).

Quam humiliter dicit (Ibid.): *Abbreviatum hunc sacerdotibus curari: quæ si quis legere voluerit, non admodum mediocritatem contempletur, sed fidei rationem; et si placet, ad Deum, qui docet hominem scientiam, gratias referat. Si quæ vero sunt in quibus nolentes orthodoxis, si tamen aliqua sint corrigenda, intuitu adhibitis, Deo iudice, corrigat, sed is cui sensus est*

catholicus corrigendi. Si autem nihil sceleris vel invidiosus fuerit, vitare: quæ sana sunt non præstat.

Quam vehementer amplificatio hæc est in libidinibus laudatores (Lib. iv, Hypog. sub fin.): *Audite breviter non breviter, sed crimine ingentia, caloribus vestri amantissimi opera, quibus in illicitum coire præcipitur hebetata corda mortalium; et crubescite et conticescite tandem. Isto calore succensus, et turpiter illectus, nonnumquam pater inclinatur filiam, et operatur incestum; filius etiam patris torum maculat, cum matris vel novercæ aliquando miscetur; in sororem fratrem cupidine ductus incurrit, et cognatum non erubescit opprimere; virgo licentiam non sustinet nuptiarum, sed stuprum tempore concupiscit illicito. Maritus minime contentus licitis uxoris amplexibus, uteros contaminat alienos. Similiter et uxor timetor proprii mariti cubilis, adulterino amore uxoris torum occupat alienæ. Quid de ruina aliquantorum servorum Dei, et sacrarum virginum dicam, quæ hæc tempestate naufragia patiuntur? quid de diversis immunditiis, in quibus earum auctorem ipsum sibi puto pro vobis diabolum displicere? Ecce calor ille amantissimus vester, in quas ignominiarum sordes humanus ire illicet et præcipitat mentes? Ecce quam illuvium etiam in sanctis Chrisi membris fuisse, dicere non tremuistis? Ecce cujus absentitatis et turpitudinis estis acerrimi laudatores, impudentissimi defensores, et, si non fallor, cum adhuc non displicet, forsitan et factores.*

Quam lenis e contrario, quamque abjecta et humilis disputatio! Solet dici, ut præfatus sum, o plurimis, dum aliquid despicitur, aut pro parvo aestimatur, vel certe quod penitus non sit: Nihil est. Cum ergo dicimus, nihil, nomen insubstantiale nominamus; cum vero addimus, est, rem significamus. Cur ergo nomen insubstantiale, id est, tamquam vere aliquid sit, dicimus, addendo, est? omne entis quod dicimus, est, esse aliquid aestimamus; tamen cum aliquotiens dicimus, nihil est, pro consuetudine locutionis addimus, est, ad nihil, cum nomen tantum sit nihil, et non res (Lib. i Hypog. sub fin.).

Deinde, vocibus vitur peregrinis, insolentibus, atque etiam barbaris, cujusmodi sunt, *præplesiis, exsulatus, desolatus gratia, refellit, repedare*, etc.

Postremo, sextus liber videtur potest aut supposititius, aut saltem additius, siquidem in eo mentio fit sexti articuli, quamvis in præfatione quinquæ tantum propositi sint. Et certe quintus liber, qui articulo quinto respondet, hæc habet clausulam, quæ totius operis dici potest absolutio: *Nos vero anathematizantes vos, Paulam, in quo locutus est Christus, auscultamus predicantem, et sequimur, qui unum corpus et unum spiritum esse dixit Ecclesia catholica in Christo, unam fidem, unum baptismum, unum Deum patrem omnium, qui super omnes, et per omnia, et in omnibus nobis* (Hypog. lib. v in fine).

Adde quod liber ille sextus invenitur aliquando in codicibus tum manuscriptis, tum impressis, seiphetus ab aliis quinque. Solus certe erat in codice Kenigii Lugdunensis causantis hæc præfatione carere hypognosticum, quem observa singulari numero appellari. Visus est a me non semel ab iisdem separatus in antiqua editione opusculorum quorundam de gratia. Solum sunt priores quinque in manuscripto codice bibliothecæ sancti Victoris ad muros urbis Parisiensis; nullusque dabit, quin aliis in codicibus perinde res ut plurimum habeat.

Ex his animadversionibus concludi posse arbitror, primam, Hypognostis adversarium non esse alium a Foliano Eclanensi episcopo, quem nemo nescit Coelestianum in primis fuisse, libidinis tamquam naturalis huius laudatorem, fidei, quæ creditur peccatum originale, professum impugnatorem, qui de gratia non nisi per transannam dixerit; et ea omnia, si erudimus Augustino, lactare solitus sit, quæ adversarius Hypognostis addidit. Cur ergo appellatus non est de nomine? Constabit ratio, ubi actum fuerit de temporis conscripti operis.

Secundum, opus hoc scriptum esse post iudicium Zosimi factum ann. 418, sed ante manifestam Juliani de sua sede ejectionem, quæ contigit circiter ann. 420. Tempus ejectione prius clare satis eloquitur ipsummet de Juliano nomine scriptum, at tempus iudicio posteriori significat hæc verba (*In præf.*): *Contra Pelagianos et Cælestianos hæreticos, quos Dominus tales futuros suo viro ante constitutionem mundi præscivit, et exortos in mundo iudicio justo damnavit, sermo nobis est respondendi.* Quid enim tunc Julianus inolitus non est, ut iudicium retractari faceret? Quid non causatus adversus catholicam Zosimi definitionem?

Atque hæc causa fuit cor taceretur in libris Hypognosticis Juliani nomen, ne animus episcopi exacerbaretur, qui cum nendum deiecius esset de sede, speim faceret revertendi ad fidem, quam sub Innocentio ordinatore suo professus erat; quamquam et ista quoque silentii causa esse potuit, quod ut Sixti nominum Julianus, dum inveheretur in catholicos, ita et Sixtus, cum Pelagianos insectaretur, Juliani nomini pepercerit, timore tamen Julianum, charitate Sixtum impellente. Sic enim Juliano Augustinus: *Nescio quæ etiam, inquit (Lib. vi contra Jul. cap. 4), quasi desertores dogmatis vestri, ad fidem catholicam conversos arguis vel revertis: quæ tamen significasti ita loquere, ut eorum nomina aspernare non auderes.* Quo ex loco, qui procul ab his de Sixto debet intelligi, non obscure colligitur, presbyterum hunc cum Pelagianis aliquando sensisse.

Tertium, opus hoc ab uno aliquo nobilium fidei defensorum elucubratum fuisse: nullo certe, si ratio doctrinæ habeatur, indignum est. Pugnabant vero ea tempestate Hieronymus, Augustinus, Paulinus uterque, id est, episcopus et diaconus, Orosius, Mercator, Zosimus pontifex, Sixtus presbyter Romanus, et Afrorum forte quidam, ut Aurelius, Alipius, et auctor sive librorum de vocatione gentium, sive epistolæ ad Demetriadem Prospero tributa.

Quartum, elucubratura non fuisse ab Hieronymo, nam tunc temporis scribere desierat de questionibus, præ summa senectute; res Juliani, ne auditu quidem, noverat; usus fuisse Latiniore dictione; de synodis non siluisset, quas in epistola etiam brevissima tacere non potuit; de Augustino non omisisset dicere, quem in tertio dialogo tam magnifice, post unicum opus lectum, laudibus extollit: aliquid more suo eruditionis aspersisset: denique habuisset orationem non desultoriam, ut Hypognostes, sed æquabilem, ut solet.

Quantum, abjudicari pariter Paulino episcopo Nolano, parim propter aliquot rationum allatarum; partim quia de questionibus non scripsit, scripturus utique, et Latinius, et æquabilis, si tentasset. Deinde res Juliani vix habuit perspectas, cum ne Pelagianam quidem satis sciret, etsi Pelagii amicus: unde indignum erudiri ab Augustino, ne errorum sibi persuaderi permitteret, vel a Pelagio per litteras, cum facilis esset decipi specie pietatis, vel ab obstinatis non tam Pelagii, quam prævi dogmatis, defensoribus, quos Nolæ patielatur, impotens irasci etiam improbis. Denique popularis opinio de libro Paulini adversus Pelagianos, ortum duxit ab errore hominis qui argumentum epistolæ 106 (*Nunc 186*), Augustini ad Paulinum præfixit. Sumpsit enim epistoiam ad Severum Sulpitium, eamque brevissimam, pro libro, et sententiam, quam Augustinus laudatam in Pelagianos argumentatur, in eisdem a Paulino dictam putavit, quamvis prolata sit a viro sancto et sui despicientissimo, eo tantum fine, ut depingens animæ suæ formam, quam credebat miserabilem, illuderet urbane amico, qui depictam vultus speciem mitti sibi postulasset.

Sextum, neque etiam posse tribui Aurelio et Alipio Africanis, qui etsi fortiter steterim pro causa fidei adversus inimicos crucis Christi, ille habendis synodis, iste obeundis legationibus, nihil tamen feruntur scripsisse, præter epistolas; in quibus tamen ita elu-

cet ingenium, doctrina, et stylus Augustini, ut illius non immerito dici possint. Deinde locus Orosii, ex quo quispiam concluderet utrumque, Aurelium contra Pelagium scripsisse: *Qui sunt, inquit (Apolog. c. 1), columnæ et firmamenta Ecclesiæ catholicæ, Aurelius, Augustinus et Hieronymus, multa jam adversus hanc nefariam hæresim absque designatione nominum hæreticorum scriptis probatissimis ediderunt, etc.*, pertinet ad tempora longe priora, quippe ipsam quoque synodum Diopolitanam præcedentis.

Nescio, utrum Rivius satis attenderit ad hunc locum, cum scriberet (*In Vita S. Augustini*), ex eo nobis primum innotescere prænomen Aurelii Augustini fuisse: Carthaginensis enim episcopus eo loci Augustino et Hieronymo accensetur, ut tribus vita functis defensoribus fidei, Cypriano, Hilario, et Ambrosio, totidem vivæ responderent Ecclesiæ columnæ.

Septimum, auctorem sive librorum de Vocatione gentium, sive epistolæ ad Demetriadem Prospero tributa, longe ab Hypognoste diversum esse, Latinitatis, styli, opinionumque dissensione; uterque enim purioris est dictionis, grandioris orationis, et mitioris in parvulis sententiæ.

Octavum denique, cum restet inquirendum de Augustino, Paulino diacono, Mercatore, Zosimo papa, et Sixto, de Zosimo facile esse ex eo ipso in parte negantem sentire, ex quo præiudicium aliquod sumi posset, nimirum ex Mercatoris verbis (*Commonit. cap. 1, num. 6*): *Cælestius ob hoc a beate memoria prædicto Zosimo episcopo scriptis amplissimis vel longissimis perdamnatus est, in quibus et ipsa capitula, de quibus accusatus fuerat, continentur, et omnis causa tam de Cælestio suprascripto, quam de Pelagio magistro ejus præiore videtur esse narrata, etc.* Quæ enim prolixissima scripta dicuntur a Zosimo in universum orbem missa, continebant certe prædicta capitula, id est, excerpta ex libris Pelagii, quæ Mercator refert; at nullam ejusmodi excerptum in libris Hypognosticon continetur. Superest igitur inquirendum de quatuor reliquis, Augustino, Paulino diacono, Mercatore, et Sixto presbytero Romano.

Nono certe sæculo indubitatum erat, libros Hypognosticon esse Augustini, donec orta contentio est Hincmarum inter et Remigium Lugdunensium. Nam cum Gothescalcus libros illos laudasset, velut apertos gratiam inter et liberum arbitrium iudices, eosdem Hincmarus adhibuit, ut Prædestinationam Gothescalci hæresim confutaret.

Hincmarum arguit Remigius Lugdunensis, et libros, quibus se sentiebat graviter urgeri, suppositos dixit Augustino. Dictum ex eo conficere sibi videbatur, quod neque in Retractionibus censeantur, neque in indiculo Possidii. Quod præfatione careant, qua docet Augustinus suo more, cuius impulsu, vel quam ob causam ad scribendum accesserit (*Lib. d. trib. epist. cap. 35*). Quod argumentum toties aliis in libris tractatum nullo operæ pretio retractatum fuisset. Quod sermo ab Augustiniano differat. Quod dissona sit doctrina, nec in ipsis modesta Augustini eluceat. Quod ex translatione Hieronymi testimonia Scripturæ proferantur, cum versione communi antiqua Augustinus uti esset solitus.

Addebat Remigius, videri sibi opus hoc, non parvo spatio post obitum Augustini, ab aliquo scriptum, nova postmodum Pelagianorum insurgente calumnia, velut, per prædestinationem reproborum ad interitum, doceret Ecclesia, a Deo, sua prædestinatione, necessitatem imponi hominibus in suis impietatibus permanendi, et in æternum pereundi: fronti vero nomen Augustini præfixum, quia magna ex parte ipsius sensus brevi hocce opusculo quasi in unum collegisset auctor; aliquos autem, cum id satis non intelligerent, existimasse, opus ipsum ab Augustino elaboratum, tanquam ὑπομνηματῶν seu commentiorum.

Remigio Hincmarus respondit, fidemque publicam, et pene communem, qua fretus, ex hisce libris ab adversario receptis (*Lib. de Prædest.*), testimonia

adhibuerat, tneri conatus est, sed argumentis sane non optimis, ut neque validissimis oppugnabatur. Contendit enim, Augustinum, primum, scripsisse libros Hypognoſticon, saltem sextum, ne cred-retur tradita prædestinationis in bonum doctrina, qua funditus Pelagianismum cum suis reliquiis, evertet, et, asserere prædestinationem hominum in malum, quæ infanda quædam blasphemia est. Deinde, suscepisse hunc laborem sub finem vitæ, quo tempore ex libris suis male intellectis videbat Prædestinationam hæresim oriri. Denique, pluribus in locis mentionem fecisse operis ad Prosperum et Hilarium missi. Ex hac Remigii Hincmarique contentione certo constat, libros de quibus agitur, ante nonum sæculum Augustino communiter tributos fuisse. Quo vero tempore tribui ceperint, incertum est, nisi quod diuturnum esse oportuit, cum omnes codices ita ferrent, nec infelicia ierit Remigius, quin ita vulgo crederetur, ac putabat Hincmarus: nam popularis credulitatis causas quaesivit paulo accuratius.

Cum Remigio sensit Erasmus, et inde cenuram ejusmodi inussit operi (*In censura libris præfixa*); hoc opus non esse Augustini. Primum illud arguit, quod cum sit justis voluminis, non commemoratur in Retractionibus. Deinde titulus insolens *Ἰππογνοστικῶν*, quasi dicas Subnotationum: neque enim solet ille titulus Græcos indere suis libris, multo minus eos qui non indicant argumentum. Postremo nec stylus per omnia congruit, licet hominis eruditi (scundique videatur. Clamor plus habet, solidæ argumentationis minus quam Augustinus. Videtur fuisse quispiam qui quæ sparsim ab Augustino diserta sunt contra Pelagianos, studuerit in unum contrahere.

Ego quidem, in adjudicandis Augustino quinque hisce libris, assentior libens Remigio atque Erasmo: censeo tamen revocari debere ad examen, quæ a tribus istis hominibus adhibentur ad suam sententiam stabilendam; ne aut falsis verum juyari, aut Hincmarus, magnæ vir auctoritatis, indicta causa, damnari videatur.

Atque ut inde exordium ducam, nihil præjudicat Hincmari sententiæ, quod Augustinus non meminerit hujusce operis suis in Retractionibus: quam multa enim alia prætermisit! Non meminit certe librorum de Prædestinatione sanctorum, et de Bono perseverantiæ, et de Perfectione justitiæ: illos tamen quos neget veros ac germanos fetus tanti parentis, sed jam senis? Diceret ergo aliquis eandem sortem actos esse Hypognoſticos, quippe natu æquales, et si credimus Hincmaro, post Retractiones editos.

At, inquit Remigius cum Erasmo, carent præfatione, quæ auctor scribendi causas afferat, quod solet Augustinus; immo habent, eamque prolississimam, quam oportuit desiderari in codice quo usus est Remigius: nec enim alia ratione possit mendacium excusare, quod omnium oculis facile revincendum sit. Deinde quam præfationem præferant libri de Magistro, de Immortalitate animæ, etc., an idcirco laborant suspitione suppositionis?

Pergit Remigius. Nulla fit hujusce operis mentio in indice Possidii, cum tamen curiose, ut multorum annorum familiarem decebat, omnia Augustini et moverit, et recensuerit. Verum hæc ratio imbecilla per se est; nam Possidius primum fatetur se non omnia enumerasse. Deinde posset aliquis a Possidio recensitum contendere: nam in omnibus editis indicibus leguntur hæc verba, *liber unus contra quæstiones Pelagianistarum*. Quis enim unus ille liber? Nullus certe eorum, qui vel septimo tomo, vel supplemento continentur, cum suo singulari nomine appellentur in indice, et unus ille insuper. Æstimet viri docti hujusce argumenti pondus, et conjiciant, si quid valent, si ea re, quæ me profecto lætat, atque etiam cruciat, nisi forte vera sit conjectura postmodum afferenda.

Addit Erasmus, solitum non esse Augustinum suis operibus Græcum nomen imponere, præsertim quod

non explicet argumenti qualitates. Mentem absque dubio Erasmus, cum ita scriberet, non intrudebat, vel in librum de Fide, Spe et Charitate ad Laurentium, quem *Enchiridion* Augustinus dixit; vel in tractatus ad populum, quas *Homilias* vocavit: quæ dicitur nomen, nisi fallor, Græca sunt. Deinde operis argumentum satis explicari nomine *Hypognoſticon*, Erasmus ipse abunde probat, cum subnotationes interpretatur, quibus nempe auctor, quæ sparsim ab Augustino diserta sunt contra Pelagianos, studuerit in unum contrahere.

Interrogat Remigius, quæ tandem necessitas Augustinum coegerit, materiam iterum versare toties antea, loquæ libris tractatam. Interroganti videri potest respondere auctor tota præfatione, adversarios nempe fidei catholicæ, dum contra regulam veritatis diabolis armis pugnare nituntur, catholicos sollicitudine repugnandi facere cautos, dum in hypocrisi vigilant nocituri, excitare catholicos dormientes, ut arrepto clypeo veritatis, falsitati eorum corde resistentes vigilent, etc. Addiderit atque, e re fuisse Augustini, scripto amoliri a se invidiam nascentem ex suis libris male intellectis Prædestinationis hæresis.

Quamquam hæc sive Erasmi argumenta nihil admodum momenti habeant ad Hincmarum refellendam, sunt tamen alia septem, quæ rem penitus efficiant. Nam inter catholica quinque Pelagianorum dogmata, recenset Hypognoſtes, quod libido sit naturale bonum; nunquam recensuit Augustinus, etiam cum de hæresibus sub finem vitæ scriberet. Aliter Hypognoſtes, aliter Augustinus prædestinationem explicat. Multum Augustinus modestia orationis, plurimum Latinitate Hypognoſtem vincit. Augustinus ex antiqua communi translatione Scripturæ testimonia profert; Hypognoſtes ex Hebraica Hieronymi. Numquam sibiisset Augustinus de Patrum traditione, et Ecclesiæ judicio ad stabilendam fidem; silet omnino Hypognoſtes. Augustinus Juliani nomen, quod alias tam frequenter appellat, hoc utique in loco non reliquisset; reliquit Hypognoſtes, quantumcumque vehementer hominem impugnet. Denique Augustinus, si modo operis auctor esset, hoc certe edidisset in lucem eo tempore quo editam re ipsa ostendimus: recensuisset ergo cum aliis ejusdem ætatis.

Crederet posset aliquis, aut saltem suspicari, id operis tribuendum Mercatori, suspicionemque firmaret his fortasse argumentis. Librum Mercator eodem titulo fecit quo Hypognoſtes: *Ἰππογνοστικῶν* enim Erasmus ipse interpretatur subnotationes; nec incredibile est, hominem Græcæ linguæ in paucis peritum operi suo Græcum nomen dedisse. Deinde eodem tempore uterque auctor vixit, nec videtur Mercator, cum catholicæ fidei defendendæ tam ardentem studeret, a scribendo vacasse quamdiu ferrent quæstiones de quibus sollicitè Augustinum consuluit. Accedit quod idem utriusque fuerit erga Julianum odium, idem erga Augustinum animus. Eadem fere utriusque Latinitas, parum nempe castigata. Utrique placent insolentes et peregrinæ voces: utriusque exclamaciones crebræ, et aliæ orationis paulo vehementioris figuræ. Ambo denique Pelagianis vitæ turpitudinem aperte exprobrant, aculeatis sane ac pene iacundis verbis. Legendum super hæc re caput 4 et 3 Subnotationum, ubi Mercator domestica Juliani propudria reteggit. Hypognoſtes (*Lib. IV*): *Inpudenti fronte lascivientis libidinis motum, sic procaci lingua laudatis in publico ut cunctis pateat quid a vobis geratur in secreto, si tamen, quæ laudare publice non pudeat, eligant vel secretum. Et postea: Pergite adhuc per campos loquacitatis vestræ, quæ tantæ turpitudinis calorem laudare non erubescitis, et clamate, secundum consuetudinem vestram dicentes: Libido calor bonus est genitalis, nec est in ea quod pudeat, quia si malum esse dicitur, nuptiæ jam damnabuntur; sine illa enim non poterit proles existere. Ex hoc advertant dilectæ vestræ castissimi expugnatores, quantumlibet, quod tantum laudare de-*

leat; qui non libet, cur suadatis, ut libeat, et castitas expugnetur a vobis? cur bonum prædicatis, quod in vobis aduersum esse sentitis? Rogo, erubescite. Nemo unquam quod sibi est inuicium, bonum dicere delectatur, et laudum præconis adornare. Falluntini prorsus, et fallitis, immo decepti estis, et decipitis. Non est iste ceter bonus, nec genialis in bonis genitalibus membris, quæ serauit Deus; sed malus, ut cepe dictum est, exsistere diabolo, præcedente peccato. Isto calore, rigos mentis retrici ad illicita non dissol. eratur, non a vobis tam licite laudaretur.

Verum, ut in his quæ dicta sunt, Hypogonistes et Mercator conueniant, quod tamen in dubium, nec immerito, vocauerit, inquirunt: certa in translatione Scripturæ disentiunt, quod omnino capitale est, ubi de scriptoribus ecclesiasticis agitur. Unus de multis locus Pauli (1 Cor. xi. 54) sufficiat. Hypogonistes. Absorpta est mors in victoria, ubi est, mors, victoria tua? ubi est, mors, simulacrum? Mercator. Absorpta est mors in victoria? ubi est, mors, uolens tuus? ubi est, mors, contentio tua? Abimile quid Hypogonistes operari ubique passim protoplasti, ut affectus uideri possit, ausque reperitur apud Mercatorem, nisi forte cum Græcæ interpretationis est. Denique, vix quisquam Mercator scripsit, vel de gratia Christi vel de libidinis naturalis bono, vel de libero arbitrio, cum tam occasione scribendi sæpius se dederit; plura Hypogonistes libro tertio et quarto, immo et sexto, si lucem habeat eundem cum prioribus uolorem.

Paulini diaconi duo tantum habemus opera, vitæ sancti Ambrosii, et libellum in causa Cœlestii missum ad Zosimum papam. Ex neutro licet concludere quidquam in rem nostram, cum utrumque in argumento longe discrepante versetur. Vix certa Ambrosii stylo plurimum differt ab Hypogonisticis, et libellus videtur esse hominis aptioris ad contentiuonem fori quam ad tractationem questionis de fide.

Adde quod Paulino nihil negotii cum Juliano fuit, sed cum Cœlestino tantum; si vero fuisset aliquid, non siluisset utique de Patribus, sedisque apostolicæ iudicis, et aliis synodis, quandoquidem in libello, quævis exigua, tam magnifice omnium uenerunt, tam copiose. Contra quæ etiam, inquit, magister suus litigit Pelagius, qui illa ipsa damnauit in iudicio Orientali, quæ iste in sedis apostolicæ cætu conatur astruere. Habet aduersum se etiam veteres Ecclesiarum doctores catholicos plurimos, Orientalis et Occidentalis, Africae partis et Septentrionalis, qui in libris suis illum de originali peccato, si sanari desiderat, possunt docere. Habet beatum Cyprianum martyrem, beatum Ambrosium confessorem, Gregorium Nazianzenum, beatum papam Innocentium. Habet etiam, qui in corpore sibi collocentur, si ille tamen hex nullo certumini habiles iudicat, qui certe quos sequi debeat, si vult magis recta discere quam prauæ docere. Habet, quod primum est, beatitudinem tuam, cuius illum operari obediens sententia, cum audiret, damnata. Habet postremum ipsos lactentes, quibus msereri debeat, si sibi non vult; quibus, ut verbis martyris utar, non proprii, sed aliena dimittantur peccata.

Restat opinari Sixtum presbyterum Romanum, qui Cœlestino successit in sedem apostolicam, autorem esse Hypogonisticam. Verum quia hanc primum opinionem defendimus, veluti admodum probabilem, immo pene certam, visæ sunt afferendæ, lectorumque iudicio subiiciendæ rationes, quæ in hanc sententiam non inclinantur modo me sed ferne adæquant. Ortæ sunt illæ vero ex attenda animadversione eorum, quæ totum hoc negotium spectant, quæque ut singulæ infirmari possint, saltem a contentuoso, omnes una coniunctæ, vix possunt a cordato non obtinere assensum.

Prima hæc igitur ratio me mouit. Constat, teste Augustino, Sixtum olim Pelagianis fuisse, synaque ipsi aliquandiu impendisse patrocinium, quod magnum momenti erat, non Romæ tantum, ubi rerum potiebatur, sed ubique terrarum, quo Romæ exemplum

portinabat. Id testatur Augustinus, cum fide susceptam causam aduersus ipsius inimicos Sixto gratulatur (Epist. 191). Quid gratius, inquit, tibi vel audiri potest, quam gratiæ Dei tam pulchra defensio aduersus inimicos ejus, ex ore ejus qui eorundem inimicorum magno momenti patrocinium ante iactabatur. Et alio in loco (Epi i. 19): Fatendum est charitatem in tristis erantur animo nimis, cum fama iactaret, inimicos Christianæ gratiæ te faveret. Sed ut hæc gratiam de nostris cordibus tergetur, primo te priorem anathematis eis in populo frequentissimo pronuntiasse, eadem famam non tacuit. Deinde cum literis apostolicæ sedis, etc.

Secunda. Impenso huic Pelagianis patrocinio, datum momentum, quantum memorat Augustinus, tria præcipue iactabant, nomen Sixti doctrina celebre: natus quod gerebat, deceydit populum de rebus fidei: et potestas qua totam fore Ecclesiam Zosimi auctoritate regelat. Hæc tria docet aperie Augustinus; in utraque ad Sixtum epistola.

Partim cum scribit (Epist. 194), Sixti literis eodem ipsam Romæ Ecclesiæ locuti. Nunc vero, cum apertius et solius, quid de illo dogmate contraque sentire, ut litteris tuis fides ipsa noscum Romanæ Ecclesiæ loqueretur. Cui potissimum beatus apostolus Paulus, de gratia Dei per Jesum Christum Dominum nostrum, multa et multipliciter est locutus, etc.

Partim cum ad Sixtum refert de omnibus (Epist. 191), velut ad rerum moderatorem. Quapropter, domine venerabilis, et in Christi charitate suspicandæ sanctæ fratres, quamvis optima facias, cum de hac re scribis ad fratres, apud quos se illi de tua solent effere amicitia; tamen hæc cura major tibi restat, ut non solum salubri severitate plectantur, qui errorem illum Christiano infestissimum nomen audenti garri e libris, sed etiam ii diligentissime caveantur vigilantia pastorali, propter infirmiores et simpliciores Dominicæ oues, qui eum pressius quidem atque timidius, sed tamen inensurrare non cessant, penetrantes domos, sicut ait Apostolus, et cætera quæ sequuntur, exercitate impie facientes; nec illi negligendi sunt, qui usque ad profundum silentium suppressum timore quod sentiant, sed tamen eandem peruersitatem sentire non desinunt. Nonnulli quippe eorum, antequam ista pestilentia manifestissimo etiam sedis apostolicæ iudicio damnaretur, vobis innotescere potuerunt, quos nunc repente religione perspicimus. Nec utrum sanali sint, sciri potest, nisi cum non solum dogmata illa falsa tacerint, verum etiam illis vera contraria, eo quo illa solent studio, defensorerint, qui tamen lenius profecto sunt tractandi. Quis enim eos terredi opus est, quos satis terribis ipse iacturnitus monstrat? Nec ideo tamquam sani præterendum sunt diligentia medicinarum, quorum vulnus in abdite est. Etsi enim terredi non sunt, tamen docendi sunt et quantum existimo facilius possunt, dum in eis timor veritatis doctorem adiuuat veritatis, ut opitulante Domino, gratia ejus intellecta atque dilecta, etiam loquendo expugnet quod jam loqui non audent.

Partim etiam, cum narrat (Epist. 191), ab eo literas cum apostolicis ad Aurelium Africæ primum ita datas, ut idem perlator foret Sixti literarum, qui tractatæ summi pontificis, Leo acolytus. Si enim brevissimam epistolam tuam, quam de hac ipsa re ad beatissimum senem Aurelium, per Leonem acolythum direxisti, exultanti alacritate descripsimus, et quibus poterimus magna studio, legemus; ubi nobis exposuisti, quid de illa perniciosissimo dogmate, vel quid contra de gratia Dei, quam pusillis magnæque largitur, cui est illud inimicissimum, sentias; quoniam nos putas ista tua proliziora scripta, vel excussatione legisse, vel cura, ut legantur, quibus valueris aliis obtulisse, atque ad nos quibus valueris offerre.

Partim denique, cum presbyterum hortatur ad docendos pastorali cura, quos satis hactenus terrore potentia; (cumque ei auctori tribuit quæ summi pontificis nomine gesta fuerant (Epist. 194). Atque modo diuinus tecum sermocinamus, admodumque ut docendis instes, quibus terendis satis, quos non conueniens, in-

Sunt enim quidam qui iustissime damnatas A impietates adhuc liberius defendendas putant; et syn- occul- tibus penetrant domos, et quod in aperto jam clamare metuant, in secreto seminare non quiescant. Sunt autem qui omnino siluerunt, magno timore compressi, sed adhuc in corde retinent, quod ore jam proferre non audent: qui tamen esse possunt fratribus, ex priore ipsius dogmatis defensione, nolissimos. Proinde alii veteris coercendi, alii vigilantius investigandi, alii tractandi quidem lenius, sed non segnus sunt docendi; ut si non timeantur, ne perdant; non tamen negligantur, ne pereant.

Tertia ratio fuit ejusmodi. Sixtus ad tria Ecclesie Africane columnina dedit litteras breves ad Aurelium, prolixiores ad Alipium atque Augustinum, quibus studuit, et a se amoliri invidiam præstitionis hæreticis favoris, et expurgare suspitionem consensionis, et famam suam absolvere apud catholicos, et ora occludere Pelagianis de sua se amicitia effluentibus. Deinde cum litteris apostolicæ sedis de illorum damnatione ad Africam missis, tuæ quoque litteræ ad venerabilem senem Aurelium consecutæ sunt, quæ immixti breves erant, tam tamen vigorem adversus eorum errorem satis indicabant (Aug. epist. 191).

Quarta. In prælixioribus litteris continebatur de- fensio gratiæ Dei adversus inimicos ejus, præclara illa quidem, sed nondum tamen visa Augustino de- cetero summi pontificis quasi vicarium: unde licet Sixti litteras præ gaudio sanctus episcopus omnibus ostentaret, veluti catholicam professionem viri nobilissimi, exponens (Epist. 191), quid sentiret de perniciosissimo dogmate, vel quid contra, de gratiæ Dei, quam pusillis magnisque largitur. Aperienda nihilominus ipsi adhuc potavit abditissimum prædestinationis mysterium, ut quas Pelagianorum quæstiones Sixtus in litteris passerat, quasi subdificiles, eas inde solvere posset facile, post explicatam Scripturarum intelligentiam. Id totum Augustinus ingeniose prædenterque, ne dicam artificiosè, præstitit, ut dum validis rationibus ostendit quanto jure victi sint, Sixti opera, damnatione hæretici, victori callide subministraret arma, quibus absolveret omni ex parte victoriam; nec enim perfecta dici merito poterat, quamdiu illam dedisse hostis fuga potius, jurisque forma, quam vel doctriam judicium, vel victoriarum assensio videretur. Non segnius, inquit, sunt docendi, ut si non timeantur, ne perdant; non tamen negligantur, ne pereant: quod enim putant auferri sibi liberum arbitrium, si nec ipsam bonam voluntatem, sine adjutorio Dei, hominem habere consenserint; et cætera, quibus solvit Pelagianorum quæstiones.

Quinta, monitus est ab Augustino Sixtus, et acriter quidem, licet sub aliena persona, non facere satis officio, qui cum prius errorem Pelagii vehementius defendisset, ipsum quidem postea damnaret; non tamen impenderet tantum studium in asserenda veritate cognita, quantum prius in propuganda falsitate. Nonnulli eorum, antequam ista pestilentia manifestissima etiam sedis apostolicæ judicio damnaretur, vobis innotescere potuerunt, quos nunc repente reticuisse perapiciis: nec utrum sanati sint sciri potest, nisi cum non solum dogmata illa falsa tacuerint, verum etiam illis veris contraria eo quo illa solent studio defensusserint. (Aug. ep. 191). Quibus verbis procul dubio vir sanctissimus ipsammet Sixtum alieno nomine, vel unum, vel potissimum convenit, nempeque ut quoniam non favore tantum, sed sermonibus etiam, immo et scriptis errorem jurerat, eum nunc non verbo solum et anatheate, sed tractatibus quodque libri que expugnaret: neque enim aliter, quod alibi docet, impleri posse illud Apostoli, longe latius patens quam verba per se significant: Sicut exhibitis membra servire immunditiæ et iniquitati ad iniquitatem; ita nunc exhibitis membra vestra servire justitiæ in sanctificationem (Rom. vi, 19).

Hæc opinio alte insederat animo Augustini, neque tunc primum venerat ipsi in mentem, cum scriberet

Sixto. Cum enim suspectam haberet Pelagii, ut erat revera doli mali plena, purgationem Dionysii factam; Pelagius, ait (Lib. de Gestis I. a. m. cap. 29), de quorumlibet sanctorum amicitia se jactaverit, quorumlibet de suis laudibus litteras legerit, quælibet purgationis suæ gesta protulerit, nisi ea quæ contra Dei gratiam, qua vocatur et justificamur, posuisset in suis libris idoneorum testium fide probatur confessus anothetaverit, ac demum contra hæc ipsa scripserit et disputaverit, nequaquam his quibus plenius notus est videbitur esse correctus.

Sexta, Sixtum juisse scriptis Pelagianum errorem, inde mihi persuasi, quod libri tres de Divitiis, de Operibus Fidei, et Castitate, a Salvatore Salonio ante annos fere centum et bibliotheca Vaticana in lucem editi, non tantum Sixti nostri sint, quod, præter fidem antiquorum codicum, probat Salonius, sed etiam Pelagianos errores contineant, quod eruditum jamdudum advertierunt.

Scio equidem libros istos Sixto abjudicari a Barentio; scio et a Bellarmino et ab aliis Salonii iudicium veterumque codicum testimonium rejici; sed cur id fieret, id unum causæ hactenus allatum est, quod errores Pelagianos continerent. Sed quid inde consequens? Quasi vero religionis sit opinari ab homine in summum pontificatum aliquando evecto scriptum quiddam olim, quod ipse postea damnaverit, et ab omnibus damnandam curaverit, longe antea quam in sedem apostolicam apicemque calumnie veritatis ascenderet? An non Augustinus ipse, priusquam episcopus fieret, secutus est errorem quem postea in Massiliensibus damnavit?

Septima, videtur ergo Sixtus, posteaquam ab Augustino, et amice monitus est, et plane eruditus, libros scripsisse, quibus partim officio pareret, omnibusque clarum faceret quam procul abesset a pristinis erroribus; partim Julianum, quem totius agminis ducem factum sciret, unum pro cunctis, tæcto licet nomine, oppugnet; partim quoque tractatam Zosimi, quæ ipsius impulsu, et forte manu, atque etiam opera confecta fuerat, adjunctis velut commentariis, probaret; partim denique præ epistolis Zosimi nomine in gratiam Cælestii Pelagii scriptis in Africam, non tantum satisfaceret per litteras ad Aurelium Alipiumque et Augustinum datas, sed additis etiam libris, quidquid peccatum fuerat cumulatim corrigeret. Quæ vero de causa dixerim epistolas Zosimi ad Afros compositas fuisse a Sixto, mox aperiam, ubi ventum fuerit ad examen stygii quo libri Hypognoticæ scripti sunt.

Quos autem libros Sixtus scripsit, plane sentio esse Hypognoticos: quam opinionem ut persuadere pergam, nota, lector, Hypognotem; quod mirum fortasse cuiquam videatur, imò feci-se initium libri, ubi Augustinus finem fecit epistolæ prolixioris ad Sixtum (Epist. 194), quasi quod verbo silet, factodiceret, se monitis Augustini parere, eunusque præeuntem sequi, et librum epistolæ canonum edere. Si qua illos alia, inquit Augustinus (Ibid.), excogitare adversus fidem catholicam scieritis, et quæcumque adversus eos, ne domitici gregis infirma devastent, vos quoque fidei et plane pastorum dilectionis discretis, nota facite nobis. Hæreticorum quippe inquietudine, ut Scripturas vigilantius perscrutemur, unde ne ovili Christi nocent eis possit occurrere, tamquam de somno ignavia nostræ excitatio industria: ita per multiplicem gratiam Salvatoris etiam quod inimicus in pernicitem machinatur Deus convertit in adiutorium. Hypognotes (In præf. lib. Hypog.). Adversarii fidei catholice, dum contra regulam veritatis diabolici armis pugnare nituntur, nos sollicitudine respondendi faciunt cautiores; se vero decipiunt, antequam nostrorum valeant aliquem vulnerare: cum enim cæci evincunt thesauros fidei concertant, spe fidei vacuati, faciunt plenitudinem fidei Ecclesie, opitulante Dei gratia, gloriari; et dum in hypocrisis vigilant nociturus de quibus propterea dictum esse puto per prophetam: Abusus est

remans ob oculis eorum, non enim dormiunt, nisi male fecerint (Prov. iv. 16); nos quodammodo excitant dormientes, ut accepto clypeo veritatis, falsitati eorum corde resistente, vigilemus, evangelica tuba nostris auribus insonante: Vigilate et orate, ne intratis in tentationem (Marc. xiv. 38). Confidunt ergo hæretici, catholicam fidem impugnantes in virtute sua, id est, in abundantia cordis sui, gratia desolati, et in abundantia divitiarum suarum, in operibus scilicet voluntatis suæ gloriantes. Sed Deus dissipavit ossa hominum sibi placentium; confusi sunt, quia Dominus sprevit eos (Psal. lxxv. 6). Confidamus et nos resistentes eis in gratia Domini, quæ est gloria nostra, redimens nos a circumdantibus nos, et intellectum dans nobis, et instruens nos in via hæc quam ingredimur, confirmando super nos oculos suos, quia in Deo salutare nostrum, et gloria nostra, Deus auxilii nostri, et spes nostra in Deo est.

Deinde vide an non tempus, locus, argumentum, aliæque adjuncta trahant cogitantis animum in partes Sixti.

Scriptis Hypognostes eo fere tempore quo litteræ Augustini ad Sixtum perlatae sunt, siquidem id Operis compositum est anno circiter 419, et posteriores litteræ ab Augustino ad Sixtum missæ sunt, vel sub finem ann. 418, vel initio consequentis (Cap. 2 hujus dissert.).

Scriptis Romæ, quandoquidem ea vitur Scripturæ versione quæ Romæ tantum in usu tunc fuit; et iis quidem de quæstionibus quæ Ecclesiam Romanam exercebant, atque in tractoria Zosimi continebantur.

Scriptis denique contra Julianum nondum depositum, sed unum tamen de iis quos Romæ versantes Augustinus conqueritur (Epist. 194) damnatas justissime impietates adhuc liberius deservere.

Cum igitur nihil vetet quominus hi libri tribuantur Sixto, non locus, non tempus, non argumentum, non alia adjuncta; cumque tribuendos multa suadeant, admonitio Augustini, officium Sixti, conformitas prælationis Hypognosticæ cum sine epistolæ Augustini, qui Sixto ascribens acta Zosimi, non obsecrare indicat litteras Zosimi ab eodem Sixto exaratas; et ut non indicaret, eas tamen ejusdem esse auctoris cujus libri Hypognosticæ demonstrat utriusque Operis idem stylus, unus quasi spiritus, eadem sententia, et eadem pene voces, exempli gratia: Ante tribunal Christi omnes stabimus, etc. (Epist. 2 ad African.); Mecum stabit ante tribunal Christi, rationem redditurus, quisquis ille fuerit, etc. (In præf. Hypog.); verisimillimum est, si non certum, a Sixto Hypognosticos libros esse compositos.

Non me fugit, adversus ea quæ huc usque allata sunt obijci posse duo. Alterum, quod libri tres quos diximus, de Divinis, Operibus Fidei, et Castitate, non eodem stylo scripti videantur atque Hypognostici, atque hæc et Sixto alterutrum Opus abjudicandum sit, et nostræ rationis fundamentum aliquatenus labefaciendum. Alterum, quod Sixtus vix unquam purgare potuerit suspicionem propensi erga Pelagianos animi, siquidem factus etiam summus pontifex post duodecim annos dictus sit a nonnullis, et creditus a multis, Nestorio favere Pelagianorum amico; sustulisset vero penitus totam hanc suspicionem, si Opus tam vehementer contrarium edidisset.

Verum quod ad primum spectat, non diffiteor quin inter utrumque Opus præsumam aliqua sit, tum styli, tum spiritus dissimilitudo: at nemo non mihi vicissim concedet aliud esse polemicum scribendi genus, quod in Hypognosticis adhibetur; aliud didacticum, quod in aliis libris: illud vehementius, istud lenius esse oportet; nec iisdem verbis quisquam adversario irascitur quibus amicum docet: detractis porro, quæ ab argumenti natura oriuntur differentias, vix illa supererit, tum Latinitatis, tum orationis disparitas.

Jam vero alterum vix ullius est momenti. Nam

A Sixtus potuit hanc pati calumniam a quibusdam delulis arte Pelagianorum, qui cum ante damnationem se de ejus amicitia efferrent, mentiti sicut postea ipsum sibi non pugnare ex animo, sed lingua tantum, ut serviret tempori, atque averteret a capite suo imminens ab ira, cum imperatoris, tum summi pontificis, periculum.

Sic enim habendum est, Sixtum, qui post obitum Zosimi, quo pontifice nihil non poterat, a Bonifacio successore redactus esset velut in ordinem, cavere debuisset, ne apud summum pontificem Afris apprime addictum, opinione favoris erga Pelagianos, juvaret invidiam potestate pristinâ collectam, ideoque in ipsos iracundius scripsisset, nec id latuisse Pelagianarum partium duces, Julianum et Cælestium, Sixti factum perinde interpretatos; quasi rem non serio ageret: atque ita reconciliari posset aliquando, si neque interim appellaretur nomine inter oppugnandos catholicos, neque alia ratione irritaretur, sed patientius ferrentur quæ durius ipso diceret, solique Afris lacesserentur, non admodum aliunde erga Romanos, ipsamque in primis Sixtum, bene affecti propter causam Apianæ Zosimique litteras a Sixto scriptas.

Hanc conjecturam non obscure confirmant verba Augustini Julianum alloquentis (Lib. vi contra Jul. cap. 4): *Nescio, inquit, quos etiam quasi desertores dogmatis vestri ad fidem catholicam conversos arguis vel reverbos; quos tamen significasti ita te metuere, ut eorum nomina exprimere non audeas, ne forte audientes abs te sua falsa crimina, mox tibi, si non vera, certe credibiliora reponerent. Quod quidem quicumque sunt isti qui graviter sapiant, non facerent, et percerent tibi secundum Apostolum: Non reddentes maledictum pro maledicto. Istiuc enim verba Sixtum spectant, qui tunc rerum poteratur cum ista scriberentur paulo post Zosimi obitum.*

Atque hinc etiam fortasse Prosper, post relata magnifice quæ a Sixti prædecessoribus quatuor gesta fuerant contra Pelagianos: *Confidimus, inquit, protectione Dei præstandam ut quod operatus est in Innocentio, Zosimo, Bonifacio, Cælestino, operatur in Sixto, et in custodia dominici gregis hæc sit pars gloriæ huic reservata pastori, ut sicut illi lupo abegere manifestos, ita hic depellat occultos, illo auriibus suis doctissimi senis insonante sermone quo collaborantem secum hortatus est, etc.* Quæ prudens loquendi forma, orationisque callidæ modus prodit, nisi fallor, subdubitantem Prosperi animum de zelo præcessorum æquali in causa quam agebat.

Mirabile verum quispiam putet nullam fuisse factam ejusmodi librorum mentionem a veteribus: sive Sixti amicis, qualis Augustinus; sive ejusdem Operum censoribus, ut Gennadius; sive ætate paribus aut vicinis, sicut Prosper et Fulgentius.

Verum amicus fuit Hieronymi Augustinus: ubi tamen mentionem fecit, aut epistolæ ad Ctesiphontem, aut Dialogorum, quibus nihil melius contra Pelagianos editum est? Deinde recensuit quidem Gennadius Opera Sixti, sed incuriose, et quasi per transennam, quemadmodum et Opera Cælestini, attingens scilicet ea tantum quæ contra Nestorium facerent. Prosper denique totus est in suo Augustino, totus quoque Fulgentius, ut reliquorum uterque videatur oblitus; nec immerito, cum discipulos deceat esse magistri cultores.

Quid quod de Sixto et Gennadius loqui noluit, et Augustinus silere debuit; Gennadius enim solitus est auctores qui contra Pelagium aut certe contra Pelagii reliquias pugnassent, vel prætermittere silentio, quantumvis nobiles ut Hieronymum; vel invito animo memorare, ut Prosperum; vel inalignis laudibus afflicere, ut Augustinum. Ipse vero Augustinus aliter alias erga Sixtum se gessit: nam ut tunc laudaret, cum rerum potiretur Romæ, fecit temporum necessitas; ut postmodum abstineret a laudando, suasi conversio rerum ab obitu Zosimi; ut libros non ve-

hementer commendaret, in causa fuit Hypognoſtico-
rum qualitas, quibus melius quiddam proferre pote-
rat, si quando vellet de libris aduersus Pelagianos
legendis monere.

Adde quod vir tantus, quantus procul dubio fuit
Augustinus, licet omnium, quod aiebat ille, laudum
capax, nihilominus, ut erat natus in Africa, ita ad
extremam usque diem patrii nescio quid, aut veneni,
aut ingenii potius, retinere visus sit, quo solebant
Afrī sua suorumque præ alienis laudare. Equidem
non memini me legere ullum usquam ab Augustino
sponte laudatum scriptorem, præter suum Cypria-
num; laudavit alios semel ac iterum, sed cogente
necessitate, ut responderet, tum Pelagio jacenti
dogma suum auctoritate sanctorum confirmari (*Lib.
de Grat. Christi*, etc.), tum Juliano objicienti cen-
sentire secum Orientales, novamque esse peccati origi-
nalis opinionem, et recens in Africa confictam
(*Libris utriusque respon.*).

Non est omittenda sub finem conjectura, quæ etsi
levis in speciem videri queat, suo tamen revera non
caret pondere. Possidius dum recenset Augustini
Opera, meminit *libri unius aduersus quæstiones Pela-
gianistarum*: queritur quis unus ille liber. Scimus
ab Augustino scripta esse plura opuscula de quæstio-
nibus Pelagianistarum, tres nempe libros ad Mar-
cellinum, epistolam unam ad Hilarium, librum de

A Perfectione justitiæ ad Paulum et Eutropium, epi-
stolam unam ad Optatum, libros duos ad Albinam,
Pinianum et Melaniam, epistolam unam ad Paulinum,
unam quoque ad Mercatorem, libros duos ad Vale-
rium comitem: hæc et alia, quæ secunda pars tomi
septimi continet, recensentur in Indiculo, et præterea
liber unus contra Quæstiones Pelagianistarum. Nul-
lum autem novimus de Pelagianistarum quæstionibus
librum, præter Hypognoſticon, qui totus est in his
solvendis: hunc autem, ut opinor, Possidius, quia
reperit inter Augustinianos absque nomine, accensit
cæteris, eundem omnium auctorem ratus; reperit
vero, ut conijcere est, quia missus fuerat a Sixto ad
Augustinum velut ad amicum, id est, sine auctoris
nomine, quippe satis aliunde noto.

Ex hoc Possidii facto profluxisse reor popularem
errorem, quo a censoribus minus curiosis, jam inde
ab eo tempore, Opus Hypognoſticon pro Augusti-
niano habitum est.

B Id in contrarium objici posse intelligo, in codicibus
editis non unum esse librum Hypognoſticon, sed sex
numero, unus tamen libri meminisse Possidium.
Verum ipsi nec oculi objectionem diluunt, cum me-
liores manuscripti codices nullam exhibeant librorum
distinctionem, sed partes tantum eo titulo divisas,
Ad articulum primum, ad articulum secundum, etc.

DISSERTATIO VI,

IN DUAS PARTES DIVISA.

PARS SECUNDA.

DE SCRIPTIS AB HOSTIBUS FIDEI, PRO HÆRESI PELAGIANA, VIVENTE SANCTO AUGUSTINO.

Visum est hactenus quæ, vivente Augustino, qui-
busve temporibus scripserint aduersus hæresim
Pelagianam sanctissimi quinque fidei defensores,
nam Mercatorem quatuor aliis accensere necessum
est. Videndum deinceps quæ hostes fidei sex interim
ediderint, et quid ex ipsorum libris superesse Deus
voluerit, sic tanquam tropæum de opimis hostium
spoliis gratiæ Christi erectum.

Id totum laboris, quod in conquiendis undique
fructuum velut armorum reliquiis positum est, fru-
ctum aliquem afferre potest, siquidem inde constabit
quæ quibus temporibus quæstiones serbuerint, qua
libri occasione scripti, et quibus incrementis hæresis
aucta sit; quamquam tertium istud ad consequentem
potius dissertationem pertinet, cui hæc appendix
materiam sufficiat.

Id vero circa hostium fidei scripta notandum im-
primis est, a variis auctoribus variis Opera, non uno
tempore esse edita, unum tamen in omnibus inesse
spiritum, superbum scilicet, mendacem et vafurum.
Nemo enim hujusmodi hominum se suosque non
jactat, nemo non despicit alios, nemo contumelias
adversantes non onerat, nemo non adulatur potenti-
bus, non querulis mendaciis injuriam quam facit
pati se clamat, nemo mentem non dissimulat Pa-
træque traditionem obtendit, nemo non Scripturæ
intelligentiam sibi, contradicentibus imperitiæ, tar-
ditatem ingenii, insaniam et morum perversitatem
tribuit.

CAPUT PRIMUM.

*Quæ scripta sint a Theodoro Mopsuestiæ episcopo, et
Rufino Palæstinæ provinciæ presbytero, Theodo-
ri discipulo, Pelagii magistro.*

Operum quæ uterque auctor pro Pelagianis dogma-
tibus composuit nihil superest, præter Theodori
quinque libros, aut fragmenta potius librorum ad-
versus Augustinum, et Rufini libellum Fidei atque
anathematis duodecim. Nam quæ Theodori frag-
menta in posteriora parte Operum Mercatoris exhi-

bebimus, ex libris ea quindecim de Incarnatione
cæterisque eodem spectantibus collecta sunt.

C Quoniam vero de confessione Rufini amborumque
hæreticorum opusculis reliquis dictum satis est suo
uniuscujusque loco, observanda impræsentiarum puto
hæc quinque breviter.

Primum, cum a Pelagianis motæ sint quæstiones
quatuor præcipuæ, unde mortalitas humani generis;
an peccatum primi parentis traducatur ad posteros;
quid per se valeat natura humana ad opus bonum;
an gratia Dei detur ex meritis; solas priores duas a
Theodoro et Rufino disputatas esse: quamquam Ru-
finus de perfectione justitiæ nonnihil attigit anathe-
matismo secundo, quem dixit affirmantibus, *quemvis
sanctum virum, sive prophetalem, sive apostolicum,
sine auxilio Dei posse esse perfectum*. In quo videtur
prævisse Juliano alisque postea inchoationem ju-
stitiæ libero arbitrio, perfectionem auxilio Dei, ascri-
bentibus.

Secundum, Theodorum Rufinumque arma, quibus
defensores utriusque præfati dogmatis catholici pe-
terentur, fabricatos esse, suisque sequacibus tradi-
disse, sive quæ ex Scriptura pravos in sensus detorta,
sive quæ ex humana ratione collegissent: ut merito
Theodorus Pelagii Cælestique et Juliani, cum a
Mercatore, tum a Joanne Maxentio, magister dictus
sit; merito quoque Mercator tres illos homines Rufini
discipulos vocaverit.

Tertium, Pelagianos consequentibus temporibus
vix illas exceptiones ullaque effugia tentasse, quæ
non didicissent a Rufino, ut Pelagianæ impietatis
Theodorus, calliditatis Rufinus auctor jure appel-
letur.

Quartum, hæresis Pelagianæ, priusquam in Occi-
dentem veniret, statum hunc fuisse in Oriente, ut de
duobus præcipuis dogmatibus vehementer; de tertio
remissius ageretur. Fuit vero isto quem diximus in
Oriente status ante ann. 400.

Quintum denique, Theodorum, quamvis Opus
contra sanctum Augustinum elaboraverit

paucis ante annis quam moreretur, sua tamen tradidisse dogmata, vel scriptis, quæ interierint, vel familiari sermone apud discipulos, indeque proficiscere Rufinum, aliosque deinceps ex Rufino. Opus porro Theodori, quod dixi, re attentius considerata, censeo in Augustinum solum scriptum esse; sed ita tamen, ut dogmatis auctorem Hieronymum, Augustinum defensorem, Theodorus faciat, qua ratione tollitur quidquid pugnæ dissidiique Mercatorem inter et Photium apparet. Vide notas ad Operis fragmenta.

CAPUT II.

Quæ scripta sint a Pelagio monacho, Rufini discipulo, et Cælestii magistro.

Quæ scripta sint a Pelagio, quorumque auctorum testimonio opera singula ipsi tribuantur, dictum est (*Dissert. I, c. 4*); nunc, quod promissum fuit, afferenda quæ supersunt, et sæe singulis temporum notæ ascribendæ.

De Trinitate libri tres.

Gennadius, libro de Scripторibus Ecclesiasticis (*Cap. 42*): *Pelagius hæresiarcha, inquit, antequam proderet hæreticus, scripsit studiosis viris necessarios tres de fide Trinitatis libros, etc.* Hinc tempus scriptiois utcumque collegimus (*Dissert. citata*): nempe ante adventum Rufini Syri in Urbem, quo erroris magistro Pelagus usus est, atque adeo ante tempora Anastasii papæ, non tamen Siricii, nec cum adhuc viveret Damasus, et Hieronymum inter atque Pelagium necessitudo esset; alioquin Hieronymus Pelagii tunc amici nomen non siluisset in Catalogo scriptorum, quem ann. 392 absolvit, id est, Theodosii ann. 14, Siricii ann. 8; quo tempore Pelagius hæresim nondum prodiderat, sed fama sanctitatis ac doctrine fruebatur.

Ex his tribus libris nihil superest, præter Gennadii memoriam; omnes vero quicumque audire volebant tractatores ecclesiastici, ea sæe de Trinitate libros edebant, propter hæreses duas, Arianam et Macedonianam, nondum penitus extinctas; quisque enim avebat symbolum Nicænum atque Constantinopolitanum defendere, eoque pacto se orthodoxum probare; siquidem tunc temporis, ut veterum testimonio constat, *ὁμολογία* confessio *ὀρθοδοξίας* certa erat, publicaque professio. Pelagius porro quid de Trinitate sentiret, aperuit non obscure in libello Fidei. Quamquam de processione Spiritus sancti Theodoro Mopsuesteno assentitur, licet errorem celet. *Credimus, inquit, et in Spiritum sanctum, verum Deum ex Patre procedentem.* Vide notas ad libellum Fidei.

Expositiones breves in omnes Epistolas Pauli apostoli.

Injusce operis meminerunt Augustinus lib. III de Peccator. Meritis et Remissionibus cap. 1 et 12, et lib. de Gestis Palæstinae cap. 16, Mercator in Commemoratorio cap. 2 et in præfatione Subnotationum, auctor Prædestinati hæresi 88, Cassiodorus Divinarum Lectionum cap. 8, illudque Pelagio tribuerunt tanquam indubitato parenti, quod nunc extra controversiam versatur.

Fuit tamen olim suppositum Gelasio, ut quidem videntur sibi aliqui colligere ex verbis Cassiodori. Certe credula antiquitas Hieronymum tribuit, ejusque operibus inseruit, quemadmodum et reliqua sere Pelagii, ut libellum fidei, ac epistolam ad Demetriadem; eoque pacto ad nos usque transmisit, alioquin facile peritura, nisi dignum æternitate nomen mentita esset.

Neque fuit ista sive credulitas, sive suppositio, recentioris ævi flagitium: Primasius enim commentarios istos breves non obscure mihi videtur adjudicasse Hieronymo (vivebat Primasius sexto sæculo), cum ad verba ista Pauli Rom. III: *Sicut scriptum est, Ut justificeris in sermonibus tuis etc.*, ita loquentem

A Davidem inducit: *Dum me immanis commissi reum arguis, per prophetam probas te habere de nostris operibus curam, et vincis eos qui te incuriosum humanorum actuum judicabant.* Quibus addit: *Ideo de isto sensu Apostoli totam expositionem cujusdam sancti viri posui, ut plenus lectoris sollicitudo imbueretur; et ubicumque sic invenit, paginas plenas pro instructione hic posui.* Vir ille porro quem laudat, cujusque plenas paginas in opere suo posuit, neque Ambrosius fuit, ut qui tale nihil dixerit; neque Augustinus, sive ob eandem causam, sive quia nominatim ipsum solet appellare: ergo visus est Hieronymus. Ex his enim tribus commentariis suos sumere voluit. Atqui verba que attulit leguntur apud Pelagium, in expositione ejusdem loci; sic enim scripsit: *Probasti te curam de hominibus habere, qui per Prophetam mea abscondita revelasti, et vincisti eos qui te incuriosum humanorum actuum esse confingunt.* Pelagium ergo pro Hieronymo sumpsit, alteriusque expositiones alteri attribuit, non privato reor, iudicio, sed fide publica. Sexto igitur sæculo jam suppositæ fuerant Hieronymo expositiones illæ breves Pelagii.

Conjecturam juvat, quod opus hoc, unde transtulit adductam sententiam, vocat expositiones, quo nomine inscribuntur Pelagii scholia; et paginas inde plenas subinde se posuisse ait: posuit vero ex Pelagio integras.

Lectum dixi opus istud ab Augustino, et diligenter quidem, cum plura hinc et inde attulerit diversis temporibus; duo tamen reprehendit, alterum, quod aliena persona dictum contra peccatum originale (*Lib. III ad Marcell. c. 1*); alterum, quod propria, de intelligentia hujus sententiæ apostolicæ: *Non est volentis, neque currentis, sed miserentis Dei* (*Lib. de Gest. Palæst. c. 15 et 16*); nihil de gratia et libero arbitrio arguit, nihil de lege et perfectione justitiæ, nihil de concupiscentia peccati fructu, ut mirum sit, Vossium, et qui Vossium pene exscripserunt, oculatiores fuisse suo, quo se jactant, magistro; audenterque scripsisse dogmata, de quibus Pelagius redargutus fuit, pleraque clarissimis verbis, sine ulla ambagibus, in his brevissimis expositionibus contineri.

Lectum quoque est, nisi mea me fallit opinio, ab Hieronymo: qui enim latuisset virum diligentem opus tanto ambitu a Pelagii sectariis prædicatum, stamque præsertim ob brevitate Hieronymianæ profixitati collatum? Inde tamen nihil excerptum est, quod in libellum accusationis, utique compositum apud Hieronymum, conferretur: sive quia nihil reprehensione dignum visum est lectoribus, sive alia fuerit causa, et ea maxime, quod de his libris, ab Anniano non recognitis, valere posset Pelagii querela, quod opuscula quædam sibi, antequam emendarentur, aut dolo subrepta essent, aut precibus extorta.

Lectum certe est, atque ex parte emendatum a Cassiodoro, ut ostendimus in notis ad caput 2 Commemoratorii: sustulit enim vir apprime doctus ex commentariis in Epistolam ad Romanos, quæ contra fidem catholicam Pelagius haberet, deditque suis exemplum, et pene mandatum, id ipsum in aliis aliarum epistolarum expositionibus præstandi, quo securius legi posset opus subtilissimum pariter ac brevissimum. Credibile vero est, si non certum, eos quos habemus, sive in editis, sive in mss. codicibus, commentarios, ex correctione Cassiodori atque discipulorum excerptos esse. Quæ res admirationem mihi fecit cogitanti, a quibusdam has ipsas expositiones in Epistolam ad Romanos, etiam a Cassiodoro viro inprimis catholico reperutas, dici *lænam quamdam esse Pelagianorum hæresion, et cloacam sordidam, quas impurus hæresiarches evomuit.* Quid quod ex his ipsis locis, quæ arguunt erroris, plura suos in commentarios transtulit, aut excerptis potius, Primasius sancti Augustini, periinde ac Felgentius, addictissimus discipulus?

Legere vero nemo potest, quin facile judicet, istud

opus humillioris esse styli, quam vel liber de Natura, A vel epistola ad Demetriadem, vel libri de Libero Arbitrio: hæc enim alieno stylo, illud suo edidit, quod pluribus in locis ostendimus, ut Hieronymi iudicium de infantia Pelagii, cum aliorum laudibus de facundia, non pugnet: Hieronymus enim, quid per se posset Latino sermone barbarus de Scotia; alii, quid eluceret in operibus præfatis, æstimarunt.

Elucubratum id operis oportet a Pelagio ante ann. 412: tunc enim ab Augustino lectum est cum scriberet ad Marcellinum ann. 412. Tradit Mercator editum ante vastationem Urbis, quæ contigit ann. 410, imò compositum statim atque Pelagius a Rufino Syro edoctus est dogma catholico contrarium, de mortalitate generis humani, et traduce peccati, quod contigit temporibus Anastasii papæ.

Ut autem pateat quantum mutationis Cassiodorus fecerit, visum opponere *καταλλὰς*, et ea quæ in vulgatis codicibus habentur, Cassiodoro emendatore, et quæ Pelagius scripserat, relatore Mario atque eam Augustino.

PELAGIUS APUD MERCATOREM.

Per unum hominem peccatum intravit in mundum, et per peccatum mors (Rom. v, 12). Exemplo, inquit, seu imagine usus est, quia sicut cum non esset peccatum, per Adam subintravit; sic et cum non remansisset iustitia apud aliquem, vita per Christum reparata est.

PELAGIUS IN CODICIBUS EMENDATIS A CASSIODORO, QUALES NUNC HABENTUR.

Sicut per unum hominem, etc. Si per unum hominem Evam peccatum intravit in mundum, insaniunt, qui dicunt, antequam deceperit diabolus Evam, peccatum fuisse in mundo. Item, hic ostendere vult, propterea Christum passum, ut qui sequentes Adam discesseramus a Deo, per Christum reconciliemur Deo. In hunc mundum peccatum, etc. Exemplo vel forma. Quomodo cum non esset peccatum, per Adam advenit, ita etiam cum pene apud nullum iustitia remansisset, per Christum est revocata; et quomodo per illius peccatum mors intravit, ita et per huius iustitiam vita est reparata, futura, non præsens.

Et in omnes homines mors pertransiit (Ibid.). Cum sic, inquit, qui peccant, similiter et moriuntur: neque enim aut in Abraham, aut in Isaac, aut in Jacob mors pertransiit, de quibus Dominus ait: *Hæc omnes vivunt* (Luc. xx, 38). Hic autem, inquit, propterea dicit omnes mortuos, quoniam multitudine peccatorum non excipiuntur pauci

Et ita in omnes, etc. Dum ita peccant, similiter moriuntur: non enim in Abraham et Isaac et Jacob pertransiit, de quibus dicit Dominus: Omnes enim illi vivunt. Hic autem ideo dicit omnes mortuos, quia in multitudine peccatorum non excipiuntur pauci iusti, sicut ibi: *Non est qui faciat bonum, non est usque ad unum: et omnis homo mendax:*

PELAGIUS APUD MERCATOREM.

iusti; sicut et ibi inquit: *Non est qui faciat bonitatem, non est usque ad unum* (Psalm. LII, 2 et 4). Et iterum illud inquit: *Omnis homo mendax* (Ps. cxv, 11). Aut certe in illos omnes pertransiit, qui, humano ritu, non cœlesti, sunt conversati.

PELAGIUS IN CODICIBUS EMENDATIS, ETC.

sive in eos omnes pertransiit, qui humano, non cœlesti ritu vivebant. Item, nunc Apostolus mortem animæ significat, quia Adam prævaricans mortuus est, sicut et propheta dicit: *Anima quæ peccat ipsa morietur* (Ezechiel. xviii, 4). Transiit enim et in omnes homines, qui naturalem legem prævaricati sunt.

In quo, etc. Hoc est, in eo, quod omnes peccaverunt, exemplo Adæ peccat [Fort. peccantis].

Usque ad legem, etc. Lex peccati vindex advenit, ante cuius adventum liberius [Fort. peccabant, quia, etc.], vel præsentis vitæ longitudine fruebantur; erat quidem ante legem peccatum, sed non ita putabatur esse peccatum, quia iam pene oblitteratum fuerat in natura. Item dicens, usque ad legem, Moysi significat, inferens autem, peccatum non imputatur, cum lex non est. Naturalem iterum ostendit legem, per quam prævaricatus est Cain, et præ ipsum, qui naturalem legem prævaricati sunt.

Peccatum autem, etc. Quomodo mors regnabat, si non imputabatur peccatum? nisi subudias, in præsentem non imputabatur.

Sed regnavit mors ab Adam usque ad Moysen, etiam in eos qui non prævaricaverunt in similitudinem prævaricationis Adæ (Rom. v, 14). Sive cum non esset, inquit, qui inter justum et injustum discerneret, putabat mors se omnium dominari, sive in eos qui mandatum, et tamquam Adami prævaricati sunt. hoc est, de filiis

Sed regnavit mors, etc. Sive dum non esset, qui inter justum et injustum ante distingueret, putabat se omnibus dominari; sive non solum in eos qui præceptum sicut Adam transgressi sunt, hoc est, de filiis Noë quibus jussum est ne animam in sanguine manducarent, et de filiis Abraham, quibus circumcisio mandata est:

PELAGIUS APUD MERCATOREM.

Noë, quibus præceptum est, ut animam in sanguine non manducarent, et de filiis Abraham, quibus circumcisio mandata est, sed in eos qui præter mandatum legem contempserant naturalem.

Qui est forma futuri (Ibid). Quoniam, inquit, sicut Adam præter coitum a Deo formatus est: sic et Christus a Virgine, fabricante Spiritu sancto, processit. Sive, sicut quidam dicunt, forma a contrario, hoc est, sicut ille caput peccati, sic etiam iste caput justitiæ est.

Sed non sicut delictum, ita et donum (Ibid). Ne in forma, inquit, æqualitas putaretur.

Si enim in unius prævaricatione multi mortui sunt, multo magis donum et gratia Dei per unum hominem Christum in multos abundavit (Ibid. 15). Plus valuit, inquit Apostolus, gratia in vivificando, quam peccatum in occidendo, quia Adam non se solum, sed et suos posteros interfecit: Christus vero et eos, qui tunc erant in corpore, et eos qui postea futuri erant, liberavit.

PELAGIUS IN CODICIBUS EMENDATIS, ETC.

sed etiam in eos qui sine præcepto legem contempserunt naturæ.

Etiam in eos qui non peccaverunt in similitudinem, etc. Hi sunt qui non in similitudinem prævaricationis Adæ peccaverunt, qui per naturalem legem transgressi sunt, et non sicut Adam per mandatum.

Qui est, etc. Sive ideo forma fuit Christi, quia sicut Adam sine coitu a Deo factus est, ita ille ex Virgine, Spiritu sancto operante, processit. Quidam dicunt forma e contrario, hoc est, sicut ille peccati caput, ita et iste, justitiæ. Item forma Christi Adam factus est: sicut enim Adam primus mandatum Dei prævaricans exemplum est, legem Dei prævaricare volentibus, sic et Christus voluntatem Patris complens, exemplum est imitari eum cupientibus.

Nam non, etc. Ne in forma æqualitas putaretur.

Si enim unius delicto multi mortui sunt, multo magis gratia Dei et donum in gratia unius hominis Jesu Christi in plures, etc. Hic manifeste docet, quia non generaliter de omni homine dicit, dicens: *Unius delicto multi mortui sunt*; quia communi et naturali morte, non solum peccantes, sed et justi moriuntur.

PELAGIUS APUD MERCATOREM.

Hi autem, inquit, qui contra traducem peccati sentiunt, acriter eos qui defendunt traducem, impugnare conantur. Si peccatum, inquit, Adæ etiam non peccantibus nocuit: ergo et Christi justitia non credentibus prodest; quoniam similiter, immo plus dicit Apostolus, per unum liberari, quam per unum ante perierat. *Deinde dicunt*: Si baptismus mandatur antiquum illud veteris sumque peccatum, qui de duobus baptizatis nati fuerint, debent hoc carere peccato; non enim poterunt ad posteros transmittere quod ipsi minime habuerint. *In hoc addunt*: Quoniam si anima non est ex traduce, sicut nec est, sed sola caro habet traducem peccati, sola et penam meretur; injustum enim, ut hodie anima nata non ex massa Adæ, tantum antiquum peccatum portet alienum: quin et rationabile est, ut Deus, qui propria peccata dimittit, non imputet alienum.

Et iterum in alio sermone suo Pelagius; Si peccator, inquit, genuit peccatorem, ut parvulo ejus peccatum originale in baptismi acceptione solvatur, justus ergo justum gignere debuit. Si parentes, inquit, post conversionem propria peccata non lædunt, multo magis filiis eorum per eos nocere non poterunt. Si priorem hominem contigit, causam mortis fuisse: ergo per Christi adventum mori jam non oportebat. Si per peccatum Adæ mors orta esset, numquam post remissionem peccatorum, quam nobis liberator donavit, moreremur. Plus ergo valuit peccatum Adæ,

PELAGIUS IN CODICIBUS EMENDATIS, ETC.

PELAGIUS APUD MERCATOREM.

PELAGIUS IN CODICIBUS EMENDATIS, ETC.

omnes omnino homines occidendo, quam Christi gratia in salvando, quæ non in omnibus, sed tantum credentibus profuit: neque enim omnes qui nascuntur ex Adami, ii etiam renascuntur in Christo.

Testimoniorum liber unus.

Gennadius loco mox citato: *Scriptit et pro actuali conversatione Eulogiarum ex divinis Scripturis librum unum, capitulorum indicium in modum sancti Cypriani martyris, præsignatum.* Circa hoc opus observanda videntur ista septem.

Primum, Pelagium se imitorem, immo expletorem operis beati martyris Cypriani, ad Quirinum scribentis, professum esse. Unde Augustinus (*Lib. 19 ad Bonifac. c. 8*): *Hæresiarches istorum Pelagius cum debito certe honore commemorat Cyprianum, ubi testimoniorum librum scribens, cum asserit imitari, hoc se dicens facere ad Romanum, quod ille fecerit ad Quirinum.* Sententias igitur singulis titulis proposuit, quas sub iunctis Scripturæ testimoniis probaret more sancti martyris: atque hæc causa est cur unum opus, nullo Eulogiarum nomine, modo Testimoniorum, modo Titulorum et Capitulorum dicatur.

Secundum, cum tres sint Testimoniorum libri a Cypriano scripti, videri additum a Pelagio quartum, qui tertium martyris exieret, unumque simul conflaret absolutum opus, a studiosis vitæ sanctioris legendum, tamquam *brevarium celestium præceptorum* (*Cyp. in præf. sui operis*). Nam duo priores apud Cyprianum pugnant adversus Judæos de fide, tertius in religiosa disciplina versatur, vel, ut loquitur Gennadius, *in actuali conversatione.*

Tertium, maligne id totum fecisse Pelagium, ut Cypriani lectione imprudentes animos sensim sine sensu in suas partes adduceret, multis, quæ a sancto martyre dicta sunt catholice, sed ambigue, in pravam sententiam deflexis, cujusmodi est duodecimus titulus: *Non esse jurandum;* et quadragesimus secundus: *Fidem in totum prodesse, et tantum nos posse, quantum credimus;* quadragesimus nonus: *Inimicos quoque diligendos;* quinquagesimus secundus: *Credendi, vel non credendi libertatem in arbitrio positam;* sexagesimus primus: *Possidendi concupiscentiam, et pecuniam non appetendam;* sexagesimus quintus: *Omnia delicta in baptismo deponi;* septuagesimus septimus: *Peccantem publice objurgandum,* etc. Tunc enim parturiebat hæresim orbe toto grassaturam.

Quartum, in eo ipso libro contenta fuisse duo, quæ Augustinus in epistola ad Hilarium refutat, nempe: *Jurari omnino non debere, et divitem viventem in divitiis suis regnum Dei non posse ingredi, nisi omnia sua venderit, nec prodesse eidem, si forte ex ipsis divitiis mandata fecerit.* Utrumque vero Pelagius voluit videri ex Cypriano sumpsisse, et prius quidem iisdem verbis ex libro tertio, titulo 12, sententia parumper detorta atque etiam corrupta.

Quintum, ex hoc eodem libro de prompta esse magnam pariem, quæ Gallicani episcopi objecerunt Pelagio, ut mirabile sit, quod scripsit Gennadius, hoc opus esse necessarium studiosis viris. Annon potius inde ipse Gennadius suum prodit in Pelagium studium, suamque facit suspectam fidem?

Sextum, ea quæ inde Pelagio objecta sunt, ab ipso ita subdole fuisse exposita, ut tolerabilem visa sint Patribus Diospolititanis habere sensum, quamquam haberent re ipsa perversissimum, ut subtiliter Augu-

stinus perspexit: eam ob rem singulis titulis subijcietur interpretatio Pelagii, sicubi adhibita sit.

Postremum, hoc opus a Gennadio inscriptum *Eulogiarum*, sive *de actuali conversatione*, id est, *de vita activa, vel de officiis virtutum*, quæ non jam Deum, sed proximos spectarent: qua vocis notione usus est Julianus Pomerius in libro secundo operis, quod vulgo dicitur, de Vita contemplativa, tribuiturque, quod mirabile videtur cruditis, etiamnum a quibusdam Prospero, contra manifestam, tum Isidori auctoritatem, tum mss. codicum fidem. Affixus porro apud Hieronymum (*Lib. de Script. Eccles. c. 12*) titulis numerus, procul dubio vitiosus est; sed emendari non potuit sine laboriosa codicum mss. collatione, cujus operæ minimum videtur pretium. Est vero non mediocre, si quis animadversione Hieronymi ad singulos titulos consideret paulo attentius: perspiciet enim non sine animi voluptate, quod nostris etiam temperibus multum prosit. Conducat quoque non parum consulere Augustini in libro de Gestis Palæst. observationes ad singulas Pelagii interpretationes.

TITULUS.

Non posse esse sine peccato, nisi qui scientiam legis habuerit (*Hieron. dial. 1*). Interpret. Pelag. (*Aug. l. de Gest. Palæst. c. 1*): *Ego quidem dixi, sed non sicut illi intelligunt. Non dici non posse peccare, qui scientiam legis habuerit; sed adjuvari per legis scientiam ad non peccandum, sicut scriptum est: I-egem in adjutorium dedit illis* (*Isa. viii, 20, juxta LXX*).

TITULUS.

Etiam feminas debere habere scientiam legis, debere et Deo psallere (*Hieron. ibid.*).

TITULUS XIV.

Servum Dei nihil amari de ore suo, sed semper quod dulce est et suave, proferre debere (*Ibid.*).

TITULUS XXI.

Sacerdotem sive doctorem omnium actus speculari debere, et fiducialiter corripere peccantes: ne pro iisdem rationem reddat, et eorum sanguis de suis manibus requiratur.

TITULUS XXXI.

Sacerdotem sive doctorem nemini adulari debere, sed audenter omnes corripere, ne et se et eos qui cum audiunt perdat.

TITULUS LXXII.

Omnes voluntate propria regi, et suo desiderio unumquemque dimitti (*Aug. lib. de Gest. Palæst. cap. 2*).

De hoc ipso sapientia Salomonis (*Sap. vii, 1 et seqq.*). *Sum quidem et ego mortalis homo similis omnibus, et ex genere terreno illius, qui prior factus est, et in ventre matris figuratus sum caro decem mensium tempore, coagulatus sum in sanguine ex semine hominis et delectamento somni conveniente, et ego natus accepi communem aerem, et in similiter factam decidi terram: et primam vocem similem omnibus emisiplorans. Nemo enim ex regibus aliud habuit nativitatis initium. Unus ergo introitus est omnibus ad vitam, et similis exitus: propter hoc optavi, et datus est mihi sensus, et invocavi, et venit in me spiritus sapientiæ. Et Psalmista (*Ps. cviii, 18*): *Dilexit maledictum, et veniet ei; et noivt benedictionem. et elongabitur ab eo.* Et Ecclesiasticus (*Ecclesi. xv, 17*): *Appesuit tibi**

aquam et ignem, ad quodvis porrigere manum tuam. Ante hominem bonum et malum, vita et mors; quod placuit ei, dabitur illi. Interpret. Pelag.: Hoc dixi propter liberam arbitrium, cui Deus adiutor est eligenti bona; homo vero peccans ipse in culpa est, quasi liberi arbitrii.

TITULUS LXXIII.

In die iudicii iniquis et peccatoribus non esse parcendum (*Hieron. ibid.*; *Aug. ibid.*, cap. 3), sed æternis eos ignibus exurendos; scriptum est enim psalmo ciii: *Deficiant peccatores a terra, et iniqui, ita ut non sint. Et in Isaia: Comburentur iniqui et peccatores simul, et qui relinquunt Deum, consummabuntur.* Interp. Pelag.: *Secundum Evangelium dixi, ubi dicitur de peccatoribus: Isti ibunt in supplicium æternum, justi autem in vitam æternam (Matth. xxv, 46). Et si quis aliter credit, Origenista est.*

TITULUS LXXII.

Sapientiam et intellectum Scripturarum, nisi qui didicerit, scire non posse: et scientiam legis usurpare non debere indoctum (*Hier. ibid.*).

TITULUS LXXIII.

Christianum illius debere esse patientiæ, ut si quis sua auferre voluerit, grater amittat; et gloriam vestium ac ornamentorum Deo esse contrariam. *Ei qui vult tecum iudicio contendere, et tunicam tuam tollere, dimitte ei et palliura.*

TITULUS CLXIV.

Inimicos ut proximos diligendos. Lucæ v: *Diligite inimicos vestros: benefacite his qui oderunt vos; benedicite maledicentibus vobis, et orate pro calumniantibus vos.*

TITULUS CLXV.

Inimico numquam esse credendum.

TITULUS CLXIII.

Regnum cælorum etiam in veteri Testamento repromitti (*Hieron. ibid.*; *Aug. ibid.*, cap. 5). Interp. Pelag.: Hoc et per Scripturas probare possibile est; hæretici autem in injuriam veteris Testamenti hoc negant: ego vero Scripturarum auctoritatem secutus dixi, quoniam in propheta Daniele scriptum est (*Dan. vii, 18*): *Et accipient sancti regnum Altissimi.*

TITULUS C.

Posse hominem sine peccato esse, et Dei mandata facile custodire, si velit (*Hieron. ibid.*; *Aug. ibid.*, cap. 6). Interp. Pelag. Posse quidem hominem sine peccato esse, et Dei mandata custodire, si velit, diximus; hanc enim possibilitatem Deus illi dedit. Non autem diximus quod inveniatur aliquis ab infantia usque ad senectam qui nunquam peccaverit; sed quoniam a peccatis conversus, proprio labore et Dei gratia, possit esse sine peccato, nec per hoc tamen in posterum inconvertibilis.

TITULUS CLXIII.

Ne leviter quidem esse peccandum.

TITULUS CLXXXI.

Malum vero nec cogitandum. Matthæi v: *Qui videt mulierem ad concupiscendum, jam mœchatus est eam in corde suo.* Interp. Pelag. Hoc non ita posui-

mus, sed diximus, debere studere Christianum, si male cogitet. Scilicet Gallicani episcopi obsecrant, quasi dixisset malum nec in cogitationem venire.

Epistola ad sanctum Paulinum Nolanum episcopum.

De hac epistola facit mentionem Augustinus scribens Paulino in hæc verba (*Epist. 106*): *Quod etiam quibusdam litteris agit ad tuam venerationem datis, ubi dicit se non debere existimari sine gratia Dei defendere liberum arbitrium, cum possibilitatem volendi atque operandi, sine qua nihil boni velle atque agere valeamus, a Creatore nobis insitam diceret, ut videlicet hæc intelligatur, doctore ipso, gratia Dei, quæ paganis atque Christianis, impiis et piis, fidelibus atque infidelibus communis est.*

Facit quoque in libro de Gratia Christi, cap. 55, quod exscribendum videtur. *Legant, inquit, illam epistolam, quam ad sanctum virum Paulinum episcopum, ante duodecim fere annos, scripsimus, quæ trecentis forte versibus nihil aliud quam Dei gratiam et auxilium constiterit, necque nihilominus boni facere posse sine Deo. Hanc ergo epistolam legi, et inveniri eum pene per totam non immorari, nisi in facultate et possibilitate naturæ, et pene ibi tantum Dei gratiam constituere; Christianam vero gratiam tanta brevitate sola nominis commemoratione perstringit, ut nihil aliud videatur quam eam tacere iunxisse. Utrum tamen eam in remissione peccatorum velit intelligi, an etiam in doctrina Christi, ubi est et ejus conversationis exemplum, quod aliquot locis suorum opusculorum facit, an credat aliquod adiutorium bene agendi adiunctum naturæ atque doctrinæ, per inspirationem flagrantissimæ et luminosissimæ charitatis, non apparet omnino.*

Atque hinc constat primo, tempus scriptæ epistolæ: quæ enim mox attulimus, scribebat Pelagius an. 417; quæ igitur epistolam dederat ante duodecim fere annos, datam oportet ann. 405.

Constat et istud, Pelagium tunc temporis ita occultasse mentem sententiamque suam de gratia Christi, ut ne Augustinus quidem intelligere voluerit quid in animo haberet. Unde mirari quispiam jure possit eorum perspicacitatem qui viderint in expositionibus Pelagii errores, quos nec Augustinus deprehenderit, nec Pelagius aperire, etiam plures post annos, voluerit. Quod ergo scribens ad Paulinum arguere videtur, aliunde magis quam ex ipsa epistola præjudicio quodam suspicatur.

Constat pariter qua occasione Augustinus ad Paulinum scripserit. Vidit scilicet quid periculi a Pelagio fieret viro specie pietatis capi facili; idque, ut erat fidei pariter ac Paulini amans, prævertendum ratus adhibuit cautionem eo magis necessariam, quo suspectior potuit esse merito Paulinus, ut qui diu celasset amicum, tot litteris interpellatum, quam gereret cum Pelagio necessitudinem, cuius discipulos, etiam pertinacissimos, pateretur Nola sua libere dogmata tueri. Verum quia nihil erat in epistola Pelagii quod aperte gratiam Dei oppugnaret, eam Augustinus per singulas partes non refellendam suscepit, sed altissimum gratuite prædestinationis mysterium explicuisse contentus, de damnatione Pelagii a Patribus Diospolitianis, atque apostolica sede, dogmatibusque confutandis, ut catholica fides retineatur, admonuit.

Constat denique quis esset hæresis Pelagianæ status ann. 405. Timide agebatur de gratia, verbisque ambiguis prætentabantur animi, ut postquam sese aliquatenus implicuissent quæstionibus de initio fidei, aliisque in speciem levioribus, postmodum sensim sine sensu deducerentur in errorem, de virtutibus natura: ad opera pietatis, propter ineluctabilem, ut ait Augustinus, dogmatum ex sese reciproco aptorum quasi catenam.

Epistola ad Constantium episcopum.

Næquam mentio sit hujus epistolæ, quod sciam,

præterquam in libro de Gratia Christi, cujus in capite 56 hæc sunt sive Pelagii, sive Augustini verba: *Legant etiam, inquit, ad sanctum Constantium episcopum, ubi breviter quidem, sed plane libero hominis arbitrio Dei gratiam auxiliumque conjuncti. Hanc epistolam, ut superius dixi, non legi, sed si non est dissimilis cæteris quæ mihi nota commemorat, non habet etiam ipsa, quod quærinus.*

Quis porro Constantius fuerit, et cui Ecclesiæ præferret, divinare nemo queat, cum nullæ sint habitæ in Italia tunc temporis synodi, quarum acta ad nos pervenerint; conjicio tamen illustrem fuisse, sive generis nobilitate, sive sanctitatis fama: ad hujusmodi enim homines scribebat Pelagius, ut, quod non semel notavimus, vel sibi opinionem viri boni, vel sua impietati patrocinium faceret.

Notandum vero, versipellem hæreticam, ut recte fidei se mentiretur, ad eas epistolas provocasse, quas tribus dederat nominis claritate percussuris adversariorum oculos; siluisse vero de libris unde poterat non magno negotio convinei; epistolæ nimirum ea arte compositæ fuerant, ut cum flexibiles forent in oppositos sensus, catholicis catholicum exhiberent, hæreticis hæreticum.

Scriptam oportet epistolam hanc post litteras ad Paulinum, sed ante librum de Institutione virginis ad Demetriadem; videtur enim ordo temporis in recensione servatus; apparet ergo scripta priusquam fugam Pelagius ex urbe Romæ ann. 408 cepisset, tunc enim incæperat apertius loqui: ergo circiter ann. 406. Ex ipsa porro, cum nihil supersit, status hæresis, adhuc se tegentis, patet non potest.

Liber unus, vel etiam alter ad Viduam consolatorius atque exhortatorius.

Operis hujus meminit Hieronymus dialogo tertio; Augustinus lib. de Gestis Palæstinis, cap. 6; Mercator in *Commentario*, cap. 4; quem ad locum observavimus non pauca in hæc rem, quæ tu vide.

Inde agnosces viduam cui inscribitur id Operis dictam quidem a Mercatore Livaniam, creditam vero a quibusdam, vel Melaniam seniore, vel Julianam Memorii conjugem: cognosces pariter viduam ita demisse adulatorieque laudatam fuisse, ut Pelagius ipse, quidquid id est, erubuerit fateri suum, immo auctorem stultiloquii damnaverit: in quo tamen mentium, libri ab Augustino et ab hominibus fide dignis Pelagii amicis consulti probantur.

Verum de vidua occurrit modo conjectura non improbabili, ipsam nimirum esse, vel Julianam Demetriadis matrem, vel Albinam Piniani socrum. Nam quod ad Julianam spectat, credibile est ipsam a Pelagio proposuisse idcirco Demetriadi filia: institutionem virginis, quia viduæ prius regulam ab eodem accepisset. Quid quod ad Julianam de viduitate scripserunt plures viri, doctrina et pietate insignes, quos inter videri voluit Pelagius, cum sua ipsius vanitate, tum nonnulla erga Augustinum æmulatione? Jam vero Albina Pelagio jam tum Romæ constituto conjuncta erat, pio quodam necessitatis vinculo: unde statim ac ipsum venit coram affari Hierosolymis, instanter egit ut invidiam hæresis sibi factam amoliretur, ab eoque expressit, non confessionem tantum, quæ capite primo libri primi de Gratia Christi continetur, sed forte etiam totum id purgationis quod Roman misit.

Quid si duo fuerint libri ad Viduam, alter consolatorius, alter exhortatorius, et uterque ad Julianam aliquam missus dicatur; sed consolatorius ad Memorii conjugem, exhortatorius ad Demetriadis matrem: neutri certe inscriptum fuisse nomen viduæ, constat ex codice quem Augustinus legit: quamquam videri potest levis tota hæc conjectura de duobus libris, cum unus potuerit simul esse et consolatorius in obitu viri, et exhortatorius ad vitam vidua christiana dignam. Sed istud longe gravius, immo tanti ponderis, ut fere me cogat, deserta pristina

A opinione de Juliana Memorii conjugis et Juliani hæretici matris, ire in oppositam de parente Demetriadis, cujus vir Olybrius ante Urbis excidium, teste Hieronymo, vita excessit. Ea vero conjectura, si probabilis videatur, ut valde est, Opus istud ad viduam conditum dici debet, vel Romæ, antequam inde Pelagius cum trepidantibus aliis exiret, vel in Sicilia, ubi primum advenit; hæc autem ratione pertinebit ad annum aut 408, aut consequentem.

Quæ supersunt hujusce libri apud auctores ejusdem æri.

Simplicitatem sequi Christi famulam deceat, non hæc quæ stultitia magis est quam simplicitas, recte illam de qua Scriptura dicit (*Prov. xi, 25, secund. LXX*): *Benedicta anima omnis simplex*; dicente alibi Scriptura (*Deut. xxvii, 26, et Gal. iii, 10*): *Maledictus omnis homo qui non permanet in omnibus quæ scripta sunt in libro legis, ut faciat ea.* Hinc ostenditur, non esse simplicitatem veram, quæ Dei mandata insensata securitate contemnit, sed eam quæ legis præcepta sapienti timore custodit: dicente enim maledictum esse eum qui non permanet in his quæ scripta sunt; a contrario benedictum esse non vult qui non omnia præcepta servaverit; et si omnis simplex benedictus est, ergo simplex ille est qui omnia præcepta legis impleverit.

Odisse, maledicere, et invidere, mentiri, detrudere, et detrahentibus credere, leve, aut nullum putatur esse peccatum; sed hi qui hoc putant oblii sunt quoniam et levis præcepti violationi obnoxios gehennæ legimus esse mancipandos. Dixisse enim Dominum manifestum est (*Matth. v, 22*): *Quicumque dixerit fratri suo, Fatue, vel Racha, reus erit gehennæ.*

Inveniat apud te pietas quem nusquam invenit locum; inveniat ubique peregrina apud te sedem justitiæ (*Lib. de Gest. Palæst. c. 6*): veritas, quam jam nemo cognoscit, domestica tibi et amica fiat; lex Dei, quæ ab omnibus prope hominibus contemnitur, a te sola honoretur.

O te felicem et beatam, si justitia, quæ in cælo tantum esse credenda est, apud te solam invenitur in terris!

Ille enim merito ad Deum extollit manus, ille preces bonæ conscientia fundit, qui potest dicere: Tu enim nosti, Domine, quam sanctæ, quam innocentes, quam puræ sint ab omni fraude, et injuria, et rapina, quas ad te expando manus: quam justa, quam immaculata labia, et ab omni mendacio libera, quibus tibi, et mihi miserearis, fando preces.

Hæc paulo aliter in libro de Gestis Palæstinis leguntur. Ille ad Deum digne elevat manus, ille orationem bonæ conscientia effundit, qui potest dicere: Tu nosti, Domine, quam sanctæ et innocentes et mundæ sint ab omni malitia, et iniquitate, et rapina, quas ad te extendo manus: quemadmodum justa, et munda labia, et ab omni mendacio libera, quibus offero tibi deprecationem, ut mihi miserearis.

Liber de Natura.

Hujusce operis meminit Augustinus tribus maxime in libris, de Natura et Gratia, de Gestis Palæstinis

cap. 33. Retractionum cap. 4. Meminerunt quoque breviter Orosius in Apologetico, et Hieronymus dial. 3.

Compositum est a Pelagio in Sicilia, vel Aniani, vel Cœlestii opera, traditumque clam fidei manibus; unde a Jacobo et Timasio, adolescentibus duobus ad vite sanctioris studium exhortatione Pelagii conversis, atque errorem cum pietatis instituto imbibitum ilectotis, Augustino missum, a quo libro de Natura et Gratia confutatum est.

Librum hunc episcopi Africani quinque eum suis litteris ad Innocentium papam legendum transmiserunt. *Misimus reverentiae tuæ librum, quem dederunt quidam religiosi et honesti adolescentes servi Dei, quorum etiam nomina non tacemus, nam Timasius et Jacobus vocantur, qui, sicut audivimus, et jam nosse dignaris, ipsius Pelagii exhortatione spem quam habebant in sæculo reliquerunt, et nunc continenter Deo serviunt. Qui cum eodem errore tandem aliquando per qualemcumque operam nostram, Domino inspirante, curassent, protulerunt eundem librum, Pelagii esse dicentes, et ut ei responderetur, impendio rogaverunt. Factum est, ad eundem rescripta est ipsa responsio. Agentes gratias rescripserunt. Utrumque misimus, et cui responsum est, et quod responsum est: et ne nimium essemus onerosi, signa fecimus his locis, ubi petimus inspicere non graveris, quemadmodum sibi objecta questione quod gratiam Dei negaret, ita respondit, ut eam esse non diceret nisi naturam in qua nos condidit Deus.*

Rescripsit summus pontifex, et libro quem legerat censuram gravissimam inussit. (*Patrol. tom. XX col. 593*). Librum, inquit, qui ejus esse dicebatur, nobis a vestra charitate transmissum evolvimus, in quo multa blasphemia, nihil quod placeret, nihil quod non penitus displiceret, a quovis damnandum atque calcandum, cui similia, nisi qui ista scripserat, nemo alter in mentem reciperet, atque sentiret.

Ex libro sancti Augustini de Natura et Gratia excerptum exhibemus, adlita præfatione ex Sallustio, unde sumptam tradit Augustinus, additis etiam aliis, sed admodum paucis, quæ ad sensum perlicendum necessaria visa sunt: sed hæc ipsa diverso characteri, ne fraudem facerent, notata sunt.

(*Aug. lib. de Nat. et Grat. cap. 1.*) Sunt qui cum in suis peccatis humanam voluntatem accusare debeant, naturam potius accusantes hominum, per illam se excusare conantur. *Nec audiunt interim Scripturam, quæ cum omnibus paginis Deum laudat, opus dicinum absolvit, naturamque criminis puram declarat.*

Si saltem audirent gentilis hominis verba. Falso, inquit ille (Sallustius in prol. Belli Jugurth.), queritur de natura sua genus humanum, quod imbecilla atque ævi brevis, sorte potius quam virtute regatur. Nam contra reputando, neque majus aliud, neque præstabilius invenias, magisque naturæ industriam hominum, quam vim aut tempus deesse. Sed dox atque imperator vite mortalium animus est: qui ubi ad gloriam virtutis via grassatur, abunde pollens, potensque et clarus est, neque fortunæ eget, quippe quæ probitatem, industriam, cæterasque artes bonas neque dare, neque eripere cuiquam potest. Sin captus pravis cupidinibus ad inertiam et voluptates corporis pessumdatus est, perniciose libidine paulisper usus, ubi per socordiam vires, tempus, ætas, ingenium defluxere, naturæ infirmitas accusatur: suam quique culpam auctores ad negotia transferunt.

A Longe vero sceleris minus est culpam causas in negotia transferre quam in humanitatem, cum negotia sors ut plurimum vel hominum imprudentia implicet; naturam Deus, qui bonus et justus est, condiderit.

(*Ibid., cap. 7.*) *Igitur adversus eos qui peccatis suis patrocinium de naturæ humanæ infirmitate perquirunt, dico posse esse hominem sine peccato, naturamque ita conditam a Deo, ut necessitate non peccet, sed voluntate. Atque ut quæstio ratione tractetur, statim initio distinguendum est, aliud esse querere an possit aliquid esse, quod ad solum possibilitatem pertinet; aliud utrumne sit. Nos de sola possibilitate tractamus, de qua nisi quid certum constiterit, transgredi ad aliud gravissimum esse atque extra ordinem ducimus.*

Idem iterum repeto. Ego dico posse esse hominem sine peccato. Tu quid dicis? Non posse esse hominem sine peccato. Neque ego dico hominem esse sine peccato, neque tu dicis non esse hominem sine peccato. De posse et non posse, non de esse et non esse, contendimus. Nam nullus mundus est a sorde (*Job. xiv, 4, secundum LXX*); et, non est homo, qui non peccet (*III Reg. viii, 46*); et, non est justus in terra; et, non est qui faciat bonum (*Psal. xiii, 2*), et cætera his similia, ad non esse, non ad non posse proficiunt. Hujusmodi enim exemplis ostenditur quales homines quidam tempore aliquo fuerint; non quod aliud esse non potuerint, unde et jure inveniuntur esse culpabiles. Nam si idcirco tales fuerunt, quia aliud esse non potuerunt, culpa caret.

(*Ibid., cap. 10.*) Potest quidem esse, inquires, sed per gratiam Dei. Ago humanitati tuæ gratias, quod assertionem meam, quam dudum oppugnabas, non modo non oppugnare aut confiteri solum contentus non es, verum etiam non refugis comprobare. Nam dicere: Potest quidem, sed per illud, aut per illud, quid aliud est quam non solum consentire quod possit esse, verum etiam quomodo vel qualiter possit ostendere? Nullus itaque magis alicujus rei possibilitatem probat, quam qui ejus etiam qualitatem fatetur, quia neque absque re esse qualitas potest.

Sed tu, inquires, hoc in loco Dei gratiam, quandoquidem eam non commemoras, videris abnuere. Egone abnuo, qui rem censitendo, confitear necesse est et per quod res effici potest? An tu, qui rem negando, et quidquid illud est per quod res efficitur procul dubio negas? Sive per gratiam, sive per adjutorium, sive per misericordiam, et quidquid illud est per quod esse homo absque peccato potest, confitetur, quisquis rem ipsam confitetur.

(*Ibid., cap. 11.*) Nam si dixerō: Homo disputare potest, avis volare, lepus currere, et non etiam per quæ hæc effici possunt commemoravero, id est, linguam, alas, pedes: num ego officiorum qualitates negavi, qui officia ipsa confessus sum?

(*Ibid., cap. 12.*) At levia quædam sunt peccata, inquires, quæ ipsa multitudine, quod sæpe irruant, non possunt cuncta vitari. Argui illa certe non debent

ne levi quidem correptione, si vitari omnino non possunt.

(*Ibid.*, cap. 15.) Ipse tu vero, dices, sine peccato es? Non sum sane, sed negligentiae meae potius quam impossibilitati imputari debet, quod non sim sine peccato.

(*Ibid.*, cap. 14, 15.) Jam vero id, quod a quibusdam dicitur, nusquam esse scriptum his omnino verbis, posse esse hominem sine peccato; scriptum vero, neminem posse domare linguam, et proinde nec esse posse sine peccato linguæ, facile refellitur: quia et non est ibi quæstio quibus verbis dicatur quæque sententia. Et quod apostolus Jacobus ait: *Linguam autem nullus hominum domare potest* (*Jac.* iii, 8); per exprobrationem dictum est, tamquam diceret: Ergone linguam nullus hominum domare potest? Tamquam objurgans et dicens: Domare feras potestis, linguas non potestis? quasi difficilius sit domare linguam quam feras.

(*Ibid.*, cap. 17.) Verum, inquires, ab Apostolo dictum est: *Sapientia carnis inimica est in Deum, legi enim Dei non est subjecta, nec enim potest; qui autem in carne sunt, Deo placere non possunt* (*Rom.* viii, 7 et 8). Sed Apostolus, quod sapientiam carnis dixerit, non sapientiam desursum descendentem; et in carne esse, non eos qui de corpore non exierunt, sed eos qui secundum carnem vivunt, manifeste significat.

Perges objicere: Ipsa saltem ignorantiae peccata vitari non possunt, utcumque dicantur cetera vitari posse. Non possunt, fateor, ignorantiae peccata vitari, quamdiu homo ignorat; sed prævigilare debet, ne ignoret: ideoque culpanda est ignorantia, quia id homo nescit negligentia sua, quod adhibita diligentia scire debuisset.

(*Ibid.*, cap. 18.) Adde etiam: *Tollere certe non potest homo peccata jam commissa; sed illa expiari debent, et Dominus pro eis exorandus. Id lubens fateor: quia id quod factum est, facere infectum potentia naturæ et voluntas hominis non potest.*

(*Ibid.*, cap. 19.) Sed ut id evertatur in quo præsidium ponitur ab iis qui nobis adversantur. Primo de eo disputandum est quod per peccatum debilitata dicitur et immutata natura. Unde ante omnia querendum puto quid sit peccatum. Substantia aliqua, an omnino substantia carens nomen, quo non res, non existentia, non corpus aliquod, sed perperam facti actus exprimitur? Credo, ita est; et si ita est, quomodo potuit humanam debilitare, vel mutare naturam, quod substantia caret?

(*Ibid.*, cap. 21.) Deinde ægritudo hæc, quam quisque experitur, non debuit contrahi peccatis, ne ad hoc esset poena peccati, ut committerentur plura peccata; neque vero ipse primus homo ideo morte damnatus est, quia peccandi necessitatem primo peccato contraxit, nam postea non peccavit. Ejus quoque posterius, non solum illo non sunt infirmiores, sed etiam plura impleverunt præcepta, cum unum ille implere neglexerit.

(*Ibid.*, cap. 22.) Deinde non debuit sic vindicari

A peccatum, ut peccator per vindictam plura committeret; esset enim vindicta materies peccati, si ad hoc peccator infirmatus est, ut plura peccaret.

(*Ibid.*, cap. 24, 25.) Quid quod Dominus sine peccato potuit mori; nec ullum malum potest esse homini alicujus causa; nec ut esset causa misericordiae Dei, necessarium fuit, quod illi aiunt, peccatum.

(*Ibid.*, cap. 26.) Adhibet quidem huic etiam parti, si quando necessarium fuerit, misericordiam suam Deus, quia homini post peccatum ita subveniri necessum est; non quia Deus causam hujuscemodi necessitatis optaverit. Sed et medicus ad curandum jam vulneratum paratus esse debet; non debet autem ut sanus vulneretur optare.

(*Ibid.*, cap. 27, 28.) Absurdissimum porro stultissimumque est, etiam necessarium fuisse homini, ad auferendam superbiam vel gloriae occasionem, ut absque peccato esse non posset. Sed Deus, inquit, potest omnia sanare. Potest sane; sed absurdum tamen est, a Deo dici homini: Necessum est peccare ne pecces. Quid amplius dicam, nisi quia potest credi quod ignes ignibus exstinguuntur, si credi potest quod peccatis peccata curentur?

(*Ibid.*, cap. 29.) Sed quonammodo superbiam ipsam a peccato separabimus? Tam peccare superbire est, quam superbire peccare. Nam quære quid sit quodcumque peccatum, et vide si invenies aliquid sine superbiam appellatione peccatum? Omne peccatum, nisi fallor, Dei contemptus est; et omnis Dei contemptus superbia est. Quid enim tam superbum quam Deum contemnere? Omne ergo peccatum et superbia est, etiam Scriptura dicente: *Initium omnis peccati superbia est* (*Eccli.* x, 15).

(*Ibid.*, cap. 30.) Deinde, quomodo quis Deo pro illius peccati reatu subditus esse poterit, quod suum non esse cognoverit? Suum enim non est, si necessarium est; aut si suum est, voluntarium est. Et si voluntarium est, vitari potest.

(*Ibid.*, cap. 33.) At, inquit, homo comparatur Deo, si absque peccato esse asseratur: quasi vero angelus, quia absque peccato est, comparetur Deo?

(*Ibid.*, cap. 34.) Inquit etiam, rationabile quidem videtur esse quod asseris, sed superbum est dicere hominem absque peccato esse posse. Verum in qua magis parte humilitas collocanda est? Sine dubio falsitatis, si in ea quæ veritatis probatur esse superbia est. In parte igitur veritatis, non in parte falsitatis, humilitas magis collocanda est.

(*Ibid.*, cap. 35.) Quin et illud addunt: *Multorum et sanctis peccata novimus.* Peccasse multos sanctorum non tantum verum est, sed etiam litteris ipsis quoque sacris proditum est: non ut exempla ad desperationem non peccandi valeant, neque ut securitatem peccandi nobis quodammodo præbere videantur; sed ut disceremus, vel poenitendi humilitatem, ver etiam in talibus lapsibus non desperandam salutem. Sed quomodo istos sanctos de hac vita abiisse credendum est? Cum peccato, an sine peccato? Si cum

peccato, quomodo sancti sunt? Si sine peccato, potuerunt ergo sine peccato esse?

(*Ibid.*, cap. 36.) Sed in iisdem sacris litteris multi non modo non peccasse, verum etiam iuste vixisse referuntur, Abel, Enoch, Melchisedech, Abraham, Isaac, Jacob, Joseph, Jesus Nave, Phinees, Samuel, Nathan, Elias, Elisæus, Michæas, Daniel, Azarias, Ananias, Misael, Ezechiel, Mardocheus, Simeon, Joseph, cui desponsata erat virgo Maria, Joannes. His adde sanctas feminas, Deborah, Annam Samuelis matrem, Judith, Esther, alteram Annam filiam Phannuel, Elisabeth, ipsam etiam Domini ac Salvatoris nostri matrem, quam sine peccato confiteri necesse est pietati.

(*Ibid.*, cap. 37.) Dicent forsitan: Numquid omnium potuit Scriptura commemorare peccata? Hoc recte dici potest de his quorum neque honorum neque malorum Scriptura sit memor; de illis vero quorum justitiæ meminit, et peccatorum sine dubio meminisset, si qua eos peccasse sensisset. Sed esto aliis temporibus, turbæ numerositate, omnium dissimulaverit peccata contexere; in ipso statim mundi primordio, ubi nonnisi quatuor homines erant, quid dicimus, cur non omnium voluerit delicta commemorare? Utrumne ingentis multitudinis causa, quæ nondum erat? An quia illorum tantum qui commiserant meminit, illius qui nulla commiserat meminisse non potuit? Certe primo in tempore Adam et Eva, ex quibus Cain et Abel nati sunt, quatuor tantum homines fuisse referuntur. Peccavit Eva, Scriptura hoc prodidit; Adam quoque deliquit, eadem Scriptura non tacuit. Sed et Cain peccasse ipsa æque Scriptura testata est, quorum non modo peccata, verum etiam peccatorum indicat qualitatem. Quod si et Abel peccasset, et hoc sine dubio Scriptura dixisset; sed non dixit: ergo nec ille peccavit, quin etiam justum ostendit. Credamus igitur quod legimus, et quod non legimus, nefas credamus astruere, quod de cunctis etiam dixisse sufficiat.

(*Ibid.*, cap. 41.) Opponunt illi, contra quos loquimur: *Omnes enim peccaverunt* (Rom. iii, 23). Sed manifestum est quod de eis dicebat Apostolus qui tunc erant, hoc est, de Judæis et gentilibus. Et vero mos ille Scripturæ est, ut cum dicuntur omnes, non semper omnes omnino, nullo prætermisso, intelligi oporteat. Unde Apostolus (Rom. v, 12): *Sicut per unius delictum in omnes homines in condemnationem; sic et per unius justitiam in omnes homines in justificationem vitæ; cum per Christi justitiam non omnes, sed eos tantum qui illi obedire voluerunt, et baptismi ejus ablutione purgati sunt, sanctificatos esse non dubium sit.*

(*Ibid.*, cap. 42 seqq.) Sed esto, consentiam, quia omnes peccatores fuisse testatur: dicit enim quid fuerint, non quod aliud esse non potuerint; quamobrem etsi omnes homines peccatores possent probari, definitioni tamen nostræ nequaquam id obsesset, qui non tam quid homines sint, quam quid possent esse defendimus. Deus certe, qui tam bonus est quam ju-

stus, talem hominem fecit, qui peccati malo carere sufficeret, sed si voluisset. Voluntate non est, quod natura potest. At quod nunc agitur non pertinet ut quærat utrum fuerint vel sint aliqui homines in hac vita sine peccato, sed utrum esse potuerint, sive possint.

Sed hoc est, inquires, quod multos movet, quod non per Dei gratiam homines sine peccato esse posse defendis. O ignorantiae cæcitas! O imperitæ mentis ignavia, quæ id sine Dei gratia defensari existimat, quod Deo tantum audiat debere reputari! Nam cum dicitur ipsum posse arbitrii humani omnino non esse, sed auctoris naturæ, Dei scilicet; equi fieri potest ut absque Dei gratia intelligatur quod ad Deum proprie pertinere censetur? Sed ut hoc manifestius fiat, paulo latius disputandum est.

Dicimus enim cujusque rei possibilitatem non tam in arbitrii humani potestate quam in naturæ necessitate consistere, ut puta loqui possum: quod loqui possum, meum non est; quod loquor, meum est, id est, propriæ voluntatis; et quia quod loquor, meum est, utrumque facere possum, id est, et loqui, et non loqui. Quia vero quod loqui possum, meum non est, id est, arbitrii mei atque voluntatis, necesse est me semper loqui posse, etsi voluero non posse loqui; non possum tamen non posse loqui, nisi forte membrum illud adinam quo loquendi imperii officium potest, voluntatis enim arbitrio ac deliberatione privatur quidquid naturali necessitate constringitur.

(*Ibid.*, cap. 47 seqq.) Hoc et de auditu, odoratu, vel visu sentiri possibile est, quod audire, odorari, videre potestatis nostræ sit; posse vero audire, vel odorari, vel videre, potestatis nostræ non sit, sed in naturali necessitate consistat. Simili ergo modo de non peccandi possibilitate intelligendum est, quod non peccare nostrum sit; posse vero non peccare, non nostrum. Quia non peccare nostrum est, possumus peccare et non peccare. Quia vero posse non peccare, nostrum non est, etsi voluerimus non posse non peccare, non possumus non posse non peccare, quia nulla adinere voluntas potest quod inseparabiliter insitum probatur esse naturæ.

(*Ibid.*, cap. 51.) Ipsa non peccandi possibilitas non tam in arbitrii potestate quam in naturæ necessitate est. Quidquid in naturæ necessitate positum est, ad naturæ pertinere non dubitatur auctorem, utique Deum. Quomodo ergo absque Dei gratia dici existimatur, quod ad Deum proprie pertinere monstratur?

(*Ibid.*, cap. 52.) Sed caro nobis secundum Apostolum (Gal. v, 17) contraria est, inquires. Qui fieri potest ut cuicumque baptizato sit caro contraria, cum, secundum eundem apostolum, in carne non esse intelligatur? Ita enim ait: *Vos autem in carne non estis* (Rom. viii, 9).

(*Ibid.*, cap. 54.) Et vero multis Apostoli verbis ostenditur quod caro ab illa ita sæpe nominetur, ut velit intelligi, non substantiam, sed opera carnis. Deinde quis fecit homini spiritum? Sine dubio Deus. Carnem quis creavit? Idem, credo, Deus. Bonus est

qui utrumque creavit Deus? Nulli dubium est. Et utrumque quod bonus auctor creavit, bonum est? Constatendum est. Si igitur, et spiritus bonus, et caro bona, et a bono auctore condita, qui fieri potest ut uno bona sibi possint esse contraria?

(*Ibid.*, cap. 58.) Sed diabolus nobis adversatur, iniquiunt adversarii: resistamus illi et fugiet. *Resistite*, inquit beatus Apostolus, *diabolo, et fugiet a vobis* (Jac. iv, 7). Unde animadvertendum est, quid possit his nocere quos fugit; vel quam virtutem habere intelligendus sit, qui solis prævalere non resistantibus potest.

(*Ibid.*, cap. 61.) *Dicunt etiam me solum istu defendere. Sed quid facient catholicis tractatoribus idem ipsum defendentibus?*

Lactantius (*Lib. iv Divin. Institut. c. 14*): *Oportuit magistrum docentemque virtutum homini simillimum feri, ut vincendo peccatum, doceat hominem vincere posse peccatum. Et iterum: ut desideriiis carnis edomitis, doceret non necessitatis esse peccare, sed propositi ac voluntatis.*

(*Ibid.*, cap. 62.) *Beatus Hilarius (In illud Matt. v, Beati mundo corde): Non enim nisi spiritu perfecti et immortalitate mutati, quod solis mundis corde dispositum est, hoc quod in Deo est immortalitate cernimus. Et rursum: Quas Job litteras legerat, ut abstineret se ab omni re maligna, quia Deum sola mente vitiiis non admixta venerabatur. Deum autem colere justitias proprium officium est.*

(*Ibid.*, cap. 63.) *Sanctus autem Ambrosius: Qui ad hoc referunt, qui peccatis suis solatia præferentes, sine peccatis frequentibus hominem putant esse non posse, et utuntur versiculo, quia scriptum est in Job: Nemo mundus a sorde, nec si unius diei vita ejus sit in terra, mensurabiles menses ejus ab ipso (Job. xiv, 5). Quibus respondendum est prius ut quid sit hominem sine peccato esse definitum: utrum nunquam omnino peccasse, an desiisse peccare: si enim hoc putant, sine peccato esse, nunquam omnino peccasse, et ipse consentio. Omnes enim peccaverunt, et egent gloria Dei (Rom. iii, 5). Sin autem eum qui veterem errorem correxerit, et in eam se vitæ transformaverit qualitatem, ut temperet a peccato, negant abstinere a delictis, non possum in eorum convenire sententiam cum legamus, quia sic Dominus dilexit Ecclesiam, ut exhiberet ipsam sibi gloriosam et non habentem maculam, aut rugam, aut aliquid ejusmodi, sed ut sit sancta et immaculata (Eph. v, 7). Nam cum Ecclesia ex gentibus, hoc est, ex peccatoribus congregata sit, quomodo ex maculatis immaculata potest esse, nisi primo per Christi gratiam, quod abluta a delicto sit; deinde quod per qualitatem non peccandi abstineat a delictis?*

(*Ibid.*, cap. 64.) Item Joannes Constantinopolitanus episcopus dicit peccatum non esse substantiam, sed actum malignum; et quia non est naturale, ideo contra illud legem datam, et quod de arbitrii libertate descendit.

Beatissimus Sixtus Romanæ Ecclesiæ episcopus, et Dominici martyr: *Quia libertatem arbitrii sui permisit*

A hominibus Deus, ut pure et sine peccato virentes similes fiant Deo. Et rursum: Templum sanctum est Deo mens pura, et altare optimum est ei cor mundum et sine peccato. Et rursum: Vir castus et sine peccato potestatem accepit a Deo esse filius Dei.

(*Ibid.*, cap. 65.) Presbyter venerabilis Hieronymus, cum exponeret, quod scriptum est: *Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt* (Math. v), quos non arguit conscientia ulla peccati, et mundus mundo corde conspicitur, templum Dei non potest esse pollutum. Item (*Lib. ii contra Jovinianum*): *Liberi arbitrii nos condidit Deus, nec ad virtutem, nec ad vitia necessitate trahimur; alioqui ubi necessitas, nec corona est.*

(*Ibid.*, cap. 67.) Item Augustinus episcopus in libris de Libero Arbitrio (*Lib. iii c. 18*). *Quæcumque ista causa est voluntatis, si non potest ei resisti, sine peccato ei ceditur; si autem potest, non ei cedatur, et non peccabitur. An forte fallit incautum? Ergo caveat ne fallatur. An tanta fallacia est, ut caveri omnino non possit? Si ita est, nulla ergo peccata sunt. Quis enim peccat in eo quod nullo modo caveri potest? Peccatur autem, caveri igitur potest.*

Epistola prima ad sanctum Augustinum.

Epistolas duas scripsit Pelagius ad sanctum Augustinum; priorem, cum recessit ex Africa, ne insalutato abiret; posteriorem post synodum Palæstinanæ, qua se absolutum nuntiaret. Utriusque mentio fit obiter in libro de Gestis Palæstinis (Cap. 26), nusquam alibi. quod sciam. Posterioris aliquid superest, prioris nihil. Hanc vero scriptam esse ann. 412 ostendimus (*Dissert. 1 c. 3*). Rescripsit Augustinus, responsionemque Pelagius in judicio Diospolitano protulit, ad sui defensionem, cum pluribus aliorum episcoporum, quibus, ut fit, familiariter laudabatur. Suas interpretatus est Augustinus (*Loco mox citato*), ne viderentur favere; de alienis ita: *Porro autem, sicut ego rationem de hac mea epistola reddidi, ita de suis, si esset necesse, redderent quorum allegantur, dicentes, vel quid putaverint, vel quid ignoraverint, vel qua ratione scripserint.*

Conjecerit forte quispiam, nec absurde, mea quidem sententia, quorum episcoporum litteras Pelagius pro se legerit, gestisque etiam inserendas curaverit, qui Paulinum, Constantium, Memorium, et octodium, sive Italiæ, sive Siciliæ, episcopos memoraverit. Nam Paulino imprimis clarus fuit, scripsitque; Constantio quoque scripsit; et Memorio Juliani patre familiariter usum esse, non obscure probat Juliani amicitia: reliqui vero præsules, ut carere maluerint suis sedibus quam Pelagii damnationem subscribere, ita laudibus exornaverunt præcul dubio, iisque ex generatis, famæ integrum.

Epistola ad Demetriadem, seu liber de Institutione Virginis.

Opus istud de Institutione Virginis: epistolam dixit Pelagius, librum Bedæ, utroque nomine Augustinus. Fuit vero suppositum Hieronymo, jam inde a temporibus Bedæ. Sic enim scribit (*Præfat. Cant. cap. 5*): *Sed et in libro quem ad Demetriadem virginem Christi de Institutione Virginis scripsit, hæc eadem de potentia libri arbitrii, quomodo sentiat, pandit. Quem videlicet librum nonnulli nostrum studiose legentes, sancti et catholici doctoris Hieronymi esse temere arbitrabantur: minime pervidentes quod et suavitatis eloquentiæ demulcentis, et hæreseos perversitas seducens, manifeste probat hoc illius opusculum non esse.*

Suppositionis alia mihi non videtur quærenda causa quam Hieronymi fatum quoddam, librario-

rumque insectia aut inertia, hæretica plura catholici doctoris Operibus inserentium. Hinc autem factum ut ad nos usque integra pervenerint quæ, propter auctoris impietatem atque execrationem, peritura fuissent. Suppositum quoque Augustino nonnulli putant: ego tamen sentio relatum dumtaxat inter Augustini epistolas num. 142. Eam forte ob causam, quod in consequente ad Julianam Demetriadis matrem ab Alipio atque Augustino scripta memoratur: unde oportuit non parva incogitantia laborasse eos qui quodcumque inter epistolas Augustini reperissent continuo tribuerunt Augustino.

Illud ipsum Beda Juliano tribuit (*Loco mox citato*), quod vehementer miror, siquidem legerit, vel epistolam 188 Augustini, vel librum de Gratia Christi. Legisse vero oportet, si modo sit auctor Collectaneorum in Epistolas Pauli, ex Operibus sancti Augustini, nam eo loci liber iste non semel laudatur: quare vix non eo in sententiam Baronii abjudicantis hoc Opus Bedæ, et tributum Petro abbati Tripolitano, de quo Cassiodorus (*Divin. Lect. c. 8*). *Petrus abbas Tripolitanae provinciae, sancti Pauli Epistolas exemplis opusculorum sancti Augustini subnoiasse narratur, ut per os alienum sui cordis declararet arcanum: quæ ita locis singulis competenter aptavit, ut hoc magis studio beati Augustini credas esse perfectum. Mirum est enim sic alterum ex altero dilucidasse, ut nulla verborum suorum adjectione permixta, desiderium cordis proprii complere videatur: qui vobis inter alios codices, divina gratia suffragante, de Africana parte mittendus est.*

Reclamat quidem Bellarminus adversus Baronium; sed quæ in contrarium adducit, non mihi videntur id satis efficere quod intendit; profert enim ex Indiculo Operum Bedæ ab ipsomet confecto verba hæc: *In Apostolum quæcumque in opusculis sancti Augustini exposita inveni, cuncta per ordinem transcribere curavi, quibus se mendacem vir sanctus, plagiariumque ostendisset, sin minus auctor esset Operis quo de agitur. Addit deinde, credibile non esse Bedam in Epistolas Pauli nihil scripsisse, cum totam Scripturam, cujus pars quædam eximia sunt Epistolæ Apostoli, exposuisse se testatum voluerit: concludit tandem, nihil admodum esse cur non diversis temporibus, diversisque in locis, viri duo, eodem studio, in Paulo ex Augustini scriptis explicando desudaverint.*

Verum, cum Indiculum hunc producit, rem suam non admodum juvat: in eo quippe Beda non aliorum meminit Operum quam quæ ante annum ætatis suæ quinquagesimum nonum edidisset. Certum vero est aliquem quæ postea scripta sunt supplevisse: quare Beda neque mentitus dici potest, neque plagiarius, etsi auctor Collectaneorum non sit. Jam vero duos eodem studio eodemque modo versatos esse in Collectaneis ejusdem modi elaborandis, minus profecto credibile apparebit audienti Cassiodori testimonium, quam quod Petri Opus reperit forte inter Bedæ libros discipuli tribuerint magistro, ut totam ipsam Scripturam sacram exposuisse jactarent. Quanquam vix inteligo quomodo Bellarminus ex Indiculo, Annalibus ecclesiasticis inserto, collegerit totam a Beda expositam esse Scripturam, quandoquidem in eo non fit mentio expositionis, sive in Matthæum, sive in Joannem; quæ tamen utraque, cum in editis Bedæ Operibus reperitur, a recentioribus hominibus addita videri potest. Et vero nullum forte est difficilium iudicium de ejusdemque auctoris Operibus, quam Bedæ, cum plures ob causas, tum maxime ob duas, styli varietatem, et genium sæculi ætatem Bedæ mox consecuti; hujus enim homines cum pauca nosset illustrium scriptorum nomina, cuncta quæ repererunt sine manifesto auctore, soliti sunt nobilibus illis sibi notis, sine delectu et sine gusto, tribuere. Assentietur mihi procul dubio, de varietate styli quam dixi, quisquis libros in Cantica, sed præfationem maxime, contulerit cum libris aliis qui revocari possunt in

A dubium; hos enim, vel illos Bedæ continuo abjudicaverit, sin minus ipsum velit de industria styli dissimulasse, quo lectoribus negotium illudendo faceret. Adde quod Collectaneorum auctorem oportet, quod labor ipse loquitur, in Operibus Augustini versatissimum fuisse, Bedam vero non admodum, ut qui de Juliano scripserit quæ Augustino pugnent, hunc nempe, et epistolæ ad Demetriadem esse auctorem, et a Pelagio puerulum enutritum, tunc cum Dialogos Hieronymus scriberet. At Pelagio epistolam pluribus in locis Augustinus tribuit, docetque tunc cum scriberet Hieronymus, Pelagium in Oriente versatum fuisse, Julianum longe ante hæc tempora diaconum factum esse, atque in domo Memorii viri sanctissimi habitasse. Sed de his hæc tenemus.

In libro de Institutione Virginis Pelagius sub ambigua quadam generalitate vocum, ita callide sentiret abscondit, ut gratiæ vocabulo frangens invidium, offensionemque declinans, eam ipsam gratiam, de qua quæstio erit, quaque adjuvamur ad aliquod agendum, peve visus sit Augustino confiteri (*Lib. de Grati. Christi. cap. 59*): nec fraus patuisset viro, alioquin tam perspicaci, nisi aliis ex libris mens Pelagii se prodidisset.

Quare Augustinus duo tantum manifesta flagitia dogmatum reprehendit. Alterum, quod *Dei faciendo voluntatem, divinam m^ocamur gratiam*. Alterum, quod *adjuvamur gratia Spiritus sancti, non quia sine illo, etiam per solam naturæ possibilitatem, non possumus resistere tentatori, sed ut facilius resistamus*. Dogmata cætera non arguit quidem, sed tamen habuit suspecta, quippe quæ de gratia sic loquantur, ut intelligi possint, vel de natura, vel de remissione peccatorum, vel de revelatione doctrinæ (*Epist. 187*). Castigat nonnihil superbe dictum, ut et quiddam inverecundum Orosius: sed Beda duodecimu statuit accusationis suæ adversus Julianum capita, quæ tu apud ipsum vide (*Loco mox citato*).

Fecit hæc vero ambigua scribendi forma, quam Pelagius in epistola adhibuit, non tantum ut Hieronymus nihil inde excerpti voluerit, quod Pelagio in iudicio episcopali objiceretur: sed etiam ut confidenter Pelagius librum hunc adduxerit in suæ fidei testem. Cum enim omnia comode explicari possent, propter ancipitem vocum intelligentiam, prudenter non debuit, vir alioquin pro bono habitus, dubii criminis reus peragi: neque potuit urgeri vehementer eo teste cujus et verba benignitas iudicis in bonum sensum sumeret, et fidem Demetriadis nomen augetet.

Nihil istius libri nunc exhibetur, quia integer reperitur post epistolas, sive Hieronymi, sive Augustini, inter rejectanea.

Secunda Pelagii ad S. Augustinum epistola, seu chartula purgationis missa per Carum diaconum.

Nemo veterum, quod sciam, meminit hujusce chartulæ, præter Augustinum, cujus in libro de Gestis Palæstini (*Cap. 52*) sunt hæc verba: *Est aliud, quod silere non debeo. In chartula defensionis suæ, quam mihi per quemdam Carum, nostrum Hipponensem civem, Orientalem autem diaconum, misi, scelt aliquid quod aliter se habeat quam gestis episcopalis continetur. Quod autem habent gesta longe melius est ac firmitus, et omnino enodatus pro catholice veritate contra illius hæresis pestem: nam cum eandem chartulam legerem, priusquam ad nos gesta venissent, nesciebam ea ipsa verba posuisse, quibus, cum ibi adesset, usus est in iudicio. Pauca enim et non multum aliter se habent, de quibus non nimis curo.*

Sequenti vero capite ostendit quam callide conficta sit gestorum ista Diosopolitanorum brevitiatio; duoque profert exempla, quibus Pelagius, modo deductis, modo additis ad gesta verbis, insinuarè voluit lectoribus credulis suas ipsius sententias defendi adhuc posse, quantumcumque Cœlestianæ proscriptæ essent. Locus dignus est qui legatur; prodit enim

hæreticorum, postquam damnati sunt, mendaces prae-
pariter ac superbas artes, quibus imprudentiores
facile illuduntur.

*Epistola ad amicum quemdam presbyterum post syno-
dum Diospolitanaum.*

Solus pariter Augustinus epistolæ istius meminit
in hæc verba (*Lib. de Gest. Palæst. c. 30*) : *Pervenit
in manus nostras nonnulla epistola, quæ ipsius Pelagii
diceretur scribentis ad amicum suum quemdam presby-
terum, qui eum literis, sicut eadem epistola continetur,
benigne admonuerat, ne per ejus occasione n se aliquis
a corpore Ecclesiæ separaret. Ibi inter cætera, quæ in-
serere longum esset, nec opus est, ait Pelagius : «
Quatuordecim episcoporum sententia definitio nostra
comprobata est, qua diximus posse hominem sine pec-
cato esse, et Dei mandata facile custodire, si velit : quæ
sententia contradictionis os confusione perfudit, et om-
nem in malum conspirantem societatem ab invicem se-
paravit. » Sive ergo istam epistolam Pelagius vere
scripserit, sive sub ejus nomine a quocumque conficta sit,
quis non videat quemadmodum hic error, et de judicio,
ubi confectus atque damnatus est, tamquam de victoria
giorietur? Sic enim posuit hæc verba, quemadmodum
leguntur in libro ejus, qui *Capitulum* vocatur, non
quemadmodum objecta sunt in judicio, vel ejus etiam
responsione repetita. Nam et illi, qui objecerunt, nescio
quo incuria, minus posuerunt verbum de quo non parva
est controversia. Posuerunt enim eum dixisse, «
posse hominem, si velit, esse sine peccato ; » de facilitate ni-
hil est dictum. Et paulo post : *En tamen epistola car-
nalis ventositatis et elationis plenissima volat, et gesto-
rum tarditatem procuratam celeritate præcedens, in
manus hominum prævolat, ut quatuordecim episcopis
Orientalibus placuisse dicatur, non solum posse esse
hominem sine peccato, et Dei mandata custodire, nec
nominato Deo juvante, sed tantum, si velit, ut videlicet
tacita, pro qua vehementissime pugnabatur, divina gra-
tia, restet ut sola in epistola legatur infelix, et se ipsam
decipiens, velut victrix, humana superbia. Vide quæ de
epistolis in provincias a factione Pelagiana missis
observata sunt dissertatione quarta, ubi actum de
causis cur Pelagianismus usque adeo pertinaciter
ecclesiasticæ regique potestati obstiterit.**

Jam vero epistolam ad amicum, et chartulam de-
fensionis ad Augustinum, a Pelagio missam esse,
vel ante Orosii profectionem ex Oriente, vel saltem
tunc cum in Africam et Palæstinam rediret, obscurum
vix esse potest : nam ubi primum, post synodum
Diospolitanaam habitam, navigare licuit, utraque de-
buit continuo mitti, partim ut gestorum quæ con-
sulto retardabantur instar esset brevatio; partim ut
haberent factionis homines unde Orosio litterisque
Gallicanorum episcoporum fidem detraherent, simul-
que animos timidis augerent, Orientalium episcopo-
rum consensione toties promissa. Utraque igitur
pertinet ad anni 416 vernam tempestatem, cum pri-
mum mare apertum est; sic enim Orosii in Africam
adventum, aut præverit, aut comitata est. Atque
hinc colligere licet, quod tradit Augustinus, episto-
lam ad amicum, et prolixam fuisse, ut factiosos
erudiret de re tota; et ventosæ vanitatis plenissi-
mam, ut esset laureatus quidam victoriæ nuntius; et
victoris superbiæ impotentem jactantiam, ut haberet
insolens factio unde in adversarios quasi domitos
insultaret.

Libellus Fidei a Pelagio ad sedem apostolicam missus.

Dictum est de ipso abunde dissertatione præce-
dente : hoc unum addi potest, quod operarum præ-
ceps festinatio omisit, post finem observationis ad
hæc verba : *Nec, ut quidam sceleratissime opinantur,
Spiritali sanctum fuisse pro semine.*

[Quamquam Ambrosii eo posset torqueri a male-
volo interprete dictum istud (*Lib. 1 in Luc, cap. 2*)]
*Non enim virilis coitus valvæ virginis secreta reser-
vit, sed immaculatam semen inviolabili utero Spiritus*

sanctus se infudit. Sic enim legendum, non ut est in
vulgatis codicibus sine vocula *se*; sit enim allusio
ad vocem angeli : *Spiritus sanctus superveniet in te*, etc.
Obstare, fateor, quominus Ambrosium speculasse
dicatur Pelagius, videntur immensæ laudes quibus
eum ornavit : sed ea certe fuit Pelagianorum indo-
les, ut nemini quem contrarium patenter convicium
non fecerint, nominibus tamen modo tacitis, cum
metuerent invidiam; modo expressis, cum impune
id se posse opinarentur.

Epistola ad Innocentium I, summum pontificem.

Integra non habetur, sed partem non minimam
servavit Augustinus in libro de Gratia Christi, unde
excerpta est, additis tamen, ut epistolæ formam
præferret, quibusdam vocibus alio caractere dis-
tinctis.

Duo sunt, *papa beatissime*, de quibus homines nos
B infamare conantur : unum, quod negemus parvulis
baptismi sacramentum, et absque redemptione Christi
aliquibus regna cælorum promittamus : aliud, quod
ita dicamus, posse hominem vitare peccatum, ut Dei
excludamus auxilium; et in tantum libero confida-
mus arbitrio, ut gratiæ repudiemus adjutorium.

*Hæc presbyter Hieronymus, qui mihi tamquam æmulo
invidet, hæc alter juvenis ex Africa submissus ab ini-
micis; hæc episcopi duo de suis sedibus merito in Gal-
liis ejecti, objicere non cessant, quamvis in episcopuli
judicio silere jussi sint, et sancta synodus nos com-
munionis catholicæ esse confessa sit.*

Et vero numquam ego vel impium aliquem hære-
ticum audivi qui hoc quod proposui de parvulis diceret.
Quis enim ita evangelicæ lectionis ignarus est,
qui hoc affirmare conetur, immo qui vel leviter di-
cere aut sentire etiam possit? Deinde quis tam im-
pius, qui parvulos exsortes regni cælorum esso velit,
et non eos baptizari, et in Christo renasci putet,
cum aperte dicat Christus : *Nisi quis renatus fuerit ex
aqua et Spiritu sancto, non potest introire in regnum
Dei (Joan. III, 5)*? Quis ille tam impius est, qui cu-
juslibet ætatis parvulo interdicat communem huma-
ni generis redemptionem, et in perpetuum certam-
que vitam renasci nolit eum qui natus sit ad incertam?

Ecce igitur ad beatitudinem tuam epistola ista me
purget, in qua pure atque simpliciter ad peccandum
et ad non peccandum integrum liberum arbitrium
habere nos dicimus, quod in omnibus bonis operibus
divino semper adjuvatur auxilio.

D *Conditum a Deo dicimus hominem ad imaginem et
similitudinem suam, eique cum a Deo conderetur, ut
laudabiliter vivere posset, datam liberi arbitrii potesta-
tem, id est, peccandi atque non peccandi possibilitatem,
quam liberi arbitrii potestatem dicimus in omnibus
esse generaliter, in Christianis, Judæis atque gen-
tilibus. In omnibus est quidem liberum arbitrium
æqualiter per naturam, sed in solis Christianis juva-
tur a gratia. In illis nudum et inerme est conditionis
bonum; in his vero, qui ad Christum pertinent,
Christi munitur auxilio. Illi ideo juvandi atque
damnandi sunt, quia cum habeant liberum arbitrium,
per quod ad fidem venire possent, et Dei gratiam
promereri, male utuntur libertate concessa; ii vero*

remunerandi sunt, quia bene libero utentes arbitrio, merentur Domini gratiam, et ejus mandata custodiunt.

Hæc fuit nostra constanter sententia, etiam priusquam persecutionem pateremur. Hanc si voluerint habere perspectam vel ipsi nostri inimici, legant libellum Fidei nostræ, quem ad vestram beatitudinem mittimus, in quo et baptisma unum tenemus, quod eisdem sacramenti verbis in infantibus quibus etiam in majoribus dicimus esse celebrandum; et liberum sic constitimur arbitrium, ut dicamus nos semper Dei indigere auxilio.

Legant pariter epistolam quam ad sanctum virum Paulinum episcopum, ante duodecim fere annos, scripsimus, quæ trecentis fere versibus nihil aliud quam Dei gratiam et auxilium consistit, nosque nihil omnino boni facere posse sine Deo. Legant etiam ad sanctum Constantium episcopum, ubi breviter quidem, sed plane, libero hominis arbitrio Dei gratiam auxiliumque conjunximus.

Legant etiam, quam ad sacram Christi virginem Demetriadem in Oriente conscripsimus, et invenient nos ita hominis laudare naturam, ut Dei semper gratiæ addamus auxilium.

Legant etiam recens meum opusculum, quod pro libero nuper arbitrio edere compulsi sumus; et agnoscent quam inique nos negatione gratiæ infamare gestierint, qui per totum pene ipsius textam Operis, perfecte atque integre, et liberum arbitrium constitimur et gratiam.

De Libero Arbitrio libri quatuor

Operis a Pelagio compositi de Libero Arbitrio meminere apertissime: Pelagius ipse (*In epist. ad S. Innoc.*): *Legant etiam recens meum opusculum, quod pro libero nuper arbitrio edere compulsi sumus; et Augustinus (Lib. de Grat. Christ. c. 3): In libris quos edidit pro libero arbitrio, quorum mentionem facit in epistola quam Romam misit, etc.; minus aperte Hieronymus scribens (Epist. 143) ad Alipium et Augustinum; atque Julianus in Opere postremo adversus Augustinum (Op. Imp. l. iv c. 72.)*

Libris quatuor Opus totum constituisse tradit Augustinus. *Quatuor sunt libri Operis hujus, et hos legi, et ex illis sumpsi que tractanda et discutienda proposui, et ut potui pertractavi antequam ad ejus has litteras, quas Romam misit, veniremus, sed in his etiam quatuor libris, etc.*

Ex libro primo.

(*De Grat. et Pecc. Orig. lib. i c. 18.*) Habemus autem possibilitatem utriusque partis, a Deo insitam, velut quamdam, ut ita dicam, radicem fructiferam atque secundam, quæ ex voluntate hominis diversa gignat, et pariat, et quæ possit, ad proprii cultoris arbitrium, vel nitere florere virtutum, vel sentibus horrere vitiorum.

(*Ibid., cap. 22, 23.*) Qui currit ad Deum, et a Deo se regi cupit, id est, voluntatem suam ex ejus voluntate suspendit, qui ei adherendo jugiter, una, secundum Apostolum (1 Cor. vi, 17), cum eo fit spiritus, non hoc, nisi de arbitrii efficit libertatem. Quæ qui bene nititur, ita se totum tradit Deo, omnemque suam mortificat voluntatem, ut cum Apo-

A stolo possit dicere: *Vivo autem, jam non ego, vivit autem in me Christus (Gal. ii, 20);* ponitque corpus in manu Dei, ut illud quo voluerit Deus ipse declinet (*Prov. xxi, 1*).

(*De Grat. et Pecc. lib. ii c. 13.*) Omne bonum aut malum, quo vel laudabiles, vel vituperabiles sumus, non nobiscum oritur, sed agitur a nobis; capaces enim utriusque rei, non pleni nascimur, et ut sine virtute, ita et sine vitio procreamur: atque ante actionem propriæ voluntatis, id solum in homine est quod Deus condidit.

(*De Grat. et Pecc. lib. i c. 28.*) Cum autem tam forte tamque firmum ad non peccandum liberum in nobis habeamus arbitrium, quod generaliter natura humane Creator inseruit, rursus pro ejus inestimabili benignitate quotidiano ipsius munimur auxilio, ut quod per liberum homines facere jubentur arbitrium, facilius possint implere per gratiam.

Ex libro tertio.

(*De Grat. et Pecc. lib. i c. 4.*) Nos sic tria ista distinguimus, et certum velut in ordinem digesta partimur. Primo loco posse statuimus, secundo velle, tertio esse. Posse in natura, velle in arbitrio, esse in effectu locamus. Primum illud, id est, posse ad Deum proprio pertinet, qui illud creaturæ suæ contulit; duo vero reliqua, hoc est, velle et esse, ad hominem referenda sunt, quia de arbitrii fonte descendunt. Ergo in voluntate et opere bono laus hominis est, immo et hominis et Dei, qui ipsius voluntatis et operis possibilitatem dedit, qui-

C que ipsam possibilitatem gratiæ suæ adjuvat semper auxilio. Quod vero homo potest velle bonum atque perficere, solius Dei est: potest itaque illud adum esse, etiam si duo ista non fuerint, ista vero sine illo esse non possunt. Itaque liberum mihi est, nec voluntatem bonam habere, nec actionem, nullo autem modo possum non habere possibilitatem boni; inest mihi, etiam si nolero, nec otium sui aliquando in hoc natura recipit. Quem vobis sensum exempla aliqua faciant clariorem. Quod possumus videre oculis, nostrum non est; quod vero bene aut male videmus, hoc nostrum est. Et ut generaliter universa complectar: quod possumus omne bonum facere, dicere, cogitare, illius est qui hoc posse donavit, qui hoc posse adjuvat; quod vero bene, vel agimus, vel loquimur, vel cogitamus, nostrum est, quia hæc omnia vertere etiam in malum possumus: unde, quod propter calumniam vestram, sæpe repetendum est, cum dicimus hominem posse esse sine peccato, et confessione possibilitatis acceptæ laudamus Deum, qui nobis hoc posse largitus est, nec est tibi ulla laudandi hominis occasio, ubi adius Dei causa tractatur. Non enim de velle, nec de esse, sed tantummodo de eo quod potest esse dissertitur.

(*Ibid., c. 7.*) Sic nos imperitissimi hominum putant injuriam divinæ gratiæ facere, quia dicimus eam sine voluntate nostra nequaquam in nobis perficere sanctitatem: quasi Deus gratiæ suæ aliquid imperaverit, et ipse illis quibus imperavit etiam gra-

tiæ suæ auxiliū subministrat, ut quod per liberum homines facere jubentur arbitrium, facilius possint implere per gratiam. Quam nos non, ut tu putas, in lege tantummodo, sed et in Dei esse adiutorio conflatur. Adjuvat enim nos Deus per doctrinam et revelationem suam, dum cordis nostri oculos aperit, dum nobis, ne presentibus occupemur, futura demonstrat, dum diaboli pandit insidias, dum nos multiformi et ineffabili dono gratiæ cœlestis illuminat. Qui hæc dicit, gratiam tibi videtur negare? An et liberum Dei arbitrium, et Dei gratiam confutur?

(*Ibid.*, c. 59.) Hoc enim, quod tu de Apostolo intelligere cupis, omnes ecclesiastici viri in peccatoris et sub lege adhuc positi asserunt eum dixisse persona, qui a nimia vitiorum consuetudine velut quadam teneretur necessitate peccandi; et quamvis bonum appeteret voluntate, usq̄ tamen præcipitaretur in malum. In persona autem hominis unius designat populum sub veteri adhuc lege peccantem, quem ab hoc consuetudinis malo dicit liberandum esse per Christum, qui credentibus sibi primo omnia per baptismum peccata dimittit, deinde imitatione sui ad perfectam incitat sanctitatem, et vitiorum consuetudinem virtutum vincit exemplo.

(*Ibid.*, c. 40.) Et quomodo stabilit illud Apostoli: *Deus est enim qui operatur in vobis et velle, et perficere?* Operatur in vobis velle, quod bonum est, velle quod sanctum est, dum nos terrenis cupiditatibus deditos, mutorum more animalium præsentia diligentes, futuræ gloriæ magnitudine, et præmiorum pollicitatione succendit, dum revelatione sapientiæ in desiderium Dei torpentem suscitatur voluptatem, dum nobis, quod tu alibi negare non metuis, suadet omne quod bonum est.

(*Ibid.*, c. 43.) Beatus Ambrosius episcopus, in cujus præcipue libris Romana elucet fides, qui scriptorum inter Latinos flos quidam speciosus cultus, cujus fidem et purissimum in Scriptoris sensum ut inimicus quidem ausus est reprehendere.

Auctorem hujus quadripartiti Operis esse Pelagium, nemo qui Augustinum quique Juliani verba nix afferenda legerit inticias ire potest: Anniano tamen videri potest Augustinus aliquando tribuisse, cum scriberet Hieronymo, nec Augustino dissensit Hieronymus, cum rescriberet in hæc verba (*Epist.* 143): *Quod autem quarritis, utrum rescripserim contra libros Anniani pseudodiatomi Cæledensis, qui copiosissime pascitur ut alienæ blasphemie verba strotia subministrat; sciat is ipse libros in schedulis missos a sancto fratre Eusebio presbytero suscepisse, non ante multum temporis, et exinde vel ingruentibus morbis, vel dormitione sanctæ et venerabilis si in nostræ Eustachii ita doluisse, ut propemodum contemnendos putarem. In eodem enim luto hæsitat, et, exceptis verbis tinnulis atque emendicatis, nihil aliud loquitur. Tamen multum egimus ut dum epistolæ meæ respondere conatur, apertius se proderet, et blasphemias suas omnibus patefaceret. Quidquid enim in ista miserabili synodo Diospolitana dixisse se denegat, in hoc Opere profertur; nec grande est ineptissimis nœniis respondere. Si autem Dominus vitam tribuerit, et notiorum habuerimus copiam, paucis lucubratiunculis respondebimus, non ut convincamus hæresim jam conortam, sed ut impertitam atque blasphemiam ejus*

nostris sermonibus confutemus. Meliusque hoc faceret sanctitas vestra, ne compellamur contra hæreticum nostra laudare.

Credibile enim est, si tamen non certum, uno eodemque Opere epistolæ ad Ctesiphontem simul et Dialogis tribus responsum esse, quod Pelagii sensu, Anniani stylo compositum, utriusque merito tribui potuit. Id autem, re attentius perpensa, probabilius reor, quam quod dissert. 1, validis quidem, sed non insolubilibus argumentis confutemur mihi visus sum.

Et primo quidem, respondiisse Pelagium epistolæ, tradit Hieronymus verbis mox prolatis. Respondiisse quoque Pelagium tribus Dialogis manifeste Julianus ait, cum Augustinum ita conveniret (*Lib. iv Op. Imperf. c. 87*): *Qua fiducia tu, cum Hieronymi scripta, quæ sub nomine Attici et Critobuli mira et, ut talem virum decebat venustate compositi, etiam quinti Evangelii, quod a se translaturum dicit, testimonio nitatur ostendere Christum non solum naturale, sed etiam voluntarium habuisse peccatum, propter quod se cognoverit Joannis baptismate diluendum. De alio etiam testimonio Joannis evangelistæ flagitium ei assuit falsitatis: de quo Opere tu in illa epistola quam Alexandriam destinasti, ita gloriaris, ut dicas Pelagium Scripturarum ab eo oppressum molibus, arbitrium liberum vindicare non posse. VERUM ILLI OPERI A CATHOLICO VIRO QUI PULSATUS FUERAT, OBIATUM EST. Quis enim catholicus iste vir pulsatus in Dialogis? quis Scripturarum molibus ab Hieronymo oppressus, nisi Pelagius?*

Deinde, libris quatuor de Libero Arbitrio, quorum auctor Pelagius, responsionem ad Dialogos contineri, concluditur ex eo aperte, quod ait Julianus Dialogis obiuratum a Pelagio; nec Pelagius post Dialogos editos aliud quidquam scripsit, præter epistolas duas, aut tres, libellum Fidei, et libros de Libero Arbitrio. Accedat quod celebris locus Apostoli Rom. 7: *Non quod volo bonum, etc.*, ab Hieronymo pressus in dialogo 2, in libro in de Libero Arbitrio, magno molimine torquetur, si qua ratione solvi queat. Quid quod in eodem libro magnifice laudatur Ambrosius, sitque mentio inimici, a quo fides Ambrosii reprehendi non potuit; maligne vero id factum, ad invidiam Hieronymi, quem omnes fere norant Ambrosio minus æquum. Adde quod in Dialogis quæstio *περί ἀναμάρτησις* non tantum de posse, sed etiam de esse moveri, dicitur; quod dictum magna vi oppugnatur in libris. Accedat quod toti sunt Biologi in exponenda infirmitate liberi arbitrii, toti contra libri in extollendis ejusdem viribus, ut merito possit utrumque Opus inscribi de Libero Arbitrio, quemadmodum inscriptas aliquando Dialogos videre me memini: atque inde reor a Gelasio papa Hieronymum dictum esse disputasse de libero arbitrio.

Jam vero uno eodemque Opere et epistolæ ad Ctesiphontem, et Dialogis tribus responsum esse, manifestum sit ex eo quod Dialogi aliud nihil omnino sint quam epistolæ, quod promiserat Hieronymus, prolixior quædam, confirmatioque expositio: quodque adversus epistolam scriptum nihil feratur, nisi post synodum Palæstinam, quo tempore constat esse conditos libros, de quibus sermo est.

Denique rationes quæ videbantur valere in contrarium, suam habent commodam, sive solutionem, sive potius concordiam cum posterioribus istis cogitationibus. Nam si libri quatuor de Libero Arbitrio Pelagio simul et Anniano tribuantur, dispari tamen de causa, unus idemque non erit Pelagius ac Annianus, quod volebat Ippensis episcopus: et scriptor tamen vere dicitur copiosissime pasci, ut alienæ blasphemie verba subministrat, quod tradit Hieronymus: et auctor in eodem luto versari videbitur ac prius, quod et ait Hieronymus: et in his libris Pelagius prolebitur, quod in synodo damnaverat, quod ostendit Augustinus: et nostra loci Hieronymiani

emendatio stabit : et quod res est, Augustinus, non tam respondit quatuor libris de Libero Arbitrio, quam ex iis decerpit pauca, nec sine laude Hieronymi, quæ ad rem suam facerent. Hæc cum certa sint, aut admodum probabilia, oportet libros de Libero Arbitrio prius esse missos in Occidentem, quam in Oriente ederentur. Atque ita prius in Africam pervenisse, inscripto nomine Anniani, quam ex Occidente ad Hieronymum mitterentur. Relictos vero sine responsione ab Hieronymo, propter ingravescens ætatis molestias, et occupationes senem fere nonagenerum cum luctu obruentes.

CAPUT III.

Quæ scripserit Cælestius Pelagii discipulus, et Juliani magister.

Gennadius Cælestium inter ecclesiasticos scriptores numerat, propter opuscula tria autem hæresim edita. *Cælestius*, inquit (*Lib. de Script. Eccles. c. 44*), *antequam ad Pelagium concurreret, immo adhuc adolescens, scripsit ad parentes suos de monasterio epistolas, in modum libellorum, tres, omni Deum desideranti necessarias. Moralis siquidem in eis dictio sui nihil ibi vitii postmodum proditii; sed totum ad virtutis incitamentum tradit.*

Opusculorum ejusmodi nihil superest, nisi forte, vel sub alieno nomine legantur, quod reor; vel non differant a libro quodam Capitulorum, de quo mox.

Postquam adhæsit Pelagio, scripsit primum adversus peccatum originale. Opus hoc, quod editum oportet circiter ann. 401, vel 402, Mercator, Vincentius Lirinensis, et auctor Prædestinati indicant; sed ipsius nihil superest, præterquam quod Pelagius suis expositionibus in Epistolam ad Romanos inseruit, quodque Augustinus in libro ut de Pecc. Merit. etc., Mercator in Comitorio, et auctor Prædestinati retulerunt, et nos exhibuimus cap. præcedenti. Ex eodem libro decerpitas sententias sex, Cælestio primum in judicio Carthaginiensi, Pelagio deinde in Diospolitano objectas, immo et septimam qua diceret Ecclesiam hic esse sine macula et ruga: habent enim omnes magnam cum argumento libri cognitionem; septima vero fortasse malignius quiddam continebat, quod Donatarum Carthagine adhuc potentium societas ambiretur. Id perspexisse Augustinus videri potest, cum ait (*Lib. de Gest. Palest. c. 42*): *Objectum est Pelagio quod diceret Ecclesiam hic esse sine macula et ruga, unde etiam Donatistæ diuturnum nobiscum habuerunt in nostra collatione conflictant, etc.* Tum adhibet argumenta quibus Donatistas evocet.

Scripsit postea Opus aliud multis capitulis distinctum, quo gratiam divinam videtur periunde ac prioro peccatum originale oppugnasse: inde decem ista decerpta sunt, quæ Pelagio objicerentur, tamquam ea discipulum magister docuisset.

1º Quoniam plus facimus quam in lege aut Evangelio jassum est.

2º Gratiam Dei et adiutorium non ad singulos actus dari, sed in libero arbitrio esse, vel in lege ac doctrina.

3º Dei gratiam secundum merita nostra dari, quasi si peccatoribus illam Deus det, videatur esse iniuncta. Propterea et ipsa gratia in mea voluntate posita est, sive dignus scirem, sive indignus; si enim per gratiam omnia facimus, quando vincimur a peccato, non nos vincimur, sed Dei gratia, quæ voluit nos adjuvare, et non potuit. Si gratia Dei est, quando vincimus peccata; ergo ipse est in culpa, quando a peccato vincimur, quia omnino custodire nos, aut non potuit, aut noluit.

4º Unumquemque hominem omnes virtutes habere posse et gratias.

5º Filios Dei non posse vocari, nisi omnimodo absque peccato fuerint affecti.

6º Oblivionem et ignorantiam non subjacere pec-

cato, quoniam non secundum voluntatem eveniunt, sed secundum necessitatem.

7º Non esse liberum arbitrium, si Dei indigeat auxilio, quoniam in propria voluntate habet unusquisque, aut facere aliquid, aut non facere.

8º Ex eo quod ait Petrus, *divinæ nos esse consortes naturæ*, consequens esse ut ita possit esse anima sine peccato, quemadmodum Deus: nam quomodo quispiam illius rei consortium suscepit, a cujus statu et virtute esse extraneus desinitur?

9º Victoriam nostram, non ex Dei esse adiutorio, sed ex libero arbitrio, quoniam propria voluntate arma suscepimus: sicut e contrario nostrum est, quando vincimur, quoniam armari propria voluntate contempsimus.

10º Quoniam poenitentibus venia non datur secundum gratiam et misericordiam Dei, sed secundum merita et laborem eorum qui per poenitentiam digni fuerunt misericordia.

Ex eodem libro desumpsit quæ habet Hieronymus in epistola ad Ctesiphontem: *Unus discipulorum ejus, immo jam magister, et totius exercitus ductor, et contra Apostolus vas perditionis, per solæcismorum, et non, ut sui jactitant, syllogismorum spineta decurrens, sic philosophatur et disputat: « Si nihil ago absque Dei auxilio, et per singula opera, ejus est omne quod gessero: ergo non ego qui laboro, sed Dei in me coronabitur auxilium; frustra quæ dedit arbitrii libertatem, quam implere non possum, nisi ipse me semper adjuverit; destruit enim voluntas, quæ alterius ope indiget. Sed liberum dedit arbitrium Deus, quod aliter liberum non erit, nisi fecero quod voluero. Ac per hoc aut utor semel potestate, quæ mihi data est ut liberum servetur arbitrium; aut si alterius ope indigeo, libertas arbitrii in me destruetur. »*

Et postea: *Audite, quæso, audite sacrilegum: « Si voluero curvare digitum, movere manum, sedere, stare, ambulare, discurre, spota jacere, duobus digitulis narium purgamenta decutere, relevare alvum, urinam digerere, semper mihi auxilium Dei necessarium erit. »*

Circa hæc omnia, sive quæ ex Gestis Palæstinis, sive quæ ex epistola Hieronymi prolata sunt, operæ pretium est observare, primo, quæ retulit Hieronymus, ea pertinere ad tertium capitulum quo Cælestius negat gratia alia ad singulos actus operæ esse quam quæ in libero arbitrio vel in lege ac doctrina posita est. Deinde recte dictum vulgo Cælestium per syllogismorum spineta decurrere; in omnibus enim libris ratione scribendi syllogistica usus est. Quæ Pelagius deprumpsit ex libro contra peccati traducem, mera sunt ratiocinia: *Si peccatum Adæ etiam non peccantibus nocuit, ergo Christi justitia non creditibus prodest*; et cætera alia consequentia septem. Liber Definitionum, cui Augustinus librum de Perfectione justitiæ opposuit, constat sexdecim dumtaxat pressis argumentationibus, Scripturæque testimoniis contentiose prolatis. Illis autem in duobus Operibus fuisse parem atque eandem styli formam, ex eo intelligitur, quod Augustinus auctorem Definitionum ex ingenio deprehendit quod in hoc Cælestii libro inspexerit. Tertio, Cælestium de tota hæresi scripsisse libros, de Peccato scilicet Originali, de Gratia et de Impercantia, sed breves pressoque, ut factionem suam videatur quasi parricidalibus quibusdam pugionibus in sinum Ecclesiæ armasse. Quarto, librum hunc adversus gratiam editum esse ante synodum Diospolitam ann. 415 habitam; ante librum de Perfectione justitiæ, scriptum forte ann. 410; ante epistolam Hieronymi ad Ctesiphontem missam ann. 415, immo ante judicium Carthaginense ann. 412; atque ipsam collationem cum Donatistis habitam ann. 411. Delatus enim videtur a Pelagio in Orientem ubi lectus ab Hieronymo. Editus ergo est, ut quam tardissime, quo tempore Cælestius cum Pelagio in Sicilia versabatur, id est, ab ann. 408 ad 411. Quinto, verum esse quod ait Augustinus, Pela-

gim timidius atque obscurius, apertius Cœlestium audaciusque de sua hærESI scripsisse; quid enim tribus præfatis libris, aut manifestius, aut impudentius? Sexto, antequam ullum ecclesiasticum institueretur iudicium, aut ipso etiam quinti sæculi initio, statum hunc hærESis Pelagianæ fuisse, ut ad tria capita revocaretur; utque vera gratia Christi agnosceretur quidem ab hærETICIS, sed quæ daretur ex meritis, quæque homini non esset opus, sed nullis lan- tum.

Septimo denique, Pelagium, cum ipsi obiectum esset tertium Cœlestii capitulum, respondisse (*Lib. de Gest. Palest. c. 14*): *Hæc utrum Cœlestii sint, ipsi viderint quid dicunt Cœlestii esse; ego veronumquam sic tenui, sed anathematizo qui sic tenet.* Ad quæ verba Augustinus: *Eecce nec noturam liberi arbitrii, nec legem atque doctrinam vult intelligi gratiam, qua per actus singulos adiuvatur: quid ergo restat, nisi ut eum intelligat quam dicit Apostolus subministratione Spiritus sancti, etc.* Quibus verbis ostendit veram gratiam, de qua quæstio erat, videri agnitam a Pelagio. Quamquam in libro de Gratia Christi mendacii Pelagium aut suspectum facit, aut etiam convincit; ait enim (*Cap. 3*): *Cum Pelagus episcopulibus gestis sine ulla recusatone damnaverit eos qui dicunt gratiam Dei et adiutorium nostrum ad singulos actus dari, sed in libero arbitrio esse, vel in lege atque doctrina, putabamus hac de re omnes tergiversationes esse consumptas: damnaverit etiam eos qui docent gratiam Dei secundum merita nostra dari; tamen in libris quos edidit pro libero arbitrio, nihil aliud sentire monstratur quam id quod damnasse videbatur, etc.*

Liber Definitionum.

Ad ea quæ diximus in observationibus ad librum Augustini de Perfectione iustitiæ, id adjuugemus. De hoc Cœlestii opusculo scribit Augustinus ad Eutropium et Paulum Hispaniarum episcopos. *Charitas vestra petiit ut definitionibus, quæ dicuntur Cœlestii esse, respondeam. Sic enim prænotata est eadem chartula quam dedistis: DEFINITIONES, UT DICITUR, CŒLESTII. Quæ prænotatio credo quod non illius, sed eorum sit qui hoc attulerunt de Sicilia, ubi Cœlestius non esse perhibetur. Ex illius hæc esse doctrina, vel etiam quorundam sectatorum ejus, et nos possumus arbitrari. Nam neque istæ breves definitiones, vel potius ratiocinationes, ab illius abhorrent ingenio, quod in Opere alio inspexi, cujus eum constat auctorem, et non frustra istos fratres qui hæc attulerunt in Sicilia existimo audisse quod ipse docuerit ista, vel scripserit.*

Inde innotescit quam epigraphem liber habuerit: unde venerit in Hispanias, a quibus in Africam ad Augustinum missus, qua ratione ab eodem Augustino agnitus esse Cœlestii, et qua methodo refutatus, allatis scilicet singulis ut erant in chartula ratiocinationibus, et ad singulas subjunctis responsionibus. Argumentum manifestum est, cum totus sit de impeccantia. Dividitur tres in partes, integer sic se habet.

Definitiones Cœlestii, seu ratiocinationes de impeccantia.

Ante omnia interrogandus est qui negat hominem sine peccato esse posse, quid sit quodcumque peccatum: quod vitari potest, an quod vitari non potest? Si quod vitari non potest, peccatum non est; si quod vitari potest, potest homo sine peccato esse, quod vitari potest. Nulla enim ratio, vel iustitia saltem, patitur dici peccatum, quod vitari nullo modo potest.

Iterum quærendum est: Peccatum voluntatis, an necessitatis est? Si necessitatis est, peccatum non est; si voluntatis est, vitari potest.

Iterum quærendum est, quid sit peccatum. Natu-

rale, an accidens? Si naturale, peccatum non est; si autem accidens est, et recipere potest; et quod recedere potest, vitari potest; et quod vitari potest, potest homo sine eo esse.

Iterum quærendum est: Quid est peccatum? Actus, an res? Si res est, necesse est ut auctorem habeat; et si auctorem habere dicitur, jam alter præter Deum rei alicujus auctor induci videbitur. At si hoc dici impium est, necesse est peccatum omne actum esse, non rem. Si igitur actus est, immo quia vere actus est, vitari potest.

Iterum quærendum est utrumve debeat homo sine peccato esse. Procul dubio debet: si debet, potest; si non potest, ergo nec debet. Et si non debet homo esse sine peccato, debet ergo cum peccato esse, et jam peccatum non erit, si illud deberi constiterit. Aut si hoc etiam dici absurdum est, constiteri necesse est debere hominem sine peccato esse; et constat eum non aliud debere quam potest.

Iterum quærendum est utrum præceptum sit homini sine peccato esse? Aut enim non potest, et præceptum non est; aut quia præceptum est, potest. Nam cur præciperetur quod fieri omnino non posset?

Iterum quærendum est an velit Deus hominem sine peccato esse. Procul dubio vult, et procul dubio potest. Quis enim tam demens est ut vel dubitet fieri posse quod Deum velle non dubitat?

Iterum quærendum est: Quomodo vult Deus hominem esse cum peccato, an sine peccato? Procul dubio non vult esse cum peccato. Quanta enim impietas ac blasphemia sit, cogitandum est, ut dicatur hominem posse esse cum peccato, quod Deus non vult; et negetur posse esse sine peccato, quod Deus vult: quasi aliquem ad hoc Deus creaverit ut possit esse quod nolit, et non possit esse quod velit, et ut contra suam magis quam ut secundum suam existeret voluntatem.

Iterum quærendum est: Per quid efficitur homo cum peccato, per naturæ necessitatem, an per arbitrii libertatem? Si per naturæ necessitatem, culpa caret; si per arbitrii libertatem, quærendum est a quo ipsam arbitrii libertatem acceperit. Procul dubio a Deo. Deus autem quod dedit, certe bonum esse negari omnino non potest. Qua igitur ratione bonum probatur, si magis ad malum quam ad bonum pronum est? Magis autem ad malum quam ad bonum pronum est, si homo per illud potest esse cum peccato, et non potest esse sine peccato.

Si Deus bonum hominem fecit, et præterquam illud bonum fecit, bonum ei insuper ut faceret imperavit: quod impium, ut confiteamur hominem malum esse, quod nec factus est, nec ei præceptum est; et negemus eum bonum posse esse quod factus est, et quod ei ut faceret imperatum est.

Iterum quærendum est: Quot modis constat omne peccatum? Duobus, nisi fallor, si aut illa fiant quæ prohibentur, aut illa non fiant quæ jubentur. Tam certe omnia illa quæ prohibita sunt vitari possunt, quam quæ præcepta sunt perfici. Nam frustra aut

prohiberetur, aut juberetur, quod vel caveri vel impleri non possit. Et quomodo negabimus posse esse hominem sine peccato, cum confiteri necesse sit eum tam omnia illa quæ vetantur posse cavere, quam quæ imperantur officere?

Iterum quærendum est: Quomodo non potest homo sine peccato esse, voluntate an natura? Si natura, peccatum non est; si voluntate, per facile potest voluntas voluntate mutari.

Iterum autem quærendum est: Si non potest homo sine peccato esse, cujus culpa est, ipsiusne hominis, an cujuslibet alterius? Si ipsius hominis, quomodo culpa hominis est? si hoc non est, quod esse non potest.

Iterum quærendum est: Si natura hominis bona est, quod nullus negare nisi Marcion aut Manichæus audebit, quomodo igitur bona est, si malo ei carere non est possibile? omne enim peccatum malum esse quis dubitet?

Et hoc dicendum est: Certe justus est Deus, negari enim non potest; imputat autem Deus homini omne peccatum. Et hoc quoque confitendum puto, quia neque peccatum est quidquid non imputabitur in peccatum; et si est aliquid peccatum quod vitari non possit, quomodo justus Deus dicitur, si imputare cuiquam creditur quod vitari non possit?

Quod si quis dixerit: Da mihi hominem sine peccato, respondendum: Do tibi qui esse possit. Si pergat interrogare: Quis ille est? respondendum: Ipse tu. Quod si dixerit: Ego esse non possum, respondendum est: Cujus culpa est? Quod si dixerit: Mea, dicendum est: Et quomodo tua est, si ipse sine peccato esse non potest? Quod si pergat dicere: Tu ipse sine peccato es, qui dicis hominem sine peccato esse posse? respondendum, Quod non sim sine peccato, cujus culpa est? Quod si dixerit: Tua est, respondendum est: Quomodo meo, si esse non possum?

Testimonia quibus probatur præceptum esse homini ut absque peccato sit.

In Deuteronomio: Tu autem perfectus eris coram Domino Deo tuo (Deut. xviii, 13). Item illuc: Et non erit inconsummatus in filiis Israel.

Item Salvator in Evangelio: Estote perfecti, quia Pater vester, qui in cælis est, perfectus est (Matth. v, 48).

Item Apostolus ad Corinthios secunda: De cætero, fratres, gaudete, perfecti estote (II Cor. xiii, 11).

Item ad Colossenses: Corripientes omnem hominem, et decentes in omni sapientia, ut exhibeamus omnem hominem perfectum in Christo (Coloss. 1, 28).

Item ad Philippenses: Omnia facite sine murmuratione et hæsitatione, ut sitis irreprehensibiles et simplices, sicut filii Dei immaculati (Philipp. ii, 14 et 15).

Item ad Ephesios: Benedictus Deus et Pater Domini nostri Jesu Christi, qui benedixit nos in omni benedictione spiritali in cælestibus in Christo Jesu, sicut elegit nos in ipso ante mundi constitutionem, ut exsemus sancti et immaculati in conspectu ejus (Ephes. 1, 3 et 4).

A Item ad Colossenses: Et vos cum essetis aliquando alienati et inimici sensu in operibus malis, nunc autem reconciliati in corpore carnis ejus, per mortem ejus, exhibite vos sanctos et immaculatos et irreprehensibiles (Coloss. 1, 21, 22).

Item ad Ephesios: Ut exhiberet ipse sibi gloriosam Ecclesiam, non habentem maculam aut rugam, aut aliquid hujusmodi, ut sit sancta et immaculata (Ephes. v, 27).

Item ad Corinthios prima: Sobrii estote et justî, et nolite peccare (I Cor. xv, 11).

Et in Epistola sancti Petri: Propter quod succincti lumbos mentis vestræ, sobrii, perfecti, sperate in eam quæ offertur vobis gratiam, quasi filii obedientiæ, non configurati prioribus ignorantia vestræ concupiscentiis, sed secundum eum qui vocavit vos, sanctum, ut ipsi sancti in omni conversatione sitis, quia scriptum est (Levit. xi, 46): Sancti eritis, quia ego sanctus sum (I Petr. 1, 15).

Unde et beatus David dicit: Domine, quis habitabit in tabernaculo tuo, aut quis requiescit in monte sancto tuo? qui ingreditur sine macula, et operatur justitiam (Ps. xiv, 1 et 2). Et alibi: Et ero immaculatus cum eo (Ps. xvii, 24). Et alibi: Beati immaculati in via, qui ambulant in lege Domini (Ps. cxviii, 1).

Item apud Salomonem: Diligit Dominus sancta corda; accepti sunt autem illi omnes immaculati (Prov. xii).

Testimonia Scripturarum quæ e diverso ponenda sunt iis qui arbitrii libertatem vel non peccandi possibilitatem, imperite existimant se Scripturarum auctoritate posse destruere.

Objicere solent quod sanctus Job dixerit: Quis mundus est a peccato? Nec infans cujus est unius diei vita super terram (Job xxvi, juxta LXX). Opponendum quod Job dixerit: Justus enim vir et sine querela, factus sum in derisum (Job xiv, juxta LXX); et: Ecco ipse proximus sum iudicio meo, et scio quia justus inveniar (Job xiii, juxta LXX); et: Vias enim ejus custodivi, et non declinavi a mandatis ejus, neque discedam (Ibid. xviii, 11); et: Justitia vestitus eram, et circumdedit mihi iudicium sicut chlamidem (Cap. xxix, 14); et: Non enim reprehendit me cor meum in omni vita mea, et nihil iniquum erat in operibus meis, sed munda oratio mea (Cap. xxvii, 6).

D Iterum proponere solent: Omnis homo mendax (Ps. cxv, 2). Quibus respondendum est quod in Numeri libro scriptum est: Homo verax (Num. xxv, juxta LXX). Et de sancto Job legitur ita: Erat vir habitans in regione Austide, nomine Job, verax, sine crimine, justus, Dei cultor, abstinens se ab omni re mala (Job 1, 1). Item apud ipsum Job: Et miraculum tenuit veracis hominis. Item apud Salomonem de Sapientia: Viri mendaces non erunt illius memores: viri autem veraces invenientur in ea (Eccli. xv, 8). Item in Apocalypsi: Et in ore ipsorum non est inventum mendacium, sine macula enim sunt (Apoc. xiv, 5).

Iterum istud proponunt: Non est qui faciat bonum, non est usque ad unum (Ps. xiii, 5). Quibus respon-

dendum est quod ait sanctus David: *Spera in Domina, A qui habet spem hanc in eum, sanctificat se, sicuti et ipse sanctus est* (I Joan. III, 2 et 5).

et fac bonitatem (Ps. xxxvi, 3). Et sanctus Tobias: *Noli timere, fili; pauperem vitam gerimus, sed multa bona habebimus si timuerimus Deum, et recesserimus ab omni peccato, et fecerimus bona* (Tob. iv, 25).

Item dicunt quod Salvator ait: *Quid me dicitis bonum? Nemo bonus, nisi solus Deus* (Luc. xviii, 19). Respondendum quod idem Dominus alibi ait: *Bonus homo de bono thesauro cordis sui profert bona* (Math. xii, 35). Et iterum: *Qui solem suum oriri facit super bonos et malos* (Ibid. v, 45). Et alibi scriptum: *Bona bonis creata sunt ab initio* (Eccli. xxxix, 50); et iterum: *Qui sunt boni erunt habitatores terræ* (Prov. II, 21).

Item dicunt: *Quis gloriabitur castum se habere cor* (Prov. x, 9)? Respondendum quod Salvator ait in B Evangelio: *Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbant* (Math. v, 8); et quod David dicit: *Quis ascendet in montem Domini, aut quis stabit in loco sancto ejus? Inno ens manibus et mundo corde* (Ps. xxiii, 3); et alibi: *Benefac, Domine, bonis et rectis corde* (Ps. cxxiv, 4); item apud Salomonem: *Bona est substantia cui peccatum non est in conscientia* (Eccli. xiii, 50); item illic: *Averte te a delicto et dirige manus, et ab omni delicto munda cor tuum* (Ibid. xxxviii, 10); item in Epistola Joannis: *Si cor nostrum nos non reprehendat, fiduciam habemus ad Deum, et quæcumque petierimus, accipiemus ab eo* (I Joan. III, 20 et 22).

Item dicere solent: *Quia non est homo justus in terra qui faciat bonum et non peccet* (Eccli. vii, 21). C Respondendum quia Dominus de sancto Job ait: *Numquid considerasti servum meum Job? Non erim est ei similis quisquam in terris homo sine querela, verus Dei cultor, abstinens se ab omni opere malo* (Job I, 8).

Item dicunt: *Quia non justificabitur in conspectu tuo omnis vivens* (Ps. cxlii, 2). Quibus respondendum est quod de sancto Zacharia Evangelista testatur dicens: *Erant autem Zacharias et Elisabeth uxor ejus, justi antequam in conspectu Domini, et in omnibus mandatis incedentes, et justificationibus Domini sine querela* (Luc. I, 6). Et beatus Apostolus ait: *Ut simus sancti et immaculati in conspectu ejus* (Ephes. I, 4).

Item dicunt: *Si dixerimus quia peccatum non habemus, ipsi nos seducimus, et veritas in nobis non est* (I Joan. v). Respondendum est quod idem sanctus Joannes in eadem Epistola dicit: *Hoc autem dico, fratres, ut non peccetis. Omnis qui natus est ex Deo, peccatum non facit, quia semen ipsius in eo manet, et non potest peccare* (I Joan. III, 9); item illic: *Qui natus est ex Deo, non peccat, quia generatio Dei conservat eum, et malignus non tanget eum* (Ibid. v, 18); item illic, ubi de Salvatore ait: *Quoniam ille apparuit ut peccata tolleret. Omnis qui in eo manet non peccat. Omnis qui peccat non vidit eum, nec cognovit eum. Item illic: Charissimi, nunc filii Dei sumus, et nondum apparuit quod erimus. Scimus quoniam cum apparuerit, similes ei erimus, quoniam videbimus eum sicuti est; et omnis*

qui habet spem hanc in eum, sanctificat se, sicuti et ipse sanctus est (I Joan. III, 2 et 5).

Item dicunt: *Non volentis, neque currentis, sed miserentis est Dei* (Rom. ix, 16). Quibus respondendum est quod idem Apostolus alibi de quodam ait: *Quod vult faciat* (I Cor. vii, 36). Item ad Philemonem de Onesimo: *Quem ego volueram apud me detinere, ut pro te mihi ministraret; sed sine consilio tuo nihil volui facere, ut non quasi ex necessitate bonum tuum esset, sed voluntarium* (Philem. 13 et 14). Item in Deuteronomio: *Vitam et mortem dedit ante faciem tuam, bonum et malum; elige vitam, ut vivas* (Deut. xxx, 15). Item apud Salomonem: *Deus ab initio constituit hominem, et reliquit eum in manu consilii sui: adjecit ei præcepta et mandata; si volēs, præcepta servabunt te, et in posterum fidem placitam facere. Apposui tibi aquam et ignem, ad quodvis porrigere manum tuam. Ante hominem bonum et malum, vita et mors, paupertas et honestas a Domino Deo sunt* (Eccli. xv, 14).

Item apud Isaiam: *Et si volueritis, et audieritis, quæ bona sunt terræ, manducabitis; si autem nolueritis, nec obaudieritis me, gladius vos comedat. Os enim Domini locutum est* (Isai. I, 19).

Ad extremum, si quis dixerit: *Potest fieri ut homo vel verbo non peccet?* Respondendum est: *Si vult Deus, potest; vult enim Deus, ergo potest.*

Item si quis dixerit: *Fieri potest ut homo in cogitatione non delinquat?* Respondendum est: *Si vult Deus, potest; vult enim Deus, ergo potest.*

Libellus fidei oblitus Zesimo summo pontifici.

De hac confessione Cælestii dictum est abinde dissertatione præcedente, addendum nihil occurrit.

Epistola ad clericos Romanos.

Dictum quoque de ipsa ibidem satis.

CAPUT IV.

Quæ scripserit Julianus Eclanensis episcopus.

De libris Juliani ita Gennadius, *Julianus episcopus, vir acris ingenii, in divinis Scripturis doctus, Græca et Latina lingua scholasticus, priusquam impietatem Pelagii in se aperiret, clarus in doctoribus Ecclesiæ fuit: postea vero hæresim Pelagii defendere visus, scripsit adversum Augustinum impugnatorem illius, libros quatuor, et iterum libros octo. Est etiam liber altercationis amorum partes suas descendunt.*

In eo facile assentior Gennadio, quod Julianum dicit virum acris ingenii, in sacris Scripturis doctum, et utriusque linguæ peritum: nam acrimoniam ingenii opera, peritiam utriusque linguæ versio fidei Rufini Syri, et alia, tractande Scripturæ, aut torquendæ potius vim opus postremum ostendit. Non perinde assentior in eo, quod subjungit, Julianum clarum existisse in doctoribus Ecclesiæ, si doctoris nomine scriptorem intelligat. Nam qua ratione fugissent clari scriptoris opera diligentiam ac pene curiositatem, sive Augustini, sive Mercatoris? Quod si doctorem dicat, more illius sæculi, cum qui populum in Ecclesia docebat, non repugnato vehementer, cum nonnulla sint apud Augustinum vestigia quæ in hæc sententiam ducant. De libris adversum Augustinum nemo dissentit Gennadio, nisi quod altercatio ambarum ab opere postremo distingui non debuit, si forte, quod opinor, indicare non voluerit, opus postremum, suis temporibus, aliquando per se solum habitum fuisse, aliquando subjunctis Augustini ad aliquot libros responsionibus.

Rufini presbyteri Palæstinæ provinciæ liber de Fide, translatus de Græco in Latinum sermonem.

Julianum hujus libri esse interpretem, ostendimus non obscure dissertatione prima, ostendimus et quo sine, quoque tempore id totum operæ præstitum sit. Consulendus locus, simulque observandum, non sine causa Gennadium scripsisse verba hæc: *Priusquam hæresim Pelagii in se aprireret.* Indicavit enim Julianum, antequam hæresis Pelagii palam proderetur, eam in alio aperuisse, in Rufino scilicet, cujus confessionem Latinis legendam præbuisset. Hinc vero colliguntur duo: alterum, versionem ejusmodi edidisse Julianum, cum adhuc admodum juvenis foret: alterum, a Pelagianis eam erroris partem, quæ peccatum originale spectat, editam fuisse primum, quasi Orientalium fidem; immo tertium quoddam conjecto, Julianum Pelagii exhortationibus e vita conjugali ad arctiorem conversum esse, indeque, Memorio Juliano patre scribente, Augustinum de Pelagii laudibus rescivisse, quæ postmodum in libris suis retulit.

Epistola prima ad Zosimum summum pontificem.

De ipsa diximus satis superque, tum in notis ad caput 6 et 9 Subnotationum, tum et in fine dissertationis 1, ubi fragmenta collegimus huc et illuc sparsa apud Mercatorem, qui solus mentionem fecit epistolæ, quam tamen pro sua Julianus agnoscit (*Lib. 1 Op. Imperf. c. 17*). Scripta vero est ann. 417, circiter autumni; ostendit autem, quis tunc status hæresis existerit, ut quæ contineretur propositionibus fere quinque, saltem, quæ Cœlestianam partem attineret.

Epistola, seu libellus fidei ad Zosimum summum pontificem missus nomine octodecim episcoporum.

Hujus libelli meminit Mercator, immo et Julianus, sed paulo obscurius. Ipsum auctori suo asseruimus dissertatione 5, integrumque edidimus cum notis, quibus nihil addendum occurrit: scriptum ostendimus ann. 417.

Epistola ad Rufum Thessalonicensem nomine octodecim episcoporum.

De hac ipsa diximus in dissertatione 5, ubi fragmenta libris tribus posterioribus Augustini ad Bonifacium sparsa, recollecta sunt in formam epistolæ. Scripta est eodem anno quo priores duæ, aut forte consequentis initio. Suam agnovit Julianus: Augustinus libris tribus posterioribus ad Bonifacium refellit.

Libri quatuor ad Turbantium episcopum, adversus librum primum Augustini de Nuptiis et Concupiscentia.

Horum quatuor librorum historiam contexuimus, cum recenseretur liber secundus Augustini de Nuptiis et Concupiscentia: quare duo tantum observanda restant: alterum de fragmentis, quæ apud Augustinum exstant; alterum de libris, unde fragmenta extrahi debent: et de fragmentis quidem certum est, magna quædam ex primo libro, parva ex reliquis tribus inventi. Primum enim consultavit Augustinus libro suo secundo de Nuptiis, relatis verbatim, quæcumque continebat chartula, ex hoc ipso libro primo excerpta, et Valerio comiti oblata atque per Alipium Augustino missa. Qua ex chartula inscriptionem librorum novimus: *Contra eos qui nuptias damnant, et fructus earum diabolo assignant.* Habentur autem in tribus Augustini operibus fragmenta hujus operis; in libro secundo de Nuptiis, quo excerptorum chartula refellitur; in libris sex contra Julianum, quorum quatuor posteriores ita pugnant quatuor Juliani libris, ut non tantum libri libris, sed capita quoque capitibus respondeant: et in Opere Imperfecto, in quo pars, quæ Juliani, tota est in secundo Augustini libro de Nuptiis impugnaudo. Abstinemus vero ab exhibendis, quæ curiose collegimus, partim quia oc-

A currunt in libris, quos nemo non solet terere; partim ne appendix supra modum excreseat; partim etiam quod ad præcedentem dissertationem parum, aut fere nihil conterant, cum ex primis tribus Pelagianæ sectæ propugnatoribus abunde suppetant, quæ ad quæstiones solvendas opus sint.

Libri octo ad Florum Beneventanum, ut videtur, episcopum, adversus secundum librum Augustini de Nuptiis et Concupiscentia.

De hoc opere diximus pluribus ad præfationem Marii Mercatoris in librum Subnotationum, ubi ostensum, quo nomine appellari debeat, contra Vignerii opinionem; quo tempore sit compositum, ubi, et cujus ope, quando lectum Mercatori, etc. Quinque priores libri, aut etiam sex integri habentur apud Augustinum in opere postremo, cui immortalus est. Ostendunt vero manifeste statum Cœlestianæ hæresis ea tempestate; Cœlestianæ, inquam: nam de gratia vix quidquam nisi obiter perstringitur.

B *Liber de Amore, sive Commentarius in Cantica Canticorum.*

Solus Beda (*Lib. in Cantic.*) meminit i tuis operis, cujus duos facit libros, alterum de Amore, alterum Commentarium, si tamen uterque de amore non fuit, quem a sædissima voluptate secernere Julianus niteretur, sacri libri exemplo. In priore libro Beda quinque, aut sex de innumeris arguit.

1. Per arbitrium liberæ voluntatis, posse nos bona facere quæ volumus, quamvis per auxilium gratiæ Dei facilius ea perficere queamus.

2. Clausa legis sacramenta solos intueri posse eos quos oculos, et eruditio reddidisset, et pietas.

3. Sauctum nobis ac generosum amorem, ab ipso lucis exordio natura coaciliante, insitum, et ad ultimam usque senectutem, solis viribus animi innixum, sine ullo damno sui persistere vigoris.

4. Amorem nostrum, sicut de corpore, quod sit perturbatus, et rapidus; ita de animo trahere, quod sit sublimis atque continuus.

5. Eundem amorem, quamdiu nihil de gentilitatis voluntate desiderat, quasi ad solius animi moveri arbitrium; et in actibus suis habere juvenitatem, ut perturbationis immunem, ita etiam libertate gaudentem.

6. Adjutorium sancti Spiritus præcedentibus nostris studiis ac meritis dari, atque ad hoc dari, ut genus humanum arctius diligamus. *Sic enim aiebat:* Cum igitur sapientis animus, qui voluptatem subjicit dignitati amoris, et incitat et ordinat appetitum, numquam fines transit officii; sed ad eam magnitudinem atque pulchritudinem studiis procedit ac meritis, ut generosum ejus ignem gratia sancti Spiritus incipiat ventilare: tunc fit illa charitas, quæ non propinquos solum, aut cives, sed ipsum genus humanum gremio suo conatur amplecti.

In posteriore libro.

Ad hæc verba: *Meliora sunt ubera tua vino (Cantic. 1):* assererat namque, opiniones nostras ad hos prorsus spumantium æstus errorum ducere, ut calumniam verteremus in ipsum auctorem, et elevandi reatus gratia, quem crimina nimirum voluntatis inurebant, ipsam naturam corporis subdebamus infamiae, incapaces bonitatis, et plenos iniquitatis in lucem istam nos venire jurando. Denique nullum

fere ad justitiam, quid dico ratione, sed ne sacræ A
quidem legis institutione, perduci. Deprehabat namque hæc opinio naturam carnis et sanguinis. Sed postquam salutare mysterium, Dei et hominum mediator arripuit, ut consummatissimæ virtutis daturus exemplum, naturam hominis mortalis assumeret, ostendit omnia criminosa morum fuisse, non seminum: denique voluntatibus ad meliora conversis, non solum legis, sed etiam evangelicæ præcepta posse compleri. De ipsius namque susceptione carnis, morum peccata damnavit: non naturam videlicet carnis, sed opera commutando, ut justificatio legis, sub exemplo ipsius, compleretur in nobis.

Ad hæc verba: *Collum tuum sicut monilia.* Cum pulchra per naturam cervix genumarum insignitur ornatu, felicitatem procul dubio auget industria: et B
quasi se digna conveniunt, honor videlicet monilium, et cervicem venustas; sic ergo et in te, cujus generositate doctrina componit, ut virtutes quas natura inchoat, disciplina consummet.

Ad hæc item verba: *Apprehendam te, et inducam in domum matris meæ; ibi me docebis (Cantic. viii).* Jam in ipsa infantia, multa quæ discere debeamus, ostendit. Primo, ipsum esse opificem universorum, ex masculi et feminæ conjunctione nascentium, qui sibi sine ministerio viri corpus ex virgine fabricasset. Deinde nullum peccatum esse homini congenitum, quandoquidem ille, et carnis veritate circumdatus, et maculæ immunis exstiterit. Postremo originem nostram non posse, nisi impie, diaboli operibus ascribi, quæ Deo vero non solum conditore, sed C
etiam habitatore congaudeat.

Observa Julianum elaborasse hoc opus occasione sui, ut ait Beda, duelli cum Augustino, id est, ut interpretor, post absolutum primum opus quatuor librorum, immo et posterius: observa enim, videri totam hanc elucubrationem factam, imitatione Theodori Mopsuesteni, qui amatorie scripsit in Cantica, quod docent quintæ synodi excerpta.

Liber de constantia Bono contra perfidiam Manichæi.

Hæc est constantia, quæ maxime asserit arbitrii potestatem ac bonum, iisque naturæ, et humani animi motus liberos, dum ostendit, omne mentis bonum voluntarium, nec ulli umquam casui obnoxium.

Et paulo post: Ipsa enim armat ingenium ejusque, et accendit animum, dum illum libertatis suæ D
semper admonet, dumque omnes ab eo repellit metus.

Et post multa: Etenim, si, ut præclare a doctissimis atque orthodoxis disputatum est, nemini vere unquam noceri, nisi a seipso, potest, nec est prorsus aliquid, quo quisquam invitus fiat miser; quid tandem virtus timebit, nisi defectum sui, quo homini in æternum necetur? Divinæ enim gratiæ est juvare et firmare constantiam, quæ cæteras possit custodire virtutes, et contra omnia, quæ resistunt, defendere vitia.

Et circa finem: Scandalum Manichæo est, eo quod commentitium Deum abnegantes, Dominum nostrum,

qui est verus, veremur offendere: quia naturam bonam, quia liberum hominis asserimus arbitrium.

Meminit solus Beda libri istius, quem ostendimus alias, scriptum fuisse post Juliani expulsionem e epi sede.

CAPUT V.

Quæ scripserit Annianus Celedensis diaconus, Pelagii amanuensis.

Vix quidquam addi potest ad ea quæ in dissertatione dicta sunt de Anniano, Pelagii armigero, ut loquitur Orosius. Scripsit omnia Pelagii, præter expositiones breves; scripsit et suo nomine duas epistolas, quas homiliis Chrysostomi, a se versis in Latinum sermonem, præposuit.

Epistola præfixa homiliis in Mattheum.

Domino vere sancto, et beatissimo Oronio episcopo, Annianus.

Piissimi patris affectum, et sapientissimi artem magistri, in me pariter exerces: quem inter has, quas pro fidei vobiscum amore perpetimur, tentationum procellas, et a mœnore simul et a torpore subducis, animumque anxietate marcentem ad studium Scripturarum remittis. Jubes enim, beatissime, ut commentarium sancti Joannis Constantino-politani episcopi, quem in Mattheo evangelista nonaginta et uno libro explicuit, in Latinum linguam, quo possim sermone, transfundam. Quod utinam tam a nobis commode fieri possit, quam a te et opportuno et utiliter imperatur. Quid enim vel ad prudentiam eruditius, vel ad exercitationem ignitius, vel ad dogma purgatius, nostrorum auribus offeratur, quam præclara hæc tam insignis animi ingenique monumenta? Et hoc maxime tempore quo per occasionem quorundam nimis difficultium questionum, ædificationi morum atque ecclesiasticæ disciplinæ satis insolenter obstrepitur: pro qua certe beatus Joannes, cum in aliis operibus, tum in hoc quoque, tantus fere, tamque alacer assurgit, ut evangelistæ dicta interpretando, pro evangelicæ perfectione nobiscum pugnare videatur. Quid enim ille magis hominibus inculcat, quam naturæ suæ nobilitatem, quæ adversus Manichæi rabiem omnium recta sapientium consensu contentique laudatur? Laudatur autem, vel in admirabilis gloriæ conditoris, vel ob concitanda studia virtutis, vel ad castiganda vitia voluptatis. Quid, inquam, pressius ille commendat, quam ingenitæ nobis a Deo libertatis decus, cujus confessio præcipuum inter nos gentilesque discrimen est, qui hominem ad imaginem Dei conditum tam infeliciter fati violentia, et peccandi putant necessitate devinctum, ut his etiam peioribus invadere cogatur? Quid ille, adversus eosdem magistros, potius insinuat, quam Dei esse possibilia mandata, et hominem totius, vel quæ jabetur, vel quæ suadet a Deo, capacem esse virtutis? Quo quidem solo, et iniquitas ab imperante propellitur, et prævaricanti reatus efficitur. Jam vero iste, eruditorum decus, cum de Dei gratia disserit, quanta illam ubertate, quanta etiam cautione concelebrat! Non enim est in alterutro, aut incautus aut nimis,

sed in utroque moderatus. Sic liberas ostendit hominum voluntates, ut ad Dei tamen mandata facienda divinæ gratiæ necessarium ubique fateatur auxilium: sic continuum divinæ gratiæ auxilium commendat, ut nec studia voluntatis interimat. Cum autem in cunctis fere doctrinæ partibus, tum præcipue in exhortatione morali, atque in omnibus ecclesiasticæ regulis disciplinæ, ita nostrorum concinit per universa sententiis, ut eos pene, quos numquam vidit omnino, ad omnem Scripturarum intelligentiam informasse credatur. Quanto enim exhortandi, id est, emendandi, vel etiam exornandi homines amore teneatur, hoc præcipue opere declarat: in quo cum susceperit commendatoris officium, certam uniuscujusque libri partem expositione complens, reliqua amica sibi, et quam perfectissima potest exhortatione, producit. In ipsis quoque expositionum locis, quæ quidem plena sunt acuminis, ponderis, consequentiæ, eruditionis, medullæ, nihil magis intendit aliud, quam ne, vel exigua, moralitatis puncta prætereant, quasi qui omnino pene solus consilium divinæ legis inspexerit: quæ, cum innumeris sit intertexta causis, ad unum tamen finem omnia reducit, ut scilicet homines, quibus data est, ad amorem Dei studiumque virtutis accendat. Quod verò istud non ad ostentationem quamdam faciat, et fetentem illam gloriæ vanitatem, cum tota et doctrinæ illius, et morum, qui etiam in scriptis ejus relucet, continentia, tum etiam vitæ finis ipse testatur. Nempe omni ille sermone, non solummodo emendat, sed etiam armat, auditoris animum. Nempe tota ejus et principalis intentio est, non tam privatam istam, et inter prosperorum opaca latitantem honestatem docere, quam illam quotidie tamquam in acie dimicantem, et quæ absque ullo dispendio sui, tribulationum, et cædatur in bribis, et uratur arduis, instituere virtutem. Hanc ipsam ita ille insignis Ecclesiæ magister, et verus Christi discipulus implevit, ut illa omnia, quæ de asserenda etiam per sortem virtute disseruit, non tam aliis, quam sibi omnino soli inculcasse videatur. Denique vitam illam omni ab adolescentia sanctitate fulgentem, et in sacerdotio mille insignibus perfectionis ornatam, etiam passionibus pro justitiæ amore decoravit. Quod certe alicui, Ecclesiis in pace degentibus, provenire, ingentis animi proculque ab omni hominum gloria remotæ mentis, raræque omnino virtutis est. Quod autem in septimo istius libri operis indicatur, adhuc Antiochiæ presbyter hæc, quibus illam tunc Ecclesiam ædificabat, scripta composuit. Ex quo magis magisque perspicitur, illum non teneritate quadam, aut dissonante a suis moribus libertate, in regali postea urbe pontificatum tenentem, nota illa et maxima adversum se commovisse certamina; sed ita se instituisse semper, tamque constanter, atque firmiter, contra omnes iniquorum catervas, pro veritatis ac justitiæ parte jurasse, ut quamlibet adversus eum, vel sacerdotum nomina, vel regum arma concurrerent, depellere quidem illum sacer-

A dotati possent throno, numquam tamen depellere possent veritate. Optimam itaque meditationem in occasione rebus exsequens, maluit pontificis honorem confessoris dignitate cumulare, quam adularis fœditate corrumpere. Jam vero illud quasi peculiare quoddam custodit ac proprium, unde a te præcipue pro similitudine studii possit adamari, quod scilicet semper sollicitus, semper vigilans, semper noxiæ securitatis, vel potius mortiferi stuporis inimicus, ubique utilitatem compunctionis, compunctus ipse commendat. Quocirca forsitan ejus oratio nusquam fere in pompam elevatur dicentis; sed tota ad utilitatem aptatur audientis. Est enim stylus ipse, quod quidem in suo opere magis animadverti potest, Ecclesiæ auribus accommodatissimus, priscum illud, sed eruditum dicendi genus exprimens; medius, æqualis, maturus, pudicus; alienus omni ab incuriæ culpa pompæque luxuriæ; non squallidus quidem, nec tamen floridus; non impolitus, sed neque nimia subtilitate limatus; non asperitate horridus, nec tamen amœnitate lascivus; maximam ubique copiam, admirabilemque iudicans facultatem, nusquam tamen ambitionem loquendi: eo fit ut illum magis simplex lector intelligat, et laudet disertus. Certe quod ab aliis quoque plurimis audire potuisti, omnes jam ecclesiasticæ Græcorum bibliothecæ, post tam varias veterum scriptorum, splendidasque divitias, post tot insignium magistrorum tam clara lumina, hujus præcipue voluminibus ornantur. Denique et sancti Basilii admirabilem illam curam loquendi, et Antiochi plausibilem pompam, et sublimem illum Gregorii cothurnum, facile intelligas hæc Joannis mediocritate superata. Ita enim stylum suum inviolata, ut diximus, facultate regnantem, Scripturarum ubique et sapore imbuat, et tingit colore, ut illi quidem de apparatu eloquii remittere, iste vero de majestate Scripturarum coruscare videatur. Solæ ab eo forsitan adolescentulorum minus blande mulceantur aures, quibus in ludo positis litterarum non tam placent solida quam picta, quique pulchra potius quam utilia sectantur, nec tam agentia diligunt quam sonantia, magisque gaudent florum amœnitate conspergi, quam frugum ubertate nutiri. Hunc igitur si satis minorem se in Latino apparere feci, non tam mihi, domine venerabilis, quam tibi imputare debes, qui me ad eum transferendum tanto et auctoritatis imperio, et blandimento charitatis hortatus es, ut illi aliquid, immo vero plurimum, de honore dumtaxat styli auferre uallem, quam crimen in te diutius recusando committere. Sane pro qualicumque hac mea opera, amplissimum orationum tuarum munus reposco, quo scilicet nos, ut exemplo, ita etiam precibus tuis juves, ut aliquid de illius viri virtute possimus imitari. Memor nostri esto semper in Christo, domine merito beatissime.

Epistola præfixa honoribus de Laudibus Pauli.

Domino sancto Evangelo presbytero Anianus salutem.

Recenti experimento didici, quam sint utilis ob-

sequentibus imperia bonorum, qui rectiore quadam ingredientibus benignitatis via, beneficia deferunt sub specie jussionis. Quid enim mihi jucundius, quid fructuosius imperare potuisti, quam ut ex beati viri Joannis operibus in nostram linguam aliqua transferrem, id est, septem libellos ejus, quos super apostoli Pauli laudibus in Ecclesia aliquando disseruit? in quo mihi etsi in sermone peregrino admodum rudi, plus evenit tamen voluptatis et commodi quam laboris: seculum est enim, ut cum tibi dum vertere conor o Græco, pressius ipsa combiberem, pleniusque tam insignis doctrinæ veritate perfruerer, maxime cum ubique dives ingenium in materia locupletiore versetur. Beatus enim hic Paulus exprimitur, non fucæ alicujus laudis adumbratus coloribus, sed inviolabili virtutum suarum veritate formatus. Quem tam integre ubique, tam solide, nunc ex magnitudine operum, nunc ex illuminatione dictorum, modo ex consilio vario, modo ex dispensationum profundo, tum ex tolerantia passionum, tum ex claritate signorum eximius laudator asseruit, ut non depinxisse solum, verum quasi ad præbendum rursus perfectionis exemplum, quodam modo resuscitasse videatur. Nam cum ab aliis cæterorum merita laudantur, usitatum quiddam solent atque exile resonare, et velut in superflicie circumvagante sermone, virtutes ipsæ nominibus magis suis ad commemorationem videntur venire, quam rebus. Beatus autem Joannes Paulum altius intuendo, dilucideque in medium proferendo, ipsas mihi videtur inspexisse venas, ac medullas virtutum expressisse: quæ ita omnes in ista laudatione vivunt, ita floribus suis decorantur et fructibus, ut eas prope non minus ab hoc tam sublimiter explicatas, quam ab Apostolo fortasse miremur. Quod quidem opus eo esse apud te amabilius debet et gratius, quod sanctarum Scripturarum luce rutilans, clarissimi sideris vice, noctem Manichæi erroris exagitat. Quantum enim nobis consolationis exoritur, cum cernimus tam erudito, tamque illustri Orientis magistro eam, quam in nobis Traducianus oppugnat, astrui veritatem? quam certe beatus Joannes, ut in omnibus libris suis, ita hic quoque ab omni munitam latere custodit, armat, accendit, ut videatur non tam præsentis informasse

A discipulos, quam nobis contra vera fidei oppugnationem auxilia præparasse. Quantum enim ille adversus necessitatem? Quantum pro libero surgit arbitrio? Quam nostrorum libris ubique concinens, voluntatis jure servato, divinæ gratiæ præsidia commendat? Quam contra oponium vitiorum tenebras, quam pro cunctarum speculo virtutum splendidissimum vas electionis opponit? Primo, beatum Paulum libello, et omnibus præferendo sanctis, et angelis conferendo. Secundo, ex virtutibus ejus atque sententiis bonum asserendo naturæ. Tertio, ejus charitatem præ cunctorum salute ferventissimam comprobando. Quarto, de vocatione ejus, et confirmata ubique ab ipso Evangelii veritate dicendo. Quinto, de passionibus ejus et dispensationum varietatibus B disserendo. Sexto, solvendo omnes illas quæstiones, quibus Traducianus oblitens beatum Paulum vitiorum obfuscatione commaculat, ut scilicet fidelibus suis apostolico exemplo peccata conciliet. Septimo, ignem zeli ejus in Christum, et ante honorem quoque apostolatus, fervorem docendi supra cæteros effrendo, ut satis liquido clareat, extinctam esse peccandi necessitatem, quoniam adversus Manichæos et doctrina Apostoli depræliatur et vita. Verum nos in tam egregii interpretatione operis, etsi nihil, ut puto, de sensuum veritate, non tamen parum de eloquii venustate perdidimus, splendorem tam nobilis styli et elocutionum gratiam exprimere non valentes. Sed ne sic quidem te istud imperasse pœniteat: neque enim verendum tibi est, ne forte asperitate C translationis offensus, lectionis hujus careas voluptate: cum quidquid nobis ex cultu defuit, ornatuque verborum, id totum illius quem transtulimus, magnifica inventa compensent. Est enim sanctus Joannes tam clarus totus ac fulgidus, ut facile possit sententiarum suarum lumine, etiam inter nostri sermonis nubila, coruscare.

Animadvertite, lector, quanta sit has inter epistolas, et librum de Institutione virginis ad Demetriadem, Latinitatis, sententiarum, figuræque olceadi, et vocum cognatio, ut idem utriusque elucubrationis auctor aperte pateat, Annianus. Animadvertite pariter quo merito, tum dissertatione 1, tum recensendo epistolam ad Demetriadem, dictus sit Annianus Pelagii armiger, ut ait Orosius, et veluti lingua, quod innuit Hieronymus.

DISSERTATIO VII.

DE ORTU ET INCREMENTIS HÆRESIS QUÆ A PELAGIO NOMEN ACCEPIT.

Ad hæc verba Martii Mercatoris: *Quinque capitula unam impiissimam et nefandam generant sententiam; et ista: Tota summa inrepti et magis impii Juliani laboris ad unam pravam redigi videtur sententiam, ADÆ videlicet et EVÆ TRANSGRESSIONEM EOS NON FECISSE MORTALES, etc.* (Præf. in lib. Subnot. num. 4 et 9.)

CAPUT PRIMUM.

Quid in hac dissertatione, et qua ratione præstandum.

Quo tempore Hilarius monachus Syracusis Augustinum consuluit de quæstionibus quas in Sicilia Pelagius Cælestiusque movebant, hæresis constabat, aut constare potius credebatur Hilario (Epist. 88, inter August.), quinque his partibus: *Posse hominem esse sine peccato, et mandata Dei facile custodire, si*

D velii; infansem non baptizatum non posse perire merito, quoniam sine peccato nascitur; divitem manentem in divitiis suis regnum Dei non posse ingredi, nisi omnia sua vendiderit, nec prodesse eidem posse, si forte ex ipsis divitiis fecerit mandata; non debere omnino jurari; Ecclesiam, quæ nunc est, non habere rugam, neque maculam, et sine peccato esse posse.

Postrema partium, si tamen fuit unica, facile ad primam revocata est: posteriores duæ de divitiis

et juramento, propter incredibilem suam sive absurditatem, sive admirabilitatem, ut ab omnibus cõtempertæ, ita a suis desertæ sunt: reliquæ duæ ingens negotiû catholicæ Ecclesiæ fecerunt, cum a suis auctoribus pertinaciter defenderentur, et mentibus parum eruditis eo facilius persuaderentur, quo longius fides, qua creditur divinæ gratiæ necessitas, quaque peccatum originis, humanam intelligentiam superat.

Duobus istis quasi capitibus contineri totam hæresim, quæ a Pelagio nomen accepit, docent quotquot quinti sæculi scriptores eam attigerunt. Augustinus totam comprehendisse sibi visus est hac una sententia (*Lib. de Nat. et Grat. c. 6*): *Naturam hominum neque in parvulis medico, quia sana est; neque in majoribus, gratiæ adjutorio egere, quia sibi sufficiens est ad justitiam.*

Vincentius Lirinensis. *Quis unquam ante profanum illum Pelagium tantam virtutem liberi præsumpsit arbitrii, ut, ad hoc in bonis rebus per actus singulos adjuvandum, necessariam Dei gratiam non putaret? Quis ante prodigiosum discipulum ejus Cœlestium, reatu prævaricationis Adæ omne genus humanum negavit strictum (In Commun. cont. hæ. c. 564).*

Patres Carthaginensis concilii. *Generaliter quicumque dogmatizat, et affirmat humanam sibi ad vincenda peccata et Dei mandata faciendam sufficere posse naturam, et eo modo gratiæ Dei, quæ sanctorum evidentius orationibus declaratur, adversarius invenitur: et quicumque negat parvulos per baptismum Christi a perditione liberari, et salutem percipere sempiternam, anathema sit (Patrol. tom. XX, 564).*

Patres Milevitane provinciæ. *Hæc duo, quibus omnino totum quod Christiani sumus nituntur evertere, quæ fœdella corda sustinent, non esse rogandum Deum, ut contra peccati malum atque ad operandam justitiam sit noster adjutor, et non opitulari parvulis ad consequendam vitam æternam Christianæ gratiæ sacramentum (Epist. 92, inter Augustinianas).*

Pelagius ipse (verba sunt Augustini) scribens ad beatæ memoriæ papam Innocentium, dicit esse duo, e de quibus eum homines infamare conantur: unum, quod neget parvulis baptismi sacramentum, et absque redemptione Christi aliquibus regna cœlorum promittat: aliud, quod ita dicat, posse hominem vitare peccatum, ut Dei excludat auxilium, et in tantum libero confidat arbitrio, ut gratiæ repudiet adjutorium (*Lib. de Grat. Christ. c. 50*).

Cœlestius etiam, ad compendium ponens totam suam, sive in catholicos calumniam, sive in dissimulanda hæresi vaniloquentiam: *Gratiam Christi, inquit, omnibus necessariam, et majoribus, et parvulis confitemur, et eos qui dicunt de duobus baptizatis natum non debere baptizari, anathematizamus (Lib. 1 ad Bonif. cap. 22).*

Huc facit Juliani querela (Apud. August. l. III contra Julian. c. 4): *Si quis aut liberum in hominibus arbitrium, aut Deum esse nascentium conditorem dixerit, Pelagianus et Cœlestianus vocabitur.*

Utramque erroris partem Pelagius Cœlestiusque tuebantur, non tamen, quod antea monuimus, pari studio; suam enim habuit unusquisque veluti susceptam, quam præ alia defenderet. Pelagius adversus gratiam Dei, pro humana voluntate; Cœlestius contra peccatum originale, pro natura pugnavit. Atque hinc factum ut prout quisque sectariorum huic vel illi duci magis adhaereret, ita vel Cœlestianus vel Pelagianus diceretur.

Singulæ porro partes istæ in duas iterum divisæ sunt; nam prima, quæ Cœlestiana, duas quæstiones complectebatur, de mortalitate Adami et peccato originali, cum suis unquamque appendicibus; duas iterum posterior, quæ Pelagiana, de gratia Dei auxiliante et præveniente, cum suis etiam adjunctis. Quæ vero videri posset quinta de impecantia, vel, ut Græci dicunt, ἀναπρόσβια, pertinet ad gratiæ necessitatem, quod ubique passim non tam verbo

A quam facto probat Augustinus.

Solius per se Cœlestianæ historiæ texere nostri consilii est, quandoquidem hanc unam attigit Mercator, cui allaboramus, et ex ea propagata est Pelagiana, quod postea videbitur. Historiam vero visum est, non alio modo narrare quam quo physici solent, cum dicuntur arboris historiæ scribere, cujus nempe referunt, et solum in quo nascitur, et tempus causasque nascendi, et incrementi modum, et propagationem ramorumque silvas multitudinem; sicut enim hæc hæresis veluti arbor quædam infeliciter felix, quæ obscuræ loeb nata, et ignobili sapore, fallentibus tamen incrementis, improboque cultorum labore, in tantam sobolia multitudinem excrevit, quantam prodigii instar est, ex una tenui radice provenisse.

Tenuis autem illa radix non alia fuit quam quod Adamus sive peccaret, sive non peccaret fuisset mortuus. Hinc enim nata est, quod docet Mercator, peccati originalis abnegatio, id est, ut ait Jansenius iprensus, *totius Pelagianismi origo*. Cum igitur Pelagianismus duobus quasi negotiationibus contineatur, altera peccati originalis, altera necessitatis internæ gratiæ, sive auxiliantis ad singulos actus pietatis, sive prævenientis liberum arbitrium in negotio salutis: hunc ego, nisi fallor, manifeste ostendero ex ea quam dixi radice ortum esse, si certis veterum testimoniiis confecerò, primum hanc quæstionem, *an Adamus creatus sit mortalis*, omnium primam existuisse; deinde ex ejus agitatione enatam aliam, de peccato et baptismo parvulorum; tum ex ista tertiam, de imbecillitate naturæ ad opera pietatis, atque necessitate gratiæ divinæ ad singulos actus; denique ex tertia quartam, de gratia præveniente.

Verum, priusquam hæc testimonii veterum probentur, videtur ratio doctrinæ exigere ut describantur quæ habet Mercator de quæstionibus propositis, ne lector, fallente memoria, prohibeatur fructum capere, quantum debet maximum, ex hac dissertatione.

Quæstio contra catholicam fidem apud nonnullos Syrorum, et præcipue in Cilicia a Theodoro quondam episcopo oppidi Mopsuesteni, jamdudum mota, nunc usque penes paucos eorum admodum occulte traditur, nec ea palam profertur; sed ab ipsis qui de ea corripuntur, velut catholicis, intra Ecclesias interim retinetur.

PROGRESSORES VIDELICET HUMANI GENERIS, ADAM ET EVAM, MORTALES A DEO CREATOS; NEC QUEMQUAM POSTERORUM SUI PRÆVARICATIONE TRANSGRESSI LESISSE, SED SIBI TANTUM NOCUISSE; SE MANDATI REOS APUD DEUM FECISSE, ALTERUM PENITUS NULLUM.

Hanc ineptam, et non minus inimicam rectæ fidei quæstionem, sub sanctæ recordationis Anastasio Romanæ Ecclesiæ summo pontifice, Rufinus quidam, natione Sgrus, Romam primus invenit.

Et ut erat argutus, se quidem ab ejus invidiæ muniens, per se proferre non ausus, Pelagium, gente Britannum, sponachum tunc decepit, eumque ad prædictam apprimè imbutit atque instituit impiam vanitatem; quique mox ausus in apostolum Paulum Commentarios condere, cum ad illum locum notissimum ad Romanos venisset Epistolæ, ubi ita continetur: *Propterea sicut per unum hominem peccatum intravit in hunc mundum, et per peccatum mors, et ita in omnes homines pertransiit, etc.* (Rom. v, 12), ibidem eos tantum res dixit, atque obnoxios illa prævaricatione teneri, qui hunc in prævaricandis Dei mandatis voluerint imitari; non omnes, qui ex ejus sunt per successionem seriem semine generati; atque hinc latius de sequentibus locis hujus epistolæ disputat et pronuntiat, e nullum hominem prorsus per generationem lætum fuisse, nec lædi Adæ peccati transgressionem, sed imitationem, inquit, quia prior ille in genere humano peccavit, et illum reum et obnoxium fieri, qui hunc propria voluntate, non nascendo, sed peccando, fuerit imitatus.

Huc Pelagio adhaerit Cœlestius nobilis natu quidem,

et illius temporis auditorialis scholasticus, sed nature vitio enuchus matris utero editus. Hic a Pelagio prædicto instructus, sensum istum impiissimum meracius imbibit, ac multos incredibili loquacitate mentis hujus suæ participes ac complices fecit, aususque, palam publiceque his verborum sententis eundem sensum passim disseminare per populos, id est:

« Adam mortalem factum, qui sive peccaret, sive non peccaret, fuisset moriturus;

« Quoniam peccatum Adæ ipsum solum læsit, et non genus humanum;

« Quoniam infantes qui nascuntur in eo statu sunt in quo Adam fuit ante prævaricationem;

« Quoniam neque per mortem Adæ omne genus hominum moritur, quia neque per resurrectionem Christi omne genus hominum resurgit;

« Quoniam infantes, etiam si non baptizentur, habent vitam æternam. » Quæ quinque capitula unam impiissimam et nefandam generant sententiam.

Adjecit præterea, « posse esse hominem sine peccato, et facile Dei mandata servare;

« Quia et ante Christi adventum fuerunt homines sine peccato;

« Et quoniam lex sic mittit ad regnum cælorum, sicut Evangelium. »

Hæc atque alia hujusmodi ipsi etiam Juliano et cæteris ejus commanipularibus placere, quæ cum cognita atque detecta ecclesiastica fuissent cum præfatis personis auctoritate damnata, librorum quoque numerositate ab eodem Juliano defensa sunt; placuitque ei cum Pelagio et Cælestio in damnatione tertium numerari.

Ex hac Mercatoris narratione nonnulla, eaque nec parva, nec parvi momenti, intelligere est; sed priusquam illa sigillatim exponantur, opera pretium est monere lectorem ut animo paulo diligentius attendat ad verba quibus Mercator hæresis Cælestianæ duas tantum partes revera facit, alteram de mortalitate Adami, alteram de viribus humanæ naturæ, ad implenda mandata: sex enim aliarum propositionum quas addit, eas procul dubio non vult fuisse capita erroris, sed capitulum duntaxat probationes quasdam, quatuor nimirum prioris, duas posterioris sententiæ. Id vero indicant non obscure, credo, conjunctiones causales duæ, quoniam et quia, singulis propositionibus præfixæ. Illud ipsum porro animadvertere est in libro de Gestis Palæstiniis (Cap. 11), ubi Pelagio objicitur quæ Cælestio dudum Paulinus diaconus in concilio Carthaginensi opposuerat. Eadem enim conjunctiones adhibentur eisdem propositionibus, ut non casu id contigisse putandum sit in altero loco, sed consilio, ad significandum quatuor ex prima sententia, duas e secunda quæstiones ortas esse, dum, ut sit, ad confirmandam sententiam in controversia positam, ea proferrentur quæ propter reciprocos contradictionis ætus in quæstionem novam evaderent.

Jam vero ex iis quæ Mercator narrat perspicuum est, ante Anastasii pape tempora hæresim Cælestianam Mopsuesticæ in Cilicia secunda, auctore Theodoro, natam esse. Rufinus enim, qui jamdudum a Theodoro edoctus fuerat, Romam venit ann. 399, qui fuit secundus Anastasii.

Immo credibile est tunc primum ortam, cum Theodorus sedere cœpit Mopsuesticæ, id est, ann. 390, siquidem vel acceptam a Diodoro Tarsensi, quem habuit magistrum, vel a se fabricatam, factus ipse postmodum Ecclesiæ magister, aliis statim, ut est impotens novandi libido, tradere voluit.

Quod si certum est, ut est procul dubio, quod Mercator refert, constat vere de Theodoro Mopsuesteno scriptum a Joanne Maxentio (2 confessione), impugnatores peccati originalis Cælestii Pelagique et Theodori fuisse discipulos. Vere pariter Cælestium de Rufino presbytero, coram Aurelio, asseruisse se, cum Romæ esset, ex ipso didicisse, quod tradux peccati non esset (Apud Aug. lib. de Pecc. Orig. c. 3). Vere etiam ab Augustino (Epist. 196, ad Optatum) Pelagium

A Cælestiumque dictos erroris quo gratia pusillis magisque per Christum collata impugnantur, vel auctores existisse, vel certe acerrimos notissimosque suos. Vere denique Photium scripsisse, hæresim Cælestianam in Oriente primum viguisse, tum inde in Occidentem propagatam. Quæ omnia minus aperta prius fuerunt.

Atque hinc lucem accipit Augustini locus alter, paulo alioquin obscurior: cum enim sermonem fecisset de Pelagio atque Cælestio propter negatum peccatum originale damnatis, pergit in hæc verba (Lib. de Pecc. Orig. cap. 22): Qui hujus perversitatis auctores vel perhibentur, vel etiam probantur; vel certe si auctores non sunt, sed hoc ab aliis didicerunt, assertores tamen atque doctores, per quod id latius repletur et cresceret, et verbis, et litteris suis, et competentibus iudiciis, et fama ex his omnibus surgente et crebrescente, jactantur.

B Hinc etiam depellitur popularis opinio, de Rufino Aquileiensi presbytero, quasi auctor fuerit hæresis Cælestianæ circa peccata originalia. Hanc opinionem, perinde ac novi alii historici Pelagianæ scriptores, Jansenus iprensus non uno in loco defendit (Lib. 1 de Hæ. Pelag. c. 12), immemor utique a nemine veterum Rufino Aquileiensi obiectum fuisse quod peccati traducem negaret; obijciendum procul dubio ab Hieronymo, si modo ita se res habuisset: immemor quoque Panmachium Rufino non minus insensum fuisse quam Hieronymo addictum, nec ei præbuisse hospitii receptum, quem ejiciendum ex Ecclesia a summo pontifici curavit. Sed hæc alias dicta sunt pluribus (Dissert. 1).

Augustinus porro, Joannes Maxentius, et Photius, quam accipiunt a Mercatore auctoritatem, hæc ipsi, consentientibus suis testimoniis, rependant. Photius præsertim (Cod. 177), cum narrat a se lectos quinque libros quibus Theodorus Mopsuestenus insequabatur eos qui homines natura peccare dicebant, idcirco baptismo parvulos abluï. Utriusque testimonia propriis verbis relata sunt in notis, partim ad præfationem Subnotationum, partim ad excerpta Mercatoris ex libris Theodori Mopsuesteni adversus S. Augustinum peccati originalis defensorum. Verum observat, lector, quomodo totam hanc hæresim Mercator, ut et alii antea laudati, ad duo capita revocaverit: quodque illis primum fuit de peccato originali, dixerunt, quia vulgo ita jactabatur; ipse, quod fuit, vix hac in quæstione imprimis versati, ad quum usque fontem reducto rivulo, de mortalitate hominis dixerit.

C Observa etiam, ex recensione errorum Cælestii, cujusmodi a Mercatore facta est, corrigi debere quod est in Gestis Palæstiniis, ubi referuntur quæ ex Cælestii doctrina objecta sunt Pelagio; nulla enim facta mentione erroris de viribus liberi arbitrii, quæ subjiuntur ipsi probationes duæ, temere permiscerunt aliis, sicut unius erroris quinque rationes proferuntur hunc in modum (Lib. de Gest. Palæst. c. 11): Adam mortalem factum, qui sive peccaret, sive non peccaret, moriturus esset; quoniam peccatum Adæ ipsum solum læserit, et non genus humanum; quoniam lex sic mittit ad regnum, quemadmodum Evangelium; quoniam ante adventum Christi fuerint homines sine peccato; quoniam infantes nuper nati in illo statu sint in quo Adam ante prævaricationem; quoniam neque per mortem vel prævaricationem Adæ omne genus hominum moriatur, neque per resurrectionem Christi omne genus hominum resurgat.

D Observa denique dissertationis nostræ duas debere esse partes præcipuas, priorem de dogmate, quando ex tenui radice prodigiose excreverit in tantam ramorum multitudinem; alteram de primo dogmatis auctore, quomodo sententia Mercatoris de Theodoro Mopsuesteno conciliari possit cum opinione scriptorum historia Pelagianæ. Illi enim Hieronymum secuti, Cassianumque, et poetam qui epistolam luxuri Nestorianæ posuit, alius longe plures, atque

etiam antiquiores, ut Paulum Samosatenum, Origenem, Photinum, Jovinianum, etc., commemorant.

CAPUT II.

Qua ratione ex uno errore reliqui tres principales originem duxerint.

Ostendimus capite præcedente, quatuor fuisse præcipua dogmata hæresis Pelagianæ. Originem omnium ex uno descripsit ingeniose Prosper, dum singula, sua velut nascendi conditione, disposuit (*Carm. de Ingrat. c. 4*).

Dogma quod antiqui satiati felle draconis,
Pestifero vomuit coluber sermone Britanni.
Hæc primos homines cretos ditione forebat,
Ut seu præscriptum mandatum transgredereantur
Sive inculpati servata lege manerent,
Mortem islam prorsus, qua carnem vita relinquit,
Oppeterent : quæ non peccato parva, sed ipso
Instituente Deo conies esset fixa creatis.
Progenitis igitur nullum traxisse reatum
De patribus : neque dissimiles nunc nascier illo
Ortu primorum, qui libertate male usi
Peccarunt, forma nocti, non semine proli.
Possæ autem insontes omnes virtutis in arce
Vitam agere, et menti ingenium servare decorem
Arbitrio, quoniam subsistat recta volentis
Naturalis bonos, lexque insita cordibus intus
Hoc moment, quod scripta foris : cui gratia Christi
Addita, perfigium lapsis generaliter in se
Condiderit, sacro si vellet fonte novari,
Ut sponte attractum venia solvente reatum,
Sponte sua in vires proprias natura rediret.
Quoque per errores esset spoliata vigore,
Hunc servare semel posset purgata receptu
Tam dives vero hoc donum baptismatis esse,
Et tam multa homini conferri fœdere in isto,
Ut parvis, etiam vitioque carentibus omni
Congruat, ut qui sunt geniti bene, sint meliores,
Naturæque bonum adjecto illustretur honore.
Nullum autem ex cunctis exsortem muneris hujus,
Judicio genitum esse Dei, sed quemque mereri
Libertate sua, ut capiat promissa vocantis,
Quæ sint avertis indebita, dehinc rectis.

Qua vero ratione id quod asserit Prosper re ipsa contigerit, manifestum forte ex his evadet.

Omnibus fere temporibus quesitum est unde malum, sive animi, quod peccatum est; sive corporis, quæ mors, id est, animi a corpore solutio. Oriri peccatum a natura Manichæi, a voluntate humana catholici senserunt (*Aug. libris de Lib. Arbitrio, et alibi passim*).

Quesitum deinceps, unde mors, seu necessitas moriendi communis hominum : utrum a natura, cujus conditor Deus; utrum a peccato, cujus parens voluntas. Theodorus Mopsuestenus a natura ortam voluit, catholici a peccato : quamobrem, questione ad primum hominem tractata, Theodorus dixit (*In excerptis apud Mercat. et in 5 synodo*), Adam mortalem ita factum, ut sive peccaret, sive non peccaret, moriturus esset; catholici contra, factum ita, ut nisi peccasset, moriturus omnino non fuisset (*Aug. lib. 1 de peccator. Merit. cap. 2*).

Afferbat Theodorus communem esse omnibus moriendi necessitatem, nec tamen esse commune peccatum, siquidem parvuli sæpe vel in ipsis matrum uteris innocentes moriantur. Exceperunt catholici istos quoque paucorum dierum homines peccato primi parentis teneri, nec proinde nasci tam innocentes quam primus homo conditus est. Exceperunt quoque naturam humanam immortalitate quidem creationis initio donatam, sed hæc ipsa, in Adami peccatoris morte privatam, in Christi resurrectione iterum donandam.

Ad hæc Theodorus (*Apud Mercat. in præf. Substitutionum*), primos parentes neminem sua transgressione læsisse, sed solos se fecisse reos; infantes tam innocentes gigni a parentibus quam creatus a Deo primus homo est; Adamum, cum crearetur, non plus innocentie habuisse quam infantes qui carent om-

ni peccandi possibilitate; neque per mortem Adami omne genus hominum mori, cum neque per resurrectionem Christi omne genus hominum resurgat, sed soli pii; neque infantes, si fato fungantur ante baptismum perceptum, privari æterna vita.

Causantibus catholicis, primum hominis peccatum in postero origine traduci, eosque idcirco dici natura filios iræ paternæ; parvulos poenæ mortis obnoxios nasci, quia sunt participes paternæ culpæ: tum in apertam hæresim a Theodori sectariis itum est (*Ap. Mercat. excerpto hæc lib. quinque Theodori adversus S. Augustinum*), jactantibus scilicet, Ecclesiæ traditionem de originali peccato, vel ad Manichæi insaniam naturam dicentis malam; vel ad Originem somnia de ἀποράτῃ et peccato animorum ante incorporationem; vel ad Tertulliani errorem de traduce animorum pertinere. Hinc tres ortæ questiones. An Manichæi forent qui peccatum originale defendunt. An animæ quotidie creantur a Deo, vel ante incorporationem existerint. An animarum perinde ac corporum tradux esset. Sed questiones illæ ex accidenti motæ sunt. Ista per se.

Nam cur, aiebant catholici, baptizantur infantes, si maculam non habent? Cur in remissionem peccatorum, si modo innocentes? Ut ex bonis, respondebant hæretici, meliores fiant, ut adoptentur filii hominum in filios Dei, ut regni cœlorum hæredes sint. Neque enim, si ante baptismum fato suo desuugantur, vita æterna carituri sunt, sed tantum regno Dei: quia licet sint innocentiæ quedam Dei imagines, ideoque propter immortalitatem animarum, vitam æternam habere debeant; sed tamen sacramento non sunt instituti cohæredes Christi, cujusmodi solis Patri complacuit dare regnum.

Tunc una questio in plures multiplicata est, sed omnes paulatim coaluerunt in unicam, an posterius Adami nascantur filii iræ, vel, ut aiebant, an sit tradux peccati. Asseruebant catholici, negabant hæretici; ambæ partes, quasi pro summa rei, tota contentione animorum, tota, qua poterant, argumentorum vi pugnarunt. Argumentorum vero incredibilis copia infinitas quoque peperit questiones, versis, ut lit, in alterecandi materiem respondentium dictis.

Duo potissimum urgebant hæretici: alterum admitti non posse traducem peccati sine condemnatione nuptiarum; alteram, etsi posset maxime, non debere tamen, propter consequentem ex ea infinitam absurditatem, immo et blasphemiarum multitudinem.

Catholici continuo distinxerunt usum nuptiarum a libidine, seu concupiscentia; illum, ut a Deo est, ita honestum esse, ac naturalem filiorum originem; istam, ut a peccato existit, ita vitiosam, et peccati traducem. Hæretici contra, libidinem seu conjugum voluptatem, ut dicebant, non tantum honestam atque laudabilem, sed opus Dei, cujus nullum opus non perfectum sit, nullum sit erubescendum: atque hic sextus hæresis ramus, libidinem esse bonum naturale.

Catholici ad confirmandam fidem peccati originalis, præter auctoritatem Scripturæ, traditionem Patrum, communem Ecclesiæ sensum, et baptismi ritum, eo præsertim argumento utebantur, quod natura in nobis non existat ejusdem modi cujus in Adamo fuit ante peccatum, vitii experts, recta, prociuis in bonum, imago Dei integra, opusque suo dignum artificis; immo quod ignorantia veri, recti difficultas, cæcitas mentis, voluntatis infirmitas, servitus sub potestate diaboli, aliaque talia imaginem Dei quasi decolorent, et corruptam demonstrant: cum tamen ipsam aliud nihil corrumpere potuerit, præter peccatum, quod vel in naturam quodammodo versum fuerit, vel certe nascendi conditione propagetur.

Hic iterum in manifestam hæresim erupit pernix hæreticorum superbia: ausa est scilicet asserere Adamum non alia conditione creatum quam nunc procremur, cum ideis sit utrorumque, sive

ex limo creator, sive ex seminibus procreator; ignorantiam veri, et difficultatem recti esse primordia naturæ, nec tamen ideo culpandum auctorem, cum utraque possit corrigi, immo penitus tolli rationis ope: lusitam quippe mentibus hominum esse legem a natura, quam qui impleverit, purus sit omnis sceleris, vitæque integer et *ἀνομιάρτος*; neminem vero non posse legem hanc facile servare, si velit (*Pelag. in c. xi Rom. num. 47*).

Instabant catholici, ad tentationes vincendas, ad implendam legem, ad perficiendam justitiam, gratia Dei opus esse, id totius Scripturæ testimonio, id orationibus Ecclesiæ, id omnium fidelium consensione comprobari. Ad hæc tergiversari hæretici, utque verbo declinarent invidiam, fateri nihil horum præstari sine Dei adjutorio, et eo quidem quod ad singulos actus opus esset; sed adjutorium a natura, lege et doctrina non differre: siquidem ad operandum bene tria dumtaxat opus sint, potestas, regula, impetus; potestatem insita libertas arbitrii, regulam doctrina, impetum dei voluntas, quippe nata sequi rationem, cui connata est.

Urgentibus catholicis gratiam hujusmodi non eam esse propter quam promerendam venit Christus, qua Spiritus sanctus operatur in nobis velle et perficere, quam adversus tentationes sanctus quilibet, exemplo Pauli, gemitibus implorat; quam postulamus, docente Christo, cum dicimus: *Ne nos inducas in tentationem, sed libera nos a malo*.

Exceperunt ad singula hæretici. Primum (*Jul. in libel. Fidei, 1 part. num. 7*): *Venisse Christum ut universum mundum a peccatis, et exemplo revocaret, et patiendo redimeret; dum peccatum, et quasi Deus ignoscendo auferret, et quasi homo per naturæ similitudinem, quemadmodum de cætero vinci posset, ostenderet*. Deinde (*Pel. apud Aug. l. de Gr. Christi cap. 40*): *Spiritus sanctum operari in nobis velle quod bonum est, velle quod sanctum est, dum nos terrenis cupiditatibus deditos, et mutorum more animalium tantummodo præsentia diligentes, futuræ gloriæ magnitudinem et præmiorum pallicitatione succendit; dum revelatione sapientiæ in desiderium Dei stupentem suscitavit voluntatem; dum nobis suadet omne quod bonum est. Tum (*Ibid., c. 8*): *Deum nos laborantes juvare per doctrinam et revelationem suam, dum cordis nostri oculos aperit; dum nobis, ne presentibus occupemur, futura demonstrat; dum diaboli pandit insidias; dum nos multiformi et ineffabili dono gratiæ celestis illuminat*. Denique (*Ex tom. II Euygii c. 288*): *Rogare nos Deum, cum dicimus: Ne nos inferus in tentationem, ne aliquid mali patiamur, quod non habemus in potestate; ne ruam de equo, et ne frangam pedem; ne latro me interficiat, et quid ejusmodi: hæc enim non habeo in potestate; nam vincere tentationes peccatorum meorum, si volo, possum, nec Dei adjutorio possum*.*

Vehementius adhuc prementibus catholicis gratiam quæ factaretur ab hæreticis non eam esse quæ voluntatem accenderet, sed quæ tantum illuminaret mentem; non quæ diffunderetur in cordibus nostris per Spiritum sanctum, qui datus est nobis, sed quæ forinsecus hæretet; non qua agantur filii Dei, ut sancte agant, sed qua tantum agendi modus ostendatur. Obruti divinæ Scripturæ testimoniorum pondere et numero Pelagiani, hanc quoque gratiam tandem aliquando confessi sunt; sed eam dari noluerunt, nisi pro meritis, ne Deus sit acceptor personarum; et dari tantum ut facilius promptiusque id agatur quod alioqui tamen, sed agrius, præstaretur. Ita respondit olim ipsemet Pelagius, cum adhuc Romæ versaretur, id est, ante ann. 408.

Reclamantibus catholicis propter Christum hominibus a Deo tribui gratiam aliquam plane misericorditer, id est, nullis præcedentibus meritis (*Aug. l. de Grat. et Lib. Arbit. c. 13*); hæretici hanc gratiam voluerunt esse remissionem peccatorum, sed simul oppositas in portas discesserunt, affirmante Pela-

gio, *peccata gratis propter Christum remitti* (*In cap. 1 ad Ephes.*); negante Cœlestio *dari veniam secundum gratiam et misericordiam Dei, sed secundum meritum et laborem eorum qui per penitentiam digni fuerint misericordia* (*Lib. de Gest. Palæst. c. 21*).

Instantibus catholicis admitti debere gratiam, qua non tantum peccata dimittantur, sed qua fiat ne peccetur, immo ut recte agatur, immo quæ præveniat voluntates, easque et præparet ut possint, et agat ut non frustra possint; restiterunt hæretici pertinaciter, quasi gratiæ hujusce confessione tolleretur ab homine liberum arbitrium, Deo tribueretur iniquitas, omnia bona fato haberent; atque hic acriter pugnatum est, de gratia veniente, ejusque vi, et concordia cum libero arbitrio, deque ipsius causa, quæ prædestinatio aeterna Dei.

Atque hi errores alique plurimi, quos percensere longum sit, ex primo nati sunt, tanquam luxuriantes rami ex stirpe: non omnes quidem sponte, sed prout variis disputationum æstus coegit; nullus tamen, quod notatione dignissimum est, non exstitit eo tempore quo necdum, vel in Africa, de Cœlestio; vel in Oriente, de Pelagio; vel Romæ, de utroque judicium ullum habitum fuerat; sed quo, vel Romæ sermonibus contentionibusque; vel in Sicilia, ratiocinationibus garrulisque colloquiis, Pelagius Cœlestiusque rem suam promovebant. Quod cum certa temporis ratione constet, demonstrat, opinor, manifeste, falli eos qui cum se libris Augustini impaluisse prædicent, invito nihilominus Augustino scribunt a Juliano, post condemnationem hæresis a Zosimo factam, excogitatum commentum illud postremum de gratia, vel ex meritis data, vel ad facilius tantummodo præstanda pietatis opera. Verum id postea manifestum fiet indubitatis argumentis.

CAPUT III.

Quæstio de mortalitate Adami, prima Pelagianarum omnium, et agitata est a disputantibus, et recensita a scriptoribus quinti sæculi, et a catholicis ejusdem ævi refutata; habuit vero proprias appendices undecim.

Quæstio de morte hominis, an orta sit a natura, cujus conditor Deus; an a peccato, quod ab hominis voluntate nascitur, jam inde a temporibus longe Theodori ætate prioribus mota est; ut eam nullus fere veterum Genesis interpretum omiserit, præsertim cum ageretur de pellicis vestibus quas Deus primis hominibus post peccatum induisse traditur (*Gen. iii, 21*), quibus mortale corpus significari pueris ratum sunt. Dum hæc tamen quæstio versaretur, credebatur nemo cum periculo fidei alterutram partem defendi, modo ne corpus mortale diceretur datum homini pro carcere in quo lueret pristinas noxas.

Porro autem tunc temporis communiter omnes opinabantur homini corpus factum esse ex dissolubilibus partibus, promissam tamen immortalitatem a conditore Deo; sed ea lege, ne tanto beneficio indignum se præstaret: qua lege violata, cum promisso excidisset, continuo mortale existitisse.

Verum mox disputatum est an mors pro pœna reo inflata sit, an misere data pro beneficio. Multi pro beneficio collatum putabant, multi pro pœna; sed erat adhuc innocens contentio, quamquam posita velut in lubrico: nam eorum qui mortem defendebant esse pœnam, hanc alii singulorum peccantium propriam aiebant, ut, quod mirabile erat, nullus moreretur, nisi merito peccati sui. Alii contra, communem omnium, quippe quæ orta esset ex communis parentis culpa. Sed isti, prout de peccato primi hominis sentire voluerunt, ita rursus duces in opiniones scissi sunt; quibusdam pœnam solam, aliis culpam quoque ad posterum ab Adamo transmissam defendentibus: atque hinc hæresis ortum habuit, eaque veluti biformis; quibusdam nihil ab

Adamo traductum, ne pœnam quidem, volentibus; quibusdam pœnam sine culpa, utriusque enim peccatum originale abnegarunt. Sed primus error Pelagianorum proprius fuit, secundus mansit diu apud eos etiam qui se Pelagianorum hostes profiterentur. Verum priusquam hæc veterum testimoniis probentur, operæ pretium est advertisse, de peccato originali, qua notione vox ista quinto sæculo communiter sumi cœpit, nostrisque temporibus accipitur, non nisi inclinante sæculo quarto disputatum esse: prius enim invidiosa erat, saltem in Oriente, vel ipsa peccati originalis appellatio, perinde quasi Origenis errorem speret de præexistentia animarum, eorumque in corpora præcipatione, ad luenda antea vite peccata. Quæ causa fuit oppugnantibus catholici dogmatis cur in Origenem $\pi\rho\upsilon\tau\alpha\rho\phi\acute{\epsilon}\omega\varsigma$; defensorem tam vehementer esserentur.

Sed jam tempus est testimoniis veterum probare quæstionem de causa mortalitatis humanæ pristinis illis temporibus motam esse, itumque tres in præcipuas sententias, Adamum scilicet f. etum esse, vel immortalem reipsa, potestate mortalem; vel reipsa mortalem, potestate immortalem; vel neutrius modi reipsa, utriusque potestate, prout nempe merito suum statum, aut faceret, aut mutaret.

Theophilus Antiochenus (sunt is Antiochenæ Ecclesie septimus post Petrum episcopus): *Dicit aliquis: Mortalisne creatus est homo? Nequaquam. Quid igitur? Num immortalis? Ne hoc quidem: nam a primordio sua creationis, nec mortalis, nec immortalis conditus est. Si immortalem ab initio eum fecisset, Deum eum constituisset; si mortalem eum formasset ab initio, Deus sane posset auctor hominum mortis videri. Apparet igitur hominem a Deo nec mortalem nec immortalem esse factum; sed, quemadmodum supra significavimus, utriusque quodammodo participem, ut reperet ad immortalitatem, servans mandatum Dei, et ut hanc caperet mercedem, tandem et ipse Deus factus; sin autem conversus fuerit ad peccatum, inobediens Deo, ipsi sibi auctor feret mortis (Lib. II ad Autolye).*

Origenes apud Theodoretum (*Quæst. 59 in Genes.*): *Quid existimare debemus vestes illas pelliceas? Vulde quidem stolidum est et anile, Deoque minime dignum, arbitrari Deum pelles animalium jugulatorum aut inter mortuorum accepisse, et inde pelles illas consuendo, coriarii more, in vestimenti formam redigisse. Rursum ut vitetur hæc absurditas, dicere vestes illas pelliceas nihil aliud esse quam corpora probabile quidem est, et ad assensionem eliciendam efficax; at non evidens quod sit verum. Si enim pelliceas vestes sunt carnes et ossa, quomodo antea dixit Adam: Hoc nunc os ex ossibus meis, et caro de carne mea? His igitur ambiguitatibus obruti nonnulli asseverant vestes pelliceas esse mortalitatem illam qua circumdati sunt Adam et Eva, morti propter peccatum addicti. Sed isti non facile probare possunt quomodo Deus, et non multo magis peccatum, mortalitatem pariat successori. Præterea necesse est eos dicere carnem et ossa propria ratione non esse corruptibilia, cum postea putres nostri propter peccatum conditionem mortalitatis acceperint.*

Methodius (*L. de Resurrect. apud Photium cod. 254*): *Cum Deus omnipotens Adamum immortalem fecisset, sciens eum ex insidiis diaboli malum factum, uti et ille erat qui eum deceperat diabolus, propterea illi pelliceas vestes concinnavit, quasi illum induens mortalitate, ut per corporis solutionem omne quod in eo malum erat moreretur.*

Auctor Quæstionum ex veteri Testamento (*Quæst. 19, apud Aug. tom. IV*): *Quærendum est, si Adam factus, corpus immortale habuit, an mortale. Deus hominem fecit, qui quamdiu non peccaret, immortalitate rigeret; ut ipse sibi auctor esset ad vitam, aut ad mortem; ut custodiens se a peccato, labore suo gauderet, et esse se immortalem; negligens vero factus ipse sibi imputaret quia cœperat esse mortalis. Quamdiu enim in*

A Creatoris lege duravit, dignus fuit edere de arbore vitæ, ut mori non posset. Nec enim corpus tale erat, quod dissolvi impossibile videretur; sed gustus arboris vitæ corruptionem corporis inhibebat. Denique etiam post peccatum potuit indissolubilis manere, si a Domino permissum esset illi edere de arbore vitæ. Nam quomodo immortale corpus habebat, quod cibo sustentabatur? Immortalis enim non eget cibo, neque potu. Cibus enim vires præstabat, vitæ autem arbor medicina modo corruptionem prohibebat. Sic enim homini erat quasi inexpugnabilis murus.

Gregorius Nazianzenus (*Orat. 42*): *Postquam diaboli invidia, et mulieris insultu, quem, ut mollior, passa est, et ut ad persuadendum accommodatior, adnovit (o infirmitatem meam! mea enim est primi parentis infirmitas), accepti mandati oblitus, ab acerbo illo gustu victus est, simul et a ligno vitæ, et a paradiso, et ab ipso Deo propter peccatum expellitur, et pelliceas tunicas induit, utique crassioris carnem et mortalem, primumque turpitudinem suam agnoscit, et a Deo se abscondit, atque hic quoque tamen mortem ac peccati præcisionem elucrat, ne malum immortale sit. Ita pœna ipsa in misericordiam cessit, sic enim Deum supplicia inferre censeo.*

Ambrosius (*Lib. de Paradiso c. 7*): *Iterum alia quæstio subrepat, unde mors acciderit Adæ. Utrum a natura ligni ejusmodi, an vero a Deo. Si naturæ hoc ligni ascribimus, videtur ligni hujus fructus vitæ significaverat insufflatio Dei præstare; siquidem quem vitæ fructu insufflatio, fructus hujus l' qui traxit ad mortem. Aut si Deum operatorem mortis esse memoremus, dicunt quod gemina eum opinione accusemus; quod autem ita immitis, ut noluerit ignoscere, cum posset; aut si non poterit, videntur infirmus. Videantur igitur quomodo diluendum sit.*

Sequitur deinceps ut veterum pariter testimoniis ostendamus quomodo quæstio, qua ratione mors ex peccato nata sit, an tamquam ex causa pœnæ, an velut ex occasione beneficii misericordie collati, intra metas innocentie ejusdem ac religiosæ disputationis diu constiterit; cum omnes scilicet unanimi consensu, mortalitatem, cui obnoxii, et nunc sumus, et fuerunt hactenus Adæ posteris, a peccato primi hominis exortam faterentur; quærentem tamen an mors, post ejectionem cum sua prole ex felicitatis loco in terram miseræ Adamum, dici deberet beneficium, quod miseriam finiret, aut pœna, quam proles in exsilio nata cum patre patereur. Datam pro immortalitate hominibus, tamquam beneficium misericordie Dei, sentiebant vulgo catholici, partim propter auctoritatem Scripturæ aientis a Deo factas hominibus vestes pelliceas, ejectosque e paradiso, ne fructu ligni vitæ viverent in æternum; partim ut recederent longius a gentiliū errore, qui mortem velut summum malum totumque hominis interitum horrent; partim ob præjudicium aliquod affine Origenis opinioni de morte, quod sit solutio animi a corpore, sic tamquam a carcere. De multis ita sentientibus quatuor appellasse sufficiat.

Gregorius Nazianzenus (*Orat. 42*): *Postquam diaboli invidia et mulieris insultu accepti mandati oblitus, ab acerbo illo gustu victus est, etc.; atque hic quoque tamen mortem ac peccati præcisionem elucrat, ne malum immortale sit. Ita pœna ipsa in misericordiam cessit; sic enim Deum supplicia inferre censeo.*

Ambrosius (*Lib. de Bono mortis c. 4*): *Si recotamus quod Deus mortem non fecerit, sed postquam homo lapsus in flagitium est prævaricationis et fraudis, sententia eum comprehenderit, ut in terram suam terra remearet, invenimus mortem finem esse peccati, ne quo esset vita diuturnior, eo fieret culpa numerosior. Passus est igitur Dominus subintrare mortem, ut culpa cessaret, etc.*

Epiphanius (*Hæres. 64*): *Propterea Deus pelliceas illas tunicas fecit, ut illum velut morte quadam indueret, et ea corporis dissolutione quidquid in eo mali productum fuerat intermoreretur.*

Chrysostomus (*Homil. 26 in Gen.*). *Mortis supplicium Adamo Deus propter hoc intulit, ut ne posthac per inobedientiam peccato obnoxius effectus perpetuo peccaret. Non videntur tibi hæc esse maximæ clementiæ, ejici a paradiso, et pena hac puniri?*

Verum cum disputatio, ut diximus, continuisset sese diu inter catholicos quasi limites, erupit tandem, ut est impotens modi curiositas hominum; inquisitionem siquidem est ab audacibus nonnullis an reuera mors orta fuisset ex peccato, an contra Adamum, sive peccaret, sive non peccaret, moriturus esset, non merito culpæ, sed naturæ fato.

Et primo quidem timidius communis Ecclesiæ sententia tentata est, itumque, sin minus reipsa, saltem verbo tenuis, a curiosis illis in partes dicentium mortem non esse inflictam pro pœna, sed collatam pro beneficio; eam enim aiebant per se vel indifferentem, vel etiam bonam, certe non malam, quandoquidem peccandi modus est, malorum finis, secuta post laborem quies, exiis in vitam beatiorem, et sæpe Dei donum. Audacia deinde porro protracta, more gentiliū dixerunt mortem puram esse necessitatem naturæ, cui servire humanum genus oporteat, quomocumque tandem singuli se haberent quoad mores voluntatis.

Priorem sententiæ partem secutus est Rufinus Syrus, posteriorem Cælestius: sic enim ille longam super ea re perplexamque disputationem quam producit a num. 32 usque ad 33 concludit his verbis: *Multis igitur testibus edocti, quod mors ista communis mala non sit. Jam longe valere dicamus Qui mortem malam appellant; iste vero, si credimus Augustino, Mercatorj, Sixto, atque auctori Prædestinati, capitale hoc dogma asseruit: Adamus mortalis factus est, qui sive peccaret, sive non peccaret, moriturus esset.*

Sed cum id sacris litteris, quarum auctoritas hæcenus summa fuerat, pugnare videretur, disputatum est acriter, jam non pro arbitraria quadam, ut prius, questione, sed pro dogmate fidei; primusque exstitit Pelagianorum error, ex quo reliqui plures, ut ostendimus, originem duxerunt. Atque id in causa fuit cur interlegendum de Pelagianis dogmatibus, istud olim vel unicum, vel primum omnium censeatur.

Hoc certe primum Mercator meminit (*Præf. l. Subnot.*). *Ausus est quippe palam publiceque his verborum sententiis ejusdem sensum passim disseminare per populos, id est, Adamum mortalem factum, qui sive peccaret, sive non peccaret, fuisset moriturus (Vide c. 2 hujus dissert.).*

Hoc et Prosper in aliorum fronte collocavit (*Carm. de Ingr. c. 1*):

Hæc primos homines cretos ditone ferebat,
Ut seu præscriptum mandatum transgredierentur,
Sive inculpati servata lege manerent,
Mortem istam prorsus, quia carnem vita reliquit,
Oppetent, quæ non peccato parva, sed ipso
Instituente Deo comes esset fixa creatis.

Primum quoque Augustinus recensuit inter ea quæ ex actis apud Carthaginam cum Cælestio confectis Pelagio objecta sunt Diospoli. Sic enim ait (*Lib. de Gest. Palæst. c. 11*): *Sequuntur objecta Pelagio, quæ in doctrina Cælestii discipuli ejus referuntur inventa. Adamum mortalem factum, qui sive peccaret, sive non peccaret, moriturus esset; quoniam peccatum Adæ ipsum solum læserit, et non genus humanum, etc.*

Primum pariter numeravit Hypognostes (*In præf. lib. Hypognost. t. VIII Op. August.*). *Hujusmodi ergo dogmatis ista est nefanda blasphemiam. Adam inquit, sive peccasset, sive non peccasset, moriturum esse. Item peccatum ejus neminem nisi solum nocuit ipsam, etc.*

Paulinus diaconus in judicio Aurelij objectis Cælestio primum illud, quod perverse docuisset, Adamum, sive peccaret, sive non peccaret, moriturum fuisse. Nam post verba tam allata ex libro de Ge-

stis Palæstinis sequuntur ista: *Hæc ita objecta sunt, ut etiam apud Carthaginam a sanctitate tua, et ab aliis tecum episcopis dicerentur audita atque damnata (Lib. de Gest. Palæst. c. 11).*

Illud ipsum Augustinus primum refellit, et in eo quidem Opere quo cœpit adversus Pelagianam hæresim scriptis pugnare; postquam eum in præfatione promisisset se dissoluturum questiones quas Marcellinus proposuisset, continuo caput secundum ita orditur (*Lib. de pecc. Meritis c. 2*): *Qui dicunt Adam sic creatum, ut etiam sine peccati merito moreretur, non pœna culpæ, sed necessitate naturæ; profecto illud quod in lege dictum est: Qua die ederitis, morie moriemini, non ad mortem corporis, sed mortem animæ, quæ in peccato fit, referre conantur, etc.* Pergit vero in eodem argumento usque ad caput decimum, ubi jam incipit de peccato originali disserere, cum tamen prius questionis istius secundæ ex prima ortum patefecisset.

Augustini exemplum secutus Hypognostes, inde primi sui libri duxit exordium. *Adam ergo inquit, sive peccasset, sive non peccasset, moriturum fuisse. Respondemus: Falleris, hæretice, falleris, etc.*

Primum damnavit Africana synodus; cum enim sint ipsius octo canones adversus hæresim Pelagianam, primus omnium existit: *Placuit omnibus episcopis qui fuerint in hac sancta synodus, ut quicumque dicit Adam primum hominem mortalem factum, ita ut, sive peccaret, sive non peccaret, moreretur in corpore, hoc est, de corpore exiret, non peccati merito, sed necessitate naturæ, anathema sit.*

Longe post hæc tempora posterior synodus Arausiana primum canonem sancivit de morte per Adamum peccatum ab omnibus contracta.

Unicum retulit in sua sanctione Honorius imperator, idque eo maxime, quod in capite cætera complexus sibi videbatur, oriumque inde secundi erroris indicasse. Sic enim ait: *Impiæ commentationis auctores Pelagium Cælestiumque percrebuit exstitiisse.*

Hi parenti cunctiarum rerum Deo, præcipuèque semper majestati interminate potenti, et ultra omne principium transeunti, tam trucem inclementiam sæcæ voluntatis assignant, ut cum formandi mundi opificem curam sumeret, qualitatemque hominis struendi profunda spiritus conceptione libraret, fundatis muneris finem anteferet exordio, et mortem præmitteret nascituro; non hanc insidiis vitii fluxisse peccati, sed exegisse penitus legem immutabilis constituti, ut ad declinandum lethi exitialis, incursum, nihil prodesset abstinentia delinquendi: cujus ita vis putatur astricta, ut non possit aboliri deinceps. Primitiis hominis errorem, in quem captæ mentis, inops rationis, cæcitate irruisset, delapsus ad posterum non fuisse; tanquamque apud eum quem malesuada gratiæ infelix rapuisset illecebra transgressionem interditi exstitisse discriminis, cum evidens catholicæ legis omnisfaria testetur auctoritas illum interitus omnium fuisse vestibulum, quem divinæ præceptionis sedulum liquet corrupisse mandatum.

Unicum sibi refellendum putavit Nestorius (quamquam forte exstitit alia etiam causa cur unus meminerit), in eoque non mediocrem sermonum quos quatuor Mercator servavit partem posuit, ut legendo quisque facile cognoscat.

Quod si a veteribus (neque enim recentiorum nunc ratio habetur) alio nonnumquam ordine dogmata Pelagiana relata sint, ut revera sunt ab Augustino in libro de Hæresibus; immo si questionem de mortalitate Adami prætermiserint aliqui, sicut Hieronymus, alique postea non pauci: id tribuendum reor, vel tempori quo illi scribebant, vel occasioni, quæ subinde varia exstitit. Aliæ enim aliis temporibus questiones velat dominatæ sunt, nec semper opus erat de singulis dicere tam exacte, tamque curiose, quam originis ratio, vel sui quasi jure postularet, vel obtinisset a laudatis antea auctoribus. Et vero postquam origo mortis hominum ex peccato tam

multis quam apertis Scripturæ testimoniis demonstrata est, Pelagiani suum illud pristinum dogma de mortalitate a natura necessitate orta deseruerunt, sin minus re ipsa, quod vix putem, saltem verbo tenus, quò tempore Augustinus, vel sermonem 7 de Verb. Apost. habebat, vel ad Bonifacium scribebat: nam illic inducuntur Pelagiani, quasi per excessum peccaverint, dicentesque (Lib. iv ad Bonifac. c. 2) *pro meritis suis omnes homines mori, quia peccaverunt; neque enim futuram mortem, nisi veniret de peccato.* Istic referuntur dicere ex Adam nihil mali transivisse per cæteros, nisi mortem, quæ non semper est malum, cum et maribus sit causa præmiorum, et vel bonam, vel malum dici faciat, non resolutio corporum, quæ excitabuntur in omni genere hominum, sed meritum diversitas, quæ de humana libertate contingit.

Sed jam quomodo ex hac prima questione pronata sint undecim alie minus principales, ostendere oportet testimoniis veterum, sive qui pro fide catholica steterint, sive qui ex adverso.

Sunt autem auctores illi, quorum saltem habemus Opera, admodum octo: nam quibus temporibus dissertationes finimus de mortalitate Adæ, adversus Cœlestianos expresse scripserunt, Augustinus, Hypognostes, Mercator, et, si tantis viris tanque catholicis annumerari queat, Nestorius. Pro hæresi scripserunt totidem, Theodorus Mopsuestenus, Rufinus Palæstinus, Cœlestius, et Julianus.

Cœlestianis igitur dicentibus Adamum mortalem ita factum a Deo, ut aliquando tandem moreretur, non pœna culpæ, sed necessitate naturæ (Aug. l. 1 de pecc. Merit. c. 2), obiectum catholicis continuo verba legis divinæ minantis: *Qua die ederitis, morte moriemini* (Genes. ii, 17). Quibus procul dubio significatur Adamum mortuum non fuisse, sin minus legem violasset; quis enim, si sapiat, ei quem velit deterrere comminetur id tantum mali quod alioquin certo eventurum uterque novit?

Exceperunt Cœlestiani (Aug., *ibid.*, c. 5), minas Dei ad mortem animæ referri debere, quoniam hæc sola pœna tanto peccato par esse potest; non pertinere ad mortem corporis, quæ vel ipsa est hominis natura, vel saltem naturæ necessitas.

Sed instantibus catholicis, præcipientis minas ex sententia condemnantis intelligi debere: Deum vero dixisse Adamo, post violatam legem: *Terra es, et in terram ibis.* Quæ sententia profecto pertinet ad solam corporis mortem; addentibus quoque duo Apostoli testimonia, eaque ita manifesta, ut non expositorem opus haberent, sed lectorem, quemadmodum ait Augustinus (*Ibid.*, c. 4). Alterum ex epistola ad Romanos. *Si Christus in vobis est, corpus quidem mortuum est propter peccatum, spiritus vero vivit propter justificationem. Quod si spiritus ejus, qui suscitavit Jesum a mortuis, habitat in vobis, qui suscitavit Jesum Christum a mortuis, vivificabit et mortalia corpora vestra, propter inhabitantem Spiritum ejus in vobis* (Rom. viii, 10 et 11). Alterum ex secunda ad Corinthios: *Per hominem mors, et per hominem resurrectio mortuorum; et sicut in Adam omnes moriuntur, ita in Christo omnes vivificabuntur* (I Cor. xv, 21 et 22).

Coacti sunt hæretici priorum excitationem deserere, velut aperte Paulo contrariam. Fassi sunt igitur verba divini præcepti de morte corporis accipienda esse, non tamen de naturali, quæ fato contingit, sed de immatura et violenta, qualis infligitur reis ab humano judicio (*Theod. excerpt. 1*). Eo trahentibus verba, tum Dei passim in Scriptura, tum hominum minantium sæpe mortem prævaricatoribus legum, nec eos tamen idcirco facientium ex immortalibus mortales. Trahebant et hoc aliud eodem, Deum in pœna peccati jussisse Adamo terram colere, non simpliciter, cum jam inde a creatione jussus esset paradisum colere, sed multis sudoribus, quos terra ingrata in tribulis spinasque verteret (*Ibid.*). Addebant pariter exemplum senten-

tia: in Evam latæ, qua per peccatum facta est obnoxia, non partui simpliciter, ad quem nata erat; sed pariendi doloribus, quos vehementissimos patereat. Quare, inquit, sicut natura virum agriculturæ, feminam partui; pœna virum laboribus, feminam partuum doloribus addidit: sic ambos Deus ob peccatum, non qualicumque morti, sed immaturæ fecit obnoxios.

Atque hinc orta quæstio triplex, quam magna contentione agitant Julianus et Augustinus (*Op. Imperf. ubique passim*), utrum mors ipsa aut mortis tantum immaturæ modus pœna esset peccati: utrum in paradiso futura esset laboriosa feminæ parturiti: utrum vir agriculture difficili et dura terram subegisset.

Tergiversantibus Cœlestianis, ventum est tandem ad decretorium Apostoli testimonium: *Per unum hominem peccatum in hunc mundum intravit, et per peccatum mors, et ita in omnes homines mors pertransiit, in quo omnes peccaverunt* (Rom. v, 12). Hinc enim clarissime constat, mortem non ex necessitate naturæ ortam esse, sed ex pœna culpæ ab homine illo commissæ, in quo cæteri existerunt: atque hinc enata quæstio de peccato originali, et baptismo parvulorum, quæ licet eam obstraverit, ex qua sumpsit initium, non desinit tamen a diligentioribus tractatoribus ipsi conjungi, ut ne lateret origo tanti mali.

Quæstionis unius ortum ex altera, transitumque Augustinus exposuit; sed priusquam ipsius verba exscribantur, afferenda sunt reliqua argumenta, sive quæ duo adhibet Hypognostes adversus Cœlestianos, sive quæ pro se Cœlestiani, et Cœlestianorum parens Theodorus.

Primum (Lib. i Hypognost.) accipit Hypognostes ex parte mortis ipsius, quam Deus neque fecit, neque vult, voluntate, ut aiunt, antecedente. *Nolite zelare mortem in errore vitæ nostræ, quoniam Deus mortem non fecit, nec latetur in perditione vitorum: creavit enim ut essent omnia, et sanabiles fecit omnes nationes orbis terrarum* (Sap. i, 12).

Secundum (Lib. i Hypognost.), ex parte hominis, quem Deus creavit inexterminabilem, et ad imaginem suam fecit; invidia autem diaboli mors introiit in orbem terrarum (Sap. ii, 25).

Utrumque alii tractatores attigerunt quidem; non tamen magnum ibi causæ præsidium positum putarunt: nihilominus Cœlestiani graviter inde se urgeri cum sentirent, venerunt in absurdissimam sententiam, qua dicerent, omnes nasci immortales perinde ac Adam, neminemque mori, nisi suæ culpæ merito; ipsos etiam infantes mortem pati propter suam peccata, sive que in ipsismet matrum uteris perpetrassent. Hanc insaniam Hieronymus, Augustinus et Mercator non tam arguunt vi argumentorum quam deridendam exponunt: ejusmodi enim somnia exposuisse, refutasse est.

Cœlestius pro sua causa produxit duo. Primum (Lib. contra peccati Traduc. apud August. l. ii de pecc. Merit. c. 30): *Si primi hominis peccato factum est ut moreremur, Christi adventu fieret ut credentes in eum non moreremur; neque enim prævaricatoris transgressio plus nobis nocuit quam incarnatio vel redemptio profuit Salvatoris.* Secundum (*Ibid. cap. 33*): *Si peccato mors ista corporis accidisset, non utique post remissionem peccatorum, quam Redemptor nobis tribuit, moreremur.*

Utrumque Mercator exponit (*Commonit. c. 2*), tamquam ex libro Pelagii; sed ut ea Pelagius in commentariis retulerit, non sua tamen persona retulit: sed tamquam dicta a peccati originali impugnatoribus, id est, a Cœlestio, quem sæpe monuimus primum scripsisse ea de questione adversus fidem catholicam; utriusque porro ratiocinationi respondet Augustinus loco citato.

Alia des profert Theodorus. Nempe, si peccato morerentur homines, neque Christus deluisset mori,

rum sit purus peccati, neque Enoch, præ aliis sanctoribus, immortalitate donandus fuisset. Primo respondet Augustinus. Secundum per se leve est, cum Deo innumere suppentat aliæ causæ, cur Enoch et Eliam volnerit conservare immunes a mortis (*Lib. II de pecc. Meritis c. 29 et 50*).

Nonnulli tandem, quibuscum Mercator confligit, immo et de quorum questionibus Augustinum consuluit, videntur huic fere in modum arguati. Si mortalitas contracta est primi hominis peccato, oportet ut, quemadmodum omnes ab Adam prænati sunt, ita nemo non moriatur, maxime cum ipse Christus mortis fatum expertus sit. Atqui Apostolus docet, aliquos sub finem mundi obviam ituros Christo auis, ut erant viventes, in corporibus: *Quoniam ipse Dominus in jussu, et in voce archangeli, et in tuba Dei descendet de cælo, et mortui, qui in Christo sunt, resurgant primi. Deinde nos, qui vivimus, qui relinquitur, simul rapiemur cum illis in nubibus, obviam Christo in æra. Et sic veniet cum Domino erimus* (*I Thess. IV, 15 et 16*).

Sed hæcenus satis de questione ipsa principali, cuius appendices fuerant undecim Pelagianos inter et catholicos controversiæ. 1º An morbi ex culpa oriuntur, vel ex natura. 2º An partium dolores futuri essent in paradiso. 3º An laboriosa sine peccato agriculturalio. 4º An Deus sit auctor mortis. 5º An mors censi debeat in malis. 6º An sua quisque culpa propria moriatur. 7º Cur justi moriantur, si mors sit peccati poena. 8º Cur Christus ipse mortem passus sit aliquando. 9º An omnes morituri sint, cum omnes eodem originis peccato teneantur. 10º An omnes per Christi resurrectionem resurgere debeant, aut soli justi. 11º An resurrectio per se debeat in bonis numerari.

CAPUT IV.

Quæstio de peccato originali, alia ex priore, plurimas alias peperit, et eam quidem maximam, de baptismo parvulorum, eorumque redemptione per Christum.

Secundæ questionis originem ex priore exponit Augustinus in opere quo primum pugnavit scripto adversus Pelagianos (*Lib. I de pecc. Merit. et Remiss. c. 9*). Cum enim de mortalitate disputasset, eamque ex peccato primi hominis pluribus Scripturæ testimoniis ortam probasset, adhibuit tandem postremum istud quasi decretorium: *Per unum hominem peccatum intravit in mundum et per peccatum mors, et ita in omnes homines mors pertransiit, in quo omnes peccaverunt* (*Rom. V, 12*). Adhibuit vero non ipse primus: nam cum eodem jam pridem usi essent catholici, Cælestianos excepisse refert (*Loco mox citato*), quod mors ista, quæ illis commemoratur est, non sit corporis, quam Adam peccato non meruit, sed animæ, quæ in ipso peccato sit; et ipsum peccatum, non propagatione in alios homines, sed imitatione transitisse; neque in parvulis per baptismum solvi originale peccatum, quod in nascentibus nullum omnino esse contendunt.

Intelligebant scilicet, Apostoli testimonio asseri quatuor. Primum, per unum hominem peccatum intrasse in mundum; alterum, intrasse quoque per peccatum mortem; tertium, mortem hanc in omnes homines pertransisse (qua generalitate vocum comprehendendi oportet infantes); postremum denique, omnes in uno homine peccasse. Primum libenter admisissent, reliqua tria perversis interpretationibus obscurare nisi sunt; sed Ecclesia temerarios nitentium conatus damnatione sua retulit.

Eam ob rem quisquis e veteribus dogmata hæresis Pelagianæ, vel recensuit, vel impugnavit, secundo loco posuit id, quod de peccato originali est. Atque ut de Mercatore et Prospero omittam iterum dicere, Paulinus Cælestio secundum istud obicit, *quoniam peccatum Adæ ipsum solum læserit, et non genus humanum* (*Lib. de Gest. Palest. c. 11*). Ad quæ verba iterum observo, in testimonio Paulini, ut et apud

A Mercatorem, sententiæ qua de agitur, præfigi conjunctionem causalem *quoniam*, quo signo indicatur probatio prioris alicujus alterius sententiæ: quare ut probationis quæstio, si quæ aliquando incidit, oritur ex quæstione propter quam solvendam probatio assumitur, quæstionem procul dubio de peccato originali natam esse oportet ex quæstione de mortalitate generis humani, quoniam hæc ex illa probatur.

Secundum Hypognostes numeravit: *Item quod peccatum Adæ neminem, nisi solum ipsum, nocuit* (*Præf. Hypognost.*). Item: *Peccatum Adæ, inquit, neminem nocuit, nisi solum ipsum. Respondemus: Si peccatum primorum hominum solis obfuit illis, et nemini nostrum, etc.* (*Hypognost. lib. II, cap. 1*). Memoravit etiam.

Refellit certe secundum Augustinus in opere quo primum in Pelagianos se exercuit. Refellit et secundo pariter libro Hypognostes, cum primo de mortis origine tractasset (*Lib I de pecc. Merit., c. 9 et seqq.*).

Damnavit Africanæ synodus canone 2º, postquam primo de mortalitate dixisset: *Item placuit ut quicumque parvulos recentes ab utero matrum baptizandos negat, aut dicit in remissionem quidem peccatorum eos baptizari, sed nihil ex Adam trahere originalis peccati, quod regenerationis lavacro expietur, unde fit consequens, ut in eis forma baptismatis, in remissionem peccatorum, non vera, sed falsa intelligatur, anathema sit; quoniam non aliter intelligendum est quod ait Apostolus: Per unum hominem peccatum intravit in mundum, et per peccatum mors, et ita in omnes homines pertransiit, in quo omnes peccaverunt* (*Rom. V, 12*), nisi quemadmodum Ecclesia catholica ubique diffusa semper intellexit. Propter hanc enim regulam fidei, etiam parvuli, qui nihil peccatorum in semetipsis adhuc committere potuerunt, ideo in peccatorum remissionem veraciter baptizantur, ut in eis regeneratione mundetur, quod generatione traxerunt.

C Unde Jansenius Ipiensis, postquam dixerat Pelagianorum capitale dogma et aliorum quasi cardinem fuisse, quod Adamus mortalis ita factus esset, ut sine peccaret, sive non peccaret, moriturus esset (*Lib. I de Hæres. Pelag. c. 15*); paulo post istud ait instar esse basis omnium cætorum, quod Adæ peccatum ipsum solum læserit, et non genus humanum: cui nempe consentaneum erat, quod infantes nuper nati in eo statu sint in quo Adam fuit ante prævaricationem, atque ita nullo teneantur peccato originali (*Lib. III, c. 1*). Quamquam scriptoris hujus non magna videtur esse auctoritas hæc in parte, cum inconstanter loquatur, et modo hoc, modo illud, prout abruptur disputandi æstu, Pelagianæ hæresis fuodomentum ponat.

Ex his redarguas Vossium, qui (*Lib. II Hist. Pelag. part. I*) opinatur questionem de peccato originali non ortam ex questione de mortalitate, sed hæc ex illa; virtum sefellit quorundam veterum auctoritas, qui cum peccatum Adami propagari in posteros, inde probent, quod ipsi etiam infantes, licet nullius suæ culpæ rei, moriantur; nec ullus tamen sub justo Deo moriatur, nisi merito peccati. Visi sunt Vossio hujus, si licet ita loqui, genealogiæ non satis prudenti, ostendere quid questionis ex questione natum sit, non item quid rei ex re, quamvis hæc duo longe diversa sint. Deceptus Vossius imposuit aliis non paucis, quos secum abduxit a vero.

Incredibile autem est, quot questiones ex secunda ista, veluti propagine e radice, pullularint. dum enim hinc et inde acriter pugnatur, qua testimoniis Scripturæ, qua cogentibus argumentis, et præsertim consuetudinibus ac connexis cum alterutra opinione, Cælestiani; ut vim adversantium catholicorum declinarent, multa coacti sunt dicere, quæ partim damnata sunt postea in conciliis, partim a Patribus rejecta, velut antiquæ et ab Ecclesia receptæ doctrinæ contraria. Sed catholici vicissim a Cælestianis con-

putsi sunt in ea causæ instrumenta diligentius inquirere, quæ aliquatenus latebant, velut a pacificis, ut fit, possessoribus neglecta; armaque suis e locis erueri, quibus oppugnatam fidem tuerentur.

Tribus igitur argumentis catholici pro peccato originali pugnant; auctoritate Scripturæ sacræ, ratione petita ex parte tum parvulorum, tum adultorum, et testimoniis Patrum, quibus vel perpetuis, vel universalitas sententiæ catholicæ demonstratur.

Totidem repugnantur hæretici: nam et sacris litteris abusi sunt, et rationes congesserunt, et Patrum verba suam in sententiam torquere nisi sunt. De singulis istis argumentorum generibus dicendum breviter, sed ita, ut vix attingantur quæ post Augustinum, immo quæ post Zosimi sententiam afferri cœperunt; ea potissimum commemorantur, quæ post initia nascentis hæresis et ante proscriptionem a sede apostolica factam adhibita sunt.

§ I. In quibus testimoniis Scripturæ pugnatum sit a catholicis; quæ allatæ a Pelagianis responsiones; quæ ex conflictis quæstiones oritæ.

Observandum est primis temporibus quatuor tantum Scripturæ testimoniis catholicos; tribus potissimum hæreticos pugnassee: illa complexus est, uno quasi fasce, Hieronymus; ista Rufinus Palæstinus.

Sic ergo Hieronymus (*Lib. xiv in Ezech. c. XLVII*), ann. 410. *Quis enim hominum gloriarum castum se habere cor (Prov. xx, 9), vel ad cuius mentem per oculorum fenestras mors concupiscentiæ non introibit, et, ut parum dicam, animi titillatio? Huius enim in maligno positus est (I Joan. v, 19), et a pueritia appositum est cor hominis ad malum (Genes. viii, 21); ut ne unius quidem diei, a natiuitatis suæ ætate, sine peccato sit humana conditio. Unde et David confitetur in psalmo: Ecce enim in iniquitatibus conceptus sum, et in peccatis concepit me mater mea (Ps. L, 7). Non in iniquitatibus matris meæ, vel certe matris, sed in iniquitatibus humane conditionis. Unde et Apostolus: Regnavit mors ab Adam usque ad Moysen, etiam super eos, qui non peccaverunt in similitudinem prævaricationis Adæ (Rom. v, 14).*

Idipsum scripsit ante annos viginti lib. ii contra Iovinianum, cum hæretici huius *ἀναποροσῆν* acriter impugnet, ut inde prudens lector obiter observet quanta sit utriusque, sive quæstionis; sive dogmatis de peccato originali et impenitentia cognatio.

Rufinus vero in Fidei suæ libello (*Nam. 37, 38 et 39*), ante ann. 400. *Non ergo Eva propter liberos salvabitur suos, neque ejus soboles matris causa damnabitur, aut patris Adam, sicut imprudentium æstimat opinatio; nam unusquisque hominum, quasi liberi arbitrii sit, ex suorum qualitate gestorum, aut laudandus nimis, aut vituperandus habebitur. Simili modo etiam in die iudicii, aut justificandus erit, aut supplicio subjugandus, sicut et beatus Paulus docet, ita dicens: Omnes enim nos manifestari oportet ante tribunal Christi, ut referat unusquisque propria corporis, prout gessit, sive bonum, sive malum (II Cor. v, 10). Quod autem liberi non pro parentibus puniantur, neque parentes pro liberis, aperte rursus edocuit Deus, cum ad Moysen prophetam diceret (Deut. xxiv, 16): Non morientur patres pro filiis, neque filii pro parentibus. Unusquisque in peccato suo morietur. Porro autem arguens Deus imprudentium filiorum Israel, eo tempore quo apud Chaldaeos, secundum scelera sua, captivi erant, et causabantur, non de se penitus, sed de parentibus suis, quasi illi totius eorum nefandi sceleris fuissent causa, Deum de captivitate sua criminabantur injuste, cum dicerent: Via Domini non est recta, quoniam patres nostri comederunt eam acerbam, et filiorum dentes obstupuerunt (Ezech. xviii, 2). Dicit ad eos per Ezechielem prophetam (Ibid., 3): Vivo ego, dicit Dominus, si ultra fuerit jam dicta parabola ista in Israel, quoniam omnes animæ meæ sunt, sicut anima patris, sic et anima filii, meæ sunt; anima quæ peccat, ipsa morietur. Et iterum (Ibid.,*

20): *Filius, inquit, non accipiet iniquitatem patris, neque pater accipiet iniquitatem filii. Et iterum (Ibid., 30): Unumqueminque vestrum secundum viam suam iudicabo vos, domus Israel, dicit Dominus. Cum dixisset Deus: Vivo ego, si ultra fuerit dicta parabola ista in Israel, aperte docuit, non eos in eadem imprudentia permanere. Post hæc igitur Dei testimonia, insaniant qui per unum hominem Adam omnem orbem terrarum iniquitatis flagitiorumque condemnant.*

Observandum pariter ab Augustino adhibita octo alia testimonia, quæ Julianus partim sine responsione reliquit, partim detorquere conatus est in alienos; sibi que commodos sensus; adhibita sunt etiam a Juliano quædam, quæ Augustinus interpretatus est. Sed neque hæc Juliani, neque illa Augustini multum ab aliis prioris ævi disputatoribus discussa sunt, sive quia spernerentur præ reliquis, sive quia nondum in mentem venissent. Photius certe in synopsi librorum quinq; Theodori adversus Augustinum unius tantum expresse meminuit, ex psalmo L: *Ecce enim in iniquitatibus conceptus sum, et in peccatis concepit me mater mea; sic enim scribit: Afferre autem illos et illud ait: Ecce in iniquitatibus conceptus sum; et si quæ sunt generis ejusdem: quàmquam postremis verbis alia indicavit non obtere.*

Observandum tertio, ignotum esse quid postremis Scripturæ testimoniis ab Augustino allatis Pelagiani responderint: siquidem nihil ab ipsis hanc in rem scriptum habemus, nisi quod Julianus libris Augustini, vel tribus ad Marcellinum tribunum, vel duobus ad Valerium comitem, vel quatuor ad Bonifacium papam retulit; quamquam solus per se duobus ad Valerium, reliquis tantum vel obiter contradixit. Siluit vero de aliis, etiam de Opere elaboratissimo sex librorum, quibus Augustinus quatuor Juliani refellit, sive ipsos nunquam viderit, quæd forte mentitur apud Mercatorem (*In præf. ad Subrot.*); sive, quod æquius opinari, dissimulaverit propter difficultatem respondendi.

Ambrosius igitur et Hieronymus, ille in libro de Arca et Noe, hic in Commentario ad caput 47 Ezechielis, argumentati sunt verba hæc Genesis: *Videns Deus, quod multa iniquitas hominis esset in terra, et cuncta cogitatio cordis intenta esset in malum omni tempore, etc. (Gen. vi, 5),* feceruntque in eo vim, quod intelligi non possit quomodo hominis, quem Deus rectum condidit ab initio, cuncta cogitatio cordis intenta sit in malum omni tempore, nisi natura fuerit vitata, nec jam tales procreentur homines e seminibus, qualis primus creatus est a Deo e limo.

Locum hunc videtur sibi Pelagius objicisse in libro de Natura, cum scriberet, *primo de eo disputandum esse quod per peccatum debilitata dicitur et immutata natura, etc. (Apud August. l. de Natura et Gratia c. 19).* Objecit vero sine adversarii nomine, propter reverentiam, credo, Ambrosii, quem laulare solitus erat; negavit porro, saltem implicite, hunc esse sensum Scripturæ, qui dicebatur, siquidem natura ipsa peccato, quod per se caret substantia, immutari non possit.

Verum locus iste Geneseos non videtur a catholicis magni factus, ab Augustino certe neglectus est. Inde tamen oriri potuit quæstio, agitata frequentius postea, utrum peccati foret aliquis substantia, quod Augustinus, Hypognostes, alii que disputarunt.

Credidit Augustinus majoris esse ad hanc rem momenti mandatum Dei de circumcidendis octavo die parvulis: *Masculus, cujus præputii caro circumcisa non fuerit, debetur anima illa de populo suo, quia pactum meum irritum fecit (Gen. xvii, 14).* Sed locus hic, nec a primis disputatoribus productus est; nec ab Augustino ita expositus, ut consentientes haberet alios, etiam catholicos interpretes; nec Juliano visus est responsione dignus, cum tamen ab eo lectus esset, quippe in secundo libro de Nuptiis abbas.

quare nec ullam genuit questionem de circumcisi-
nis sine.

Illud vero Jobi, quod juxta LXX ita legitur : *Quis enim mundus est a sorde? sed nemo, etsi unius dici sit vita ejus super terram (Jobi xiv, 4)*, adhibuerunt Hieronymus in caput XLVII Ezechielis, Augustinus lib. VI in Julianum cap. 12, alibi que passim : sed illud Jobi neque a Pelagianis responsum meruisse puto, neque potuit vehementer tunc temporis urgeri, siquidem Ecclesiæ tractatores fere communiter interpretati sunt verba hæc in altum sensum. Unde Ambrosius (*Lib. 1 de Interp. Jobi c. VII*) : *Vere miserabilis conditio, ut homo peccati sui, quod vitare non possit, rationem præstare cogatur, intrare in conspectu Domini, et judicium subire Omnipotentis compellatur, edere causas suorum gestorum, quæ tot vitæ suæ ætatibus percurrerit, cum mundus a peccato quivis esse non possit, ut ab ipsis cunabulis prius obrepit infantis culpa, quam sit ullus sensus erroris. Quamque illud miserabile, ut brevis sit vita ejus, dulcis illecebra, multiplex ærumna, iracundia quotidiana! Itaque in exigua delectatione amaritudo perpetua est.* In Commentario tamen illa Psalmistæ verba : *Ecce in iniquitatibus conceptus sum (Ps. L, 7)*; testimonio Jobi utitur, sed, ut tunc erant tempora, implicite de re nondum satis explicata.

Jam vero famosum illud psalmi L : *Ecce in iniquitatibus conceptus sum, et in peccatis concepit mater mea (Ps. L, 7)*, ab omnibus fere catholicis productum est, ab Hilario in psalm. CXVIII, Ambrosio lib. I de Penitent. cap. 2, Hieronymo in cap. XLVII Ezechie, Augustino lib. II Oper. Imperf. cap. 73, et lib. III cap. 12. Verum, cum locus iste afferri solet, ut ex Theodoro apud Photium cognoscimus, non constat quid responsionis a Pelagianis datum sit.

Augustinus, cum alibi sæpe, tum maxime in introque Opere contra Julianum, tota orationis vi argumentatur illud Ecclesiastici : *Grave jugum super filios Adam a die exitus eorum de ventre matris eorum, usque in diem sepulturæ in matrem omnium (Eccli. XL, 1)*.

Argumentatur et istud Sapientiæ : *Non ignorans quoniam nequam est natio eorum, et naturalis malitia ipsorum, et quoniam non poterat mutari cogitatio illorum in perpetuum; semen enim erat maledictum ab initio (Sap. XII, 10)*. Sic enim ait : *Nempe de quibuscumque dicat ista, de hominibus dicit; quomodo est ergo cujuslibet hominis malitia naturalis, et semen maledictum ab initio, nisi ad illud respiciatur, quod per unum hominem peccatum intravit in mundum, et per peccatum mors, et ita in omnes homines pertransiit, in quo omnes peccaverunt (Lib. II de Nupt. et Concup. c. 8)?*

Julianus (*Lib. IV Op. Imperf. c. 123*) argumentationem Augustini vexat acriter, nititurque ex ea ipsi Manichæam asflingere impietatem de natura mala; negat vero inde peccatum originale probari, quia perinde a Sapiente dicitur *Chanæorum semen maledictum, ab initio, atque ab Isaia benedictum semen Israelitarum (Isai. LXV, 22, juxta LXX)*. Unde concludit seminis conditiones illas, cum sint oppositæ, ad peccatum originale, quod generale debet esse, atque una in omnibus ex causa oriri, non pertinere.

Atque hæc fere sunt quæ ad fidem peccati originalis propagandam catholici ex veteri Testamento afferbant primis illis temporibus : protulerunt e novo (*Rom. VII, 17*) alia quinque, sed quorum duo, quæ partim ex communi legè baptismi, partim ex peccato habitante in membris sumpta sunt, pertinere magis videntur ad rationes conficiendas quam ad rem suo solo pondere firmandam. Tertium vero, quod de morte omnium in Adamo, omniumque in Christo resurrectione antea memoratum est (*I Cor. XV, 22*), rem per se non efficiebat, sed ratiocinii malum adminiculo, quæ causa, ut aiunt, ex effectu,

peccatum commune omnium mortalium ex communi poena, quæ mors est, concludebatur. Quartum pariter ex eo petitur, quod simus dicti ab Apostolo, *natura filii iræ (Ephes. II, 3)*, nemo ante Augustinum adhibuit; ipse vero eo usus est, antequam de hæresi Pelagiana quiddam audivisset, in Opere nimirum quod hærdum presbyter absolvit; usus quoque in prioribus adversus hæresim elucubrationibus (*Lib. III de Lib. Arb. c. 19*) : quare latere non potuit Pelagium, cui constat visos fuisse libros Augustini de Libero Arbitrio, hos enim laudat (*Lib. de Natura*); ignotum tamen quid expresse, vel ipse, vel sectarii responderint. Quamquam Pelagius, cum interpretaretur hunc locum, Apostoli sensum longe alio abduxit; ait enim (*In comment. ad c. II Epist. ad Ephes.*) : *Quando mens nostra rebus terrenis et carnalibus inhærebat, non solum desiderabamus, sed et faciebamus quæcumque mala cogitatio suggessisset; ita nos paternæ traditionis consuetudo possederat, ut omnes ad damnationem nati videremur : Deus autem misericors, &c.* Quæ videri potest responsio quædam ad locum Apostoli in libris de Libero Arbitrio prolatum : siquidem scripti sunt a Pelagio Commentarii post hosce libros, annis saltem duodecim.

Pugnatum est igitur a catholicis invicte testimonio Apostoli : *Sicut per unum hominem peccatum in hunc mundum intravit, et per peccatum mors, et ita in omnes homines mors pertransiit, in quo omnes peccaverunt (Rom. V, 12)*; et : *Sed regnavit mors ab Adam usque ad Moysen, etiam in eos, qui non peccaverunt in similitudinem prævaricationis Adæ (Ibid., 14)*; et : *Sicut per unius delictum, in omnes homines, in condemnationem; sic et per unius justitiam, in omnes homines, in justificationem vitæ. Sicut enim per inobedientiam unius hominis peccatores constituti sunt multi; ita et per unius obedienciam justi constituentur multi, etc. (Ibid., 18 et 19)*. Hinc enim tria confecta sunt : primum, mortem idcirco in omnes pertransisse, propter Adami peccatum, quia peccatum pertransiit, id est, propagatum est; alterum, pertransisse peccatum in eos etiam qui non imitatione peccaverunt, sed propagatione sola; postremo, multos per delictum Adæ in perditionem pervenire, perinde ac multi per Christi justitiam justi constituti sunt.

Argumentum hoc adhibitum est, jam inde a primis temporibus nascentis hæresis, id est, ante quintum sæculum; fuitque velut fundamentum, quo deinde Ecclesiæ sententiam catholicam definitionemque suam stabiliri voluit. Illud certe Milevitana synodus in litteris ad Innocentium I; illud Africana in canone 2, Arausiana secunda in canone item 2, Tridentina in sessione quinta, Zosimus Pontifex in tractoria, Gelasiusque in epistola decretali ad episcopos Piceni, tanquam apertum fidei testimonium uni protulit.

Et vero, ipsius vi cum vehementer se premi Pelagiani sentirent, nihil non excogitarunt, nihil non dixerunt, quo videri possent, et inde se expedire, et simplicioribus mentibus persuadere, eo loci, non de peccati traduce, ut tunc temporis aiebant, sed de imitatione questionem esse.

Singulas ergo voculas consectati sunt, singulaque adjuncta argumentati in rem suam. Dixerunt primo, peccatum Adami cum justitia Christi ab Apostolo componi, amboque æquari : quare Adami peccatum in omnes non transiisse, quia nec justitia Christi in omnes transiit; idque indicari volebant voce hæc *multi*, qua usus est Apostolus, consulto absintens a generaliore. Dixerunt deinde, peccatum ad multos istos transisse, non propagatione, sed imitatione : nocuisse enim posteris Adamum, sicut profuit Christus, exemplo scilicet, quod ille mali, iste boni operis præbuit. Dixerunt postea, Apostolum, si de propagatione loqui voluisset, non dicturum fuisse per unius delictum peccatum intrasse, cum propagationis opus sit duorum. Hæc Julianus prolixè, libro secundo

posterioris operis adversus Augustinum, sed quæ Pelagius in commentariis in Epistolam ad Romanos, Cœlestius in libro contra traducem peccati præmonstrasset, siquidem ea catholici refutarunt ante ann. 422, quo Julianus ad scribendum opus istud accessit.

Hinc quæstiones quinque ortum duxerunt. An Christus solo exemplo profuerit hominibus, eaque fuerit, vel unica, vel potissima veniendi causa, ut reliquis vitæ modum in se ostenderet. Qua ratione justitia Christi proficiat parvulis, qui exemplum imitari non possunt. Quomodo parvuli dici possint credentes, cum solis credentibus Christi prosit justitia. Qua ratione Christus infantium dici queat, vel redemptor, vel salvator et Jesus. An pro ipsis mortuus sit. Uno verbo quid paucorum illi dierum homines Christo debeant. Quamquam et alia etiam occasione, baptismi scilicet parvulorum, quæstiones ejusmodi discussæ sunt.

§ II. Quæ testimonia Scripturarum a Pelagianis prolata sint; quid responsi datum a catholicis; quæ inde quæstiones ortæ.

Testimoniis Scripturæ, quæ catholici proferrent, opponenda putarunt Pelagiani alia Scripturæ testimonia, quibus suam sententiam, si qua possent ratione, suaderent. Id vero præstiterunt hac in parte, quod in alia quacumque soliti: sic enim Cœlestius in tertia parte libri Ratiocinationum, cum ageret de impeccantia, testimonia testimonium composuit. Non dubium, quin idem, ut erat suæ methodi retinentissimus, observaverit in libro adversus traducem peccati; in quo tamen ignotum est quæ adhiberit, etsi aliqua adhibuisse constet, vel ex eo, quod in fragmentis nonnulla oblique tanguntur. Ipsa autem procul dubio inde accepit, unde Pelagius et Julianus, ex Rufini Syri libro, ex quo, sic tanquam ex fonte, hæresis Cœlestiana hausta est.

Pelagius adducit dictum Pauli: Sine lege peccatum mortuum erat; ex eo enim concludit: Si cum lex non esset, peccatum non erat, iniquum, qui de Adam per traducem asserunt ad nos venire peccatum (Comment. ad cap. vii Rom. 8). Quasi diceret: Peccatum in his nullum esse potest, in quibus nulla est legis cognitio; nulla vero est in parvulis: in ipsis igitur peccatum est quasi mortuum.

Adduxit plura Julianus, partim in libello fidei suæ, partim in operibus duobus contra sanctum Augustinum: sed cuncta fere mutuatus est, quemadmodum et Pelagius illud suum, a Rufino, sic tanquam a primo nefariæ doctrinæ, non quidem magistro, cum didicerit a Theodoro, sed scriptore, cum Græcæ scripserit, ante patefactum Latinis hæresim.

Rufinus igitur primum usus est verbi Dei dicentis ad Moysen: Non morientur patres pro filiis, neque filii pro parentibus; unusquisque in peccato suo morietur (Deut. xxiv, 14). Id ipsum transtulit suum in libellum Julianus, tractavitque tragice in libro tertio posterioris operis (Cap. 12 et seqq.). Vis autem in eo erat, quod ita Deus judicare credendus sit, quomodo judicandum præcipit, cum sit fons et exemplar omnis justitiæ, quæ in judiciis dominari debet.

Respondit tamen Augustinus (Ibid.), legem hanc pertinere et ad filios jam natos et ad homines judicatos: non item, vel ad filios in primo parente damnatos, in quo ut moriuntur, ita et peccaverunt; vel ad Deum, qui sua judicia, sive cum per se ipse judicat, sive cum per homines vicarios, non alligavit hac lege, quemadmodum constat exemplo parvulorum, et qui diluvio, et qui Sododomum incendio, et qui supplicio Achani assumpti sunt.

Atque hinc nata quæstio est, utrum justitia vetet, alterum pro alterius noxa puniri, etiam a Deo.

Utitur deinde verbis Dei per Ezechielem respondentis Israelitarum querelæ, luere se parentum peccata, sibi que obstupescere dentes, cum patres manducassent acerbam uvam. Vivo ego, dicit Dominus,

si ultra fuerit jam dicta parabola ista in Israel: quoniam omnes animæ meæ sunt, sicut anima patris, sic et anima filii, meæ sunt; anima quæ peccat, ipsa morietur (Ezech. xviii, 3). Et iterum; Filius, inquit, non accipiet iniquitatem patris, neque pater accipiet iniquitatem filii (Ibid., 20). Et iterum: Unumquemque vestrum secundum viam suam judicabo vos, domus Israel, dicit Dominus (Ibid., 30). Vis hujus loci eadem fuit quæ prioris. Ipsum quoque pariter Julianus, non solum totidem verbis descripsit in libello fidei, sed etiam libro quarto prioris operis, tertioque posterioris verbosissime argumentatus est.

Respondit Augustinus, dictum illud propheticum esse promissionem novi Testamenti, et spiritualis hæreditatis ad alterum seculum pertinentis: id enim agi gratia Redemptoris, ut paternum chirographum deleat, simulque efficiat, ut nemo alterius voluntate sit reus, sed unusquisque postmodum pro se rationem reddat (Lib. vi prioris op. contra Jul. c. 12, et l. iii posterioris c. 38 et seqq.). Id vero comprobat Jeremiæ testimonio, qui cum pene similia dixisset, secutus adjunxit: Ecce dies veniunt, dicit Dominus, et consummabo domui Israel, et domui Juda testamentum novum: non secundum testamentum, quod disposui patribus eorum (Jerem. xxxi, 31). In novo igitur Testamento, deleta per sanguinem Mediatoris paterni chirographo, incipit homo paternis debitis jam non esse obnoxius renascendo, quibus fuerat obligatus nascendo.

Utitur pariter Apostoli testimonio, quod in suam quoque confessionem fidei Julianus inseruit (Lib. iv prioris operis c. 4): Omnes enim nos manifestatori oportet ante tribunal Christi, ut referat unusquisque propria corporis, prout gessit, sive bonum, sive malum (II Cor. v, 10). Quærebatur vero Julianus id quomodo in parvulis quibuscumque accipi posset, cum nihil mali gesserint, maxime qui præputare obeunt; nec judicium exerceatur, nisi de operibus propriis malis.

Respondit Augustinus in utroque opere contra Julianum, et in priore (Lib. vi, cap. 4) quidem interrogat, an manifestandi sint parvuli, an non. Si non manifestabuntur, quid te adjuvat, inquit, ista sententia, quando ad eos non pertinet, quorum nunc agitur causa? Si autem manifestabuntur, quomodo reportat eorum quisque, quod gessit, qui nihil gessit, nisi quia pertinet, ad eos, quod per corda et ora gestantium, sive credunt, sive non credunt? Propria corporis sui enim dixit, quod ad unumquemque in seipso jam viventem pertinet, etc. In posteriore autem (Lib. iii, cap. 109): Dic ergo, ait, quid boni per corpus gesserint proprio libero arbitrio, ut recipienti regnum Dei, tam magnum bonum; aut quid mali egerint propria voluntate, qui parvuli abalienabuntur ab hac vita Dei. Quod si, ut necesse est, fatearis, sine ullis operibus liberæ voluntatis, quæ gerit quisque per corpus, illos in Christo vivificari, cur non fateris istos in Adam mori, cum scias Adam Christo e contrario esse formam futuri? etc.

Hoc in loco nasci ceperunt quæstiones, quæ et ipsæ alia occasione postea cummatius serbuerunt. Quomodo infantes, qui præputare moriuntur, pertinerent ad supremum Christi judicium, sive illi baptismo tincti sint, sive non sint, cum judicium de bonis operibus malisque propriis exerceatur? Quam ad partem sint post sententiam judicis discessuri, qui tincti non fuerunt? An illi medium quemdam in locum recedant?

Advertendum porro, alia quædam e Scripturis producta fuisse, tum a Rufino, tum ab ipsius exscriptore Juliano, cujusmodi sunt de naturali usu concubitus, Roman. i; de salratione matrum per generationem prolis, I Timot. ii; de sanctificatione filiorum a parentibus, I Cor. vii; de justificatione hominum per obedientiam Christi, Roman. v. Sed illa, cum valnerit potius ad confirmandas rationes sustentandasque objectiones, quam ad id, quod ageretur, per se ipsum conficiendum, ad rationes differre debent.

Advertendum deinde, nulla fere prolata fuisse A testimonio ab alterutra parte, quæ non quisque suum in auctorem retorquere mtereint; nulla etiam, quæ non diligentius discussa fuerint: sed laborandum catholicis eo magis fuisse, quod veterum tractatorum plures viderentur pro Pelagianis locuti, ut qui contra Manichæos vehementius inveherentur; immo celeberrimi quique inter Græcos, Origenes, Diodorus Tarsensis, et Theodorus Mopsuestenus reipsa pelagianizarent; Basilius et Chrysostomus videri possent verbo lavare; e Latinis duo, Ambrosius et Hilarius, quorum erat summa auctoritas, sententiam dixissent, securis ut sit temporibus, id est, verbis non usque adeo sollicitè provisus, quin dicta contra Jovinianum et Manichæum malefideis hæreticorum insurforum insidiis paterent.

Advertendum etiam, Hieronymum, cujus erat ea tempestate maxima in interpretandis Scripturis auctoritas, laudatum initio a Pelagianis fuisse, quamdiu nempe visus est ipsis posse, vel in suas partes trahi, vel reſtineri artibus feminarum illustrium, amicorumque precibus, ne suis molitionibus obsisteret: postea vero quam pro fide pugnare coepit apertius, calumniam passum, partim a Pelagio, quasi commoveretur invidia erga veterem amicum (*Hier. in præf. Dial.*); partim a Juliano, perinde ac si mendacii Christum, peccatiquæ reum fecisset (*Lib. iv op. post. cap. 87*); partim a Theodoro, tamquam, vel Manichæum, qui homines natura peccare diceret (*Phot. cod. 177*); vel Scripturæ corruptorem, qui quintum Evangelium introduceret; vel imperitum, qui vetus Testamentum inepti cujusdam Hebræi ope perverteret; vel Ecclesiarum pestem, quas absurdis suis opinionibus imbueret.

Advertendum pariter, Hieronymum scripsisse multa, ante motas a Pelagianis quæstiones, quibus hæreticos juvare credi posset, saltem a minus eruditus, nisi mentem catholicam aliunde satis probasset: nam quibus in locis Scripturæ Pelagianis præsidium ponebant; et firmamentum opinionis suæ, hos ita exposuit, ut propter anticipata quædam præjudicia, hæreticorumque ardens odium, propius a Pelagianis, quam ab Augustino distare, videri queat. Id observavit Janæus Iprensis (*Lib. vii de Hær. Pelag. cap. 4*) in quæstione de gratia præveniente, et initio fidei, quod etiam videtur de reliquis fere gratiæ mysteriis fieri, cum errores Pelagianos super ea re haustos scribit ex commentariis Origenis in Epistolam ad Romanos, quos nemo nunc legit, nisi Laine, quosque interpretatus est Hieronymus more suo, id est, ut non tam verterit quam exposuerit: atque ita sententias non illibenter voluerit credi jure suas, quas ab Origene acceptas, cunctasque, ut libuit, ornatas quasi adoptasset.

Advertendum denique quod habet Photius (*Cod. 177*) de Theodoro Mopsuesteno, defensoris peccati originalis impugnante. Porro, inquit, *Theodorus recte quidem facit, quod hæc ipsa detestetur ac rejiciat. interduumque optime ac valide ipsorum absurdas et blasphemias opiniones refellit, necnon sacræ Scripturæ locis, quibus illi abusi sunt, proprios sensus adaptando, ut omnino imperitos redarguat. Verum hoc ei perpetuum non est: nam et Nestorii sciam in multis parturire nobis visus est, et Origenis, saltem de fine suppliciorum, müssitari sententiam.*

Ex his apertum est, primo Theodorum omnibus quæ catholici proferrent testimoniis respondisse, sed responsiones periisse, magno historiæ detrimento. Deinde vera esse fragmenta, quæ Mercator exscripsit: continetur enim quarto excerpto affine quiddam Origenianæ sententiæ, cujus meminit Photius. Denique communi convicio Pelagianos imperitiam catholicis exprobrasse: id enim queritur Augustinus frequenter, præstiterunt vero Pelagius Julianusque frequenter. Postremo id habuisse Pelagianos in more, ut nihil sibi objectum sinerent ahire sine responsione. Vide Hieronymum in epistola ad Ctesiphontem.

§ III. Quas rationes ad astruendum peccatum originale catholici protulerint; quibus declinationibus usi uterentur, et quæ inde quæstiones ortæ.

Postquam visum est quibus Scripturæ testimoniis pugnatum sit, hinc et inde, quanque acriter partes utrinque locum hunc ægitarint, oportet deinceps, quod secundum proposuimus, ostendere quibus catholici rationibus quantisque ad constringendos pertinaces hæreticos usi sint. Possunt illæ vero facile ad duo capita reduci, siquidem aliæ ex parte parvulorum sumptæ sunt, aliæ ex parte majorum; utrumque tamen caput Pelagius subtiliter advertit ex hoc uno pendere, quod in omnibus natura dicitur vitata (*Lib. de Natura*). Advertit etiam Augustinus, cum Pelagianis objice: et quod dicerent *naturam humanam neque in parvulis medico indigere, qui sana est; neque in majoribus gratiæ adiutorio, quia sibi sufficiens est ad salutem* (*Lib. de Natura et Grat. c. 6*).

Ex parte igitur parvulorum catholici argumentum duxerunt hunc fere in modum: Si vitata non sit, vel in ipsis infantibus, natura, nec nullum existat originis peccatum, infantes neque baptismo Christi egent; aut omnino ad Christum pertinent, neque pati debent eas sub Deo justo miseris quibus obnoxii cernuntur: egere autem infantes Christi baptismo, constans est fuitque semper Ecclesiæ totius fides: eosdem miseris conflictari tam manifesta quam quotidiana experientia ostendit; est igitur in infantibus peccatum originale; naturaque in ipsis quoque vitata. Verum hoc ratiocinium per partes singulas explicari debet; et primum quidem, qua spectat baptismum.

Catholici ergo ab impugnantibus peccati originalis scitebantur qua tandem de causa parvuli baptismo Christi egent, tamque sollicitè gestantium manibus ad ecclesiam abluendi feruntur, sin minus rei sint peccati a parentibus traducti. Cumque baptismus, quem Ecclesia ministrat, et Christi sit, et ablutio quædam, et regeneratio, seu renovatio interioris hominis, et in remissionem peccatorum, et in morte Christi, et certis in tota Ecclesiæ ritibus, iisdemque sacramenti verbis in omnibus celebretur, septem inde argumenta sumpserunt, Pelagianis sane invidiosissima.

Nam si baptismus, quem Ecclesia confert parvulis, Christi sit, id est, Jesu, qui *salvum facit populum suum a peccatis eorum* (*Matth. 1, 21*); Redemptoris, qui *dedit semetipsum redemptionem pro omnibus* (*1 Tim. ii, 6*); liberatoris, qui *eripuit suos de potestate tenebrarum* (*Coloss. 1, 13*); et ejusmodi plura, quæ Mercator omnium diligentissime prosecutus est: si baptismus, inquam, quo infantes tinguntur, sit Christi, eos oportet vel hoc baptismo non indigere; vel si egent, ipsius beneficio salvari a peccatis, redimi a captivitate, erui de potestate tenebrarum, etc. Cum ergo neque peccaverint, neque venerint in captivitatem atque potestatem diaboli, suæ voluntatis merito, aliena certe voluntate peccaverint, aliena in captivitatem venerint, aliena in potestatem tenebrarum inciderint. Peccatum igitur primi hominis, cujus poenam, id est, mortem patiuntur, ipsis imputatur.

Deinde, si baptismus ablutio quædam est, ut certe est, nemoque, nisi qui *renatus fuerit ex aqua et Spiritu sancto, introire possit in regnum cælorum* (*Joan. iii, 5*), necesse est procul dubio ut sacramenta Christi, qua divina quædam sunt veraciaque symbola, id operentur interius quod exterius significant, atque ita *lavacro aquæ in verbo vitæ* (*Ephes. v, 26*) parvulorum anime mundentur a macula; sed qua tandem, nisi peccati? et cujus peccati, nisi quod et alienum est, ut loquitur Cyrianus, propter commissionem; et proprium, ut ait Augustinus, propter contagium?

Postea, si baptismus habeat vim regenerationis cujusdam in Christo, atque renovationis secundum Spiritum, necesse est parvulos in primo Adam ante fuisse mortuos, quam renascantur in Christo novo Adam; necesse pariter prius in vetustatem lapsos

esse quam renouentur, Christum induti, nouaque facti in Christo creatura. Mors autem illa prævia, non est profecto corporis, sed animæ, quod peccatum; nec alia cogitari potest vetustas, quam qua Dei imago homini, cum a Deo fingeretur, impressa, et peccato quasi decolorata sit.

Quarto, vere dicit Apostolus: *Quicumque baptizati sumus in Christo Jesu, in morte ipsius baptizati sumus, et consepulti cum illo per baptismum in mortem* (Rom. vi, 3). Cum ergo in morte Christi baptizari nihil aliud sit quam perinde peccato mori, ac carne Christus mortuus est, parvuli procul dubio, cum baptizantur, peccato moriuntur: cui autem, siquidem origino nullum traxerunt?

Quinto, constitetur Ecclesia, unum baptismum in remissionem peccatorum: nulli ergo alteri conferri potest, nisi forte dicatur vanum quoddam et mendax symbolum, quam peccatori; parvuli ergo peccatores, non voluntate, sed origine.

Cum tandem in baptismo exorcizentur parvuli atque insufficientur, aut vani sunt quos Ecclesia Dei ritus adhibet, aut a parvulis diabolus abigitur, sub cuius hactenus potestate fuerint, vel tamquam filii iræ divinæ, vel tamquam servi sub domino mortis atque peccati. Unde Augustinus Pelagianos alloquens, cum hoc argumentum tractaret (*Lib. iii prioris Operis contra Jul. c. 5*): *Pergite, et sicut dicitis: In sacramento Saluatoris baptizantur, sed non saluantur; redimuntur, sed non liberantur; lavantur, sed non abluuntur; exorcizantur et exsufflantur, sed a potestate diaboli non eruantur; sic etiam dicite: Funditur pro eis sanguis in remissionem peccatorum, sed nullius peccati remissionem mundantur. Mira sunt quæ dicitis; nova sunt quæ dicitis; falsa sunt quæ dicitis. Mira stupemus, nova cavemus, falsa convincimus. Observa quomodo sanctus doctor argumentum suum sicut traditionis pondere, cum novitatis arguit Pelagianorum commenta.*

Postremo denique, cum unus sit, sive qui parvulis, sive qui maioribus confertur baptismus; cumque iisdem sacramenti verbis in utraque ætate celebretur, eandem pariter vim habet in utriusque modi hominibus; atque ita, non minus in parvulis quam in maioribus animam abluit a iracula peccati, idque operatur quod ablationis symbolum loquitur.

Pelagiani, cum propter hæc argumenta, jam inde a primis motorum questionum temporibus, intoleranda quædam invidia flagrarent, ipsorum vim suis artibus, id est, cavillationibus, mendaciis, et generali vocum ambiguitate declinare conati sunt, partim retorquendo sua in catholicos tela, partim distinctionum subtilitate infringendo quæ retorqueri non possent.

Primus igitur erroris parens Theodorus, ut responderet quærentibus quare pueri sanctissimis mysteriis communicant, cur baptismate digni iudicantur, nisi quia et ipsi peccatis abundant, insito in naturam ipsam peccato, in peccatorum enim hæc remissionem conferuntur, et duas esse peccatorum remissiones asseruit: alteram quidem de commissis; alteram vero in peccantiam ipsam, seu non amplius peccare, venianque perfectam, et absolutum peccati interitum. *Ilæc cepit se manifestare ex quo Christus Dominus carnem induit, et nobis dari et ἀγαθάωτος ἄγατι; perfecte vero datur, et pro bonis operibus, et in instauratione post resurrectionem, qua ut potiamur, et nos, et infantes baptizantur* (Phot. cod. 177).

Rufinus Theodori discipulus ante ann. 400. Sia vero, inquit (*In libel. Fidei c. 6 num. 40*), quod ipsi asserunt (adversantes catholici), propter peccatum Adam moriuntur infantes, dicunt nobis cur statim baptizati mortem gustare permittuntur: quippe cum omnes, qui baptizati sunt, et propter hoc filii Dei facti, peccatum habere non possint. Et siquidem propter peccatum Adam baptizantur infantes, qui ex parentibus Christianis nati sunt baptizari minime debent, et quasi sancti proinde habebuntur, quia de parentibus

A sunt fidelibus procreati, sicut beatus Paulus aocet, hoc modo dicens: *Alioqui filii vestri immundi sunt, nunc vero sancti sunt* (I Cor. vii, 14). Similiter autem etiam beatus Joannes dicit de procreandis filiis, quia simul atque nascuntur illuminationem sanctificationis ab unigenito Verbo percipiunt, cum dicit: *Erat lux vera quæ illuminat omnem hominem venientem in mundum* (Joan. i, 9) *Baptisma igitur infantes non propter peccata percipiunt, sed ut spirituales procreationem habentes, quasi per baptismum in Christo creentur, et ipsius regni cælestis participes fiant, sicut beatus Paulus docet hoc modo: Si qua in Christo nova creatura* (II Cor. v, 17). *Et iterum: Sin autem filii et hæredes, hæredes quidem Dei, cohæredes autem Christi* (Rom. viii, 17). *Unde Cornelius* (Act. x), *qui testimonio Dei, justitia nitebat, quique baptismum Spiritus, sicut et Apostoli, perceperat, et sancti Spiritus particeps erat, quo in se inhabitante, peccatum peius habere non poterat, necessario tamen etiam illo baptismo, quod per aquam traditur, dignus habitus est, ut, secundum beatum Paulum, complantatus propter martem similitudinis Christi, etiam ipsius resurrectionis cohæres existeret* (Rom. vi, 5).

B Et postea (*Cap. vii, num. 48*): *His qui credunt in ipsum spirituales adoptionem largitur et dona, et efficit regni sui cælestis hæredes, sicut ipse Dominus noster Jesus Christus docens dicit: Amen, amen dico tibi, si quis non renno natus fuerit, non potest videre regnum Dei* (Joan. iii, 3). *Unde infantes qui in peccatis non sunt, merentur tamen baptismatis gratiam, ut in Christo nova generatione creati, etiam regni ejus cohæredes efficiantur, secundum beatum Paulum: Si qua in Christo nova creatura* (II Cor. v, 17).

Pelagius, cum litteris quereretur apud sanctum Innocentium se infamari, quod negaret parvulis baptismi sacramentum, et absque redemptione Christi aliquibus regna cælorum promitteret: *Namquam ego, inquit, vel ipsum aliquem hereticum audivi qui hoc quod proposui de parvulis diceret; quis enim ita evangelicæ lectionis ignarus est, qui hoc affirmare conetur? immo qui vel leviter dicere, aut sentire etiam possit? Deinde quis tam impius, qui parvulos exortes regni cælorum esse velit, et non eos baptizari et in Christo renasci putet, cum apertè dicat Christus: Nisi quis renatus fuerit ex aqua et Spiritu sancto, non potest introire in regnum Dei* (Joan. iii, 5)? *Quis ille tam impius est, qui cujuslibet ætatis parvulo interdicit communem humani generis redemptionem et in perpetuum certamque vitam renasci nolit cum qui natus sit ad incertum?*

Et in libello Fidei (Part. iii, num. 17): *Baptisma unum tenemus, quod iisdem sacramenti verbis in infantibus quibus etiam in maioribus asserimus esse celebrandum.*

Quintiam, cum interrogaretur a piis quibusdam catholicisque amicis, respondit (*Lib. de Grat. Christ. c. 52*): *Infantes in remissionem peccatorum percipere baptismum. Quæ cum retulisset Augustinus, subjungit: Non hic dicit in verbis remissionis peccatorum, sed eos baptizari in ipsam remissionem confessus est; et tamen, si ab eo quereretur quid peccati eis credatur remitti, non eos aliquid peccati habere contenderet.*

D Cælestius in libello Fidei, cum totidem verbis de baptismo quibus Pelagius dixisset addidit de suo (*Num. 18*): *Infantes autem debere baptizari in remissionem peccatorum, secundum regulam universalem Ecclesiæ, et secundum Evangelii sententiam, consistitur, quia Dominus statuit regnum cælorum nominis baptizatis posse conferri: quod quia vires nature non habent, conferri necesse est per gratiæ largitatem. In remissionem autem peccatorum baptizandos infantes non idcirco dicimus, ut peccatum eis irudice firmare videretur, quod longe a catholico sensu alienum est quia peccatum non cum homine nascitur, quod postmodum exercetur ab homine quia non nature delicum est, sed voluntatis esse demonstratur. Et illud ergo confiteri congruum est, ne diversa baptismatis genera facere vi-*

deamur; et hoc præmunitè necessarium, ne per mysterii occasionem, ad Creatoris injuriam, malum, utlequam fiat ab homine, tradi dicatur homini per naturam.

Julianus in libello Fidei (Parte 1, num. 13): *Baptisma, secundum exemplum Ecclesiæ et præceptum Dei, nunquam fatemur, quod omnibus simul ætatis necessarium detur, et tradimus et tenemus; et veniam precatorum ad regnum cælorum dicimus invenire neminem posse, nisi qui baptismum sibi consecutus.*

In priore Opere adversus Augustinum, postquam gravissime questus est baptismi quæstionem suæ parti apud ignaros invidiosam mendaciam adversantium factam fuisse. *Gratiam, inquit, baptismatis dicimus, non pro causis esse mutandam, quod ipsa dona sua pro accedentium capacitate, dispensat: ideoque Christus, qui est operis sui redemptor, auget circa imaginem suam continua largitate beneficia; et quos fecerat condendo bonos, facit innovando adoptandoque meliores.* Ad hæc verba, vide quid Augustinus (Lib. in contra Jul. c. 3), atque etiam Mercator in Subnotationibus afferat.

In posteriore Opere hunc ipsum prioris Operis locum retractatus, ait (Lib. 1, c. 53): *Cum dixissem auctorem Deum cæli et terræ, omniumque quæ in eis sunt, ac per hoc et hominum, propter quos cuncta facta sunt; non autem me fugit, inquit, cum hæc dicimus, illud de nobis disseminandum esse, quia gratiam Christi Domini necessariam parvulis non putemus, quod Christianos populos laudabiliter et vehementer offendit, si tamen dicti per se nefarii non nos arbitrentur auctores. Eo enim modo nec de fratribus suis falsa credendo crimen incurrerent, et studiosos se circa amorem fidei comprobarent. Munienda igitur nobis ista pars est contra impetum vanitatis, et confessione bravi os obloquentium consuendum. Nos igitur in tantum gratiam baptismatis omnibus utilem ætatis confitemur, ut cunctos, qui illam non necessariam, etiam parvulis putant, æternò sciamus anathemate. Sed hanc gratiam locupletem spiritualibus donis credimus, quæ multis opima muneribus, ac reverenda virtutibus, pro infirmitatum generibus, et humorum statum diversitatibus, una tam remedium consolatrice quam munerum virtute medicatur. Quæ cum admoveatur, non est mutanda pro causis: jam enim ipsa dona sua pro accedentium capacitate dispensat. Sicut enim artes omnes, non pro diversitate materiarum, quas arripiunt excolunt, ipsæ quoque, aut detrimenta, aut augmenta patiuntur, sed eodem semper atque uno modo se habentes, multiplici decorantur effectu; ita et, secundum Apostolum, una fides, unum baptisma, et multiplicantur, et dilatantur in donis, nec tamen in mysteriis mutantur ordinibus. Sed hæc gratia non adversatur justitiæ, quæ riuiculas eluit iniquitatis; nec facit peccata, sed purgat; quæ absolvit reos, non calumniatur innocuos: Christus, enim, qui est sui operis redemptor, auget circa imaginem suam continua largitate beneficia; et quos fecerat condendo bonos, facit innovando adoptandoque meliores.*

Et paulo post (Cap. 54): *Ecce quanta confessionis luce et eos qui baptismis parvulis denegarent, et vos qui ejus præjudicio justitiam Dei auditis maculare, reprobus; protestans aliud me non tenere quam instituta mysteria iisdem quibus tradita sunt verbis in omni prorsus ætate esse tractanda, nec pro causarum varietate debere mutari: verum fieri peccatorem ex malo perfecte bonum; innocentem autem, qui nullum habet malum propriæ voluntatis, ex bono fieri meliorem, id est, optimum, ut ambo quidem in Christi membra trans-eant consecrati, sed unus deprehensus in mala vita, aliter in bona natura. Ille enim innocentem, quam ex ortu acceperat, prava actione corruptit; hic vero, sine laude, sine crimine voluntatis, hoc solum habet quod a Deo conditore suscepti; qui insuavia primævitæ felicitior, bonum simplicitatis suæ vitare non potuit.*

Circa hæc hæreticorum dicta, observandum mihi videtur prius, Pelagianos argumentum a baptismo pœnitentiæ pro peccato originali astruendo, adhibuisse

A in contrariam partem: nec eo tantum modo quo Rufinus, sed isto etiam quo Cælestius. *Si peccator peccatorem genuit, ut parvulo ejus peccatum originale in baptismo susceptione solvatur; justus ergo justum gignere debuit.* Et: *Si baptismus mundat antiquum illud veterosumque peccatum, qui de duobus baptizatis nati fuerint debent hoc carere peccato; non enim poterunt ad posteros transmitti quod ipsi minime habuerint.* Variis igitur elocutionibus unam dixerunt sententiam: sed inde magnam sibi constarunt invidiam, quasi filios ipsi fidelium assererent non egere baptismo; qua tamen vicissim invidia catholicos oneraverunt, perinde ac si ex dogmate fidei sequeretur non egere baptismo filios fidelium. Quare reciproca isthæc altercatio visa est continere totius disputationis summam, sed Pelagianis adversam: atque idcirco Innocentius constituisse dicitur, adversus Pelagium et Cælestium (In lib. Pontific.), *ut qui natus fuerit de Christiana deo nasci debeat per baptismum.* Idcirco etiam Julianus execratur eum qui dicit de duobus baptizatis natum, vel de muliere baptizata pronatum, baptismatis gratia non egere (In libello Fidei, parte III). Quæ execratio conatus est objectum sibi crimen in auctores revertere.

Observandum pariter, Pelagianos catholicis interrogantibus cur infantes, si carant originali macula, egeant lavacro baptismi, magnaque vi rationum pugnantibus, respondisse ita, ut distinctionibus infringere tentarent vim rationum; sed distinctiones videri vellent ex homilia Chrysostomi ad neophytos sumere, ubi pugnant ille adversus quosdam cælestem gratiam baptismi in sola peccatorum remissione constituentes, post honores alios decem computatos: *Hæc de causa, inquit, infantulum baptizamus, cum non sint coinquinati peccatis, ut eis addatur sanctitas, justitia, adoptio, hæreditas, fraternitas Christi, ut ejus membra sint, et spiritus inhabitatio fiant.* Hanc porro Chrysostomus homiliam dixit Antiochiæ, atque adeo ante ann. 398, quo ad Ecclesiæ Constantinopolitanæ thronum accessit. Usi sunt autem ipsimet Chrysostomi verbis Pelagianis, et imprimis Rufinus, sed Julianus maxime, qui in omnibus suis Operibus hanc obtulit homiliam.

Observandum etiam, eosdem hæreticos, ut communem fidelium omnium offensionem effugerent, longe plurima in speciem catholica admisisse: communem videlicet omnium, etiam parvulorum, redemptionem a Christo, *Pelag.*; pro parvulis quoque Christum esse mortuum, ac sanguinem fuisse; *Julian.*; eosdem per baptismum regenerari, *Rufin.*; renasci, *Pelag.*; et novam fieri in Christo creaturam, *Rufin.*; omnibus opus esse lavacro Christi, *omnes*; etiam justis, ut Cornelio, *Rufin.*; etiam natis ex fidelibus, *Julian.*; baptismum unicum pro majoribus et infantibus a Christo institutum, *Pelag., Cælest., Julian.*; qui iisdem verbis ritibusque in utraque ætate celebrari debeat, *Pelag.*; qui quoque in remissionem peccatorum suscipiatur, *Theod., Cælest.*; atque id fieri secundum Ecclesiæ regulam et Evangelii formam, *Cælest.*

Observandum postea, cum postularent catholici qua tandem de causa Pelagianæ assererent opus esse baptismo parvulis, non aliis respondisse verbis quam Chrysostomi, ut eis addatur sanctitas, justitia, adoptio, fraternitas Christi; ut ejus membra fiant et sancti Spiritus templa; ut hæredes Dei et Christi populus; ut regnum cælorum consequantur, quod quia naturæ vires non habent, conferri necesse est per gratiæ largitatem; id est, quod a iustis in scholis, ut ex naturali statu in supernaturalem eleventur.

Observandum denique, versipelles hæreticos contra rationes catholicorum sex præsertim distinctionibus se defendisse.

Contra primam meminerunt geminæ redemptionis; alterius, qua proprie redimantur captivi; alterius, qua quid proprie dicatur emi, ut inhabitanda domus. Christum aiebant suo sanguine redemisse et

peccatores velut captivos, et infantes velut templa, quæ per fidem inhabitaret. Aiebant etiam dici posse salvari eos, sive qui ex malis boni, ut majores; sive qui ex bonis meliores fierent, ut parvuli. Quin et pretium fatebantur pendidisse Christum, effuso sanguine: sed unde alii dilescerent tantum, ut parvuli; alii etiam liberarentur a servitute peccati, ut majores.

Contra secundam, spectari jubebant in baptismo, et quod sit lavacrum aquæ, et quod gratia adoptionis: utrumque prodesse majoribus, infantibus posteriori solum. Unde illud iactabant (*Hypognost. l. v*): *In infantibus non habet aqua quod abluat, habet gratia quod adoptet.*

Adversus tertiam, dixerunt cogitari debere duplicem boni vis unius generationem; carnalem unam, qua filius sit veteris Adam; spiritualem alteram, qua filius Dei, novaque in Christo creatura, et membrum novi Adam. Posteriore in baptismo contingere, qui ideo regenerationis, renovationis, procreantionis, et novæ navitatis nomine vocetur.

Ad quartam, confessi sunt eos qui baptismum percipiunt, complantatos fieri similitudini mortis Christi, non tamen ita, ut omnes moriantur propter peccatum, sicut Christus; sed ut cuncti tantum resurrectionis Christi coheredes fiant. Hujus sententiæ partem verbo Rufinus perstrinxit; totam Julianus prolixissime, reclamante Augustino, tractavit.

Jam vero ad quintam, quod unicum baptismum conferatur Ecclesia, et illud quidem quod in remissionem peccatorum conferatur, non una fuit Pelagianorum responsio: nam scissis in contraria partibus, fuerunt qui negarent, ut Julianus, baptismum conferri parvulis in remissionem peccatorum, sed majoribus tantum; siquidem virtus celestis gratiæ pro statum humanorum diversitatibus, aliis manera tantum confert, aliis etiam remedia. Fuerunt et qui geminam, ut Theodorus, commenti sint remissionem peccatorum: unam, quæ venia commissorum, et hæc majores spectat; alteram, quæ impeccantia, eaque omnibus, etiam parvulis, in baptismo conceditur. Sed hæc in vita imperfecte tantum et in ærâ, in regno celorum perseipsam, et perfecte, quippe cum hujusce regni hæreditas in baptismo cernatur. Nonnulli fatebantur quidem dici posse quod parvuli baptizarentur in remissionem peccatorum: verum eam duntaxat ob causam, quod per sacramentum regenerationis fierent filii membraque Ecclesiæ, extra quam nemo remissionem peccatorum consequitur, et in qua ipsi possent aliquando, si post fidem peccarent, veniam adipisci. Illi ergo parvulos baptizari dicebant in remissionem peccatorum, et quidem suorum, sed futurorum: commissorum quoque alii aiebant, sed vel in priore vita, antequam animi liberentur in corpora, quod indicare Theodorus videtur Photio; vel in ipsis matrum uteris, aut recens nati, quod alii quidam apud Augustinum.

Ad sextam septimamque, sumptam ex unitate, tum baptismi ipsius, tum verborum et rituum quibus in tota Ecclesia celebratur, respondit Julianus in utroque Opere contra Augustinum, exposuitque loquacissime quod verbo dixerat in libello, *unicum se veraciter tradere et tenere baptismum, secundum Ecclesiæ exemplum et præceptum Dei*, quia, ut alias loquitur, unicum sufficit diversis, pro diversitate suscipientium effectibus præstandis.

Insuper sim nimsusque, si velim quæcumque hinc et inde, sive objecta, sive rejecta, persequi. Totus est Augustinus, partim in iis urgendis, partim in referendis; totus Hypognostes Sixtus, totusque Marius Mercator. Illic in libro Subnotationum; Sixtus in libris Hypognosticæ; Augustinus tribus libris de Peccatorum Meritis et Remissionibus, libro de Peccato Originali, libris sex prioris Operis contra Julianum, totidem Imperfecti, pluribusque sive sermonibus, sive epistolis.

Animadverti porro neminem veterum hoc argu-

mentum ex baptismo infantium non adhibuisse, ad demonstrandum vitiatam esse peccato in ipsis etiam expertilms rationis infantibus naturam.

Alterum invenit Augustinus, quod opinor, Mercatorem, Hypognostem, et auctorem librorum de Vocatione Gentium docuit, quodque hausit ex capite s; Ecclesiastici divientis impositum esse jugum gratiæ super filios Adam a die exitus de ventre matris eorum, usque in diem sepulture in matrem omnium. Quod in parvulis exponens (*Epist. 166*): *Languescunt, aut ægritudinibus, torquentur doloribus, fame et siti cruciantur, debilitantur membris, privantur sensibus, infestantur a dæmonibus, etc.; quomodo ista sine ulla sua mala causa juste patiuntur?* Et alio in loco (*Oper. Imperf. lib. 1 c. 50*): *Si tibi placet innocentia parvulorum, remore ab eis, si potes, græze jugum quod est super filios Adam a die exitus de ventre matris eorum; sed puto quod Scriptura, quæ hoc dixit, melius te noverat quid esset innocentia creature, et quid justitia Creatoris: quis autem non videat, si habent parvulorum prædicas innocetiam, in gravi jugo eorum Dei non esse justitiam? Porro quia in jugo gravi eorum divina justitia est, non est in eis talis, qualem prædicas, innocentia, nisi forte tibi in hac questione laboranti Deus justus quidem, sed infirmus, quodammodo subvenire poterit, qui suis imaginibus, ne innocentes gravi jugo miseriæ premerentur, subvenire non potuit, ut enim dicit voluisse quidem, quia justus est, sed non potuisse, quia omnipotens non est: atque ita de iis angustiis exeat, ut fidei caput perdas, qua fide primitus in symbolo confitemur credere nos in Deum Patrem omnipotentem. Deus igitur tuus in tot et tantis malis quæ parvuli patiuntur, aut justitiam, aut omnipotentiam, aut ipsam curam rerum humanarum perditurus est; quodlibet natem istorum dixeris, vide quid egeris.*

Tota vis argumenti in hoc uno principio vertitur, quod injustum sit parvulos ejusmodi miseriis confictari, sin minus aliquid est in ipsis quod Deo displiceat atque vindicetur: ætas enim ista, cum per se sit innocens opus Dei, aliunde vitium habere non potest quam unde aliquid contrarium Deo existat, ex malæ nimirum voluntatis peccato, quod unum, cum a Deo non sit, contrarium Deo est; id vero quia per ætatem in parvulis reperiri non potest, oportet a parente totius generis in posteros transisse.

Quanta sit quamque certa hæc argumentatio, ostendimus olim in scholis, nec patitur locus afferre plura. Nullus porro verum ante Augustinum, quod sciam, ratione hac usus est. Quid responderit Julianus, non memini me legere; non fuit tamen nescius, quandoquidem Augustinus testimonium Ecclesiastici protulerat libro secundo de Nuptiis et Concupiscentia, in quem posteriore Opere Julianus pugnat.

Responderunt alii priores ista non esse naturæ res supplicia, sed puræ primordia: ideoque Christum, qui sine ullo peccato carnem sumpsit ex Virgine, plures infantilis ætatis infirmitates, perinde atque mortalitatem ceteraque omnium communia, assumpsisse (*Apud August. lib. 1 de Peccat. Meritis, etc. cap. 27*).

Verum ex hac ipsa responsione Catholici robor addiderunt argumentationi suæ: nam si Deus, quod testatur Apostolus (*Rom. viii, 3*), *Filium suum misit in similitudinem carnis peccati, ut de peccato damnaret peccatum in carne, fateri oportet aliquam esse peccati carnem, siquidem nulla potest esse similitudo rei quæ ipsa nulla sit; nulla vero est peccati caro, si natura cunctis in hominibus talis existat, qualis in Adamo condita est: nam certe Christus non fuit similis carne hominibus, qui carnem suam vitii inquinarent.*

Inde vero hæretici occasionem arripuerunt faciendæ catholicis calumniæ, quasi cum Manichæi tribuerent Christo phantasticam duntaxat carnem, solamque nostræ imaginem; siquidem nostra peccati sit, Christi vero similitudo carnis peccati. Hinc Theodorus (*Apud Photium cod. 177*), cum a Catholicis,

ne Christum quidem a peccatis eximi, dixi-set, *A quamquam in aliis ipsorum, ait, blasphemis observare licet, non vere hos et natura, sed figura dumtaxat humanam ipsi naturam attribueret.* Illic Pelagius, Cœlestius Julianusque in suis fidei professionibus tam sollicitè prædicant, *Christum fuisse nobis secundum humanitatem conformem, absque sola peccati macula, quæ naturalis non est.*

Hinc nata quæstio primum, cur Christus, qui de Virgine nasci voluit non communi partu, communes tamen voluerit carnis infirmitates assumere? Deinde cur passus sit ac mortuus agnus innocens, si mori et pati sit peccati pœna. Tum cur infantes post baptismum ejusmodi malis, et præsertim dæmonum vexationi subjaceant, cum justis sint et filii Dei. Denique utrum in loco innocentis naturæ, qui paradisi a Deo consitus, futuri essent, et gemitus parientium, et abortus partuum, et agriculturalium infelices sudores.

Hinc argumento affine est alterum, quod ex parte majorum sumitur. Suas enim ipsi patiuntur miseras, non communes tantum cum infantibus, sed proprias longe plures, quas graphice Augustinus depingit libro XXI de Civitate Dei (Cap. 92). *Omnium, inquit, mortalium progeniem fuisse damnatam, hæc ipsa vita, si vita dicenda est, tot et tantis malis plena testatur. Quid enim aliud indicat profunditas ignorantiae, ex qua opus error existit, qui omnes filios Adam tenore quadam sinu suscipit, ut homo ab illo liberari sine labore, dolore, timore non possit? Quid aliter ipse tot rerum vanarum atque noxiarum, etc. Paulo post: Verum hæc hominum sunt malorum, ab illa tamen erroris et perverſi amoris radice venientia, cum qua omnis filius Adam nascitur, etc. Tum capite consequente: Præter hæc mala hujus vitæ bonis malisque communia habent in ea justis etiam proprios quosdam labores suos, quibus adversus vitia militant, et in talium præliorum temptationibus periculisque versantur. Aliquando enim concitatus, aliquando remissus, non tamen desinit caro concupiscere adversus spiritum, et spiritus adversus carnem, etc.*

Manifestum inde est miseras majorum proprias ad duo capita revocari: aliæ siquidem animum, ut concupiscentia, ignorantia recti, et difficultas boni; aliæ corpus, ut mortalitas; morbi, laboriosa terræ cultio, difficilis parturitio feminarum, etc., spectant. Oportet vero ut horum malorum causa sit aut iniquitas vel impotentia Dei, aut pœna primi veterisque peccati. Neque enim sub Deo justo miser esse quisquam, nisi

ERRATUR, POTEST. Ex priorè parte, malis scilicet animæ, primus omnium, quod sciam, Augustinus argumentum duxit; nam ex altera duxerant jam inde a primis temporibus veteres fidei defensores, quibus tacite respondens Rufinus: *Dicimus, inquit, quod in bonum Deus præstitit primo homini Adam sudores pariter ac labores. quos de terra pateretur; quippe cum non aliter invisibiles inimicos, contra quos habemus continuam luctationem, veneranda fide superare possimus, nisi corporis laboribus fatigati, etc.* Id vero pluribus disputat altatis utriusque Testamenti locis, et eo quidem probabilis in speciem, quod antiqui Genesius interpretes, ut Chrysostomus, Ambrosius, etc., de laboribus perinde ac de morte scripserint, collatos nempe hominibus a Deo beneficii potius quam supplicii loco.

Augustinus hoc in loco magnum causæ suæ præsidium posuit, quasi vitiatam hominum naturam aperte monstret id omne, quod contrarium felici primorum parentum statui patitur: ita vero ratiocinatus videtur. Informavit primum animo ideam perfectæ cujusdam vitæ, quam ogeret in jucundissima sede innocens homo, cujus suprema pars animæ Deo, inferior superiori, utriusque corpus subesset: cui natura quælibet rationis expers dominantis, atque hominem ita institui debuisset, confecit partim ex eo,

quod opus infiniti artificis deceat esse dignum auctore, atque ita omni ex parte absolutum: partim, quod imago Dei debeat exemplari sue respondere, id est, pulcherrima creatura optimo creatori, sive et inferioris naturæ domina omnium domino. Cum tamen cerneret, longe diversam esse nunc hominum, quam olim Adami conditionem, pro felicitate miseriam, pro subjectione rebellionem, pro vita perenni mortalitatem, pro perfectione vitium irrepisſe, conclusit aliquo totam hominum gentem peccato tenèri: certum enim credebatur, in opus Dei vitium irrepere non potuisse, nisi humana voluntatis peccato aperiente viam, id est, spontanea hominis a Deo aversione. Nam qui, aiebat, aliunde posset omnipotens cogi, opus suum deserere, ut alter potentior invidensque voceret; aut quomodo, si non cogeretur, vel bonus repeteret collata beneficia, nisi ab indigno; vel justus privaretur bonis jam concessis hominem (quod profecto pœnere est), nisi demeritum; vel amantissimus hominum imponeret grave jugum super filios Adam a die casus de ventre matris eorum, usque ad diem sepulture in matrem omnium (Eccli. XL, 1), nisi communis culpæ reas? Aliquam igitur oportet esse culpam, eamque communem omnium, quam voluntate commiserit totius generis auctor, tunc cum omnes essent unus ille homo; quamque posterì contrabant, cum ex carne peccatrice, id est, propter peccatum spoliata donis, procreantur; hincque in loco miseriarum, exclusi a loco innocentis felicitatis.

Suum istud ratiocinium tanti fecit Augustinus, ut Pelagianos, cum ea quæ patimur, jactarent esse primordia naturæ, minus refellat quam rideat, velut absurditatis fatuitate majoris convictos, atque paradisu, ubi creatus Adam est, pingendum a Pelagianis dicat, tamquam magnæ beatitudinis locum, in qua habitatores ita beata pace fruerentur, ut in seipsis intestino bello, ne in consensum illiciti vel inhonesti concubitus laborerent, contra motus concupiscentiarum dimicerent. Ubi, etsi ipsa concupiscentia occultis motibus corda casta sollicitans, non posset ulla exprimi arte pictoris; pingi tamen possent gravidæ feminae, cibos utiles fastidio repellentes, sæda delectatione nazies appetentes, nauseantes, vomentes, pallentes, inmaturos fetus abortu aliquando sudentes, in ipso etiam partu peena, quam mater Eva suscepit, miseriam suam præstantes, etsi non sonante pictura, tamen facies tristium, gemituum, plarantium, sicut poterat imitante, etc. (Lib. in Op. Imp. cap. 163). Pergit vero: *Hanc picturam nesciens quisquis aspiceret, et titulum lægeret, causasque requireret, hæc eî videlicet, sed a votis, egregia ratio redderetur, qua diceretis: « Talis esset omnino etiam ibi conditio generis humani, quia talis est hic, ubi scilicet a fetibus hominum nulla trahitur origo peccati. » Si acquiesceret, feret Pelagianus: si vero irritæ huic insipientiæ acquiescere nollet, argueretur a vobis ut Manichæus, etc. (Ibid., cap. 199).*

Verum non omnibus communiter id omne ratiocinii sui probavit Augustinus: sunt enim et scholasticis, qui nonnullam in eo videantur sibi, aut pati, aut facere difficultatem: qua de re ipsi viderint, nos aliud agimus. Legi potest hæc in rem utrumque opus contra Julianum, ubi, recollectis, quas contenderat ubique passim, viribus ingenii, pugnat pro fide peccati originalis, non testimoniis solum Scripturæ, ut theologus, sed etiam rationibus, velut philosophus. De quibus obiter observatione dignum puto, rationes, si traditione Ecclesiæ, et communi fidei sensu confirmantur, gravissimis juxta a que invicti esse roboris; si per se tractentur, et philosophorum arte, videri quibusdam posse labefieri.

§ IV. Quibus rationibus Pelagiani fidem oppugnaverint; quid responderint catholici; quæ inde quæstiones ortæ.

Ut testimonia testimoniis, ita rationes Pelagiani

rationibus opponenda putarunt; hoc tamen discrimine, quod testimonia pauca multis, paucis rationibus plurimis objecerint: neque id mirum, siquidem nihil sit ingeniosius humana superbia jugum detrectante, quo captivetur; nihil fecundius humana mente, cum superbia causam agit.

Ostensum est antea, rationes omnes catholicas eo directas fuisse, ut natura peccato primi hominis vitiosa probaretur. Tendebant in oppositum Pelagiani, ne vitiosa peccato natura peccatumque, ut aiebant, naturale crederetur: in eo enim, quod peccatum naturale diceretur, videbantur sibi videre pugnantes rationes. Nam quidquid peccatum est, inquebant, id oportet et voluntarium esse homini, et Deo justo vindicandum; quidquid autem naturale est, nec ad voluntatem pertinere potest, ut quæ naturam sequitur; nec a Deo puniri, cujus et justitia meritum judex est, et sapientia naturalium auctor. Deinde nec effectrices ulla causas hujusce peccati, nec ullum traducendi modum excogitari posse dicebant: unde ex his duobus quasi locis, natura scilicet peccati et traductionis modo, duxerunt argumenta longe plurima, plurimaque coniectaria, quæ argumentorum vim haberent. Duxerunt vero Theodorus, Rufinus, Pelagius, Cœlestius et Julianus: quamquam forte accensere vix oporteret Pelagium, ut qui hæc de re tota non nisi aliena persona disseruit. Singula Pelagianorum solverunt catholici, unde quæstiones pene innumera ortum habuerunt.

Rufinus igitur primum. *Insaniunt*, inquit (*Libel. Fidei c. 8, num. 39*), *qui per unum hominem Adam omnem orbem terrarum iniquitatis flagitiorumque condemnant: nam qui hæc dicunt, aut injustum Deum pronuntiant, aut certe Deo diabolum æstimant fortiorum, eo quod naturam quam Deus creavit bonam, eam diabolus per prævaricationem Adam et Evæ malam potuerit efficere; sicut prævaricatione primi hominis Adam et ejus uxoris Evæ, omnes homines peccato obnoxii sunt.*

Deinde (*Ibid.*): *Si natura Adami et Evæ ex prævaricatione facta peccatrix, a malis se penitus abstinere non poterat, cur cum primo ceciderint, secundo cedere minime apposuerunt? unde tot postmodum justii, Abel, Enoch, Noe, Etias, etc.*

Rursus (*Num. 40*): *Si propter peccatum Adam moriuntur infantes, dicat nobis, cur statim baptizati mortem gustare permittantur; quippe cum omnes qui baptizati sunt, et propter hoc Filii Dei facti, peccatum habere non possint.*

Postea (*Ibid.*): *Si propter peccatum Adam baptizarentur infantes, qui ex parentibus Christianis nati sunt, baptizari minime deberent, sed sancti perinde haberentur, quia de parentibus sunt fidelibus procreati, sicut beatus Paulus docet hoc modo dicens: Alioquin filii vestri immundi sunt, nunc vero sancti sunt (I Cor. vii, 14).*

Tandem (*Num. 41*): *Si peccatum aliquod infantes haberent, deberent utique, nisi abluerentur, ante mortem præmaturam, æternæ ignis pœnæ deputari, qui assolet in Scripturis gehenna nominari. Discant ex divinis Scripturis, quod ignis æterni pœna innocentibus ac penitus peccatum ignorantibus præparata non sit, sed eis qui legem Dei prævaricati noscuntur.*

Pelagius (*Lib. de Natura, apud Aug. lib. de Nat. et Grat. cap. 19*): *Primo, inquit, de eo disputandum est, quod per peccatum debilitata dicitur et immutata natura: unde ante omnia quærendum pato, quid sit peccatum, substantia aliqua, an omnino substantia, carens, nomen quo non res, non existentia, non corpus aliquod, sed perperam facti actus exprimitur. Deinde adjungit: Credo, ita est; et si ita est, quomodo potuit humanam debilitare vel mutare naturam, quod substantia caret?*

Cœlestius partim apud Augustinum (*Lib. iii de Pecc. Meritis*), partim apud Mercatorem (*Comm. et Subnet.*), et Prædestinati auctorem (*Hæres. 88*): *Si peccatum Adæ etiam non peccantibus nocuit; ergo et*

Christi justitia non credentibus prodest; quoniam similiter, immo plus, dicit Apostolus per unum liberari, quam per unum ante perierat.

Si baptismus mundat antiquum illud veterosumque peccatum, qui de duobus baptizatus nati fuerint, debent hoc carere peccato. Non enim poterunt ad posterum transmittere, quod ipsi minime habuerint.

Si anima non est ex traduce, sicut nec est, sed sola caro habet traducem peccati, sola et pœnam meretur. Injustum est enim, ut hodie nata anima non ex massa Adæ, tam antiquum peccatum portet alienum: quin et rationabile est, ut Deus qui propria peccata dimittit, non imputet alienum.

Si peccator genuit peccatorem, ut parvulo ejus peccatum originale in baptismi acceptione solvatur, justus ergo justum gignere debuit.

Si parentes post conversionem propria peccata non lædunt, multo magis filii eorum per eos nocere non poterunt. Si priorem hominem contigit causam mortis fuisse, ergo per Christi adventum mori jam non oportebat.

Si per peccatum Adæ mors orta esset, numquam post remissionem peccatorum, quæ nobis liberator donavit, moreremur. Plus ergo valuit peccatum Adæ, omnes omnino homines occidendo, quam Christi gratia in salvando, hæc non omnibus, sed tantum credentibus profuit: neque enim omnes, qui nascuntur ex Adam, et etiam renascuntur in Christo.

Julianus objecit verbo primum duo; alterum damnari a defensoribus peccati originalis neptias; alterum, fructus earum diabolo assignari: quod utrumque procul dubio Manichæum est. Dedit hæc objectio causam Augustino scribendi librum primum de Nuptiis et Concupiscentia, quem cum refelleret Julianus, adduxit iterum in libris quatuor antirrheticis, rationes longe plures, quas partim auxit postmodum, partim stabilivit in libris octo adversus Augustini secundum de Nuptiis. Totos libros descriptos oporteret, si singula persequi sigillatim mens esset.

Omnes vero tendunt eo, ut quærat, primum, unde in opere Dei, quæ nuptiæ, nuptiarumque sive adjumenta, sive fructus, peccatum. Deinde, qua ratione excussari possint nuptiæ, quarum fructus omnis sub diaboli potestate sit, eo solo, quod ex commixtione viri et femine oriatur. Postea, quo modo possit dici peccatum, quod a voluntate rei hominis non oriatur, sed a natura, cujus auctor Deus. Quarto, quomodo pariter necessitas peccandi conciliari queat vel cum Dei justitia punientis, quod vitari non potest; vel cum studio virtutum, quo incensi homines implere conentur legem. Quinto denique, quid a Manichæi vesania distet opinio de traduce peccati, cum utraque lisdem partibus constet, lisdemque sententiis: quod Julianus, producta quadam Manetis ad filiam suam Menoch epistola, nuper Constantinopoli reperta, confirmat.

Ad primam et quæstionibus respondit Augustinus (*Lib. iii Op. Imperf. c. 174*), distingui debere in nuptiarum usu, quid ab institutione divina boni sit, quid a diabolo vitii. Inveniri in hoc opere Dei peccatum propter libidinem seu concupiscentiam, quæ a Deo non est, sed a diabolo peccati auctore. Atque hinc suborta est infinita quædam disputatio de concupiscentia: 1º morbosæ sit, an vigor naturæ; 2º afflatum a diabolo venenum, an collatum aliquando effectis a Deo beneficium; 3º quomodo et cur permanet in baptizatis, in quibus nihil est damnationis; 4º quomodo reos propaget, cum desierit esse rea per baptismum; 5º quomodo in hominibus vitium dici queat, cum sit communis cum peccatoribus; 6º quomodo sancti cum generant, malo hoc bene utantur; 7º quomodo ex esu ligni vetiti orta sit, et, si inde orta sit, bona non sit, cum lignum Deus creaverit; 8º an inde pudor jusserit velare partes, quæ insidet; 9º cur partes illæ non perinde ac alix commoventur ad rationis nutum; 10º an sui pariter juris in paradiso exstissent;

11° an concupiscentia eo mala demonstraretur, quod contra ipsam pii quique pugnent; 12° quæ sit illa peccati lex, quæ habitat in membris etiam sanctorum, repugnatque legi mentis; 13° quomodo nuptiarum hominum a vitio discerni debeat, secunditas a libidine, concupiscentiæ reatus ab actu; 14° utrum Christus inaculæ communis purus fuerit, quia natus ex virgine, non communi partu; 15° utrum quisquis commixtione viri et femine gignitur, reus nascatur. Hæc et alia disputata sunt hinc et inde tanta animorum contentione, ut disputatio sæpe evaserit in declamatione, sive laudantium vim procreatricem proles, sive criminantium carnis libidinem.

Tertiam quæstionem Augustinus ita solvit, ut fateretur, peccatum omne a voluntate creaturæ esse, nullum a natura, cujus auctor Deus: qua confessione cum a Manichæis mirum quantum discederet, ut ostenderet tamen, a voluntate aliud aliud peccatum oriri, duo ipsius genera distinxit; unum quod sua quisque voluntate committeret; alterum, quod aliena contraheret, quicunque nasceretur ex peccatore. Peccatum originale, qua parte respicit Adamum, primi generis esse aiebat; qua posteros, secundi; posteros tamen in eo esse reos, quod essent unus ille homo, qui primus peccavit, in eoque pactam Dei irrium fecissent.

Hac occasione subtilius ventilata est definitio peccati olim ab Augustino allata, voluntas admittendi vel retinendi, quod iustitia vetat, et unde liberum est abstinere; quæsitum, quæ foret omnium mentibus notio peccati impressa; disputatum de iustitia Dei voluntatum iudice; discussus diligenter Manichæismus; essentia peccati exposita, etc.; immo et a nonnullis agitata quæstio de origine animarum: quæ si forent ex traduce, mollioretur difficultas intelligendi, quomodo cum seminibus peccatum transiret: sin a Deo creentur quotidie in corporibus, aut aliunde mittantur, ingens sit labor in reperienda traduce peccati.

Quæstioni quartæ, de peccati necessitate communiter ab omnibus, post vitiatam naturam, contracta, factum satis quidem a catholicis, sed ita tamen, ut ingentes aliæ duæ quæstiones moverentur: altera de libero arbitrio, utrum peccato illo grandi perierit de humano genere; altera de ἀναπαρτία, an possit homo hac in vita esse sine peccato: utraque pepererit minores alias longe plurimas, sed ambæ conjunctim unam omnium gravissimam, de necessitate adiutorii gratiæ divinæ, ad præstanda pietatis opera, et vincendas tentationes, de qua capite sequenti. Prima genuit per se paucas, istas nempe, qua ratione dici possit amissa per peccatum arbitrii libertas et quomodo, si amissa sit arbitrii libertas, iustitia Dei defendi queat, cum puniat, quæ vitari non possunt, etc.

Genuit secunda plures, de quibus sigillatim longum est dicere. Hinc certe ratiocinationes quindecim Cælestii, hinc liber Pelagii de Natura ortus est. Illis Augustinus toto libro de Perfectione iustitiæ respondit: hunc Hieronymus epistola ad Ctesiphontem et dialogis tribus; Augustinus libro de Natura et Gratia, aliisque scriptis, Africana synodus tribus posterioribus canonibus refellit.

Animadvertendum porro est, quæstionem de inpeccantia tres habuisse quasi ætates, aut status: pertinebat enim primum ad mores tantum, eratque ætica; deinde evasit in dogmaticam; postremo utriusque generis fuit. In primo statu erat, ante motas de traduce peccati et naturæ corruptione controversias, sive cum Evagrius Ponticus aliique περί Ἀραβίας, sive cum Pelagius librum de Testimoniis scriberet. In secundo fuit, tunc cum cœpit propter traducem peccati agitari. In postremo denique existebat, quo tempore conditi sunt Africani canones, quoque canonum scriptor Augustinus adversus Pelagium partim epistolis, partim libris pugnabat. Est autem Augustino visus error iste, in primo quidem

A statu utcumque tolerabilis, modo ne defensores se ipsos ἀναπαρτίως jactarent; in secundo nefaria quædam contentio; in tertio anathemate digna hæresis. Consulendus est sanctus ille doctor, cum alibi passim, tum maxime sub finem libri de Perfectione iustitiæ, ubi sunt hæc ejus verba: *Postremo si, excepto capite nostro sui corporis salvatore, asseruntur vel fuisse, vel esse in hac vita aliqui homines justi sine ulquo peccato, sive nunquam consentiendo desiderii ejus, sive quia pro nullo peccato habendum est, quod tantum [Id est tantillum] est, ut hoc pietati non imputet Deus (quamvis aliter sit beatus sine peccato, aliter autem beatus, cui non imputat Dominus peccatum), non nimis existimo reluctandum. Scio enim quibusdam esse visum, quorum de hac re sententiam non audeo reprehendere, quamquam nec defendere valeam. Sed plane quisquis negat, nos orare debere, ne intremus in tentationem (negat autem qui contendit ad non peccandum gratiæ Dei adiutorium non esse homini necessarium, sed sola lege accepta humanam sufficere voluntatem): ab auri-bus omnium removendum, et ore omnium anathematizandum, non dubito.*

B Adversus ἀναπαρτίως Pelagii pugnatum est quidem ab Ecclesiæ tractatoribus nonnullis rationibus, quas Hieronymus Orosiusque exponunt, nonnullis quoque Scripturæ testimoniis, sed decretoriis duobus. Si dixerimus quia peccatum non habemus, nos ipsos seducimus, et veritas in nobis non est (1 Joan. 1, 8), et, *Dimitte nobis debita nostra (Matth. vi, 12)*, omnes enim Apostolus, omnes Christus conveniebat: ille fiduciam in Christum mediatorem; iste communem orandi modum docens.

Ad hæc Pelagiani: Utriusque loci voces, alio sensu a vulgo fidelium, alio a perfectis dici: ab illis veraciter et pro seipsis; ab istis humiliter, et pro aliis, qui in suo populo peccatores sunt.

C Cavillationem ejusmodi, non tantum allatis Scripturæ testimoniis, ut, *In multis offendimus omnes (Jac. iii, 2)*; et, *Non justificabitur in conspectu tuo omnis vivens (Psalm. cxlii, 2)*; et, *Non est homo qui non peccet (Eccl. vii)*; et, *In manu omnis hominis signat, ut sciat omnis homo infirmitatem suam (Job. xxxvii, 7)*; sed etiam anathemate Patres refutarunt.

Ad rationes, quas hæretici afferrebant, pertinetur invidiosa quædam consecraria, quæ ex traduce peccati inferri contendebant. Nam dum catholici traducem hanc ex eo probant, quod natura vitata sit, tria dixerunt, quibus offensi impugnatores fidei, calumniam pariter atque argumentationis occasionem arripuerunt: catholici fatebantur ex illa sua doctrina esse consequens, ut peccato primi hominis natura facta sit et peccatrix, et peccatorum genitrix; ut a posteris contracta sit, propter Adami peccatum, nonnulla necessitas peccandi; ut quicumque ex nuptiis nascuntur, tamdiu sint sub potestate diaboli, quamdiu non renascuntur in Christo.

D Intulerunt inde communiter hæretici, traducem peccati non differre a Manichæi errore malam naturam opinantis, feceruntque catholicis Manichæorum et Traducianorum nomen, quo nullum intolerabilius Augustino visum est, nec immerito, cum suspicari facile possent homines, saltem minus eruditi, tanto doctori nescioquid pristini erroris adhæsisse, quo implicatum se fuisse scripto palam factus erat. Eam ob rem tota vi sive ingenii sive eloquentiæ ac doctrinæ tribus maxime in operibus flagitium hoc et a catholicis, et a se repulit.

Intulit Theodorus hæc quinque (*Apud Photium cod. 177*): homines natura factos improbos, qui antea natura boni essent, atque natura jam et non voluntate peccare; infantes tametsi recens natos, peccati immunes non esse, cum ob Adæ prævaricationem ad omnes ejus posteros natura peccatrix propagetur; neminem mortalium esse justum, et ne Christum quidem Deum, assumptam peccatrice natura, sceleris purum esse: matrimonium, aut certe ipsius usum, esse opus perversæ naturæ, in quam peccato

lupus est Adam, moxque naturæ vitio malorum A
eximen in se suscepit.

Intulit Cælestius totidem (Apud August. lib. 1 ad Bonifac.), eaque non admodum diversa, primi nempe hominis peccato, id est, Adæ, liberum arbitrium peritise, ut nemo jam potestatem habeat bene vivendi, sed omnes in peccatum carnis suæ necessitate cogantur. Neptias, quæ nunc aguntur, institutas a Deo non fuisse, commixtionemque conjugum a diabolo fuisse reptam, et propterea eos qui nascuntur innotentes, reos esse, et a diabolo fieri, non a Deo, quia de hac diabolica commixtione nascuntur. Sanctius veteris Testamenti non caruisse peccato, apostolum etiam Paulum, vel omnes apostolos semper immoderata libidine fuisse pollutos. Christum a peccatis liberum non fuisse, sed necessitate carnis mentium, atque alii etiam maculatum fuisse delictis. Baptisma non dare omnem indulgentiam peccatorum, nec auferre crimina, sed radere, ut omnium peccatorum radices in mala carne tenentur.

Intulit et quinq; Julianus, referente Augustino in hæc verba (Lib. II contra Julian. c. 1): *Dicitis nos asserendo originale peccatum, diabolum dicere hominum nascentium conditorem, damnare nuptias, negare in baptismo dimitti universa peccata, Deum crimine iniquitatis arguere, desperationem perfectionis ingerere. Hæc quippe omnia consequentia esse contenditis, si credamus, nasci parvulos peccato primi hominis obligatos, et ab hoc esse sub diabolo, nisi reascentur in Christo. Diabolus enim creat, dicitis, si ex hoc vulnere creatur, quod diabolus naturæ, quæ primum condita est, infixit humanæ; et damnantur nuptiæ, si aliquid, unde damnabiles generantur, habere credantur: nec omnia peccata dimittuntur in baptismo, si aliquid in baptizatis conjugibus remanet malum, ex quo generentur mali; quemadmodum autem non est iniquus Deus, qui cum baptizatis dimittat peccata propria, parvulum damnat, quia cum ab illo crearetur, nec sciens, nec volens, etiam ex illis parentibus, quibus sua remissa fuerant, trahit aliena; nec virtus, cui vitiositas intelligitur esse contraria, posse creditur perfici, quia ingenerata vitia incredibile est posse consumi, quæ jam nec vitia deputanda sunt; non enim peccat, qui non potest aliud esse, quam creatus est.*

Quin etiam impuri homines ausi sunt sanctissimis viris objicere, quod in eam sententiam non alia de causa venissent, quam quod criminibus naturæ Deique quærerent se suis de sceleribus absolvere.

Rufinus (Libello Fidei c. 8, n. 39): *Semetipsos profecto debent agnoscere esse cupidos delictorum, quippe cum sint ipsi voluptatum amatores et carnis, non debent eorum causas aliis annectere, quorum ipsi videntur fuisse auctores.*

Pelagius (Lib. de Natura): *Sunt, qui cum in suis peccatis humanam voluntatem accusare debeant, naturam potius accusantes hominum, per illum se excusare conantur. Sed falso queritur de natura sua genus humanum, etc.*

Julianus (Lib. II Op. Imperf. c. 5, 6, 7 et 8): *Delectat enim prorsus subantes animas, insamare quidquid unquam et usquam sanctorum fuit, ne clarorum operum castigentur exemplis. Delectat prorsus et penitus officit, causari imbecillitatem naturæ, dicere carne non congenitis obnoxiam esse peccatis, nec in voluntate hominis emendationis effectum locare; sed studiorum crimina officia vocare membrorum, catholicam hanc fidem esse, ut liberum consteatur arbitrium, sed per quod homo malum facere cogatur, et bonum velle non possit: vanos vero hominum hæreticosque sermones, qui asserant Dominum justum ad bonum opus liberum hominem condidisse, et esse in inuisusque potestate recedere a malo, ac studiis splendere virtutis, ut his qui flagitia in necessitatem carnis refundunt, sollicitudinem et timorem aculeus infigatur. Postremo in Ecclesiis, quæ magnam copiam bonorum et magnum populum possideant prædicari tantam vim esse peccati, ut ante membrorum formam, ante initium adventum-*

qua amica, jactis seminibus supervolans, in secretum matris evadat, et reos faciat nascituros, ortuque ipso antiquior expectet culpa substantiam: quæ lex peccati habitans deinceps in membris, capivum hominem cogat servire criminibus, non castigatione in turpitudinibus, sed misericordia dignioram: quandoquidem, quod nos vitium pravæ voluntatis esse dicimus, id in Ecclesia a viris et feminis, magnisque pontificibus originalis passio nancupatur.

§ V. Quorum Patrum testimonia hinc et inde adducta sint; quæ adhibita vicissim responsiones; et quæ inde quaestiones nata.

Ad impeccantiam probandam adhibuit Pelagius testimonia auctorum septem, Lactantii, Hilarii, Ambrosii, Joannis Constantinopolitani, Pseudo-Sixti, Hieronymi et Augustini. Adversus peccatum originale laudavit Julianus Basilium, Joannem Constantinopolitanum, et Theodorum Mopsuestenum, seu potius Diodorum Tarsensem Theodori magistrum.

Adverte a Juliano Græcos, a Pelagio Latinos tantum appellatos. Nam neque Julianus Ambrosii unquam meminit, nisi ex occasione; et quod Pelagius ex Chrysostomo prouit, neque per se magnum est, neque conceptis testimonii verbis continetur, neque etiam facile apud auctorem invenitur. Cur Julianus laudaret Græcos, fuit partim doctrinæ ostentatio apud eruditos, quibus se solis probatum vellet; partim ementia in vulgus cum Orientalibus consensio. Usus est Pelagius Latinorum testimonio, vel eo maxime, quod suis Amazonibus, id est, feminis nobilibus Romanis, scriberet alienæ linguæ rudibus.

Allatis Augustinus ab utroque testimonio satisfacit ita, ut non explicaret modo, si quæ dicta obscurius a tantis viris; sed etiam Ecclesiæ doctores suis verbis ostenderet, pro communi fidelium sententia testimonium dixisse.

Ipe porro vicissim produxit adversus Cælestium testes duos, Cyprianum et Ambrosium; adversus Julianum quinque et viginti, Irenæum Lugdunensem, Cyprianum Carthaginensem, Reticium Augustodunensem, Olympium Hispanum, et Hilarium Pictaviensem, Ambrosium Mediolanensem, Innocentium Romanum, Gregorium Nazianzenum, Basilium Cæsariensem, Joannem Constantinopolitanum, Hieronymum Stridonensem presbyterum, et quatuordecim Diospolitano Patres. Produxit vero tot et tantos viros, partim, ut Manichæi invidiam a se propulsaret, quippe consentiente cum doctoribus tam catholicis; partim ut consecraria quinque, quibus Pelagiani deterrebant minus eruditos, ne fidem originalis peccati constanter tenerent, et nova esse ostenderet, et aliena a vero: siquidem Patres illi toto orbe celeberrimi, cum originalis peccati fidem secuti essent, singula tamen consecraria damnaverint; neque credi possint usque adeo tardi, ne dicam vecordes, ut qui audirent popularum magistris, non viderint, et in re quidem tam magni momenti, quid ex quo foret consequens.

Quo in loco attentius observandum puto, primum, Augustinum ita artificiose usum testimonio veterum, ut facto uno doceret, id dogmatis se tenere, quod ubique, quod semper, quod ad omnibus creditum est; atque adeo sequi se universitatem, antiquitatem, et consensionem, quæ tres notæ catholicæ fidei. Nam Græcos septemdecim, Gregorium, Basilium, Joannem et quatuordecim Diospolitano; sex Latinos, Cyprianum, Reticium, Olympium, Hilarium, Ambrosium et Innocentium. Duos utriusque Ecclesiæ veluti sequestres, Irenæum, et Hieronymum, sic laudavit, ut ex qualibet regione atque ætate testes fidei adduxisse videri posset; non alios autem adduxit, quam qui pie in communionem Ecclesiæ accessissent: unde constat, opus illud prius elucubratisimum contra Julianum, conscriptum esse ann. 421, quod dissertatione sexta demonstratum est. Omnium enim

doctorem postremus Hieronymus ann. 420 excessit A e vivis.

Deinde, non mediocriter laborandum fuisse Augu- stino, in conquirendis veterum idoneis de traducere peccati testimoniis : nam ut erat tunc adhuc suis omnibus tenebris involuta fides super ea re, ita vix quiquam explicite sententiam dicebat. Fatebantur catholici communiter, nasci nos iræ filios, priminni- que parentem non soli sibi, cum peccaret, sed pos- teris etiam nocuisse. Fatebantur quoque, propter inobedientiam, Adamum damnassee genus suum, id est, totum humanum, atque ita nos, quotquot sumus inde orti, teneri obnoxios paterno debito, atque, ut loquitur Apostolus, chirographo : inde tamen aperto satis se non prodebat tradax peccati, siquidem plures veterum, solam pœnam, quæ mortalitas corporis cum suis quasi appendicibus, transisse dicerent. Et vero dictum arripuerunt Pelagiani, ut se catholico- rum argumentis utcumque expedirent : tandem enim aliquando fas-i sunt, velut tormentis coacti, nocuisse B Adamum posteris, non exemplo tantum, sed etiam peccato, non tamen culpa, sed pœna transivisse.

Verum hoc effugiæ occultis Augustinus, obten- dens illud suum, transire pœnam non posse, sub justo iudice, sine culpa. Id autem, sine quo fuerat obscura culpæ originalis collectio in iis in quibus pœna manifesta erat, adhibuit, quod sciam, primus, non tamen sine difficultate cum identidem repetat illud Dei dictum : *Reddant peccata patrum in filios* ; nec velit culpam patrum teneri filios.

Observandum tertio, Ambrosium ab Augustino testem adductum esse tanto studiosius, quanto ma- joris esset auctoritatis apud omnes, ob recentem memoriam eximie sanctitatis ac invictæ in fide tuenda constantiæ, et minus a Pelagianis repudiari posset, propter laudatam doctrinæ ab ipsismet integritatem, et ab Augustino laudabilibus adduceretur, ad fidem defendendam, quam ab ipso accepisset in b. p. tismo.

Ad tantum testimonium Julianus respondit primo, ipsummet Augustinum auctoritatem veterum ele- vasse, cum ea se non gravari scriberet, sed sola canonicorum librorum. Deinde mirum videri, ea proferri velut Ambrosii, quæ Manes suis in libris, quos imbibisset Augustinus, scripta reliquisset. Postea, dictiunculas afferri, et eas quidem dubias, cum opus foret apertis sententiis. Denique, negli- gentius quædam incautusque nonnumquam Ambro- sio aliisque excidisse, quæ si viverent, damnerent ipsimet, postquam perspexissent, quid inde foret consequens. Postremo, Augustinum, quia auctora- tius nihil invenisset, præ desperatione ad hæc con- fugisse, ex quibus solatium forte haberet propter societatem ; præsidium habere non posset, cum legi Dei et operi Dei nulla disputatorum scripta præju- dicent.

Sed quia unus iste est, quod meminerim, locus, ubi Pelagiani catholicis testimonio Patrum utentibus responderint, an non inde colligi potest, atque etiam D debet, quanta fuerit hominum ejusmodi impudentia, qui Patrum, cum favorerent sibi, nomina in cœlum tollerent, contradicentium sententias impietatis dam- narent : sanctitatis nomen adderent hominibus quos laudabant, detraherent notissimis quibusque, si pugnare viderentur. Fuit ista semper cujuscumque factiosæ hæresis indoles.

Observandum quarto, Julianum Chrysostomo, perinde atque Augustinum Ambrosio, studuisse, nec Julianum tamen perinde se erga Ambrosium, ac Augustinus erga Chrysostomum, gessisse : nam ille nihil Ambrosii, vel exposuit, vel in adversarium retorsit, quasi auctorem ipsum sperneret, cum Au- gustinus quamlibet objectam sibi Chrysostomi sen- tentiam interpretatione explicaverit, et ex eodem sectore protulerit, unde vel adversarium confutaret, vel catholicam fidem defenderet. Chrysostomum suas quoque adversarii duo in partes traxerunt ; Julianus

A quidem in libello Fidei, et libro quarto prioris ope- ris ; Augustinus vero, libro primo contra Julianum : Julianus tamen unum sere locum homiliæ ad neo- phytos argumentatus est, Augustinus quatuor alios, epist. ad Olympian, homil. de Suscitatione Lazari, homil. 9 in Genes. et homil. 10 in Epist. ad Rom.

• Augustinus ex ea ipsa homilia, in qua Julianus præsidium ponebat, sumpsit iatud. pro tuenda fide : *Venit semel Christus, et paternis nos cautionibus inve- nit astrictos, quas conscripsit Adam. Ille initium obli- gationis ostendit, peccatis nostris fenus accrevit. Id vero cum adduxisset : Audisne, inquit, hominem in fide catholica et eruditum et erudientem, distinguen- tem debitum paterni chirographi, quod hæreditarium nobis inhæsit, ab eis debitis, quorum vel nostra peccata fenus accrevit? Audis quid parvulis peractum in ba- ptismo, qui nondum propria debita contraxerunt, nec tamen a paterno chirographo immunes esse potuerunt, Verba quippe ejus non interpretata sic leguntur in Græco : "Ερχεται ἀπᾶς ὁ Χριστός, ἔρπει ἡμῶν χηρόγρα- ρον πατρῶν, ὃ τι ἔγραψεν ὁ Ἀδάμ. Ἐκείνος τὴν ἀρχὴν ἐστὴν γὰρ τοῦ χριστοῦ, ἡμεῖς τὸν δανεισμὸν πηξήσομεν ταῖς μετὰ τὸν βαπτισμὸν ἐμαρτυρίαις, quæ verbum a verbo interpretata sic se habent : Venit semel Christus, inve- nit nostrum chirographum patrum, quod scripsit Adam. Ille initium induxit debiti, nos fenus auximus posterioribus peccatis. Numquid contentus fuit dicere, paternum chirographum, nisi adderet nostrum, ut sciremus, antequam fenus peccatis nostris posteriori- bus auferemus, jam illius chirographi paterni ad nos debitum pertinere (Aug. lib. 1 cont. Jul. cap. 6) ?*

Cum hæc legere, cogitaremque homiliam, qua de agit, ab Amiano Latinitate donatam fuisse, miratus sum cur Augustinus, qui observaverat plane subtiliter, non sine causa ab interprete peccatum fuisse positum antea pro peccatis, non pariter ad- verterit, hoc in loco positam hanc vocem, ostendit, pro induxit, ut insinuaret impendentibus obligatio- nem non propagatione, sed imitatione ad nos trans- iisse.

Potuit vicissim Julianus ex homilia in Epistolam ad Romanos accipere, quod Augustino inde copio- sius argumentanti videre iugare, immo et sin- gulas argumentationis partes infringere. Videtur quidem quæstionem non pusillam habere quod dictum est, multos ob unius inobedientiam peccatores existisse : illo enim peccante ac mortali effecto, et qui ex eo orti sint eos tales esse, nihil absurdum ; at ex illius inobe- dientia alterum peccatorem existisse, id vero quam, obsecro, congruentiam consequentiamque habeat? irr- nictur enim sic nec pœnas quidem debere, qui talis fuerit, siquidem non ex se ipse peccator existiterit. Quid igitur hoc loco verbum hoc, peccatores, significat? Mihi videtur tantumdem significare quantum illud, obnoxii pœnæ ac damnati vel mortem. Quod porro Adam mortuo omnes sinus mortales effecti, aperte ac multis demonstrat, etc.

CAPUT V.

D Questionis de necessitate gratiæ Dei per Christum origo ex præcedente ; aliarum quoque ex ipsa ortus, et istius maxime, quæ ad potestatem liberi arbitrii pertinet.

Tertiæ quæstionis, quæ ad auxilium divinæ gra- tiæ pertinet, origo ex secunda manifestior est, quam ut laboriosius egeat ostendi. Nam post originale peccatum ex corruptione naturæ probatum, nihil proclivius fuit, quam ut corruptio naturæ ex reme- dio gratiæ, morbus ex medicina demonstraretur. Id vero ita contingisse duo significant, alterum, quod primis temporibus de gratiæ divinæ adiutorio nulla controversia mota sit, tota de mortalitatis causa, et de peccato originali, atque etiam impenitentia, ut constat ex operibus Theodori et Rufini Syri : alte- rum, quod dicto factoque veteres quæstionem de auxilio gratiæ tertiam post duas hæctenus expositas

fecerunt, originis utique ordinem secuti : si enim alium quemcumque voluissent, longe diversa fuerat tenenda tractationis via, quod nemo non videt.

Hypognostes igitur Pelagianorum errore, quo hominem dicunt per liberum arbitrium tanquam per se sibi sufficientem implere, quod velit, tertium in præfatione numerat, tertioque libro, post alios duos prioribus libris rejectos, impugnat.

Mercator, post recensita dogmata mortalitati naturali connexa, quæ Cælestius defenderet, adjecit, inquit (*In præf. Subnot.*), posse esse hominem sine peccato, et facile Dei mandata servare si velit, duasque erroris istius causas reddidit : quoniam ante aduentum Christi fuerunt homines sine peccato; et quoniam sic lex mittit ad regnum cælorum, sicut Evangelium. Sita est vis probationis in eo quod si lex olim potuit homines et justos efficere, et in regnum cælorum mittere, id etiamnum valeat; atque ita non admodum sit opus interiori voluntatis gratia per Christum, quæ tunc una fere in quæstionem veniebat.

Prosper, post eosdem errores duos de mortalitate humani generis, et de traduce peccati expositos, pergit in hæc verba (*Carm. de Ingrat. cap. 1*) :

Posse autem insontes omnes virtutis in arce
Vitam agere, et menti ingentium servare decorem,
Arbitrio quoniam subsistat recta volentis
Naturalis honos, lexque insita cordibus iustus
Hoc moneat, quod scripta foris, etc.

Africana synodus, cum prioribus duobus canonicis sanxisset fidem catholicam de mortalitate humani generis et peccato originali, mox canone tertio eum anathemate percussit : *Qui dixerit gratiam Dei, in qua justificamur per Jesum Christum Dominum nostrum, ad solam remissionem peccatorum valere quæ jam commissa sunt, non etiam ad adiutorium ut non committantur.*

Arauciana synodus, Africanam, centum et viginis post annis secuta, de corruptione naturæ, quoad corpus et animam, canone primo; de traduce peccati, secundo; de gratia, tertio et consequentibus reliquis doctrinam Ecclesiæ ordine tradidit.

Augustinus probe intelligens causam disputandi de gratia Dei cum Pelagianis existisse partim ex Apostoli loco (*Rom. v*) ubi duos inter naturæ humanæ principes, Adamum corruptiorem et Christum instauratorem, comparatio instituitur, et inde peccatum originale invictissime probatur; partim ex imbecillitate à Pelagianis deprædicata : hac utraque occasione de gratia scribere incæpit, tum in libris de Peccatorum Meritis, et in Opere consequente de Spiritu et Littera, libroque de Natura et Gratia, tum in libro de Gratia Christi, etc.

Idipsum Pelagius in libro de Natura indicavit, cum scriberet, primo de eo disputandum quod per peccatum debilitata dicitur et immutata natura. Primo, inquit, id est antequam de adiutorio gratiæ ad sanandam naturam controversia moveatur. Quo in loco legenda Augustini argumentatio (*Lib. de Natura et Grat. c. 19*), corruptionem et morbum ex remedio concludentis. *Quid sanatur, si nihil est vulneratum, nihil suaviatum, nihil debilitatum atque vitiatum? Porro si est quod sanetur, est unde vitiatum sit. Audis contentem, quid desideras disputantem? Sana, inquit, animam meam (*Psal. xl, 5*). Ab illo quære unde vitiatum sit quod sanari rogat, et audi quod sequitur : Quoniam peccavi tibi.*

Videndum esset deinceps quibus argumentis fides, sive a catholicis prærogata sit, sive ab hæreticis impugnata : verum id totum et a nobis ad propositum sufficienter (*Cap. 2 hujus dissert.*), et ab aliis abundanter ad eruditionem tractatum est. Quare nonnulla tantum observanda reor, priusquam ad secundam partem dissertationis gradus fiat.

Sed inter gratiam Dei, quæ simpliciter Dei dicitur, et quæ per Christum, poni debet nonnullum discrimen, quoad historicum hunc locum : de priore enim

A minor fuit quæstio, de posteriore major, quod ostendit, nisi fallor, clare quærendi causa, corruptio scilicet naturæ. Utramque videtur confudisse Hieronymus, ut et Orosius alique sorte veteres; sed alteram ab altera subtiliter Augustinus discrevit, et de sola fere Dei gratia per Christum disputavit. Nam, quod monuit non semel (*Lib. de Pecc. Orig. c. 24*), in causa duorum hominum, quorum per unum venundati sumus sub peccato, per alterum redimimur a peccatis; per unum præcipitali sumus in mortem, per alterum liberamur ad vitam : quorum ille nos in se perdidit faciendo voluntatem suam, non ejus a quo factus est; iste nos in se salvos fecit, non faciendo voluntatem suam, sed ejus a quo missus est; in horum ergo duorum hominum causa proprie fides christiana consistit.

Cur autem aliter Hieronymus egerit, aliter Augustinus, in promptu videtur esse causa. Hieronymus quæstionem tractavit velut orta est ex assertionem imbecillitatis; Augustinus velut facta ex hæc Apostoli quem diximus. Atqui Pelagiana imbecillitas, suis superba viribus, quodlibet Dei adiutorium spernebat; sed locus Apostoli Adamum novum cum veterem ita conferebat, ut novi gratiam veteris peccato potius ostenderet.

Atque inde quisque potest facile intelligere, et quam ob rem scriptorum alii aliis argumentis utantur adversus Pelagianos, diversa enim diversi dogmata impugnant; et qua ratione Augustinus ipse aliter in libro de Natura et Gratia, aliter in libro de Gratia Christi disputaverit. Illic enim contra imbecillitatem, hic pro beneficio Christi salvatoris certabat.

Sed iterum in gratia Dei per Christum tria quædam discerni debent, nempe quod per Christum sit, quod supernaturalis, et quod gratuita : nam et confertur propter mediatorem Dei et hominum, et naturæ vires amissas restituit, et liberum arbitrium prævenit, hoc est, nullis datur ex meritis. Qua parte confertur propter Christum, gratia sanans dicitur; qua vires præstat, supernaturalis; qua merita præcedit, gratuita et præveniens. De gratia sanante sunt fere omnes Augustini libri adversus Pelagianos, sed ille maxime, qui de Gratia Christi inscribitur; de adjuvante, sunt priores, si modo epistolæ quædam excipiantur; ad excitantem posteriores pertinent. Hieronymus de adjuvante copiose scripsit; de excitante vix quidquam effatu dignum; immo sunt qui hæc in parte negent inculpate versatum.

§ I. Quæ et quomodo quæstiones naturæ sint de gratia Dei, quæteus est per Christum, et vitiatam naturam sanat.

Observandum primo Ecclesiam, tunc cum canones Africani conderentur, de gratia Dei per Christum contra Pelagianos tria potissimum defendisse. Primum, gratiam Dei, in qua justificamur per Jesum Christum Dominum nostrum, non ad solam remissionem peccatorum valere quæ jam commissa sunt, sed etiam ad adiutorium ut non committantur. Alterum, eandem Dei gratiam per Jesum Christum Dominum nostrum, non propter hoc tantum nos adjuvare ad non peccandum, quia per ipsam nobis revelatur et aperitur intelligentia mandatorum, ut sciamus quid appetere, quid vitare debeamus, sed etiam per illam nobis præstari ut quod sciendum cognoverimus, etiam facere diligamus atque valeamus. Postremum, gratiam justificationis non itico nobis dari, ut quod facere per liberum jubemur arbitrium facilius possimus implere per gratiam; tanquam et si gratia non daretur, non quidem facile, sed tamen possimus, etiam sine illa, implere civina præcepta. Unde cognoscere est ex tempestate disputatum non esse de adiutorio Dei, saltem *explicite*, qua parte gratuitum est, sed qua naturale tantum, hoc est, impotentiam naturæ ad opera pietatis juvat : unde etiam constat epistolam IULII non fuisse scriptam nisi post tempora synodi Africanæ, cujus canones attulimus.

Observandum secundo, occasione loci apostolici,

quo uterque Adam componitur, gravissimam Catholicis inter et Pelagianos controversiam existitissimam: cur Christus venerit in hunc mundum, cur passus et mortuus sit, quomodo profuerit hominibus, quibus et quantum profuerit, qua ratione nos vel a peccatis vel a maledicto legis redemerit.

Nemo Pelagianorum mentem suam non prodidit: obscurius quidem Theodorus in symbolo (*Sub finem*); apertius vero Rufinus Syrus in libello Fidei (*Cap. 7, n. 46*); Pelagius in Commentariis ad locum Apostoli (*Parte 1, n. 7*); Julianus in libello suæ Fidei (*Lib. II, III et IV*), et in pluribus locis Operis Imperfecti.

Theodorus: *Venit secundus Adam, ut futurum nobis immortalitatis statum manifestaret, et nos ad sui imitationem adduceret.*

Rufinus Syrus: *Venit, ut omnes etiam cælestes virtutes humilitatem doceret, ut suum ostenderet erga homines amorem, ut pro peccatis moreretur, ut sibi credentibus adoptionem largiretur regnique cælorum hereditatem, ut exemplum virtutis exercendæ et vitandi peccati præberet, ut esset mediator Dei et hominum, ipsosque pucis vinculo in perpetuum colligaret.*

Pelagius: *Venit, ut et morte sua peccata dimitteret, et justitiam daret, et nos doceret modum dilectionis, qua Deum Christumque ipsum diligereamus: ut quid enim Christus indebite pro nobis mortuus est, nisi ut manifestaret suam charitatem, cum adhuc peccatorum et scelerum languoribus premeremur? Pro impiis mortuus est, ut ex beneficiorum contemplatione ejus gratiam commendaret, et in mercato delicti quantum cum debeamus diligere demonstraret, et tanto beneficio et sancto an aliquid præponendum sit videremus, cum ille nobis impiis nec vitam suam præposuerit, nec necessarium nobis denegaret mortem.*

Julianus: *Natus est Christus ut universam mundum a peccatis et exemplo revocaret, et patiēdo redimeret; dum peccatum, et quasi Deus ignoscendo auferet, et quasi homo, per naturæ similitudinem, quemadmodum de cætero vincit possit ostendit. Incipiens a baptismo Joannis quo baptizatus est, dandi exempli gratia, non sui, sicut quidam volunt, causa peccati, sicut ipse ait ad Joannem: Sine modo, sic enim oportet implere omnem justitiam (*Matth. III, 15*), subiecit se omnibus passionibus carnis, ferendo esuriam, sitim, lassitudinem, dolorem, mortem, et cætera hujusmodi: Factus obediens usque ad mortem, mortem autem crucis (*Philip. II, 8*). Secundum quod nos beatus Petrus edocuit dicens: Christus passus est pro nobis, vobis relinquens exemplum, ut sequamini vestigia ejus, qui peccatum non fecit, nec dolus inventus est in ore ejus (*I Petr. II, 21*). Hunc igitur ob nostram salutem secundum carnem passum et sepultum, tertia die resurrexisse, et ut mortem destrueret, et ut nobis viam resurrectionis aperiret.*

Animadvertite porro, studiosè lector, nihil Rufinum dixisse, nihil Pelagium, Julianumque pluribus verbis quam quod paucioribus Theodorus. Nam quod præterea Christum scripserint pro peccatoribus mortuum, Christi que morte redemptos homines, animadversioni non præjudicat: siquidem aliud nihil voluerunt vocibus tam magnificis indicare, ut ex adductis testimoniis constat, quam quod Christus ad mortem usque nos dilexerit, eoque exemplo ad se pari modo redamandum incitaverit, voluerit quoque indebite moriens, ut loquitur Pelagius, triumphare de morte, atque in se ostendere, et qua ratione mors vinci possit, et cujusmodi nostra quoque resurrectio ad immortalitatem futura esset.

Observandum tertio, Pelagianos gratiæ quidem nomine appellasse naturam et liberum arbitrium, quod a creatore Deo concessum est homini, cum consideretur, sed agnovisse præterea gratiam sextuplicis generis: unam scilicet adoptionis, quæ conferatur in baptismo; alteram remissionis peccatorum, quæ poenitentibus detur; tertiam legis et doctrinæ exterioris, quæ viam salutis ostendat;

A quartam exempli a Christo dati, quæ rationem vitæ digne Christiano nomine agendæ, velut in speculo demonstrat: quintam illuminationis, quæ Spiritus sanctus in animam illapsus cordis oculos aperiat, et intelligentiam subministrat; sextam, quæ Spiritus sanctus in ipsis quoque voluntatibus operetur. Tres priores aiebant omnino necessarias ad agendum bene; posteriores tantum utiles; sic enim suas videri possunt apud se rationes subduxisse.

Nemo potest operari quidquam dignum regno cælorum, quæ hereditas filiis et merces sanctis promissa, nisi et filius sit, et amicus Dei, et mandatorum sciens: sunt autem operati bene digneque regno cælorum veteris Testamenti patres, priusquam Christus exemplum præbisset sanctumque dedisset Spiritum; igitur nec Christi exemplum, nec operatio Spiritus a Christo dati ad bene agendum necessaria est, sed conducibilis tantum. Jam vero nemo dici potest libertate arbitrii instructus, qui non cognoverit quid sibi sit agendum, qui que non potuerit et velle et præstare quod imperatur, siquidem liberum arbitrium sit potestas faciendi bonum quod jubetur, et declinandi a malo quod prohibetur. Imperatur autem fidelium cultibet, ut operetur digne Deo, et hæreditate filiorum Dei.

Observandum igitur quarto, quidquid est beneficii a Deo per Christum hominibus collatum, revocari a Juliano, cæterorum opinor, mentem quam noveat interpretante, ad decem capita. Sic enim ait (*Lib. I Op. Imperf. cap. 94*): *Gratiam Christi multiplicem confitemur. Hoc primum munus ejus est, quod facti ex nihilo sumus; secundum, quod ut viventibus sensu, ita sentientibus ratione præstamus, quæ impressa est animo, ut conditoris imago diceretur; ad cuius æque respicit dignitatem arbitrii concessa libertas; ipsi etiam gratiæ beneficiorum quæ nobis præstata non desinit augmenta reputamus; ipsa gratia legem in adiutorium misit, quia ad ejus spectabat officium. Ut ratio- nis lumen, quod prævitiis exempla hebetabant et consuetudo vitiorum, multimodis eruditionibus excitaret, atque invitatu suo foveret. Ad istius ergo gratiæ, id est, divinæ benevolentiæ, quæ rebus casum dedit, plenitudinem spectavit, ut Verbum caro fieret et habitaret in nobis; repositens enim Deus ab imagine sua amoris vicem, palam fecit, quantum in nos inestimabili egisset affectu, ut vel sero redamaremus eum, qui commendans charitatem suam nobis, filio suo non pepercit, sed pro nobis illum tradidit (*Rom. VIII, 3*); pollicens quia si voluisssemus deinceps voluntati ejus obedire, unigeniti sui præstaret nos esse cohæredes. Hæc ergo gratia, quæ in baptismo non solum peccata condonat, sed etiam hominem indulgentiæ beneficio, et provehit, et adoptat, et consecrat, &c.*

Post tam prolixam Juliani confessionem, quaeritur Augustinus, unum quiddam prætermisimus, quo poterat confessio probabilis fieri. Subjungit enim: *Homo Pelagiane, charitas vult bonum, et charitas ex Deo est, et non per legis litteram, sed per spiritum gratiæ, &c.*

Quo equidem loco non dissimulabo, quod sepe mihi venit in mentem, Pelagianos olim nihil diversum a Calvinianis nostrorum temporum sensisse, quoad causam, ut aiunt, formalem justificationis. Nam et illi et isti consentiunt, homines justificari, vel sola imputatione justitiæ Christi; vel sola peccatorum remissione, exclusa gratia et charitate, quæ in cordibus eorum per Spiritum sanctum diffundatur, atque illis inhæreat; aut etiam gratiam, qua justificamur, esse tantum favorem Dei. Quod cum de Calvinianis constet allatis Tridentini concilii verbis (*Sess. 6, can. 11*), de Pelagianis exinde patet, quod ista quinque admitterent, quæ sunt Calvinianæ opinionis quasi principia. 1º homines fieri membra Christi per baptismum, adoptatique in filios Dei, atque ita cohæredes Christi institui, immo fieri templa, organaque Spiritus sancti, cum baptizantur, Jul. in libel. Fidei (*Part. VI, nu. 11*), et apud August.

lib. 1 contra Jul. cap. 6; 2° accipere nos peccatorum remissionem propter mortem Christi, quippe qui pro peccatoribus passus sit, perinde ac si ipsimet passi essent, Rufinus et Pelagius locis mox citatis; 3° Christi obedientia justificari homines, Pelagius in cap. v Epist. ad Rom.; 4° gratis ei peccata dimitti, et donari Spiritum sanctum, Pelagius ibid.; 5° etsi hæc omnia justificatione contingant, in ipsa tamen non diffundi charitatem in cordibus nostris; atque adeo nec innovari interiorem hominem, quod Pelagianis objicit Augustinus lib. 111 Oper. Imperl. cap. 108. Et vero, si facti essent donum hoc a Spiritu sancto hominibus, cum justii sunt, conferri, agnovissent ulique liberum arbitrium per se solum non sufficere ad opera pietatis præstanda, sed egere auxilio, quod inhæreat: hoc enim est inhære, quod diffundi in cordibus, quodque per id Spiritum sanctum inhabitare apud hominem justum; agnovissent etiam amissam Adami peccato boni beatifici possibilitatem, quam restitui opus sit ope Christi. Hæc et plura perspexissent, quæ sola fere Augustinus disputat cum Pelagianis: neque enim tunc temporis excogitata fuerat gratia sanctificans, a charitate differens, et quasi per se iners.

Observandum sexto, primis illis temporibus, cum quaeretur qua ratione Christus liberaverit nos a maleficio legis, non Mosaicæ tantum illius, cujus sustulit jugum, sed cujuscumque alterius, quæ æternum violatoribus comminatur exitum, catholicorum aliquos æstu repugnandi abreptos, non tenuisse modum: vim enim fidei rectæ eo usque extulerunt, ut ausi sint negare, perire quemquam posse in perpetuum, qui cum recta fide, et, ut loquitur Ambrosius, indutus Christum, mortem obiret, quantiscumque tandem sceleribus teneretur: atque hoc inquebant idipsum esse, quod vellet Apostolus, cum diceret: *Christus nos redemit de maledicto legis factus pro nobis maledictum* (Gal. 3. 1). Qui vero fuerint, quantique viri in ejusmodi opinione, ostendimus in notis partim ad fidem Rufini (*Anathem.* 4), partim ad commonitorium Mercatoris (*Cap.* 4). Fuit autem illa quaestio eadem omnino cum ista, utrum Christianis, qui rectam fidem sequuntur ac peccatores sunt, parcendum sit aliquando, post idoneam ab igne purgationem.

Observandum denique, nihil, vivente Augustino, de gratia Dei per Christum definitum fuisse, sive a sede apostolica, sive a conciliis, præterquam quæ continentur tribus antea laudatis Africanæ synodi canonibus; fuisse tamen agitata duo, non jam quidem cum Pelagianis præ fide, sed catholicos inter, ad intelligentiam: alterum, de prædestinatione hominum in Christo; alterum, quo discrimine gratia, quæ innocentium collata est, ab ea differret, qua naturam lapsam juvari necesse est. De singulis quaestionibus scripsit copiose præter atque accurate Augustinus: et de prima quidem in epistola 105 (*Nunc* 194), ad Sixtum; de altera vero in libro de Correctione et Gratia. Verum quoniam hæc quaestiones pertinebant ad profundiorum gratiæ intelligentiam, prætermisissæ sunt, et a summis pontificibus, et a concilio Africano, et ab Augustino hæresis Pelagianæ capita censente: quamquam in libro de Hæresibus nomen prædestinationis positum est.

§ II. Quæ et quomodo ortæ sint quaestiones de gratia Dei per Christum, quatenus supernaturalis, atque auxiliæ dicitur.

De gratia illa, qua Deus adjuvat hominem infirmitatem, quæque differt a natura, lege, adoptione filiorum Dei, remissione peccatorum, atque etiam exemplo Christi, immo et doctrina interiori, quæ illuminatio vocatur, præcipuas tres Pelagiani quaestiones moverunt: 1° an aliqua ejusmodi sit opus ad faciendum bonum et declinandum a malo; 2° quid illa præstet, cum adjuerit, utrum potestatem ipsam agendi pie, aut solam facilitatem; 3° quomodo in

A voluntatibus operetur, an inclinando tantum, an etiam efficaciter agendo.

Quoad primam quaestionem, Pelagianis visum est, habere homines possibilitatem utriusque partis a Deo inaitam, velut quamdam radicem fructiferam atque secundam, quæ ex voluntate hominis gignat et pariat, et quæ possit, ad proprii cultoris arbitrium, vel nitens flore virtutum, vel sentibus horrere vitiorum (*Pelag. lib. de Natura*).

Visum pariter quoad secundam, ad hoc dari a Deo gratiam suam hominibus, ut quod facere jubentur per liberum arbitrium, facilius possint implere per gratiam (*Pelag. ibid.*).

De tertia, calumniati sunt catholicis, perinde quasi efficacis gratiæ nomine latum inducerent. Constant ista satis, cum ex libris hæreticorum, Africanisque canonibus, atque Augustini scriptis, præsertim libro de Gratia Christi; tum ex querela Juliani, sive quæ in epistola ad Rufum, sive quæ in libro quarto operis imperfecti continetur.

B Observandum primo, Pelagianos eas putasse arbitrii vires singulis hominibus in ortu a Deo procreatoro quotidie tribui, quas olim a Creatore Adam accepissent. Erat enim Pelagianorum dogma, quasi capitale, *Insentes in eo statu nasci, in quo fuit Adam, priusquam peccaret*. Quare cum inter catholicos de viribus liberi arbitrii, quibus innocens homo pollebat, alii aliter, re ut sit nondum satis discussa, sentirent, alia quoque fuit aliorum cum Pelagianis de adiutorio Dei confingendi ratio, expeditior Hieronymi, difficilior Augustini. Ille nullum (saltem quod in libris tradiderit) inter adiutoria utriusque status discrimen posuit; hæc ita dixerit Augustinus, ut quæ de viribus liberi nostri arbitrii jactarentur a Pelagianis, saltem ad vincendas tentationes, vera esse fatetur de primo homine. *Non est hoc, aiebat: in viribus liberi arbitrii, quales nunc sunt (non discedere a Deo in tentatione), fuerat in homine, antequam caderet* (*Lib. de Bono perseo. cap. 7*).

C Verum hæc quaestio de adiutoriorum discrimine, non tam Pelagianos inter et Ecclesiam, quam intra Ecclesias a tractatoribus curiosius id mysterii scrutantibus agitata est.

Observandum secundo, inquisitum tunc fuisse diligenter in qualitate liberi arbitrii, ejusque vires, atque etiam in notionem divinæ justitiæ, humanique peccati, immo et in vim legis, cum ex his quatuor Pelagiani argumenta sumerent, quibus necessitatem adiutorii divinæ gratiæ impugnant: videbatur enim ipsis aut liberum arbitrium, de quo iudicium a Deo instituitur; aut justitia Dei, quæ tota est in meritis hominum expungendis; aut ratio peccati, quod aliunde oriri non potest quam a voluntate; aut legis sanctitas, quam ipse Deus deprædicat, de medio tolli, si quidquid pie fit, a gratia Dei interiore fieri necesse est.

Discussa sunt igitur, primum plura Scripturæ testimonia, sed tria maxime, quibus abutebantur Pelagiani, ad persuadendam suam de libertate arbitrii opinionem. *Vitam et mortem dedit ante faciem tuam, bonum et malum, elige vitam, ut visas* (*Deut. xxx. 15*); et: *Deus ab initio constituit hominem, et reliquit in manu consilii, etc.* (*Ecclesi. xv. 14*); et: *Si volueritis et audieritis me, quæ bona sunt terre, manducabitis; si autem nolueritis, nec obaudieritis me, gladius vos comedet, etc.* (*Isai. 1. 19*).

D Disputatum deinde: 1° utrum libertas arbitrii, ut peccandi, sic bene agendi, ita sit potestas, ut utrumque pariter in viribus nativæ humanæ voluntatis consistat, quæ decantata liberi arbitrii æquibritas; 2° an potestas peccandi sit pars libertatis, atque ita originem a Deo duxerit; 3° anrum indugere gratia divina libertati voluntatis nostræ pugnet, vel, ut aiebant, utrum sit liberum arbitrium, si Dei eget adiutorio (*Lib. de Gestis Pal. cap. 7*); 4° utrum qui asserit hominem de suo nihil habere præter men-

adacium et peccatum; nec agere posse, ut oportet, quin ab eo adjuvetur, qui non potest agere male, vel Manichæo naturam malam somnians, vel Joviniano impeccantium fidelibus vere baptizatis tribuenti consentiat, vel etiam pejus utroque hæretico sentiat; 5° utrum quælibet necessitas libertati nec sit; 6° uno verbo, qua ratione conciliari queant arbitrii libertas et gratiæ necessitas; quo de argumento Augustinus librum singularem de Gratia et Libero Arbitrio conscripsit.

Quæsitum postea circa justitiam divinam: 1° Possit præcipi a justo Deo id operis, cujus homo præstandi potestatem non habeat; 2° an ex eo quod stabimus omnes ante tribunal Christi, ut quisque recipiat secundum opera sua, consequens sit omnibus insitum esse vim quamdam communem, qua nemo non valeat implere quicquid, cujuscumque tandem generis et modi, vel consuluerit Deus, vel mandaverit; atque ita par sit mandantis auctoritas, et obedientis propria potestas, nec proinde ferri poterit, quod scripserat Augustinus Deum alloquens: *Da quod jubes, et jube quod vis*; 3° an peccatum, quod a Deo vindicatur eo usque voluntarium esse debeat, *ut neque oblivio, neque ignorantia subjaceat peccato, quoniam non secundum voluntatem, sed secundum necessitatem eveniunt* (Lib. de Gestis Palæst. cap. 18); 4° utrum peccatum possit esse pœna peccati, aptaque sit peccati divisio, in id quod tantum peccatum est, et aliud quod etiam causa peccati.

Quæsitum denique, quam vim efficiendi boni lex habeat, sive quæ mentibus insita est, sive quæ tabulis inscripta, id est, naturalis et Mosaica. Mirifice Pelagiani legem extulerunt, depresserunt catholici: illi ut gratiam Christi destruerent, isti ut astruerent. Dicebant illi, veterem legem secundum Apostolum justam, et sanctam, et bonam custodientibus mandata sua, ac per fidem juste viventibus, sicut Prophe. is et Patriarchis, omnibusque sanctis vitam potuisse conferre perpetuam (Lib. IV ad Bonif. cap. 2). Respondebant isti, verbis callidissime positis legem contra gratiam laudari: *neque enim lex illa, quamvis et justa, et sancta, et bona, omnibus illis hominibus Dei, sed fides quæ in Christo est, vitam potuit conferre perpetuam. Hæc enim fides per dilectionem operatur, non secundum litteram quæ occidit, sed secundum spiritum qui vivificat: ad quam Dei gratiam lex, de prævaricatione terrendo, tamquam pædagogus perducit, ut si conferatur homini, quod conferre ipsa non potuit* (Ibid., cap. 5).

Pelagiani tribuebant legi quicquid per se gratiæ convenit: catholici legis litteram a spiritu distinguendum monebant, ut litteræ sit, ostendere quid agendum; spiritus, adjuvare ut agatur.

Pelagiani, quod observatione dignum, tanto obstinatius pugnant, quanto sibi videbantur apertius cum Chrysostomo loqui: catholici tanto incumbebant laboriosius certamen, quanto minus poterat obviis quibusque persuaderi idonea discretio, sive spiritus et litteræ, sive legis factorum et legis fidei, quippe quam vix acuti ipsi dignoscerent, atque hæc de causa elaboratus est ab Augustino liber de Spiritu et Littera, etc.

Observandum tertio, hoc etiam in loco controversiam notam esse: 1° de fide in Christum; 2° de sanctis veteris Testamenti; 3° de virtutibus philosopharum; 4° immo et de operibus gentium. Contendebant siquidem Pelagiani sine fide Christi, et ante legem primos homines, et sub lege Judæos, et post legem etiam gentiles multa peregrisse bona opera, vel solo legis adiutorio, vel sola veri Dei que cognitione, quam acceperant a natura.

Disputatum quoque: 1° utrum lex sic miserit ad regnum cælorum, sicut Evangelium; 2° utrum in veteri Testamento regnum Dei sit promissum (ex promissione missionem quam dicebant, hoc est, vim perducendi ad regnum cælorum, concludebant hæretici); 3° quomodo Christus veteribus profuerit; 4° utrum sine fide in Christum aliquis usquam aut

umquam consecutus sit salutem. Immo et disquisitionum, 5° qua vi sanctificandi vetera sacramenta, et unde, pollerent; 6° an fuerint aliqua, ante legem circumcisionis. Quin et Augustinus indagandum putavit discrimen utriusque Testamenti, et de utriusque gratia subtilius commentandum.

Quin etiam occasione legis, cujus infirmitas ad perficiendam justitiam ostendebatur, calumniam passi sunt catholici, quasi dicerent: 1° Spiritum sanctum bonas mentes in antiquis non adjuvisse temporibus (Lib. IV, ad Bonif. cap. 2); 2° legem veteris Testamenti non ob hoc datam fuisse ut justificaret obedientes, sed ut gravior fieret causa peccati (Lib. III, cap. 2); 3° nullum fere ad justitiam ratione, sed ne sacræ quidem legis institutione perducitur; 4° cum Manichæo vetus Testamentum rejici, cujus negarentur vis per se ulla fuisse ad homines sanctificandos (Jul. apud Bedam lib. I in Cantica). Hæc porro calumniæ quatuor, dum rellentur a catholicis, et ab hæreticis defenduntur, totidem quæstiones pepererunt.

§ III. De adiutorio Dei per Christum, qua ratione gratia est, seu beneficium gratuitum, quaque præveniens dicitur.

Deseruit post tractoriam Zosimi Africanosque canones, quæstio de gratia Dei, quatenus adjuvat infirmitatem nostram, auxiliariusque dicitur: revixit altera, arsitque vehementer, etiam inter Pelagianorum hostes, de adiutorio Dei, qua ratione gratia est; gratiæ enim nomine appellatur in Scripturis sacris, ut cum ait Apostolus: *Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis hujus? Gratia Dei per Jesum Christum Dominum nostrum* (Rom. vii, 24); et: *Abundantius omnibus laboravi; non ego, sed gratia Dei mecum*, etc. (I Cor. xv, 10).

Observandum primo, quæstionem hanc propositam esse quatuor præsertim modis: 1° an gratia detur ex meritis, gratiam utique præcedentibus, atque ipsa naturalibus, siquidem gratiam nihil præter naturam antecedit; 2° an gratia Dei præveniat voluntates humanas, an eas sponte motas sequatur; 3° in conversione hominis, Deine hominem ad se convertentis, an hominis se a mundo avertentis ad Deum, operatio antecedit; 4° cujusmodi sit gratia Dei, præveniens, an subsequens; dux liberi arbitrii, an pedissequa (Cælest. lib. Capitul. cap. 5).

Observandum secundo, scripsisse jam inde a primis temporibus nascentis hæresis Cœlestium, in libro Capitulorum (Cap. 5), *Dei gratiam secundum merita nostra dari, quia si peccatoribus illam det, videatur esse iniquus, et his verbis intulisse, propterea et ipsa gratia in mea voluntate posita est, sive dignus ferem, sive indignus. Si enim per gratiam omnia facimus, quando vincimur a peccato, non nos vincimur, sed Dei gratia, quæ voluit nos adjuvare omnimodo, et non potuit. Et iterum ait (Lib. de Gest. Palæst. cap. 14): Si gratia Dei est, quando vincimur peccata: ergo ipse est in culpa, quando a peccato vincimur, quia omnino custodire nos, aut non potuit, aut noluit.*

Observandum tertio, Pelagium apertam super ea quæstione sententiam, neque in Commentariis Epistoliarum Pauli dixisse, neque in Eulogiis, neque in libro de Natura: immo Diospoli objectum sibi Cœlestii dictum damnasce, simulque se nunquam ita tenuisse contestatum esse. Damnantem Augustinus malæ fidei, contestantem mendaciæ convincere nisus est, tum ex dictis in synodo, tum ex libris de Libero Arbitrio, atque epistola ad Demetriadem.

Nam quomodo contestari sincere potuit ann. 415 mense Decembri se nunquam sic tenuisse, cum in contrarium ann. 413 Demetriadi scripserit? Interposito enim Jacobi apostoli testimonio, quo ait: *Subditi estote Deo, et resistite diabolo, et fugiet a vobis* (Jacobi III, 6). *Ostendit, inquit (Epist. ad Demetriad. cap. 5), quomodo resistere debeamus diabolo, si utique subditi simus Deo, ejusque faciendo voluntatem divi-*

nam etiam mereamur gratiam, et facilius nequam spiritali auxilio sancti Spiritus resistamus. Quomodo sincere damnavit errorem quem antequam relatum postea anno 417 in libris de Libero Arbitrio patefecit his verbis: *Qui currit ad Deum, et a Deo se regi cupit, id est, voluntatem suam ex ejus voluntate suspendit, qui ei adheret de jugiter unus, secundum Apostolum, cum eo sit spiritus, non hoc nisi de arbitrii efficit libertate, qua qui bene utitur, ita se totum tradit Deo, omnemque suam mortificat voluntatem, ut cum Apostolo possit dicere: Vivo autem jam non ego, vivit autem in me Christus (Gal. II, 20); ponitque cor suum in manu Dei, ut illud quo voluerit Deus, ipse declinet (Prov. XXI, 1)?* Quin et videtur in ipso concilio imprudens aperuisse mentem: cum enim objectum esset, quod affirmant unumquemque hominem omnes virtutes posse habere et gratias, et auferant diversitatem gratiarum, quam Apostolus docet; dictum est a nobis, sed maligne et imperite reprehenderunt: non enim auferimus gratiarum diversitatem, sed dicimus donare Deum ei qui fuerit dignus accipere omnes gratias, sicut Paulo apostolo donavit.

Verum quæ assert Augustinus, rem forte enipiam non persuaserint: nam in postremo loco vocem hanc dignus perinde accepit, ac si præcedens aliquod operis factive meritum significaret, quamvis utcumque posset pro eo sumi quem Deus gratiis afflicere dignatus sit, non insolentis vocis usu, sive apud Patres hujusce ætatis, sive apud ipsummet Augustinum. Neque vero conjectura multum abs re videtur, cum Pelagius Græce Græcis judicibus tunc responderit, et videri possit usus verbo ἀξιοῦσθαι, quod est aliquando ornari, aut dignitate ab alio liberaliter affici.

Priori loco sensit Augustinus adhiberi posse benignam interpretationem, quam ipse attulit (*L. de Grat. Christi, cap. 22*), perinde scilicet ac si Pelagius dixerat: *Dei faciendo voluntatem divinam mereamur gratiam, sicut fidelibus pie viventibus additur gratia, qua resistant fortiter tentatori; cum tamen gratiam etiam primitus accipissent, ut Dei facerent voluntatem.* Quare diffusus huic testimonio, addidit alterum, quod et ipsum tamen non ægerrime posset eandem interpretationem pati, sin minus aliunde constaret quid de potestate arbitrii communiter Pelagiani sentirent.

Videtur ergo Pelagius, ut erat Cælestio, sive timidor, sive callidor, super ea re propter invidiam dissimulasse mentem, usumque verbis ambiguis, quibus, ut ait Hieronymus (*Epist. ad Ctesiph.*): *Aliud in cubiculis apud discipulos, aliud pulam in populo loquebatur.*

Observandum quarto, controversiam hanc, etsi orta est cum hæresi, esseruisse tamen acris post conditos tantum Africanos canones, atque adeo post annum 418; neque enim, si res aliter se habuisset, Augustinus canonibus quos condidit, exponere omisisset sensum Ecclesiæ in questione tanti momenti quanti istam putavit postea, cum omnium dogmatum perniciosissimam scripsit: quamquam ne huic rationi, quantumvis probabili, vehementer adhieream, facit imprimis quod alia potuerit esse Augustino tenendi silentii justa causa; ea nempe, quod probe sciret non omnibus catholicis persuasum satis adhuc fuisse totum prædestinationis gratuita mysterium, vocationisque secundum propositum arcanum, quod ipsemet ante episcopatum ignorasset.

Nata est igitur quæstio cum hæresi, sed ejus tamen pernicies non statim innouit, immo diu pluribus, etiam magni nominis, hominibus illisit, ipsique, si credimus nonnullis, Hieronymo; quod tamen miror, cum in Opere primo, quo se adversus Pelagium exercuit (*Epist. ad Ctesiph.*), tam expresse, tanque graviter afferat testimonium Pauli, quo se uno revocatum ab errore fatetur Augustinus: *Quid habes, quod non acceperis (I Corinth. IV, 7)?*

Observandum quinto, errorem huic, ut dixi, pro-

A fluxisse, tum ex falsa divinæ justitiæ notionē, quasi gratiam omnem excludat, tum ex perversa interpretatione dicti apostolici: *Iniquitas non est apud Deum (Rom. IX, 24)*; et: *Non est acceptio personarum apud Deum (Rom. II, 11)*, veluti æqualibus inæqualia beneficia tribuere, sit accipere personas; illudque ipsum sit vitium, quod Deus hominibus prohibet (*Deut. I, 17*), quodque in suis nolit actionibus sic tamquam in exemplis ad imitandum propositis exprimi. Quomodo autem præsumpta hæc opinio et Origenem in sua deliria præcipitem egerit, et præstantes viros deceperit, et errorem, qui postea Semi-pelagianismus dictus est, pepererit, ostendimus in notis ad fidem Rufini.

Observandum sexto, catholicos in eo Pelagianosque convenisse, quod gratis a Deo conferatur hominibus necessarium aliquod operationis bonæ principium, sive quod efficiat, ut aiunt, physice, sive quod moraliter, et actioni pretium faciat ac dignitatem: dissensisse vero, quod Pelagiani principium efficiens nec a natura distinguerent, nec ab innatis arbitrii viribus et lege; catholici contra, diversum quiddam a tribus istis diffundi in cordibus nostris a Spiritu sancto asserent. Consensus item, quod principium unde actioni bonæ pretium fieret, parque regno cælorum dignitas, quam vim meritoriam dicunt, ipsa sit adoptionis et reconciliationis gratia, qua filii Dei atque amici simus; sed in eo ipso dissensisse, quod Pelagiani totam hanc gratiam, adoptionis dico et remissionis peccatorum, purum Dei favorem putarent; catholici justitiam inhaerentem atque claritatem, qua Deus nos vere justos sui que dilectores efficiat.

Verum de venia peccatorum, quam Deus indulget poenitentibus, non una fuit concorsque sententia Pelagianorum; ipse enim Pelagius peccata gratis remitti constanter asseruit (*In caput. v Epist. ad Romanos*); Cælestius contra (*Lib. de Grat. Palæst. cap. 18*), poenitentibus veniam non dari, secundum gratiam et misericordiam Dei, sed secundum merita et laborem eorum qui per poenitentiam digni fuerint misericordia. Constanter, dixi, Pelagium in sua sententia persistisse; neque enim assentiri possum eruditissimo Petavio Pelagium inconstantem hæc in parte accusanti (*Tom. III, de dogm. lib. de Hæres. Pelag. c. 5*); id ipsum siquidem aperte docuit ann. 402, in Commentariis ad caput v Rom.; ann. 410, aut 411, in libro de Natura; si credimus Augustino, ann. 415, in synodo Palæstina; ann. 417, aut 418, apud Albinam, Pinianum, et Melaniam in Palæstina, quibus ut gratiam fateretur suadentibus: *Anathema, inquit (Lib. de Gratia Christi cap. 1), qui vel sentit, vel dicit, gratiam Dei, qua Christus venit in hunc mundum peccatores salvos facere, non solum per singulas horas, aut per singula momenta, sed etiam per singulos actus nostros non esse necessarium; et qui hanc conantur auferre, penas sortiantur æternas.* Adde quod Augustinus eam quoque sententiam Pelagii esse fateatur in utroque Opere contra Julianum, atque adeo ann. 423, et 428, et in libro de Gratia et Libero Arbitrio ann. 424; immo ubique passim, Pelagianorum veluti propriam agnoscat, ut oporteat Cælestii opinionem sociis non placuisse.

Quamquam, quod verissime monuit Petavius, non mediocriter difficile est intelligere qua ratione Pelagius, si coherentia scribere voluit, peccata dixerit gratis remitti, quandoquidem neminem crediderit justificari nisi fide, et fidem noluerit a Deo dari, sed ex libero arbitrio oriri. Verum, ut pugnancia sit locutus, quod inquirere alterius esse loci, in ea certe quam dixi (*Luc. cit. num. 5 et 5*) sententia constans permansit: nec operosum est ex aliata Operum quasi chronologia his respondere quæ adducit Petavius.

Observandum septimo, inter eos qui priorem liberi arbitrii quam Spiritus sancti operationem esse voluerunt, quique aliquid ex parte hominis præire gratiæ dixerunt, non unam existisse omnium sen-

sentiam : nam aliqui ita semper contingere sanxerunt, ut Massilienses; alii interdum tantum, ut Cas-sianus; illi rigidiores, isti molliores Sempipelagiani nominari possunt.

Deinde placitum est quibusdam præire gratiæ ipsa quoque opera, aliis fidem dumtaxat et orationem, immo et quiddam sive minus, nempe credulitatis affectum, vel conatum surgendi, aut aliud simile. Hi porro errores, quamvis longe postea ab Arausicana synodo proscripti sint (Anno 529), jam inde tamen a temporibus Augustini, partim in Africa, partim in Gallia orti erant, ut constat, tum ex epistola Augustini ad Vitalem, librisque ad Adrumetinos, tum ex literis Prosperi Illiaritique Galli ad Augustinum.

Observandum, octavo, ex errore quod gratia datur ex meritis, consuetaria plura confecta esse, sive a Pelagianis ipsis, sive a Pelagianorum reliquiis, indeque totidem quæstiones exstitisse : 1° gratiam in uniuscujusque potestate positam esse, si modo dignus fiat aut indignus; 2° unumquemque hominem omnes virtutes habere posse et gratias; 3° Christum meritis operum et laborum mercede factum esse Deum; 4° neminem Christo dignitatem posse merito videre : quippe qui valeat esse id quod Christus, si modo pariter niti voluerit; 5° Ipsos etiam infantes gratiam adoptionis in baptismo consequi ex meritis, sive præteritis in altera vita, sive præsentibus, veluti per se credant; sive futuris, quæ Deus præviderit; 6° vel non omnem prædestinationem, vel nullam esse gratiæ, sed omnem, vel pene omnem esse justitiæ; 7° nullam esse vocationem secundum propositum, etc.

CAPUT VI.

Examinantur verba sancti Hieronymi de principibus hæresis Pelagianæ, pugnancia in speciem cum sententia Marii Mercatoris.

Hactenus historiam ipsiusmet hæresis, dogmatumque, aut potius quæstionum texuimus, simulque patefecimus, opinor, elare, et quo modo ex quæstione una plures prodigiosa multitudines exstiterint, et quam merito Mercator scripserit, totam summam inepti, et magis impii Juliani laboris ad unam pravam redigi sententiam, *Adæ videlicet et Evæ transgressionem eos non fecisse mortales* (Præf. in lib. Subnot.).

Dicendum deinceps nonnihil, quod ex prima dissertatione supresse videri potest, de inventoribus hæresis, primisque Pelagii principibus, at loquitur Hieronymus : inde enim manifestum pariter fiet, quod tradit Mercator, Theodorum Mopsuestiæ episcopum quæstionem hanc primum contra catholicam fidem movisse (Ibid.). Nam quod est non semel monitum, Mercator ita scribenti pugnant in speciem viri magnæ aliquoquin famæ, atque ipse imprimis Hieronymus, qui, conversa oratione ad Pelagium : *Exponam, inquit (Epist. ad Cæsiph.), brevitè principum et sociorum tuorum nomina, ut animadvertas qualem consortio gloriaris. Manichæus electos suos, quos inter animas Platonis in cælestibus collocat, dicit omni carere peccato, nec, si relinquit, posse peccare : ad tanta enim eos virtutum culmina transcendisse, ut carnis operibus illudant. Dicit ipsimum Priscillianus in Hispania, pars Manichæi, de turpitudine cujus et discipuli diligunt plurimum, verbum perfectionis et scientiæ sibi temere vindicantes, soli cum solis clauduntur mulierculis, etc. Siquidem partem habent Gnosticæ hæreseos de Basilidis impietate venientem, unde et vos usseritis eos qui absque legis scientia sunt, peccata vitare non posse. Et paulo post : Vis adhuc et alium nosse tui erroris principem? Doctrina tua Origenis ramusculus est, etc. Nec rubescas de societate talium, renuens eorum nomina quorum blasphemiam jungeris, Jovianum secunda quæstio tui ingenii disciplina est, etc.*

In hæc Hieronymi verba de Origene Manichæo et Joviano, quæ recentiores sine examine solent arripere, operæ pretium est inquirere breviter, non modo quia conducit isthæc opera ad historiam cujus

A textendæ instrumenta edimus, sed etiam propter locum in quo sumus, et susceptam Mercatoris defensionem : fieri enim potest ut popularis opinionis præjudicio veritas aliquid detrimenti capiat, sin minus tenebræ quibus involuta est discutiantur. Inquisitionis modum ætas ipsa hominum de quibus agitur præscribit; quare dudendum ab Origene initium, quippe trium antiquissimo : lapsus est enim memoria episcopus Iprensis, cum Manichæum Origene majorem fecit, cum triginta fere annis minor sit.

§ I. De Origene et Origenistis, ejusmodi Evagrius Ponticus, Palladius Galata, etc.

Cum quæritur utrum Pelagianorum doctrina ex Origeniana prodierit, quæstionem opinor intelligi posse, atque etiam debere, tribus omnino modis. Dubitatur enim primo utrum illi damnati dogmata docuerit olim Origenes, quod postmodum Pelagiani; deinde an quæ Origenes Pelagianique dogmata communiter secuti sunt, Pelagiani acceperint ex Origenis B libris; denique utrum Pelagianarum hæreseon defensores, sive minus libris, sermone saltem acque traditione didicerint ab Origenistis, quæ postea, velut in unum doctrinæ corpus collecta, per totum fere orbem sparserint.

Solvit quæstionem tribus hisce modis intellectam Jansenius Iprensis (*Lib. de Hær. Pelag. cap. 13 et seq.*). Pelagiumque asserit primo nihil, uno excepto, docuisse aliud quam quod Origenes ante ducentos pene annos tradidisset; deinde omnia sua dogmata ex duobus maxime Origenis operibus, commentariis in Epistolam ad Romanos, et libris *Περὶ Ἀρχῶν* hausisse; denique de sectæ mysteriis ab Evagrius Pontico, ac Palladio Galata, ac Origenistis monachis, partim in Ægypto, partim in Palæstina, edoctum esse.

Priorem assertionem suam partem conficit (*ibid.*) collatione dogmatum, quæ uterque auctor, de libero arbitrio ejusque naturali potestate, de lege naturali ac Mosis, de gratia ac merito, de prædestinatione divina, etc., docuit : alteram facile probat, allatis ex utroque Origenis opere testimoniis, quorum verbis pene ipsis Pelagiani usi sint ad suum errorem exponendum. Postremam sua fretus auctoritate affirmat, atque (*Cap. 17*) : *Cum plerique ipsorum (Pelagianorum et Massiliensium) religioux vitæ perfectionem, veluti monachi sectarentur, inter Origenitas monachos in Ægypto et Palæstina versati sunt, et eorum erroribus ex Evagrius Pontico, Palladio Galata, et ejusmodi familiaribus hausit, duces ipsi cæteris ad præceptitum facti sunt. Ex quibus omnibus vides, quam recte sanctus Hieronymus Origenem Pelagianorum amasium et ἀρχαίων, hoc est, librorum Περὶ Ἀρχῶν scriptorem, eorum magistrum, et doctrinam Pelagii ramusculum Origenis vocet.*

Quo merito Hieronymum testem appellet, quaque eruditione Origenem ἀρχαίων dictum putet, quia libros Περὶ Ἀρχῶν scripsit, aut Pelagianorum amasium, quia diligeretur a Pelagianis. Viderit ipse, aut quisquis alius voluerit, certe docti aliter sentiant. D Origenem fateor contra fidem Ecclesiæ scripsisse, liberum arbitrium tanta potestate pollere, quantum sufficit, cum sola revelatione veritatis, seu legis adjutorio, ad credendum Deo, eamque gratiam promittendam qua porro juveat ad opera pietatis præstanda. Nec etiam disiteor quin senserit prædestinationem sanctorum justitiæ esse, non item gratiæ. Sed hunc tamen contentio, super utraque re nuntium a Pelagianis diversum fuisse, solisque sive Adrumetinis, sive Massiliensibus consensisse : nam de impotentia nature ad implendam pietatis Christianæ officia, salutemque consequendam, tam aperte dixit testimonium, ut nemo, qui vel obiter ipsius opera legerit, reum possit facere consensionis cum Pelagianis. Negabant illi, ut scitum est, ad implendam justitiam, vincendas tentationes, re-urgendum a peccato, perseverandum in bono, et consequendam salutem,

gratia quæ voluntatis dicitur, quæque interior, opus esse, sed usum duntaxat, ut quod quisque per se possit, quamvis aliquando ægre, id auxiliante gratia, delectabilius faciliusque peragat. Longe aliter Origenes, nec uno in loco: pauca de multis profero cum erudito Origenianorum auctore (Tomo I. Oper. Orig. lib. II. Origen. quest. 7).

Cum mentionem fecisset Origenes de Petro propter animi præsentiam lapsus: *Per hoc, inquit (Tract. 53. in Math.), instruitur, ut nunquam sine consideratione aliquid promittamus, super habitudinem nostram humanam; quasi qui valeamus Christi implere confessionem ex nobis, aut aliquid præceptorum Dei; et alio in loco (Homil. 4. in Psal. xxxvi): Vides ergo quia homini semper auxilio indigemus, primo ne cadamus, tum dein, etiamsi ceciderimus, ut resurgamus; et iterum (In Psal. iv): Quænam ergo bona sint à seipso nunc dicendum est, quoniam verum est id: Nisi Dominus edificaverit domum, frustra laboraverunt qui ædificant eam; et: Nisi Dominus custodierit civitatem, frustra vigilat qui custodit eam (Psal. cxxvi, 1). Edificat domum quicumque proficit, custodit civitatem quicumque perfectus; vanum autem opus ædificantis, et vana custodia servantis, nisi Dominus edificaverit, et Dominus custodierit. Extra liberam voluntatem nostram fuerit bonum, virtus Domini, quæ ædificantis ædificationem adjuvat, et ei opitulatur, unaque cum eo ædificat, qui ædificationem per se consummare non potest. Et paulo post: Non solum igitur ad id ut honestus et bonus fiat aliquis, opus est voluntate nostra, et divina ope conspirante, quæ quantum ad nos arbitraria non est; sed ad id etiam ut qui honestus et bonus desivit, in virtute perseveret: quod nimirum in ruinam delapsurus sit, etiam perfectus, si in honestate fuerit elatus, et sibi hujus causam arroget, nec debitam gloriam referat ei qui multo plus ad acquirendam et retinendam contulit, etc.*

Verum ne, quod est in proverbio, actum agam, si diutius in hac parte morer, amantem sinceræ veritatis lectorem rogo ut locum Origenianorum a me laudatum consulat: capiet inde, procul dubio, non minorem voluptatem quam utilitatem, veritate se proferente, quæ alienis præjudiciorum teæbris invita opprimebatur.

Unum id attingam, quod vir eruditus prætermisit, Pelagianis in nonnullis quidem Origeni imprudentes consensusse, ab eo tamen volentes mutuari nihil potuisse, quippe quem non speroviat modo, sed capitali etiam odio persecuti sint, immo et quoties licuit, maledictis nominatim oneraverint. Theodorum certe Mopsuestenum memoriæ proditum est adversus Origenem, velut Scripturæ corruptioris, stylum strinxisse. Rufinus Syrus impie ac nefarie fatuum dixit (Num. 17), quorumdam errore mentis deceptorum demerentiam secutum, impium, et ignarum divinæ Scripturæ (Num. 19), quam sine sensu doceret (Num. 25), etc., Pelagius, pro eodem sumpsit Origenistam esse, atque anathemate percussendum (Ibid.). Pelagiani communiter (Lib. de Gest. Palest. cap. 2), qua data occasione, doctrinam Origenis de præexistentia animorum, de creatione mundi Deo necessaria, de siderum animatione atque significatione, de peccato originali, de impeccabilitate perfectorum, de improborum inconvertibilitate, de temporalitate, sive pœnarum, sive beatitudinis, de qualitate corporum resurgentium, deque aliis ejusmodi, veluti imperitam, dementem, impiam, nefariam, execrandam in suis fidei liberis damnarunt. Et ubi Ananios?

Non tamen inficior quin Pelagiani omnes Origenem, cum esset interpretum Scripturæ e leberimus, sua etiam lingua scribentem legerint, quandoquidem ei affectabant opinionem peritæ in tractandis Scripturis, et nemo Latinus hujus sæcæ Græce non noverat, et volebat videri nosse. Pelagius certe, si Augustino credimus, Græco sermone usus est in synodo Palestina. Cælestius cum diu, qua docens

A Ephesi Rhodique, qua negotia factionis procurans Constantinopoli, qua Mopsuestæ cum Theodoro conferens, in Oriente verus sit, Orientalibus, credo, Latine lingue præ sua desipientibus, Græce loquebatur. Julianus præterquam quod iisdem cum Cælestio, sive negotiis, sive collationibus implicatus est, silemque Rufini Latinam fecit, eo usque Græcorum se lecture jactabat, ut suam vellet Orientalibus doctrinam acceptam ferre. Anianus denique, quid Græce nosset, suis homiliarum Chrysostomi versionibus testatum reliquit posteris.

Unum igitur id pugio, Origenem longe dissensisse Pelagianis; etiam in eo in qua consentire vix fertur, id est, de ἀκαθία et ἀνακαθρία, deque naturæ viribus ad gratiam divinam provocandam.

Nam solis illo gratiæ auxiliis, quibus perfectionis gradus quidam summus acquirere, impeccantiam tribuebat: hi solis naturæ viribus, quibus divinam opem conjugii optabile quidem sit, non tamen opus.

B Illo naturæ vires, ad credendum Deo tantum promittenti dona, seseque in tentationibus, legis scientia et recti humani amore, continentium valere voluit: hi ad perficiendam quoque sive fidem, sive justitiam. Ille neminem, isti multos, sine vera Christi gratia, quæ interna sit, et non externus tantum Dei favor, regnum Dei posse ingredi docebant.

Fassus sum initio, quod plane verum est, Origenem, de gratia consequente liberi arbitrii usum, ea scripsisse quæ Massilienses presbyteri, ducentis fere post annis, defenderunt; verum, vix ac vix quidem adduci possum ut credam, suam, quod placitum Iprensi præsulii, Massilienses doctrinam ex Origenis libris, præsertim Commentariis in Epistolam ad Romanos et libris Ἐπι' Ἀρχῶν sumpsisse.

Quis enim affirmet ex Origene ipso sumpsisse, et non potius e Rufino, quod ex Commentariis haustum dicitur? si modo advertat, quod nemo nescit eruditus, Cōmme variis de quibus sermo e tsa Rufino Latinitate donatos: ita ut propter plurimam, sive explanatam, sive suppletam, Rufini potius quam Origenis dici debere multi ea ætate crederent, nec ipse credentibus admodum repugnaret, totumque opus adoptaturus esset; sin minus invidiosum putasset, plenumque arrogantiz, tantum sibi, ut ait, honorem assumeret.

Legenda in hanc rem ipsius tum præfatio, in qua quid præstare rogaretur, tum peroratio, ubi quantum de suo addiderit, aperte consistitur. *Animi, inquit, in his quæ scribis, quoniam plurima in eis tui operis habentur, da titulum nominis tui, et scribe: Hieronymi (lege Rufini) in Epistolam ad Romanos explanationem libri: sicut et apud auctores, inquirunt, sæculares, non illius, qui ex Græco translatus est, sed illius qui transtulit nomen, titulu tenet. Hoc autem totum mihi donant non amore mei, sed odio auctoris: verum ego, qui plus conscientia meæ quam nomini defero, etiamsi addere aliqua videor, et explere quæ desunt, aut brevioræ quæ longa sunt; furari tamen titulum ejus, qui fundamentum operis jecit, et construendi ædificii materiam præbuit, rectum non puto. Sit sane in arbitrio legentis, cum opus probaverit, operis meritum, cui velit ascribere. Scripserat antea: Quamvis nec in cæteris descurrit plurimus labor, dum suppleri cupimus ea quæ ab Origene in auditorio Ecclesiæ ex tempore, non tam explanationis quæ ædificationis intentione perorata sunt, etc.: quam laborem adimplendi quæ deerant, idcirco suscepimus, ne palustre quæstiones et reliqua, quod hominibus dicendi genere ab illo sæpe fieri solet, Latino lectori fastidium generarent, etc.*

Idipsum ego sentiendum reor de libris Ἐπι' Ἀρχῶν: hoc enim opus eujusmodi nunc habemus, a Rufino pluribus in locis interpolatum est, et in eis maxime in quibus de questione proposita agitur; unus hic ex nullis, sed palmaris sufficit. Origenes in libro in Ἐπι' Ἀρχῶν capite I disputaverat de li-

hero arbitrio, eaque disputatio tota verbatim translata est in capite 21 Philocaliæ; quo tamen capite non continentur ista quæ oportet a Rufino supposita. Volens Deus arguere excusationes hujusmodi querelarum, et ostendere quia non dissimulatio divine providentiæ, sed humanæ mentis arbitrium causa sibi perditionis existit. Contulit etiam indignis et incredulis gratias benefactorum suorum, ut vix omne os obstruatur, totumque a se, nihil a Deo esse sibi, mens humana cognoscat. Non continentur, inquam, ista in Philocalia, licet orationis series ibi constet, immo longo sit aptior sine isto Rufini addimento.

Hæc cum ita sint, cumque doctrina libris *Ἐπιτὸν Ἀρχόν* comprehensa, Rufini potius dici possit quam Origenis, immo etiam debeat non immerito; sicut minus aliis aperte locis, quod non pertinaciter diffinitur, tradita sit: ex eo certe quod Massilienses ex libris *Ἐπιτὸν Ἀρχόν* profecerint, non continuo dici debent ex Origene profecisse. Verum ne ex libris quidem *Ἐπιτὸν Ἀρχόν* opinionem suam accepisse reor: nam si Prospero credimus, invaluerat error iste in Gallis, priusquam eo libri deportati essent. Næ enim in Occidentem venerunt ante Anastasii tempora, ut Hieronymus tradit; et tamen in præcedentium tractatorum operibus opialo hæc inveniri dicitur a Prospero et Hilario.

Unde erit, inquit, sumum Massilienses istius temporis venenum suxerunt? Quid si responderet aliquis, suxiase ex libris ab Augustino ante episcopatum scriptis? siquidem se fatetur tunc temporis eodem errore implicatum fuisse, suisque cum libris prodidisse, quos in Gallias deportatos credibile est, imago indubitatum propter famam viri orbe toto celebris, viciniamque Hispaniæ, ubi legebantur, teste Augustino (*Lib. de Prædest. 35, cap. 3*).

An non forte, alter dixerit, Augustinus ipse ex libris *Ἐπιτὸν Ἀρχόν* errandi causam acceperat? Qui vero fieri potuit, cum neque Græcos per se legerit, neque Latine redditos videre tunc potuerit? Namque ordinatus est episcopus ann. 393, qui Siricii undecimus; nec tamen Rufinus in Occidentem, cum sua nave blasphemiarum plena rediit, priusquam Anastasius Siricio successisset.

Probabilis alter quispiam coniecerit, didicisse Massilienses a Cassiano, Cassianum a Chrysostomo, Chrysos omnia a prioribus nonnullis Scripturæ interpretibus, quibus nonquam obcurisimum Deus gratiæ mysterium revelarat. Illorum enim animis communiter insederat anticipata quedam divine justitiæ opinio, qua crederent, Deum fore acceptorem personarum, si modo gratiam daret, neque petentibus, neque volentibus; si quem diligeret præ cæteris, quorum eadem esset conditio; si electio ex præscientia non fieret, sed ex electione præscientiæ, etc.

Quantquam Cassianus ipse, cum docuit, in negotio salutis primas sibi partes aliquando gratiam vindicare, aliquando liberum arbitrium, generalis hujusce opinionis fundamentum convellere cœperat, nec tamen adhuc, retinente veteris præjudicii parte, ad veritatem integram, quam per Augustinum Deus pateferri voluit, pervenire potuerat.

Sed jam tempus est de eo dicere quod scripsit Irenæus, ab Origenistis manachis, atque ab Evagrîo Pontico, Palladioque Galata, Pelagianos sumum venenum hausisse: verum cum eadem Evagrîi quæ Palladii causa sit, Evagrîus enim Palladii magister fertur, de Palladio dicere sufficit. Sed a quo Palladio Pelagianus traditam sermone doctrinam accepit? Tres enim ejusdem nominis novimus ea tempestate existisse, et eos quidem omnes, vel Galatas, vel non admodum remotos, Helenopolitani scilicet Bithyniæ, Laesiæ historice scriptorem, qui Chrysostomæ adhesit, Romæque Attico persœquente ann. 404 confugit; Helenopolitani Palestinæ alterum, qui colloquitur cum Theodoro diacono Ecclesiæ Romanæ in dialogo de Vita Chrysostomi; tertium Hieronymi eriminatorum, quem illa servilis nequitia,

hæresisque *ἀρεσκία*; instauratæ accusat, quemque Baronius memoria lapsus Romani pro Pelagio venisse tradit ann. 417. Quis de tribus Pelagianum Romæ docere potuit? Nam vulgaris fabula de Pelagii in Ægyptum, atque in Orientem peregrinatione, antequam Romam veniret, manifeste, opinor, profulgata est.

Quis, inquam, Palladiorum Pelagii institutor fuit? An primus? Potuit ipsum quidem Pelagius videre Romæ, ut ratio temporum demonstrat; sed de oratoribus ubi eo primum doceri non potuit, cum in Urbem Palladius venerit anno 404, et librum de Actuali Conversatione, in quo errores continentur, Pelagius ante confecisset.

Ergo alter dialogi collocator? Sed cum ille Romanam venerit, post Urbis obsidionem, Pelagius, qui ante obsidionem fugerat, congredi non potuit; nec si potuisse datur, hinc tamen Pelagius eruditus fuerit, ut qui discipulos longe ante hæc tempora collegisset.

An denique tertius? Sed fuit ille potius Pelagii discipulus quam magister, siquidem Pelagium non prius novit quam in Palestinam venisset, post sparsos in Italia Siciliaque errores.

Fæci tamen, quod distiteri non licet, difficultatem, eamque non levissimam, autoritate sua Hieronymus, cum docet *ἀρεσκία* hæresim ab Origene propagatam esse, et Evagrîum Pontico Palladii magistrum, Pelagio prævisse: hinc enim videtur ab Origene Evagrîoque et Palladio Origenistis Pelagianus didicisse. Verum aliud est prævisse, aliud docuisse, aliud *ἀρεσκία* ipsa seu *ἀκαταστασία*, aliud modus attingendi gradum, in quo qui consistit, nulla unquam cogitatione vitiorum titilletur, qua notione *ἀρεσκία* definit Hieronymus: in *ἀρεσκία* prædicandâ prævit quidem Origenes atque Evagrîus Ponticus Pelagio, doctrinam non tradidit; alioquin unus esset utriusque, in explicando acquirendi *ἀρεσκία* modo, sensus, cum tamen alter ab altero multum distet.

Id vero ostendere operosum non est: nam bæctans nemo finxit, veniri posse in hæc, quæ dicta est, summam virtutum, nisi modis quinque: nempe vel solis naturæ viribus, sine ullo gratiæ auxilio; vel naturæ quidem viribus, sed quæ gratia interior juvet ad facilius assurgendum: vel conatibus, et quasi votis naturæ, quæ promoveat gratia, sine qua optari quidem possit perfectio, haberi non possit; vel solis viribus gratiæ, quæ præveniat quidem excitetque voluntates, non tamen sit singulare beneficium quod paucis conferatur; vel denique viribus solis gratiæ, sed eximie cujusdam, quæ aut soli collata sit Deiparæ, aut etiam forte Baptistæ, sanctisque apostolis.

Primum modum secuti sunt gentiles cum Xysto philosopho, cujus opus Sixto martyri Rufinus supposuit; secundum Pelagius cum suis; tertium Origenes; quartum nonnulli quorum Augustinus tolerabilem putat errorem; quintum fideles communiter; omnes igitur in *ἀκαταστασία* defendenda conveniunt, sed alii alium acquirendæ modum afferunt, longiusque a Pelagio Origenes, quam Pelagius a Xysto distat.

Ex his, quæ disputando adducta sunt, manifeste constat, Origenem id quidem sensisse multis ante annis, quod Massilienses, saltem rigidiores, non tamen id, quod Pelagius toto, ut aiunt, cœlo a Massiliensibus diversus. Constat quoque ab Origene, nec Pelagianos ipsos didicisse, nec Massilienses: illi enim Origeni pugnant in explicandis liberi arbitrii viribus, quoad opera pietatis; isti, nec libros Origenis viderant, nec Origenistas.

§ II. De Manichæo, Priscilliano, Messalianis, seu Euchitis, et Eudusiasmis.

Mirum profecto, quod ait Hieronymus, Manichæum et Priscillianum, aliosque Pelagii fuisse principes, cum ipsemet testatur a Pelagio catholicis

Manichæorum nomen afflictum esse, et aperte Augustino Julianus objecerit, quod Priscilliani satum gratie efficacis nomine dissimularet. Qua autem ratione pugnantibus inter se sententiæ cum una eademque conveniant?

Augustinus, fateor, exprobravit olim Juliano, quod suis dogmatibus Manichæum juvaret, sed quod ea ipsa didicisset a Manichæo, non memini me legere, ubi aliquando scripserit.

Par est igitur opinari, Hieronymum, cum Manichæum diceret Pelagii principem, sive magistrum, id unum voluisse, ut erat non vehementior errorum quam morum accusator, quod Pelagius perinde ac Manichæus, quosdam ἀναμάρτητους agnosceret, qui securo cum mulierculis versari et possent, et eum amarent, jactarent tamen se, quamvis virginum agminibus vallarentur, nullam habere concupiscentiam. Non tam igitur dogmatis quam morum societatem criminari vertebat, cum sciret, inter utrosque hæreticos discrepantiam dogmatum esse maximam, nullam morum: ambosque intelligeret, diversa via ad idem flagitii compitum vuisse. Hanc porro in rem operæ pretium est legere quæ de amazonibus Pelagianorum Hieronymus sive in epistola ad Ctesiphontem sive in dialogis scripsit: id enim quod diximus, palam facit.

Hic oriuntur quæstiones quatuor: prima, quamobrem Manichæismus catholicis, ipsique in primis Augustino, quo duce catholici pugnantibus, crimini verus sit. Id ergo factum reor septem de causis: 1° propter aseritum peccatum originale, quod naturale Pelagiani dicere malebant; 2° ob traducendi peccati modum, per propagationem ab Adamo in posterum, unde videbantur damnari nuptiæ, ipsaque viri et mulieris commixtio; 3° ob defensam necessitatem habendi peccati contractam Adami peccato, factamque posterorum naturam peccatricem, donec sanetur; 4° propterea quod catholici aiebant, nostram omnium carnem esse peccati, Christum vero venisse in solam similitudinem carnis peccati, quo dicto videbantur Christi carnem nostræ consubstantialitatem negare; 5° quoniam iidem dicebant, singulos homines nasci sub potestate diaboli, tamdiuque permanere donec renascantur in Christo; 6° ob depressam vim legis, fidei contra vim elatam, gratiæque Christi commendationem, quasi vetus inde Testamentum rejiceretur, et patriarclis calumnia fieret; 7° propter gratuitam nonnullorum præ aliis electionem, qua videbatur gemina constitui hominum massa, altera mali, altera boni impotens. Erant enim Manichæorum ista septem dogmata, tunc temporis eo invidiosiora quo sectarii in majorem morum turpitudinem proruebant. Hujus in suspicionem vel etiam in crimen ausi sunt Pelagiani catholicos, per summam impudentiam, vocare, etiam Augustinum, quem idcirco Julianus Epicurum sui temporis dixit, Ecclesiæ constupratorem, et morum corruptorem.

Ista vero quæ dixi, constant partim ex Cælestii litteris ad clericos Romanos, partim ex Theodori, Julianique et Anniani libris.

Cælestius (Apud Aug. lib. 1 ad Bonif. cap. 2 et 5): Dicunt illi Manichæi, quibus modo non communicamus, id est, toti isti cum quibus dissentimus, quia primi hominis peccato, id est, Adæ, liberum arbitrium perierit, et nemo jam potestatem habeat bene vivendi, sed omnes in peccatum carnis suæ necessitate cogantur. Dicunt etiam istas, quæ modo agantur, nuptias a Deo institutas non fuisse; dicunt et motum genitalium ac commixtionem conjugum a diabolo fuisse repertam ac propterea eos qui nascuntur infantes reos esse, et a diabolo fieri, non a Deo, quia de hac diabolica commixtione nascuntur; hoc autem sine aliqua ambiguitate Manichæum est.

Theodorus apud Photium (Cod. 177): Aiunt, ne Christum quidem Deum, assumpta peccatrice natura, accleris purum esse; quamquam ei in aliis ipsorum

A blasphemias observare licet, non vero hos et naturam, sed figuram duntaxat, humanam ipsi naturam tribuere.

Julianus omnibus fere operum paginis, sed tunc demum impudentissime, cum ex commentitia Manetis ad filiam Menoch epistola decerpit quæ officiat Augustino veluti cognata: Audi nunc, inquit (Lib. 11 Op. Imperf. cap. 17), et agnosce quid parens tuus ad quendam filiam suam vestram scribat sororem, etc.

Annianus (Epist. ad Oront. præfixa homil. Chrysost. in Matth.). Quid enim ille magis hancibus inculoat, quam naturam suæ nobilitatem, quæ adversus Manichæi rabiem omnium recta sapientium consensus contencitque laudatur? Quid, inquam, pressius ille commendat quam ingenium nobis a Deo libertatis decus, cuius confessio præcipuum inter nos gentilesque discrimen est? Quid ille adversus eosdem magistros potius insinuat quam Dei esse possibilia mandata et hominum totius, vel quæ jubetur, vel quæ suadet a Deo, caput esse virtutis?

Secunda quæstio, an omnes Pelagiani communiter catholicis Manichæismi calumniam fecerint, et quousque tempore, quisve omnium primus. Verum ex his quæ modo allata sunt liquido constat responsio; hanc enim calumniam Annianus, Julianus, Cælestiusque post ana. 418 fecerunt, sed didicerunt a magistro, quem Hieronymus in epistola ad Ctesiphontem hæc verbis compellit: Reclamabis, et dicas Manichæorum dogma nos sequi. et eorum qui de diversis naturis Ecclesiæ bella consulant, assensuum malum esse naturam, quæ immutari nullo modo possit, etc. Eodem pertinent quæ in Commentariis scriptis ana. 409 habentur (In cap. xv Epist. I ad Corinth.). de errore Manichæorum et Apollinaristarum circa utriusque Adæ naturam: soliti namque erant Pelagiani catholicis exprobrare quod veram Christi carnem nostræque consubstantialitatem non tribuerant; quippe qui nostram dicerent peccati carnem, Christi vero similitudinem carnis peccati. Hanc impudentem porro injustamque exprobrationem a Theodoro Mopsuesteno docti erant, ut ex verbis paulo ante allatis constat.

Tertia quæstio, cur tam sollicitè Augustinus tamque laboriose calumniam hanc quæ data occasione depulerit. Quatuor opinor, existitum cause. Prima, quod accusatio nonnullam haberet speciem veri, saltem apud simpliciores, propter peccati originalis corruptique ex eo humani generis assertionem; altera, quod nullum foret ea tempestate nomen invidiosius quam Manichæorum, propter sanctiones principum et abominanda sectæ flagitia; tertia, quia Julianus tota quæ possebat dicendi vi hanc partem urgebat, ut defensores peccati originalis pejores Manichæis eloquentiæ furo effingeret; postrema, eaque singularis, quod Augustino in hæsisse nonnulli erroris pristini, quo se implicatum aliquando lassus est, suboriri posset suspicio, tanto quidem damnosior rei catholicæ, quanto præstabat illis fidei defensoribus Augustinus.

Quarta quæstio, qua ratione Augustinus, vel se ipse consensione sanctorum a calumnia descenderit, vel sanctos fideique Ecclesiæ Scripturarum testimoniis et traditione tutatus sit, vel Manichæorum errores placitis Pelagianorum adjuvari ostenderit, facile solvitur. Quil enim responsi adduci debeat, videre unicuique licet in Operibus ea de re scriptis; libris nempe de bonis de Nuptiis et Concupisc., libris quatuor ad Bonifacium, libris sex adversus Julianum, et Opere Imperfecto, cui egregius Ecclesiæ propugnantor immortalis est. Ille autem Opera fere tota exscribenda essent, si testimoniorum expressis integrisque verbis pugnantium foret.

Quod porro dictum est ab Hieronymo de Pelagianorum societate cum Manichæis in dogmate impudentiam et inde consequente feditate morum, id ipsum de Messalianorum atque Enthusiastarum et Euchytarum cognatione sentire potest; neque enim alia vel esse potuit, vel revera ab Hieronymo objecta est.

Sub finem porro observare juvat Orosium (Apol. cap. 1), magistri sui Hieronymi exemplo, crimini vertisse Pelagianis consensionem cum Origene, Prisciliano et Joviniano, eamque tantam, ut in his ipsis defuncti olim hæretici adhuc viverent, immo et loquerentur. Sic enim ait: *Hæc venenatissimorum dogmatum abominatio habet etiam nunc viventes mortuos, mortuosque viventes. Nam Origenes, et Priscillianus, et Jovinianus olim apud se mortui, in his vivunt; et non tantum vivunt, verum etiam loquuntur: nunc vero Pelagius et Cælestius, si in his perseveraverint, viventes mortui ecce adversus Ecclesiam, quod miserum est, et, quod multo miserius est, in Ecclesia palam sibilant, etc.*

Occasione verborum Orosii quæ attuli, dicam ingenue, quod semel monere me memini, unde nata sit popularis opinio de Aurelii prænomine quod Augustino tribuitur. Nata siquidem videtur ex antecedentibus Orosii verbis, nec attente perpensis a legentibus, nec ut oportet, interpunctis a describentibus; sic autem se habent: *Dei voluntas et ordinatio est ut malum quod per patientiam tolerabatur necessario proderetur, et, per contentionem furoris, eorum, ipsis dignam mercedem quam oportuit erroris sui recipientibus, non solum pessimum feret denotatio dogmatum, sed corruptio personarum manifestatio personarum. Patres enim, et qui jam quieverunt martyres et confessores, Cyprianus, Hilarius, et Ambrosius, et quibus etiam nunc permanere adhuc in carne necessarium est, qui sunt columnæ et fundamenta Ecclesiæ catholicæ, Aurelius, Augustinus, et Hieronymus nulla jam adversus hanc nefariam hæresim, obsequæ designatione nominum hæreticorum, scriptis probatissimis ediderunt. Quamquam hæc venenatissimorum, etc.* Cum enim tribus Ecclesiæ columnis fate factis tres viventes Orosius componat, crediderunt librarii per incoGITATIUM, componi solos Augustinum et Hieronymum, atque ita Aurelium Augustinumque in unum conflarunt: propterea quod ab iis duobus solis scriptum putarent adversus Pelagianos; nec meminissent, aut concilii Carthaginensis, in quo institutum est de Cælestio iudicium; aut Aurelii inter ecclesiasticos scriptores censiti. Sed quo tempore, iniquis, invaluit isthæc opinio, quæ in pluribus manuscriptis reperitur? Divinare me vix posse fateor, nisi forte ad Aurelii Cassiodori tempora referatur: posset conjectura utramque firmari veterum codicum collatione, aut infirmari, aut roborari.

§ III. De Joviniano.

Pelagio ἀναμαρτυρία suam defendenti objecit Hieronymus quod hæc in parte Joviniani successor atque hæres foret, quodque damnatam hæresim instauraret, sive id imprudens faceret propter ignorantiam, sive sciens propter impudentiam. Jure id objecerit sanctus doctor, an injuria, operæ pretium est inquirere, partim quia dissertationis susceptæ ratio id exigit, partim, et maxime quidem, quod Hieronymum accusent quidam, quasi alterutrius hæretici, Joviniani dico et Pelagii, mentem non satis perspexerit.

Aiunt vero id accidisse tanto viro, propter ignoratam Græcæ vocis ἀναμαρτυρία potestatem, atque hæc de causa non satis ab ipso distinctam impossibilitatem peccandi, quam Jovinianus asseruit, ab ea possibilitate non peccandi, quam Pelagius defendit, cum tamen mirum quantum discrepent, non posse peccare, et posse non peccare.

Admirabilis profecto accusatio præsertim cum ab iis intendatur qui minime deberent, ut qui Augustinum suspiciant, et tantum non adorant; negat enim Augustinus contentionem Hieronymum, ut qui Græco et Latino insuper et Hebræo eruditus eloquio, ex Occidentem ad Orientem transiens Ecclesiam, in litteris ueris usque ad decrepitam viderit ætatem, et cujus eloquium ab Oriente usque ad Occidentem adinstar lampadis resplenderet (Lib. 1 contra Jul. cap. 7).

Quid autem contempsisse est, nisi hoc est quod illi agunt?

Ut quidquid est quæstionis, planum fiat, Joviniani primum, tum Pelagii error exponendus est; ut cum alter alteri collatus fuerit, pateat quid injuriæ Hieronymus, vel intulerit, vel patiatur.

Quamquam Joviniani mentem assequi non ita forte promptum est quam videtur. Veteres de ipsius errore ita scripserunt. Hieronymus (Lib. 1 contra Jovinian.). *Jovinianus dixit virgines, viduas et maritatas quæ semel in Christo locæ sunt, si non discrepent cæteris operibus, ejusdem esse meriti. Nititur approbare eos qui plena fide in baptisate renati sunt a diabolo non posse subverti. Tertium proponit, inter abstinentiam ciborum et cum gratiarum actione perceptionem eorum nullam esse distantiam. Quartum, quod et extremum, esse omnium qui suum baptisma servaverint unam in regno celorum remunerationem. Hæc sanctus doctor in libro primo, quem cum posuisset totum in priore hæresis capite confutando, secundum inde orditur. Secunda propositio Joviniani est eos qui fuerint baptisati a diabolo non posse tentari; quicumque autem tentati fuerint, ostendi eos aqua, et non spiritu, baptisatos, etc.*

Augustinus (Lib. de Hæres. hæ. 82). *Jovinianus omnia peccata, sicut Stoici philosophi, paria esse dicebat, nec posse peccare hominem lavacro regenerationis accepto. Eadem habet auctor Prædestinati (Hæ. 82).*

Pelagius (Parte III libelli Fidei) eundem in sensum Joviniani mentem interpretatus est, cum scriberet: *Liberum sic constentur arbitrium, ut dicamus non semper Dei indigere auxilio, et tam illos errare qui cum Manichæo dicunt hominem peccatum vitare nos posse, quam illos qui cum Joviniano asserunt hominem non posse peccare; uterque enim tollit arbitri libertatem.*

Julianus paulo clarius baptismi meminit (Part. III libelli Fidei num. 8): *Condemnamus Jovinianistas, qui dicunt hominem post baptismum nullo modo posse peccare.*

Observandum porro a nemine ante Hieronymum id erroris Joviniano objectum esse; neque enim, vel a Siricio papa in litteris ad Mediolanensem Ecclesiam, quibus alii errores proscribuntur, vel ab Ambrosio in responsione synodica Mediolanensis concilii ad Siricum, tribuitur; id vero mirum, siquidem liber secundus Joviniani in Romana, immo et Mediolanensi synodo lectus est, quod testantur synodice, et in hoc tamen libro, si credimus Juliano, continebatur error ἀναμαρτυρίας (Op. Imperf. lib. 1 cap. 97): unde augurari posset quispiam doctrinam Joviniani περί τῆς ἀναμαρτυρίας vel contemptam ab utraque synodo, veluti præ aliis momenti, quod vix credam; vel in sensum tolerabilem acceptam, quod minus improbabile.

In eam porro sententiam Jovinianus videri potest, aut venisse, aut suos potius impulsisse, partim voluptuosæ vitæ studio, ut sine periculo versari crederetur inter epulas et virginum greges; partim virtutis, quæ in sacris mysteriis inest, falsa æstimatione, quasi nemo vere per baptismum regeneretur in Christo, nemo vere expoliet veterem hominem, et moriatur peccato, nemo renascatur vere ex Spiritu sancto, et asseratur in libertatem filiorum Dei, nisi qui desiderit esse postmodum, aut erroris, aut diaboli, aut concupiscentiæ tentationibus obnoxius: unde inferre poterat baptizatorum neminem peccare posse cum quisque peccet, vel errore deceptus, vel alterutris modi tentatione pulsatus.

Hoc ratioenium probant loci duo Hieronymi, quibus præfidentia hujus sectæ palam se prodit: in altero Jovinianus ipse inducitur, in altero Joviniani hæres, hoc est, Pelagius.

In priore, Jovinianus ita loquitur (Lib. II adversus Jovin.): *Joannes dicit: Omnis qui natus est ex Deo, peccatum non facit, quoniam semen ipsius in eo manet; et non potest peccare, quia ex Deo natus est; et in hoc manifesti sunt filii Dei, et filii diaboli (I Joan. 11,*

2). Et in fine Epistolæ: *Omnis qui natus est ex Deo, non peccat; sed generatio Dei conservat eum, et malignus non tangit eum* (Ibid., v. 18).

In posteriore Pelagius (Dial. 2). *Sine omni peccato sum, inquit, sordida vestimenta non habeo, proprio regor arbitrio, major Apostolo sum: ille facit quod non vult, et quod vult non facit; ego facio quod volo, et quod nolo non facio; præparata sunt mihi regna cælorum, immo ipse ea mihi meis virtutibus præparavi. In quo Adam tenetur obnoxius, et alii, qui reos se putant in similitudinem prævaricationis Adæ, ego solus cum mea caterva non teneor: olii clausi cellulis, et feminas non videntes, quia miseri sunt et verba mea non audiunt, torquentur desiderii; ego etiam mulierum valor agminibus, nullam habeo concupiscentiam; de me enim dictum est: Lapides sancti voluntur super terram (Zach. ix. 16); et idem non sentio, quia liberi arbitrii potestate Christi tropæum circumfero.*

Illi adde quod habet Julianus Augustinum Joviniano componens (Op. Imperf. lib. iv cap. 121). *Jovinianus ut per mysteria hominem ab errore liberari; tu vero, nec per gratiam liberari. Ex his quippe tribus constat quomodo per baptismum Jovinianus vellet eos qui vere ex Spiritu renascerentur, et ab errore, et a diabolo, et a concupiscentia liberari, atque adeo esse impeccabiles.*

Verum quæsierit forte quispiam quæ de ἀναμαρτία totum id quod relatum est intelligi debeat; potest enim singli duplex, prout vario ex principio nasci visa fuerit; nempe, ex impotentia patranda actionis pravae, vel physica, ut aiunt, vel morali: quæ et ipsa rursus gemina est, siquidem oritur, aut quia singulari gratia Deus protegit hominem, quoad singulos actus, cujusmodi beneficium confertur iis qui confirmati in gratia dicuntur: aut quia mentis error sublatu est, compressusque tentator, sive externus, qui dæmon et mundus; sive internus, quæ concupiscentia.

Si per regenerationem hæreticus tolli funditus erididerit possibilitatem peccandi, quam in scholis physicam vocant; immo si quicumque baptizantur, in gratia confirmari senserit, aut nullis tentationibus aliquando vinci, oportet hominem fuisse, aut immaniter stupidum, aut naviter impudentem, aut sursum famæ incredibiliter prodigum. Quænt enim stupor, nescire apostoli Petri, utique a Christo baptizati, facinus tam expresse in Evangelio descriptum? Quanta impudentia, excusare factum quod Petrus ipse fiendo acceperit? Quæntis famæ contemptus, non metuere ne sibi ab omnibus objiciatur quod nemo nesciat?

Alio igitur sensu eoque probabiliore in speciem locutus est. Sed quæ tandem? Non alio forte quam isto, nempe quod sacri baptismatis virtus tanta sit ut quisquis factus est nova in Christo, ex vetere in Adamo, creatura, jam non possit nisi voluntate peccare, vel æque libera ac Adamus, vel etiam liberiore, id est, nec errore captus, nec a diabolo tentatus, nec a concupiscentia abstractus, nec errore seductus.

Ita vero acensisse Jovinianum, non pauca suadere possunt: et primo quidem verba tum Hieronymi, tum Juliani mox allata, quibus peccati triplex incensor excluditur. Diabolus: *Secunda propositio Joviniani est, eos qui fuerunt baptisati a diabolo non posse tentari, etc. Concupiscentia: Ego etiam mulierum valor agminibus, nullam habeo concupiscentiam, etc. Error denique: Ille aut per mysteria hominem ab errore liberari. Nam qui tribus hæc peccandi principia caret, næ ille merito dici potest erroris proxima, ut aiunt, possibilitate peccandi, atque ita non posse peccare, cum nemo peccet nisi vel ignorantia veritatis, qui error; vel suggestionem diaboli, quæ tentatio exterior; vel concupiscentiæ illecebris, quæ tentatio interior.*

Deinde, quod ætate illa, cum quæreretur an possit homo esse sine peccato, quæstio non moveretur de consensu tantum, quæ culpa dicitur, sed maxima de motibus concupiscentiæ, propter quos lamentabiliter

A Paulus optabat liberari de corpore mortis, et lege carnis suæ solvi; unde ἀναμαρτία tunc dicebatur, atque ἀνάθη, qui perturbationes illas non pateretur.

Tertio, Jovinianus, cum diceret omnia peccata esse paria, non obscure fatebatur bona opera esse quæque paria: quare duo quædam admittebat: alterum, aliqua esse fidelium peccata; opponebat enim peccata operibus post baptismum factis; alterum, peccata fidelium, perinde ac opera bona, esse paria meriti: quippe cum ista pari sanctitate fiant, illa pari mediocritate, pura scilicet, ut aiunt, id est, sine infirmitate aut errore. Videbatur enim Joviniano per baptismum homo ad eum statum redire unde Adam peccato exiiderat, in quo scilicet, neque error, neque infirmitas esset ulla, sed perfecta vis, possibilitasque non peccandi.

Quarto, Jovinianus agnovit aliqua, et ea quidem gravia fidelium peccata; nec enim, opinor, calumniose inducitur ab Hieronymo, virgines ad nuptias exhortans in hæc verba (Lib. ii adversus Jovinianum, sub fin.): *Nolite timere fornicationem; qui semel in Christo lotus est, cadere non potest; habet enim ad despumandas libidines solatia nuptiarum; quod si cœderitis, redintegrabit vos penitentia, etc.* Agnovit igitur, si quæ fides Hieronymo, vim penitentia, non internæ tantum illius, quæ cordis contritio, sed exterioris etiam, quæ sacramento continetur, et potestate dimittentis peccata Ecclesiæ a Christo concessa. At si omnimodam sensisset peccandi impossibilitatem baptismo contrahi, debuisset procul dubio negare datam istam Ecclesiæ a Christo facultatem remittendi fidelium peccata, saltem graviora, quippe quæ nulla esse possent, quæ dimitterentur.

Quinto, ut nemo veterum Novatianismi Jovinianorum fecit, si æque Donatismi, quod Exclusio sit in terra sine macula et ruga; debuissent vero utrumque hæretico errorem objicere defensores fidei, quippe qui Ecclesiam constitueret ex solis impeccabilibus.

Sexto, nemo pariter veterum Jovinianum damnavit erroris ejus Augustinus Pelagium inanimatissime fertur, quod Ecclesiæ solis constat prædestinationis; debuisset vero damnare, si modo Ecclesiæ aliis non constet quam sanctis, qui perfectam in baptismo impeccabilitatem adepti sint.

Septimo, non aliam hæreticus ille sine dubio defendit ἀναμαρτίαν, quam quæ a Stoicis philosophis excogitata est, dictaque ἀνάθη: nec enim aliam agnovit quam quæ ab eo, sicut a Stoicis, ex errore depulsionem nata diceretur; atqui Stoicorum ἀνάθη in eo tantum posita erat, quod sapiens nec errore deciperetur, nec alienis suggestionibus inclinaretur in malum, nec animi perturbationibus laboraret.

Octavo denique, ipsimet Pelagiani videntur non obscure indicasse, suam de ἀναμαρτία et ἀνάθη sententiam, verbis quidem discrepasse a Joviniani doctrina, reipsum vero convenisse: nam et secundum librum Joviniani quasi suum propugnarunt, et inde suæ opinionis argumenta descriperunt, et pluribus Scripturæ testimoniis, velut contra se ab Hieronymo allatis, partim Pelagium in libro de Natura, partim Coelestius in ratiocinationibus respondit. Ille attulerat Hieronymus: *Nos juxta Epistolam Jacobi multa peccamus omnes (Jacob. iii), et nemo mundus est o peccatis, nec si unius quidem diei fuerit vita ejus (Job xiv). Quis enim gloriabitur castum se habere cor? aut quis confidet mundum se esse a peccatis, etc. (Franc. xx). Attulerat et ista: Si dixerimus quia peccatum non habemus, ipsi nos seducimus, et veritas in nobis non est (1 Joann. 1, 9). Eadem sibi Coelestius opposuit objectione 1, 5 et 13, immo ut suam opinionem Ber Maret, descripsit verba quibus apud Hieronymum Jovinianus suam stabilire nisus est. Joannes dicit (Ibid. v. 18): *Orans qui natus est ex Deo, peccatum non facit, quoniam semen ipsius in eo manet; et: qui natus est ex Deo, non peccat, quia generatio Dei conservat eum, malignus non tangit eum.**

Hæ rationes octo non parvam habent similitudinem veri, facerentque fidem conjecturæ de mente Joviniani circa impeccabilitatem, sin minus aperta viderentur esse in contrarium veterum testimonia; sed veteres illi, ut sunt, vel omnes vel magnam partem, Pelagiani, qui mentiri potuerunt pro more, parum apud me auctoritate valent; faciunt tamen vehemens dubium quod Jovinianus jam inde a primis hæc temporibus præformaverit hæreticorum ætatis nostræ commentum de gratia inamissibili, id est, quæ amitti non possit ab eo qui vere baptizatus sit veramque fidem professus.

Hæcenus de Joviniani errore. Pelagius vero arguitur quod hominem dixerit posse esse sine peccato et mandata Dei servare, si velit; et ita quidem utrumque posse, ut non tantum singula, sed etiam omnia, sive peccata vitare, sive mandata implere, facile valeat, quod est esse ἀναμάρτητος. Ita Pelagius primum in libro Eulogiarum, cum hæresim spargere moliretur; tum deinde in libro de Natura, cum pro ea scribere inciperet; denique in libris de Libero Arbitrio, post synodum Diosopolitanam, cum damnatam defenderet. Ita quoque auctor Ratiocinationum, sive Cælestius ille sit, sive Julianus; ita et catholici qui de erroribus Pelagianis retulerunt, Paulinus diaconus, Hieronymus, Augustinus et Orosius. His autem vocibus, si velit, tantam voluntatis nostræ potestatem significabat, quanta sibi homo sufficeret ad recte vivendum, nec alia Dei gratia egeret quam vel sua libertate, quæ in ortu concessa est, vel cognitione legis, quæ cum ratione accedit, vel etiam adoptione filiorum Dei, et venia peccatorum, quæ baptismo confertur.

Et vero necesse fuit in hanc sententiam abire Pelagium, cum duo ista simul sentiret, Adami nempe posteros in eodem statu procreari qui creatus ille olim, et Adamum a Deo creatum, ut revera est, instructum omnibus adjustmentibus ad pie vivendum, si velit; neque tamen hæc adjustmenta catholico sensu intelligeret, id est, velut divina quædam dona, atque auxilia naturæ per se impotenti addita; sed aliud nihil esse vellet, præter naturam liberi arbitrii potestatem, lege adjutam, et favore quodam Dei ornata.

Error igitur Pelagii duas habuit partes: alteram, quod homo possit esse sine peccato, si velit; alteram, quod id sine Dei gratia suisque naturæ viribus valeat. Propter illam Joviniano consensit; incertum an ob istam quoque, cum Joviniani mens de gratia Dei hæret.

Jæta igitur de causa Pelagius iisdem pressus est argumentis ab Hieronymo in Dialogis, quibus Jovinianus in libro secundo, cum paria uterque hæreticus sentiret. Merito quoque Pelagius reus societatis cum Joviniano peractus est, ab inelyto gratiæ defensore; nec vim Græcæ vocis ἀναμάρτητος nescivit, vir linguarum peritissimus nemini Patrum secundus. Atque hæc apta videri potest quæstionis solutio, si modo Jovinianus ita sensitisse credatur atque conjectum est.

At si aliud impeccabilitatis genus reipsa indicat, cujusmodi scilicet hæretici nostræ ætatis, quod longo probabilissimum, sin minus certum, dicendus est Pelagius sententiam mutasse, et primis quidem temporibus, quemadmodum et Cælestius, Joviniano adhaesisse; postea vero, cum invidiosam cernerent consensionem, ab eo recessisse. Prius ergo asseruerunt hominem, qui baptismum vere suscepit, jam non posse peccare, eamque assertionem ipse quidem Pelagius in expositionibus Paulinis, Cælestius in libro Capitalium tradidit; dixerunt postea, quod et Julianus (In libello suæ fidei), hominem post baptismum posse non peccare, quo dicto impeccantium Joviniani doriores per se nimiumque admirabilem mollebant, credibiliorerque fecerunt.

Priorum sententiam legerat Hieronymus in operibus Pelagii Cælestique sibi notis, atque ita merito Pelagium Joviniano addidit; posteriorem viderant accusaturus Hieronymi in libellis fidei ab hæretico

A utroque editis, unde eliminandi occasionem sumperunt.

Ea vero distinctio non est a me excogitata studio defendendi Ecclesiæ doctoris, quamquam esset justa excogitandi causa; sed pars utraque ab hæreticis ipsis traditur non obscuris verbis; et posterior quidem aperte in omnibus fidei libellis. *Liberum, inquit, sic confitemur arbitrium, ut dicamus, nos semper indigere Dei auxilio. et tam illos errare qui cum Manichæo dicunt hominem peccatum vitare non posse, quam illos qui cum Joviniano asserunt hominem non posse peccare; uterque enim tollit arbitrii libertatem. Nos vero dicimus hominem semper peccare, et non peccare posse, ut semper nos liberi confiteamur esse arbitrii.* Prior vero a Pelagio ad hæc verba Pauli: *Qui enim mortui sumus peccato, quomodo adhuc vivemus in illo (Rom. vi, 2)?* Cum enim de baptismo sermo fiat a Paulo, et vox interrogantis ἀδύνατον quamdam significet, brevi scholio Pelagius addidit, *vult tam firmum esse baptismatum, tanquam perfectum; quæ pura Joviniani et sententia, et ratio, et loquendi forma.* Deinde Cælestius cap. 6 libri mox appellati asseruit *filios Dei non posse vocari, nisi omnino absque peccato fuerint effecti.* Quo in libro apertum est, dictos esse *filios Dei* pro baptizatis, siquidem baptismus sit sacramentum adoptionis; dictum quoque, *sine peccato* pro perfectis: statim enim objectione facta, in concilio Diospolitano insertur, *unde secundum ipsam dictum est, neque Apostolum Paulum esse filium Dei, qui dicit: Non quod jam acceperim, aut quod jam perfectus sim (Philip. iii, 12).* Fuit igitur eadem Cælestii quæ Pelagii, eadem amoborum quæ Joviniani sententia.

Seq̄ quo primum tempore, inquit, Pelagius reperitur mutasse sententiam? Tunc opinor cum in Diospolitana synodo objectum est quod diceret, *hominem posse esse sine peccato, et Dei mandata observare, si velit;* respondit enim in hæc verba (*Lib. de Gest. Palest. cap. 6*): *Posse quidem hominem esse sine peccato, et Dei mandata custodire, si velit, diximus; hanc enim possibilitatem Deus illi dedit; non autem diximus quod invenitur aliquis ab infantia usque ad senectam, qui nunquam peccaverit; sed quoniam a peccatis conversus, proprio labore et Dei gratia possit esse sine peccato, nec per hoc tamen in posterum inconvertibilis.*

Vides, lector, consentientem rursus Pelagium cum Joviniano suas virgines a sancto proposito ad vitam impuram hortante, spe veniæ per pœnitentiam consequendæ et redeundi ad integritatem mentis. Vides pariter consensionem quidem fuisse Jovinianum inter et Pelagium de ἀναμάρτησία, qua parte nocet moribus, licentiamque facit viris familiaribus versandi cum gregibus mulierum; non fuisse tamen de cæteris dogmatibus, sive quæ ad traducem peccati, sive quæ ad consequentia alia pertinerent; atque ita intelligis Hieronymum Mercatoris de primis auctoribus hæresis Pelagianæ non pugnasse.

CAPUT VII.

D Inquiritur in versus quosdam Prospero tributos de societate hæresis Pelagianæ cum Nestoriana.

Pervulgatum est illud hæresis Nestorianæ et Pelagianæ epitaphium, quod communi utriusque tumulo inscriptum fertur a Prospero; et in quo simile quiddam ænigmati legitur, alteram hæresim alterius fuisse matrem simul et filiam. Dicitur enim Nestoriana Pelagianæ ortum dedisse, et quem dederat ortum, ab ea vicissim recepisse: nam cum Nestoriana Dominum Jesum docuisset, ut quidem videtur poetæ, naturæ meritis dignitatem, qua Christus esset, consecutum fuisse: Pelagiana multo post tempore, velut hinc enascens, asserere ausa est, singulos homines iisdem naturæ meritis gratiam, qua fiant filii Dei, accipere. Quæ cum assertio invalueret, Nestoriana hæresis penè annis confecta, atque emortua, cœpit inde reviviscere, atque ita error, qui a capite Christo in membra, id est, in lo-

mines, defluerat, a membris postmodum ad caput quasi relictus: quod canit epitaphii scriptor; sed audiendus ipse est.

Nestoriana lues successi Pelagianæ,
 Quæ tamen est utero progenerata meo.
 Infelix miseræ genitrix et filia nata,
 Prodivi ex ipso germine quod peperit.
 Nam fundare arceem meritis prior orsa superbis,
 De capite ad corpus ducere opus volui.
 Sed mea cum proles in summa armaturæ ab iustis,
 Congrua bellandi tempora non habuit.
 At consanguinæ post tristia vulnera fraudis,
 Aspera conserui prelia sine pari.
 Me tamen una dedit victam sententia letho,
 Illa volens iterum surgere, bis cecidit.
 Mecum oritur, necum moritur, necumque sepulcrum
 Intrat, et inferus carceris ima subit.
 Quo nos præcipites insana superbia misit
 Exutas donis, et tunicas meritis.
 Nam Christum pietate operum et mercede, volentes
 Esse Deum, in capitis fodere non stetimus:
 Sperantesque animi de libertate coronam,
 Perdidimus, quam dat gratia, iustitiam.
 Quisque igitur geminæ miseraris busta ruinæ,
 Ne nostro exitio consociare cave.
 Nam si quæ Domini data munera sero feretamur,
 Hæc homini credis debita, noster eris.

Ingeniose quidem hæc et acute dicta fateor, sed vere, an secus, opus est diligentius inquirere: tum quia ratio dissertationis susceptæ id exigit, tum propter popularem opinionem, in qua Cassianus (*Libris septem de Incarn. Verbi*) poetæ consentiens, aliique Occidentis Patres, quibus Nestoriana hæresis minus initio perspecta fuit, concesserunt.

Erit autem diligentis huiusce operæ non leve pretium, siquidem vera utriusque hæresis cognatio, non admodum vulgo nota, inter inquirendum, opinor, patet.

Auctor igitur epitaphii de Nestoriana hæresi sex omnino docet: ipsam scilicet Pelagianæ originem dedisse, ab ipsa vicissim originem recepisse, voluisse hominem pietate et mercedo operum factum esse Deum, pugnasse post vulnera consanguinæ fraudis, unica sententia preceptam esse, et simul cum Pelagianis insepultam, atque detrusam ad inferos.

Hæc omnia contendo, ut a poeta eleganter, ut ab historico vel confuse, vel falso dicta; quod ut manifestum fiat, tria sunt paulo attentius observa da.

Primum, quæstionem de divinitate Christi in Oriente natam esse, propositamque ea fere constanti formula, qua quæreretur quo nomine Maria mater Jesu deberet dici, an *ἀνθρωποτόκος* tantum, an *θεοτόκος*, an *Χριστοτόκος*, an *θεοτόκος*; non quod de vobula his esset, sed quod præcepta Christianæ fidei controversia propriis, ut sit, verbis conceperetur.

Secundum, hæresim, que negat Deum ex Maria natum, variam habuisse variis temporibus formam. Primam ipsi, quantum huic pertinet, induit Paulus Samosatensis Antiochiæ episcopus: secundam, Photinus, qui Sirmiensi Ecclesiæ præfuit: tertiam, Leporius monachus: quartam, Nestorius Constantino-
 polis præsul; atque hinc hæresis, ut diversas formas, sic et nomina a diversis auctoribus diversa accepit: dicta siquidem est Pauliana, Photiniana, Leporiana, et Nestoriana.

Paulus tertio sæculo eo vesaniæ prorupit, ut, quia quem Maria peperit purum hominem assereret, Mariam diceret, proprie nominari non posse, nisi *ἀνθρωποτόκος*. Addidit vero Mariæ filium suis operibus promeruisse conjunctionem quandam specialem cum Deo propter quam filius Dei utcumque vocaretur; sed conjunctionem intelligebat solus habitudinis, eamque cum Deo ipso toto, si licet ita loqui: neque enim, ut erat Judæicæ perfidiæ addictus, trinitatem personarum divinarum catholice fatebatur, sed voce tenuis, quare Mariam neque *θεοτόκος*, neque *θεοτόκος*, neque *Χριστοτόκος*, nisi abusive, vocari volebat.

Docuit Photinus quarto sæculo, natum quidem ex Maria esse Christum, id est, hominem conjunctionem Verbo Dei: ideoque Mariam non esse tantum *ἀνθρωποτόκος*, sed etiam *Χριστοτόκος*; nolebat ille vero conjunctionem esse pure moralem, sed negasse fertur Verbum esse Deum reipsa, verum prolaticium quiddam, quod subinde et a Deo profleisceretur ad opus demandatum, et ad Deum rediret post impletum opus. Ille Mariam negabat esse vere *θεοτόκος*, sed tantum *θεοτόκος*.

Leporius, initio quinti sæculi, cum Paulo sensit eum quem Maria genuit esse purum hominem, enimque suis operibus promeritum ut conjungeretur, et quidem substantialiter, Verbo ejusdem cum Deo substantiæ; unionem tamen nolebat fuisse perpetuam, quippe cum in cruce sublata sit, licet resumpta post resurrectionem; quare asseruit Virgini proprie dici debere tantum *ἀνθρωποτόκος*, non item aut *Χριστοτόκος*, aut *θεοτόκος*.

Nestorius ann. 428 prædicare coepit Mariam peperisse Christum, atque ita dici debere, non *ἀνθρωποτόκος* tantum, sed etiam *Χριστοτόκος*; Christum tamen purum hominem esse, qui non meritis, sed gratia jam inde a matris utero sit assumptus a Verbo Deo, id est, a secunda Trinitatis persona, sed assumptionem non fuisse *καθ' ἑστέραν*, qua homo Deus fieret, sed vere *χρηστής*, qua homo esset Dei, vel instrumentum, vel indumentum, vel templum, vel simulacrum: quamobrem Virginem *θεοτόκος* nominari posse fatebatur; non tamen proprie, sed eo tantum modo quo Elizabeth appellari posset *Πνευματοτόκος*, quia Joannem peperit, in quo esset Spiritus sanctus.

Tertium, hæresim que a Pelagio nomen accepit, variam quoque a variis auctoribus, de gratia Dei in negotio salutis male sentientibus, formam accepisse: aliam scilicet a Leporio, qui Christum voluit, hominesque cæteros meritis naturæ promeritos id omne divini gratiæ, quo donati sunt; aliam a Pelagio, qui homines quidem promereri dixit. Istud quodcumque habent gratiæ, Christum vero gratiam qua Dei filius factus est, beneficio recepisse, aliam a quibusdam Pelagianis, qui assererent, neque Christum ullis suis meritis, neque reliquos homines mereri posse gratiam qua donati sunt, sed homines suis tantum conatibus, suaque ad Deum fide, divinam benevolentiam provocare, ad impetrandam gratiam, qua instrueti possint opera pietatis prestare.

His autem animadversis, sciendum a defensoribus epitaphii, quid nomine luis Nestorianæ intellectum putent a poeta, an totam hæresim suis quoque veluti partibus constantem; an unam potius, eamque proprii nominis Nestorianam. Si totam, quomodo una sententia dicitur victam dedisse letho, cum Pauliana hæresis Antiochenis conciliis duobus, Photiniana in Sirmiensi, Leporiana in Africano, Nestoriana in Romano, Alexandrino et Ephesino damnata sit? Si Nestorianam proprie dictam significatam velint, quomodo Christus, operum pietate ac mercede, factus Deus dicitur, cum Nestorius, et reipsa Deum esse negaverit, et in utero Virginis, qualemcumque admisit, unionem naturarum factam dixerit?

Petendum pariter quomodo velint a suo poeta Pelagianam hæresim spectatam: an totam, an in parte. Si totam, qua veritate cecinit hæresim hanc, cum vellet iterum surgere, bis cecidisse? Nam et in Pelagio, Cælestique non semel, sive Diospoli, sive Romæ, sive Carthagine, sive Ephesi, et in Leporio in Africa anathemate percussa est. Si in parte tantum, qua ratione asseruit voluisse Pelagianum ut Christus meritis evaserit in Deum? Cum Julianus in libello Fidei, in quo libellis aliorum duorum consonat, factam in utero Virginis conjunctionem naturarum confessus sit iisdem verbis quibus Leporius, approbante concilio Africano, et Augustino subscribeate, ad fidem catholicam pristino suo errori contrariam exponendam, usus est. *Nascitur ergo nobis*, inquit Leporius, *proprie de Spiritu sancto et Mariæ*

semper Virgine Deus homo Jesus Christus Filius Dei etc. Julianus: *Nascitur ergo nobis ex Spiritu sancto et Maria semper Virgine, qui secundum divinitatem nunquam defuit Patri: ex duobus igitur substantiis plenissimis, atque perfectis Dei et hominis Jesum Christum Filium Dei accepimus.*

Quod si nomine Pelagianæ hæresis ipse quoque Massiliensium error comprehensus dicatur, quam multa oportet in historiam peccari? Nam et Cassianus Massiliensium princeps acerrime invehitur (*In libris de Incarn.*) in nanc Christi ex merito, quasi mercenariam deitatem, et Massiliensium dogma prescriptum non est cum Nestoriano, in Ephesina synodo sed centum fere post annis in Arauciana u.

Quid plura persequar? Poetæ precel dubio Leporiana hæresis pro Nestoriana illusit, cum tamen multum discriminis inter utramque intercedat; sed danda poetæ eo facilius venia, quod ipsa quoque Cassianus, et in eodem peccaverit, et suam in sententiam traxerit amicum Leonem Magnum, aliosque postmodum plures, tantam utriusque auctoritatem sentiens.

Opinatus est scilicet Cassianus, Nestorium paria in omnibus cum Samosateno meritorie dignitatis acutere sentire, quicum in capitali dogmate, quod Christus sit re ipsa purus homo, consentiebat: sed opinione sua falsus est, propterea quod in Oriente vixerat ante Nestorii patefactam hæresim, et in Occidente scribebat Massiliæ, ubi Samosateni dogma, propter Leporium monachum, in aperto erat. Erat autem in obscuro adhuc Nestorianus in Galliis, atque etiam in Italia: nam fama vulgante rescitum erat, a Nestorio Samosateni hæresim renovari, nec tamen sermones, epistolæque Nestorii a Leone tunc diacono, Cœlestini jussu ad Cassianum missa super ea re hæretici mentem latere volentis aperiebant: id vero facile quisquis intelliget, si modo scriptas a Nestorio ad Cœlestinum litteras, cum nostris ad ipsas notis, legerit.

Quid ergo, inquires, nullane fuit Pelagianam inter et Nestorianam hæresim societas? Fuit sane, eaque longe major quam vulgo creditur: Nestorius enim bene sensit non videtur, neque de peccato ipso originali, prout mente discernitur a debito moriendi, propter Adami peccatum contractum; neque de gratia Christi, quam a lege et doctrina non distinguit; neque de Incarnationis fine, quem voluit esse solum recte vivendi exemplum cæteris hominibus a Christo præstandum: quæ tria sunt præcipua Pelagianarum questionum capita.

Julianus vero, partim in professione fidei, partim in opere postremo contra Augustinum, non obscure prodit, ut ipse quidem putavit Augustinus, se suosque magistros Pelagium et Cœlestium de incarnatione Verbi, Theodoro Mopsuesteno, Rufinoque Syro assentiri (*Vide notas ad professionem fidei, et dissertationem de hæresi Nestoriana, infra ad II part. op. M. Mercatoris lib. IV.*)

Quantumcumque ergo latere conati sint Pelagiani, verbisque in speciem catholicis dissimulaverint mentem hæreticam, idoneis tamen indicibus produntur, ut non immerito Hieronymus Pelagium dixerit Antichristum, quo nomine Patres Nestorium vocare solent, aliosque Christomachos. Nihil ergo mirum, si Nestorio tam pertinaciter Pelagii sequaces adhaerent, ut Ephesina synodus eosdem canones adversus Nestorianos ac Cœlestianos condiderit, et utrumque nomen, ejusdem invidiæ, ejusdemque impietatis, ea tempestate existeret.

Mirabitur forte quispiam, quod de Pelagianis asserimus, cum ipsis Hieronymus, Augustinus, Orosius,

Mercator, Patresque in concilia tot tantaque coacti, neque hac invidia oneraverint, neque impetatis hujusmodi accensurint: qua enim ratione potuit tantam, tamque acerrimam fidei defensorum diligentiam, intelligentiamque id lugere, quod aliorum oculi deprehenderint? Hæc sane gravis est objectio, sed quæ possit inde dilui, unde vin accipere videtur.

Nondum profecto fuerant exortæ Nestorianæ turbæ, cum Pelagi hæresis in publicum erupit: nondum Theodori fama laborare cœperat, neque impietas cœpens sese, catholicis aut certe ambiguis verbis, deprehensa fuerat, cum ubique prostrata Ecclesiæ fulminibus Pelagianismus videbatur emortuus. Ea omnes aetate Samosatenum, Photinumque execrabantur, tanquam gemine blasphemie reos, violata scilicet Trinitatis ac Incarnationis: infandum quidquid illi effutierant, Theodorus partim emollicerat, manifesta *ὁμοουσιᾶ* confessione, partim dissimulaverat obtentu meliorum de Christo vocum: quare apparebat sana in speciem fides Pelagianorum de Incarnatione, dum pestem tegerent in recessu, cumque Theodoro, immo cum catholicis loquentes, crederentur eadem animo, quæ verbis sentire. Erat autem eo propensior in hanc partem credulitas, quo manifestius se probebant alii errores, qui sua specie detinerent animos, studioque fidei veræ succensos in sui odium converterent.

Quamquam Augustinus, ut erat hominum perspicacissimus in pervidendis errorum latebris, Julianum propter imprudens quasdam voces suspectum habuit dogmatis de mercenaria Christi divinitate.

Ex eo sane, quod erat positum a Pelagianis principium, gratiam non nisi ex meritis dari, ne sit apud Deum iniquitas, atque acceptio personarum, necessaria consecutione connectebatur error de promerita humanis meritis a Christo divinitate: quare illo dato, quod erat quoddam totius hæresis fundamentum, negari non poterat istud ab homine, qui suam vellet constare sibi, atque consentire sententiam. Verum aliud est laborare vitio *ἀναξιοδουσίας*, aliud consequens per seipsum tueri: id enim nisi ita se haberet, nemo hæreticus ratione unquam convinci possit: unde enim possit, quam ex eo quod verum fatetur? Pelagianos fateor peccasse in dialecticæ leges, peccassum nego contra fidem hanc Incarnationis; Cassianum reor, præjudicio magis quam certo testimonio, Pelagianos accusasse.

Inmo Pelagus eo in libro (*Lib. de Natura*), quo maxime gratiam impugnavit, videri potest beatam Virginem Deiparam credidisse: cum enim sanctas feminas recenseret, pro coronide adjunxit, *ipsam etiam Domini ac Salvatoris nostri matrem, quam sine peccato confiteri necesse est pietati*. Si enim Maria Virgo Domini ac Salvatoris mater vere dicitur, is profecto quem genuit, neque suis meritis obtinuit dominatum in cæteros homines, neque operum mercede accepit, unde posset populum suum salvare a peccatis eorum, alioqui infirma esset Ecclesiæ conclusio colligentis ex symbolo, ubi Filius Dei dicitur, *natus ex Maria Virgine*, Mariam proprie esse e Deiparam.

In summa, nec Cassianus Nestorii aut Pelagianorum doctrinam assecutus est: nec scriptor epitaphii pro veritate cecinit: nec ambæ hæreses in eo cognatæ sunt, quod utraque Deiparæ nomen Virgini Mariæ abjudicaret: nec Massilienses, quorum dux Cassianus, rati sunt Christum mercede operum factum esse Deum: nec Augustinus gratuitam prædestinationem aliunde probavit, quam ex confesso apud ipsos exemplo Christi: nec popularis opinio, de confederatis contra *ἑτερότατον* hæresibus duabus, idonea auctoritate nititur.